

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**19. YÜZYILA AİT ERMENİ HARFLİ TÜRKÇE AGNES VEYA
NEY ÇALAN KIZCAĞIZ HİKÂYESİ ÜZERİNE DİL
İNCELEMESİ**

BERNA SERT

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ABDULKADİR ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2021

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak savunduğum “*19. Yüzyıla Ait Ermeni Harfli Türkçe Agnes veya Ney Çalan Kızcağız Hikâyesi Üzerine Dil İncelemesi*” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.... /.... / 2021

Berna Sert
19530100009

ÖN SÖZ

Çalışma, “Agnes veya Ney Çalan Kızcağz” adlı romanın çeviri yazılı metnini, metnin fonetik ve morfolojik özelliklerini ve dizin bölümlerini içermektedir. Tez, üç ana bölümden oluşmaktadır: İnceleme-Metin ve Dizin-Sözlük. İnceleme bölümünde Ermeni harfli Türkçe metinlere dair bilgiler verilmiş ve tez çalışmasında yoğunlaştığımız eserin yazım ve dil özellikleri Türkçe’nin ses ve yapı bilgisi bağlamında ele alınmıştır. Metin bölümünde; romanın çeviri yazıya aktarılması verilmiştir. Dizin-Sözlük bölümü ise, eserde geçen kelime ve kelime gruplarının alfabetik olarak sıralanmış, kelimelerin metinde bulunduğu sayfa numaralarının liste şekli ve metinde kullanılan anlamları verilmiştir. Kapsamı verilen tez çalışmasında, Ermeni harfleriyle yazılan Türkçe metinlerin Türkoloji camiasına kazandırılması ve oluşan boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

Bilgisi ve birikimiyle daima ufkumu açan, desteğini ve bana olan güvenini her zaman hissettiğim, yönetimi altında bu tezi hazırlamış olduğum kıymetli hocam Doç. Dr. Abdulkadir ÖZTÜRK’e; lisans aşamamda ve tez hazırlığımda engin bilgisinden istifade ettiğim Doç. Dr. Hüseyin YILDIZ’a; Ermeni harfli Türkçe metne ulaşmamı sağlayan İstanbul Ermeni Patrikliği görevlilerinden Bay Vağarsag Seropyan’a, aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Berna SERT
ORDU-2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR	xi
İŞARETLER.....	xi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	xii
GİRİŞ	1
1. Çalışmanın Amacı.....	1
2. Çalışmanın Kapsamı	1
3. Çalışmanın Yöntemi	1
4. Ermeni Harfleriyle Yazılmış Türkçe Eserler	2
4.1. Basılı Eserler	4
5. Agnes veya Ney Çalan Kızcağız Hikâyesi.....	7
5.1. Eser Hakkında Genel Bilgiler	7
5.2. Eserin Bölümleri	7
5.3. Eserin Matbu Özellikleri.....	8
5.4. Eserin Olay Örgüsü.....	9
5.5. Eserin Dili	12
5.6. Noktalama İşaretleri.....	13
5.7. Alfabe.....	13
BİRİNCİ BÖLÜM.....	15
1. YAZIM.....	15
1.1. Soru Eki	17
1.2. Vasıta Eki.....	17
1.3. İyelik Eki.....	18
1.4. {-Xp} Zarf-Fiil Eki	18
1.5. Ayrı Yazılan Ekler	19
1.6. Yardımcı Eylemle Yapılan Birleşik Eylemlerin Yazımı	19
1.7. Arapça ve Farsça Tamlamaların Yazımı.....	20
1.8. Şahıs İsimleri	21
1.9. Unvanlar.....	21
1.10. Millet, Kavim, Din ve Mezhep İsimleri	22
1.11. Yer İsimleri	22

1.12. İkilemeler	22
1.13. Eskiçil İzler ve Ağız Yansımaları	23
1.14. “İçin” Edatı	23
1.15. “İle” Edatı	23
1.16. “da/de” Bağlacının Yazımı	24
1.17. “ki” Bağlacının Yazımı	24
1.18. Ünlem.....	24
1.19. Bazı Kelimelerin Yazımı	25
1.20. Yazım Hataları	25
İKİNCİ BÖLÜM	27
2. SES BİLGİSİ.....	27
2.1. Ünlüler	27
2.1.1. /u/ Ünlüsü [a]	27
2.1.2. /tu/ Ünlüsü [â]	28
2.1.3. /t/ ve /t/ Ünlüleri [e].....	28
2.1.4. /ɾ/ Ünlüsü [ı]	29
2.1.5. /h/ Ünlüsü [i]	29
2.1.6. /n/ ve /o/ Ünlüleri [o]	30
2.1.7. /to/ Ünlüsü [ö]	30
2.1.8. /n/ Ünlüsü [u]	30
2.1.9. /h/ Ünlüsü [ü].....	31
2.2. Ünsüzler	31
2.2.1. /u/ Ünsüzü [b]	31
2.2.2. /g/ Ünsüzü [c].....	32
2.2.3. /ç/ Ünsüzü [ç].....	32
2.2.4. /n/ Ünsüzü [d]	33
2.2.5. /f/ Ünsüzü [f]	33
2.2.6. /g/ Ünsüzü [g]	33
2.2.7. /h/ Ünsüzü [ğ]	34
2.2.8. /h/ Ünsüzü [h]	34
2.2.9. /d/ Ünsüzü [j]	34
2.2.10. /p/ ve /q/ Ünsüzü [k]	35
2.2.11. /l/ Ünsüzü [l]	35
2.2.12. /m/ Ünsüzü [m]	36
2.2.13. /n/ Ünsüzü [n]	36
2.2.14. /p/ ve /t/ Ünsüzleri [p]	36
2.2.15. /r/ ve /n/ Ünsüzü [r/ɾ].....	37

2.2.16. /u/ Ünsüzü [s].....	37
2.2.17. /ɟ/ Ünsüzü [ş]	37
2.2.18. /p/ ve /ɸ/ Ünsüzleri [t/ɟ]	38
2.2.19. /ɸ/ Ünsüzü [v]	38
2.2.20. /j/ ve /ɰ/ Ünsüzleri [y]	39
2.2.21. /q/ Ünsüzü [z].....	39
2.2.22. /ɸ/ ve /ɤ/ Ünsüzü [ts].....	39
2.2.23. /ð/ Ünsüzü [dz].....	39
2.2.24. /ɮ/ Ünsüzü [v].....	40
2.2.25. /n/ Ünsüzü [vo]	40
2.2.26. /ɰ/ Ünsüzü [h]	40
2.3. Ses Olayları	40
2.3.1. Ses Türemesi.....	40
2.3.1.1. Ünlü Türemesi.....	41
2.3.1.2. Ünsüz Türemesi	41
2.3.2. Ses Düşmesi	42
2.3.2.1. Ünlü Düşmesi.....	42
2.3.2.2. Ünsüz Düşmesi	42
2.3.2.3. Hece Düşmesi	43
2.3.3. Göçüşme	43
2.3.4. Ünlü Uyumları	43
2.3.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	44
2.3.4.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Aykırı Durumlar	44
2.3.4.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	45
2.3.4.4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırılık	45
2.3.5. Ünlü Değişmeleri	46
2.3.5.1. /a/>/e/	46
2.3.5.2. /e/>/ɮ/	46
2.3.5.3. /e/>/a/	47
2.3.5.4. /e/>/i/	47
2.3.5.5. /ɮ/>/a/	47
2.3.5.6. /ɮ/>/e/	47
2.3.5.7. /ɮ/>/u/	48
2.3.5.8. /ɮ/>/i/	48
2.3.5.9. /ɮ/>/ü/	48
2.3.5.10. /i/>/a/	48

2.3.5.11. /i/>/e/	48
2.3.5.12. /i/>/ı/.....	49
2.3.5.13. /i/>/u/.....	49
2.3.5.14. /i/>/ü/.....	49
2.3.5.15. /o/>/u/.....	49
2.3.5.16. /u/>/ı/.....	49
2.3.5.17. /u/>/i/.....	50
2.3.5.18. /u/>/o/.....	50
2.3.5.19. /u/>/ö/.....	50
2.3.5.20. /u/>/ü/.....	50
2.3.5.21. /ü/>/ı/.....	50
2.3.5.22. /ü/>/i/.....	50
2.3.5.23. /ü/>/ö/.....	51
2.3.5.24. /ü/>/u/.....	51
2.3.6. Ünsüz Değişmeleri.....	51
2.3.6.1. /b/>/p/.....	51
2.3.6.2. /c/>/ç/.....	51
2.3.6.3. /ç/>/c/.....	51
2.3.6.4. /f/>/v/.....	52
2.3.6.5. /g/>/h/.....	52
2.3.6.6. /h/>/k/.....	52
2.3.6.7. /g/>/k/.....	52
2.3.6.8. /g/>/k/.....	52
2.3.6.9. /g/>/v/.....	52
2.3.6.10. /ğ/>/y/.....	52
2.3.6.11. /k/>/g/.....	52
2.3.6.12. /k/>/h/.....	53
2.3.6.13. /m/ > /n/.....	53
2.3.6.14. /t/>/d/.....	53
2.3.6.15. /m/>/n/.....	53
2.3.6.16. /n/>/g/.....	53
2.3.6.17. /n/>/ğ/.....	53
2.3.6.18. /n/>/l/.....	53
2.3.6.19. /v/>/f/.....	54
2.3.6.20. /v/>/y/.....	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	55

3. ŞEKİL BİLGİSİ	55
3.1. İSİMLER.....	55
3.2. İSİM ÇEKİM EKLERİ	55
3.2.1. Çokluk Eki	55
3.2.2. Aitlik Eki.....	55
3.2.3. İsmi Hâlleri	56
3.2.3.1. Yalın Hâl.....	56
3.2.3.2. İlgi Hâli	56
3.2.3.3. Belirtme Hâli.....	56
3.2.3.4. Yönelme Hâli	57
3.2.3.5. Bulunma Hâli	57
3.2.3.6. Ayrılma Hâli	57
3.2.3.7. Vasıta Hâli	58
3.2.3.8. Eşitlik Hâli	58
3.2.3.9. Yön Gösterme Hâli	59
3.3. ZAMİRLER	59
3.3.1. Kişi Zamirleri.....	59
3.3.2. Dönüşlülük Zamiri	60
3.3.3. İşaret Zamiri.....	60
3.3.4. Belirsizlik Zamiri	60
3.3.5. Soru Zamiri	60
3.4. SIFATLAR	61
3.4.1. Niteleme Sıfatları	61
3.4.2. Belirtme Sıfatları.....	61
3.4.2.1. İşaret Sıfatları.....	61
3.4.2.2. Asıl sayı	62
3.4.2.3. Sıra Sayı	62
3.4.2.4. Üleştirme.....	62
3.4.2.5. Soru Sıfatları	62
3.4.2.6. Belgisiz Sıfatlar.....	62
3.5. ZARFLAR	63
3.5.1. Zaman Zarfları	63
3.5.2. Yer-Yön Zarfları	63
3.5.3. Hâl Zarfları.....	63
3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları	64
3.5.5. Soru Zarfları.....	64
3.6. FİİL ÇEKİM EKLERİ	64

3.6.1. Haber Kipleri	64
3.6.1.1. Geniş Zaman	64
3.6.1.2. Şimdiki Zaman	65
3.6.1.3. Görülen Geçmiş Zaman	65
3.6.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman	65
3.6.1.5. Gelecek Zaman	66
3.6.2. TASARLAMA KİPLERİ	66
3.6.2.1. Dilek-Koşul Kipi.....	67
3.6.2.2. İstek Kipi.....	67
3.6.2.3. Gereklilik Kipi	68
3.6.2.4. Emir Kipi	68
3.7. FİİLİMSİLER	69
3.7.1. İsim-Fiil.....	69
3.7.2. Sıfat-Fiil	69
3.7.3. Zarf-Fiil.....	69
3.8. YAPIM EKLERİ	70
3.8.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	70
3.8.1.1. {-t} fiilden fiil yapım eki	70
3.8.1.2. {-dIr}, {-dUr} fiilden fiil yapım eki.....	70
3.8.1.3. {-l} fiilden fiil yapım eki	70
3.8.1.4. {-n} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.1.5. {-ş} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.1.6. {-r} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.1.7. {-ümse} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	71
3.8.2.1. {-ç+} fiilden isim yapım eki	71
3.8.2.2. {-cA+} fiilden isim yapım eki	71
3.8.2.3. {-cI+} fiilden isim yapım eki.....	72
3.8.2.4. {-ak+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.5. {-gU+}, {-kU+} fiilden isim yapım eki.....	72
3.8.2.6. {-gın+}, {-gun+} fiilden isim yapım eki.....	72
3.8.2.7. {-ici+}, {-ucu+} fiilden isim yapım eki.....	72
3.8.2.8. {-k+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.9. {-m+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.10. {-n+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.11. {-ı+}, {-U+} fiilden isim yapım eki.....	73

3.8.2.13. {-mur+} fiilden isim yapım eki.....	73
3.8.2.14. {-inç+}, {-inc+} fiilden isim yapım eki.....	73
3.8.2.15. {-iş+} fiilden isim yapım eki	73
3.8.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	73
3.8.3.1. {+IA-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.2. {+al-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.3. {+l-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.4. {+k-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.6. {+IAn-} isimden fiil yapım eki	74
3.8.3.7. {+IAş-} isimden fiil yapım eki.....	74
3.8.3.8. {+A-} isimden fiil yapım eki	74
3.8.3.9. {+DA-} isimden fiil yapım eki	74
3.8.4. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	74
3.8.4.1. {+sIz}, {+sUz} isimden isim yapım eki	74
3.8.4.2. {+cI}, {+cU} isimden isim yapım eki	74
3.8.4.3. {+daş} isimden isim yapım eki.....	75
3.8.4.4. {+nci}, {+inci}, {+üncü} isimden isim yapım eki	75
3.8.4.5. {+IIk}, {+IUk} isimden isim yapım eki.....	75
3.8.4.6. {+II}, {+IU} isimden isim yapım eki.....	75
3.8.4.7. {+ki} isimden isim yapım eki	75
3.8.4.8. {+cIk} isimden isim yapım eki	75
3.8.4.9. {+cıgaz} isimden isim yapım eki.....	76
3.8.4.10. {+er} isimden isim yapım eki	76
3.8.4.11. {+leyin} isimden isim yapım eki	76
3.8.4.12. {+culayın} isimden isim yapım eki	76
3.8.4.13. {+z} isimden isim yapım eki	76
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	77
4. AKTARIM.....	77
4.1. Ermeni Harfli Metin.....	77
BEŞİNCİ BÖLÜM	144
5. DİZİN.....	144
SONUÇ.....	343
KAYNAKÇA	346
TIPKIBASIM	347
ÖZGEÇMİŞ.....	478

ÖZET

19. YÜZYILA AİT ERMENİ HARFLİ TÜRKÇE AGNES VEYA NEY ÇALAN KIZCAĞIZ HİKÂYESİ ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ

Hint-Avrupa dil ailesine mensup bağımsız bir alt grup dili olan Ermenice, Aziz Mesrop Maştots'un çabalarıyla Ermeni edebiyatı adı altında parlak bir dönem yaşamıştır. Mesrop, Maştots, V. yüzyılda Ermeni harflerini ortaya koymuş bu gelişme sonrasında Ermeni alfabesi, Türkçe metinlerin yazımında kullanılmaya başlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı idarelerinde asırlar boyunca birlikte yaşamaları dolayısıyla kültürel ortaklık kaçınılmaz olmuştur. Kültürel ortaklık, doğal bir iletişim aracı olan dil üzerinde etkilerini açıkça göstermektedir. Anadolu'da Osmanlı tebaası olarak yaşayan ve çeşitli imtiyazlarla refah bir ortam çevresinde pek çok kitap, cönk ve süreli yayın ortaya koyan Ermeniler, çalışmalarını 1960'lı yıllara kadar devam ettirmişlerdir. Bu alanda ortaya koyulan eserler, Ermeni harfli Türkçe metinlerdir. Saha için ulaşılabilecek tüm kaynakları derleyen Kevork Pamukciyan, "Ermeni Harfli Türkçe Metinler" adıyla yayımlanan çalışmasıyla, Ermeni kaynaklarından ulaşılmış, kayda geçmiş ve tarihe katkıları bulunan pek çok eser barındırır.

Bu tez, "Agnes veya Ney Çalan Kızcağız" adlı romanın çeviri yazılı metnini, metnin fonetik ve morfolojik özelliklerini ve dizin bölümlerini içermektedir. Tez, üç ana bölümden oluşmaktadır: İnceleme-Metin ve Dizin-Sözlük. İnceleme bölümünde Ermeni harfli Türkçe metinlere dair bilgiler verilmiş ve tez çalışmasında yoğunlaştığımız eserin yazım ve dil özellikleri Türkçe'nin ses ve yapı bilgisi bağlamında ele alınmıştır. Metin bölümünde; romanın çeviri yazıya aktarılması verilmiştir. Dizin-Sözlük bölümü ise, eserde geçen kelime ve kelime gruplarının alfabetik olarak sıralanmış, kelimelerin metinde bulunduğu sayfa numaralarının liste şekli ve metinde kullanılan anlamları verilmiştir. Kapsamı verilen tez çalışmamda, Ermeni harfleriyle yazılan Türkçe metinlerin Türkoloji camiasına kazandırılması oluşan boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ermeni harfli Türkçe Metinler, Agnes veya Ney Çalan Kızcağız, Fonetik ve Morfoloji, Dizin

ABSTRACT

LINGUISTIC ANALYSIS ON THE STORY OF THE 19TH CENTURY WITH ARMENIAN LETTERS AGNES IN TURKISH OR THE POOR GIRL PLAYING THE NEY

Armenian, an independent subgroup language belonging to the Indo-European language family, lived a bright period under the name of Armenian literature with the efforts of Aziz Mesrop Mashtots. Mesrop, Mashtots introduced Armenian letters in the 5th century, and after this development, the Armenian alphabet began to be used in the writing of Turkish texts. Cultural partnership was inevitable due to the fact that they lived together for centuries under the Seljuk and Ottoman administrations. Cultural commonality clearly shows its effects on language, which is a natural communication tool. The Armenians, who lived in Anatolia as Ottoman subjects and produced many books, cönks and periodicals in a prosperous environment with various privileges, continued their work until the 1960s. The works revealed in this field are Turkish texts with Armenian letters. Kevork Pamukciyan, who compiles all the resources that can be reached for the field, contains many works that have been reached from Armenian sources, recorded and contributed to history, with his work published under the title "Turkish Texts with Armenian Letters".

This thesis includes the translated text of the novel "Agnes or Ney Playing Girl", its phonetic and morphological features and index sections. The thesis consists of three main parts: Analysis-Text and Index-Dictionary. In the analysis section, information about Turkish texts with Armenian letters is given and the writing and language features of the work that we focus on in the thesis study are discussed in the context of Turkish phonetics and structure. In the text section; translation of the novel is given. In the Index-Dictionary section, the words and word groups in our text are listed alphabetically, the list form of the page numbers of the words in the text and the meanings used in the text are given. In my thesis, the scope of which is given, it is aimed to fill the gap that has arisen by bringing Turkish texts written in Armenian letters to the Turcology community.

Key Words: Turkish Texts with Armenian Letters, Agnes or Ney Playing Girl, Phonetics and Morphology, Index

KISALTMALAR

T.	: Türkçe
Ar.	: Arapça
Erm.	: Ermenice
Far.	: Farsça
İt.	: İtalyanca
Moğ.	: Moğolca
Yun.	: Yunanca

İŞARETLER

? Kökenin belirlenemediği veya okunmayan kelimeleri gösterir

+ Ad tabanına gelen eki gösterir.

- Fiil tabanını ve fiil tabanına gelen eki gösterir.

“ “ Sözcüğün anlamını belirtir.

{ } Biçim birimleri gösterir.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

Harf		Adı	Telaffuzu	Harf		Adı	Telaffuzu
Büyük	Küçük			Büyük	Küçük		
Ա	ա	Ayp	A	Ճ	շ	Şa	Ş
Բ	բ	Pen	P	Ո	n	Vo	Vo ve O
Գ	գ	Kim	Қ	Չ	չ	Ça	Ç
Դ	դ	Ta	Т	Պ	պ	Be	B
Ե	ե	Yeç	Y ve e	Ջ	ջ	Çe	Ç
Զ	զ	Za	Z	Ռ	n	Ra	Ř
Է	է	E	E	Ս	ս	Se	S
Ը	ը	It	I	Վ	վ	Ve	V
Թ	թ	To	T	Տ	տ	Dion	D
Ժ	ժ	Je	J	Ր	ր	Re	R
Ի	ի	İni	İ	Յ	յ	Tso	Ts
Լ	լ	Lion	L	Ի	լ	Hiun	V
Խ	խ	Khe	Ҳ	Փ	փ	Pür	P
Ծ	ծ	Dza	Dz	Ք	ք	Ke	K
Կ	կ	Gen	Ğ	Օ	օ	O	O
Հ	հ	Ho	H	Ֆ	ֆ	Fe	F
Չ	ձ	Tsa	Ts	Լ		Yev	Yev/ev
Ղ	ղ	Ճad	G (kalın sıradan)	Ligatürler			
Ճ	ճ	Ce	C	ԷՕ	Էօ	Ö	
Մ	մ	Men	M	ԻԻ	Իլ	Ü	
Յ	յ	Hi	Y ve H	ՈԻ/ՍԻ	nı/ uı	U	
Ն	ն	Nu	N	ԵԱ	Եա	Â	

Tablo 2.: Eserde Kullanılan Alfabe¹

¹ Ilıcak ve Goshgarian (2007) 'ın *Kendi Kendine Ermenice* adlı eserinden uyarlanmıştır.

GİRİŞ

1. Çalışmanın Amacı

Tezin amacı, 19. yüzyılda Anadolu’da meydana getirilen Ermeni harfli Türkçe metinler arasında bulunan Agnes veya Ney Çalan Kızcağız adlı hikâyenin Latin alfabesine aktarılması ve dil incelemesinin yapılmasıyla bu alanda ortaya konulan eserlerin Türkolojiye kazandırılması amaçlanmaktadır.

2. Çalışmanın Kapsamı

Türk ve Ermeni toplumları arasındaki ilişki uzun bir geçmişe tanıklık eder. III. ve IV. yüzyıllarda Hunlar ve Ermenilerin ilişki içerisinde oldukları yazılı kaynaklarda görülmektedir. Selçukluların Anadolu seferleri gerçekleştirdiği dönemde bu ilişkinin daha yoğun olarak görüldüğü bilinmektedir. Ermenilerin bir bölümü Kırım’a yerleşmiş olup, bölgedeki Kıpçaklarla yoğun etkileşimde bulunmuşlardır. Ermenilerin ticaret alanında ilerlemeleri, onların Anadolu ve Akdeniz sahalarında yayılma alanı göstermelerine imkan vermiştir.

Osmanlı döneminde Türk-Ermeni ilişkilerinin Orhan Gazi zamanında başladığı bilinmektedir. Türk ve Ermeni toplumları arasındaki ilişkiler verilen zaman dilimleri çerçevesinde gelişmiş, Osmanlı toplumu içinde Türklerle en iyi geçinen gayrimüslim topluluk Ermeniler olmuştur. Netice itibariyle farklı iki kültür olmaları sebebiyle, kendi kültürlerini koruyamayan Ermeniler, Türkleşmiş ve dil olarak Türkçeyi benimsemişlerdir. XVII-XX yüzyıllarda Ermeni harfleriyle pek çok kitap, gazete ve süreli yayın meydana getirmişlerdir. XX. yüzyıldan sonra Ermeni harfli eserlerinin basımının azaldığı bilinmektedir.

3. Çalışmanın Yöntemi

Kevork Pamukciyan’ın “Ermeni Harfli Türkçe Metinler” adıyla yayımlanan eserinden yola çıkarak tespit edilen, tez konumu edindiğim eser, 1727-1968 yılları arasında tarihe kaynaklık eden çok sayıda eser hakkında bilgi verici bir niteliktedir. Tezin hazırlık aşamasında edinilen bilgilerin incelenmesi, değerlendirilmesi ve dil sahasında Türkçeyi ne ölçüde ve ne şekilde yansıttığı aşğıdaki aşamalarla tespit edilecektir.

Tez çalışmamda, ilk olarak Ermeni harfli Türkçe metinler üzerine, kaynak taraması yapılarak çalışma sahası hakkında bilgi edinilmiştir.

Aktarım kısmına gelindiğinde, Ermeni alfabesinin Latin alfabesinde olan karşılık değerlerine bağlı olarak ilerlenmiştir.

Eserde, hatalı yazımın oldukça fazla olduğu saptanmıştır. Aktarım sırasında metne sadık kalmak temel amacımız olmuştur. Latin alfabesine aktarma sırasında noktalama işaretlerinin kullanımında eksiklik gözlemlenmiştir fakat yerinde ve doğru kullanımı olan noktalama işaretleri de oldukça fazladır.

Arapça ve Farsça tamlamaların yazımı hususunda metinde yazılmış olduğu haliyle aktarım sağlanmıştır. Günümüzde birleşik olarak kullandığımız veya “-“ işaretini kullandığımız tamlamalar işaretsiz kullanılmış ve bitişik kullanımı mevcut olan tamlamaların da ayrı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Tamlamalarda işaret eksikliği hususuna da sadık kalınmış olup, Latin aktarımında ve dizin bölümlerinde görüldüğü gibi kullanılarak “-“ işareti gösterilmemiştir.

Metnin inceleme bölümünde tespit edilen durumlar hem Latin hem de Ermeni harfleri ile gösterilmiştir.

Son olarak dizin kısmında ise sözcük ve sözcük grupları esas alınarak, satır numaraları ve anlamlarıyla birlikte çalışılmıştır.

4. Ermeni Harfleriyle Yazılmış Türkçe Eserler

Diller arası alışverişler, o dillerin konuşurlarının çeşitli sahalarda etkileşimleri sonucunda meydana gelir. Türkçe, Göktürk ya da Orhun-Yenisey alfabesinden itibaren, değişik dönem ve çevrelerde Sogd, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, Latin ve İslav alfabeleri gibi başlıca on iki değişik alfabeye yazılmış ya da yazılmaktadır (Köker, 2002, s. XI). Tarih alanı çerçevesinde, Anadolu’ya hâkim topluluk olan Türklerin Çinliler, Farslar ve Bizanslılardan sonra komşulukları çok uzun bir zaman dilimini kapsayan Ermeniler, Türklerin en eski komşularından biridir. Komşuluk ilişkisinin gerektirdiği ve kaçınılmaz kıldığı bilgi alışverişleri sonucunda Türkçe, Ermenilerin dilinde de kendisine soluk bulmuştur. İlk etkileşimin dil ve edebiyat alanında başladığı görülmekle beraber ilerleyen yıllarda kültürel ve sosyal açıdan

da Ermeniler Türk toplumu ile ortak değerlere sahip olmaya başlamıştır (Ulu, 2012, s. 153). Hristiyanlığa mensup olan Ermeniler, diğer gayr-ı müslim topluluklar gibi Osmanlı Devleti'nin tebeası/vatandaşı konumunda zımmî statüye sahip olarak uzunca süre Müslüman toplumla iç içe yaşamış bir millettir (Külekcı, 2017, s. 13). İlk etkileşimin dil alanında olmasıyla birlikte diğer edebiyat ve sanat alanlarında iki kültürün de birbirlerine katkıları olmuştur. Türklerle Ermeniler arasında dil alanında görülen ilk köklü etkileşim XIII. yüzyılda tesirini göstermeye başlamıştır. XIII. yüzyıldan sonra Türkçe'nin Kafkasya'da genel olarak anlaşma dili haline gelmesiyle Ermenilerin eski kilise dini olan “*grabar*” bu tarihten itibaren terk edilmeye başlanmıştır. Bundan sonra Ermeniler arasında Türk dil yapısının özelliklerini taşıyan ve halk dili olan “*aşharabarcan*” yerleşmeye başlamıştır (Ulu, 2012, s. 153).

Ermenilerin büyük çoğunluğu dillerini değiştirmelerine rağmen alfabelerini değiştirmeyip, Ermeni alfabesiyle Türkçe yazmışlardır. Türkçenin Ermeni harfleriyle yazımı, Türkçe konuşan, Ermeniceyi ya hiç bilmeyen ya da çok az bilen, Hristiyanlık inancına bağlı Ermeni nüfusla yazı yoluyla iletişim kurmanın ve bu kitlenin aynı yolla kendini ifade etmesinin aracı olarak gelişmiştir (Köker, 2002, s. XI). Bunun sonucunda Ermeni Türk Edebiyatı (*La litteraturearmeno-turquie*) adı verilen Türkçe edebi eserler meydana gelmiştir.

Ermenilere, İstanbul'un fethinden sonraki dönemde ayrıcalıklar tanınmış ve çeşitli imkânlar verilmiştir. Kitap basımı hususunda Ermenilere verilen en önemli ayrıcalıklardan bir tanesi, Kudüs'te açılan Ermeni okullarında okutulacak kitapların basımı için Ermeniler tarafından işletilecek bir matbaa açılması iznidir. Zira Ermenilerin tüm neşirleri belirlenen bir matbaada basılmakta ve devlet tarafından onaylandıktan sonra dağıtılabilmektedir (Külekcı, 2017, s. 134). Bu eserlerden bir kısmı, Ukrayna Devlet Arşivinde iken 1944 yılında Almanların çekilmesi esnasında yakılmıştır. Bir kısmı ise Viyana'da Mehitarist Kitaplığında, Paris'te Millî Kütüphanede, Venedik Mehitarist Kitaplığında, Breslav, Lvov ve Krakov şehirlerindedir (Ulu, 2012, s. 155).

Ermeni harfli Türkçe, Ermeni kültürünü koruma ve yabancılaşmaya karşı koyma çabalarının ürünü olarak değerlendirilebileceği gibi, Ermenice bilmeyen, kendini Türkçe olarak ifade edebilen Ermeni nüfusun, Ermeni harfleri üzerinden

kimlik aidiyetini sürdürerek kendisinin yazıyla ifade etmesinin doğal sonucu olarak da konu edinilebilir (Köker, 2002, s. XI).

4.1. Basılı Eserler

5. yüzyılda Mesrob Maşdots'un yarattığı Ermeni alfabesinin Türkçe metinlerin yazımında da kullanılmasına 14. yüzyıldan itibaren yazma eserlerde, 18. yüzyıldan itibaren de basma eserlerde yaygın olarak rastlanır. Ermeni harfli Türkçe eserlerin yayımlanması, 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra giderek azalsa da 1960'lı yıllara kadar devam etmiştir (Köker, 2002, s. XI).

İlk Ermeni matbaasının 1511 ya da 1512 yılında kurulduğu kabul edilirse de Hagop Meğabard'ın Venedik'teki bu ilk baskı çalışmalarının devamlılığı olmadığı için bu tarih Ermeni matbaacılığı açısından sembolik bir önem taşır (Köker, 2002, s. XIV).

Ermeni harfli Türkçe yazma ve basma eserlerin yayılması, din, tarih ve edebiyat alanlarında geniş bir literatürün oluşması ve pek çok gazete ve derginin yayımlanması bu temel üzerinden açıklanabilir (Köker, 2002, s. XI).

1562'de, daha sonra Eçmiyadzin Gatoğigosluğuna gelecek olan I. Mikayel tarafından Papa IV. Pius'la görüşmek üzere İstanbul'dan Roma'ya gönderilen Apkar Tıbir Tokhadetsi (Tokatlı), buradan Venedik'e geçerek matbaacılık sanatını öğrenmiş ve oğlu Sultanşah'ın (Marc Antonio) yardımıyla tek sayfalık bir takvim ve bir Mezbur kitabı basmıştır. 1567'de İstanbul'a dönen Apkar Tıbir muhtemelen Latin Domenikenler ve Ermenilerin ortaklaşa kullandıkları Surp Nigoğayos Kilisesi'nde (bugün Kefeli Mescidi; Karagümrük'te) kurduğu matbaada ,Venedik'ten beraberinde getirdiği Ermenice hurufatı kullanarak iki yıl içinde altı kitap basmıştır (Köker, 2002, s. XIV).

Ermeni harfli Türkçe ilk kitap, Mıkhitaristler Birliğinin kurucusu Mıkhitar Sepasdatsi'nin (Sivaslı) *Turn Keraganutyayn, Aşkharhapar Lezun Hayots: Şaratryal Dacgagan Lezvav Ar İ Hokud Aynts Hayots, Vork Izvacgagan Lezu Miayn Kiden, Yev Papakin Usanil Zaşkharhapar Hayerenn* (Yeni Ermenicenin Dilbilgisine Giriş: Yalnızca Türkçe Bilen ve Yeni Ermenice Öğrenmek İsteyen Ermeniler İçin Türkçe Lisaniyla Yazılmıştır) adlı eseridir. Modern Ermeniceyi olabildiğince kolay bir şekilde öğretmek amacıyla hazırlanmış olan 149 sayfalık

bu kitap, Venedik'te Antonio Bortoli'nin matbaasında basılmıştır (Köker, 2002, s. XIV). Bu ilk basımın takibindeki yıllarda Ermeni harfleriyle Türkçe olarak yazılan pek çok dilbilim kitabı yayımlandığı bilinmektedir. Türkçenin Ermenice üzerinde etkisinin sözlük ve gramer alanında yayılmaya başladığını görmekteyiz.

Mıkhitaristlerin Venedik'teki Surp Ğazar adası, Trieste ve Viyana'daki matbaalarında basılan eserler, yayıncılık anlayışı ve baskı kalitesi yönünden üst düzeydedir. Birliğin yayınladığı çok dilli sözlükler, ders kitapları, dilbilim kitapları bilimsel olarak bugünün ölçüleriyle dahi hayli başarılıdır (Köker, 2002, s. XV).

Türkçe yazılmış ilk roman *Akabi Hikâyesi*, Hovsep Vartanyan tarafından kaleme alınmış olup, Katolik bir Ermeni olan Hagop'la Ortodoks bir Ermeni olan Akabi'nin mutsuz sonlanan aşk hikâyesini içerir. (Cankara, 2014, s. 119-120).

Hasmik A. Stepanyan'ın "Ermeni Harfli Türkçe Kitaplar ve Süreli Yayınlar" adlı çalışmasından 1727-1968 yılları arasında yayımlanmış eserlerden örnekler aşağıda verilmiştir.

Bu yazmaların çoğu dinî eserler, vaaz ve dualar, Ermeni Cemaati mahkeme kararları, evlilik kayıtları, noter senetleri gibi eser ve belgelerle işlenmiş tarih ve vekayinamelerdir (Tekin, 1997, s.111).

-Mıkhitar Sepasdatsi. Yeni Ermenice Dilbilgisi. Mat. A. Bortoli.- Venedik.-149s. /s. 91-149 "Sözlük"/ 1727

-Edward Young, *Tenhade Bir Kâmil Adam*, 1816 Venedik.

- Vartanyan Hovsep, *Bosboğaz Bir Adam*. Mat. H. Mühendisyan-İstanbul.-7, 31s. /VARDANIAN Hovsep/. Le bavard.-Const. 1852

-Epictète, *Epiktetos Feylesofun Elcüzü*, 1857, venedik.

-Bin Bir Gece yani Şehrazad Sulatanın Hikâyesi. Mat. R. Kürkciyan.-İstanbul- 544s.1858

- Aramyan Canik. Yeni Fransızca-Ermenice-Türkçe Sözlük. Mat. C. Aramyan.-Paris. 1860

-Hovannes Balıkcıyan, Karnik, Gülünya ve Dikran'ın Dehşetli Vefatleri, Asitane, Minasyan Basmahanesi, 1863, 218 s.

-Aziz Der Gomitasi Kahananın Mucizeleri. Mat. H. Minasyan.- İstanbul.- 43.s 1865

- Viçen Tilkiyan, *Gülünya Yahod Kendi Görünmeyerek Herkesi Gören Bir Kız*, İstanbul, 1868-1869, 540 s.
- Zohrabyan Hovhannes, *Ahd-ı Atik ve Ahd-ı Cedid Kitaplarının Hikâyesi/* Çeviri G. Arakelyan. Mat. Katoğigosarani.-İstanbul- 615s. 1869
- Karakaş Mgrdiç. *Kasabın İbine Bağlanan Sefil Bir Kuzu yahut Papa*, Ermeniler ve Gatolik Mezhebi.- İstanbul.-16s. 1870
- Kürkçyanof H.S. *Agnes veya Ney Çalan Kızcağız /*Çev Erm. H. Kürkciyanof.-Küdü.- 130s. 1872
- Tilkiyan Viçen. *Çoban Kızlar*. Mat. S. Bardizbanyan.- İstanbul.- 146s. 1876
- Mgrdiçyan T. *Mektebin Fazileti ve Kalemin Kuvveti*. Mat. Dedeyan.- İzmir 1877
- Limoncıyan Kerovpe. *Esrar-ı Kabristan*. Mat. “Tercüman-ı Efkâr”. İstanbul.-162s. 1881
- Kurban Hovsep. *İki Kapı Yoldaşları yahod Hakk-ı Adaletin Zahiri*. Mat. N.Berberyan.- İstanbul.-971s. 1885
- Papazyan Toros. *Letayif. Kış Geceleri İçün Küçük Hediyeler*. Mat. “Manzume-i Efkâr”.- İstanbul.- 39s. 1887
- Kasabyan S. *Türkçe-Ermenice Muhtasar Sözlük*. Mat. B. Hagopyan.- İstanbul.-176s. 1889/2.bs 1900/.
- Duaname. Mat. N. Biberyan.- İstanbul, 1890.
- Küçük Çocuklarım İlk Kitabı Mat.K.Boyacıyan.-İstanbul.-74s. 1892
- Goudell William. *Vaazlar*. Mat. H.Madteosyan.- İstanbul.-263s. 1907
- Kıyıçyan Aleksandr. *Mekteb Arkadaşı*. Mat. O. Arzuman.-İstanbul 1910
- Misiryan-Moruk Garabed. *Dasitan*. Mat. A. Stepanyan.- İskenderiye.-24s. 1917
- Aşık Kerim ile Aslı Hanım hikâyesi. *Türküler ile*. Mat. H. Der Hovanisyan.-Beyrut.-99s. 1926
- Serdaryan Sarkis. *Surp Hagop Destanı*. Mat. H. Der Hovanisyan. Beyrut.-12s. 1928
- Krikoryan Hovannes. *Rehber*. New-York.-63s. 1932
- Halepyan Hagop. *Her Türlü Fenalığın Bir Kökü*. Mat. Luuys.-Halep.- 126s. 1937
- Ağbalyan S.K. *Adem Ne ile Yaşar?* Mat. Bozokluyan.- Halep.- 8s. 1940

- Muhtasar Dua Kitabı. Mat. Fransiskian.-Küdü. -118s. 1950
- İman ve Dini Su İrmakları. Mat. Maranata.-Halep.-12s. 1960
- 48 Saat Cehennemde yahud Bir Hırsızın Acaib Tövbesi. Mat. Çizmeçyan.- Halep-16s. 1965
- Kireçyan Dikran. Destan Kitabı. Buenos-Aires.-101s. 1968

20. yüzyılda, özellikle 1965'ten sonra Ermeni harfli Türkçe kitapların basımı oldukça azalmıştır. Burada dikkat çekici olan nokta, nicelik olarak yaşanan büyük düşüşe karşın kitapların basıldığı şehirlerin çeşitliliğidir. 1920'li yıllardan sonra, artık küçük büyük Ermeni kolonilerinin yaşadığı Tebriz, Halep, Şam, Kahire, Beyrut, İskenderiye, Marsilya, Paris, Boston, Buenos Aires, Los Angeles, New York, Pasadena, Philadelphia, Fresno gibi kentlerde Ermeni harfli Türkçe kitaplar basılmıştır (Köker, 2002, s. XXVII). Ermenilerin göç dalgalarıyla yayılışının beraberinde bu kentlerde basılan kitaplar Türkçenin kullanım sahasının önemli bir göstergesidir.

5. Agnes veya Ney Çalan Kızcağz Hikâyesi

5.1. Eser Hakkında Genel Bilgiler

Eser, H. S. Kürkiyanof tarafından Ermenice'den tercüme edilmiştir. Eser, Küdü'te Manastır Basmahanesi'nde 1872 yılında basılmıştır. Eserin bilinen üç baskısı olmakla birlikte ikinci ve üçüncü baskılar sırasıyla 1885, 1912 tarihlerinde yayınlanmıştır. Teze konu olan baskı ilk baskıdır. Eser, 130 sayfadan oluşmaktadır. İçerikte on bir bab bulunmaktadır. Bab başlıkları konu itibariyle seçilerek başlıklandırılmış ve muhteva bu düzlemde şekillendirilmiştir. Eserin son sayfasında Fihrist (içindekiler bölümüne)'e yer verilmiştir.

5.2. Eserin Bölümleri

Birinci Bab: Düşmanın kaleye hücum edişini anlatmaktadır.

İkinci Bab: Grimo Dı Durkuan isimli lider ile ilgili olan bölümdür. Üçüncü bab Sefalet çeken Dovl Hanım'dan bahsetmektedir.

Dördüncü Bab: Hagop'un firar etmek için karar aldığı gün ile ilgili içeriktedir.

Beşinci Bab: Hagop'ın Tesleninda ve Adelina'yı yanına alarak çobanın kulübesine gitmeleriyle başlayan bölümdür.

Altıncı Bab: Benno isimli salih bir canavardan bahsetmektedir. Bölümün ana karakteri olan Benno'nun Tesleninda, Adelber ve Adelina'ya yardımlarının konu edildiği bölümdür. Benno hikâyenin son bölümüne kadar hikâyeye dahil olan önemli bir karakterdir.

Yedinci Bab: Matilda'nın ihtiyarlığı sebebiyle hasta düşüşü, Tesleninda ve Adelina'nın açlık ile münasebetlerini içeren bölümdür.

Sekizinci Bab: Agnes, uzak çevre komşulardan, ney çalarak yiyecek toplamaya başlar. Bir çiftliğin önünde ney çalıp beyit okumaya başlar ve bu noktada hikâyenin seyri değişir.

Dokuzuncu Bab: Hanımın tanılması ile ilgilidir. Bölüm, Benno ile Teslenindanın sohbetini içerir.

Onuncu Bab: Adelber'in, Tesleninda ve Adelina ile kavuşmalarını anlatan bölümdür.

On birinci Bab: Canavar Benno'nun yılbaşı günü ile ilgilidir.

5.3. Eserin Matbu Özellikleri

Eser 130 sayfadan oluşmaktadır. Son sayfada fihrist başlığı yer almakta olup, kitabın dış yapısı kalın karton niteliğindedir. İlk sayfada eserin adı, matbaa adı, yayın yeri, yayın yılı gibi bilgiler ve küçük bir resim bulunmaktadır. Kitabın içeriğinde olay örgüsünün geçtiği merkez olarak verilen kalenin resmi yer almaktadır. 2. sayfada verilen küçük resmin değiştiği görülmektedir. Eserin arka kapağında cinsi tespit edilemeyen bitki veya çiçeğe benzer bir süsleme verilmiştir. Eserin sayfaları sarı renklidir. Sayfa numaraları süslemesiz olarak verilmiştir. Bablar arasında bazen süslemeli bazen tek çizgiden oluşan ayırma yöntemi kullanılmıştır. Kitabın sonunda bir sayfa boş bırakılmıştır. Eserin başlıklarında yazım kurallarına dikkat edilmiştir. Eser, kalın yazı tipiyle yazılmıştır. Genel satır sayısı 29'dur. Başlıkların bulunuşu, eser içerisinde beyitlerin yer alışından ötürü satır sayısının değiştiği görülmektedir.

5.4. Eserin Olay Örgüsü

Kalenin sahip ve hâkimi olarak bilinen Adelber, zayıf güçlerini kaleyi korumaları için bırakarak güçlü bulunan askerlerini alarak muharebeye gider. Adelber, uzun bir zaman aynı yerde hizmette bulunduğu ve üzerinde emeği olan Hagop'u, evladından ve halkından haber getirmesi için Hok-Roşi'nin yanına gönderir ve haber getirmesini ister.

Adelber ve Teslenindanın evlidir ve kızlarının ismi Adelina'dır. Adelber muharebe için onlardan ayrıldığı için düşünceli ve aynı zamanda endişe içerisindeyken Hagop'tan kocasının sağlıklı olduğu haberini almıştır.

Muharebe günden güne şiddetlenir ve Hot-Roşa düşman ordusunun yaratmış olduğu tahribatların bilgisi ulaşmaktadır.

Adelber, kaleyi koruyamadığından kale, tahribattan köy evine dönüşmüştür.

Dışarıda işitilen gürültüler daha da yakından işitildiğinde, Hagop durumu hanımın yanına giderek ifade etmiştir. Hagop, umudun Allah olduğunu belirterek hanıma korkmamasını söylemiştir. Bu konuşmalar geçerken Tesleninda, evladını düşünerek endişe duymaktadır.

Tesleninda kalenin içerisinde bulunan değerli eşyalarını toplayabilmek adına Hagop'u yönlendirmiştir. Artık düşmanın ayak sesleri, at kişnemelerini, silah ve zırhların parlayışını duyuyor ve görüyordu. Tesleninda, kucağında evladı, Allah'a yalvarıp ağlıyordu. Hot-Roşi, o sırada çan sesi çalarak köy halkını kaleye çağırırdı. Kale muhafızları, düşmanın saldırısına dayanamayarak teslim oldular. Düşmanlar, Teslenindaya saldırıyor hanım bir yandan ağlıyor bir yandan yalvarıyordu. Hanım kurtulabilmek için anahtarları düşmanlara vermiş ve tüm odalardaki eşyaları yağmalamışlardı. Daha fazla değerli eşya bulmak isteyen düşmanlar, Teslenindayı evladı ile tehdit ederler. Fakat hanım, elinde bulunan tüm anahtarları düşmanlara vermiştir fakat bunu onlara inandıramamaktadır.

Grimo Dı Durkuan Paşa isminde düşmanların lideri bu olaylar gelişirken içeri girer ve askerlerini korkutarak dışarı çıkartır. Tesleninda'ya iyi davranarak evladını kucağına vermiş, hanımın aldığı zararı tedavi ettirip, o zalim kişilerin elinden almıştır.

Grimo Dı Durkuan askerlerinin başrolde olduğu yaşanan olaydan çok üzgün olduğunu dile getirir ve sonrasında yüreğindeki sevgiyle evlenme teklifinde

bulunur ve hanım reddeder. Hanım, bu beladan kurtulmak için Allah'tan kuvvet diler. Yaşanan bu durumlar için evladına her şeyden önce Allah'ı sezmek gerektiğini söyler. Evladına, karşılıklarına çıkan kötü olan her şeye sabretmeleri gerektiğini öğretir. Tesleninda bu öğütleriyle evladını terbiye etmektedir.

Bir gün Kaniber isminde, Adelberin askerlerinden birisi Tesleninda'nın odasına girer. Hanım meraklı gözlerle askere bakar ve kocasından haber olup olmadığını öğrenmeye çalışır. Kaniber, Adelber'in ağır bir yara alarak vefat ettiğini söyler. Kaniber, Adelberin son sözlerini ve hanıma teslim etmesi için verdiği yüzüğü hanıma iletir ve hanım olduğu yerde bayılır. Hagop, Grimo'nun hanıma evlenme isteği teklifi hususunda reddetmemesi gerektiği sadece zaman kazanmak amacıyla izin istemesi gerektiğini söyler. Ayriyeten Grimo'nun kendi memleketinde evladı ve çocuğu vardır. Hagop, hanımı bu adamın elinden kurtarmak istemektedir. Hagop, Grimo paşanın ava gittiği bir gün firar etmek ister ve bu fırsatı kaçırmamak için hanımın yanına gider, kaçma planı yaparlar. Kaleden çıkarlar ve yolculukları dört güne kadar sürer. Soğuktan korunmak için bir çoban kulibesine giderler. Kulibenin sahibi Hagop'un tanıdığı bir çobanın evladıdır ve ismi Matilda'dır. Aknes adında bir de kızı vardır. Hagop, bir kulibe yapmaya karar verir ve Tesleninda kaçarken beraberinde getirdiği bilezik ve yüzükleri sattırıp bu şekilde ihyiaçları karşılayıp kulibe inşa ederler. Fakat bir yandan Grimo'nun onları bulur ise başlarına gelecek kötülükleri düşünmeden edemezler. Sonrasında Hagop yaşı itibariyle hastalanır, yatağa düşer ve ölür. Matilda, Hagop'un dostu olan dul bir kadındır ve ölümüne çok üzülmüştür. Matilda'nın kulübesi çevresinde bir canavar mağarası vardır ve içerisinde Benno adında, daha önce muharebelere katılmış asker olan bir kişi yaşamaktadır diğer ismi aziz peder olmakla birlikte baba lakabı da vardır. Bir muharebe esnasında aldığı kurşunla kolu parçalanmış ve askerlikten mahrum kalmıştır. Benno, sabah duası vaktinde kiliseye gider, duasını eder döndüğünde bu ney ile bir ilahi söylemiş. Benno'nun mağarasına gelen Adelber Bey, yanında yol gösterici olması için bir çoban ile yola koyulur ve Benno ile birkaç gün geçirmek istediğini söyler. Adelber, Küns Dı Hot-Roş'ın evladı olduğunu Benno'ya söyler ve Benno şaşırır. Çünkü, öncesinde Hot-Roş'ın emri altında çok hizmet vermiştir. Benno, Adelber bey daha çok küçük yaşlarda iken onu gördüğünü fakat beyin kendisini askerler içerisinde seçip hatırlayamayacağından bahseder. Adelber, babasının ve annesinin birdenbire ölümlerinden yetim kalışından ve babasının dostu olan

Aprımon Bey'in Adelber'i kendi kalesine alıp orada yetiştirdiğinden bahsetmiştir. Sonrasında da Tesleninda ile evlendirmiştir. Evladını ve eşini bırakıp muharebeye gitmek zorunda kalışından bahseder. Ailesinden haber almak için muharebeden gönderdiği yaverinden de halen haber alamadığından bahseder. Eşi ve evladının düşmana teslim olmak yerine kaçtıkları ve kayıklarının batmış olduğu bilgisini aldığı ifade eder. Sözleri arasında hain olarak nitelendirdiği Sıten isimli birinden bahseder ve Adelber'e uykuya dalması için ilaç verdiğini ve sonrasında parmağındaki evlilik yüzüğünü aldığı anlatır. Sıten'den yüzüğü istediğinde aralarında bir kavga çıkar ve Sıten, Adelberin yüzüne hançer saplar. Adelber, daha sonra Sıten'in düşman subaylardan rüşvet yiyerek yüzüğü çalmaya giriştiğini öğrenir. Sohbetlerine devam ederken canavarın mağarasının önündeki ağaçta asılı olan neyi görür ve Tesleninda bu çalgıyı çok sevdiğinden bahseder.

Tesleninda ve evladına gelince, İhtiyar Matilda'nın yanında kaldıkları esnada Matilda'nın sağlık durumu gittikçe kötüye gider. Artık dikiş dikemez hale gelmiş, etraftan gelen yardımlarla geçimlerini sürdürmektedirler. Hagop'un ani ölümünden sonra bu yardımlarda kesilmiş. Matilda'nın hasta oluşu Tesleninda ve kızını umutsuzluğa düşürmüştür. Aknes, elinde bir sepet komşu evleri gezerek yiyecek bulmaya çalışmaktadır fakat bir kuru ekmek dahi veren olmaz. Sadece yoldan gelirken birkaç yaban elması getirir ve Tesleninda, kızının umutsuz sözlerine karşılık elmayı da bulabildikleri için şükretmesi gerektiğini söyler. Matilda'nın kulübesini terk etme kararı alırlar. Açlıktan ölmek yerine, misafirperver bir yer bulma arayışına girerler. Matilda gitmelerini istemez o esnada semadan "Artık ağlama, derdini de umudunu da Allah'a ver, o seni hoş kılar, asla unutmaz" şeklinde sesler iştilir. Aknes bu sesleri duyar ve umutsuzluğu için pişmanlığa düşer. Sonrasında Matilda, Aknesin ney ile söylediği beyitleri beğenir ve uzak çevre köylerdeki evlere giderek ney çalıp yiyecek alabileceğini söyler. Aknes, çoban kızı ile birlikte yola çıkar. Aknesin, buna cesareti yoktur fakat yiyecek bulmak için mecbur olduğunu bilir. Bir çifliğin önünde Aknes oturup ney çalmaya beyit okumaya başlar. Çoban kızı çoktan gitmiştir. Aknes fakirlikten utanılmaması gerektiğini, zenginliğin ise bir şeref olmadığını kendine hatırlatarak söylemeye devam eder. Ev sakinleri pencereleere, kapılara çıkar ve Aknes'e iyi dileklerde bulunurlar. Ondan istedikleri ilahileri söylemesini rica ederler. Evin validesi, Aknes'e bir sürü yiyecek hazırlar. Aknes sadece bir parça ekmek yer ve devamını yemez. Valide, neden yemediğini sorar. Aknes, artan

yiyeceği izin verirseler validesine götüreceğini söyler. Çiftlik sahibi, Aknes'in bu cevabını duyunca çocuklarına döner ve örnek almalarını belirtir. Çiftlik sahibi, Aknes'e hepsini yemesini, validesi için hazırlık yapılacağını söyler. Çiftlikte Benno, Aknesi görür ve okuduğu beyiti Adelber'den de dinlediği için bu beyiti söyleyen kişinin yabancı olmadığını anlar. Benno, Aknes'in Adelber'in kızı olması konusunda şüpheleri vardır ve bu yüzden çoban kızcağızı ve Aknes'i alarak Matilda'nın kulübesine gitmek üzere yola çıkarlar. Benno, kulübeye ulaşır ve Matilda ile karşılaşır onlara zarar vermeyeceğini söyler. Matilda ile Benno konuşurlar. Matilda Benno'ya isminin Tesleninda olduğunu söyler ve buna şaşırması gerektiğini belirtir. Tesleninda tüm başından geçenleri anlatır. Benno'da karı ve kocanın birbirlerini ölü zannettiklerini düşünür ve daha da üzüdür. Benno, söz arasında Gırımo Dı Türkua adlı adamın da vefat ettiği haberini verir. Kocasının ise hala yaşadığını belirtir. Tesleninda yeniden doğmuşcasına mutlu olur. Benno, Tesleninda'ya kocasını bugün görebileceğini söyler, ardından sevinç çığlıkları duyulur. Allah'a teşekkür etmeye ve yalvarmaya başlar. Aknes gelip, validesinden haberi aldığı anda o da dizlerinin üzerine çökerek Allah'a teşekkür etmeye başlar. Benno, bu olanlardan Aknes'in çaldığı ney olmasaydı, yaşamlarının böyle sürüp gideceğini birbirlerinden haberleri olmadan ölüp gideceklerini belirtir. Benno sayesinde, Tesleninda ve Adelina yola koyulurlar ve Adelber bey ile kavuşurlar. Adelber, kızının elindeki neyin üzerindeki "Adelber'den azizem Tesleninda'ya hediye." yazısını da görür. Mutluluklarına inanamazlar ne yapacaklarını bilemez duruma gelirler. Adelber ve Tesleninda birbirlerini görür görmez sarılır ve gözlerinden akan sel misali ağlaşırlar. Adelber ve Tesleninda sevgili kızları Adelina ile uzun seneler yaşayıp, Adelina'yı evlendirdikten sonra vefat ederler. Adelina'nın evliliğinden bir sürü çocuğu olur ve hikâye Allah'ın "Bereket ile çoğalacaksın." tenbihiyle sona erer.

5.5. Eserin Dili

Eser, karışık bir olay örgüsünün akıcı bir şekilde bağlanmasıyla tasvir özelliğinin yoğun kullanımının kanıtıdır. Karakterlerin duygu analizleri güçlü bir yöntemle verilmiştir. Karakter sayısı bakımından oldukça zengindir. Hikâyenin olay örgüsünde önemli olayların değiştirilmiş ifadelerle tekrarlandığı

görülmektedir. Akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmış olup uzun hikâye türünde bir roman niteliği taşımaktadır.

Eser; Ermenice, Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeleri yoğun olarak barındırır. Eserin dili, 19. yüzyıl Osmanlı Türkçesi'dir. Arapça ve Farsça tamlamalar ağırlıktadır. Ermenice kökenli kelimelerin sayısı fazla değildir. Arapça ve Farsça kökenli olan kelimelerde eksik veya benzeşmeye uğrayarak değişmiş kelimeler görülmektedir. Yabancı kökenli kelimeler, sonuna Türkçe ekler getirilerek kullanılmıştır. Metinde, eskicil, halk dilinde kullanılan kelimelere rastlanmıştır. Bu kullanımların, yazım bölümünde örnekleri verilecektir. Yoğun bir kullanım görülmesi de Eski Anadolu Türkçesi dönemini yansıtan örnekler de bulunmaktadır. Tercüme yapan kişinin dili kullanım yeteneğine bağlı olarak güçlü bir birikime sahip olduğunu söyleyebiliriz.

5.6. Noktalama İşaretleri

Noktalama İşareti	Ermenice Adı	Türkçe Karşılığı
:	“verçaged”	Nokta işaretidir.
.	“miçaged”	İki nokta üst üste gibidir.
?	“baruyg”	Soru işaretidir.
,	“ısdoraged”	Virgül işaretidir.
’	“yergar”	Seslenme bildiren ünlem işaretidir.
’	“şeşd”	Emir bildiren ünlem işaretidir.
`	“put”	İkincil cümle başlangıçlarında virgülden önce, bir sıralama yaparken fiilin ihmal ettiği durumlarda virgülden önce, bir konuşmadan alıntı yapıldığında kullanılır.

Tablo 1.: Eserde Kullanılan Noktalama İşaretleri²

5.7. Alfabe

² Ilıcak ve Goshgarian (2007)' in *Kendi Kendine Ermenice* adlı eserinden uyarlanmıştır.

Ermeni alfabesi MS. 5. yüzyılın başında, bugün Ermeni kilisesinin en önemli azizlerinden olan Mesrob Maşrots adlı din adamı tarafından yaratılmıştır. Soldan sağa doğru yazılır ve fonetiktir; yani tıpkı Türkçe gibi, yazıldığı şekilde okunur (İlıcak ve Goshgarian, 2007, s. 1). Sonrasında o(o), ֆ(f) ve լ (yev) harfleri eklenerek 39 harfli Ermeni alfabesi oluşturulmuştur (Çaykiran, 2012, s. 86).

Ermeni alfabesinde u “a”, է “e”, ը “ı”, ի “i”, o “o” harflerinden oluşan 5 ünlü; ք “p”, գ “k”, դ “t”, զ “z”, թ “t”, ժ “j”, լ “l”, խ “h”, ծ “dz”, կ “g”, հ “h”, ձ “ts”, ղ “g”, ճ “c”, մ “m”, ն “n”, շ “ş”, չ “ç”, պ “b”, ջ “ç”, ռ “r”, ս “s”, վ “v”, ա “d”, ը “r”, ց “ts”, լ “v”, փ “p”, ք “k”, ֆ “f” harflerinden oluşan 30 ünsüz bulunmaktadır. Alfabe, harfin bulunduğu yere ve kelimeye göre farklı şekilde kullanılır. Kelime başında /h/, kelime içinde /y/ okunan “j” harfi; kelime başında /ye-/, kelime içinde /e/ okunan “u” harfi, kelime başında /vo/ kelime içinde /o/ okunan “n” harfleri bulunmaktadır. Metinde, /tso/ “ö”, /hı/ “ü” ve ու “u” ligatürlerinin kullanımı oldukça fazladır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAZIM

Metnin, çeviriyazı aşamasında önem verilen özellikler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

- Kelimelerin yazımına müdahale edilmemiş, kaynak harf sistemi dikkate alınmıştır.
- Bazı harflerin birden fazla karşılığı bulunduğundan, kelimelerin yazımında varyantlı yazım görülmektedir.

խըզմէթսն “hızmetde” (87/6), **հըզմէթին** “hızmetine” (15/23).

դախի “dahî” (7/21), **տախի** “dahi” (96/5).

խասստա “hasda” (72/25), **հասստա** “hasda” (98/13).

շախսըն “şahsın” (103/9), **շախսի** “şahsi” (16/16).

խապէրիւր “haberler” (6/27), **հապէր** “haber” (48/20).

տըզգէթ “dikket” (47/21), **տըքքէթ** “dikket” (81/9).

չօգ “çok” (56/1), **չօք** “çok” (12/29).

զալմիղէ “kalemize” (64/13) **քալէլէ** “kaleye” (11/1)

պըրազմազար “bırakmazlar” (72/7), **պըրաքամազ** “bırakamaz” (34/24).

Ազնէս “Aknes” (77/24), **Աքնէս** “Aknes” (76/26).

զըզըմ “kızım” (91/20) **քըզ** “kız” (34/11).

աննազ “ancağ” (111/3) **աննաք** “ancak” (16/9).

- Günümüzde birleşik kullanımı mevcut olan kelimelerin metinde ayrı bir şekilde yazıldığı görülmüştür. Eserde, aynı kelimenin hem ayrı hem de birleşik yazıldığı da görülmüştür.
- Metinde, silik veya okunamayan bölüm bulunmamaktadır.

- Dönemin yazım özelliği olarak metinde, /t/>/d/, /ç/>/c/, /b/>/p/ ve /ğ/>/y/... gibi değişimler yaygın olarak görülmüştür.

չարչափուք “çarçapuk” (10/17), աճահտարարը “anahdarları” (12/21), փիլթիւն “pütin” (14/22), չափուկ “çapuk” (15/8), տուզաղընա “duzağına” (18/10), մերտնէ “merdce” (22/17), պիրլիքսէ “birlikde” (23/1), իլաճ “ilac” (32/28), պոհճա “bohca” (34/21), ալաճտաւն “agacdan” (41/11), կէնճ “genc” (41/19), վերսիյիճիկ “verdiyiniz” (55/15), կիւճ “güc” (61/24), տիրէյիճ “direyin” (67/4), լէյէնէ “leyene” (82/5), էոյրէնիչ “öyreniş” (93/16), կէչսիյիճի “geçdiyini” (105/6), էթսիյիճիկ “etdiyiniz” (128/8).

- Arapça ve Farsça tamlamalar hususunda yoğun bir kullanım vardır. Günümüz kullamına uyum çok azdır. Ayır ve bitişik yazımlarda, günümüz kullanımına uygun olmayan varyantlar görülmektedir.

իկրամ ու րայէթ “ikram u rayet” (4/5), քէմալը սասաքէթ “kemalı sadaket” (6/18), շէիր ու թարիյէ “şehir u tariye” (6/25), իֆաւէյի հալ “ifadeyi hal” (8/9), ալէ հապէր be haber (54/27), ալիսուչ “bisuç” (111/10), ալիչարէ “biçare” (119/27), ալա խուսու “ba husus” (121/13), ալիվէկէլալէ bilvekâle (127/21-22).

- Eserde, eskicil şekiller ve ağız kullanımına yer verilmiştir.

սովուք “sovuk” (40/11), քէքյումշաք “pekyımşak” (42/3), երրազլանտըրըն “yıraklandırın” (48/6), կէոյնիւմի “göynümü” (67/27), կէյիւնսիւնէր “geyünsinler” (70/28), սըմարլասըք “sımarladık” (89/7), պէոյիւկ “böyüg” (101/3).

- Metinde basımla alakalı olduğu söylenebilen yazım yanlışları mevcuttur fakat genel itibariyle yazım yanlışları olarak niteleyebileceğimiz hatalar da vardır.

փասիզահ “padizah” (22/25), իսկէմրի “isgemri” (23/11), ֆըրսաւն “firsand” (33/11), հաչալէտ “haçaled” (39/13), հաչալէտն “haçaledn” (39/28), hal der (<derhal) (42/15), Այսինքն “Aysinkn” (50/3), ճզնաւթ “cknavor” (50/7), ֆէյլէսօֆ “feylesof” (55/12), ֆէտալկէտը “fedalkâr” (72/12), էյյահ “egyah” (102/2).

- Başlıklarda ve paragraf başlarında ilk harfin punto olarak daha büyük ve daha kalın yazıldığı görülmektedir.

• Metinde, zarf-fiil kullanımında {-dükce} ekine gelen {+z} harfi kullanımını tespit edilmiştir.

տիւշտիւքնէզ “düşdükcez” (17/20), օլտուքնազ “oldukcaz” (32/8), կէօրտիւքնէզ “gördükcez” (75/11), տիւշիւնտիւքնէզ “düşündükcez” (103/13).

1.1. Soru Eki

Eserde, soru eki olarak yoğun bir biçimde kullanılan /մի/ {mi} ekinin yanında nadiren /մը/ {mı} kullanımını görülmektedir. Genel olarak, soru ekinin kendisinden önceki kelimedenden ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir.

տէյի միյիմ “deyil miyim” (21/19), կէլմէզ մի “gelmez mi” (32/9), կէօրմիւշ մի “görmüş mi” (60/13), գայրըմսյաճազմըսըն “kayırmayacağımın” (74/6), տէյի մի “deyil mi” (79/25), Ֆազհրմիսիհիզ “fağirmisiniz” (81/21), պէյէնտիհիզ մի “beyendiniz mi” (84/4), էյիսիհի մի “eyisini mi” (93/4), իսմիմ մի “ismim mi” (101/19), էտըրմիսիմ “edermisin” (103/1), կէրչէք մի “gerçek mi” (104/10), կէրի մի “geri mi” (117/18), միւմքիւն մի “mümkün mi” (119/10).

Soru ekine gelen şahıs ekinin tek bir örnekte ayrı yazımı görülmüştür. Էվլատը մը սըն “evladı mı sın”(62/9).

1.2. Vasıta Eki

Metinde vasıta eki konumunda olan {ile} edatının kelimedenden ayrı olarak kullanıldığı görülmektedir.

ազիմ իլէ “azim ile” (7/27), էվլատըմ իլէ “evladım ile” (8/25), միւճէֆէրատը իլէ “müceferatı ile” (10/18), օնւն իլէ “onun ile” (63/14).

Eserde, aşağıdaki örneklerde vasıta ekinin birleşik kullanımına rastlanmıştır.

ամէլիլէ “amelile” (20/14), յաշիլէ “yaşile” (60/19), հալիլէ “halile” (74/2).

1.3. İyelik Eki

Adları kişi kavramına bağlamak amacıyla kullanılan iyelik ekinin metinde de zengin bir kullanımı vardır. Ünlü uyumuna uyularak kullanılan iyelik eklerinin olmasının yanında, uyuma aykırı kullanımlar da söz konusudur.

հուզուրուն “huzurun” (6/14), վազթիմիզ “vağtimiz” (8/12), քոճամ “kocam” (8/26), չանքմ “canım” (16/9), սէվկիւիւմ “sevgülüm” (22/22), մէրասընըզ “meramınız” (30/3), վէթանքմ “vetanım” (33/24), վալիտէմ “validem” (42/28), ումնուտոն “umudunu” (80/10), իսմի՛նիզ “isminiz” (101/26).

1.4. {-Xp} Zarf-Fiil Eki

Günümüz Türkçesinde {-Xp} zarf-fiil eki, eserde ötümlüleşme sebebiyle yaygın olarak {-Xb} şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

{-Xp} zarf-fiil eki:

թօփլաիփ toplap (10/11), տիւշիւփ düşüp (14/10), աղնաշըլլիփ ağnaşılıp (37/3), սէօյլէիփ söylep (74/9), տէօնիւփ dönüp (102/28).

{-Xb} zarf-fiil eki:

վէրուս “verub” (7/3), չալըշըս “çalışib” (10/12), թիւքէնիւս “tükenüb” (12/16), վէրիւս “verüb” (15/22), չըքարըս “çıkarişib” (23/5), սպայըլուս “bayılışib” (23/29), էսէֆլէնիւս “eseflenüb” (24/22), աղլաիս “ağlaışib” (43/6), իտուս “idub” (64/6).

Bazı durumlarda da yardımcı ünsüz alarak {-yXb} biçiminde tespit edilmiştir.

թօփլայուս “toplayub” (10/19), տէյիս “deyib” (12/7), սաքլայըս “saklayışib” (21/18), աղլայըս “ağlayışib” (24/11), գուճաքլայուս “kucaklayub” (36/26), տէյիւս “deyüb” (60/18), աղնայուս “ağnayub” (65/19), պէօյիւյիւս “böyüyüb” (99/3), էյլէյիւս “eyleyüb” (127/23), իլէրլէյիւս “ilerleyib” (126/24), յաշայուս “yaşayub” (130/17).

1.5. Ayrı Yazılan Ekler

Metinde, üçüncü teklik şahıs bildirme hali eki {-dXr} genel kullanımda ayrı yazılmıştır.

փարլազ **տըր** “parlak dır” (43/4), իլազըմ **տըր** “ilazım dır” (60/4), էլի իրզ **տըր** “ehli ırz dır” (70/26), էրքյանը **տըր** “erkânlı dır” (93/23), սարս **տըր** “sarb dır” (122/17).

Eserde, iki örnekte teklik 1. şahıs iyelik ekinin ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir. Genel itibariyle birleşik yazım gözlemlenmiştir.

եվի **իմ** “evli im” (21/15), գըզըն **ըմ** “kızım ım” (118/24).

Metinde üçüncü teklik şahıs bildirme hali ekinin çokluk eki almış biçiminde ayrı olarak kullanımı söz konusudur.

փարլազ **տըրլար** “parlak dırlar” (43/4), գայտէլի **տիրլեր** “kaydeli dirler” (43/18), շէլլեր **տիրլեր** “şeyler dirler” (60/1), իլազըմ **տիրլար** “ilazım dırlar” (60/4), էլի ըրզ **տըրլար** “ehli ırz dırlar” (70/26), էրքյանը **տիրլար** “erkânlı dırlar” (93/23).

Eserde, 2. teklik şahıs ekinin ayrı yazıldığı örnekler tespit edilmiştir.

տույմուշ **սընըզ** “duymuş sınız” (22/14), տէլիշմէլի **սինիզ** “deyişmeli siniz” (47/24), շաշուսը **սըն** “çaşusu sın” (101/20), քիմ **սին** “kim sin” (118/21).

Metinde, şart ekinin genel anlamda ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir. Bitişik yazılan birkaç istisna görülmüştür. Şart ekinin kullanımında /-I/ ek fiilinin düşmediği örnekler bulunmaktadır.

իստէմէրսիմ **իսէ** “isdemeydim ise” (8/22), վարըսս **“varısa”** (76/8), օլուր **իսէք** “olur isek” (77/3), օլսս **“olsa”** (81/6), էօլիւր **իսէ** “ölür ise” (85/6), պաշլասը **իսէ** “başladı ise” (89/11), սէվէր **իսէն** “sever isen” (104/12-13), տալսը **իսէ** “daldı ise” (116/19).

1.6. Yardımcı Eylemle Yapılan Birleşik Eylemlerin Yazımı

Eserde, yardımcı eylemlerin yazımında günümüzdeki kullanımlarına göre aykırılıklar tespit edilmiştir.

թերք էթմէք “terk etmek” (6/17), թերք էթմէքստ “terk etmekde” (7/20), իսաֆիֆլէթմէլէ “hafifletmeye” (20/17), քայրպ էթսիմ “kayıb etdim” (24/20), քասպուլ էթմէլէնէք “kabal etmeyecek” (32/7), թերք էթմէքլիկ “terk etmeklig” (33/25), զանն էթսիմ “zann etdim” (84/5-6), նազըլ էթմէլէ “nakıl etmeye” (102/8), սարֆ էթմէլէրէք “sarf etmeyerek” (121/18), ումուս էթմէք “umud etmek” (122/26-27), թերք էթմէլէկիմ “terk etmeyelim” (129/12).

1.7. Arapça ve Farsça Tamlamaların Yazımı

Farsçada kullanılan “ba-, be-, bi-, bil-,” ön ekleriyle yazılan tamlamalar aşağıda verilmiştir. Kullanılan ön ekler, tamlamaya olumsuzluk anlamı katmıştır. Yazım hususunda standart kullanım bulunmamaktadır.

պիլ ճիւմլէ “bil cümle” (10/18), **պէ** հապէր be haber (54/27), **պիսուչ** “bisuç” (111/10), **պիչարէ** “biçare” (119/27), **պա** իսուսու “ba husus” (121/13), **պիլվէկէտալէ** bilvekâle (127/21-22)

Farsçada kullanılan “der-“ ön eki, tamlanana “içinde olma” anlamı kazandırmıştır.

տէր հալ “der hal” (37/24), **տէրհաթըր** “derhatır” (63/17).

Farsçada kullanılan “na-“ ön eki, sadece bir kelimedede tespit edilmiş olup, tamlayamaya olumsuzluk anlamı vermiştir. Tek örneği görünmektedir.

նամալիւմ “namalüm” (106/3).

Farsçada kullanılan “-mend” son eki kelimeye “-li olan” anlamı vermiştir. Sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ֆայիստմէնս “fayidemend” (88/8).

Farsçada kullanılan “-âne” son ekinin yaygın bir şekilde yer verilmiştir. **ճէսուրանէ** “cesurane” (22/16), **սասոքքանէ** “sadıkane” (45/20), **սզըլանէ** “aķılane” (55/11), **հազիրանէ** “haķirane” (128/15), **ֆէսաքաքանէ** “fedakarane” (11/12), **մէլաիքանէ** “melaikane” (100/8).

Eserde, Arapça tamlamaların genel olarak bitişik yazıldığı görülmektedir. իկրամ **ու** րայէթ “ikram u rayet” (4/5), քէմալը սասաքէթ “kemalı sadaket” (6/18), շէհիր **ու** թարիյէ “şehir u tariye” (6/25), իֆատէյի հալ “ifadeyi hal” (8/9), վագրը ումուտլար “vakrı umudlar” (9/4), ճէմի էշիա “cemi eşia” (12/23), նիշանը մախսուս “nişanı mahsus” (14/14), սաւէպու նամուս “adebu namus” (17/29), էպէտիւ էպէտ “ebedül ebed” (19/26), նէֆէրի մէրքում “neferi merkum” (23/8), մէթուս սէնա “methu sena” (26/10), զիյնէթի խիթամ “ziyneti hitam” (29/1), վուքուի իհթիմալ “vukui ihtimal” (33/3), ճէմի զէնկիւնիկ “cemi zenginlig” (34/16), ճանը կէօնիկ “canı gönül” (41/27), էսէֆ **ու** զէտեր “esef u keder” (48/1), սայիմիւ էվգաթ “dayimül evkat” (60/12), իքալ **ու** սասաքէթ “ikbal u saadet” (61/9), իքալը թէսատիւֆ “ikbalı tesadüf” (63/21), էսէֆ **ու** մաթէմ “esef u matem” (86/8), էսէֆի սէրուն “esefi derun” (99/1), մէհրամէթ **իւ** միւհապպէթի “mehramet u muhabbeti” (100/10), խըրս **իւ** զարէզի “hırs u karezi” (103/7), մուքասսէրրի ճիլէ “muqadderri cille” (110/8).

1.8. Şahıs İsimleri

Eserde, şahıs isimlerinin ilk harfinin yazımında düzenli bir kullanım gözlenmiş olup büyük harf ile başlatılmıştır.

Metinde özel ve dini isimlerin ve terimlerin ilk harfi genellikle büyük yazılmıştır.

Ատէլինա “Adelina” (19/1), Թէսլենինաս “Tesleninda” (21/5), Հալօօփ “Hagop” (38/9), Ազնէս “Aknes” (48/9), Բեննօ “Benno” (50/8), Մաթիլտա “Matilda” (76/14), Կրրիմօ սը Թիւրքուս “Gırımo dı Türkua” (103/4).

1.9. Unvanlar

Eserde, şahıs isimleriyle kullanılan unvanlarda genellikle büyük harfle başlanmış fakat küçük harfle başlayan örnekler de görülmüştür.

Հօղ Ռօշի Դիյ “Hoğ Rôşi Biy” (6/3), վալիսնէնիլէզիմ “valideciyezim” (43/15), Փթսթըր “Peder” (57/13), պէյիմ “beyim” (58/30), Դէյիմ “Beyim” (62/1), Ատէլպէր պէյիիմ “Adelber beyiim” (62/6), պիր Դէյ “bir Bey” (62/11), Վալիսնէմ “Validem” (126/18).

1.10. Millet, Kavim, Din ve Mezhep İsimleri

Bu başlık için, eserde ikili yazım görüşmüştür. Kelimeye büyük ve küçük harf ile başlama noktasında değişkenlik tespit edilmiştir.

Քրիստոնյայ “Krisdonyay” (18/29), Քրիստոնէալիզ “krisdonâlık” (30/29), Էրմէնի “Ermeni” (41/2), քրիստոնյայ “krisdonyay” (46/20), փափազ “papaz” (49/7), Ալլահըմ “Allahım” (74/1), Բաապիմ “Rabbim” (74/4), Թանկրը “Tangrı” (123/25).

“Allah” isminin küçük harfle başladığı hiçbir örnek yoktur.

1.11. Yer İsimleri

Yer isimleri, özel kullanım şeklinde olmayıp daha genel ifadelerle kısıtlı sayıda verildiği görülmektedir.

հանդէլ քօփրիւսի “hanteg körüsü” (10/20), Հօղ Ռօշ քալէի “Hoğ Roş kalesi” (104/29).

1.12. İkilemeler

Metinde, ikilemeler yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Yazarın anlatımı pekiştirmek, güçlendirmek ve anlatımı daha çekici hale getirmek amacıyla ikileme türüne sıkça yer verdiği tespit edilmiştir.

կիւնտէն կիւնտ “günden güne” (6/22), իստէր իստէմէզ “isder isdemez” (10/11), ալրր ալմազ “alır almaz” (23/10), էնտի էնմէտի “endi enmedi” (35/28), քէնտի քէնտինիզէ “kendi kendinize” (37/21), ույույա ույույա “uyuya uyuya” (54/3), յալան սոյան “yalan dolan” (55/3), պիրտէն պիրտ “birden bire” (63/26), տիզ դիզ “diz dize” (67/15), կիւն կիւնտ “gün güne” (71/24), հօփ հօփ “hop hop” (91/13), պազա պազա “baka baka” (115/20), յալաշ յալաշ “yavaş yavaş”(122/1).

Verdiğimiz örneklerde görüldüğü gibi ikilemeler genel itibariyle ayrı yazılmıştır. Aynı köken yapısında ikilemelerin yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

İkilemenin birleşik yazımına sadece bir örnekte rastlanmıştır.
բարմասարը՞ “karmakarış”³ (8/2).

1.13. Eskicil İzler ve Ağız Yansımaları

Eserde, kelimelerin halk ağzıyla söylenişlerine de yer verildiği gözlemlenmiştir.

անահասար “anahdar” (12/17), պիրլէ “birle” (17/27), իմսի “imdi” (25/29), սիյնէտիմ “diynedim” (26/19), կէյիւնուպ “geyyünub” (27/26), աղնաթար “ağnatdı” (34/9), սովուք “sovuk” (40/11), բէքընճաք “pekyımşak” (42/3), երրազլանտըրսըն “yıraklandırsın” (48/6), կէոյնիւմի “göynümü” (67/27), կէյիւնսիւկը “geyünsinler” (70/28), սըմարլասարը “sımarladık” (89/7), պէոյիւկ “böyüg” (101/3).

Metinde, Osmanlı Türkçesi metinlerinde görülen zarf-fiil ekleri görülmüştür.

աչարքսա “açdıkda” (15/28), կէլիւնիքսէ “gelindikde” (103/12), կէչիրսիքսէ “geçirdikde” (125/16).

1.14. “İçin” Edatı

Metinde, “için” amaç bildirme fonksiyonunda kullanılmıştır. “için” kullanımına rastlanmamıştır. “içün” kullanımının yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

իչիւն “içün” (117/17).

1.15. “İle” Edatı

Metinde “ile edatı” birliktelik, araç, durum anlamı için ayrıntılar vermiştir. Kelimedenden ayrı yazılmıştır.

³ Bazı ikilemeler zaman içinde kalıplaşarak birleşik halde kullanılır duruma gelmiştir.

օթորւմա **իլէ**“oturma ile” (67/4), մէյվէ **իլէ** “meyve ile” (92/14), էվլասը **իլէ**“evladı ile” (96/3), իւրրբան **իլէ**“hırkan ile” (98/8), օնուն **իլէ**“onun ile” (99/22), սէնին **իլէ** “senin ile” (100/22).

1.16. “da/de” Bağlacının Yazımı

“dA” bağlacı, sonuna geldiği unsurları, kelimeleri daha önce veya sonra gelen ve düşünülen, mevcut olan veya zikri geçen unsurlara bağlar, aynı zamanda sonuna geldiği unsuru belirtir, kuvvetlendirir (Ergin, 2013, s. 358). Metinde dahi anlamındaki “dA” bağlacı ayrı yazılmıştır. Bitişik yazılış örneğine rastlanmamıştır.

իսէ **սէ** “ise de” (8/18), պագըլարը **սէ** “bazıları de” (12/24-25), օրասունը **սէ** “orasını de” (13/7), ումուտսան **սէ** “umuddan de” (13/8), օնը **սէ** “onı de” (13/9), միւնէֆերաթարը **սէ** “müceferatları de” (13/12), ճէմիսինի **սէ** “cemisini de” (14/1), ճիւմլէսի **սէ** “cümlesi de” (18/22), էվլասըմ **սէ** “evladım de” (23/17), օնլարա **սէ** “onlara de” (24/11), իւզէրինէ **սէ** “üzerine de” (28/8), իսէ **սէ** “ise de” (38/14), յափըսընա **սէ** “yapısına de” (44/16), կէչիրդիյիմ **սէ** “geçirdiğim de” (66/25), էվլէրինի **սէ** “evlerini de” (67/16), սէն **սէ** “sen de” (83/23), կիպի **սէ** “gibi de” (90/7), քէլամլարի **սէ** “kelamları de” (104/23), պէլքի **սէ** “belki de” (105/27), վալիսնէսի **սէ** “validesi de” (126/20-21), չօնուղու **սէ** “çocuğu de” (127/10).

1.17. “ki” Bağlacının Yazımı

Eserde “ki” bağlacının genel olarak ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir. հալպու**քի** “halbuki” (17/28), էթմէ **քի** “etme ki” (19/9), իսի **քի** “idi ki” (19/10), սէ **քի** “de ki” (20/10), չալը **քի** “çalğı ki” (69/27), իհթիմալ **քի** “ihtimal ki” (90/9), սաւրանսը **քի** “davrandı ki” (117/27), Թանկը **քի** “Tangrı ki” (123/25), գալէ **քի** “kale ki” (130/2).

1.18. Ünlem

Metinde, his ve heyecan bildiren duyguları anlatmak amacıyla ünlemler kullanılmıştır.

հայրնէ “hayde” (9/7), աւսն “aman” (12/16), Յա Ալլահ “Ya Allah” (23/13), ահ “ah” (60/17), հը “hi” (54/13), հէյ վախ “hey vah” (66/29), օֆ “of” (73/20), հայ հայ “hay hay” (79/24), Յա Րապպ “Ya Rabb” (81/20), օխ “oh” (81/27), Վահ “Vah” (89/12), յա Սէմա “ya Sema” (92/26).

1.19. Bazı Kelimelerin Yazımı

Metinde, birleşik olarak kullandığımız bazı kelimelerin ayrı yazıldığı tespit edilmiştir.

հիչ պիր “hiç bir” (12/12), կէօզ յաշը “göz yaşı” (23/13), պիր սզ “bir az” (33/10), կէօթիւրիւլ պիլիմիր “götürüle bilinir” (34/21), չըկարա պիլիր “çıkara bilir” (34/14), տէր հալ “der hal” (37/24), օլա պիլիրիզ “ola biliriz” (38/6), ալը կօյուպ “alı koyub” (46/10), ետէ պիլեյիմ “ede bileyim” (64/13).

Eserde, aynı seslerin tekrarıyla kurulmuş kelimeler tespit edilmiştir. քէրրէ “kerre” (30/20), տէյիմիիզ “deyilmiiz” (54/15), շէրրէֆ “şerref” (55/29), էվվէտ “evved” (58/2), պէյիմ “beyiim” (62/6), մահհէլ “mahhel” (67/24), չաար “çaar” (69/29), էյլէտիի “eyledii” (90/21), թէէմին “teemin” (101/22), էիւզիւիւ “yüzüü” (103/26), էթտիին “etdiin” (118/5), սայըը “sayı” (124/22), եաշայըըպ “yaşayub” (130/26).

1.20. Yazım Hataları

Dönemin dil özelliklerini göz önünde bulundurularak, harf eksikliğinden meydana gelen yazım hataları aşağıda verilmiştir. Ayrıca, Türk imla sisteminden mi kaynaklı yoksa Ermeni haçeresinden mi kaynaklı olarak bazı hatalı yazımlar söz konusu olabilmekte, açıkçası bu durum tartışmaya elverişlidir.

իւչէ “üçe” (5/12), քալէի “kalei” (6/20), եավարիօր “yalvarior” (12/7), պաղըմս “bağrma” (12/9), աղլաիի “ağlaip” (18/5), քէֆլու “keflu” (20/23), պրաքըպ “brakıb” (22/5), կէօրտիւի “gördüi” (15/28), պրազըմըը “brakılmış” (28/9), սիահ “siah” (28/9), իհտիար “ihtiar” (38/14), իիթիան “ihtiac” (46/4), նշան “nşan” (46/9), տիւշտիւիմի “düşdüimi” (47/8), սաթն “satn” (53/16), գափայպ

İKİNCİ BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ

Bir dilin sesleri meydana gelişleri, boğumlanma özellikleri, sözlerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları çeşitli değişmeler açısından inceleyen dil bilgisi dalına, ses bilgisi denir (Karaağaç, 2016, s. 81). Metinde görülen fonetik özellikler, ünlüler ve ünsüzler başlıkları altında bağlam dışı olarak örneklendirilmiştir.

2.1. Ünlüler

Ermeni alfabesinde bulunan harflerin çoğu ünsüz harflerden oluştuğu gibi bir kısmı ünlü harflerden oluşmaktadır. Alfabe, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarda bulunan uzun ünlüleri gösteren karakterler bulunmamakla birlikte alfabe, toplam sekiz ünlü harf barındırmaktadır. /u/ “a”, /tʰu/ “â”, /t/ “e”, /t/ “e”, /r/ “ı”, /r/ “ı”, /o/ “o”, /n/ “o”, /to/ “ö”, /nı/ “u”, /uı/ “u”, /rı/ “ü”.

2.1.1. /u/ Ünlüsü [a]

Ermeni alfabesinde /u/ sesini karşılayan harf metinde [a] sesini karşılamaktadır. [a] ünlüsü düzenli bir kullanım göstermiş olup kelime başında, sonunda ve ortasında aynı şekilde yazılmış. Özel ad kullanımında büyük harf biçimiyle /U/ yazılmıştır.

Ատելիհնա “Adelina” (6/12), անահթար “anahtar” (12/18), Ալլահ “Allah” (23/13), ֆրրսանսղը “fırsandı” (33/11), ուֆահըր “ufacık” (52/29), ստեմ “adem” (54/25), սարլգասե “asıl zade” (62/10), մուհաֆրզարըն “muhafızların” (62/10), բարմաղըմտա “parmağımda” (68/18), ալա “ala” (93/16), յալվարտըլառ “yalvardılar” (91/15), սեֆալեթիմիզին “sefaletimizin” (107/ 14), Թանկըր “Tangrı” (123/25).

2.1.2. /tʰu/ Ünlüsü [â]

Türkçede kapalı [e] adından da anlaşılacağı gibi, açık e'den dar bir vokal olup “e” ile “i” arasında bir açıklığa sahiptir (Ergin, 2013, s. 41). Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde rastladığımız [â] ünlüsü ince ünsüzlerin belirtilmesi amacıyla l [g] ve p [k] ünsüzlerinden sonra /u/ ünlüsünün gelmesiyle meydana gelmiştir.

րիւղեաւ “rüzgâr” (7/13), ֆազիլեթեաւ “faziletkâr” (18/12), հայեալ “hayâl” (42/15), հիզմեթեալըմ “hızmetkârım” (56/24). աշիքեաւ “aşikâr” (90/6), կիւնահեաւ “günahkâr” (102/5), եիթիեաւ “ehtiyâr” (102/5), հայեաթ “hayât” (106/20), քեռեմքեանի “keremkâni” (108/6), ջայեան “şayân” (122/6), քեամիլե “kâmile” (124/3), պիլեքեալե “bilvekâle” (127/22), թապեալարը “tabâları” (130/10).

İstisna olarak kalın ünlülerle kullanılan q [k] ünsüzünün sonrasında kullanıldığı tek örnek mevcuttur.

ւազեա “vaqâ” (55/5)

2.1.3. /t/ ve /t/ Ünlüleri [e]

Ermeni alfabesinde [e] sesi için iki işaret verilmiştir. /t/ (yeç) işareti, y harfi karşılığında temsil edilmiştir ve kelime başında bazen /ye/ okutabilmektedir. Fakat eserde istikrarlı olmasada yazım varyantı olarak, [e] harfi karşılığında yazımı gözlemlenmiştir. Genel itibariyle e sesi /t/ işaretiyle karşılanmıştır. Kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir harf olarak gözlemlenmiştir. Özel ad yazımında büyük harf kullanımına dikkat edilmiştir.

Էմեքարը “emekdarı” (5/20), Էպեաի “ebedi” (18/11), Երմեաի “Ermeni” (41/12), Թեսելլու “tesellu” (57/25), սերեր “dereler” (62/18), Էֆենսիզաւեմ “efendizadem” (62/23), Էլեմեքեմ “evlenmezden” (70/4), յեյեք “yeyecek” (83/6), սերաւսոնե “serbestce” (88/23), պեգլեք “bekleyerek” (98/22), Էթեք “etmeyerek” (109/17), Էօլրեմեաի “öğrenmediyi” (110/19),

տիւղիւնճէլէնէ “düşüncelere” (116/19), միւթէջէքքիւն “müteşekkür” (120/11), բէտէրիմ “pederim” (126/18).

2.1.4. /ը/ Ünlüsü [ɨ]

Ermeni alfabesinde [ɨ] sesini karşılayan harf metinde /ը/ işaretini karşılamaktadır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

քարընըն “karımın” (12/3), ըրմաղըն “ırmağın” (33/1), յալընըզ “yalınız” (56/23), զաթընըզըն “zatinızın” (57/17), սաղըղընըզա “sağlığımıza” (59/3), սըզընթըլարը “sıkıntıları” (61/27), ըրզ “ırz” (70/26), զըզըտըր “kızıdır” (81/1), այրըլըզ “ayrılık” (86/14), սըբարըջը “sıparışı” (95/5), զըզըղազը “kızıcığazi” (95/7), էլլատընըզըն “evladınızın” (100/11), ըջըղը “ışığı” (104/2), յաջայըրա “yaşayub” (130/26).

Söz içinde /ը/ ünlüsünün yazılmadığı durumlar aşağıda verilmiştir. Bu durum, yazım hatası olarak değerlendirilmiştir.

պաղըմա “bağırma” (12/9), պըրաքըրա “brakıb” (22/5), պըրաքըրը “brakılmış” (28/9), սաթըն “satn” (53/16), զափայա “kayıb” (57/16).

2.1.5. /ի/ Ünlüsü [i]

Eserde, [i] sesini karşılayan harf /ի/ işaretini karşılamaktadır. Kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

լէրսիյիիզ “verdiyiniz” (56/4), պիիրիմ “bilirim” (56/6), թէմիզիյիի “temizliyini” (64/11), պիրիպիրիմիզէն “biribirimizden” (64/25), էլիիյիմի “evliliyimin” (66/26), չէրիմի “çevrilmiş” (87/27), իչէրի “içeri” (91/1), պէշիմի “beşinci” (95/15), իքթիզա “iktiza” (99/4), իսմիմ “ismim” (101/19), եճէլի “eceli” (103/7), Մաթիլտա “Matilda” (103/29), սահիիիկի “sahihliği” (111/2), կիթսիյիմ “gitdiyim” (115/24), կիպի “gibi” (124/16), իպարէթ “ibaret” (126/10).

2.1.6. /n/ ve /o/ Ünlüleri [o]

Ermeni alfabesine, Ֆ [f] ve o [o] harflerinin 12. yüzyılda eklenerek alfabe son şeklini almıştır (Ilıcak ve Goshgarian, 2007, s. 1). Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde kullanılmıştır.

փօրյազան “poryazdan” (7/12), օրսն “ordu” (8/20), սօղրա “soğra” (9/17), օտա “oda” (11/21), օնճուլայրն “onculayın” (26/8), գօյուբ “koyup” (46/10), ճգնաւօր “cknavor” (50/3), Պէննօ “Benno” (62/4), օղրաշարազ “oğraşarak” (65/21), քօլայրըզ “kolaylık” (69/8), Էտէյօրըմ “edeeyorım” (83/22), տօսսնում “dosdum” (100/2), գօրգուն “korkusu” (127/17), գօնա “koca” (130/20).

2.1.7. /tə/ Ünlüsü [ö]

Ermeni alfabesinde, ayrı iki harfi temsil eden /t/ [e] ve /o/ [o] seslerinin yan yana gelmesiyle /tə/ [ö] sesi karşılanmıştır. Harf, kelime sonunda görülmemekle birlikte kelimenin başında ve ortasında tutarlı bir şekilde yazılmıştır.

պէօլիկ “bölüg” (9/25), կէօզերմէլէ “gözetmeye” (21/19), սէօյլէրէք “söyleyerek” (23/6), Էօմրիւմիկի “ömrümüzü” (40/8), կէօնիլտէն “gönülden” (41/27), շէօրէիհիկի “şöhretinizi” (47/23), Էօտէշիւն “ödeşsin” (52/13), Էօթիւրի “ötürü” (80/25), չէօլ “çöl” (82/23), Էօյրէնիշի “öyrenişi” (93/16), Թէօլէնիսա “Töleninda” (94/21), գէօլկէրի “kölgeleri” (116/2), Էօլմիշ “ölmüş” (121/10), Էօրսէլէմիշ “örselenmiş” (121/14).

2.1.8. /nı/ Ünlüsü [u]

Ermeni alfabesinde, iki ayrı harfi temsil eden /n/ [vo] ve /l/ [v] seslerinin yan yana gelmesiyle oluşan nı [u] sesi kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

օլունսու “olundu” (11/4), քուսուրմուշ “kudurmuş” (12/11), ֆութուաթան “futuattan” (12/13), չօնուղուն “çocuğun” (14/23), պուրնունա “burnuna” (15/24), քօքու “kokulu” (15/25), պույուրուրսունը “buyurunız” (22/1), օրսունուզան “ordumuzdan” (22/3), ւուրուաթը “vukuatı” (22/14), հուզուրունա “huzuruna” (22/25), ույուսունու “uyuducu” (32/27), յօլնուղուղարը “yolculukları” (37/29), գօրքունուզ “çorkumuz” (38/5), տօսունուն “dosdunun” (49/17), ուֆանը “ufacık” (53/18), մութուլուր “mutluluk” (63/10), ուղուրսուզ “uğursuz” (65/7), ույսուրարազ “uydurarak” (70/1), օնուն “onun” (80/18), ունութսուն “unutdun” (74/5), ումուս “umud” (104/1).

2.1.9. /ի/ Ünlüsü [ü]

Metinde, /ի/ [i] ve /ւ/ [v] seslerinin yan yana gelmesiyle karşılanan /ի/ [ü] sesi kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde yazılmaktadır.

միւսին “müsin” (6/1), հիւնիւմիւնէ “hücumüne” (7/10), կիւրիւթիւէր “gürültüler” (8/1), իւմուս “ümud” (14/13), իւրքիւթիւ “ürkütdü” (15/8), եիւզիւմ “yüzüim” (21/16), իւզէրիմէ “üzerime” (27/10), թասանիւ “taacüb” (30/5), իւչիւնիւ “üçüncü” (44/20), սիւրիւէրի “sürüleri” (54/16), իւզիւմիւ “üzümü” (59/27), քիւչիւկ “küçüg” (62/25), միւթէշէրքիւրիւմ “müteşekkürüm” (82/15), իւնրէթիզ “ücretsiz” (83/16), իւնրէթ “ücret” (83/18), իւթ “üst” (99/16), տիւշիւննէմ “düşüncem” (105/22), միւմքիւն “mümkün” (118/25).

2.2. Ünsüzler

Ermeni alfabesinde, 30 ünsüz harf vardır: /բ/ “p”, /գ/ “k”, /դ/ “t”, /լ/ “g”, /հ/ “h”, /զ/ “z”, /թ/ “t”, /ժ/ “j”, /լ/ “l”, /խ/ “h”, /ծ/ “dz”, /ձ/ (/ts/), /չ/ “ç”, /պ/ “b”, /զ/ /ն/ “r”, /ս/ “s”, /վ/ “v”, /ւ/ “d”, /ր/ “r”, /ց/ “ts”, /ւ/ “v”, /փ/ “p”, /ք/ “k”, /ֆ/ “f”. /ղ/ “g”, /ն/ “c”, /մ/ “m”, /ն/ “n”, /շ/ “ş”, “ç”.

2.2.1. /պ/ Ünsüzü [b]

Ermeni alfabesinde, [b] ünsüzü tek bir işaretle karşılanmaktadır. Kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde yazılmaktadır.

պէհասպէր “behaber” (11/11), **պաշը** “başı” (22/19), **օլուպ** “olub” (42/10), **պագըր** “bakır” (52/25), **իսուպ** “idub” (63/18), **պայուլուպ** “bayulub” (64/28), **լերիպ** “verib” (65/11), **թէպտիլ** “tebdil” (65/16), **աղնայուպ** “ağnayub” (65/19), **մուհարեպէ** “muharebe” (65/28), **պետապաղ** “bedbağ” (71/22), **պուրալարը** “buraları” (77/1), **էօյլմէյիպ** “söylemeyib” (78/14), **թէտպիր** “tedbir” (85/24), **չալըպ** “çalıb” (86/7), **ալըպ** “alıb” (86/15), **պիլտիյիմ** “bildiyim” (93/2), **չըրըպ** “çıkıb” (97/6), **օթուրուպ** “oturub” (98/12), **մուհասպպէթի** “muhabbeti” (100/23), **պէհուսէ** “behude” (103/18), **սաչըպ** “saçıb” (129/8).

Metinde, zarf-fiil eki {-Ip} kullanımında sıklıkla kullanılmıştır.

վերուպ “verub” (7/3), **չալըչըպ** “çalışib” (10/12), **թիւքէնիւպ** “tükenüb” (12/16), **վերիւպ** “verüb” (15/22), **չըքարըպ** “çıkarıb” (23/5), **պայըլուպ** “bayılub” (23/29), **էսէֆլէնիւպ** “eseflenüb” (24/22), **աղլաիւպ** “ağlaib” (43/6), **իսուպ** “idub” (64/6).

2.2.2. /ճ/ Ünsüzü [c]

Ermeni alfabesinde, [c] ünsüzü, /ճ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

ճէսիմ “cesim” (7/16), **սասնէճէ** “sadece” (20/10), **ճէտուրասնէ** “cesurane” (22/6), **քըրընճ** “kılcı” (28/10), **կիճիքմէյն** “gıcıkme” (31/23), **օլտուրըճապ** “oldukcaz” (32/8), **ճիսմանի** “cismani” (38/29), **բէնճէրէրին** “pencerelerin” (45/12), **իրիճա** “irica” (57/23), **ճինս** “cins” (125/10).

2.2.3. /չ/ Ünsüzü [ç]

Ermeni alfabesinde, [ç] ünsüzü, /չ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

չըգար “çıkdı” (9/16), **չէրիպ** “çekib” (14/11), **իչերիսնէն** “içlerinden” (14/16), **չօք** “çok” (18/17), **իչին** “içün” (22/26), **չըպլաք** “çıblak” (28/10), **պօհչասընը**

“bohçasını” (35/24), կերչի “gerçi” (47/13), չարչարուք “çarçapuk” (49/7), չինքի “çünkü” (62/12), չօսան “çoban” (85/9), չիչեկ “çiçeğ” (93/10), չէրէկ “çeyreg” (99/23), սաչարընա “saçlarım” (100/21), չօնուկ “çocuk” (119/28), չօղալաչարըն “çoğalacaksın” (130/27).

2.2.4. /ւ/ Ünsüzü [d]

Ermeni alfabesinde, [d] ünsüzü /ւ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

աթւը “atdı” (9/23), էֆէնտիմ “efendim” (21/14), քաստար “kadar” (30/6), պէնտէնիզ “bendeniz” (30/13), տօստ “dosd” (31/7), զիեատտէ “ziyade” (31/23), տէտի “dedi” (31/20), տէւիրտի “devirdi” (37/1), տըքքար “dikkat” (37/10), տէլիզանը “delikanlı” (53/28), տէհիր “dehir” (55/5), տիլէնիպ “dilenib” (76/18), տէհշէթ “dehşet” (105/11), տօտարընա “dodaklarına” (123/14).

2.2.5. /ֆ/ Ünsüzü [f]

Ermeni alfabesine, ֆ [f] ve օ [o] harflerinin 12. yüzyılda eklenerek alfabe son şeklini almıştır. (Ilıcak ve Goshgarian, 2007, s. 1). Ermeni alfabesinde [f] ünsüzü, /ֆ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

թարաֆը “tarafı” (12/19), նէֆտտէ “nefesde” (26/12), ֆէլքէատտէ “fevkelade” (28/20), ֆազիլէթքար “faziletkar” (31/6), նէֆատա “cefaya” (38/29), ֆազէթ “fağet” (52/22), ֆամիլեաւա “familyama” (67/12), ֆուքարէլիեէ “fukareliye” (89/18), չիֆթիկ “çiftlik” (92/5), միւթէէֆֆա “müteveffa” (94/5), ֆէսֆէտէլէնտիմ “fesfeselendim” (110/29).

2.2.6. /կ/ Ünsüzü [g]

Ermeni alfabesinde [g] ünsüzü, /կ/ işaretiyle karşılanmıştır. Hem kalın hem ince sıradan ünlü bulunan kelimelerde kullanılmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

ասկերինի “asgerini” (5/16), կերթրիպ “getirib” (15/27), կերի “geru” (26/19), կելիպ “gelib” (37/26), կեզինմենե “gezinmeye” (48/15), կեմեյի “geceyi” (65/28), տեյենեյե “deyenege” (73/1), քերկտիսնտ “körgesinde” (84/25), էսիրկե “esirge” (96/11), մեկերգի “megerki” (118/25), կեոկերնին “göğercin” (125/5).

2.2.7. /ŋ/ Ünsüzü [ğ]

Ermeni alfabesinde, [ğ] ünsüzü, /ŋ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ve kalın sıradan kelimelerde kullanıldığı görülmektedir.

պէտպաղղ “bedbağt” (11/6), եաթաղա “yatağa” (15/21), չալտրղը “çaldığı” (22/5), աղնաշըղի “ağnaşılıp” (37/3), տողրի “doğru” (45/16), պաղ “bağ” (54/16), տողրիւթ “doğrult” (77/17), աճըղըն “açlığını” (98/24), սողրա “soğra” (105/21), սաղըղըն “sağlığını” (108/17), աղաչարըն “ağaçların” (115/6), մաղարասընա “mağarasına” (124/3).

2.2.8. /h/ Ünsüzü [h]

Ermeni alfabesinde [h] ünsüzü, /h/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

հանըն “hanım” (17/4), միւհաֆազա “muhafaza” (17/11), Ալլահսան “Allahdan” (23/24), թահամիլ “tahamül” (39/1), տահա “daha” (43/21), Հաղորը “Hagori” (46/21), հազզանընեթ “hakkanıyet” (59/17), իսլահ “islah” (59/19), էհլիմ “ehlim” (66/12), հալը “halı” (77/24), իլահի “ilahi” (91/6), մուհարեպետեն “muharebeden” (105/2), տեհշեթըն “dehşetli” (118/27).

2.2.9. /d/ Ünsüzü [j]

Ermeni alfabesinde [j] ünsüzü, /d/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

Metinde bu harf, sadece bir kelimedede karşımıza çıkmaktadır.

միւժտեպինի “müjdesini” (129/24).

2.2.10. /p/ ve /q/ Ünsüzü [k]

Ermeni alfabesinde [k] ünsüzü, ince sıradan kelimelerde /p/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

ասքէր “asker” (5/15), պիղքաց “birkaç” (5/15), էտէրէք “ederek” (13/14), Քրիստոնյայ “Krisdonyay” (18/29), սաչաք “saçaklı” (28/8), իքի “iki” (39/26), քէնսի “kendine” (49/18), միւմքիւն “mümkün” (64/10), տէօքսիւրսիւ “dökdürdü” (78/5), թէֆէքքիւր “tefekür” (87/23), չիւնքի “çünkü” (110/6), էսքի “eski” (119/18), նէգաքէթ “nezaket” (128/15).

Ermeni alfabesinde [k] ünsüzü, kalın sıradan kelimelerde /q/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda birkaç istisna dışında tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

Ագնէս “Aknes” (5/1), գալգրա “kalkıp” (9/21), էտէրէգ “ederek” (15/26), Պանիպէրէ “Kanibere” (22/7), գօճասընըն “kocasının” (28/27), ճգնաւօր “cğnavor” (50/9), չրգարարագ “çıkararak” (66/11), յօգ “yok” (75/3), յափրագալարըն “yaprakların” (84/25), անճագ “ancak” (98/18), գաւուշմագլըգ “kavuşmaçlık” (105/23), գապուլ “kabal” (128/8).

2.2.11. /l/ Ünsüzü [l]

Ermeni alfabesinde [l] ünsüzü, /l/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

չալան “çalan” (5/3), գալէ “kale” (17/14), պէօլէճէ “böylece” (21/5), օլմասըն “olmasın” (27/14), սալլանմասընը “sallanmasını” (35/23), սիւալ “sual” (51/26), նասըլ “nasıl” (60/22), պիլըլէշիւալ “birleşüb” (68/14), էօնլէրինէ “önlerine” (82/12), իլէ “ile” (97/17), իլթիմալը “ihtimalı” (104/7), երլտըզլար “yıldızlar”

(112/11), քեամիլէ “kâmile” (124/3), թապէալարը “tabâları” (130/10), տիւլէլլօնս “düvelloda” (123/20).

2.2.12. /մ/ Ünsüzü [m]

Ermeni alfabesinde [m] ünsüzü, /մ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır. Özel ad yazımında büyük harf kullanımına dikkat edilmiştir.

թէմէն “temen” (7/7), տիւշմանլարըն “düşmanların” (9/17), սարարմըշ “sararmış” (14/12), էթմիշ “etmiş” (26/13), մահալ “mahal” (39/29), տէմէք “demek” (55/2), ֆամիլյամը “familyamı” (65/18), Մաթիլտանըն “Matildanın” (78/12), Էօրիւմէ “örülme” (96/17), մէմնուն “memnun” (108/4), փէտէրիմ “pederim” (126/18), Էօմիւր “ömür” (130/21).

2.2.13. /ն/ Ünsüzü [n]

Ermeni alfabesinde [n] ünsüzü, /ն/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

իքէն “iken” (6/17), էլինիզ “eliniz” (12/20), թէմէննի “temenni” (18/4), փաշանըն “paşanın” (27/14), մէնտիլին “mendilin” (35/23), իշլենէնլէրի “işlenenleri” (46/1), ինսանս “insana” (61/10), պէնզինպէրին “benzinbetin” (78/28), Պէննօ “Benno” (116/29), օնուն “onun” (117/16), սէնտէն “senden” (97/15).

2.2.14. /բ/ ve /փ/ Ünsüzleri [p]

Metinde, tespite dayalı bir değişiklik saptanmamakla birlikte [p] ünsüzünün bazen /բ/ bazen /փ/ işaretleriyle karşılandığı görülmektedir.

Հալօբ “Hagop” (6/13), քօփմուշ “kopmuş” (12/2), փաշայի “paşayı” (17/9), փարմարընտան “parmakından” (23/4), զափուլարը “kapuları” (42/12), հէփ “hep” (62/20), փարլամարտա “parlamakda” (64/9), չափուր “çapuk” (81/21), ճէւափ “cevap” (115/23), սէփէթ “sepet” (124/22), փէտէր “peder” (130/25).

2.2.15. /r/ ve /n/ Ünsüzü [r/ř]

Ermeni alfabesinde [r] ünsüzü, yoğunlukla /r/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

սիբիւնի “birinci” (5/8), հասէր “haber” (6/4), տուրամազ “duramaz” (9/10), ֆուրաբէ “fukare” (21/3), տայանըր “dayanır” (44/11), էրթէտի “ertesı” (66/18), իլիշտիէր “ilişdiler” (81/13), տիւշմանլար “düşmanlar” (105/1), եիւրէկիմիւ “yüregimin” (119/26), լար տըր “var dır” (128/17).

Ermeni alfabesinde [ř] ünsüzü, /n/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

Հոբ Ռօշա “Hoş Róşa” (6/3), պոռնի “bořu” (8/3), լառիլ “varil” (125/9).

2.2.16. /u/ Ünsüzü [s]

Ermeni alfabesinde [s] ünsüzü, /u/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

սէնէլէր “seneler” (5/5), իլահիյէտիմի “ilahiyesini” (10/16), սազլամա “saklama” (22/8), սօղրա “soğra” (48/14), մազունս “maksus” (67/13), եասսը “yassı” (88/3), սօրսնի “sordu” (93/5), եիւրսէլ “yükseg” (105/4), թէտսսիւֆ “teessüf” (107/19), մէսսէրրէթ “messerret” (112/20), սէս “ses” (115/15), իքիսի “ikisi” (124/2).

2.2.17. /z/ Ünsüzü [ş]

Ermeni alfabesinde [ş] ünsüzü, /z/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

կէօզ եաշը “göz yaşı” (10/14). միւշարիլէ “müşarileh” (15/29), փաշա “paşa” (29/14), էթմիշ “etmiş” (63/12), աշաղնի “aşağü” (91/3), թէշքքիւր “teşekkür” (107/3), ազմիւշան “azmüşşan” (107/19), լէրմիշ “vermiş” (112/21), զաւուշմայա “kavuşmaya” (126/27).

2.2.18. /թ/ ve /դ/ Ünsüzleri [t/ʈ]

Eserde /t/ sesi iki işaretle karşılanmıştır. /t/ ve /ʈ/ sesleri ayrı işaretle temsil edilmiş ve kullanımında bir özellik tespiti yapılamamıştır. Ermeni alfabesinde [t] ünsüzü, /թ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

ինթիշամլա “intişamla” (5/4), պերեթթեթենեթ “bereketlenerek” (5/6), արթթթրմարսա “arttırmakda” (12/15), փիւթիւն “pütün” (14/22), թեղիթղի “tehlikeli” (24/5), Թեւլեւիւսա “Tesleninda” (30/21), թեմիզ “temiz” (41/13), մութութ “mutlu” (53/25), կթիթիւտ “getirme” (86/3), զթիւն “zeytün” (113/18), թեֆեւ “tefne” (113/19), միւթթթեւ “müretteb” (125/11).

Ermeni alfabesinde [ʈ] ünsüzü, /դ/ işaretiyle karşılanmıştır. Harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

դանեցիզ “tanecik” (5/19), Հոդ Ռօշա “Hoş Röşa” (6/3), հանդեղ “hanteg” (10/20), պետպադդ “bedbağ” (11/6), տեորդ “dört” (14/5), դախամիլի “tahamüli” (25/21), իսդեթեթ “isteyerek” (27/1), էմնիյեդ “emniyet” (32/23), դահամը “tahamı” (41/26), դահմիւիւտ “tahmininde” (48/3), ւարդուի “vartuhi” (91/2).

2.2.19. /վ/ Ünsüzü [v]

Ermeni alfabesinde [v] ünsüzü, /վ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

քուվվեթի “kuvveti” (11/23), էվվեիւտէն “evvelinden” (13/14), վեյա “veya” (14/26), էվվեթ “evvet” (19/16), ավվեթ “avdet” (22/3), իվվեթ “ivvet” (22/11), վե “ve” (38/3), թեվթթեղի “tevekkelli” (53/8), լեվազիմարմը “levazimatımı” (58/13), գուվվեթեիթ “kuvvetlenir” (73/26), եավվարմայա “yalvarmaya” (77/27), վերիւն “verin” (98/23), վալիտեւի “validesi” (107/24), սեվկիլիլ “sevgülü” (115/6), վար տրր “var dır” (128/17).

2.2.20. /j/ ve /t/ Ünsüzleri [y]

Metinde, [y] ünsüzü için iki işaret varyantı görülmektedir. Ermeni alfabesinde [y] ünsüzü, /j/ işaretiyle karşılanmıştır. Kelimenin ilk harfindeki [y]'nin yazımı dışında genellikle bu işaretin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Kelimenin ilk harfindeki [y] ünsüzünün yazımında /t/ işareti kullanılmıştır. Bu harf, kelime başında ve ortasında tutarlı bir şekilde yazılsa da [y] harfinin işaret varyantları arasında değişkenlik göstermektedir. Bu özellik aşağıda bağlam dışı verilen örneklerle pekiştirilmiştir.

Խանիյյա “yaniyya” (5/12), քոյյարազ “koyyarak” (6/2), թօփլայյուկ “toplayyub” (15/17), օյյանսրըրսրըրար “oyyandırdılar” (15/27), Էնվայի “envayi” (28/14), թէրէ յաղը “tere yağı” (41/8), մէյվէտար “meyvedar” (50/20), տիյնէ “diyne” (79/5), նէյինի “neyini” (86/19), տէյիլիմ “deyilim” (101/24), հէտիյէ “hediye” (119/21), Խաշասըն “yaşasın” (128/11).

2.2.21. /q/ Ünsüzü [z]

Ermeni alfabesinde [z] ünsüzü, /q/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

իզզէթէլէտիւն “izzetleyesin” (19/26), ազիզիմ “azizim” (22/28), իզզէթու “izzetlu” (29/14), կիւզէլ “güzel” (32/20), թէնէզզիւ “tenezzül” (63/13), Ֆազիլէտըրէար “faziletkâr” (66/13), նիյազտան “niyazdan” (77/20), իպրազ “ibraz” (100/24), գըրմըզըրըրըր “kırmızılığı” (120/27), սէօզ “söz” (126/8).

2.2.22. /ŋ/ ve /ʒ/ Ünsüzü [ts]

Bu sese metinde rastlanmamıştır.

2.2.23. /d/ Ünsüzü [dz]

Bu sese metinde rastlanmamıştır.

2.2.24. /v/ Ünsüzü [v]

/u/ ve /ü/ seslerini karşılayan ligatürlerde kullanılmıştır. Metinde bunun dışında bir kullanımına rastlanmamıştır.

2.2.25. /n/ Ünsüzü [vo]

Kelime başında /vo/ sesini karşılamaktadır. Ayrıca, /u/ sesini karşılamak amacıyla kullanılmıştır. Metinde, bu kullanımı dışında görülmemektedir.

2.2.26. /h/ Ünsüzü [h]

Ermeni alfabesinde [h] ünsüzü, /h/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

խայի “hayli” (5/8), խապերի “haberler” (6/27), խարապ “harab” (7/6), խիթապէն “hitaben” (7/26), յախութ “yahut” (8/17), տէրխաթըր “derhatır” (9/1), զրրխաթըրն “zırhlarının” (9/27), “մուխաթարատա” muhatarada (10/8), խաչապէտ “haçaled” (39/13), խաթունըն “hatunun” (90/20), թախթընա “tahtına” (107/6), մախսու “mahsus” (121/28), տախի “dahı” (129/6).

2.3. Ses Olayları

Sesler kendilerinden büyük gramer birliklerini meydana getirmek üzere yan yana gelirken tek tek arka arkaya dizilmezler; kuvvetli veya zayıf, fakat daima zincirleme olarak birbirlerine bağlanırlar. Bu bağlanma sırasında gramer birliklerinde birtakım ses hadiseleri meydana gelir (Ergin, 2013, s. 50). Aşağıda, ses birliklerinin uğradığı değişimler başlıklar halinde verilmiştir.

2.3.1. Ses Türemesi

Seslerin özelliklerine veya birbirleriyle birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle, Türkçe ve dilimize girmiş yabancı kelimelerin ön, iç ve son seslerinde ünlü veya ünsüz türemesi biçiminde kendini gösteren ses olayıdır (Vural ve Böler, 2014, s. 89).

2.3.1.1. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayıdır (Vural ve Böler, 2014, s. 90). Metinde ünlü türemesi genel olarak iç seste gerçekleşmiştir.

Ֆամիլիայաւրնսան “famiyasından” (6/3), ազիմ “azim” (7/27), էմիր “emir” (15/22), ֆիքիր “fikir” (17/23), գայրպ “ğayıb” (24/29), սարըրմըրը asırımızı (54/26), էփէյիճէ “epeyce” (92/2), իսայըրըր “ıhayırılı” (109/23), սախըր “sabır” (116/20).

Ön seste ünlü türemesi hadisesine sadece iki örnekte rastlanmıştır. իսիչալընս “isicağına” (44/10), իրիճս “irica” (55/17).

2.3.1.2. Ünsüz Türemesi

Kelime ön, iç ve sonuna, kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün getirilmesidir (Vural ve Böler, 2014, s. 92). Eserde, /v/ ve /y/ türemesi yaygın bir biçimde iç seste gerçekleşmiştir.

սիւվալ “süval” (7/28), էվվէթ “evvet” (19/16), իվվէթ “ivvet” (22/11), նայիլ “nayil” (30/3), սայիմ “dayim” (37/12), տուվանըրըն “duvanızın” (57/18), թէյսիրերինի “teysirlerini” (57/18), թասիյաթլար “tabiyatlar” (60/1), սայիր “dayir” (104/6), էնվայի “envayi” (124/24).

Sonu ünlü ile biten kelime kök veya gövdelerine, ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde araya “y” koruyucu ünsüzü girmektedir.

Ատէլինայը “Adelinayı” (6/8), տէյիպ “deyib” (12/7), վէսիլէյի “vesileyi” (14/18), օրայա “oraya” (37/23), ճէֆայը “cefayı” (87/21).

Bazı yabancı kökenli kelimelerin, fazla sayıda olmamakla birlikte verinti oldukları dildeki şekillerinin korunmuş olduğu gözlemlenmiştir.

ամմա “amma” (15/4), րէտտ “redd” (18/2), նէֆս “nefs” (45/29), տէֆն “defn” (49/14), քէրրէ “kerre” (30/20), էվվէլ “evvel” (31/10), զանն “zann” (66/29), հրֆս “hıfs” (67/23), էմր “emr” (76/7), լուրֆ “lutf” (77/15), ֆէհմ “fehm” (103/1), քէշֆ “keşf” (195/12).

2.3.2. Ses Düşmesi

Bir sesin gizlenmesi veya hemen ardındaki veya önündeki seslerle birleşmesi olayıdır (Karaağaç, 2016, s. 140). Ses düşmesi hadisesi; ünlü, ünsüz ve hece düşmesi başlıklarıyla aşağıda ele alınmıştır.

2.3.2.1. Ünlü Düşmesi

Metinde, genel olarak orta hecede ünlü düşmesi örneklerine rastlanmıştır. İki den fazla heceli kelimelerde, sonunda ünsüz bulunmayan vurgusuz orta hece ünlüsünün düştüğü görülür. Bu düşme hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde olabilmektedir (Vural ve Böler, 2014, s. 97).

իչէրքի “içerki” (<içeriki) (11/27), էյիկլէրիւնէն “eyliglerinden” (<eyiliglerinden) (18/11), տէվրիւմիշ “devrilmiş” (<devirilmiş) (37/2), ողլում “oğlum” (<oğulum) (53/23), կէօղսումիւն “gögsümin” (<gögsümin) (70/20), սաղրնա “ağzına” (<ağzına) (114/7), իլէրտէ “ilerde” (<ileride) (125/3).

2.3.2.2. Ünsüz Düşmesi

Seslerin birbiriyle münasebeti sırasında gramer birliğinin bünyesindeki bir ünsüzün bazen düştüğü görülür. Bu hadiseye ünsüz düşmesi hadisesi denir (Ergin, 2013, s. 51).

կիւլիւնիկ “gülücük” (<gülüşcük) (14/21), քիւչիւնիկ “küçücük” (küçükcük) (34/11), ուֆաւրք “ufacık” (<ufakcık) (52/29), կիւչիւնէք “güçücek” (<güçükcek) (73/9).

2.3.2.3. Hece Düşmesi

Bir gramer birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece, bir hece haline gelir (Ergin, 2013, s. 52). Eserde bir Türkçe kelime, iki Arapça kelimedede olmak üzere 3 örnekte bu hadise tespit edilmiştir.

շիմսնէն “şimden” (<şim**d**iden) (16/12), նագիլթիւնի “nağiletini” (<nakili**y**etini) (69/23), թահմսնէն “tahmülsiz” (<tah**a**mmülsiz) (115/29).

Durumun aksine hece sistemini koruyan bir yol izlendiği gözlemlenmiştir. կէցմէլէլիւ “geçmeyeyim” (78/11), սիլէլէլիւ “dileyeyim” (97/15), սոյլէլէլիւ “söyleyeyim” (106/26).

2.3.3. Göçüşme

Bir gramer birliğinde yan yana gelen iki sesin bazen yer değiştirdiği görülür (Ergin, 2013, s. 52). Göçüşme çoğu zaman açıklığı daha yüksek olan bir sesin kelime başına, daha düşük olanın kelime sonuna doğru kayması şeklinde olur (Banguoğlu, 2015, s.70).

փոքրազ “poryaz” (<po**y**raz) (7/12), սայրի “sayri” (<say**i**r) (13/21), թէհնա “tehna” (<te**n**ha) (61/18), տէրաստիւսա “deyrasında” (<de**y**asında) (65/29), մէրհամէթ “mehramete” (<me**r**hamete) (81/18), պարբըր “bağrıdı” (<bağ**i**rdı) (85/9).

2.3.4. Ünlü Uyumları

Bir dil biriminde yer alan seslerin çıkış yeri veya çıkış biçimi bakımından birbirine yaklaşması, benzeşme olarak bilinir. Benzeşme, hem ses hem de biçim bilgisinde görülen bir ses olayıdır (Karaağaç, 2016, s. 121).

Ünlü benzeşmeleri, kalınlık-incelik, düzlük- yuvarlaklık başlıklarıyla incelenerek örneklendirilmiştir. Metinde, ünlü uyumlarına aykırılık oluşturan durumlar aşağıda başlıklarla verilmiştir.

2.3.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

İncelediğimiz metinde kelime köklerinde veya kelime köklerine gelen eklerde kalınlık-incecik uyumuna aykırı durumlar göz önünde bulunsa da uyumun varlığını gösteren örnekler mevcuttur.

մեծալիւր “mecbür” (11/15), զէնճիրտէն “zencirden” (12/2), շարասպասնալար “şarabhanalar” (16/19), սէօյլէյիւս “söyleyüb” (23/4), յիւզիւկ “yüzüg” (23/18), սեւկիլիլիւն “sevgülüm” (23/23), ալթուն “altun” (23/29), մօմլար “momlar” (28/8), թաթուճա “tatluca” (30/9), արզուսը “arzusu” (30/28), չիւնքի “çünkü” (48/3), լազիւն “lazum” (49/15), իչիւն “içün” (59/29), գափիւլարընսու “kapularında” (85/26), պէօյիւմիւշ “böyümüş” (99/7), միւհթերէն “mühterem” (106/17), ճգնավորուք “cıknavorluk” (112/19), քէսթիւրիւս “kestürüb” (125/15)

2.3.4.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Aykırı Durumlar

Uyuma giren kelimelerin, eserde uyum dışında kullanıldığı görülmektedir. Kelimelere gelen ekler, kalınlık- incelik uyumuna aykırılık oluşturmuştur.

քէօրիյօրըն “köriyorum” (10/5), յարսըմի “yardımı” (10/15), քէնսու “kendu” (19/22), տաքիքտէն “dakikeden” (22/23), իսմէթու “ismetlu” (31/21), գուճարայուս “kucaklayub” (35/26), մուհթերիւն “muhterim” (49/11), թէսէլու “tesellu” (57/25), սիվալի “sivali” (82/22), գարեր “karer” (86/6), մահէլ “mahel” (88/19), իրզմէթի “hızmeti” (96/28), հազրզէթէն “hakıketen” (99/16), իմիւթրաթօր “imperator” (105/7), միւնասիպէթեր “münasibetler” (106/10), ֆաքէթ “faket” (114/23), ֆիրյաւ “firyad” (116/17), վասիթէն “vasiten” (126/26),

Eserde {-lAyn} eki, kalınlık-incecik uyumuna aykırı olmayan bir durum olarak iki örnekte gözlemlenmiştir.

օնճուլայըն “onculayın” (26/8), կէճէլէյիւն “geceleyin” (66/15).

Günümüz kullanımında kalınlık-incecik durumuna aykırı olan kelimelerin, eserde göz ardı edildiği tespit edilmiştir.

վարքը “vakıt” (9/11), զավըն “zalım” (15/29), սօհալթօւն “sohbetden” (22/4), տըրքաթ “dikkat” (37/10), հանկը “hangı” (100/18), րույա “ruya” (119/8)

2.3.4.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük- yuvarlaklık bakımından benzeşme aralıklı olarak bir arayan gelen düz ve yuvarlak vokallerden birinin diğerini düzlük veya yuvarlaklık bakımından kendisine benzetmesidir (Ergin, 2013, s. 53). Metinde uyumun söz konusu olduğu kullanımların yanında aykırı hususlar da tespit edilmiştir.

տապանընըն “dabanının” (7/16), եաքընըմըգտա “yakınımızda” (7/29), տիւշման “düşman” (8/18), կելմէյիշինտն “gelmeyişinden” (11/27), վալիտնին “validenin” (14/14), միւշերրէֆ “müşerref” (16/12), կինահիար “günahlar” (18/10), թէհիթէլի “tehlikeli” (24/5), զատէյիյինէ “zadeliyine” (29/23), զէնկինիկլէրինտն “zenginliglerinden” (34/16), միւսիւլլի “müsüllü” (41/4), միսաֆիրփէրվէր “misafirperver” (41/7), իսարթսինէն “idaresinen” (41/24), տայիմա “dayıma” (45/7), լէվազիմէթինի “levazimetini” (45/21), միւսաատ “müsaade” (52/28), ֆէլազէթլէրի “felaketleri” (63/22), զավալլը “zavallı” (66/7), զապիթլէրին “zabitlerin” (69/15), եթօրիւմէյէ “yörümeye” (77/6), Մաթիլտանըն “Matildanın” (78/12), չօպան “çoban” (84/9), եէեէնէկին “yeyecegin” (85/5), թէրապիյէլի “terbiyeli” (90/22), տանէնիզ “danecik” (96/10), եագըշըքըլը “yaşışıklı” (100/7), սէօյլէյթօրսուն “söyleyorsun” (108/12), նիազլարըմը “niazlarımı” (109/2), ֆուրթունա “furtuna” (112/13), սասաթլէթինի “sadaketini” (120/20), միւտտէթ “müddet” (130/14).

2.3.4.4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırılık

Eserde, düzlük-yuvarlaklık uyumunu sağlayan kelime ve ekler görülmektedir. Fakat bu uyumun bazı kelimelerde bozulduğu gözlemlenmiştir.

չարչափուք “çarçapuk” (10/17), միւմքին “mümkün” (10/22), հուզուրընտան “huzurından” (15/13), իսթէյթըմը “isteyorım” (20/12), էտնէյթօ

“edemeyor” (21/9), սելվկիւլիւսի “sevgülüsi” (24/10), տիրայլերոյու “dirayetlu” (27/23), մալիւմաթ “malümat” (31/8), միւսիւլլի “müsüllü” (41/4), չէրիլիւս “çekilüb” (42/1), իսարթսինէն “idaresinen” (41/24), քուլիւպէնին “kulübenin” (45/20), իչին “içün” (45/24), պաստէհու “badehu” (51/9), ֆէյլոսօֆսըն “feylosofsın” (52/12), եափայօրսուն “yapayorsun” (52/14), ալթունտան “altundan” (53/24), թահամիւլիզ “tahammülsiz” (60/8), տերունինտէն “deruninden” (60/17), էտէյօրուտու “edeyorudum” (61/12), պերու “beru” (81/24), պերկիւզար “bergüzar” (93/23), չիւնքի “çünki” (99/25), սէօյլէյօրսուն “söyleyyorsun” (108/12), պիլմէյօրըն “bilmeyorım” (119/7).

2.3.5. Ünlü Değişmeleri

Eserde, kalın sıradan ilerlemesi gereken kelimelerin ince sıradan yazılıp, ince sıradan ilerlemesi gereken kelimelerin kalın sıradan verildiği görülmektedir. Bu durum ağız özellikleriyle ilgili olmasının yanında, yazarın dili kullanımıyla ilgili bir husustur.

2.3.5.1. /a/>/e/

Bu ses değişimi, aşağıda örnekleri görüldüğü üzere alıntı kelimelerde tespit edilmektedir.

սաստէրթինտէն “sadeketinden” (8/6), ֆուքարէ “fukare” (21/3), տարիքտէն “dakikeden” (22/23), գարեր “ğarer” (27/4), ֆաքէթ “faket” (27/15), ֆազէթ “fağet” (33/6), էհալիլերէ “ehalilere” (39/28), լեվազիմէրինի “levazimetini” (45/21), վէթանը “vetanı” (51/25), պիր թերաֆ “bir teraf”⁴ (94/18), իմպերաթօր “imperator” (105/7), ֆեվքէլատէ “fevkelade” (112/21), մասանէսի “maanesi” (114/12), էհէնկ “eheng” (121/28).

2.3.5.2. /e/>/ı/

Eserde, /e/>/ı/ değişimi sadece bir kelimeye görülmektedir. գրարէթ “kırsret” (78/2).

⁴ “Bertaraf” kelimesi, metinde yazılış şekli ile aynı zamanda /e/>/ı/ değişmesi özelliği göstermektedir.

2.3.5.3. /e/>/a/

հէման “heman” (20/29), նազաքէթ “nazaket” (26/15), միւղահանէսիզ “müdahanesiz” (41/23), սոսաշըն “ataşın” (67/15), ըրշվաթ⁵ “rışvat” (69/17), թալաշ “talaş” (81/4), ալաթ “alat” (127/12).

2.3.5.4. /e/>/i/

իտերլեր “iderler” (26/8), գիճիքմէյէ “gicikmeye” (31/23), փէնճիրլերին “pencirelerin” (35/9), հիսապալզ “hisabsız” (47/16), մուհթերիմ “muhterim” (49/11), պիյ “biy” (62/9), զեվճիսի “zevcisi” (113/6), ֆիրյատ “firyad” (116/17).

2.3.5.5. /ı/>/a/

անսիզան “ansızan” (81/12), ազաճըզ “azacığ” (90/27).

“y” sesi, ünlüye en yakın ünsüz sayıldığından yarı ünlü olarak bilinmektedir. Daraltma özelliği, öncesinde ve sonrasındaki harflerde düzleşmeye yol açar. Vereceğimiz örneklerde bu durum göz ardı edilerek, inceltici özellik verilmemiş ve /ı/>/a/ değişimi gerçekleşmiştir.

եաղըմըշ “yağılmış” (68/26), պըրալմալոյ “bırakmıyor” (83/16), եաշաիոյ “yaşıyor” (102/11), աըալոյ “arıyor” (114/9), ինանամալոյ “inanamıyor” (119/12).

2.3.5.6. /ı/>/e/

Eserde, /ı/>/e/ değişimi sadece bir kelimeye görülmektedir. անսըզէն “ansızın” (21/29), անսըզէն “ansızın” (48/6).

⁵ Kelime, ayrıyeten /ü/>/ı/ değişimi taşımaktadır.

2.3.5.7. /ı/>/u/

քափոլարը “kapuları” (42/12), պոյլալու “boyyalu” (45/11), սաթուն “satun” (46/2), լազուն “lazum” (49/15), ալթունու “altunu” (52/7), սաֆրալու “safralu” (59/4), ֆուրթունանըն “furtunanın” (60/10), տելիքանլու “delikanlu” (71/18), թաթըլուղուն “tatlıluğun” (90/16), աշաղու “aşağü” (91/3), ըշըլու “ışıklü” (112/11).

2.3.5.8. /ı/>/i/

Eserde, bu değişimin yaygın olarak görölmesinin yanında, yazarın dili kullanımı ile ilgili nitelik taşıdığını söyleyebiliriz.

տիշարըյա “dişarıya” (9/15), տիշարը “dişarı” (15/8), փաշայի “paşayı” (17/9), քամիշլերին “kamışlerin” (36/28), լեվազիմլերինի “levazimetini”⁶ (45/21), վասիթալար “vasitalar” (57/25), իսլահ “islah” (59/19), պաշիա “başıa” (98/27), քելամլարի “kelamları” (104/23).

2.3.5.9. /ı/>/ü/

Metinde /ı/>/ü/ değişimi, sadece bir kelimedede görölmektedir. տիշիւնտիւղը “düşündüğü” (6/12).

2.3.5.10. /i/>/a/

Metinde /i/>/a/ değişimi, sadece bir kelimedede görölmektedir. նասահաթ “nasahat” (20/20).

2.3.5.11. /i/>/e/

զէնճիր “zencir” (12/2), էնմէտի “enmedi” (35/28), ելէճէք “yeyecek” (37/15), կէթըմէլթորուն “göremeyorum” (43/26), իլահէլերիմի “ilahelerimi” (56/15), մինասիպլեր “minasibetler” (57/11), պիլմէլթորն “bilmeyorım”⁷ (119/7).

⁶ Kelimedede, aynı zamanda /a/>/e/ değişimi görölmektedir.

⁷ Fiilde, ayrıyeten /u/>/ı/ değişimi bulunmaktadır.

2.3.5.12. /i/>/ı/

Metinde, alıntı kelimelerde rastladığımız /i/>/ı/ değişimi, yazar tarafından kelimelerin ünlü uyumuna uyması açısından ince sıradan veya kalın sıradan şeklinde iletildiği görülmektedir.

վաքքթ “vakıt” (6/4), գալլմլար “zalımlar” (15/6), սսրլգաստ “asılzade” (28/13), տրքքաթ “dikkat” (37/10), վաստր “vadi” (44/20), նրշան “nışan” (71/3), սրփարրշ “sıparış” (95/5).

2.3.5.13. /i/>/u⁸

կերու “geru” (26/19), տիրայերու “dirayetlu” (27/23), պերու “beru” (38/28), մուհասպալերու “muhabbetlu” (40/8), գահմերու “zahmetlu” (42/7), իսմերու “ismetlu” (44/8), գահմերու “zahmetlu” (54/27), մեհրամերու “mehrametlu” (60/2), մեսրուրիյերու “mesruriyetlu” (60/16), տեհշերու “dehşetlu” (67/22), ֆազիլերու “faziletlu” (71/11), գահմերու “zahmetlu” (73/11), ճեսարերու “cesaretlu” (89/21), զիյներու “ziynetlu” (105/4), վերուր “verur” (112/16), իստօրսուն “isdörsun”⁹ (118/28), սաստերու “saadetlu” (127/25).

2.3.5.14. /i/>/ü/

քենտիլերինե “kendülerine” (13/15), իսպեմլի “hâcelemlü” (28/9), փիւշման “püşman” (32/5), պերիլ “berü” (39/28), իսարեալիլ “harezli” (68/9), միւսաֆիրի müsafiri (94/28), էսեֆիլ “eseflü” (116/18), ճեսամերիլ “cesametlü” (122/26).

2.3.5.15. /o/>/u/

պունուզ “buynuz” (85/12)

2.3.5.16. /u/>/ı/

օլտուկը “olduğı” (6/15), օնը “onı” (13/9), փեքյոմշաք “pekyımşak” (42/3), եաղմուրը “yağmurın” (60/11), գօլումը “ğolumı” (61/2), մութուսունը

⁸ Diş-dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma meydana gelmiştir.

⁹ Kelimede, ayrıyeten /e/>/ö/ değişimi mevcuttur.

“mutlusunu” (66/29), ույքուսըզ “uykusuz” (72/9), քուլըն “kulın” (79/2), մէսրուրըմ “mesrurım” (81/27), ումուսուըզ “umudsız” (82/11), պուլուշըրլար “buluşurlar” (122/26), Կրիմօնըն “Grimonın” (123/8), ճէսուրլըզ “cesurlık” (130/18).

2.3.5.17. /u>/i/

մալիմաթ “malimat” (95/13).

2.3.5.18. /u>/o/

յօքարը “yokarı” (10/21), օսան “osan-” (26/11), մօմլար “momlar” (28/7), զօրսէլա “kordela” (124/20).

2.3.5.19. /u>/ö/

ուէօվա “döva” (41/17), մէօհթան “möhtac” (74/24).

2.3.5.20. /u>/ü/

ճէսիւր “cesür” (8/7), միւքթէտիր “müktedir” (9/13), իւմուս “ümud” (14/13), միւրաս “mürad” (18/8), սիւալ “süal” (21/2), ճօշմիւշ “çoşmuş” (36/5), մէսրիւր “mesrür” (59/10), եօլջիւսիւզ “yolçüsüz” (77/12), մալիւմաթ “malümat” (98/3), միւհթէրէմ “mühterem” (106/16), մէմիւլ “memül” (109/26), միւհթան “mühtac” (100/4), միւճիւզաթ “mücüzat”¹⁰ (118/16), հիւսուլա “hüsula” (123/7).

2.3.5.21. /ü>/ı/

րըշվաթ “rışvat” (69/17).

2.3.5.22. /ü>/i/¹¹

միւմքիմ “mümkın” (10/22), էօնիւմիզէ “önümize” (12/10), սիւզիւմիշ “düzülmüş” (28/7), քուլիպէսիմսնէ “kulibesinde” (40/10), կէօրիմիօրլար

¹⁰ Kelimede, ayrıyeten /i>/ü/ değişimi mevcuttur.

¹¹ Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkmakla beraber değişen misaller bugün bile bazı ağızlarında, eski şekillerini muhafaza etmektedirler (Ergin, 2013, s. 81).

“göriñiorlar” (42/29), թահահմհիլսիգ “tahammülsiz” (60/8), կիլնսիգ “gündiz” (68/19), միհնասիպլթլրի “minasibetleri” (71/23), քիչիլ “kiçüg” (74/15), թահմիլսիգ “tahmülsiz” (115/29), կէօրիյյօրնւմ “göriyyorum” (119/9), վիհնուտնւն “vicudun” (120/26).

2.3.5.23. /ü/ > /ö/

Bu değişim, yalnızca aynı fiil kökünden oluşan iki kelimedede tespit edilmiştir.

պէօյիլ “böyüg” (11/18), պէօյիլթմէկ böyütmeg (46/20).

2.3.5.24. /ü/ > /u/

տուշման “duşman” (5/9), քէօփրու “köprü” (11/16), թէսատուֆ “tesaduf” (25/20), էօլնուլուղու “ölcülüğü” (34/29), րուզէարլար “ruzgârlar” (59/22), թահուր “tahut” (85/21), թէսատուֆ “tesaduf” (118/13), թէտուֆլէ “teesufle” (123/20).

2.3.6. Ünsüz Değişmeleri

2.3.6.1. /b/ > /p/

չարչափուք “çarçapuk” (10/17), փիլթիւն “pütün” (14/22), չափուկ “çapuk” (15/8).

2.3.6.2. /c/ > /ç/

եօլչիլսիլկ “yolçüsüz” (77/12).

2.3.6.3. /ç/ > /c/¹²

պահնէ “bahce” (11/9), քըլընըլարըն “kılıncların” (14/9), օլտուքնա “oldukca” (16/14), պէքնիլեր “bekciler” (17/12), պօրնուլուսնւն “borclusun” (19/22), սէվինըլի “sevincli” (25/11), իլան “ilac” (32/28), պօհնա “bohca” (34/21), սկանտան “agacdan” (41/11), կէնն “genc” (41/19), կիւն “güc” (61/24).

¹² İsimden isim yapım eki {+CX} metinde genellikle ötümlü biçimiyle görülmektedir. Metinde /ç/ sesinin yerine /c/ sesinin tercih edilmesi dönemin yazım özelliğiyle ilgilidir.

2.3.6.4. /f/>/v/

րըշվաթ “rışvat” (69/17).

2.3.6.5. /g/>/h/

մէշխիլ “meşhül” (21/6).

2.3.6.6. /h/>/k/

վէյազուր “ve yakut” (43/14), մազունու “maşsus” (67/13).

2.3.6.7. /g/>/k/

քայէթ “kayet” (20/27), գարիպ “ğarib” (57/9), գարէզինէ “ğarezine” (103/7).

2.3.6.8. /g/>/k/

գոնա “ğonca” (71/8).

2.3.6.9. /g/>/v/

սովուք “sovuk” (40/11).

2.3.6.10. /ğ/>/y/¹³

տէյիլ “deyil” (20/13), էյլէնմէքտէ “eylenmekde” (21/17), կէլսիյինի “geldiyini” (24/14), սէվմէտիյինիգ “sevmediyiniz” (27/3), տէտիյի “dediyi” (34/2), տէյիշիպ “deyişib” (37/7), վէրսիյինիգ “verdiyiniz” (55/15), սիրէյին “direyin” (67/4), լէյէնէ “leyene” (82/5), էոյրէնիշ “öyreniş” (93/16), կէշտիյինի “geçdiyini” (105/6), էթսիյինիգ “etdiyiniz” (128/8).

2.3.6.11. /k/>/g/

¹³ Metindeki kelimelerde günümüz Türkçesinde kullandığımız ince ünlüler arasında kalan /g/ sesi, bir ön damak ünsüzü olan /y/ sesine dönüşmüştür.

Էիւրեկ “yüreg” (14/12), իշկէնճէլեր “işgenceler” (60/26), եիւկսէլթիպ “yügseltib” (107/6).

2.3.6.12. /k/>/h/

մահսէտի “mahsedi” (76/10).

2.3.6.13. /m/ > /n/

թէնպիիլերի “tenbihleri” (115/10).

2.3.6.14. /t/>/d/

իսսէմէլտիմ “isdemeydim” (8/22), սուզաքլարըն “duzakların” (18/22), անահսարլարը “anahdarları” (12/21), սուզադընա “duzağına” (18/10), մէրսնէ “merdce” (22/17), պիրլիքսէ “birlikde” (23/1), էյլէս “eyled-“ (23/7), հասսալանմըշ “hasdalanmış” (24/5), հաթսա “hatda” (32/21), կէօզէտիւպ “gözedüb” (33/4), էվլէս “evved” (33/16), փէլիս “pelid” (39/10), կէչիսլերի “geçidleri” (50/5), չէշիսլերի “çeşidleri” (106/11), իշիսիլէն “işidilen” (117/13).

2.3.6.15. /m/>/n/

միւնքիւնսիզ “münkünsiz” (73/21), թանպուրալարդան “tanburalardan” (85/13).

զէնպիի “zenbili” (82/1).

2.3.6.16. /n/>/g/

սօկրա “sogra” (99/28).

2.3.6.17. /n/>/ğ/

աղնաթտը “ağnatdı” (34/9).

2.3.6.18. /n/>/l/

թանրլմըռ տանմիշ (50/8), գոլուլան “կոլուլան” (62/14).

2.3.6.19. /v/>/f/

քասֆէթի “kasfeti” (36/20), ֆէսֆէսէմ “fesfesem” (76/23).

2.3.6.20. /v/>/y/

տէօյիւշմէք “döyüşmek” (11/13).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İSİMLER

3.2. İSİM ÇEKİM EKLERİ

3.2.1. Çokluk Eki

Eserde, çokluk eki kullanımı olarak /-լար/ ve /-լեր/ {+lAr} eki kullanılmıştır. Kapsamda ünlü uyumuna uygun bir şekilde yazıldığı saptanmıştır.

սէնէլէր “seneler” (5/5), օտաւարընսան “odalarından” (6/9), կէօրիւնթիւլէր “görüntüler” (8/2), կէօզլէրի “gözleri” (24/12), թէտարիքլէրի “tedarikleri” (34/26), պունլարըն “bunların” (50/23), սէրսլէրիւն “derdlerim” (59/11), քէտէրլէրիմիզ “kederlerimiz” (59/21), շիշէկլէրսէն “çiçeklerden” (70/23), քըզլար “kızlar” (70/27), պիզլէրէ “bizlere” (79/8), թէփէլէրիւն “tepelerin” (88/1), չօնուզլարըն “çocukların” (91/9), չալկըլարըն “çalgıların” (125/14).

3.2.2. Aitlik Eki

Metinde, adları kişi kavramına bağlamak amacıyla kullanılan iyelik ekinin zengin bir kullanımı vardır. Aitlik eki kullanımı, bilinen özellik çerçevesinde isim soylu sözcüklere bir yerde, bir zamanda, bir kişiye ait olma anlamı katmıştır. Eserde aitlik ekinin ismin bulunma hâli ve ilgi hâliyle kalıplaşmış olarak kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. {-ki} ekiyle kurulan aitlik eki genel itibarıyla birleşik yazılmıştır.

սիւնքի “dünki” (8/19), պիզիւքիլէրսէն “bizimkilerden” (43/20), էօնիւնէքի “önündeki” (69/25), էլիւնէքի “elindeki” (82/1), պու կիւնքի “bugünkü” (95/24), աթիւնէքի “atideki” (111/22), իշիւնէքի “içindeki” (128/21).

Ünlü uyumuna uyularak kullanılan iyelik eklerinin olmasının yanında, uyuma aykırı kullanımlar da söz konusudur.

հուզուրուսա “huzurunda” (6/14), վազթիմիզսէ “vağtimizde” (8/12), քօնամ “kocam” (8/26), չանըն “canım” (16/9), սէվկիլիւն “sevgülüm” (22/22),

մերամնրնրգա “meramınıza” (30/3), վեթաննրմ “vetanım” (33/24), վալիսեմ “validem” (42/28), ումուսնուներ “umudunu” (80/10), իսմինիզ “isminiz” (101/26).

3.2.3. İsmın Hâlleri

İsmın hâlleri ismın diğır kelimelerle münasebeti sırasında içinde bulunduğu durumlardır (Vural ve Böler, 2014, s. 149). Türkçede isimlerin ifade ettiği ilişkilere göre sınıflandırılan hâller başlıklar halinde verilmiştir.

3.2.3.1. Yalın Hâl

İsmın herhangi bir ek almamış biçimidir.

քալէ “kale” (10/25), ճանաւար “canavar” (11/24), սեօզ “söz” (27/24), ջիշէք “çiçek” (28/14), քափու “kapu” (45/2), տաղ “dağ” (68/7), գրզլար “kızlar” (70/27), քէօյլէր “köyler” (114/15).

3.2.3.2. İlgi Hâli

Eserde, ilgi halinin yazımında {+nIn}, {+nUn} ekleri görülmektedir. Aykırı durumların bulunmasıyla birlikte düzlük- yuvarlaklık uyumunu karşılayan örnekler tespit edilmiştir.

քալէնին “kalenin” (5/13), օնուն “onun” (8/14), իսկէմրինին “isgemrinin” (23/11), Կրիմօնրն “Grimonın” (28/22), տօստունուն “dosdunun” (49/17), տիւնյանրն “dünyanın” (54/28), կէօզիւնին “gözünün” (65/4), պունուն “bunun” (70/23), գափուսունուն “kapusunun” (88/12), գափունուն “kapunun” (88/19), Պէննօնուն “Bennonun” (114/1), Պէննօնրն “Bennonın” (118/13), Կրիմօնուն “Grimonun” (123/20).

3.2.3.3. Belirtme Hâli

Metinde, belirtme hâli için {+I}, {+U} ekleri kullanılmış olup tekli kullanım öne çıkmaktadır.

թաւսիլի “tavsili” (26/18), կիւնիւ “günü” (29/5), սույու “suyu” (33/2), շարապը “şarabı” (32/26), թաւանը “tavanı” (50/14), ալթունու “altunu” (52/7), սօնու

“sonu” (61/22), իւստիւ “üsdü” (70/7), չօղու “çoğu” (72/4), մինասէպէթի “minasibeti” (100/9), հավատիսի “havadisi” (108/11).

Metinde belirtme hali kullanımında ünlüyle biten kelimelerden sonra araya /y/ yardımcı sesini almıştır.

տիւնյայր “dünyayı” (19/24), հավայի “havayı” (73/13), տուվահի “duvayı” (77/9), պէյիթի “beyiti” (84/22), պէսթէյի “besteyi” (93/18).

3.2.3.4. Yönelme Hâli

Eserde, yönelme hâli eki {+A}, ile oluşturulan yönelme hali eki, iki ünlü arasında {+yA} biçiminde kullanılmıştır. Ek yazımında tek imla kullanımı söz konusudur. Uyum söz konusudur fakat aykırılık oluşturan örneklere de rastlanmıştır.

քալէ “kaleye” (5/9), տիշարըյս “dışarıya” (9/15), տիշմանս “düşmana” (10/24), իջերիյէ “içeriye” (11/25), օրմանս “ormana” (39/6), մաղարայս “mağaraya” (57/10), Աքնէս “Aknese” (84/17), հանըմս “hanıma” (97/6).

3.2.3.5. Bulunma Hâli

Eserde, bulunma hâli eki {+dA} biçimiyle kullanılmıştır.

տիւնյասս “dünyada” (23/24), օրասս “orada” (34/8), պուրասս “burada” (43/7), մաղարամս “mağaramda” (58/14), հալսս “halda” (65/18), ալմս “alemdе” (81/6), շուրասս “şurada” (87/27), հալս “halde” (91/19), երս “yerde” (103/18), քիլիս “kilisede” (130/9).

Sadece bir örnekte bulunma hâli eki {+dA}, ayrılma hali {+den} işlevinde kullanılmıştır.

անիս “anide” (11/23).

3.2.3.6. Ayrılma Hâli

Metinde ayrılma hâli eki {+dAn} biçiminde görülmektedir. Genel olarak ayrılma eki kullanımında uyuma dikkat edilmiştir.

քէշֆսէն “keşfden” (43/18), մաղարասընտան “mağarasından” (51/7), ճիւղէթսէն “cihetden” (72/20), կէօզսէն “gözden” (90/3), տիւնյաստան “dünyadan” (121/12), սօֆրաստան “sofradan” (129/4), թէրլիֆսէն “teklifden” (129/12).

3.2.3.7. Vasıta Hâli

Eserde, “ile” edatının ekleşmiş hali olan vasıta eki kullanımı bulunmamakla birlikte genellikle “ile” edatının kullanımı tercih edilmiş olup eklendiği kelimedenden ayrı olarak yazımına dikkat edilmiştir.

ազիմ իլէ “azim ile” (7/27), էվլասըմ իլէ “evladım ile” (8/25), միւնէֆէրաթը իլէ “müceferatı ile” (10/18), օնուն իլէ “onun ile” (63/14).

Eserde, sadece bir örnekte vasıta hâli ekinin kalıplaşmaya uğramadan bitişik yazıldığı tespit edilmiştir.

ամէլիլէ “amelile” (20/14).

3.2.3.8. Eşitlik Hâli

Metinde kelimelere eşitlik, benzerlik ve birliktelik gibi anlamlar katan eşitlik hâli {+cA} biçimiyle kullanılmıştır.

յաղլընս “yağlıca” (13/17), թաթըրունս “tatlıca” (30/9), չօզնս “çokca” (53/24), յավաշնսճիզ “yavaşcacık” (79/3), զօլայնս “kolayca” (85/15), տօղըրունս “doğruca” (89/1), թէհնասնս “tehnaca” (99/26).

Eserde, ünsüz sertleşmesi sebebiyle sadece bir örnekte /y/ [ç]’li kullanıma rastlanmıştır.

կէնիշէ “genişçe” (78/2).

3.2.3.9. Yön Gösterme Hâli

İsmin, fiilin gösterdiği oluş veya kılışın kendi yönünde yapıldığını göstermek için girdiği hâldir (Vural ve Böler, 2014, s. 152). Yön gösterme ekleri fiilin yapıldığı yönü belirtmekle birlikte ismi fiile bağladıklarından dolayı zarf olarak kullanılırlar. Yön gösterme hâli olarak, yapım eki durumuna girmiş olan {-ArI}, {-erü} ekleri kullanılmıştır.

uñzıwıııııı “dışarıya” (9/15), ıııııııı “yokarı” (10/21), ııııııııı “içerü”¹⁴ (11/14), ııııııııı geru (26/19)¹⁵, ııııııııı “içerü” (35/10), ııııııııı “içeri” (91/1), ıııııııııı “dışarı” (118/8).

Yön gösterme ekleri Türkçede sonradan işletme ekliğinden tamamıyla çıkmış ve sayılı kelimelerin bünyesinde tam bir yapım eki gibi kalıplaşmış kalmıştır (Vural ve Böler, 2014, s. 152).

3.3. ZAMİRLER

Zamir, varlıkların gerçek adlarının yerini tutma, onları kişi, işaret, belirsizlik veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu bir söz türüdür (Karaağaç, 2016, s. 430). Eserde, kişi zamirleri, dönüşlülük zamiri, işaret zamirleri, belirsizlik zamirleri ve soru zamirleri tespit edilmiş ve başlıklarla örneklendirilmiştir. Günümüz Türkçesindeki biçimiyle kullanılmıştır.

3.3.1. Kişi Zamirleri

ııııııııı “onlar” (15/24), ııııııııı “biz” (82/22), ııııııııı “siz” (92/10), ııııııııı “ben” (92/13), ııııııııı “o” (93/9), ııııııııı “sen” (96/13).

“o” üçüncü tekil şahıs zamiri, metinde en yaygın olarak kullanılan zamir türüdür.

¹⁴ Kelime, yön gösterme hâli ekinin yanında araya yardımcı ünsüz almadan yönelme hâli eki almıştır. Metinde, genel itibariyle yardımcı ünsüz kullanımına dikkat edilmemiştir.

¹⁵ Uygur ve özellikle Köktürk metinlerinde fazlaca kullanılan bir yön gösterme eki olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz, 2018, s. 5).

օ զավալը “o zavallı” (10/6), օ սէնի “o seni” (19/23), օ քրզնրդազ “o kızıcığaz” (38/17), օ չօբանը “o çobanı” (40/1), օ զատար “o kadar” (53/1), օ զէման “o zeman” (53/14), օ կիպի “o gibi” (60/27), օ կիւնտէն “o günden” (67/29), օ ստէմլէր “o ademler” (82/28), օ սեվկիլիլի “o sevgülü” (121/6).

3.3.2. Dönüşlülük Zamiri

Eserde görülen dönüşlülük zamiri {kendü}, {kendi} isim çekim ekleriyle birlikte kullanılmıştır.

քէնսիւլէրինէ “kendülerine” (13/15), kendümi (18/12), քէնսիւսինէ “kendüsine” (42/22), քէնսիմիզէ “kendimize” (54/13), քէնսի “kendi” (75/8), քէնսիմիզի “kendimizi” (107/13).

3.3.3. İşaret Zamiri

Varlıkları, nesnelere işaret etme amacıyla kullanılan zamirlerdir.

սունու “bunu” (20/6), շունու “şunu” (29/22), սունդար “bunlar” (46/24), օնլաւ “onlar” (60/4), սուրայա “buraya” (98/7).

Eserde, tek bir örnekte üçüncü tekil şahıs işaret zamiri “ol” şekliyle tespit edilmiştir.

օլ կիւն “ol gün” (95/2).

3.3.4. Belirsizlik Zamiri

Kişileri ve nesnelere sayı, ölçü, miktar bakımından belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir.

հիչ սիր շէյ “hiç bir şey” (12/12), սիրիսի “birisi” (21/29), սիր շէյ “bir şey” (22/8), հէրրէտ “herkese” (26/1), սիրրասը “birkaçı” (87/28), հեփսի “hepsi” (88/19), քիմսէ “kimse” (114/8).

3.3.5. Soru Zamiri

İsim ve öznelerin yerine soru yoluyla ifade edilen zamirlerdir.

քիմ “kim” (9/3), նե “ne” (19/20), ներքեմ “nerede” (65/24), ներքեմ “nereden” (68/5).

3.4. SIFATLAR

Sözlük birimlerinin söz diziminde niteleyici olarak kullanımı, onların sıfat kullanımıdır (Karaağaç, 2016, s. 426). Metinde tespit ettiğimiz sıfatlar, biçim ve yapı bakımından sınıflandırılmıştır. Topluluk ve kesir sayı sıfatlarının örnekleri görülmemektedir.

3.4.1. Niteleme Sıfatları

İsmin hangi özelliklere sahip olduğunu gösteren ve ismi niteleyen sıfatlardır. Eserde, tasvir üslubunun yoğun olarak görülmesi itibarıyla niteleme sıfatları yaygın bir kullanım alanı bulmuştur.

վահշի էլեր “vahşi eller” (14/11), պէոյիկ կիւնահ “böyüg günah” (25/20), վահշի ստեմ “vahşi adem” (31/5), ուղուն վե սողոյք կեմ “uzun ve soğuk gece” (67/14), տիքեմք քուվկթ “dikecek kuvvet” (73/19), կեկեմք վազրթ “gelecek vakıt” (104/20), կիւզել կեօկերնին “güzel gögercin” (125/5), ուղունվե սաստեթոյնու էօմիւր “uzun ve saadetli ömür” (130/21).

3.4.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri, işaret (gösterme) yoluyla veya sayı belirterek ya da soru sorarak kimi zaman da belirsizlik göstererek ifade eden sıfatlardır (Vural ve Böler, 2014, s. 189). Belirtme sıfatları için alt başlıklar aşağıda verilmiştir.

3.4.2.1. İşaret Sıfatları

սոյն վահշիեր “bu vahşiler” (15/13), շոյն սլթոյնու “şu altunu” (52/7), օ զեման “o zeman” (53/14), սոյն յիդիսին “bu yiğidin” (56/20), սոյն զիյնեթեր “bu ziyetler” (114/11).

3.4.2.2. Asıl sayı

իբի փարչա “iki parça” (14/27), ալթը հաֆսա “altı hafda” (29/26), պիր ստոհպէթ “bir söhbet” (29/28), էրրք սէնէ “kırk sene” (39/19), սէօրթ սէնէ “dört sene” (41/20), իբի զօյուն “iki koyun” (53/16). իլթ սէֆա “ilk defa” (53/3), իւչ չիչէկ “üç çiçek” (71/2).

3.4.2.3. Sıra Sayı

իբիննի ազշամ “ikinci akşam” (38/21), ալթըննը պապ “altıncı bab” (50/1), պիրիննի մահստի “birinci mahsedi” (76/10), պէշիննի սէնէ “beşinci sene” (95/15), սօրնուգուննու պապ “dokuzuncu bab” (95/22), օնուննու պապ “onuncu bab” (113/13).

3.4.2.4. Üleştirme

Eserde, üleştirme sıfatının sadece bir örneği tespit edilmiştir. Asıl sayı sıfatına {-er} eki getirilerek oluşturulmuştur.

պիրէր կուլիպէտէ “birer gulibede” (66/9).

3.4.2.5. Soru Sıfatları

քաչ կիւն “kaç gün” (48/13), նէ սեպէպ “ne sebep” (57/9), հանկը գալէմ “hangi kalem” (108/7).

3.4.2.6. Belgisiz Sıfatlar

պիր քաչ նէֆէրինի “bir kaç neferini” (5/15), հիչպիր շէ “hiçbir şey” (12/12), չօք վաքիր “çok vakit” (18/17), հէր ճիհէթ “her cihet” (27/24), պիր չօք մալիւմաթ “bir çok malümat” (31/8), պիւթիւն օսլար “bütün otlar” (43/7), պիրազ յէլէնէթ “biraz yeyecek” (58/11), հիչպիր քիմսէ “hiçbir kimse” (69/21), նազը յէրլէր “bazı yerler” (72/26).

3.5. ZARFLAR

Varlıktan çok varlığın hareketlerinde görülen özellikler olmakla birlikte yer, nitelik, nicelik, durum vb. özellikler, varlıktan çok, varlığın hareketlerinde görülen özelliklerdir (Karaağaç, 2016, s. 427). Eserde zaman, yer-yön, hâl, azlık-çokluk ve soru zarflarına rastlanmıştır.

տահա աղնաշըրլամատը “daha ağnaşılamadı” (8/18), **տողրու** կէլիյորլար “doğru geliyorlar” (11/19), **կիւզէլ** կէտրիհիուլար “güzel görünüyorlar” (42/29), **չօք** տէվիտէնէգ “çok sevinecek” (88/27).

3.5.1. Zaman Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin anlamlarını zaman yönünden belirleyen ve kesinleştiren kelimelerdir.

արթըք բակալըն “artık bakalım” (14/19), **սօնրա** բահաթ օլըն “sonra rahat olun” (16/13), **հէնիւզ** թալան օլունմամըշ “henüz talan olunmamış” (17/10), **յարըն** տէտի “yarın dedi” (71/14).

3.5.2. Yer-Yön Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin yer-yön bakımından belirleyiciliği olan kelimelerdir.

օրատա պըրաքամազ իտի “orada bırakamaz idi” (34/24), **աշաղըյա** էնտի “aşağıya endi” (35/28), **իլէրի** գէշտիմ “ileri geçdim” (99/25).

3.5.3. Hâl Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin durumunu ifade eden zarflardır.

կուզէլ տիյնէ “güzel diyne” (22/27), **տողրու** յիւրիւթտիւ “doğru yürütdü” (37/9), **չապուքցաք** տէօնէր “çabukcak döner” (68/16).

3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin anlamlarını miktar bakımından belirleyiciliği olan kelimelerdir.

տահա աղնաշղլամատը “daha ağnaşılamadı” (8/18), **պիրազ** կէճիքէճէզ “biraz gecikecek” (33/10), **պիրազ** րահաթլանտըր “biraz rahatlandır” (62/2), **չօք** տէվիսէճէք “çok sevinecek” (88/27), **ազըճըզ** պէքլէ տէտի “azıcık bekle dedi” (90/27).

3.5.5. Soru Zarfları

Fiil ve fiilimsileri soru yoluyla belirleyen kelimelerdir.

նասըլ օլանաք տըր “nasıl olacak dır” (8/26), **նե** յափայօրունուզ “ne yapayorsunuz” (15/6), **նիչին** օնա թափընըրսըրնըզ “niçin ona tapınıyorsunuz” (56/13-14).

3.6. FİİL ÇEKİM EKLERİ

Fiil çekim ekleri, fiil kök veya gövdelerine eklenerek, fiillerin yapılış zamanını, şeklini ve fiili kimin gerçekleştirdiği bilgisini verir.

3.6.1. Haber Kipleri

Varlık (özne) ve eylemin (yüklem) en genel niteliği ise, eylemin biçimidir; özne, eylemi belirli bir biçimde gerçekleştirmiştir. Eylemin gerçekleşme biçimi, cümlelerde, şekil (kip) çekimli yüklemeler veya zarflarla ifade edilir (Karaağaç, 2016, s. 358). Metinde, haber kipleri, günümüz kullanımı biçiminde görülmüştür.

3.6.1.1. Geniş Zaman

Metinde geniş zaman ekleri günümüzdeki kullanımıyla {-r}, {-Ar}, {-Ir}, {-Ur} görülmektedir.

պուլուր “bulur” (9/4), **տըրլէր** “derler” (9/4), **տիլէր** “diler” (18/20), **վէրիք** “verir” (19/3), **եւտիրիք** “yedirir” (20/29), **կէօթիւրիւք** “götürür” (38/16), **չալըշըր** “çalışır” (41/25), **սէօյլէր** “söyler” (58/18), **այտընլանըր** “aydınlanır”

(60/14), տւր “der” (78/7), իստւր “ister” (83/27), թաւոր “tanır” (85/5), պոլլոր “buyurur” (126/5).

3.6.1.2. Şimdiki Zaman

Metinde, günümüz {-yor} şimdiki zaman ekinin yazılışında geniş ölçüde /-յոր/ {-yyor} eki kullanımı tespit edilmiştir. Şimdiki zaman ekinin eklendiği fiillerde ünlü daralması sıklıkla gözlemlenmiştir.

Էտեպիլիյորն “edebiliyorum” (40/2), աղնայորն “ağnıyorum” (47/8), աղնամայորն “ağnamıyorum” (54/19), յարայոր “yarıyor” (56/12), էտեյորն “edeyorum” (83/22), իստեյորն “isdeyorum” (92/4).

3.6.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

Eserde, görülen geçmiş zaman eki olarak {-DX} eki kullanılmıştır. Birleşik zamanlı yapıda oluşturulan eylem türünde ekin ötümlü şekli kullanılmıştır ve bu yapıların ana fiilden ayrı yazıldığı tespit edilmiştir.

իւրքսի “ürkdü” (11/17), էյլտի “eyledi” (13/9), էտեմէտի “edemedi” (18/25), էօտի “öldü” (22/10), սաքլատը “sakladı” (25/9), տիյնէտի “diyinedi” (28/29), սունտու “sundu” (29/12), օտու “oldu” (33/20), յիւրիւթսի “yürütdü” (37/9), տիլէտի “diledi” (38/24), ալր իտի “alır idi” (45/9), պուտու “buldu” (49/4), պրրաքտը “bırakdı” (49/23), իշիքմիշիտի “işitmiş idim” (53/2), չալտը “çaldı” (57/3), չրգտը “çıkıldı” (57/4), չրքմիշիտի “çıkılmış idi” (61/16), ուզատըր իտի “uzadır idi” (64/21), տէօնմէտի “dönmedi” (65/23), կէօրիւյօր իտի “görüyor idim” (73/9), իստէտի “isdedim” (99/25), սունար իտի “sunar idim” (108/29), պիլմէրէնէգ իտի “bilmeyecek idim” (110/14), վէրմիշիտի “vermiş idi” (112/21), արայօր իտի “arıyor idi” (114/9), կէօրմէտի “görmedim” (115/21).

3.6.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Eserde, öğrenilen geçmiş zaman eki olarak {-mİş} ve {-mUş} ekleri kullanılmıştır.

քուսուրմուշ “kudurmuş” (6/29), պողուլմուշ “boğulmuş” (37/2), տիշիւնմիշիւ “düşünmüşim” (37/19), արշմրշ “alışmış” (38/20), անրգմրշ “acıkmış” (91/29), կէշմիշ “geçmiş” (92/18), Էօրրէթմիշիւ “öğretmişsin” (110/25), տօնաթմրշար “donatmışlar” (113/20), պէօյիւմիւշ “böyümüş” (120/1).

Ek fiilin, görülen geçmiş zaman çekimli hâli olan {-imiş} ekinin genel itibariyle ayrı olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Eserde, birleşik olarak yazıldığı tek örnek mevcuttur.

տէյիիմիշ “deyilimiş” (53/6).

Genel kullanım şu şekildedir:

յօղ իմիշ “yok imiş” (67/1), քէսիիւ իմիշ “kendisi imiş” (101/14), սանիյօր իմիշ “sanıyor imiş” (121/11).

3.6.1.5. Gelecek Zaman

Eserde, gelecek zaman kullanımında {-AcAk} eki kullanılmıştır. Էտէճէրր “edecekler” (10/3), յապաճար “yapacak” (26/23), կէօրէճէրիւ “göreceksin” (121/12).

Sadece bir örnekte gelecek zaman kullanımı {-eceg} biçimiyle tespit edilmiştir.

տիքիլէճէլ “dikileceg” (72/3).

3.6.2. TASARLAMA KİPLERİ

Tasarlama kipleri, henüz gerçekleşmemiş , tasarı hâlinde olan/tasarlanan, arzu edilen, bir şarta bağlanan veya olması istenilen durumları ifade etmek için kullanılan kiplerdir (Vural ve Böler, 2014, s. 223). Metinde, dilek-koşul, istek, gereklilik ve emir kipi tespit edilmiş olup günümüz kullanımına uygun biçimde yer aldığı görülmüştür.

3.6.2.1. Dilek-Koşul Kipi

Metinde, dilek-koşul kipi {-sA} ekinin fiil kök ve gövdelerinde getirilmesiyle oluşmuştur. Genel kullanım itibariyle birleşik olarak yazılmıştır.

չէքսէք “çeksek” (19/28), իսթէրսէնիզ “isterseniz” (40/3), իսսէրսէն “isdersen” (53/15), օլա պիսէ “ola bilse” (106/6), օլսա “olsa” (73/3), սունսսաւ “sunsam” (109/5), աղլասսաւ “ağlasam” (89/15).

Dilek-koşul şart kipinin ek-fiil niteliğinde kullanımı {-ise} ekiyle görülmektedir. Eserin tamamında geçen örneklerinde ayrı yazılmıştır.

իսէր իսէ “ider ise” (59/19), իշիթսի իսէ “işitdi ise” (108/11), սիլէսինիզ իսէ “dilediniz ise” (128/9), պուլուշըրլար իսէ “buluşırlar ise” (122/26).

Eserde, dilek-koşul şart kipinin {-mA} olumsuz şekilde kullanıldığı iki örnek tespit edilmiştir.

օլմսսա իսին “olmasa idin” (82/20), էթմէսէլէր “etmeseler” (85/17).

3.6.2.2. İstek Kipi

Tasarlanan fiile istek anlamı yükleyen kiptir, dilek bildirici özellikte kullanılır. {-A}, {-AyIm}, {-Allm} ekleriyle kullanılmış ve eserde yaygın bir kullanım alanına sahip olduğu görülmüştür.

օլայլմ “olayım” (9/13), էթէիմ “eteyim” (16/18), սիշէիմ “düşeyim” (18/11), էսէսին “edesin” (19/24), իզզէթէլէսին “izzetleyesin” (19/26), սէվէիմ “sevelim” (20/10), սօյուրալլմ “doyuralım” (20/16), վէրէիմ “vereyim” (29/25), կիզլէլէսինիզ “gizleyesiniz” (47/21), սայսանսսընըզ “dayanasınız” (60/10), կէթիրէսին “getiresin” (62/28), կիսէլիմ “gidelim” (110/2), սըզիշսըրալլմ “sıkışdırayım” (119/26).

Metinde, istek kipinin {-mA} olumsuz şekilde kullanıldığı örnekler aşağıda verilmiştir.

պուլանաւորն “bulamasın” (37/11), կէջմէլէլիմ “geçmeyeyim” (78/11), պիլմէսիմ “bilemesin” (115/27).

3.6.2.3. Gereklilik Kipi

Fiilin yapılması gerektiğini ifade eden, metinde {-meli}, {-malı} ekleriyle kurulan gereklilik kipi yaygın olarak kullanılmıştır.

Էթմէլի “etmeli” (12/14), տիւշիւնմէլիսիմիզ “düşünmelisiniz” (27/6), տէլիշմէլի “deyişmeli” (47/24), օլմալըսըն “olmalısın” (58/9), արամալըլըմ “aramalıyım” (76/22), պիլտիքմէլիսիմ “bildirmelisin” (100/20), Էօկրէմէլիլիզ “öğrenmeliyiz” (110/9).

Eserde, gereklilik kipinin fiil kök ve gövdesinden sonra {-mA} olumsuzluk ekiyle kullanıldığı örnekler aşağıda verilmiştir.

Էսիրկէմէմէլիլիզ “esirgememeliyiz” (20/19), ութանմամալըլըզ “utanmamalıyız” (89/16), օլմամալըսըն “olmamalısın” (99/7).

3.6.2.4. Emir Kipi

Fiilin yapılmasını “emreden” kip olarak bilinmesinin yanında kullanım bağlamına göre “rica” anlamı verdiği bilinmektedir. Emir kipinin ekleri yoktur. վեր “ver” (12/8), ալ “al” (53/15), կել “gel” (76/29), կիթ “git” (85/26).

Eserde fiillere, {-In}, {-sIn}, {-sInAr} şahıs eklerinin getirilmesiyle fiile işin yapılması yönünde emir anlamı kazandırılmıştır.

կէթիրսիմ “getirsin” (6/4), ալընըզ “alımız” (12/19), չըքընըզ “çıkınız” (15/9), պազընլար “bağsınlar” (15/23), ինանընըզ “inanınız” (17/5), էլլէսիմլէր “eylesinler” (17/16), քուլլանսըն “kullansın” (32/8), Էօտէշսիմ “ödeşsin” (52/13), պույուրըն “buyurun” (82/3), տայանսընլար “dayansınlar” (88/4), գայըրսըն “ğayırısın” (89/8), վերիմ “verin” (98/23).

Metinde, emir kipinin, rica anlamını verdiği örneklerin sayısı çok azdır. Diğer tüm kullanımların “emir” anlamı taşıdığı görülmektedir.

3.7. FİİLİMSİLER

3.7.1. İsim-Fiil

Eserde isim fiilerin {-mA}, {-iş}, {-uş}, {-mAk} biçiminde kullanıldığı görülmektedir.

թարլաիշի “parlaişi” (9/27), պուլունուշարը “bulunuşları” (9/29), աղնամաք “ağnamak” (17/21), տիւնմէքիի “düşmekliyi” (33/24), էթմէքիի “etmeklig” (33/25), եափըմա “yapılma” (39/13), քորքմաք “korkmak” (47/19), կէզինմէլէ “gezinmeye” (48/15), տիյնմէքիի “diynemeklig” (56/3), կէլմէքիի “gelmekliye” (59/18), կիւրլմէքիի “gürlemeklig” (60/11), տիլմէքիի “dilemekliye” (76/17).

3.7.2. Sıfat-Fiil

Eserde sıfat-fiiller {-An}, {-mEz}, {-Ar}, {-dik}, {-ecek}, {-mİş} şeklinde kullanılmaktadır.

էսէն “esen” (7/12), սարարմըշ “sararmış” (14/12), քուրթարանը “kurtarani” (16/1), էվլէնմէզտէն “evlenmezden” (23/21), էթտիքլերի “etdikleri” (26/6), սայըմազ “sayılmaz” (28/7), կէշմիշ “geçmiş” (67/18), տիքէնէք “dikecek” (73/19), չըքմազտան “çıkamazdan” (77/4), պաշլամազտան “başlamazdan” (93/13), տայյանըմազ “dayyanılmaz” (96/5), կէլէնէք “gelecek” (104/20), օլմազտան “olmazdan” (116/10).

3.7.3. Zarf-Fiil

Metinde zarf-fiiller {...-r ...-mez}, {-mAdAn}, {-dİkdA}, {-ince}, {-Xp}, {-dikce}, {-dukca} {-ArAk}, {-mAksIzIn}, {-cAsInA} şekillerinde karşımıza çıkmaktadır. Zarf-fiil eki {-Xp} ötümlü olarak {-Xb} şeklinde verilmektedir.

պէրէքլէլէնէրէք “bereketlenerek” (5/6), կիթտիքնէ “gitdikceğ” (8/3), կէշմէտէն “geçmeden” (8/4), իստէք իստէմէզ “isder isdemez” (10/11), իշիւկ “içüb” (12/28), քափըփ “kapıp” (14/4), պուրազարազ “burakarak” (15/16), օլտուքնա “oldukca” (16/14), աղլաիփ “ağlایp” (18/15), թուրնուկ “tutuşub” (19/8), պաշլաիինէ “başlایnce” (24/22), վէրուկ “verub” (27/24), տուրմաքսըզըն “durmaksızın” (28/26), չըգարթմաքսըզըն “çıkartmaksızın”

(35/27), ազրալ “akıb” (36/7), չէքմէքսիզին “çekmeksizin” (38/11), սունուլ “sunub” (41/29), սէչիլ “seçib” (52/2), կէօթիւրիւլ “götürüb” (54/6), մէրսնէսինէ “merdcesine” (60/10), սէօյլէիի “söyleip” (74/9), յանրի “yanıp” (75/22), սնօնիւի “dönüp” (102/28), սրզլամատան “sızlamadan” (108/19), չէօզէրէք “çökerek” (108/29), սինսարնասընա “dindarcasına” (129/14).

Eserde, Eski Türkçede kullanılan olumsuz hal zarf-fiili {-may}¹⁶ ekine sadece bir örnekte {-mayd} biçiminde rastlanmıştır.

աչլմայս “açılmayd” (112/8).

3.8. YAPIM EKLERİ

3.8.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

3.8.1.1. {-t} fiilden fiil yapım eki

քալտըրթ տըր “kaldırt dır” (9/8), կէթիրթսիրիլ “getirtirib” (24/9), աղնաթսըն “ağnatsın” (53/12), եիւքսէլթիլ “yükseltib” (107/6), թանըրթսըր “tanıtdı” (111/5), յասլատարազ “yasladarak” (116/18), եաշաթ “yaşat” (127/17), թիթիրէթսիլէր “titiretdiler” (128/13), հազըրլաթսըրսըր “hazırlatdırdı” (129/19).

3.8.1.2. {-dIr}, {-dUr} fiilden fiil yapım eki

ինանտըրմայա “inandırmaya” (13/29), պիլսիթմէթ “bildirmemek” (37/22), ալտըրըր “aldırır” (46/8), քէսթիւրիւլ “kestürüb” (125/15), պիրլէթիրսին “birleştirdin” (127/7).

3.8.1.3. {-l} fiilden fiil yapım eki

թէօթիւլիլ “töküldü” (11/24), չարփըլատազ “çarpılarak” (36/7), եայըլան “yayılan” (43/19), յորուլան “yorulan” (67/5), սայըլան “sayılan” (77/25).

¹⁶ Uygur metinleri içinde, olumsuz hal zarf-fiili türetmek üzere nadiren *-may/-mey* ve çoğunlukla *-mayın/-meyin* eklerinin de kullanıldığını görülmektedir.

3.8.1.4. {-n} fiilden fiil yapım eki

կէօրիւնմէյուպ “görünmeyub” (12/13), սաքլանըր “saklanır” (13/2), փարչալանմասըր “parçalanmasını” (14/7), հազըրլանմայա “hazırlanmaya” (33/9), տիլէնմէսի “dilenmesi” (86/18), կէլիստիքսէ “gelindikde” (103/12).

3.8.1.5. {-ş} fiilden fiil yapım eki

սավուշոու “savuşdu” (21/21), derdleşerek “տէրսլէշէրէք” (46/27), ödeşsin “էօտէշսիւն” (52/13), աղնաշըլան “ağnaşılan” (52/24), görüşeyim “կէօրիւշէլիմ” (63/14), bağırışarak “պաղըրըշարազ” (126/12).

3.8.1.6. {-r} fiilden fiil yapım eki

եաթըրսըր “yatırdı” (15/21), ջըգարըպ “çıkarıb” (52/3), տույուրմայարազ “duyurmayarak” (68/21), կէօթիւրիւրիւմ “götürürüm” (71/16), կէշիքմէ “geçirme” (95/25).

3.8.1.7. {-ümse}¹⁷ fiilden fiil yapım eki

կիւլիւմսէ “gülümse-“ (64/20).

3.8.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

3.8.2.1. {-ç+}¹⁸ fiilden isim yapım eki

սէվիւն “sevınc” (113/4).

3.8.2.2. {-cA+} fiilden isim yapım eki

տիւշիւն “düşünce” (105/22).

¹⁷ {-msA} eki esasında isimden fiil yapma eki kategorisinde ele alınır. Ancak buradaki örnekte de görüleceği üzere fiilden fiil yapma eki görevi üstlenmektedir.

¹⁸ Eserimizde genellikle /ç/ sesi yerine /c/ sesi tercih edilmiştir.

3.8.2.3. {-cI+} fiilden isim yapım eki

նիֆթճնի “ciftci” (125/20).

3.8.2.4. {-ak+} fiilden isim yapım eki

սաչաք “saçak” (28/8), յաթաք “yatak” (37/24).

3.8.2.5. {-gU+}, {-քu+} fiilden isim yapım eki

սէվկիւիւ “sevgülü” (23/18), ույգու “uy(u)ku” (42/9), սօլկուլուղուն “solgulugun” (78/28).

3.8.2.6. {-gin+}, {-gun+} fiilden isim yapım eki

պայկըն “baygın” (22/20), յօրկունընքարը “yorgunlukları” (47/3), սօլկուն “dolgun” (123/22).

3.8.2.7. {-ici+}, {-ucu+} fiilden isim yapım eki

եարասընըսնա “yaradıcısına” (19/7), քուրթարընըմը “kurtarıcımız” (25/13), ույուսուճու “uyuducu” (32/27), վերիճի “verici” (58/29), կէչիճի “geçici” (59/23), յազընը “yakıcı” (85/8), սույուրուճու “duyurucu” (96/30).

3.8.2.8. {-k+} fiilden isim yapım eki

աչը “açık” (39/9), պէօլիւքլերիմիզին “bölüklerimizin” (63/3).

3.8.2.9. {-m+} fiilden isim yapım eki

էօլիւմ “ölüm” (105/28), սաըմ “adım” (77/22).

3.8.2.10. {-n+} fiilden isim yapım eki

ուզուն “uzun” (24/3), սաթըն “satın” (53/27).

3.8.2.11. {-ı+}, {-U+} fiilden isim yapım eki

քարշը “karşı” (10/24), գորգումնուկ “korkumuz” (38/5), էօրթիւսինի “örtüsini” (73/5), էօլիւլէր “ölüler” (119/10).

3.8.2.13. {-mur+} fiilden isim yapım eki

յաղմուր “yağmur” (40/11).

3.8.2.14. {-inç+}, {-inc+} fiilden isim yapım eki

սէվինչ “sevinç” (13/11), սէվինն սէվինն “sevinc” (107/2).

3.8.2.15. {-iş+} fiilden isim yapım eki

եիրիւիշ “yürüiş” (9/25).

3.8.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri

3.8.3.1. {+IA-} isimden fiil yapım eki

բաշլասը “başladı” (6/28), կիզլէնիր “gizlenir” (8/22), պաշլասը “başladı” (10/9), պաղըշլասմաքտա իտի “bağışlamakda idi” (42/23), սէրսլէշէրէք “derdleşerek” (46/27), իլէրլէշէրէք “iler(i)leyerek” (57/2).

3.8.3.2. {+al-} isimden fiil yapım eki

սաղալտա պիլիր “sağalda bilir” (98/18), սաղալտըրը sağaldır (122/29), չօղալանաքսըն “çoğalacaksınız” (130/27).

3.8.3.3. {+l-} isimden fiil yapım eki

թանըլմիշ “tanılmış” (50/8), տօղրուլթ “doğrult” (77/17).

3.8.3.4. {+k-} isimden fiil yapım eki

պիրիքէրէք “birikerek” (11/12), կէնիքէնէք “gecikecek” (33/10).

3.8.3.6. {+lAn-} isimden fiil yapım eki

հաստալանմըշ տըրր “hasdalanmış dır” (24/3), րահաթլանալը “rahatlanalı” (39/17), այտընլանմիշ իտի “aydınlanmış idi” (42/10), սայըլան “sayılan” (44/24), երրաքլանտըրսըն “yıraklandırsm” (48/6), գըլավուզլանման “kılavuzlanman” (55/23), գլլանա պիլիրսին “kullana bilirsın” (58/15), նուրլանըպ “nurlanıb” (104/2), նիշանլանտըղիմ “nişanlandığım” (119/19).

3.8.3.7. {+lAş-} isimden fiil yapım eki

պաշկալաշտըղընտան “başgalaşdığında” (6/17), փայլաշտըլար “paylaşdılar” (12/24), քեօքլէշտիբէրէք “kökleşdirerek” (18/28), ուզաքլաշտը “uzaklaşdı” (34/6), յերլէշտիբիւպ “yerleşdirüb” (36/29), տերսլէշէրէք “derdleşerek” (46/27), պիբլէշիւպ “birleşüb” (68/14).

3.8.3.8. {+A-} isimden fiil yapım eki

յաշամայյանաղըմ “yaşamayyacağım” (47/9), օյնայանապ “oynayarak” (76/5), պէնգէյթ “benzeyyor” (92/25).

3.8.3.9. {+DA-} isimden fiil yapım eki

քըմիլտանանապ “kııldanacak” (40/5).

3.8.4. İsimden İsim Yapım Ekleri

3.8.4.1. {+sIz}, {+sUz} isimden isim yapım eki

ֆայտէսիզ “faydesiz” (11/5), տերեճէսիզ “derecesiz” (22/4), գարարսըզ “zararsız” (32/28), ույզուսուզ “uykusuz” (66/1), էօլչիւսիւզ “ölçüsüz” (108/15), ֆիւթուրսուզ “fütursuz” (109/21).

3.8.4.2. {+cI}, {+cU} isimden isim yapım eki

եօլճուլար “yolcular” (39/6), յօլճու “yolcu” (51/22), նիզանճը “nizacı” (69/3), ալճը “avcı” (97/21), եապանճը “yabancı” (104/25), եալանճը “yalancı” (119/9).

3.8.4.3. {+daş} isimden isim yapım eki

զարբնսաշ “karındaş” (57/29), արգասաշլարբնսան “arkadaşlarından” (63/19).

3.8.4.4. {+nci}, {+inci}, {+üncü} isimden isim yapım eki

իքինճի “ikinci” (38/21), իւչիւնճիւ “üçüncü” (44/20), եւտինճի “yedinci” (71/20), պիրինճի “birinci” (76/10), սեքիզինճի “sekizinci” (86/17), պէշինճի “beşinci” (95/15).

3.8.4.5. {+IIk}, {+IUk} isimden isim yapım eki

էպէտիլիք “ebedilik” (22/25), եալընըզլըք “yalınlık” (45/23), եօրկունլուք “yorgunluk” (47/3), սաքէրլիք “askerlik” (61/3), գըլսվուզլուք “kılavuzluk” (71/14), սէրպէտթիլք “serbestlik” (84/24), քէֆսիզլիք “kefsizlik” (120/25).

3.8.4.6. {+II}, {+IU} isimden isim yapım eki

թէհիլթէլի “tehlikeli” (8/12), մէշընէպլիւ “meşreblü” (11/25), սեհշէթլու “dehşetli” (14/25), քօքուլու “kokulu” (15/25), ճէսարէթլի “cesaretli” (18/15), պօրնլու “borclu” (21/19), ֆազիլէթլու “faziletli” (24/23), սաչսաքքլը “saçaklı” (28/8), տիրայէթլու “dirayetli” (29/13), սաղազաթլը “sadağatlı” (31/3), մէյվէլի “meyveli” (50/16), իհթիշամլը “ihtişamlı” (62/15), քէօյլի “köylü” (91/1), էսէֆլիւ “eseflü” (116/18).

3.8.4.7. {+ki} isimden isim yapım eki

տիւնքի “dünki” (8/19), էվվէլքի “evvelki” (29/16), պու կիւնքի “bu günki” (95/24), վազըրթի “vakıtki” (120/17).

3.8.4.8. {+cIk} isimden isim yapım eki

պիրիճիգ “biricik” (5/19), պիրիճիգ “biricik” (31/3), պուրսանըգտս “buracıkda” (39/17), քըսանըգ “kısacık” (41/17), ուֆանըգ “ufacık” (52/29),

թէփէճիք “tepecik” (87/26), ազանըզ “azacıq” (90/27), սանէճիզ “danecik” (96/10), թքնէճիք “tanecik” (124/4).

3.8.4.9. {+cıgaz} isimden isim yapım eki

Էվլատճըղազ “evladcığaz” (14/10), հանըմճըկազ “hanımcıgaz” (26/8), գըզճըղազ “kızcığaz” (76/15).

3.8.4.10. {+er} isimden isim yapım eki

Աիրէր “birer” (66/9).

3.8.4.11. {+leyin}¹⁹ isimden isim yapım eki

Կէճէլէյին geceleyin (66/15).

3.8.4.12. {+culayın} isimden isim yapım eki

Օնճուլային “onculayın” (26/8).

3.8.4.13. {+z} isimden isim yapım eki

Եալընըզ “yalınız” (56/23).

¹⁹ Bu ek, isimden fiil yapma eki olan *-la-*, *-le-* ile *-i*, *-i* gerundium ekinin birleşerek bir tek ek hâline gelmesi, sonra *-n* instrumental ekinin de benliğini kaybedip bu birliğe katılması ile meydana gelmiştir (Ergin, 2013, s. 173). Ek sadece bir örnekte, zaman belirtici olarak kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. AKTARIM

4.1. Ermeni Harfli Metin

5 AKNES (2) VE YA (3) NEY ÇALAN KIZCUĞAZ

(4) “Pederu valideni intişamla: (5) uzun seneler yaşayüp` dünya (6)“üzerinde bereketlenerek çoğa- (7) -”lacağsın”.

(8) AZİZ KİTAB

(9) BİRİNCİ BAB

(10) DUŞMANIN KALEYE HUCUM EYLEMESİ

(11) KAYET üçe bir taş tepesinde in- (12) -şa olunup` mevkisine taptiken Hok- (13) ROŞİ, yaniyya üçe bir kaya tesmiye o- (14) -lunan kalenin sahib ve hakimi ADELBER (15) bey, familyasını ve kalenin muhafa- (16) -zası için askerinin en zaif bir kaç ne- (17) -ferini kalede burakıb, mütebakı as- (18) -gerini beraber alarak, uzak bir mahal- (19) -le cenge gidüb` hayli müddet sevgül- (20) -lü ehli ile bir taneciğ evladından ha- (21) -ber alamadığından, en sadık emekdarı.

6 olan müsin Hagopı zuvar, yaniyya Kud- (2) -su Şerife gidenler kıyafetine koyya- (3) -rak Hoş-Roşa gönderdi ki, gidüb fa- (4) -miliyasından haber getirsin. Vakıt son (5) güz vaktı olup tabiati ile bulud- (6) -lu ve kapanık olan gecelerde miri mu-(7) -mailehın ehli TESLENİNDA hanım biricig (8) evladı ADELİNAYI sağ dizine alarak (9) kaleyi mesgürın insiz kalmış olan oda- (10) -larından birisinde oturup ceng ve (11) cidal tehlikesinde bulunan kocasını (12) düşündüğü zaman Adelina ancak iki (13) yaşında idi. Bir sabah ansızdan Hagop (14) gelüp hanımın huzurunda çıkarak (15) beyın sahet ve afiyetde olduğu ha- (16) -berini

verdi: ve ertesi günü avdet (17) etmek üzere iken, işler başgalaşdığın- (18) -dan müsin Hagop kemalı sadaketinden, (19) kaledede bulunan muhafızların başla- (20) -rina geçerek kalei düşmandan muha- (21) -faza eylemeye karar verdi.

(22) Muharebe ise gündend güne şid- (23) -detlenerek Adelber beyin ordusu fe- (24) -naya yüz tutduğundan, düşmanın or- (25) -dusu vetana doğru yürüyerek Şe- (26) -hir u Tariyelerini talan ederek yakıb (27) yıkmakda olduklarından, kara haberler (28) peydelpy Hoş-roşa gelmeye başladı: ve (29) bir az soğra bu kudurmuş vahşilerin.

7 bir mıkdarı kaleyi mesküre yaklaşdık- (2) -ca Tesleninda hanım Hagopı nezdinde (3) celb ederek, eser cihat germiyet ve- (4) -rub dayanmalarını tenbih buyurdu (5) isede, kaledede bulunan muhafızın az- (6) -lığı, binanın zaten harab halı pekde (7) kendisini temen edemeyörlar idi, çün- (8) -ki Adelber orada olmadığından, her na- (9) -sıl ise kale bir köy evine dönmiş idi (10) ne ki düşman hücumüne dayana bilen (11) bir kaleye.

(12) Bir akşam poryazdan esen sovuğ bir (13) rüzgâr yüksek ve dehşetlü sedaler i- (14) -le ormanların ağaçları tepelerini biri- (15) -birlerine çarparak tökülen yaprak- (16) -lar, kalenin o cesim avlusı dabanının (17) döşemesini örtmekde idi. Artık gü- (18) -neş batdıktan soğragedenin karanlığı- (19) -nı insan gözüne alışartma için bir a- (20) -ralık terk etmekde olduğu o az bir ı- (21) -şık daği savuşub, gece kendu zifir (22) karanlığına girdiyi sırada birden bi- (23) -re ova tarafından fefese olunacak (24) ses ve şamatalar eşidilmeye başlandı. (25) Tesleninda hanım o ara odanın lanba- (26) -larını yakmakda olan kademeye hita- (27) -ben hefi azim ile, “Bu ne olmalı” dehi (28) süval buyurarak, “acaba düşman (29) bu kadar yakınımızda mıdır “ dedi.

8 Kademeye cevab vermeye hacet kalma- (2) -dı. Zira karmakarış gürlütüler ile (3) boru sedaları gitdikceğ pek yakından (4) eşidilmeye başladı. Bir saniye geçmeden (5) daği kule bekcisi tehlike borusını (6) çaldığında Müsin kendi sadaketin- (7) -den naşi kayet cesürlenmiş Hagop, ben- (8) -zi atmış bir halda hanımın huzurına (9) çıkarak ifade-yi hal eylemeye başladı. (10) “Haşmetlu hanımım, getirmiş olduğım (11) kederamız haberden asla korkmayalım, (12) dedi. Şu tehlikeli vaktımızda da- (13) -hi pütün umudımızı her bir şeye (14) kadar ALLAH ve onun nihayetsiz ihsanı (15) üzerine koyalım. Görünüyor ki bir bö-

(16) -lüg asker kalemize yaklaşmakta dır. (17) Her ne kadar dosd yahut düşman ol- (18) -dukları daha ağnaşılamadı ise de, düş- (19) -man olmalı: Zira dünki gün acınarak e- (20) -şitdim ki bizim ordu bozulub taru- (21) -mar olmuş: Bu kara haberi zatınıza (22) duy etme isdemeydim ise de, artık giz- (23) -lenir yeri kalmadı“.

(24) “Ya salih Allah, dedi Tesleninda, (25) böyle ise sevgüllü evladım ile bera- (26) -ber halımız nasıl olacak dır, ve kocam (27) nerede kalmış olmalı”.

(28) -Müsterih olunuz, haşmetlu hanı- (29) -mım, dedi Hagop: siz dindar bir hanım

9 sizin ve zan ederim derhatır buyu- (2) -rursınız o atığ ve pek güzel temsili: (3) “Her kim ki, umudını Allahın askerine kor, iy- (4) -lecek vakrı umudlar ile dolu bulur” derler. (5) “Haqqınız var dır, sadıkanem Ha- (6) -gop, dedi. Tesleninda hanım: böyle ol- (7) -dukda, hayde git hendeyin üzerinde- (8) -ki köprüi kaldırt dır: zira eyi bili- (9) -rim ki kalemiz çok bir vakıt düşmanın (10) hücumüne karşı duramaz, bari çalışıb (11) bir az vakıt kağanın ki, müceferatım (12) ile bazı ziy kıymet eşyalarını toplay- (13) -yüb saklamaya müktedir olayım. “İ- (14) -rade ve tenbihleriniz tekmilen icira o- (15) -lacağ dır” dedi Hagop ve dışarıya (16) çıktı.

(17) Az soğra düşmanların ayyak sesleri (18) eyi tarzda işidilmeye başlandığından (19) ağnaşıldı ki artık kaleye yaklaşmış- (20) -lar dır. Tesleninda hanım titireyerek (21) oturduğu yerden kalkıp odanın köşgi (22) penciresine vardığında heyfinden ben- (23) -zi atdı. zira duman ve pus araların- (24) -dan parlayan mahitabın zaif ışığı i- (25) -le bir bölüg askerin kaleye doğru yü- (26) -rüş etmekde olduklarını eyice gö- (27) -re bildi: silah ve zırhlarının parlaişi (28) ap aşikar seçilip, atların kişnemeleri (29) daği eşidiliyor idi: ve şu bulu

10 lunuşları öyle gösderior idi ki kaleye (2) girdiklerinde olmayan canavarlıkları i- (3) -cira edecekler dir: bunun için Tes- (4) -lenindanın aklı başından uçarak: “Ya (5) rabbim, bu ne dır ki köriyorum” ba- (6) -gırdı.

(7) Kucağındaki kızı, o zavallı Adeli- (8) -nai vasf idelim: her ne kadar çocuk i- (9) -di isede, validesinin şu halından, mu- (10) -hatarada olduklarını sezerek başladı (11) ağlayıb bağırmaya: bedbağt validesi (12) isder isdemez kendi kendisini topla- (13) -ip çocuğı teselli eylemeye çalışıb diz- (14) -leri üzerine

gelerek, gözlerinden sel (15) gibi gözyaşı akıdıp Allaha niaz eyledi (16) ki, bu esefengiz sahatda kendi yar- (17) -dımı ilahiyesini esirgemesin. Bu du- (18) -vadan yürek alarak çarçapuk kalk- (19) -dı bil cümle müceferatı ile zıkkıymet (20) ıspahalıklarını toplayub gizli bir ma- (21) -halde sakladı: o ara hantereg köprü- (22) -sünün yokarı çekilmek şamatasıdır i- (23) -şidildi: çünküm mümkün deyil idi ki (24) bir kaç nefer zaif muhafızlar olkader (25) cesamet ile yürüiş eden düşmana karşı (26) koyyabilsinler: kale ise her bir taraf- (27) -dan muhasere edilmiş olup, azim bir (28) cesaretle bir bölüg düşman askeri (29) bahceden taraf hendekden nerdiven

11 uzadarak kaleye girmek üzere idiler.

(2) Hoş-Roşi çanı yaşlı bir kaydeile vur- (3) -durub yakında olan köylerden kom- (4) -şuları yardıma davet olundu isede, (5) faydesiz, zira etrafı düşmanlar ile (6) kuşanmış bedbağt bir kaleye ne imdad (7) oluna bilir idi.

(8) Düşman kendi karşısında artık hiç (9) bir mani görmediyinden, bahce duva- (10) -rından yokarı kaleye çıkdı: kale mu- (11) -hafızları ise bu haldan behaber, ka- (12) -le kapusının arkasına birikerek fe- (13) -dakarane döyüşmekte iken arkataraf- (14) -dan içerüe girmiş olan düşmanı görür (15) görmez mecbür oldular teslim olmaya. (16) Bu köprü şamatasını eşitdiyi anda (17) Tesleninda ürkdü ve bakdı ki dayrenin (18) böyüg nerdiveninden yokarı bir çok düş- (19) -man çıkararak kendi odasına doğru geli- (20) -yorlar, başka bir çaresi olmadığından, (21) çapucağ oda kapusını kapayarak kol (22) demirlerini koydu isede, bu zaif ka- (23) -pu düşmanların kuvveti önünde ani- (24) -de paraparça olub yere tökülüdü: ca- (25) -navar meşreblü terbiyesiz askerler i- (26) -çeriye doldu ise, hanımın orada kalmağ- (27) -lık işine gelmeşiyinden bir hal içerki (28) odaya kaçdı isede, onun da kapusını (29) kırıp kaçacak bir mahal bırakmadılar

12 ki bedbağt hanın kaçmaya yüz tut- (2) -sun: ortada kaldığından, zencirden kop- (3) -muş aslan misalı zavallu karının üzeri- (4) -ne düşerek soymaya başladıklarında, (5) sevgüllü kızını kucağına alarak taş- (6) -ları daği ağladır bir tarzda aman (7) deyib yalvarior idi.

(8) “Bize ver şu sandıklarının anağ- (9) -darlarını: nafiye yalvarma bağırma: düş (10) önümize, kilerini, rakı şarab bodu- (11) -rumlarını gösder derler idi. bu ku- (12) -durmuş askerlerin közüne hiç bir şey (13) görünmeyub, futuatın soğra

zevk (14) sefa etmeli dir, yürü çapuk et dey- (15) -erek, tazik ve rencideyi artırmakda i- (16) -diler. Hanımın çaresi tükenüb gitdi (17) bir desde anahdar getirüb askerle- (18) -re vererek dedi ki, “İşde anahtarla- (19) -rım, alınız her bir tarafı açınız, kendi (20) eliniz ile isdediklerinizi alınız”.

(21) Askerler anahdarları kapuşarak pü- (22) -tün odaları açıp elbiseleri, gümüş (23) takımları, ve pahada ağrı olan cemi- (24) -eşiaları yağma edüb paylaştılar: ba- (25) -zıları de raķı şarab mahsenleri ve ki- (26) -lerleri aşarak bulunan yiyecek ve içe- (27) -ceyi hanımın olduğu odaya taşıyarak (28) orada yeyüp içüb sarhoş oldular. İç- (29) -lerinden birini az çok ayık olduğundan

13 elini duvarlara vurmaya başladı ki, (2) belki duvar içinde eşia saklanır boş (3) yerler var ise ağnasın bulsun. Birde (4) duvarın bir yeri boş sedası verdiyinde (5) cümlesi birden tekrar Teslenindanın (6) yaķasından tutarak ibram itdiler ki (7) orasını de açsın. Zavallı karının çaresi (8) kesildiyyinden o umuddan de vaz ge- (9) -çerek, onı de kendilerine teslim eyledi (10) isede, gene ellerinden kurtulmadı. Bun- (11) -lar vahşilere mahsus bir sevinç ile o (12) müceferatları de paylaştıķdan soğra, (13) bu mehramete şayan hanıma tiksini- (14) -lir küfürler ederek, o mahallı evvelin- (15) -den kendülerine gösdermediyyinden do- (16) -layı envayi haķaretler eylediler. Bu (17) yağlıca loķmadan canavari iştahları (18) oyyanub ve kendilerini daha ziyade (19) kudurtdığında, bunlardan mada (20) daha saklı malı var zannı ile, ortada (21) olan kab kacaķları kırdılar. Sayri du- (22) -varların teknilini de sökdüler ki baş- (23) -ga mallar bulsunlar.

(24) İşbu neticesiz teftişlerden soğra (25) bir şey bulmadıķlarından kudurarak (26) bi tekrar Teslenindanın üzerine hü- (27) -cüm edub ibram itdiler ki hıznasını (28) gösdersin. Zavallı hanın nafile yerde (29) ağır yeminler ile inandırmaya çalışıyor

14 idikianahdarların cemisini de ken- (2) -dilerine vermiş ve gizli bir şeyi kalma- (3) -mış: ancak kim inanır idi, hırs ile ku- (4) -cağında evladını kapıp aldılar ve (5) dört etrafını sararak` kılınclarını (6) sıyyırarak: “Ya` hıznanı gösder, ve (7) ya` evladının parçalanmasını tamaşa iy- (8) -le” dediler. Tesleninda evladına olan (9) muhabbetinden kılıncların dehşetine (10) bakmayarak üzerlerine düşüp evlad-(11) -cığazını vahşi ellerden çekib kurtar- (12) -ma isder idi. Sararmış benzi ile yüreg (13) acıdan fiğanı, katı ümud olmuş bir (14) validenin izdirabına

nişanımahusus id- (15) -diler isede, bunlara asla teshir itmey- (16) -üb, içlerinden birisi devlere mahusus bir (17) gülüş ile dedi ki: “Ya` güzel hanım (18) işde seni korkudacak vesileyi bulduk, (19) artık bakalım bu tarık ile inadını (20) yenmezmiyiz”.

(21) O ara gülücük Adelina ise ağla- (22) -yüb pütün kuvveti ile bağırmağda (23) iken, bu canavarlardan birisi çocu- (24) -ğün kolundan tutarak kılıncını kal- (25) -dırıp` dehşetli bir ses ile dedi ki: (26) “Ya` haznanı göster, ve ya` şimdi bu (27) çocuğı iki parça iderim”.

(28) Şu faydesiz korkular ile` yürek (29) dayanamaz hallar üzerine` bedbağt Tes-

15 leninda o dereceye geldi ki` za akıl olarak (2) ölü gibi yere serildi. Birde` bu düş- (3) -manların serkerdesi Grimo dı Durkuan (4) paşa birden bire gelüb içeriye girdi- (5) -yinde bir bakış ile her bir şeyi ağnadı: (6) “Zalımlar bu ne yapayorsunuz”: Ba- (7) -ğırdı ve öyle bir ses ile ki, pütün (8) askerini ürkütdü. “Çapuk şura- (9) -dan dışarı çıkınız. Yoksam cümlezeni de (10) kılıncdan geçirdiririm, nasıl ki siz (11) bu zavallıları kılıncdan geçirmeg is- (12) -dediniz ise”.

(13) Bu vahşiler` kendü serkerdeleri hu- (14) -zurından der hal korkularından naşı (15) kuzuya tebdil olarak, hanım ile ço- (16) -cuğın yaçasını burakarak` talan et- (17) -miş oldukları malları toplayyub çarça- (18) -puk dışarı çıktılar. Grimo kendi u- (19) -şaklarını çağırıp bedbağt Teslenin- (20) -dai yerden kaldırdırıp usul ile bir (21) yatağa yatırdı, ve kızcuğazını de (22) koynuna verüb emir etdi ki` lazım ge- (23) -len tedaviyi edub hizmetine eyi baç- (24) -sınlar: onlar ise deraçab burnu- (25) -na kokulu buhlar tutarak ve sair (26) tedbirler ederek, güc ile aklını (27) başına getirib oyyandırdılar. Hanım (28) gözlerini açdıkdı` ilk gördüi adem (29) müşarileh oldu kendisini o zalım cana-

16 varların elinden kurtaranı demek is (2) derim.

(3) İKİNCİ BAB

(4) SERKERDE GRİMO DURKUAN

(5) TESLENİNDA hanım tekml ifağat (6) bulduğda, Grimo paşa yanına yakla- (7) -şarak tatlı seda ile dedi ki, ha- (8) -nım, zann ederim sizi inandıramam ki` (9)

askerinin şu bulunuşından ne derece (10) canım sıkılan: ancak Allaha teşekkür (11) ederim ki, çok eyi vakıtta odanıza (12) girdim ve sizleri o azim tehlikeden kur- (13) -tarmaya müşerref ola bildim: artık şim- (14) -den soğra rahat olun hanım, zira ben bu- (15) -rada oldukca, size asla bir zian ve ra- (16) -hatsızlık olamaz: kâle, dayre ve katı- (17) -nızın şahsi menfaati için bendenize (18) müsaade ediniz ki burada sakin ola- (19) -im. Gidub tenbih edeyim ki: artık (20) şarabhanalar ile bodurlara tokan- (21) -masınlar. Bilirsiniz ki` muharebenin ha- (22) -lı ve adeti askerler hücum ile aldıkları- (23) -rı mahallı talan eylemeye haklı dırlar, (24) eğer ki siz kendu radetiniz ile kâlenizi

17 ile bize teslim ola idiniz, bu zahmet- (2) -leri çekmek idiniz.

(3) “Memnun ve müteşekkürüm, aziz e- (4) -fendim, dedi hanım. Sizlerin şu insa- (5) -niyetliğine daği borcluyum inanınız (6) ki, mehrametlu yüreyin duygularını (7) tanırım, o yüreg bir düşman yüreği (8) daği olsay”.

(9) Bu aralık paşayı müşarelehin ikda- (10) -mı ile henüz talan olunmamış yeye- (11) -ceğler ile eşyalar muhafaza olundu: (12) yağmayı men eyledi: kâleye bekciler (13) koydu ve askere emir eyledi ki , bu (14) kâle kendu serkerdelerinin malı gibi (15) zann ederek öylece himayet ve ihtiram (16) eylesinler. Ondan soğra Gremo gerek ha- (17) -nımın ve gerek onun evladı hakkında bö- (18) -yüg ihtiramatda bulunub` askerine (19) örneg oldu: Her cihetle bunlara te- (20) -vecuh gösdererek frsandı düşdükcez (21) muhabbeti olduğu ağnamak isder i- (22) -di. Ancak bu tevecühde olan şaşır- (23) -dıcı fikir çok sürmeyüb aşikareye çık- (24) -dı. Birkaç gün soğra cesaretlenerik (25) Tesleninda hanım hakkında yüreginde (26) olan muhabbeti mundariyesini beyan (27) birle ona adebe muğair teklifler sun- (28) -madan utanmadı. Hal bu ki, Allahın (29) korkusu ile adebu namusunda yekde

18 bulunan Tesleninda hanım onun tek- (2) -lifini redd eyledi: ve bu yeni beladan (3) selamet kurtulmak için Rabbi Taa- (4) -lanın yardımını temenni eyledi: ve her (5) an kendu tenefüz odasında dizleri (6) üzerine gelerek: “Ya` Rebbim, bırak (7) ki` her bir şeyimi kayıb edeyim, eğer (8) müradı aliyen öyle ise: ancak asla mü- (9) -saade etme ki` ar ve namus benden zay (10) olsun: bırakma ki` günahlar duza- (11) -ğına düşeyim, ve senin ebedi eyliğlerin- (12) -den kendümi mahrum kılayım: senin mu- (13) -kâddes nazarın ile beni her an nazarla

(14) ve tehlikeli vakitlerde beni kuvvet- (15) -ledüb cesaretli kıl” deyu ağlaip sız- (16) -landır idi.

(17) Faziletkâr hanım, çok vakit ken- (18) -du yüreyini bu tarzda Allaha doğ- (19) -ru kaldırarak bu beladan kurtul- (20) -mağ için ondan kuvvet ve feraset di- (21) -ler idi, Allahın ihsanı ile müşarilehin (22) kurduğu duzakların cümlesi de na (23) fileye gidub, o hanımı asla ar u na- (24) -musından ayyırub kendisine hemef- (25) -kâr edemedi.

(26) Hallar böyle iken daği, faziletkâr (27) valide kendi evladının yüreginde kı- (28) -risdonyay dininin duygularını kökleşdi- (29) -rerek, onu dindar bir Krisdonyay eyleme

19 den dur olmaz idi: Adelina daği tıçe- (2) -ti tamme ile` validesinin verdiyi ders- (3) -lere kulak verir idi, ve öğrendiklerini (4) güzelce fikrinde saklar idi: Allahın (5) eyligeri, kuvveti ve onun mücüzetle- (6) -rine dair validesinin beyan etdiyi tem- (7) -siller ile küçücüg yüregi kendü yara- (8) -dıcısına doğru muhabbet ile tutu- (9) -şup yanar idi. Tesleninda hanım ça- (10) -lışır idi ki` evladı yüreginde kökleş- (11) -miş olan Allahani muhabbet ile bera- (12) -ber` arkadaşlık muhabbeti daği fi- (13) -lizlensin: bu sebebden “Ögren, ya` sev- (14) -güllü evladım, der idi, öğren her bir (15) şeyden evvel` tekmiil yüregin ile ALLAHI (16) sevmeyi: evvet Allahı (17) tekmiil yüreg, tekmiil ruh ve tekmiil kuvvet ile SEV- (18) -MELİYİZ, zira ondan evvel sevilir hiç bir (19) şey yok dır: bu dünya yüzünde her (20) ne ki var ise` onların cemisinde bizi sev- (21) -diyi için yaratmış dır: ondan maade (22) kendü sağlığın için daği borclusun (23) kendüsine: o seni yaratdı ki` kendü- (24) -sine kulluk edesin: bu dünyayı terk (25) etdikden soğra` çok ala bir dünyada (26) ebedül ebed kendüsini izzetleyesin: (27) imdi tefekkür et, ya` evladın ki bu (28) dünyada bir çok eziyetler daği çek- (29) -sek` gine semada ebedi mutlu olaca-

20 ğız, onun için bu dünyada karşımıza (2) çıkan her bir sefalet ve serancemlere (3) tahamül ederek` der hatır etmeliyiz (4) ki` Allah böyle isdör: işde böyle dü- (5) -şünecek olur isek` teselli olabiliriz.

(6) “Bunu ile beraber` borcluyuz bi- (7) -ze benzeyenleride sevmeye: deyilki onlar- (8) -de bizim gibi Allahın yaratdığı adem (9) buldukları için, illa

onun i- (10) -çün de ki` onları sevelim deyi Allah ken- (11) -düsi bize emir eyledi: arkadaşları de- (12) -meg isteyorım, ki umum insanları sadece (13) “Severiz” demek kâfi deyil dir, illa i- (14) -lazım dır ki` amelile dağı tasdik ide- (15) -lim onları sevdiyimizi: yanya ac olanları (16) doyuralım: susuzlara su verelim: vel- (17) -hasıl onların her bir sefaletlerini ğa- (18) -fifletmeye caht ve ikdam etmeliyiz: (19) bizde olanı asla onlara esirgememeliyiz”. (20) Bu ders ve nasahatlar ile Adelina- (21) -nın taze yüregini mehramet duyguları (22) ile kuvvetlendirdiği için onun artık en (23) ziade keflu vağtı` muhtacinin yar- (24) -dımına yetişdiyi vağıt idi: Her bar (25) fakirlere mehramet ederek` kendüsine (26) ğas olan` para, elbise ve mekülatı on- (27) -lara dağdır idi, çok defa kayet sev- (28) -diyi yemeyin dağı büyüğ payini sakla- (29) -yup onlara yedirir idi, elbisesi he-

21 man iki takım olduğu anda` validesi- (2) -ne süal ederek onun emri ile bir ta- (3) -kıımını fukare cocuğının birine hediye (4) eder idi.

(5) Tesleninda böylece kendü evladını (6) terbiye itmekle meşhül iken, Grimo pa- (7) -şa gine kendü ibramları ile faziletli (8) hanımı taciz iylemekde idi: nihayet (9) bakdı ki isgât edemeyor, teklifi tar- (10) -zını değişerek` onun ile evlenmek isdedi: (11) Tesleninda o vağıt oturduğu yerden (12) ayyağa kalkarak kâmil bir tarzda (13) cevap etdi:

(14) “Efendim, çok eyi bilirsiniz ki` ben (15) evli im: kıızımı tanıyorsunuz, ve nışan (16) yüzüim dağı işde parmağında dır: bu (17) böyle olduğu halde` evlilik ve valide- (18) -lig borclarını saklayıb onların şerrefleri- (19) -ni gözetmeye borclu deyil miyim”.

(20) Grimo paşa şaşa kalıb bir söz olsun (21) söyleyemeyerek` ondan savuşdu git- (22) -di: ve başladı düşünmeye ki` Tesle- (23) -nindanın inadını yenüb kendinin fenay (24) feyil efkârını ileru vardırmaya ne` (25) tedbir bula bilir.

(26) Bir akşam Tesleninda hanım ney (27) çalıb eylenmekte iken` kendi kocası A- (28) -delberin askerlerinden Kıaniber isminde (29) birisi ansızın odasına girüb dedi ki`

22 “Af buyurunız, ismetli hanımım, (2) yüreg acıdııcı bir ğaber ile bedbağ (3) ordumuzdan avdet eylediyme”.

(4) Tesleninda bu söhbetden derece- (5) -siz ürkerek` çaldığı neyi elinden bırakıb, (6) Allah, gine ne bela geldi başına` bağıra- (7) -rak, Kanibere dedi ki` “Söyle ve ben- (8) -den bir şey saklama: her bir olanı bil- (9) -mek isterim: kocam Adelber bey` nere- (10) -de dir: acab öldü mü ... “ bağırdı.

(11) “İvvet, hiç bir şeyi sizden gizleye- (12) -mem dedi nefer: zira eyi bilirim ki` (13) ortalığa yayılan havadisden her bir (14) vukuatı duymuş sınız: evvet ismet- (15) -lu hanım, kocanız hayyatda deyil dir: (16) VAKAN için cesurane döyüşerek` iz- (17) -zetlu bir tarzda merdce vefat et- (18) -di: ağır bir yara almış olduğundan hık- (19) -metine bendenizi tayin etdiler: başı (20) kucağında iken` baygın bir ses ile an- (21) -cağ şu kelimeleri bana söyleye bildi.

(22) “İcira etdiyi hizmetler faydasız dır, ya sev- (23) -gülüm kaniber duyuyorum ki bir kaç daki- (24) -keden dünyayı terk edeceğim. evvet artık (25) ebedilik padizahının huzuruna çıkacağım o- (26) -rada teftiz olunduk için benim son vasiyetimi (27) güzel diyne gözlerim kapandığı gibi heman (28) hoş roşi avdet et vefatını azizim Tesle- (29) -ninda ehlime duy et. al şu nikâh yüzüğümü

23 ona ver ve söyle ki birlikde geçirdiyimiz (2) günler içinde bana ibraz eylediği muhabbet (3) için kendüsinden kayet müteşekkürüm”.

Bun- (4) -ları söyleyüb parmakından nişan yü- (5) -züğünü çıkarıb bana verdi: dodaqla- (6) -rı ile de duva söyleyerek ruhunu (7) Allaha teslim eyledi”.

(8) Neferi merkum bunları söyleyüb` (9) çıkardı bir altun yüzüg verdi. Ha- (10) -nım yüzüyi eline alır almaz oturdu- (11) -ğu isgemrinin üzerinde bayıldı kaldı: (12) bir vakıtdan soğra kendu kendusine (13) gelerek: “Ya` Allah” deyib bir göz (14) yaşlı seli dir gözlerinden akıdarak: (15) “İşde nihayet benim bedbağt mülaha- (16) -zalarım geldi çıkıldı. Adelberim vefat (17) etdi: ben dul kaldım: sefil evladım- (18) -de yetim kaldı. Bu yüzüg ki sev- (19) -gülü Adelberimin muhabbeti nişani (20) idi, daha derhatır etdirir bana o (21) mutlu zamanları ki` evlenmezden evvel (22) kocam kendi parmağına koyarak de- (23) -miş idi ki: “Sevgülüm Tesleninda, sen (24) ki` Allahdan soğra bu dünyada be- (25) -nim için her şeyden ziade giy kıymetsin, (26) son nefesime degin sana sadık kalmak (27) için bu tüzüğü saklayacağım...”

(28) Allah Allah, kederimden yüregim para- (29) -parça oluyor”: dedi ve tekrar bayılıb

24 düşdüinden` mecbur oldular yata- (2) -ğına götürmeye: aqlını başına getir- (3) -me için` uzun müddet çalışdılar: aklı (4) başına geldiğinde` baqdılar ki` gayet (5) tehlikeli halde hasdalanmış dır.

(6) İKİNCİ BAB

(7) SEFİLE DOVL HANIM

(8) ŞAYANİ mehramet hanım, kıızı ile (9) sadığı olan Hagopı yatağı yanına ge- (10) -tirtirib sevgülüsi Adelberin vefa- (11) -tını onlara de bildirmeg isdedi, ağlayıb (12) gözleri tekraren göz yaşları ile doldu- (13) -lar: eyligdar ihtiyarın` çocuğın elinden (14) tutarak içeriye geldiğini gördüğünde` (15) kendüsünü tutamayarak başladı ağlay- (16) -ıb feriad etmeye: “Hayif, ya sefile evla- (17) -dım, dedi, ve kederamız seda ile bağır- (18) -dı. “Artık bundan böyle pedere ma- (19) -like deyilsen: sen yetim kaldın, bende (20) ehlimi kayıb etdim.

(21) Adelina bu bu kederi duyduğunda` kay- (22) -etle eseflenüb ağlamaya başlainece, (23) faziletlu validesi yüregini Allaha

25 doğru yükselderek, çocuğünü tesellu (2) etmeye kalkışdı: “Ya` sevgülü kızım, (3) dedi, gerçi bu dünyada artık pe- (4) -dere malik deyilsin amma, umarım ki se- (5) -mada hazır dır senin pederin: zira o (6) bu dünyada iken gayet faziletlu ve (7) dindar bir ömür geçirdiyinden maade` (8) Allahın muğaddes tenbihlerini de tek- (9) -milen sakladı. (insanları) düşmanlarını (10) dağı sever ve elinden gelen eyligleri on- (11) -lara eder idi: en ziade sevincli gü- (12) -nü yaklaştığı gün i- (13) -di: Ve kurtarıcımız Husus Kırdosun (14) şu kelimini asla unutmaz idi, “KİM- (15) -Kİ BENİM TENİMİ YER, VE BENİM KANIMI (16) İÇERSE, BEN ONDA VE O BENDE SAKİN OLOİR” (17) Adelberim hiç bir vakıt ta- (18) -mah idub kimsenin malına el uzatma- (19) -dı: Ademler haqqına fena söylemeyi (20) böyüg günah sayar idi: eksigligler te- (21) -saduf itdigcez tağamüli artar idi: (22) saadetlu halında dağı haqir ve us- (23) -lublu bulunur idi: Hiç bir vakıt ken- (24) -di halından şikayet etmemiş dir: her (25) bir vesilelerde bedbağtlara mehramet e- (26) -der idi: cümleye de eyligdar bulunur (27) idi: başgasının kusurunay af idub, (28) kendi kusurlarının cezasını hoşnut- (29) -lug ile çeker idi: imdi nasıl ki kendü-

26 si bu dünyada herkese mehramet et- (2) -di ise, Allahda semada kendüsüne mut- (3) -lağa mehramet edecek dir”.

(4) Nasıl ki, nazik ve eyligbilen yüreg (5) sahibleri kendü akrababa ve ya` dosdla- (6) -rından birini kayb etdikleri zaman o- (7) -turub onun eyi amel u hallerini meth (8) iderler ise, onculayın zavallı hanımcıgaz (9) asla dur olmayarak müteveffa ehli- (10) -nin faziletlerini methu sena etmek- (11) -den osanmaz idi: isdedi ki, ehlinin (12) son nefesinde söylediklerini ve ruhunu (13) nasıl teslim etmiş olduğunu bir bir (14) Hagopa nakıl etsin, lakin müsün Ha- (15) -gop nazaketinden naşı istemeyerek, (16) “Zahmet etmeyiniz hanımım, o esefli (17) nakliyetler ile yüreginizi tekrar ya- (18) -ralamayınız: ben tavsili ile` yanınızdan (19) geru çıkan asgerden diynedim: her bir (20) şeyi bize nakıl etdikden soğra, Grimo (21) paşaya gitdi ağnaşılana ona de nakıl (22) edecek dir. Hanımım, biz şimdi bu ke- (23) -deramız vukuatdan soğra ne yapa- (24) -cak isek, onun üzerine düşünelim: zira (25) korkuyorum ki, Grimo, nasıl ki bana söy- (26) -lediniz, muqaddem size etmiş olduğu (27) teklifi bunada soğra daha şiddetli (28) suretde takdim ederek sizleri taciz (29) eylesin: Münpün ki sizin ile evlenmek

27 isteyerek` sizleri aldatmaya çalışacak- (2) -dır: ancak` nasıl ki ben kanmışım, siz o- (3) -nu sevmeyorsunuz, ve sevmediyiniz halde, (4) o sizi kandıramaz: onun politikaların- (5) -dan kurtulmak için lazım olan ted- (6) -birleri şimdiden düşünmelisiniz: Bu- (7) -radan kaçmağdan maade, onun elinden (8) kurtulacak başka bir selamet ta- (9) -riğ göremeyorum, bu cesametli işin (10) kaylesini de ben kendü üzerime ala bi- (11) -lirim: tedarik görmeye çalışalım: daha (12) vaktınız var dır: en ziade tıkkat e- (13) -deceyimiz şey şu dır ki, firar edeceyi (14) mizden Grimo paşanın asla şüpesi olmasın: (15) fakat sana şu iğdarı ederim ki, mü- (16) -şareleh her ne zaman ki size evlenmek (17) teklifi eder ise, sakın redd etmeyesi- (18) -niz: illa düşünmeg için mıkdarı kifaye (19) uğun vade isteyiniz: biz o vade içinde (20) niyetimizi mevkiyi iciraya koymaya va- (21) -kıt kazanırız”.

(22) Hagopun bu iğdarları ile tedbiri (23) Teslenindayada çok dirayetli görün- (24) -dü: söz verub karar kıldı ki, her ci- (25) -hetle tedbirini icira eylesin.

(26) Artık yas elbisesi geyyünub ve (27) kızını Adelinay daği giydirdi: fakat a- (28) -detden olduğu için giymedi, illa ehlini (29) kayib etdiginden dolayı duymakda olan

28 derin ve şedid ağırlar için: kalenin ki- (2) -lisesinde mütevefanın canı için du- (3) -vay ve senay okutdurub Badarağ et- (4) -dirdi: teknil kilise siahlar ile donadıl- (5) -mış idi: avlunun ta ortasında yüzeyen (6) bir mezar yapmışlar idi: mezarın etra- (7) -fında sayılmaz momlar ve şamadanlar dü- (8) -zülmiş idi, üzerine de sıрма saçaklı ve (9) haçalemlü siah bir örtü brağılmış i- (10) -di: çıblak bir kılınc, beyin zırhları, (11) tüllere donanmış tacı dağı mezarın or- (12) -tasında vaz olunmuş idi: ve cümlesinin (13) üzerine de asılızadeliyine mağsus ar- (14) -malarını envayi çiçek ve tüller ile donan- (15) -mış olduğu halde konulmuş olarak gö- (16) -renlere bařđa bir halde tehsir etmek- (17) -de idi.

(18) Kilisede hayli şalabalık var idi: (19) ve bu şalabalığın büyük kısmı müte- (20) -vefanın tabileri ile şademeleri fevke- (21) -lade kendini sevenler idi: diğer kusur (22) kalanlarde de Grimonın askerleri idi. (23) Duva teknil olana kadar Tesleninda u- (24) -zun ve siyah örtü ile örtülü çal- (25) -dı: ve evladı ile mezarın karşısında diz (26) üstüne gelmiş` durmaksızın ağlar idi: (27) badehu şocasının canını Allahın meh- (28) -rametine teslim ederek, kalkıb Bada (29) rağı teknil diynedi.

29 İşbu ziyneti hitam bulduktan bir (2) az soğra, Grimo paşa aglayarak, ma- (3) -temde bulunan hanımın odasına geldi: (4) ve tehsirli sözleri ile onu teselli et- (5) -meye çalışdı: o gün ve ertesı günü dağı (6) bedbağt Teslenindaya tokanır bir (7) söz bile lisanından çıkarmamaya de- (8) -recesiz dıķkat etdi isede, hırsını (9) bundan ziade zabt etmeye kadir ol- (10) -madığından, hafdanın sonlarında sü- (11) -reti resmiyede kendu yüregi ile elini (12) artık hanıma sundu.

(13) Dirayetlu ve nazike dul dişehli aydı, (14) “Ya` izzetlu paşa`, sizin bu teklifinize (15) asla taacub etmem: zira şocaman vefa- (16) -tı haberini aldığdan soğra evvelki tek- (17) -lifini teğrarlamak tabiyi dir: ancak (18) memül ederim ki, paşa ve keyennu şer- (19) -eflu bir adem, beni taib etmeksiniz (20) ki, bu gibi azim bir işi eyice düşün- (21) -meg için sizden bir az vağıt taleb e- (22) -deyim: bundan maade şunu dağı bilir- (23) -sınız ki, binim cinsimin zadeliyine yaķıř- (24) -maz ki, dul şalır şalmaz, bu kadar ça- (25) -puk anide evlenmeye karar vereyim: Siz- (26) -den altı hafda vade isterim: ancak (27) söz vermelisiniz` bu mü ddet içinde ona (28) dayır asla bir söhbet etmemeye: eğer (29) bu şartları kabul eder iseniz ve sa-

30 dakat ile saklarsanız, mümkün ki` Al- (2) -lahın başka bir muradı aliyesi olmadı- (3) -ğı halde` meraminıza nayil olabilesiniz”. (4) Grimo paşa Teslenindanın bu söz- (5) -lerine ziade taacüb etdi: Zira ha- (6) -nım şimdiye kadar daha böyle kavi tarz- (7) -da söylememiş idi: inandı ki` artık ev- (8) -lenmek teklifi ona kabul etdirdi: o- (9) -nun için tatluca seda ile cevap et- (10) -di ki:

(11) “Şu teklifiniz kayet haklı dır, (12) azizem hanım: ve ilayık olan dahi bu (13) dur: Bendeniz ezcan u dil kabul ey- (14) -ledim: ve umarım ki vademiz tekmlin- (15) -de kilisenin seğanı önünde el ele (16) vererek asag olacağım”.

(17) Grimo o günden artık mahsedine yer- (18) -miş gibi kendi kendisini emin tuta- (19) -rak` Teslenindai serbest burakdı, (20) ve pek az kerre yanına görüşmeye gider (21) idi . Ancak Tesleninda Hagopdan ağna- (22) -mış idi ki` Grimo kendu memleketinde (23) evladı ve karsı var idi.

(24) Ken denilen o mekruh şey` eger ki (25) Teslenindanın yüreginde olmuş olan i- (26) -di, Grimonın evlad u ayaal sahibisi ol- (27) -duğunu ağnadıktan soğra, ondan uzak (28) kaçmak arzusu düşmanlığa tahvil olur (29) idi isede, onun krisdonâlık canı

31 asla düşmanlık düşündürmez idi ken- (2) -dine.

(3) İşler bu münval üzre olduğu halde: (4) sadağatlı Hagopunde biricik kayle ve (5) endişesi` asılızade hanımını kendi eli ile (6) şu vahşi ademin elinden kırtarmak (7) idi. Grimonın ağalarından faziletkâr (8) birini kendisine dosd kazanarak, pa- (9) -şanın sui hallarından bir çok malümat (10) aldıktan soğra, artık karer verdiki` (11) firarlarına bir gün evvel cahd eylesin: (12) zira der idi ki, bundan madde asla (13) bir çaremiz kalmamışdır.

(14) **DÖRDUNCU BAB**

(15) **FİRAR**

(16) HAGOPUN firar etme için karar (17) verdiği günün sabahısı, Grimo paşa (18) bir kaç kişi ile ava gitmiş olub, akşama (19) avdet edeceyinden, Hagop bu frsan- (20) -dı elden kaçırmayarak` der hal hanımın (21) yanına gelerek dedi:

(22) “İsmetlu hanımım, firar etme i- (23) -çün her bir şey hazır dır: ilazım ki aq- (24) -şam kaçalım: bundan ziyade gıcikmeye (25) gelmez. Grimonın ağalarından K r k is-

32 minde gayet iyi bir adamın sizin  ze- (2) -rinize çok muhabbeti olduğundan, ken- (3) -di bunu bana beyan eylediği vağıt (4) Şunu dağı söyledi ki, Paşa size vade (5) vermiş olduğundan püşman olarak` fikri- (6) -ne komuŐ ki, vadeden çok evvel sizi ile (7) evlensin: ve siz kabul etmeyecek olur i- (8) -seniz, cebir kullansın: hal böyle olduk- (9) -caz, acele eylememiz lazım gelmez mi.

(10) “İmdi bu gün` yarı geceden beş (11) dakika evvel pencirenizin önüne bir (12) nerdiven uzadacağım: siz ne zaman ki (13) uzun bir deyeneyin ucunda beaz bir (14) mendilin sallanmasını görür iseniz, bu (15) olacağ dır size vereceyim işaret,) ani- (16) -de evladını alarağ o nerdivenden aŐa- (17) -đıya ininiz. Grimodan asla korkmayalım, (18) zira o öte taraftaki odalarda bu- (19) -lunduğundan` bizi görmesi hiç mümkün (20) deyil dir: bendeniz her bir Şeyi güzel (21) sırasına koymuŐum: hatda paşanın a- (22) -đalarından çok dosd kazanmış isende, ge- (23) -ne onlara emniyet etmey b, arđa oda- (24) -larda sakın olduklarına de kanahat (25) etmeyerek, ihtimale raeten` ađŐam  a- (26) -hamında onlara vereceyim Şarabı bir az (27) đanice verdikden maade` iŐincede uyu- (28) -ducu, amma zararsız bir ilac kata- (29) -cağım”.

33 “Kalenin altından geçen ırmağın  - (2) -zerine bir kağık hazırlayarağ, o suyu (3) ge dikden soğra bile` vukui ihtimalden (4) olan tehlikeleri gözedüb lazım olan (5) tedbirleri elde etmişim ki,  l muzu (6) kağet emin bir halda rahat edelim: fa- (7) -ket bunların tavsilini tarif edecek (8) vağıt deyil dir, ya muhterem hanım: (9) heman siz Şimdiden hazırlanmaya kaç- (10) -ret ediniz: eger bir az gecikecek olur (11) iseniz, olabilir ki` firsandı elden ka- (12) -cırımıŐ olunuz”.

(13) Tesleninda hanım, ehmallik belki  - (14) -n ne azim tehlikeler çıkarabilir deye- (15) -rek, sadığkane Hagopun tedbirlerine (16) h sn  rizalık g sderdi. “Evved, sa- (17) -dıkım Hagop, dedi ona, beni muhasere (18) eyleyen tehlikelerin cümlesini de g r - (19) -yorum: kağer bana çok ağır bela gün- (20) -dermiŐ oldu: demek isdeyyorum ki` ko- (21) -camın vefatı bana çok pahalı oldu: (22) ancak ondan ziyade bela zann ederim (23) kendüme Grimo gibi bir ademin eline (24) d Őmekliyi: imdi vetanım ile m lklerimi (25) terk etmeklig her ne

derece ağır dağı (26) olmuş olsa, gine biliyorum ki, onları terk (27) ederek mutlak iraklanmağ ilazım dır: (28) tam itikat ile benim ve evladımın iç- (29) -balını semanın himayeti ile senin sadığ

34 u fedakârlığına teslim ederek teve- (2) -kelli olurım: imdi şüfe etmeyiniz, de- (3) -diyiniz vağitte alesde hazır bulu- (4) -nacağım dır”.

(5) Hagop hanımın isgâtını aldığı bir- (6) -le, çarçapuk oradan uzaklağdı ki, ol- (7) -maya ki Paşa avdet ederek kendisini (8) orada görüb şupelensin. Hagop git- (9) -dikden soğra Tesleninda Adelinaya ağ- (10) -natdı der akab kaçacaklarını: bu (11) küçücüg kız bile kendu feraseti (12) azimesinden keşf ediyor idi ki, bundan (13) soğra kaledede kalmaları` karşularına (14) bir çok muğhatara çıkara bilir.

(15) Tesleninda hanım yağma olunur i- (16) -ken` cemi zenginliglerinden mahrume ka- (17) -lub, o arada üzerinde bulunan bir (18) çift bilezig (kol bağı) ve bir kaç adet (19) yüzügden maade bir şeyi mal olarak (20) kalmadığından` bunları ve çamaşır ile (21) rubalarını götürüle bilinir bir boh- (22) -ca eyledi, ve kendi neyini de o bohcanın (23) üzerine bağlamayi unutmadı: bu çal- (24) -gıyı orada bırakamaz idi, zira kocası (25) evlendiyinde, onu kendisine hediye etmiş (26) idi. Bu tedarikleri gördükden soğra, (27) kızını alarak kiliseye gitdi, orada (28) dizleri üzerine gelerek hazırlanmış ol- (29) -duğu ölçuluğu için semanın hima-

35 yetini davet eyledi.

(2) Canı gönülden etmiş olduğu du- (3) -vayi bitirdikden soğra , ayyağa kalka- (4) -rağ, yüregi derd ile dolu olduğu hal- (5) -de odasına çekildi: kiliseden çığdığın- (6) -da çok ağrı duydu, zira keder ve (7) derdli vağitlerde oradan az teselli (8) bulmuş deyil idi. Bu ara artık ağ- (9) -şamın ışığı de pencirelerin kapuları (10) aralarından içerü girerek` odanın ta- (11) -vanına kölge bırakmakta iken Tesle- (12) -ninda giyinüb, kızını de giydirek` alıb (13) yatağına yatdı ki, bir az uyyuyub (14) nişan verilecek sahatda hazır olsunlar.

(15) Ne vağıt ki kalenin sahatı gece on (16) bir buğuğını vurdu ise, hanım kı- (17) -zını oyandırıp, ikisi birden tekrar du- (18) -vayya durdular: Niazlarını bitirdik- (19) -den soğra` Tesleninda kulak vererek (20) duvardan yoğarı uzanılan nerdivenin (21) sesini aldı, bir az soğra de pencirenin (22) önüne uzun deynegin başında bağ- (23) -lı bağlı mendilin sallanmasını gördü: (24) heman pencireyi açdı, bohçasınına aşığıya (25) atdı, ve kızını için duvalar etdikden

(26) soğra, onu kucaklayub asla bir ses (27) çıkartmaksızın` yavaş yavaş o uzun (28) nerdivenden aşağıya endi enmedi` eli- (29) -ni Hagopa uzatdı.

36 Gece kayet karanlık idi, ay ve yıl- (2) -dızlar ifret bulutlar ile örtülü i- (3) -diler. Hagop hanımdan bohçayı alarak` (4) kendilerini de yavaşçacık çayın kena- (5) -rına götürdü: çay ise o ara coşmuş (6) dehşetli sesler ile kalenin taşlarına (7) çarpılarak akıb gitmekte idi. Tesle- (8) -ninda kız kucagında olduğu halde` (9) lisanından bir söz dağı çıkarmayıp (10) kuzu gibi merkume tevabiyet eyleyor (11) idi: kayık ise karaya yakın bir ağaca (12) bağlı alesda hazır idi. Hagop bunla- (13) -rı kayığın içine rahatlandırarak kendi- (14) -si de girdi, ve kız ipini çözüb ve day- (15) -yanarak kayığı kıyıda aşai ve emin el- (16) -leri ile başladı küreg çekmeye: kayık (17) kaleden uzaklandıqçaz` zavallı hanımın (18) yüregi kederden tefekkürler ile dol- (19) -du: gözlerinden sel gibi yaş akmaya (20) başladı, zira böyüg kASFeti o idi ki, (21) bir daha oraları göremeyecek idi: Bu- (22) -nun ile beraber gine kendi kendisini (23) yaradanın emri ilahiyesine teslim ede- (24) -rek teselli aramakda idi.

(25) Tehlikesizce çayın o bir tarafına (26) geçdiler. Hagop der hal hanımın ızarı (27) ile feracesini alarak çayın kenarında (28) olan kAmişlerin üzerine atdı ve su (29) sürmüş getirmiş tarzda onları yerleş

37 dirüb, kayını de yüzüstüne devirdi (2) ki, kayık devrilmiş` kendiler suda bo- (3) -ğulmuş ağnaşılısın: öylede ağnaşılıp, (4) çayda boğulmuşlar dır deyİ` dört bir (5) yana yayıldı, ve inandılar.

(6) Kayıkdan çıkar çıkmaz, hanım elbise- (7) -lerini deyişib` tebdili kıyafet oldu: (8) Hagop ise asla vakıt kaybetmeyerek on- (9) -ları dağa doğru yürütdü: “İlazım ki (10) çok dikkat ile yürüyelim ki` Grimo iki- (11) -mizi bulamasın: bundan kıati nazar` (12) dayim orman ve insiz yerlerden gideceiz: (13) biraz ileri vardığımızda bohcamda olan (14) zuvara maşsus olan rubalarımı çıkarub (15) giyinerek, civar köylerden size yeyecek (16) tedarik edeceyim: buralarda olan sa- (17) -kinelerin cemisini de tanıdığımndan` as- (18) -la zahmet çekmeyiz: akşama yatacağı- (19) -nız mahalli de şimdiden düşünmüşim: (20) önümüze çıkacak ilk çiftligde rahat (21) edebilirsiniz: ancak kendi kendinize (22) asla bildirmemek için tebdil halda (23) kadim olun: oraya yetişdiyimiz birle, (24) der hal yatağ odanıza çekilib taha- (25) -mınızı de orada etmelisiniz ki, ansız- (26) -dan birisi gelib sizi tanımasın”,

de- (27) -yerek tenbihler ederek` ölü zahme- (28) -tinden onları eyelendirir idi. Hanım bu (29) yolculukları kaç gün süreceyini ağ-

38 namak istediğinden Hagop dedi ki, (2) “Tarif etdiyim dikkat ile dört güne (3) kadar dağlardan ve ormanlardan geçerek` (4) öyle insiz bir mahalle yetişeyiz ki, (5) orada hiçbir taraftan korkumuz ol- (6) -mayarak sakin ola biliriz. Ya` ismetli (7) hanımım, ben bu tarafları çokdan bil- (8) -diyimden` bana tekmilen inanabilirsiniz”.

(9) Sadağatlı Hagop zuvar kıyafe- (10) -tinde onlara kılavuzluk ederek asla (11) bir tehlike ve zahmet çekmeksizin, yol- (12) -culıklarına dört gün tekmil devam (13) eylediler. Hagop her ne kadar yetmiş (14) yaşında bir ihtiar idi ise de, sada- (15) -kāt ve kayreti kendisine kuvvet ve- (16) -rerek Adelinayı dayim kucağında gö- (17) -türür idi: zira o kızcığaz kendi (18) ayyağı ile o çetin yollardan yürümenin (19) kabili yok idi: Hatda hanım bile (20) yayyan yürümeye alışmış olmadığından` (21) yolculuklarının ikinci akşamısı kayet (22) yorulmuş idi ve ertesi günü gidebi- (23) -leceğine umudı olmadığından` duvaya (24) durub Allahın yardımını diledi. Bu (25) dindar hanımın, Allahın inayeti üzerine (26) olan imanı, kendu kendüsini iradeyi (27) Bariye teslim edişi, ve bir vağıtdan (28) beru çekdiyi meşakkatdan kendu ken- (29) -düsini cefaya alışdırması, cismani e-

39 ziyetlere tahamül edecek kadar ken- (2) -di kendisine kuvvet ve cesaret vere (3) bilirler idi.

(4) Güneş, gidecekleri mahelin yüksek (5) dağın başından aşar aşmaz, bizim bu (6) üç nefer yolcular sık bir ormana ye- (7) -tişdiler: kayret edüb biraz daha i- (8) -lerleyince` çevresi ağaçlar ile çevrilmiş (9) açık bir mahal buldular ki, orada bir (10) ulu pelid ağacı ortada olub köl- (11) -gesini etrafına yaymış idi: bu ağa- (12) -cın bir tarafında de yalçın kayya ü- (13) -zerinde kudretten yapılma bir haçaled (14) var idi ki, başkana kederamız bir deh- (15) -şet getirir idi.

(16) Hagop burada durarak` dedi ki (17) “Artık buracığda rahatlanalı: zi- (18) -ra eger Allah isder ise, burada sa- (19) -kin oluruz. Bundan kırk sene ağıdem (20) geyig avlar iken buraya geldik ve ta- (21) -ham etdik: gerçi insiz ve kederamız (22) bir mahal dır amma, düşmanlarınız as- (23) -la buralara gelemeyeceklerinden, bura- (24) -da çok emin olabiliriz: burası öyle bir (25) mahal dır ki, zikri dağı unudulmuş o- (26) -lan iki adu Beylerin birbirlerine silah

(27) çekerek bu haçaletn üzerinde öldük- (28) -leri günden berü, civar ehalilelere bi- (29) -le burası keyennu yok gibi bir mahal

40 olmuşdur: o çobanı de ancak şöyle der (2) hatır edebiliyorum ki, avda bir tas (3) su isdedim ve aldım idi: İdserseniz si- (4) -zi onun yanına götürüyim”. (5) -Yorgunluğundan asla kıvıldanacak (6) halım yok isede, bu geceyi açık yerde (7) geçirecek olur isek, evladım ile bizim (8) ömrümüzü tehlikeye koymuş olacağımız- (9) -dan daha iyi dir ki, o dediyiniz ço- (10) -banın kulibesine gideli: hiç olmazsa` (11) orada yağmur, soğuk ve ruzgârdan (12) muhafaza olmuş oluruz, dedi Tesle- (13) -ninda.

(14) BEŞİNCİ BAB

(15) ÇOBANIN GULİBESİ

(16) HAGOP Tesleninda ile Adelina a- (17) -larak, oldukları mahaldan yarım sahat (18) kadar uzakda olan çobanın kulibesi- (19) -ne götürdi: bunlar orada çok iyi bir (20) tarzda kabul olunarak, vaktin mü- (21) -saadesine göre kâham yedirdiler. Ev (22) sahibi` Hagopın tanıdığı çobanın evla- (23) -dı idi, ve evli iken bile` artık ihtiyar

41 olmuş pederini de saklayıp besleyyor (2) idi: bunlar da` bizim Ermeni ataları- (3) -mızın Nahabepagan methe şayan adetleri (4) müsüllü misafirleri memnun etme için (5) her bir kâbil olan ikram u rayetde (6) bulundular. (7) Bu misafirperver ademin Marğa- (8) -rid isminde ehli, sūd, tere yağı, geyig (9) etinden pasdırma ve bal çıkardı: bu (10) kâba` lakin leziz kâhamları içine koymak (11) için agacdan yapılmış kânat alardan (12) maade bir başga kâbları yok idi: la- (13) -kin kayetden pak ve temiz idi kuli- (14) -beleri böyüg` fakat bayağı agacdan (15) yapılmış olub` şehir evleri gibi biçimli (16) ve boyyalı deyil idi.

(17) Kısacık bir dövadan soğra` kâha- (18) -ma oturdular: Hagopun bildiyi ihti- (19) -yar çoban ki, Kõrk denilen genc çobanın (20) pederi olub dört sene dir ki karısı (21) ölüb bekyar kâlmış idi, Tesleninda- (22) -nın yanında oturub köylülere mağ- (23) -sus tevekellice ve müdahanesiz lisan i- (24) -le ev idaresininen envai kanunları üze- (25) -rine söyleyerek onu eylendirmeye çalışır (26) idi. Tahamı yedikden soğra daği cümle- (27) -si birliğde canı gönülde

yüregden o- (28) -lara yüksek seda ile Allaha teşekkür (29) sunub dağıldılar. Tesleninde bir oda-

42 ya çekilüb, orada kendüsi ile kızı için (2) samandan yapılmış bir yatak buldu: (3) bunlar kendi kalelerinde zaif ve pek- (4) -yımşak yataklara alışmış olub, dünya- (5) -da böyle kaba yatak olduğunu ha- (6) -yâl dahî etmemişler idi isede, şu (7) zahmetli yolculuktan o derece yorul- (8) -muş idiler ki, bu saman yatağında (9) rahat bir uyku çekerek gözlerini aç- (10) -dıklarında sabah olub aydınlanmış idi.

(11) Evvel Tesleninde hanım oyandı ki: (12) güneş pencerelerin kapuları arala- (13) -rından içeru girerek odalarını aydınlıt- (14) -miş idi, hal der kalkıp pencereyi açdığın- (15) -da garbiden esen bir rüzgâr` ovada (16) olan envayi şişelerin güzelim koçularını (17) getirub odayı tatlı ile doldur- (18) -muş idi: yayılmaya gitmekte olan ineg- (19) -lerin çan sesleri, keçilerin melemesi ile (20) gulibenin yakınında kayaların üzerin- (21) -den akan o cesim ve parlak suyyun (22) hoş çağlayış sedası kendüsine bir zaif (23) bağışlamakda idi.

(24) Hanım ile Adelina pencirenin önü- (25) -ne oturdular ve tabiatın acaibleri (26) üzerine bakarak sefa ederler idi: (27) “Ah, bu sabah` bakınız ki ne gü- (28) -zel dir, ya validem, dedi Adelina. (29) Yerde biten otlar ne güzel görünürlar

43 onların her biri üzerinde birer de` el- (2) -mas taş vardır: ve görüyorum ki` se- (3) -nin o parlak gerdanlığında olan elmas taş- (4) -lardan ziyade parlak dırlar: o gerdan- (5) -lığını ki düşmanlar yağma hasb itdik- (6) -lerinde nafiye ağlaib sıkıldım, işde on- (7) -dan çok güzelleri burada bütün ot- (8) -ların üzerinde görünmegde dirler”.

(9) -“Ya yavrucuğazım, dedi Teslenin- (10) -da: otların başında parlayanlar el- (11) -mas deyil dirler: onlar su damlaları dır (12) ki, semadan otların üzerine düşerler, (13) ve güneş üzerine yayıldığında parlarlar: (14) bu suya ğırağı ve yakut çiy derler”.

(15) “Ey valideciyezim, ne sebebden bu- (16) -ranın ineglerinin çangları bizim taraf- (17) -larda ki ineglerin çanglarından ziade ses- (18) -li ve kaydeli dirler” sordu çocuk.

(19) -“Alb dağlarında yayılan ineglerin (20) çangları bizimkilerden ziade böyüg ve (21) onlardan daha eyi madenden yapılmış (22) oldukları için dir” dedi validesi.

(23) “Ağ, valide, diyne ne` deyeceyim: çang (24) sesine benzir` uzağdan tatlı seda- (25) -ler işidiyorum isede, oralarda inegler (26) göremeyorum, bu ne olmalı“ dedi A- (27) -delina.

(28) -“Bu sedaya dem derler, kızım: o (29) gine ineglerin boynunda olan çangların se-

44 dası dır ki, bu tarafın dağlarına (2) akz ederek, bize geri dönerler başga (3) bir ses gibi” dedi hanım.

(4) Valide ile çocuğunun bu tarzda ey- (5) -lenmeleri üzerine geldi ihtiyar Hagop: (6) ve o geceyi ovada geçirüb` yapacağı (7) gulibe için lazım olanı tedarik etmiş (8) idi. Hanıma dedi ki, “Ya ismetlu efen- (9) -dim, geldim ifade etmeye ki, sizin için (10) sade güzel` amma havaların sovak ve i- (11) -sicağına dayanır mertebede bir gulibe (12) yapmayı tasavur etdim: bizi misafir (13) edenin pederi Keşik da` bize kifayet (14) eder birek ve tağda bulunub` mi- (15) -nasib bir paha ile bize verecek dir: (16) ondan maada yapısına de yardım ede- (17) -ceğine söz verdi: ve işde böyle olduk- (18) -da, nihayet üç güne kadar her bir (19) şey tekmil ola bilir”.

(20) Hagopun vadı üzere` üçüncü gün (21) gulibe tekmil hazır oldu: dışardan (22) her ne kadar gösderişli deyil idi ise- (23) -de, resmi yağışıklı olub, rahatlık mer- (24) -kezi sayılan o cesim ve ulu pelit ağa- (25) -cının kölgesi altında idi: Yaniya or- (26) -manın kayalar ile çevrilmiş mahelın or- (27) -ta yerinde idi: bu ulu pelidin yap- (28) -raklar ile donanmış dallarını bu guli- (29) -benin üzerine girmiş idi: zann edersin

45 ki` gulibenin damı ağaç yaprakları (2) ile donanmış dır: kapu ile pencereleri (3) dağı yeşil boyya ile boyyanmış olduğun- (4) -dan` pek hoş görünür idi göze.

(5) Bu gulibeden ancak bir sahat (6) uzak, oldukça ağısuatası yolunda bir (7) köy var idi: Hagop dayıma o köye gi- (8) -derek` lazım olan yeyecegi oradan satın (9) alır idi. Günün birisinde gulibe- (10) -nin duvarlarını içeriden süsletmek (11) için boyyalı keğıdler satın alarak ge- (12) -tirdi: kezalik pencerelerin içine

koy- (13) -mak için güzel çiçek saksıları: nihayet (14) bu meskânı güzelleştirme için elin- (15) -den geldiye kadar çaldı.

(16) İçeriye doğru` güçüceğ bir aşhane (17) yapmış idi: onun yanı başında daği (18) bir ağaç kovani içinde kendünün ya- (19) -tacağı mahallı hazır etmiş idi.

(20) Sadıkane Hagop kulübenin her (21) bir levazimetini teknil eyledi amma` (22) kendüsünde olan paralar de teknilen (23) tükendi: Çünkü yalnızlık isgencesini (24) hanıma ziadece göndermemek i- (25) -çün, hiç bir şey esirdemeyub` yatak (26) ve sair eşyalar satun almış idi: artık (27) başladı Teslenindanın işlemekte oldu- (28) -ğu işleri satarak onun ile geçinmenin (29) yolunu düzeltmeye. Biy nefis kendisi

46 işlenenleri meskür köye götürüb sa- (2) -tıb` işlenecek eşialar satun alarak (3) getirib bu tarz ile hayli muddet bir (4) ihtiac çekmeyerek geçindiler.

(5) Tesleninda beraber getirmiş oldu- (6) -ğu cesim kol bağı ile yüzüglerini daği (7) satdırıb, onların parası ile lazım olanla- (8) -rı de aldırır idi: Bütün varyetin- (9) -den fakat kendinin ve kocasının nşan (10) yüzüglerini alı koyup başka bir şey (11) bırakmadı isede, bu iki yüzüg ken- (12) -disi için ziy kıymet ve pahasız idiler: (13) zira evli olduğunun o mutlu günlerinin (14) zikrini bunlar saklaya bilirlir idi.

(15) Hanım hayran olunacak tarzda ney (16) çalmak bildiyinden` Adelinaya de ders (17) vererek öğretti isede, bu validenin (18) evladı için en böyüg kıyretini imanın (19) gerçekligleri içinde terbiye edüb` onu (20) eyi bir krisdonyay böyütmeg idi. Her (21) pazar günleri kıızı ile Hagopı beraber (22) alarak yakın bir köyün kilisesine gi- (23) -der Badarakda hazır bulunurlar idi: (24) bunlar ile az çok teselli olur idi ise- (25) -de, ehlinin vefatından dolayı girifdar (26) olduğu azim yaraların ağrılarını der- (27) -dini derdleşerek söylemeden biraz teskin (28) edebilir idi: yas rubası olan o siyah (29) elbiseleri asla çıkarmadı.

47 Biraz işleri sırasına girmiş iken, Ha- (2) -gopın ihtiarlığı ve bulunduğu mu- (3) -harebelerde çekmiş olduğu yorgunlukları (4) kendisine zaiflig vermiş olduğundan çok (5) sürmeyüb öleceğini beyan etmeye baş- (6) -ladı: bir gece dedi ki: “Ya ismet- (7) -lu hanımım, günden güne kuvvet- (8) -den düşdüimi ağnıyorum: artık gö- (9) -rünür ki bundan ziyade yaşaya- (10) -mayyacağım: bu dünyayı terk eyle- (11) -mekden duyduğum acı` başka bir şey (12) olmayüb,

ancak sizin Şu halınızı bildi- (13) -yim dir: gerçi benim size olan hizmet ve (14) himayetim her ne kadar işdamlı olsa (15) daği, gine tehlikeden ĥali deyiliz. Gı- (16) -rimo hisabsız ve çok kuvvetlu dosdla- (17) -ra malik dir: eger sizin nerede olduğı- (18) -nızı bilecek olursa, artık o zaman onun (19) dehşetli intikamından korkmak ilazım- (20) -dır: bu sebebden size iştar ederim (21) ki, dışket ile kimler olduğımızı gizle- (22) -yesiniz: ve bu herkesden uzak oldu- (23) -đımız mahalde daği isim u Őöhretini- (24) -zi deyişmeli siniz”.

(25) “Fedakâr ve sadaşatlu bu hız- (26) -metkârın, ve bu aziz DOSDOVN Şu (27) işdarlarını Tesleninda azim taacüb (28) ile diyneyüp dedi ki. “Senin vefatın, (29) ya sevgüllüm Hagop, Şu vaştımda ha-

48 zır olan cümle esef u şederlerimin e`n (2) ekberi olacak dır: ancak zann edersem, (3) sen bu tahmininde yanılıyorsun, çünkü (4) ben durmaşsızın Allaha yalvaracağım (5) ki, bu tahamül olunmaz mihneti ol- (6) -sun benden yıraşlandırısın, bunun ile (7) beraber nasahatlarını de icra edece- (8) -đim dir”. Bu günden karar verdiler ki (9) Tesleninda` Matilda, ve Adelinade` Ağ- (10) -nes çağrılısınlar.

(11) Sadaşetlu Hagopun vefatına da- (12) -yir olan duygusı` az bir vaşıt da tas- (13) -dik olundu: zira o keşfden bir kaç gün (14) soğra, ihtiyar Hagop ağşam tahamını (15) edib` dağların başında gezinmeye çık- (16) -dı: orada ansızın kefini bozduğında, (17) oralara yaşın olan bir avcının kıızı ken- (18) -disine tesadüf edüb` bu halını gö- (19) -rerek heman seyirdüb gitdi pederine (20) haber verdi ki, ihtiyar Hagop yol ü- (21) -zerinde kefsiz yatıyor ve halı çok fe- (22) -na dır. Acı bu ĥaberi aldığı birle (23) yardımına koşup Hagopı olduğu yer- (24) -den kaldırarak kendi kulibesine gö- (25) -türdü: oradan Hagop hanıma haber (26) göndererek irica etdi ki, ölmekden ev- (27) -vel bir daha görmeye arzusu olduğın- (28) -dan, mümkün ise yanına buyursun.

(29) Bu haber Matildaya yetişdiyi

49 halde Ağnesi beraber alarak avcının (2) evine seyirtdiyinde, zavallı Hagopı bir (3) yataş üzerinde serilmiş çok ağır halde (4) kefsiz buldu. Zavallı ihtiyar öle- (5) -cek bir halde idi, zira üzerine enme en- (6) -miş` söylemeye iştidarı daği kalmamış i- (7) -di: Çarçapuk yaşındaki köyün papaz (8) efendisini

getirdib Surp CAŞAG ver- (9) -dirdiler, ve son nefesine kadar yanı başından ayrılmadılar.

(10) Hagop ve fatetdi, ve yigirmi dört (11) sahat soğra bu muhterim ihtiyarın (12) cenazesini Matildanın iltiması üzeri- (13) -ne` yakındaki köye nakıl ederek meza- (14) -risdana defn eylediler. Ve onun canı (15) için lazım olan cenaze duvalarını ic- (16) -ra ederek dağıldılar. Matildanın yü- (17) -regi esefle doldu ve aziz dosdunun ve- (18) -fatı kendine çok acı verdi: zira bu (19) zatın her cihetle kendisine faydalı ol- (20) -duğunu eyi tanımış idi: ancak her (21) bir şeyi Allahın iradesine teslim etmiş (22) olduğundan, kendi teselli olmasını Al- (23) -lahın emri aliyesine bıraktı.

50

ALTINCI BAB

(2) SALİH ABDAL

(4) MATİLDANIN kulibesinden biraz (5) uzakda, dağların en çetin geçidleri i- (6) -çinde kayya ve tikenler ile çevrilmiş bir (7) mahalde bina olunmuş cknavor mağara- (8) -sı içinde Benno ismi ile tanılmış salih (9) bir cknavor saşın olmağda idi: ve çık- (10) -navor mağarasının arkatarafındadahi (11) birde kilise var idi ki, çang kulesinin (12) başında yaldızlı bir haç olub, ağaçlar (13) arasından parlamakda idi. Bu cknava- (14) -vor mağarasından tavanı buğday sapı (15) ile örtülmüş olub, önünde de çiçeg- (16) -li ve meyveli bir bahcesi olduğundan, (17) orada hasıl olan envai çiçeg ve sarmaşık- (18) -lar duvar ve pencirelerini donatmışlar (19) idi. Bahçenin saz tarafında` kayet (20) meyvedar iki adet ağaçlar karşı qar- (21) -şıya dikili olub` altlarında de otdan (22) yapılmış bir isgemri ile birde masa var (23) idi: bunların tam karşısında birde (24) cesim bir leyla ağacı olub, dalından bir (25) ney (yaniya çalğı) asılı idi. Vakit ba- (26) -har olduğundan tabiyen ortalık çi- (27) -menle donanmış idi, şöyle ki` ortalık ye-

51 ni bir hayat alıyor olunur idi. (2) Bir sabah şafağın o aziz ışığı ol ma- (3) -ğaranın taş ve ağaçlar üzerine ya- (4) -yılmağda iken` kilise çangı dahi vu- (5) -rularak adeti üzere, sabah duva- (6) -sı vahtı olduğunu haber verir idi: (7) Benno kendi mağarasından çıkıb kiliseye (8) girerek dizleri üzerine gelüb duvası- (9) -nı söyleyüb, badehu bahçeye girerek (10) dağların tesavur olunmaz gösderiş- (11) -

lerine göz gezdirerek ve Rabbinin ya- (12) -ratdıklarına heyran olarak` neyi eline a- (13) -lub bir ilahi söyledi, ve gine yerine a- (14) -sarak çıktı mekyanına gitdi.

(15) Bu icraatdan bir kaç dakika soğ- (16) -ra` yakındaki kayyanın başından bir (17) delikanlı çoban ile gelmekte olan bir (18) bey göründü: elbiseleri kayet te- (19) -miz idi amma` tac u zrhı yok idi, ba- (20) -şına birde güzel tüller ile donanmış (21) şapka giyinmiş idi, belinede kılınc ku- (22) -şanmış olmayüb, mızırağını yolcu asası (23) yerine kullanmakta idi.

(24) “Acaba Baba Benno dedikleri çık- (25) -navorın vetanı bu mıdır” deydi bey ço- (26) -bandan süal ederek, gözlerini karşı- (27) -sında olan güzel binanın üzerine dike- (28) -rek taacüb ile bakmakta idi. “Bu (29) ne güzel yapılmış cknavor mağarasıdır:

52 bizim cknavor gerçekten güzel bir yer (2) seçib ikamet etmişdir” deyerek, yak- (3) -laşdı, ve kesesini çıkarıb kılavuzuna (4) hitaben dedi ki, “Müteşekkürüm sen- (5) -den, ya delikanı, ki ziade muhabbet (6) ile bana kılavuzluk etdin: zahmetine (7) mukabel şu altunu kabul et”. Miri (8) mumailehin böyle cömerd davranması (9) Alb dağlarından geçerek geceyi bu ço- (10) -banın pederi evinde geçirmiş ve misa- (11) -firlig mesarifine bedel asla kendusin- (12) -den bir şey almamış olduklarından` is- (13) -dedi ki bu vesile ile ödeşsin.

(14) Çoban, “Ne yapayorsun efendim: (15) bu gibi cüzi bir hizmet için para- (16) -mı kabul edeyim: yok yok, bu olmaya- (17) -cağ işdir” dedi: ve altunu beyin ü- (18) -zerine atdı isede, merhum henüz al- (19) -tun görmemiş olduğundan` üzerine ba- (20) -karak taacüb edüb dedi: “Ah, bu (21) ne dir ki` görüyorum: sarı aqce: ben (22) zann ederidim ki, fakat kırmızı ile (23) beyaz olurlar aqceler”.

(24) Bey dedi ki, “Ağnaşılan sen fakat (25) gümüş ve bakır aqceleri görmüş ve on- (26) -ları tanıyorsun salt: bu altun dur.

(27) -Altun mıdır buyuruyorsunuz: (28) öyle ise müsaade buyurunuz ki, bir (29) defa daha göreyim: bu ufacık şe-

53 yi ki, ona o kadar rağbet ediyor- (2) -lar, gerçi ismini çok işitmiş idim, ancak (3) işde ilk defa dır ki kendisini görüyo- (4) -rum: benim ona dayır olan tasavurum (5) başga idi amma, tasavur etdiyim gi- (6) -bi deyilimiş: alınız

altununuz, o ka- (7) -dar heyran olunacak bir şey deyil dir” (8) dedi bu tevvekelli çoban ve tekrar ge- (9) -ri verdi.

(10) Zavallı Bey nafile yerde çalışdı ki` (11) altunun ne olduğunu ve onun kıy- (12) -metini bu deliķanlıya ağmatsın: o ağ- (13) -namadıķdan maade, dedi ki, ben söz- (14) -lerine kıanamam. O zaman Bey dedi, (15) “Sen al bu altını: isdersen bunun (16) ile iki keçi yaķut iki kıoyun satın` a- (17) -labilirsin”.

(18) -“Zevķ ediyorsın, dedi çoban: bir (19) adem divane olmalı dır ki, bu ufacıķ (20) sikkeye muķabil iki keçi versin yaķut (21) iki kıoyun: benim zannıma göre, senin bu (22) altunun ile ancak bir çoban deyenegi (23) satın alınabilinir”.

(24) “Oğlum, dedi bey, sen öyle zann (25) ediyorsın amma, bu altundan çokca (26) edinenler kendi kendilerini mutlu (27) sayyarlal: zira her bir şey altun ile (28) satın alınabilir”.

(29) -“Nesöyleyyorsunuz, dedi deliķanlı

54 eger böyle ise, o altını bana veriniz, (2) zira yaķın bir kıomşumuz var, zavallı (3) esefinden kefsizlenüb, ne uyķu uyuya uyuya (4) biliyor, ne de taham yeye biliyor: her (5) dayim kıalbi kıırık ve mükedder görü- (6) -niyor: bu altunu götürüb ona ve- (7) -reyim: onun ile hayyat, uyķu, işdah (8) ve meserret satın alsın”.

(9) Dedi Bey, “Oğlum, bu dediklerin (10) şeyler alınır satılır zatlar deyil dir- (11) -ler: altun ile sayir güzel ve ilazımlı (12) eşyalar ancak satın alabilirsin”.

(13) -“ Hı “ etdi çocuk: “Bizler kendi- (14) -mize lazım olan her bir şeye meger malik (15) deyilmiiz, ki satın alalım: bizim ova, (16) bahce bağ, davar sürüleri, ve orman (17) bize bol ekmeg, envayi meyve, zebze, (18) süd, bal, yün, panbuk, keten ve o- (19) -dun verdikleri halde` ağnamayyırım (20) ki insan bunlardan ziade daha neye (21) ihtiyaçı olabilir “.

(22) Bey bu cocuğun řu dirayeti ile haķ- (23) -lı kelamlerini görüb eşiderek` taacüb (24) edub kendi kendisine dedi ki, “Ađ, (25) bu ne mutlulu adem dir ki, beşikden (26) kıanahatlı bir ömüre alışarak` as- (27) -rımızın zahmetlu hallarından be ĥaber (28) řu genc çağında dūnyanın faķet ta- (29) -biyi eyliglerini tanıyarak, onları iz-

55 zetler: kıanaatı, sıhhati ve zamir ra- (2) -hatlığını demek isteyorım: Ya mutlu (3) faniler, siz şehrilerin yalan dolan le- (4) -vazimatların birisini de bilmezsiniz: (5) vaķâ altun dehir denilen şey ancak (6) bu köylülerin kulibelerinde

buluna (7) bilir: zira bunlar şehirlerin heb adet- (8) -lerinden uzak durarak, ne ALTUNI (9) tanıyorlar, ve ne de onu arıyorlar”. (10) Badehu çobana dönerek dedi: “Oğ- (11) -lum senin kelimelerin kayet akıllane o- (12) -lub, sen daği çok böyüg bir feylesof- (13) -sın”.

(14) Çoban gücendi amma` asla sezdirme- (15) -yerek, sevinçli yüz ile sordu ki, “Ba- (16) -na verdiyiniz bu isim, acaba benim (17) bilmediyim bir hayvan ismimi dir: eger (18) bana toğanır bir şey ise, irica ede- (19) -rim` geri alınız: zira... “.

(20) “Yok, yok: müsderih olunuz: oğlum, (21) dedi Bey. fikrim asla sana toğanmak (22) deyil dir. bu isim sana şerref verici (23) bir isim dir. diyne ne` deyorum: sen beni (24) bu cknavorun mağarasına kılavuzlan- (25) -man ile` bana böyüg bir hizmet etmiş (26) oldun, ve senin bu söhbetlerin beni (27) ziyadesi ile keyfletti: bunun için (28) ben daği istedim ki` seni memnun ede- (29) -cek bir taltif edeyim”.

56 “Çok eyi, dedi çoban, beni, mem- (2) -nun etmek isterseniz, bir ilahi söyle- (3) -yin: ilahi diyneklik altununuzdan de (4) o verdiyiniz isimden de çok ziade ikram (5) ve taltif olmuş olur bana”.

(6) “Bir kaç ilahiler bilirim, dedi Bey, (7) ancak yüregim kasevet ile dolu ol- (8) -duğundan, hiç bir şey okuyamam: ya (9) dosdum, sahihden çok sefil ve acına- (10) -cağ bir ademim”.

(11) “Böyle ise` ya bu altunların neye` (12) yarıyor ki, dedim ki siz kendinizi onun (13) ile mutlu edemeyorsunuz: niçin ona (14) tapınıyorsunuz: yok, yok, ben sizin al- (15) -tunlarınızdan çok ziade kendi ilahele- (16) -rimi severim: dayim ilahi okur ve o de- (17) -rece severim ki, ondan duyduğum sefa- (18) -yi, sizin bir kese dolusu altunları- (19) -nıza bile asla deyişmem”.

(20) Bey, bu yiğidin duygularına heyran (21) kalarak, kendi memnuniyetini ibrazı (22) ile beraber ona dedi ki, “Nen cknavor (23) ile yalnız görüşmek isteyorum: sen (24) git geride hizmetkârım ile otur ba- (25) -na beklemekte ol”.

(26) - “Pek iyi, dedi çocuk: ancak (27) bizi ziyade bekletdirme, zira ola bilir (28) ki, benim ile sürümin tahamülünü ka- (29) -yib edecek kadar gecikirsin”.

57 Artık Bey çobana izin verub, kendisi (2) cknavorun mağarasına doğru ilerleyerek (3) kapusına varub çangı çaldı. Benno der- (4) -hal dışarı çıktı ki, başı yuvarlak, (5) sakalı kayet kaba ve uzamış bir a- (6) -dem idi. Bey buna yaklaşib` “Vağ- (7) -tınız mubarek olsun dedi”. Benno ce- (8) -vab verdi: “Allah seni mubareklesin, (9) ya izzetli karib: ne sebep ile böyle (10) erkence bu mağaraya teşrife rağmet (11) buyurdunuz: ne minasibetler ile ben (12) müsün Benno sana bir hizmet ede bilirim”.

(13) “ Peder, dedi Bey: sefalet boy- (14) -yunduruğu bana çok ağır basmışdır: (15) yüregim derdler içinde eziliyor: çok ge- (16) -ce dir ki gözlerimi asla kapayb u- (17) -yuyamamışım dır. Zatınızın faziletleri (18) ile duvanızın teysirlerini eşitmiş ol- (19) -duğımdan, fikrime koydum ki, ziareti- (20) -nize gelüb` yardımınızı ricay edeyim: (21) eger müsaade buyurur iseniz, bir kaç (22) gün burada senin ile birlikde ömür ge- (23) -çireceğim: irica ederim, bu iltiması- (24) -nı redd etme: zira benim gibi bedbağt (25) adem dayim tesellu bulacak vasita- (26) -lar arar”.

(27) “Vağ, eger böyle ise, dedi Ben- (28) -no: sefa geldin: her bir sefil benim (29) karındaşım ve yağud evladım dır: sen za-

58 nın et ki, pederin dir elini sana uzadan: (2) evvet, uzadırım elimi sana, o seni tesel- (3) -li etmek arzusu ile: Benno elinden gele- (4) -ni dirig etmeyib seni mesrur eylemeye (5) çalışacak dır. Bu hakırhanede bu- (6) -lunanın cemisi de senin dir: gel şu (7) elma ağaçlarının gölgesi altında çayır- (8) -ların üzerinde otur, zira yorulmuş (9) olmalısın , ve şifasız de ac ve susuzsun: (10) bende gider biraz yeyecek tedarik e- (11) -derim. Buradan epeyice uzak` bir (12) cesim çiftligden her bir levazimatımı al- (13) -mağdayım: nasıl ki dedim, mağaramda (14) olanların hepisini de kullana bilirsin: (15) ben o çiftlie gidib, çapucağ döner (16) gelirim”.

(17) Bunları söyler iken, dolab gibi bir (18) yerden bir toprak bardak, iki ka- (19) -deh, biraz ekmek ve bir sepet de mey- (20) -ve çıkarub sofranın üzerine koydu, (21) ve dedi: “İzzetli Beyim, işde şimdi- (22) -lik tekmil variyetim bunlar dır”.

(23) -“Ağ: ya aziz peder, dedi Bey: (24) şu dağikede o derece kederliyim ki, (25) yeyib içmek asla fikrimden geçmez”.

(26) “Kederlenmek asla ilazım deyil dir: (27) dedi baba Benno: dayim düşünmeliyiz (28) ki, keder verici felaketler de Allah- (29) -dan gelir. Buyur Beyim, al şu kadehi:

59 şarab insanın yüregini ve açar hayat (2) verir: Allahın ihsanlarını redd etme: (3) sağlığınıza: sevincli yüregler sağ ol- (4) -sunlar: Allah safralu yüregleri de (5) şaz eylesin ki, onlar daği mutlu olalar. (6) Getir şu kadehini toka edelim”.

(7) Bey yüreginden bir ah çekerek, ya- (8) -zık bağurup ve dönüb Bennoya dedi (9) “Allah safralu yüregleri teselli buy- (10) -ursun: mesrür etsin ve sevincli yü- (11) -regleri de benim derdlerim gibi derd- (12) -lerden emin saklasın”.

(13) Baba Benno beyin söhbetini kat e- (14) -derek, “Derd dediyin, dedi, zann olundı- (15) -ğı kadar` insana bedbağtlık deyil dir: (16) Allah salih bir peder dir: kendü mü- (17) -radı aliyesi dayim hağkanıyet dir: ne` (18) zaman ki bize bela gelmekliye müsaade (19) ider ise, bizi islah etmek ve fazilet, (20) içinde kaviletdirmek için müsaade et- (21) -miş olur: bundan mada bizim kederleri- (22) -miz tabiyetin esdirdiyi ruzgârlar gi- (23) -bi geçici şeyler dirler: güneş daima ışık (24) vermez: ruzgâr ile furtunalar bu (25) dünya için Allahdan verilir eyligler (26) dir. Bu kadehin içinde parlayan şara- (27) -bın üzümü pişib yetişmek için gü- (28) -neşe de ihtiyacı var, yağmurada, o- (29) -nun gibi de meserret ve keder insan i-

60 çün lazımlı şeyler dirler: salih ta- (2) -biyatlar ve mehrametlu yüseg yüreg- (3) -lere faziletin duygularını oyyandırma- (4) -ya ancak onlar ilazım dırlar. Amma bu (5) ne dir ki görüyorum: gözlerimizden (6) yaş mı akıyor... sizin şu kederleri- (7) -nizi izzetlerim: ancak nasahat ede- (8) -rim ki, ne derece tahammül- (9) -siz idi daği, yüreginizi pek tutub (10) merdcesine dayanasınız: furtuna- (11) -nın, yağmurın ve gög güremeklig va- (12) -kıtların dayimül evkat olduklarını (13) kimse görmüş mi dir: bir az soğra ba- (14) -karsın ki güneş çıkar ve ortalık aydın- (15) -lanır: senin için daği çok ale parlak (16) ve mesruriyetlu günler gelecek dir”.

(17) Bey deruninden derin bir ah çeke- (18) -rek: “ Yok, yok, ve asla” deyüb` kan (19) yaşile dolu gözlerini göye doğru kal- (20) -dırdı.

(21) “Ne için, yok yok dörsunuz, Be- (22) -yim, dedi Benno: o kadar kıati umud ol- (23) -manızın sebebi ne dir, nasıl ki` görüyor- (24) -sun, ben daği ömrümün içinde çok fela- (25) -ketler geçirmişim: bir aralık merd bir (26) asker

idim: çok muharebelerde bulun- (27) -dum: büyüğ memuriyetler ve işgen- (28) -
celer çekdim: o gibi de çok kalelerde i- (29) -kamet etdim: ömrün sefayetini de

61 felaketini de gördüm geçirdim: zalım (2) bir kurşun kolunu paraparça
ede- (3) -rek, artık beni askerlikden mahrum (4) etdi: o günden beru fikire gelen
fela- (5) -ketlerin cümleside başıma geldi isede, (6) bu gün Allahın bana ihsan
buyur- (7) -muş olduğu saadetlerden ziade, gön- (8) -derdiyi faleket ve kederler
için mü- (9) -teşekkürüm. İkbâl u saadet her bir (10) cefaları insana unutturur,
amma fe- (11) -laquetler beni tekraren salih halıma nay- (12) -il etdirdi: en evvel
zann edeyordum (13) ki, yüregden bir daha gülemeyece- (14) -gim: dünya
üzerinde artık benim i- (15) -çün sevinc ve rahatlık yokdur: Pü- (16) -tün dünya
gözümden çıkmış idi: gel- (17) -dim bu yabani dağa çekildim: ve işde (18) bu
tehna mağaranın içinde, Allah (19) rahatlığımı ve yüregimin ferahiyetini (20)
bana ihsan buyurdu: şükürler olsun (21) kendü ihsanına: bu dünyada` her bir (22)
belanın sonu hayır dır: inan sözüme: u- (23) -mud et, benim gibi teselli olursın”.

(24) “ İnanmak çok güc dür bana, ya aziz (25) Peder, dedi Bey: evvet
inanamam ki` (26) senin derdlerini benim derdlerim gibi ol- (27) -sunlar: imdi ben
çektiyim sıkıntıları (28) ve belaları nakıl edeyim sana, ve sen (29) kes sicilini”.

62 “Evvet Beyim, derdlerini nakıl et (2) bana ve yüregini biraz rahatlandır:
(3) ben çok arzu ile diyemeye hazırım”, (4) dedi Baba Benno.

(5) Bey nakliyetine şöyle başladı: “Ben (6) Hoş-Roşın Adelber beyiim:
Küns dı (7) Hoş-Roşın biricik evladı”.

(8) “Ne, bağırdı Benno: sen rahmetlig (9) Hoş-Roşi Biyin evladı mı sın,
öyle ise bin (10) defa sefa geldin: senin pederin asıl (11) zade ve merd bir Bey idi:
kendisini e- (12) -yi tanırım: çünkü onun komandası al- (13) -tında çok hizmet
etmişim. Kendi kale- (14) -si` padişahların başına kolulan tac- (15) -lar emsalı`
ihtişamlı bir tarzda, üçe (16) bir dağın başında yapılmış dır: etra- (17) -fında olan
arazilerin cümlesi, ormanlar, (18) dereler, tepeler, vel hasıl` kalenin ba- (19) -
şından insanın gözleri her ne kadar (20) yer göre bilir ise, oraları hep kendi (21)
hükmi altında idi. Rahmet olsun ca- (22) -nına: validen, gerçekten salih ve mehra-
(23) -metlu bir kadın idi: seni daği, ya e- (24) -fendizadem Adelber, çok defa
görmü- (25) -şim amma, o zaman altı yaşında küçüg (26) ve güzel bir çocuk idin:

zann etmem ki, (27) askerin içinde beni görmüş olduğunu (28) fikrine getiresin: ancak benim çok eyi (29) hatırıma gelir ki, her bar, muharebeden

63 döndükden soğra, Hoş-Roşi meydanın- (2) -da ateş talimi etdiyimizde, pederin (3) seni bölüklerimizin arasında gezdirir (4) idi: biz daği çok sevinc sedaları ile (5) selamlar idik seni”.

(6) “Ya Rabbi, vakıtlar nasıl da geçer (7) imiş: şimdi tekmil bir adem olmuşsun. (8) Ah, şu ihtiyar halımda bile duymakda (9) olduğum sevinci` sana nakıl u beyan et- (10) -meye müktedir deyilim: bu ne mutlu- (11) -luğ dır bana ki, muharebelerde bize (12) seraskerlig etmiş olan efendimin, o men- (13) -şur ademin mağdumi tenezzül idub (14) bana gelsin ve bende onun ile görüşe- (15) -yim”.

(16) Adelber Bey, azim muhabbet ile (17) cknavorun elini sıkarak dedi ki, “Seni (18) bundan evvel görmüş olduğımı der ha- (19) -tır edemeyyorum: ancak çok memnunum (20) ki, pederimin ceng arkadaşlarından (21) birisi ile` bu gün görüşmeye layık ol- (22) -dum. Bu iğbali tesaduf, başıma (23) gelmiş olan felaketleri sana nakıl u (24) beyan eylemek için` bana bir nevi ce- (25) -saret daha verdi: artık nakıl etme- (26) -ye başlayayım”.

(27) “Pederimin ve validemin birden bire (28) vefatları beni yetim bıraktı isede, (29) bir az soğra çocukluklarından beru

64 pederim ile sadık dosd bulunan O- (2) -ton dı Aprımon Bey, beni alub kendi (3) kalesine götürdü: kalesi ise benim (4) doğmuş olduğum kaleden bir kaç gün- (5) -lüg yol uzak idi. Orada, beni bir e- (6) -yi terbiye idub büyütükdün soğ- (7) -ra, beni Tesleninda kıızı ile everdi, (8) damad etdi: bir kız ki fazileti` gü- (9) -zelliğine qarışib güneş gibi parlamak- (10) -da idi, mümkün deyil dir ki` onun yü- (11) -regini temizliyini, ehliirzlığını, din- (12) -darlığını, tatlılığını zatınıza bakıl (13) ede bileyim: evlendikden soğra kalemize (14) gelib sakin olduk: zevcem başladı kendi (15) faziletlerini iktizasınca cümledende se- (16) -vilmeye. Bir sene soğra güzel bir evlada (17) malik olduk: ismine Adelina çağırдық: (18) bu evlad gündün güne böyüyerek` baş- (19) -ladı gözleri beni tanımaya: melaiklere (20) mahsus olan gülümsemeg ile kollarını ba- (21) -na uzadır idi. Baba, valide söy- (22) -lemeye müktedir olur olmaz, apansızdan (23) bir muharebe dir açıldı, ve mecbur (24) oldum kendilerini terk edüb` cenge git- (25) -meye: kayet esef u

keder ile biribiri- (26) -mizden ayrıldık: gerçi çocuk bir şey ağ- (27) -namaz idi amma, validesinin, ah o sev- (28) -güllü ehlim, bayılıb kucağına düş- (29) -dü”.

65 Bu arada Beyin gözlerinden sel gibi (2) akan kanlı yaşlardan yanaqları ıslan- (3) -dığınan, sesini kesib mahramasını çı- (4) -karak gözünün yaşlarını sildi: ve (5) tekrar nakiletinin telini ele alarak (6) dedi “ Muharebe bizim için son de- (7) -rece uğursuz gitti: düşmanın çoklu- (8) -ğu bizi yendi: artık başladılar (9) memalikimize hücum etmeye: kalele- (10) -rimizi yıkdılar: şehir ve köylerimizi (11) harap edib` ve ateşe verib yakdılar. (12) Her gün aldığımız kara haberler ehlim ve (13) evladımın dolaylı olan rahatsızlığımı de- (14) -recesiz artırdıklarından mecbur oldum (15) yaverlerimden birini uhdavor kıyafe- (16) -tinde tebdil Hoş-Roşa göndermeye: (17) tenbih etdim kendisine ki, çapuk git- (18) -sin familyamı bulsun ve ne halda ol- (19) -duklarını ağnayub bana haber getir- (20) -sin. O gitdi, ben ise yüreg çarpıntısı (21) ile oğraşarak boş yerde avdetine bek- (22) -ledim: gün ve aylar geçdi, yaverim geri (23) dönmedi: asla bir haberini alamadım: (24) ve halen daği ne olduğunu, nerede kal- (25) -diğini bilmem. Artık fehm ede bilir -(26) -sin ki, ne` derece rahatsız oldum: gün- (27) -düz akşama kadar düşmanın karşısın- (28) -da ateşin içinde muharebe edüb, ge- (29) -ceyi de esef deyrasında çalkana çal-

66 kana uykusuz geçirir idim.

(2) “Muharebe hitam buldu, kaleme (3) avdet etdim. ancak ne görüyüm: u- (4) -zakdan bakdım ki, kalenin hisarları (5) yarısına kadar yıkılmış: düşman hü- (6) -cüm eylediğinde kalenin çok yerini ve (7) etrafında olan köyleri yakmışlar: za- (8) -vallı köylüleri` evlerin veranelerinde (9) birer gülübede oturmuş buldum: (10) beni gördükleri gibi, kederli bir ses (11) çıkararak karşı çıkdılar: onlardan so- (12) -rub ağnadım ki, ehlim ve evladım ve fat- (13) -etmişler dir. Faziletkâr ve sadıkane (14) ehlim düşmana teslim olmak isdemedi- (15) -yinden, geceleyn kalenin duvarı altın- (16) -daki çaydan geçüb kaçmak isteyüp, (17) evladı ile beraber hayin suya kurban (18) gitmiş dir: ertesi günü kayıklar (19) devrilmiş, elbisesinden bazisi sazlar a- (20) -rasında ilişmiş kalmış görmüşler.

(21) “Atıma binib kalemin içerisine girdiy- (22) -imde, yüregim para parça oldu: yüzüm- (23) -den aşağı sel gibi acı göz yaşları akmak- (24) -da idi, alel husus o harabeleri göz- (25) -den geçirdiğim de çocukluğumun par- (26) -lak ve

evliliyimin tatlı günlerini ora- (27) -da geçirüb, ehlim ve evladım ile ora- (28) -da oturduğumda kendümi dünyanın (29) en mutlusunu zann edeyor idim. Hey vah

67 bu dünyada mutluluk yok imiş: iş- (2) -de bu h̄arabeler ona ispat dır`der (3) idim. Tekmil geceyi yerinden oynamış bir (4) direyin üzerinde oturma ile geçirdim: (5) ağlamadan yorulan başımı aleflerden (6) sim siyah olmuş bir duvara dayadım: (7) kan çanağına dönmüş gözlerim nafile (8) yerde uyku aramağda idiler: nerede- (9) -dir o tatlu uyku: belki bin defa (10) başımı kaldırıp siyah bulutlar ile (11) kablınmış göye doğru bağıdım: of o- (12) -turduğım yer` bir zeman familyama (13) maksus h̄as küçüg bir oda idi ki: kı- (14) -şın uzun ve sovuğ gecelerde` Tesle- (15) -nindam ile diz dize ataşın yanında (16) oturarak dosdlarımız ile görüşüb (17) konuşur idik.

(18) “Ben bu geçmiş halın tatlu zikrini (19) hatrıma getirdiğimde bir sıkı yağmur (20) yağmağda idi, heman rüzgârlar h̄arab (21) olmuş olan duvarların arasına girüb (22) dehşetli sedalar çıkarırlar idi: pü- (23) -tün kalenin içinde havadan hıfs olu- (24) -nacak bir mahhel kalmamış idi... Ah... (25) kaleyi müceddeden yapırdığım misilli (26) köylülerimin evlerini de tekmilen yap- (27) -dırdım isede, hayif ki göynümü bir (28) daha yapamadım: mutluluğum, ömrü- (29) -min rahatlığı o günden beru tekmilen

68 kayib olub gitdi, ve geru döneceyine- (2) -de asla umudum yok dur”.

(3) Bey daha nakiliyetini tekmil etme- (4) -miş iken, Benno “Bana söyle, yüzünde (5) görülen dağın yarası nereden dir, ve (6) ne sebebden oldu” dedi.

(7) Adelber cevab etti ki, “Bu dağ (8) kayet esefli bir vukuatın zikrini ge- (9) -tirir: ordumuzda, kendu h̄arezlû (10) tabieti, zengin olmağlık için fevkel- (11) -ade alçağlıklar kullanması kimseden se- (12) -vilmeklikden kendüsini mahrum kılınmış` bir (13) miralayımız var idi: bir akşam bir kaç (14) zabitler ile birleşüb, o günü kazanmış (15) olduğumuz futuatın üzerine sevi- (16) -nerek şarap içir iken, mumailleh hayin (17) ki, ismi Siten idi, hasden lağırdısını (18) parmağında olan nikyah yüzüimin üze- (19) -rine getirdi, o yüzüğü ki, gece gündiz (20) asla parmağından çıkarmaz idim. Siten (21) söyledi ki, asla duyurmayarak yigirmi (22) dört sahat içinde parmağmdan ala- (23) -bilir: ben asla inanamadığmdan bes (24) tutduğ, inanmadığımı ertesi sabah (25) icra olmuş bitmiş gördüm.

(26) “ Yağılmış isem, Siten kadehime u- (27) -yuşdurıcı bir ilac koyarak beni u- (28) -yutmuş ve yüzüğimi parmağımdan al- (29) -mış dır: sabahdan oyyandım bakdım ki,

69 yüzüg yok: der hal besi götürüb (2) verdim: ve yüzüğimi isdedim ise, Sı- (3) -ten, haqsız ve nizacı bir adem olduğın- (4) -dan, o daği besin içinde bir deyüb, tel- (5) -bislig ederek, geru vermeg istemedi.

(6) “Sevgülü zevcem Teslenindanın mu- (7) -habbeti zikri, benim için çok paha- (8) -sız olduğundan, kolaylık ile elden çı- (9) -karmak istemediyimden, yüzüyi almaya (10) çalışdım ve nizalaşdım, öte beru der (11) iken beynimizde bir kavga dır açıldı: Sı- (12) -ten yüzüme bir hançer saplayarak (13) beni yere serdi: daha yaram sağalma- (14) -dan kendisi bıraktı kaçdı: muahhe- (15) -ren duydum ki, o hayin ve tamahi na- (16) -mussız düşman zabitlerin birisinden (17) rışvat yeyyerek yüzüümü çalıp ona ver- (18) -meye söz vermiş: ancak hale ağnayama- (19) -dım ki, ne sebep ile yabancı bir a- (20) -dem bir çok para sarf ederek, benden (21) made hiç bir kimsenin indinde ihtiba- (22) -rı olmayan bir yüzügi elde eylesin”.

(23) Adelber, nakiletini bu vech ile bi- (24) -tirüb, gözlerini etrafa gezdirdiyinde, (25) cknavorun mağarasının kapusu önün- (26) -deki ağacdan asılı olan neyi gördü: “İş- (27) -de bir çalgı ki, dedi, Teslenindanın zik- (28) -rini bana tekrarlar: o bu çalgıyı çok se- (29) -ver idi, ve hayran olunur tarzda ça-

70 ar idi: tatlu sedasını de ona uydu- (2) -rarak, işidenin yüregini kendisine celb (3) etdirir idi. Bu gün olmuş gibi hat- (4) -rımda dır: evlenmezden evvel` bir sa- (5) -bah, kendinin sevdiyi üç nevi çiçegden (6) güzel bir demed ederek, götürdüm (7) kendisine taqdim etdim: akşam üs- (8) -dü muhabbetlu bir gülüş ile bana (9) dedi ki, “ Bak Adelber, bu sabah ver- (10) -diyin çiçegleri gögsümin üzerine ço- (11) -muş idim, solmuşlar: gel ben sana bir (12) tutam vereyim ki, yüreginde asla (13) solmasın”: Bunun üzerine` sevdiyi o üç (14) çiçegin üzerine telef etmiş olduğu şu (15) ezberim olan beyitleri söyledi”.

(16) Benno, “Eger ister isen okuyunuz: (17) ben de kamalı işdah ile ney ile sana (18) yardım ederim” dedi, ve çok iltimas (19) etdi.

(20) Adelber, cknavorun hatırından ge- (21) -cemeyüb okumaya başladığında, Benno (22) daği neyi çaldı.

- (23) Dağda biten çiçeklerden,
(24) Ki Hağ dır hep yaradan:
(25) ivç çiçek var kayet aziz,
(26) Ki ehli ırz dırlar, severiz.
(27) Kızlar ondan taç örsünler,
(28) Başlarına geyünsinler:

- 71** Ben peşkeş etme isder isem:
(2) Bu üç çiçekden sunarım.
(3) Salihliye tatlı nışan,
(4) Beaz çiçek olmuş heman:
(5) Rabbın ihsanını göstermeye,
(6) Kokuşu kafi d ir kaye:
(7) Yeşil yeşil yapraklardan,
(8) Yeni çıkan kuncalardan,
(9) Tağdim eder güzel kurban,
(10) Mağbul olsun yaradandan:

(11) Faziletlu cknavor bu beyitden kay- (12) -et memnun olub, Adelbere irica etdi (13) ki o geceyi kendu mağarasında geçir- (14) -sin: “Yarın, dedi, ben sana kılavuz- (15) -luk ederim: seni istediysin yere kadar (16) götürürüm”. Bey bu iltimasını ka- (17) -bul ederek, beraber getirmiş olduğu (18) delikanlu çobana izin verüb yerine (19) gönderdi.

(20) YEDİNCİ BAB

(21) ÇOBAN KIZCIĞAZ

(22) HAGOPIN vefatından soğra, bed- (23) -bağt Matildanın geçinmek minasibetleri (24) gün güne kendilerini düşünmeye bı-

72 rağdılar. zira o sadık ihtiar bu meh- (2) -ramete şayan dul qarının kolay ve (3) faydesi çok` dikileceg hayli işler bul- (4) -maya çalışub, ve civarda olan halkın ço- (5) -ğu onun sinine ve bulunuşına mepni` (6) kendisine mehramet ve hürmet edüb (7) boş bırakmazlar idi: bu cihetle ba- (8) -zi defa hanımın o kadar çok dikişi o- (9) -lur idi ki, pek çok gece uzun vaqid uy- (10) -kusuz kalarak dikiş dikmeye mecbur (11) olur idi. Bundan maade civarda bu- (12) -lunan mehrametlu

hanımlar bu feda- (13) -lkâr ihtiyarın icirasına mebni` kendi- (14) -lerini bir çok nafaka gönderirler idi. (15) Hagop vefat etdikden soğra bu na- (16) -fakaların cümlesinden de mahrume (17) kaldılar: artık gerek iş ve gerekli hsan` (18) bir şey bulamaz olduklarından` yüz (19) üstüne kaldılar.

(20) Her cihetden zaruriyetde olub, (21) Matildanın kıseveti artarak sahe- (22) -ti bedeni artık tahamül edemez o- (23) -lub, o derece bozuldu ki, اساسız yü- (24) -rüyemez oldu: nihayet pütin kuvvet- (25) -den düşüb` bir kaç hafta hasda (26) yatdı. Birden bire bazı yerlerden bir (27) kaç ufacığ yardımlar yetişüb, biraz (28) gözlerini açdıklarından, yatağından (29) kalkub yas rubalarını geyindi, siyah

73 bir tüle bürünüb, bir deyeneye da- (2) -yanarak ğulibeden dışarıya çıkıb` (3) çimenli bir yerde oturub dikiş sele- (4) -sini de yanına aldı, ve “Ya Rabbim”: (5) deyib, siyah örtüsünü kaldırub yaşı- (6) -le dolmuş gözlerini etrafa gezdirdi: (7) “Ne kadar vakit oldu ki` bu yeşil a- (8) -ğaçların yapraklarını ancak ğulibemin (9) güçücek pencirelerinden görüyor i- (10) -dim: Mahud yatağımanın içinde geçirdi-(11) -yim şu uzun hafdaları ne zahmetli (12) gördüm: bu gün ne` kadar mutluyum (13) ki, şu sağ ve serin havayı kokułamaya (14) nail oldum. Şükürler olsun sana, ya (15) Rab, ki ömrümü tekrar bana ver- (16) -meye inayet etdin isede, duyuyorum (17) ki, daha çok zayıfım....

(18) Dikişini ele alarak işlemek istedi i- (19) -sede, bağıtı ki dikecek kuvveti yok, (20) yüreginden dehşetli bir of çekerek` (21) dedi: “Mümkünsiz dir, edemem: göz- (22) -lerim çatal görüyor: ellerim titreyyor: (23) bir iynei saplayacak kudretim kalmamış: (24) olancamızı dünki gün yedik tüket- (25) -dik: şu sahatda eger bir parça ekmek (26) yeyecek olursam: şüpesiz kuvvetlenir i- (27) -dim”. Bir defa daha içini ele aldı i- (28) -sede, elleri titrediyinden yere düş- (29) -dü: tekrar of çekerek: “Mümkünsiz

74 dir, ya Allahım: ya ben ne yapacayım: (2) bu halile ben ve kızım nasıl yaşamalı- (3) -yız: şu kır ve yabancı yerde acımızdan (4) ölecekmiyiz: ya Rabbim Allah” bağır- (5) -dı acı bir ses ile. “Acaba bizi u- (6) -nutdun mı: artık bizi kayırmaya- (7) -cakmısın: ah, bare teselli umudların- (8) -dan olsun bizleri mahrum bırakma...”. (9) Bunları söyleip tekraren oturdu ve (10) başını eline dayatarak sel gibi göz- (11) -yaşı dökmeye başladı: “Kefsiz: Hayif, (12) canım

tenden düşmüş gibi bir halde- (13) -im: tahamül olunmaz bir ağırlık yüre- (14) -gimi eziyor” dedi.

(15) “Bu arada Aḳnes elinde bir kiçüg (16) sepet` seyirderek geldi validesinin ya- (17) -nına ve dedi ki: “Hayif, ya sefil va- (18) -lidem: sepetim boş dönüyorum: çok қа- (19) -pular vurarak nafile yerde sadaқа is- (20) -dedim: bana bir parça қuru ekmeg daḣi (21) veren olmadı: o aziz ihtiar Hagop ö- (22) -lelden beru onun hatrını arayan a- (23) -demler` şimdi çok tepdil olmuşlar dır: (24) bu daḣların içinde hepimiz daḣi möh- (25) -tacız: kendu kendümüzü idare ede- (26) --meyyoruz, deyerek cevap viriyorlar. Ge- (27) -ru gelir iken, yolda bir kaç dane yaban (28) elması buldum: bundan maade bir şey (29) getirmedim: Hey vaḣ, bu kaç elma

75 bize ne kifaye edecek dir”.

(2) Validesi cevap etdi ki, zararı (3) yok dır. bunları de bulmamış olsa (4) idin, ne yapacak idi: Rabbinin ihsanı` (5) her ne қadar da az olsa, gine kendisi- (6) -ne teşekkür etmeliyiz”:

(7) Aḳnes validesinin yüzüne baқdıḣın- (8) -da, farkına vardı ki ağlamadan gözle- (9) -ri şişmiş idiler. validesini öperek dedi:

(10) “Gine ağlamışsın: қayru ağlama: ağla- (11) -dıḣını gördükcez çok acınıyorum: aḣ, (12) aman irica ederim bir daha ağlama”.

(13) “Emin ol, ya evladım, ağlamam: ve iş- (14) -de görüyorsın ki, gülüyörüm” dedi (15) validesi.

(16) Çocuқ dönüb dedi: “Evvet gülyor- (17) -sun, faқat yüregden gülmüyorsun”: Aḣ (18) ya Rab, nasilde solmuş ve sararmışdır: қor- (19) -қuyorum ki yeniden kefsiz olmasın: “Va- (20) -lidem, o қadar keder etme: ederisen` ben- (21) -de acınarak kefsiz olurım. zira ben (22) senin bu halını gördükcez` yanıp tu- (23) -tuşuyorum“.

(24) “Keder etme, ya evladım: işde ge- (25) -tirdigin elmasların bir kaç tanesi- (26) -ni yedim: biraz қuvvet aldım: қalanı (27) de al sen ye kızım” dedi Matilda.

(28) Aḳnes: “Of, ḣayır, validem: ben bir (29) ḣanesini bile yemem: cümlesini de sen

76 yemelisin: zira ben ac olmadıktan ma- (2) -ade, o kadar de kederliyim ki` hiç bir (3) şey yeyyemem” dedi.

(4) Çocuğun bu sözünden Matildanın (5) yüregi kayet oynayarak, kızını ku- (6) -cağlayib sevinc ile sığıdı: bade hu ona (7) emr etdi ki, gitsin kulibede olan (8) elbise ve sayir her ne ki varısa` cümle- (9) -sini getirsin. Aknesi bu hizmete ta- (10) -in etmeden birinci mahsedı` bir kaç (11) dakika kendüsinden aralayıb ağlaması- (12) -nı gösdermemek idi: zira ağlamamak (13) mümkünsiz idi. Çapuk gittiği birle (14) Matilda “Ağ dedi: ne derece bedbağ- (15) -tım: ne vakiğe kadar bu kızıcığazı se- (16) -faletde göreceyim: of, çok çetin dir (17) ekmeg dilemekliye mecbur olmak: ve zia- (18) -de çetin dir dilenib` bir şey alamamak (19) ...: Ben bu meskânı terk ederek, ev- (20) -ladım ile beraber gidüb bundan zia- (21) -de şenlikli ve misafirperver bir ma- (22) -hal aramalıyım, şöyle bir mahal ki, düş- (23) -mandan de bir fefesem olmasın: ya meh- (24) -rametlu Tangrım: sen benim muhafızım (25) ol, ve beni onların elinden kurtar”.

(26) Aknes gecikmeyüb validesinin yanı- (27) -na döndü: bir elinde yolculuk boh- (28) -calarını, diğer eline de neyi tutmuş (29) geldiinde validesi dedi ki, ”Gel sev-

77 güllü kızım: buraları artık terk e- (2) -delim: zira bundan ziyade buracığda (3) kalacak olur isek, zannım acılığdan (4) öleceyiz dir: ancak yola çıkmazdan ev- (5) -vel ilazım dır ki Allaha niyaz ederek, (6) yürümeye kuvvet ve kendi kılavuz- (7) -lığını dileyelim”.

(8) O ande evlad u valide, diz üs- (9) -düne gelerek şu duvayı okudular: (10) “Her bir şeye kadir Allah: eyi ve meh- (11) -rametlu Peder: müteşekküriz ki, sen (12) yarattığın bu yolçüsüz dünyanın i- (13) -çinden bir köşe de bize ihsan ederek, (14) bizi her bir şeyden mahrum kılmadın. (15) Lutf eyle, ya Rab: tekrar bizi muha- (16) -faza buyur: adımlarımızı misafirper- (17) -ver bir mahale doğrult: karşımıza mer- (18) -hametlu ademler çıkar, ve bizi düş- (19) -manınızdan helas eyle”.

(20) Bu niyazdan soğra, Matilda evla- (21) -dının elinden tutarak ayağa kalk- (22) -dı gitmeye istedi, iki adım alır al- (23) -maz bir metin kayanın üzerine düşüb (24) kaldı. Aknes bu halı gördüğü birle, (25) umudsızlık eseri sayılan acı bir fi- (26) -gan çıkarub: “Aman valideciyim, vali- (27) -deciyim” bagırışdı, ve ölme deyi yal- (28) -varmaya başladı.

(29) Matilda bir ara gözlerini açıb bir

78 az aklı başına gelmiş gibi göründü i- (2) -sede, felâketinin kısrati genişçe bir (3) göz yaşı dökdürdü kendüsine: ağ- (4) -layarak “Yazık” bağırır idi. “Daha (5) bu gün gibi, kendi kendimi kuvvet- (6) -den düşmüş ve umudsuz görmemiş i- (7) -dim”: der idi. (8) “Ağnesim, sevgüllü Ağnesim, sende benim ile duva eyle Al- (9) -laha ki, onun taqdiri üzerine olan u- (10) -mudumdan bu tehlikeden dolayı` vaz (11) geçmeyeyim”.

(12) Matildanın gözleri tekrar kanlı (13) yaşlar ile dolarak, bundan ziyade bir (14) şey söyleyemeyib` yorulmuş başını kaya- (15) -ya yaslatarak, tekraren bayılmak ü- (16) -zerine olduğunu Ağnes görünce, yanına (17) seyirdib kucakladı ve fiğanlar ede- (18) -rek dedi ki: “Acaba burada asla bi- (19) -ze yardım eden yok mıdır: ya Rabbim (20) Allah, sen bizim yardımımıza yetiş”.

(21) Zavallı kızcığaz, der hal diz üze- (22) -rine gelüb, elleri ile bakışını semaya (23) doğru kaldırıp, validesi için sıdki (24) pütün duva ederiken, ansızın` u- (25) -zakdan tatlı bir ses işitdi, ki şu (26) sözlerden ibaret idi.

(27) “Söyle ne dir. bu kederin,

(28) Benzinbetin solguluğun:

79 Deyil mi ki siler Rabbi,

(2) Kendi kılın göz yaşını”.

(3) Ağnes bu beyite heyran olarak, ya- (4) -vaşcacık validesine dedi ki, “İşidi- (5) -yormusun validem: diyne, bak, ne` gü- (6) -zel dir şu beyitin kelimeleri”.

(7) -“Evvet, dedi Matilda: zann e- (8) -dersin ki, bu teselli kelimeler biz- (9) -lere kuvvet vermek için` semadan e- (10) -niyor”.

(11) Seda gitdikçe yaklaşarak` beyit (12) devam olunmakta idi.

(13) “Şu çiçekleri yaradan,

(14) Ne güzel de karbi vermiş.

(15) Güneş onları yakdığında,

(16) Tekrar karbi diriltirler”:

(17) “Havada gidip gelmekte olan,

(18) Kuşlar sürüsüne bak.

(19) Ne güzel senalar okurlar,

(20) Yeri ve göyi yaradan”:

(21) “Evet, dedi Aķnes, Peder Allah (22) ki, o ufacıķ kuşların bile ihtiyacla- (23) -rını görür ve teķmilen kayırır onları, (24) bizi onlardan çok ziyade sevmekte ol- (25) -duğundan: bizi hay hay, kayırır, böyle (26) deyil mi, valide”.

80 “Helbet ona ne` şüphe`, sevgüllü (2) kızım“: dedi Matilda: “Kuşların yey- (3) -yeceyini düşünüb veren, bizim de yey- (4) -yeceyimizi ihsan eder, ve asla bizi yüz- (5) -den bırakmaz”:

(6) Beyitin sesi daha ziyade yaklaştı: (7) bu zevallılar beyitin zirde beyan par- (8) -çasını kayet ağnaşılır tarzda işit- (9) -diler.

(10) “Artık ağlama derdini,

(11) Umudunu Allaha ver.

(12) O seni çok hoş kayırır,

(13) Asla unutmaz o seni”.

(14) “Pek sahih dir, validem”>: bağırdı (14) Aķnes, ve talaş ile el çarparak ve se- (15) -vinerek: “Tıpkı benim sözlerimi söyle- (16) -yor: sevgüllü validem işitdin mi” de- (17) -di ve validesini öpmeye başladı: eli (18) ile onun göz yaşlarını silerek bir daha (19) ağlamamasını niyaz eyledi.

(20) -“Yok, azizim Aķnes, dedi hanım, (21) müsterih ol, bir daha ağlamayacağım: (22) ben itikatsızlığımdan püşman oldum, (23) artık duyuyorum ki, Allah bilinmez bir (24) tarzda beni teselli buyuruyor: (25) ondan ötürü çok kuvvetlendim”.

(25) Evlad u valide bu mesele üzerine

81 hale söyleşmekde iken, bir çoban kıızı- (2) -dır gözlerine ilişdi: bu kız kaya- (3) -ların arasında ve otların içinde bir şey (4) arayarak talaş ile deyor idi: “Yavru- (5) -cuğazım acaba nerede saklanmış dır: (6) alemde bir çukura düşmemiş olsa idi: (7) işde hayli vakıt nafile aradım onu: (8) ben daha bu dağlarda bu kadar u- (9) -zak gitmiş deyilidim”. Dikket ile dört (10) tarafına göz gezdirerek sürüsüne (11) dönme için yakın bir yol aramaķda (12) iken, ansızan Matilda ile Aķnes gözü- (13) -ne ilişdiler. “Aman Allah, burada ya- (14) -bancılar görüyorum, kaçayım“ dedi.

(15) - “Yok, yok: kaçma bizden, çoban kı- (16) -zım”. dedi Matilda tatlı bir ses i- (17) -le: korkma, ve eger mümkün ise, bize yar- (18) -dına yetiş: zira biz mehramete şayan (19) fakırız”.

(20) -“Ya Rabbim, dedi çoban kıızı, meh- (21) -ramete şayan fakırmisiniz siz: çapuk (22) söyleyiniz ne ile size muavenet edebi- (23) -lirim”.

(24) Aknes çarçapuk cevap verdi ki, va- (25) -lidesi dün akşamdan beru aç dır: ve (26) iki üç dane yabani elmadan maade bir (27) şey tememiştir.

(28) “O’ğ, çok mesrurım ki, kahvealtımı (29) henüz yememişim”: dedi mehrametli

82 çoban kıızı. ve elindeki zenbili aşarak, (2) içinden ekmeg, bir bardak, ve bir top- (3) -rak çanak çıkarıb` “Buyurun yeyin (4) bu ekmeği“ dedi: ve “İşde size koy- (5) -yun südi de”. Bunu söyleyerek leye- (6) -ne süd doldurdu: “Bu südden de (7) içiniz, çok tatlı dır: işde size yemiş (8) daği: şüpesiz güçüg kızcığaz yemişi (9) çok sevmelidir. Alınız, ya sevgüllüle- (10) -rim, alınız: işde size daha ekmeg”.

(11) Umudsız oldukları halde` ansızın (12) önlerine çıkan kahvealtıyı Matilda (13) ve Aknes çok iştah ile yediler. Ba- (14) -dehu Matilda bu çoban kızcığazın e- (15) -linden tutarak` dedi: “Müteşek- (16) -kürüm senden, aziz evladım: sen bizim (17) için bir melaikesin: Allah felaketleri- (18) -min son derecesinde seni bana gönde- (19) -riyor: sen benim ömrümü tehlikeden (20) kırtardın: zira sen olmasa idin, biz (21) acımızdan ölecek idik”.

(22) Biz çoban şu sivalı ile bu teşek- (23) -kürlere hitam verdi: “Bu insiz ve çöl (24) bir mahalde nasıl oldu ki bulundunuz (25) dedi: her keşden uzak bu gulibede (26) nasıl yaşadınız: benim ile beraber gelin (27) ben sizi eyi adamlar köylerine götü- (28) -reyim: o ademler asla sizi sefil bırak- (29) -mazlar”.

83 “Hey vah, azizim, dedi Matilda: (2) çok zaifim: nasıl yürüyeceğim: bir (3) kaç hafta kefsiz yatdığım: asla (4) dermanım kalmadı: yolculuk edemem”.

(5) - “Acınacak hal, dedi kıız çoban: (6) ya nasıl edelim: her gün size yeyecek (7) getirmek isdeyorum amma, evimiz bura- (8) -dan hem çok uzak dır: hemde biz daği (9) fuğareyiz”.

(10) - “Müsderih olunız, sevgüllü kı- (11) -zım, dedi Matilda: şimdilik Allah ina- (12) -yet etdi bana: bundan böyle daği (13) şüpesiz kendi yardımından

bizi mah- (14) -rum etmeyecek dir: senin ikramından e- (15) -peyice kuvvetlendim. Allah ki, bir ça- (16) -deh su vereni ücretsiz bırakmayor, (17) bize verdin süd ve ekmeğ için de (18) sana ücret verecek dir”.

(19) -“Evvet” deyerek, Aşnes daği va- (20) -lidesinin sözünü tastik edüb, “Ben (21) daği müteşekkürüm senden, ya mehra- (22) -metlu çoban kıızı: ancak esef edeyyo- (23) -rım ki, şimdi sen de acıkacağsın: bi- (24) -zim sebebiz ile kavfealtından mah- (25) -rum oldu.”

(26) - “ Yok, mani deyil dir, dedi kız ço- (27) -ban: ben ister idim ki, ziade ei bir (28) şeyim olaidi de` onu daği size vereyi- (29) -dim: irica ederim bunun için bir da-

84 ha söylemeyiniz”.

(2) -“Tekrar müteşekkürüm senden deyi (3) tekrarladı Matilda: südün vücu- (4) -dime kuvvet verdiyi gibi, okuduğun (5) beyit daği derdli canımı sağalttı: zann (6) etdim ki, o sözlerin bizi teselli eyle- (7) -mek için semadan endiler”.

(8) - “ Bu beyiti çok beyendiniz mi, de- (9) -di çoban kıızı: ben başka çok beyitler (10) bilirim: onlar daği bunun gibi güzel- (11) -dirler: benim en böyüg meserretim bey- (12) -it okumağ ve ilahiler diynemek dir: çok (13) defa bir yeni beyit öğrenmek için` bir (14) kuzu vermişim”.

(15) Matilda kendu memnuniyetini bu (16) yeni dosduna ibraz eylemeye bir mina- (17) -sibet bulduğundan memnun olarak, Aş- (18) -nese emr eyledi ki, neyi alıb eyi bir (19) kayde çalsın: Aşnes ise neyi çok eyi (20) talim etmiş olduğundan, anide va- (21) -lidesini emrine itaaten` güzel bir (22) muğaddeme ederek, şu güzel beyti o- (23) -ğudu.

(24) Ormanlarda körpe kuzu,

(25) Serbestlikden memnun mesrur:

(26) Yaprakların körgesinde,

(27) Oynayarak karnı doyar:

(28) Onun gibi, bu alemde:

85 uslublu tıfil çocuk,

(2) Salt validesi indide.

(3) Bula bilir rahat ömür:

(4) Kuzu kendi yemin bulur,

(5) Çocuk kendi yeyeceğin tanır.

(6) Ölür ise Allahdan dır,

(7) Ecel ona tatlı gelir.

(8) “Ağ , bu ne yüreg yakıcı` güzel (9) beyit bir: bagrıdı çoban kızcığaz: (10) ve nasıl de tatlı dır onun sedası: (11) ben asla böyle bir beyit işitmemiş i- (12) -dim: bizim çobanlar buynuz, kaval ve (13) tulum tanburalardan maada beşga (14) çalgı bilmekler: Aman, benim ile gel. sen (15) böyle güzel şeyler bildikcek, çok kolayca (16) senin ve validenin nafaçasını bula bi- (17) -lirsin. senin şu sefil haline mehramet et- (18) -meseler dağı. şu okudugın beyitlere (19) heyran olarak, hüsnü irizalaro ile sana (20) ekmek, süt, tere yağı, yumurta, ke- (21) -ten ve yün vereceklerini ben tahut (22) ederim: Gel, gel, benim ile gel”.

(23) -“Evladım, dedi Matilda, güzel (24) bir tedbir dir bu ki, Allah fikrine (25) bırakıyor: Evvet, ya sevgüllüm Aşnes, (26) git bunların kapularında oqu, ney (27) çal ve o vesile ile nafaçamızı teda- (28) -rik et”.

86 “Evvet, sevgülü validem, dedi (2) Aşnes: emrinize itaat ederim: sana ye- (3) -yyecek getirme için` yalın ayâk, ça- (4) -lılara basarak, dünyanın bir ucun- (5) -dan o bir ucuna dek giderim”.

(6) İmdi karar verdiler ki, Aşnes çoban (7) kıızı ile beraber gitsin: ve ney çalıb (8) beyit okuyarak sadaça toplansın. E- (9) -sef u matem ile evlad ve valide biri- (10) -birlerinden ayrıldılar: Matilda sevdiyi (11) kızın arkasından bakmağda idi, ta ki (12) Aşnes dağın başına çıkarak meşe ağac- (13) -larının arkasına geçüb görünmez oldu: (14) Matilda de düşünüb bu ayrılık bir- (15) -kaç gün için olduğunu hatrına alıb` (16) bir az teselli buldu.

(17) SEKİZİNCİ BAB

(18) AGNESİN DİLENMESİ

(19) AŞNES neyini koltuğına vurarak, (20) kıız çobanın yanı sıra yürümekde idi am- (21) -ma` kayet esef ile: kendinin derecesiz (22) mahcubluğu ki, insanlardan uzak ya- (23) -şamasının semerisi idi, kendisini pek çok (24) incitmekde idi. Cesareti yok fik- (25) -rine getirmeye ki, yeyeceg toplamak i-

87 çün mecbur dır herkeşin önünde çalıb (2) beyit okumaya: gerçi validesine olan mu- (3) -habbeti terkyar idi, ve ona yardım etme (4) için elinden

geleni etmeye hazır idi ise- (5) -de, bilir idi ki, mecbur olduğu bu (6) hizmetde çok çetin ve acı bir hizmet- (7) -dir, bunun için gidecekleri mahale (8) yaklaştıkça kuvveti kesilmekte idi: (9) çoban kızcığaz ise geri döndükde` i- (10) -ki kayyanın arasında zay etmiş olduğu (11) kuzuyu bulub kucağında götür- (12) -mekde iken, korkak arkadaşının daği (13) fefeselerini def edub ona yüreg ver- (14) -mekde idi. Nihayet zevallı Aķnes gözlerini (15) semaya doğru kaldırıp, son derece ac (16) olan sefile validesinin tasvirini fıkrine (17) getirib, deruni yürekden Allaha niaz (18) eyledi ki, bu çekilmez belaların içinde (19) kendi yüregine canına kuvvet versin.

(20) Der hal yüregi bir kuvvet kesb ederek` (21) cesaretlendi ve kaviyen karar verdi ki, (22) Allahın yardımını ile her bir cefayı çeke- (23) -rek, validesini o sefil haldan kırtarsın:

(24) Bu tefekkürler ile Aķnes çoban kız- (25) -cığazın mayyetinde olarak güzel bir o- (26) -vaya yaklaştı: Bu ovanın her bir ta- (27) -rafı yeşillig ile müzeyen tepelikler i- (28) -le çevrilmiş idi: şurada burada daği- (29) -nık ğulibeler var idi: bunların bir ka-

88 çı tepelerin başında yapılmış idi: bu (2) gulibeler kıyet alçak yapılmış ve dam- (3) -ları ise yassı sal taç ile döşenmiş i- (4) -di ki, kışa furtunaya dayansınlar: (5) bu gulibelerin bazısının bacaları kır- (6) -mızı yeşil boyanmış idiler: içinin beyaz (7) duvarlarında de adebe dair güzel re- (8) -sim ve fayidemend güzel nasihatlar ile (9) müzeyen idiler ²⁰.

(10) İş bu ğulibelerin sırasında bağ ve (11) bahceler ile çevrilmiş bir güzel çiftlik (12) olub, kıpusunun önündeki körgeli (13) çinar ağacının altında de çiftligin sa- (14) -hibi bir kereved ile birde masa kıur- (15) -durmuş idi.

(16) Çoban kıızı dedi ki, “Şu çiftlii gö- (17) -rüyormusun, Aķnes: bu çiftlig bu (18) tarafın en eyi ademlerinin saķin oldu- (19) -ğu mahel dir: Hepsinden evvel git o ka- (20) -punun önünde: söyle senin o güzel (21) beyitini: ben inanırım ki, çok eyi kıabu- (22) -liyyet bulacaķsın, ve ondan cesaret- (23) -lenerek serbestce başqa kıapulara da- (24) -ħi gide bileceķsin, bende bu kuzuyu (25) valideme götüreyim, zira o artık kıa- (26) -yib olmuş bilir idi, şimdi görüncez` (26) çok sevinecek dir. Sen orada kıızmeti-

²⁰ (27) Bu adet aleseviye çuigerililerin ve Albean (28) dağında saķin olanların kıulibelerinde bulunur :

89 ni bitirdikten soğra, doğruca şu (2) tarafda olan iki adet çınarların or- (3) -tasından geç: orada bir kılıbe bu- (4) -lacağsın: o kılıbenin yeşillikler ile do- (5) -nanmış yolundan geçerek doğru bizim ku- (6) -libeye gelirsın: ben orada seni bekle- (7) -rim: Allaha sınırladık: kendu seni (8) kayırsın”.

(9) Ne zaman ki çoban kızcığaz ayılıb (10) uzaklandı, Aşnes de neyine düzen ve- (11) -rerek hazırlanmaya başladı isede, yü- (12) -regi kayet titiremekte idi: “Vah böyle (13) ise ekmeg bulma için meger çalib çağırma- (14) -lıyım. Of, bu o derece ağırdır ki, oğu- (15) -yacağım yerde ağlasam caiz dir: ancak (16) böyle deyil dir: Fuşareliyimiz için u- (17) -tanmamalıyız: Fukarelig o zaman ayib (18) olur ki, biz fuşareliye şayan olmuş o- (19) -luruz: nasıl ki layksızlıg ile zenginlig- (20) -de, şeref deyil dir: böyle olduğu hal- (21) -de cesaretlu olaim“ deyerek çiftligin (22) kşapusu önüne oturdu, ve neyini ça- (23) -lıb kendi beyitini söylemeye okumaya (24) başladı.

(25) Aşnes okur okumaz çiftliyin oda- (26) -larının bir penciresi açıldı: ve eyi diy- (27) -nemeg için çiftlig sahibinin üç nefer (28) gülden latif güzel evladları pen- (29) -cirenin önünde dizildiler: valideleri i-

90 se dış kşapudan çıkarak Aşnese teşek- (2) -kür sunması ile beraber dikket ile (3) de ney çalanı bir eyice gözden geçirib (4) dedi: “Ya Rabbi, bu kızcığaz nasıl (5) de bizim bu bağlara gele bilmiş: elbise- (6) -sinden aşikâr görünüyor ki, karib dir (7) onun gibi de kşorşak ve nazik halı bildi- (8) -riyor ki, eyi ve asılzade bir familya- (9) -dan dır: çok ihtimal ki, asılzade de (10) olmuş olsun”.

(11) Kendu kendüsine bu tefekkürleri (12) etdikden soğra, Aşnese yaklaşarak (13) tatlı bir tarzda ona dedi. “Seni Al- (14) -lah mübareklesin, sevgülü evladım ²¹: se- (15) -sin melayik sesine benzeyyor: sen daği (16) bu tatlıluğın ve ehli irzca mahcübü- (17) -ğün ile melayiksın: okuduğın beite (18) heyran oldum: ona muşabil acaba sa- (19) -na ne edebilirim”:

(20) Aşnes, bu eyi yüregli hatunun ib- (21) -raz eyledii insaniyetden tekmlen cesa- (22) -ret alarak, terbiyeli bir ses ile ce- (23) -vab verdi: “Ağ çok açım: Allah aşkına (24) olsun bana bir az süd ile ekmeg ihsan (25) buyurun”.

²¹ (38) helvedid ve tiroli daglarında saşin edenlerin (29) her vakit verdikleri selam dır “

(26) - “ Çok eyi , sevgülli kızım: şimdi seni (27) memnun ederim: azacıq bekle”. dedi

91 köylü hatun ve içeri gitti: bir da- (2) -kike soğra Kesrk, vartuhi ve Lizet (3) aşāu enüb bu kızcığazın etrafı- (4) -nı çevirerek, aman bir kısacıq beyit (5) daha oqu bize deyiş yalvardılar: “A- (6) -man bir başğa ilahi daha”: derler idi. (7) “Güzel beyit söyle ve kaydeli olsun, a- (8) -man”: dediler.

(9) Aknes bu sevilir çocukların arzu- (10) -larına göre başga bir eyi beyt daha (11) okudu.

(12) Çiftlig sahibinin evladları artık (13) sevinclerinden hop hop sıçrayarak, “Ya- (14) -şasın: yaşasın bağırarak, müteşek- (15) -küriz, sevgülü yabancı kız” dediler.

(16) Bu sırada valideleri agacdan yapıp- (17) -miş temiz bir kaba asma yaprağının üze- (18) -rine bir az ekmeg ile taze tere yağı ko- (19) -muş olduğı halde getirib, “İşde sev- (20) -güllü kızım, ye bu taze tere yağını, (21) daha şimdi çıkardım”: dedi Aknese.

(22) -“Çok eyi yüreginiz var, hanım, de- (23) -di Aknes. O derece memnunım senden ki, (24) nakıl edemem”. Ve bir parça ekmeg kopa- (25) -rıb` üzerine tere yağı koyarak` işdah (26) ile yedi: ve baqi kalanı yemeg isdededi.

(27) - “Kızım, ne için yemeyyorsın, dedi (28) çiftlig sahibinin ehli. He`, şüpesiz yü- (29) -rümeden ziadece yorulub ve acıkmış

92 olmalısın”.

(2) -“Müteşekürüm: epeyice yedim: ba- (3) -na ruşhat verirseniz artanımı da va -(4) -lideme götürmeg isdeyorum” dedi Aknes.

(5) Bu ara çiftlig sahibinin ehli kendu (6) evladlarına dönüb` dedi: “Bakınız (7) yavrularım, bu kız validesini o kadar (8) seviyor ki, kendisi ac olduğı halde ver- (9) -diğim yemein tekmilini yemeyüb, valide- (10) -sine saklıyor: ya evladlarım, siz de bu (11) valideperver kızdān örüneg alınız....

(12) “Ye sen kızım, ye: sen kendi kendini sık- (13) -ma: ben validen için elindeki küfeni (14) ekmeg, tere yağı ve meyve ile dolduru- (15) -rum ki, beraber götürresin valideye” (16) dedi.

(17) Bunlar bu lakırdıda iken, muqaddem (18) zikrini geçmiş olduğumuz` Baba Benno cık- (19) -navor geldi: ve kendi adeti üzre çocuk- (20) -lara ufaq

süretler hediye eyledi: on- (21) -lar ise sevinc ile kabul eyleyerek, elini (22) öpmekte iken, cknavor Aķnesi görüb, (23) çiftlig sahibisinin ehline dedi.

(24) “Bu güçüg kız kim dir: bu ney ça- (25) -lar bir kıza benzeyyor”. Soğra biraz (26) daha dıķket ile bakarak: “Ya Sema (27) ve peder Allah, dedi kendu kendine: (28) nasıl de melayik gibi güzel bir kız dır: (29) ne de tatlu ve ehlilak sıfatı var

93 dır... Çal imdi, kızım, dedi Aķ- (2) -nese: ve bildiyim beytlerin en eyisinden (3) bir beyt oķu bize bakayım”.

(4) “ Bildiyim beyitlerden en eyisini mi o- (5) -ķuyayım, sordu Aķnes: öyle ise size (6) sümbülin beyitini oķuyayım”: dedi.

(7) “Başla bakalım, emr etdi baba Ben- (8) -no cknavor: sünbülin ilahiyesini oķu (9) ki, o da senin salih ve bi kusur oldu- (10) -ğuna bir nişane olur çiçek dir”.

(11) Der hal Aķnes neyi alıb, tekrar (12) bir az çaldıķdan soğra, daha oķuma- (13) -ya başlamazdan, Benno onun çalgıyı çok (14) ustalıklı tarzda tutduğımı görerek (15) taacüb edib dedi: “Sahihen bu- (16) -nun öyrenişı çok ala dır: görünüyor ki, (17) eyi bir hocaya malike itmiş”.

(18) Aķnes cevap vermeyerek, şu besteyi (19) oķumaya başladı.

(20) Dağda biten çiçeklerden,

(21) Ki Rab dır hep yaradan:

(22) üç çiçek var kayet üsdün,

(23) erkânlı dırlar sevilir.

(24) Kızlar ondan tac örsünler,

(25) Başlarına süs etsinler:

(26) Ben bergüzar isterisem,

(27) Bu üvç çiçekden ederim.

94 Benno ne zeman ki o gün sabah A- (2) -delber Beyden işitmiş olduğu beytin (3) bu parçasını işitdi ise, derecesiz ta- (4) -cüb etdi: zira Adelber kendisini i- (5) -nandırmış idi ki, bu beyiti, mütevef- (6) -fa ehlinden maade hiç bir kimse bilmez: (7) bundan dolayı başladı şüphelenmeye ki, (8) acaba bu ney çalan kız

mirimumaile- (9) -hin kızımı dır: ancak soğra süal ede- (10) -rek tahtık etdi ki, kendüsi Aknes (11) ve validesi de Matilda çağırılır imiş, (12) ve dağın başında bir ufacık guli- (13) -beden başğa başğa vetanları olduğunu (14) bilmeyor: validesi ise işleyecek işi kal- (15) -mayüb acından sefile olub kefsiz ol- (16) -duğu güne degin, iş ile geçinmekde ol- (17) -duğunu söylediyinden, Benno evvelki şüp- (18) -hesini bir taraf ederek düşündi ki, (19) bu Matilda denilen hanım ki, kendü (20) kızına bu beyiti öğretmiş dir, olabilir (21) ki Adelberin ehli töleninda hanımın (22) sadık dosdlarından birisi olmuş olsun.

(23) Bunun için kendü kendisine karar (24) verdi ki, vakıt geçirmeyerek Aknesi ve ço- (25) -ban kızını beraber alarak` gidib bebağt (26) Matildai bulub görsün: evvela şu- (27) -nun için ki, o karının möhtac olduğu (28) şeylere yardım etsin: ikinci, belki müsa- (29) -firi olan beyi teselli edecek bir malimat

95 alabilsin. Çitflig sahibini ehline yal- (2) -vardı ki, ol gün mağarasında kabul et- (3) -miş olduğu müsafir için bir tavuk ve- (4) -sayir yemekler hazır ederek, kocası ile (5) mağaraya göndersin: bu siparişi et- (6) -dikten soğra, Benno Aknes ile çoban (7) kızcığazı beraber alarak yola düş- (8) -dü: yolda çknavor bir düziye Aknesden (9) süvallar eder idi: Mağsedi ağnamak i- (10) -di ki, bu Matilda denilen karı kim- (11) -dir: ancak zavallı çocuk validesinin (12) sahihden kim olduğunu bilmediyinden, bir (13) malimat vermeye kadar deyil idi.

(14) O gün baba Bennonun mağaraya girme- (15) -sinin yegirmi beşinci senesinin yılbaşısı ol- (16) -duğu için, o gün o taraf ehalsinin cüm- (17) -lesine de Bayram gibi bir gün idi. Ken- (18) -disi bu sefil karıya tesellih ve yar- (19) -dım götürmekde olsun, ehali de mağa- (20) -raya doğru giderek çiçekler ile orayı do- (21) -natıb ziyetini icira etmek üzere i- (22) -diler.

(23) **DOKUZUNCU BAB**

(24) **HANIMIN TANILMASI**

(25) Hiç bir vakıt Matilda, bu günki (26) gibi` uzun ve kederli bir gün geçirme-

96 miş idi: Aknesden ayrıldığına çok ke- (2) -der eder idi: zira her bir şeyden mah- (3) -rum olub, fağet bir tanecig evladı ile (4) teselli olmağda idi: bundan ötürü (5) bu gün dahi dayyanılmaz bir halde ra- (6) -hatsız idi.

(7) Kendi kendüsine: “Ya semavi peder, (8) deridi: ya eyliğ yani Tanrı: sen ki benim (9) bir daneciğ umudumsın ve benim sak- (10) -layanımsın: inayet et, evladımı esirge, (11) tehlikelerden sakla ki, ona bir keder (12) vuku bulmasın: sen onu selamet ile (13) bana tekrar ihsan buyur”.

(14) Bu kısa duvadan soğra, gulibe- (15) -sinden dışarıya çıkıp, elinde çiçeğden (16) örülme bir tac tutarak, doğru o (17) sevdiyi ağacın yanına gitdi, o ağacın (18) ki, üzerinde ehlinin ismini yazmış ol- (19) -duğundan, kızı Aşnes her gün o ağacı (20) çiçeğler ile donadır idi: ancak bu gün (21) Aşnes olmadığından, kendüsi bu hızme- (22) -ti üzerine alarak` meskür tacı ağacın (23) üzerine vaz etdi ve (24) donatdı: evvet donatdı o ağacı ki, ehlinin mezarı ye- (25) -rine intihaz eylemiş idi, bir ki` onu (26) derecesiz sevmiş: ve her an onun için (27) göz yaşları dökmekte idi. Bu hız- (28) -meti kendisi eda etti amma, fikrinde (29) de çok keder duyurucu şeyler oyyan-

97 dırdı: Kendi kendisini teselli etme (2) için başladı tatlı seda ile bir be- (3) -yit okumaya.

(4) Matilda daha ilahiyesini tekmil et- (5) -meden, Baba Benno bir kaya arkasından (6) dışarı çıkıp` bir az durdu ki, hanı- (7) -ma bir eyice dikket etsin. “Matilda (8) cknavorı görüb` korğarak bağırdı: “Ya (9) Rabbi, ne görüyorum: bir yabancı var- (10) -dır: cknavora benzeyor”. Artık Benno (11) bunun üzerine yanına yaklaşarak, ih- (12) -tiram ile selamladı ve dedi: “Allah (13) saklasın seni, ya zade hanım: yalnız (14) olduğın halde sana yakın geldiyme af- (15) -et”.

(16) -“İlazım dır ki` ben senden af dile- (17) -yeyim, ya muhterem peder ki, şamata- (18) -larım ile zatınızı taciz ettim: bura- (19) -da yalnızca ömür geçirdiyim için as- (20) -la adem görmediyimden taacüb etdim: (21) zira biz buracığda bazı yaban keşesi (22) avlayan avcı ve kuzusunu kayib etmiş (23) olan kız çobanlardan maade insan gö- (24) -remezidik.

(25) “Ve onların cümlesi de bana söz ver- (26) -mişler idi ki, benim bu sakın olduğım yeri (27) bir kimseye söylemesinler: ancak bu sa- (28) -bah bir çoban kızcığaz geldi, evladımı ona (29) kıatarak kendisine yalvardım ki, şu

98 - yakın köye kılavzulasın: fekat unut- (2) -dum söylemeye ki, benden dolai kimseye (3) malumat vermesin: acab bu gizli ma- (4) -heli o mı sana tarif etdi”.

(5) - “Teemin ol, ya asıl zade hanım, dedi (6) Benno, ben sana zarar vermek efkaryı ile (7) buraya gelmemişim”.

(8) - “Madem ki öyle ise, hırkan ile asa- (9) -nı bir tarafa koyub, buyur otur, (10) dedi hanım cknavora.

(11) Benno, onun bu davetini kabul e- (12) -derek, çayırın üzerine oturub, Ma- (13) -tildaya dedi ki, “hasda bir yüregi (14) sağaltma için buraya geldim, hanım”.

(15) - Eger, benim yüregim için deyyor- (16) -san, ikrar ederim ki, çok hasda dır: (17) ve onun yarası o kadar derin dir ki, (18) ancak onu Allah sağalda bilir. Ar- (19) -tık benim için bu dünyada teselli (20) ve umud qalmamış dır: sahat be sahat (21) acele bekleyerek, bir loqma kuru ekmeye (22) hasret çekmekteyim: eger yanınızda var (23) ise, irica ederim bana bir parça verin”.

(24) - “Eger seni acıdan, salt açlığın ise, (25) çok kolay imiş seni memnun etmek”, dedi (26) cknavor.

(27) - “Başia bir dert daha beni sıkış- (28) -dırıyor“ dedi Matilda: bir evladım var- (29) -dır, ve dünya üzerinde ondan maada

99 bir şeyim qalmamış dır: esefi derun ile` (2) görüyorum ki, bu evladcıgazım, bu (3) dağlarda böyüyüb, o terbiyeden mah- (4) -rume qalıyor, o ki kendisine iktiza dır. (5) Ya muhterem peder, sen bana, aqıllı (6) bir adem görünüorsun: ve zann ederim ki, (7) sen daim bu sefil halde böyümüş olma- (8) -malısın: sözün ve davranışın gösderiyor (9) ki, sende benim gibi vaqti ile asılza- (10) -deler ile yaşamışsın: kim bilir belki se- (11) -fil evladımın halını islah etme: için, (12) seni Allah bana gönderdi”.

(13) - “Evvet, dedi Benno: ben daği o (14) fikir ile buraya geldim: kıızını gördüm: (15) melayik gibi güzel dir: onun o sefil (16) halı` haqıketen yüregimi alt üst ey- (17) -ledi”.

(18) - “Sen kıızını nerede gördün“, deyi (19) sordu Matilda: acaba ona bir keder (20) olmuş mı“.

(21) - “Yok, alem üzre olmayın: dedi Benno: (22) o kıızıcığaz çoban ki, bu sabah ona (23) kılavuz oldu, gine onun ile beraber bir (24) çeyreg sahata kadar sag

ve salim bura- (25) -ya gelirler. Beraber idik, ben onlardan (26) ileri geçdim, çünkü isdedim ki senin i- (27) -le tehna söyleşeyim: geçinmeniz için (28) evladın öyle bir vesile bulmuş dır ki, (29) ihtimal ki sogra kendisine çok kederli ola

100 bilir. Benim asılzade ve cömerd bir (2) dosdum var ki, ömründe faķet bir ev- (3) -lade malik iken, o dağı vefat etmiş ol- (4) -duğından, bir can evladına mühtac dır: (5) ne zaman ki kızınızı gördüm ise, fikrime (6) geldi ki, kızını ona can evladı verdireyim. (7) Küçücüg Aķnesin yakışıklı duruşu, (8) onun melaikane tatlılığı, ha keza sesi (9) ve ney çalmada olan minasibeti o dosdu- (10) -mın mehramet u muhabettini çelb ede- (11) -bilirler: bunlardan maada evladınızın (12) bilib okudugu bir ilahi onun yüregine (13) derecesiz tehsir edecek dir, ve bu kız (14) dosduma can evladı olur ise, dostu- (15) -mın derdleri de hafıflenecek: Aķnes da- (16) -đı kendu yeni pederi yanında eyi bir (17) hal kesb edecek, ve belki sen dağı. An- (18) -caķ her bir şeyden evvel sen hangi fa- (19) -milyadan oldugunu, ve bu felaketinin (20) sebeblerini bana bildirmelisin: emniyet (21) et inan benim aķ saçlarıma, zade hanım: (22) hatrına getir ki, senin ile söyleşen bir (23) ihtiar olub, size tekmil bir peder mu- (24) -habbeti ibraz ediyyor. Allah ki beni (25) görüyor, efkyarımın ĥalisetini de ta- (26) -nır“.

(27) - “ İnanırım“ ya muhterem peder, de- (28) -di Matilda: size olan emniyetim tam- (29) -dır: başıma gelen felaketlerin cemisini

101 de sana naķıl ederim, senden asla bir (2) şey saķlamam.

(3) - “Şüpesiz sizin felaketiniz böyüg (4) bir şey olmalı dır ki, bu insiz mahalde (5) sakın olmaga mecbur olmuşsunuz: ben (6) dağı böyüg arzu ile naķiliyetinizi diy- (7) -neyeceyim“ dedi cķnavor.

(8) Matilda naķiliyetini şöyle başladı. (9) “Ben Oķon dı Aprımond Beyin bir tane- (10) -cig evladıyım: ismim dağı Matilda ol- (11) -mayyub, Tesleninda dır“.

(12) Meskür, cķnavor kendi kendine, ta- (13) -ciblu bir ses çıkarıb, “Ya Rab, ta (14) kendisi imiş“ dedi.

(15) Matilda ise, cķnavorun tacübini (16) görerek korkdu, ve titireyerek kesig (17) bir seda ile Bennoya sordu ki, “Nedir (18) bu taacübünüzün sebebi, ya peder, a- (19) -caba ismim mi sebep verdi: sende mi (20) düşmanınınızın çası sın: yok, ya mühte- (21) -rem peder, buna inanmam“.

(22) - “ Yok, elem etme ve teemin ol, ed zade (23) hanım, dedi Benno: ben asla kimseye düş- (24) -man deyilim, ve nasıl ola bilir ki bir bed- (25) -bagt valideye düşman ola bilirim: an- (26) -cağ kızın bana demiş olduğu isminiz (27) Matilda, şimdi Tesleninda dediyinde (28) taacüb etdim“.

(29) - “Buna asla taacüb etme, ya peder,

102 dedi Matilda: sebebi o dır ki, o da- (2) -hi esrarıma egyah deyil ve ismimi bilmez. (3) Diyne nakliyetimi: her bir şeyi agnarsın“.

(4) Artık Matilda başladı Adelber (5) ile evlendiyyinden ta kendu ehtiyâr ve (6) sadık Hagop uşagının vefatına dek (7) başına gelenleri dıkket ile diyнемekte (8) olan cknavora nakıl etmeye, ve söhbe- (9) -tine şöyle hitam verdi: “O sadık u- (10) -şagım öldükden sogra, ben ile kızım son (11) derece sefalet ile yaşayorız: ancak (12) semanın hökmü kaderi muğaddes dir: (13) eyi dir salih ve fakır olmak, nice ki zen- (14) -gin ve günahkâr olmak “.

(15) Ve bu nakiliyet hayıramız Baba Ben- (16) -nonun yüregini çok acıtdı, ve ağlamak- (17) -sızın diyneyemedi, kendi kendisine der (18) idi: “ Ya Rabbim Allah, ne derece şaz (19) olacağlar karı ve kocay, ne vaqıt ki bi- (20) -ri birlerine kavuşurlar ise, onlar ki bi- (21) -ri birlerini hale ölmüş zann ederken, (22) şimdi bu dünyada buluşacağlar dır. (23) Nasıl de kederlileri teselli etmek bilir- (24) -sin, ya insanların semavi pederi: inayet, (25) et, Allah: sen bunlara kuvvet ver ki- (26) -bu sevincli haberi duyduğlarında ö- (27) -mürce bir kedere oğramasınlar ve ölme- (28) -sinler “.

(29) Badehü Matildaya dönüp dedi

103 “Ya azizem hanım, fehm edermisin ki, (2) ben ne böyüg sevinc duyayorum, sana (3) bean etmem ile ki, artık senin derd ve (4) meşakkatın günleri teknil olmuş dır. Gı- (5) -rimo dı Türkua denilen ve seni kovala- (6) -yan adem vefat etmiş dir: ve deyil ki (7) eceli ile, ile kendu hırs u karezine (8) kurban olarak: zira kendi kazebine fe- (9) -da olan bir şahsın biladeri kendi ile du- (10) -velloy edüb fenalığın haklı mükyafa- (11) -tını kendisine verdirdi. Ancak senin eh- (12) -line gelindikde, hayatda zann edecek (13) sahih sebeblerim var dır. Düşündükcez (14) bana inanmak geliyyor ki, evvet o daha (15) hayatda dır: duymuş olduğun o kara (16) haber seni kovalayan o alçağ ademin fen- (17) -ni dir kıyas ediyyorum dedi.

(18) Behude yerde, Matilda, ehlinin, (19) kendu askerlerinden biri ile bsag yüzü- (20) -gini göndermiş olduğunu zikr idub ve söy- (21) -ler idi. Baba Benno, cevab etdi ki, (22) insanlar çok defa kendi zalımlıklarını (23) başa çıkarmak için bundan ziade fen- (24) -aler düşünmüşler dir ki, kendilerinin (25) canavari arzularını doyyursunlar: ve (26) ihtimal dır, der idi, o bsag yüzü (27) bir desise ile Abelber beyden çalmış ol- (28) -sun ki, sahte vefatını tasdik etsin.

(29) Matilda bu lakırdıları diynedik-

104 ce, mükedder sıfatı` umud ve mut- (2) -luluk ışığı ile nurlanıb: zann eder- (3) -sin ki vücüdi bütün dirildi, ve u- (4) -mulmaz bir ışık onun fikrini aşdı, (5) sevgülü zevcinin belki hayatda oldu- (6) -ğuna dayir olan` fakat bir zannı, bir (7) ihtimalı, gerçekliyin ancak gölgesi, ona (8) yeni bir hayat bağışladılar: onun i- (9) -çün` sevinç ile ayyağa kalkarak` bağırır.

(10) “Ya , dindar cknavor, gerçek mi be- (11) -ni kovalayan öldü... zevcem belki (12) sağ mı dır dedin.... Allahını sever (13) isen, bana yardım et ki, buralar- (14) -dan çıkıb giderek, dünyanın o bir u- (15) -cuna kadar olsun sevgülüm Adelbe- (16) -ri arayayım”.

(17) Baba Benno ne zaman gördü ki hanım (18) zann etdiği kadar altüst olmayüb, öyle (19) sevincli bir haber işitmeye hazırlığı var- (20) -dır, karar verdi ki, gelecek vakıt da (21) göreceyi mutluluğun gerçekliyini, da- (22) -ha açık tarzda ona toğandırısın: bunun (23) için şu kelamları de artırdı: “Kıo- (24) -can, Abelber dı Hoğ-roş anılır idi de- (25) -din: bu isim bana yabancı deyil dir: (26) onu ile biz bir orduda idik: son mu- (27) -harebede telef olan zabitlerin cemi- (28) -sini de tanırım: Adelber onların da- (29) -hilinde deyil dir: Hoğ-roş kalesini

105 düşmanlar yağıdıktan soğra tekrar (2) yapıldı: muharebeden iki sene soğra (3) bir defa oralardan geçdim, evvelkin- (4) -den ziade yüksek ve ziyetli gördüm (5) kulesini, ve bu kalenin başka bir ele (6) geçdiyini asla işitmedim: sahibsiz ka- (7) -lan eyyaletleri İmperator şuna buna (8) ihsan eylediğinde, ben orada idim: eyi (9) bilirim ki, Hoğ-roş eyyaleti o defter- (10) -de dahil deyil idi: bizim günümüzde (11) bundan ziade dehşetli vukuatlar (12) olmuş dır: sen kendu üzerine keşf ide (13) bilirsin: işde her keş de, seni ölmüş bi- (14) -liyor, amma sen hayyattasın, sana vu- (15) -ku bulan şey başgasından vuğu bu- (16) -la bilir“.

(17) “ Ya dindar cknavor, dedi Matilda, (18) mutlaka bir şey biliyorsun` amma tek- (19) -mil söylemek istemeyyorsun: söyle, irica (20) ederim, söyle, duygularım bana haber (21) veriyorlar ki, Adelber ölmüş deyil dir. (22) Geçen kefsizliyimde, Allahdan soğra, kı- (23) -zım ile beraber biricig düşüncem o idi: (24) biri birimize kavuşmaçlık bana öyle ya- (25) -kım görünüyor idi ki, her sabah oyyan- (26) -dığım zaman, kendu kendüme der idim:

(27) _artık bu gün onu göreceğim, ve (28) belki de bir iki sahattan _: asla dü- (29) -şünmez idim ki, ölüm ebedilig kapu-

106 larını önüme açabilir, vaktin ile ebedi- (2) -diliyin, yaniyya bu ve o bir dünya- (3) -nın arasında olan uzaklıklar bana na- (4) -malüm idiler: eger kocamı tekrar gör- (5) -meçlig bağına nayil olsam, ve eger şu (6) taçıkede ola bilse, yüregimde olan ah- (7) -dın teknil olduğuna sayacağım, deyil (8) ki başka bir şeye: ancak şu farz ile (9) ki, biribirimize kavuşacağımız mahal (10) ile olan minasibetler, hayâl etdiyimin (11) başka çeşidleri olmuş olacaçlar. ev- (12) -vet, bu dünyada görebileceyim ben (13) onu, deyil ki o bir dünyada: söyle, böyle (14) ise, yalvarırım sana, söyle, benden bir (15) şey saklama“. Bu sözlerden soğra Tes- (16) -leninda, mühterem cknavorun elinden (17) tutub kavi bir duygu ile kendu el- (18) -leri içinde sıkarak, yüzüne doğru ba- (19) -kım dedi: “Söyle bana, Adelberim ha- (20) -le sağ ve hayâtda dır, öyle deyil mi“.

(21) Baba Benno cevap etdi: “Azizem ha- (22) -nım, görüorum ki, ebedilig ömrüne ima- (23) -nı olmak, bir dişehlinin yumuşak ve (24) zaif yüregini bile kuvvetlediyor, yü- (25) -regim derecesiz tepreniyor. Böyle oldu- (26) -ğu halde` serbest söyleyeyim: evvet, A- (27) -delber hayatda dır, ve sende bu gün (28) onu göre bileceksin“.

(29) Tesleninda bunu işitdiyi gibi,

107 diz üzerine gelib, iki elini semaya doğ- (2) -ru kaldırarak, sevinc ile bağırdı: (3) “Teşekkür ederim senden, ya mehramet- (4) -li ve keremkâni Allah ki, benim göz (5) yaşlarımı ve sıtkı pütün duvalarımı (6) ta kendi aziz tahtına kadar yügsel- (7) -tib` kabula şayan buyurmuşsun: me- (8) -mulimden çok ziade çapuk kavuşdurı- (9) -yorsun bizleri: evvet, sen kavuşdurı- (10) -yorsun, SEN, ya yetim ve dulların pe- (11) -deri, kederlilerin kuvvetli muhafızı. (12) Öyle bir sefaletde bulunuyor idik ki, (13) kendi kendimizi senin mehrametinden mah- (14) -rum

sanyor idik: sefaletimizin son de- (15) -recesinde senin pederani elini bize doğ- (16) -ru uzatarak, bizi mutluluğa davet (17) buyuruyorsın“.

(18) “Evvet, dedi Benno, çok defa Al- (19) -lah azmüştan hazretleri, teessüf göz (20) yaşlarını, böylece sevinc göz yaşla- (21) -rına tebdil eder “.

(22) Tesleninda daha duvasını tekmil (23) etmeden, Aknes çoban kızıcığaz ile gel- (24) -di yetişdi. Validesi kızını gördü gi- (25) -bi sevinc ile ayağa kalkıp ona doğru (26) seyirderek kucaklayub bağırdı: “Ak- (27) -nes, ya benim sevgülü kızım, mesrur ol (28) sevin, diz çök ve Allaha teşekkür et: (29) ellerini, gözlerini ve yüregini semaya

108 doğru kaldır, zira pederin ki, biz çok- (2) -dan ölmüş biliyor idik, daha hayât- (3) -da imiş, ve bu gün onu görecekimiz (4)Oh, memnun ol , her bir şeye kadar (5) Allaha, ve birlikde şükür verelim ol (6) keremkâni peder Allaha “.

(7) Hangı kalem muğdedir ola bilir aca- (8) -ba, bu nazig yüregli evladın` taacü- (9) -bini ve sevincini naql u beyân etmeye, (10) ne zaman ki bu sevincli ve umulmaz bu (11) havadisi işitdi ise. “Ya validem, ba- (12) -ğırdı, ne söyleyyorsun: sahihen pede- (13) -rim hayâtta mı dır: nerede dir şimdi, (14) gösder bana ki kucaklayım onu. Ah (15) validem, ölçüsüz sevincimden artık la- (16) -kırdı edemez oldum.... Ne kadar (17) memnun olayım senin şu sağlığını görerek, (18) bende sana hemmesrur olarak: Hayif bu (19) kadar seneden beri ağlayıb sızlama- (20) -dan maade bir şeyin yok idi...“.

(21) Çocuk altüsdliği ile beraber, gine (22) diz üzerine gelerek: “Ya sevgülü ve (23) gani Allah, sana nihayetsiz şükür ede- (24) -rim ki, eyligkâni validemin yüregine se- (25) -vinc ve mutluluk ihsan buyurdun: (26) çok defa onun ağlamasını görerek (27) kayânın üzerine kudretten yapılmış (28) olan haçaletn önüne anamdan gizli diz (29) çökerek iricalar sunar idim ki, tesel-

109 lini validemden esirgemeyesin.... Sen (2) benim niazlarımı kabul etdin, ben se- (3) -fili muradına erdirdin: imdi tekmil (4) ömrümün içinde sana her ne kadar te- (5) -şekkür sunsam az dır “.

(6) Badehu yaşlı gözleri ile validesi- (7) -nin kucağına seyirdib dedi: “Bu ne (8) taacüb olacak şey: sevincimden oynayıb (9) sıçırayacağım yerde, kederli bir adam (10) gibi ağlamak isdeyyorum.... Bilmeyyor (11) idim ki, insan sevincinden de ağlar imiş “.

(12) Tesleninda artık acele ediyiyor idi (13) ki, çarçapuk bu kederamız mahalı terk (14) ederek, gitsin kendi ehlini bulsun: (15) ancak görüyor idi ki, baba Benno şa- (16) -yirin üzerine yaslanmış ve asla bir la- (17) -kırdı etmeyerek, Aķnesin yere bırakmış (18) olduğu ney elinde, bir taraftan o bir (19) tarafa çevürüb düzen verüb çal- (20) -mak arzusunda idi. Tesleninda onun (21) bu fütursuz halına tahamül edeme- (22) -yerek dedi: “Ne oturuyorsun: ya (23) hayırlı peder: bırak elindeki neyi: kalk (24) beni bir an evvel ehlime götür: ver- (25) -diğin bu meserret haber bilirsin ki (26) memül olunmaz tarzda beni dirilt- (27) -di. Evvet, şimdi eyi ağnıyorum ki, bir (28) yaban keçisi gibi, en yükseğ dağlardan (29) bile sıçrayıb gitmeye mükkedirim: o neyi

110 kızıma var: hırķan ile asanı al: buyur (2) gidelim çabuķ yetişelim “.

(3) - “İrica ederim, bırak beni ki bu (4) neyi bir kaç dakika elimde tutayım, (5) dedi Benno: Bu ney benim gözüme mu- (6) -kaddes bir şey dir: çünkü Allah bunun (7) vasitesi ile kendi kudretini gösder- (8) -di bize. Semanın muķadderri cillelerini (9) derin bir ihtiram ile öğrenmeliyiz: bu (10) ufacık odundan yapılmış neysiz senin (11) bu gizli mahalın bilinemeyecek idi, sizi bu (12) firar halınızdan kurtarmak şerre- (13) -fine ben dağı nail olamayacak idim: ve (14) asla bilmeyecek idim ki, Adelber beyin (15) zevcesi hale sağ ve hayatta dır, ve (16) bu insiz ormanın içinde sakın dir: zira (17) eger sen bu neye malike olmuş olmasa i- (18) -din, Aķnese de öğredemeyecek idin, (19) öğrenemediyi halde de` senin ve kendi- (20) -sinin nafaķasını tedarķ etme için` (21) dağlardaki kulibelerin önünde onu (22) çalıb okumak cesareti onun fikri- (23) -ne doğamayacak idi. Bu sabah ehlin (24) bir beyit okudu ki, o beyiti sen ona (25) öğretmişsin: bir az soğra kızın ney (26) çalıb o beyitin bir parçasını okudu- (27) -ğında, derecesiz taacüb etdim: si- (28) -zin taşıdığımız sahte isimleri eşiderek (29) fefeselendim: ve az kıalsın` niyetimi dey

111 işdirecek idim: bundan dağı öğrenmeliyiz (2) ki, sahihligi gizlemek çok muħataralı (3) şey dir: ancak hamdu şükürler olsun (4) Allaha ki, sizin kim olduğunuzu fakir (5) bu ney ve o beyit sebebinden bana ta- (6) -nıtdı. Bu ney ile Aķnesin okuduğu o (7) beyit, mehrametsiz bir düşmanın` biri (8) birlerinden ayırdığı zevc u zevceyi, te- (9) -krar biri birlerine kavuşdurdu. Haķ (10) Taala bu neyin vasitesi ile bir bisuç (11) çocuğu kendi pederine teslim ediyiyor: (12) cümle

şeye kadar bir ALLAHA teşekkür- (13) -ler sunmaksızın ben bu neyi elimden bı- (14) -rakamam ve buradan gidemem: evvet o (15) Allaha ki, odun ile maden parçasından (16) ses ihsan ederek, bir maşam düzdürür. (17) Böyle olduğu halde onun şerrefine o- (18) -laraq bir beyit okuyalım ki, onun va- (19) -sitasi ile` nasıl ki dedim, sizi mutlu (20) ediyor”. O ande dindar ihtiyar ney ile (21) bir muqaddeme eylediğinde, Tesleninda (22) ile Adelina dağı birlikte olarak` ati- (23) -deki beyiti okudular.

- (24) Sefa u cefalerede, ya adem,
- (25) Allaha şükür ver,
- (26) Gönderdiyi felaket dağı çok
- (27) da şükür ver:
- (28) O sana mükyafat etme için

112 seni tecrübe eder,

- (2) Seni çapuk cefalardan sevince
- (3) Tebdil eder.
- (4) Hububat ile üzüm eyi ye- (5) -tişsin deyyu,
- (6) Her gün bir derece havo olmak o (7) lamaz.
- (8) Nazig çiçeg açılmayd yaklaşıncaz,
- (9) Sabahları ħarbi ister ve alır.
- (10) Geceler her ne kadar zift (11) karanlık olsa,
- (12) Yıldızlar o kadar parlak ışık- (13) -lu olur:
- (14) Furtuna şedid olursa, bizde
- (15) umud çok olur:
- (16) Zira Alaimisema yedi renk ile bile
- (17) kefalet verir.

(18) Bundan soğra Baba Benno Tesle- (19) -nindayi, Adelina ve çoban kızcığazını a- (20)- laraq cknavorluk mağarasına doğru öl- (21) -revan oldu: Hağiketen messerret bun- (22) -lara fevkel ade kuvvet vermiş idi: der- (23) -hal dağın tepesine çıkdılar ki, oradan (24) artık ormandaki ağaçların aralarından (25) görünür idi cknavorun kilisesinin zan- (26) -ğadunu.

(27) Bu dağın başında durarak, müh- (28) -terem peder, bir az tefekküre varıb

113 düşündü ki, apansız gitmelerinden (2) Beyin ömrüne keder gelmek ihtimalı (3) var: zira nasıl ki, ansız kederden, böy- (4) -lede ansız sevicden çok defa füc- (5) -ceten vefat vuğu bulur, karar ver- (6) -di ki, zevcisi ile kızını birden bire hu- (7) -zuruna çıkarmasın, doğru yoldan çıktı, (8) çiftligden mağaraya giden caddeye (9) girdi: orada hanıma rica etdi ki, (10) bir az vakıt arada gizlenib beğlesin, (11) ta ki lazım olacağı vakıt kendüsine (12) beyan oluna.

(13) ONUNCU BAB

(14) ADELBER İLE TESLENİNDA VE KIZI (15) ADELİNANIN KAVUŞMALARI

(16) Bu ara köyün ehalileri cknavo- (17) -run mağarasında cem olarak, kilise ile (18) mağaranın kapularını, zeytün dalları, (19) tefne yaprakları ve emvayi çiçek tac- (20) -lar ile donatmışlar idi. Adelber bey (21) dağı Marşar isminde yaveri ile beraber (22) bunlara kodanpa eylediyinden ziynet çok (23) güzel görünür nizamlı tarzda donan- (24) -mış idi.

(25) Bey ise bu hizmeti biritib, haylı

114 vakıtde baba Bennonun avdetine beğle- (2) -mekden osanub, merķum yaveri ile bera- (3) -ber magaraya girmekte olsun, baba Benno (4) dağı o arada yakın bir tepeden kız ile (5) beraber enmekte idi: acele adım alarak (6) ilerleyib cemsata yaklaştıkda, par- (7) -mağını ağzına götürerek işaret etdi (8) ki, kimse ses çıkarmasın: ve dört et- (9) -rafına bakarak Beyi arıyor idi: ha- (10) -zırlıkları görünce, kendi kendisine de- (11) -di: “Ağ ne görüyorum: bu ziynetler (12) bu hazırlıkların maanesi ne dir: aca- (13) -ba benim için mi ola, yoksam Ev- (14) -vet, benim eyliğ bilen eyi komşularım ile (15) etraf köyler ehalisi, mutlaka bu gün (16) bu dağda saķın olmamın tam yigirmi be- (17) -şinci senesi olduğunu unutmuyarak gel- (18) -miş ve bu donanmayı hazır etmiş birler (19) ki, yıl başımı tebrik etsinler. Ey, eyi (20) ve dindar ademler: bu gün bana ha- (21) -zırlanmış olduğumuz meserretin bin katı- (22) -nı Allah size ödesin: amma böyle nizam (23) lı tarzda donadılış faket o köylü a- (24) -demlerin işi deyil dir: bunun içinde A- (25) -delberin parmağı vardır. Ya Adelber, (26) sen bana taacüb verici bir iş hazır- (27) -lamak istemişsin amma, ben sana ondan (28) pek çok ziade bir taacübiet hazırla- (29) -mışım ki, hayâl dağı edemezsin: sen

115 bu donanmayı senin için hazırlamış ol, (2) zira ömrünün en tatlı ve en güzel (3) gününü ziynetlemiş olursun“.

(4) Baba Benno, badehu Adelinayı ya- (5) -nına çağırıp elinden tutdu ve dedi: (6) “Sevgülü kızım, git şimdi şu ağaçların (7) arkasına gizlen, sana işaret etdiyim (8) birle MENEGŞENİN beyitini başla okuma- (9) -ya: eyi hatrında sakla yolda sana et- (10) -diyim tenbihleri“.

(11) “Çok eyi, ya faziletlu Baba“ de- (12) -di kız: ve gitti tarif olunan yerde (13) gizlendi.

(14) Badehu Benno yüksek bir ses ile “A- (15) -delber bey, neredesin: buyur gel, ya- (16) -nıma gel“ bağırdığında, bey derhal se- (17) -yirdüb öyle bir yanına geldi ki, zann (18) edersin uçdu.

(19) Yaklaşıb` “Sefa geldin, Baba Benno: (20) bu sabah gittiyin yola başka başka (21) yoruldum: seni görmedim: acaba başka (22) yoldan mı gittin “: dedi.

(23) Benno cevap etdi: “Evvvet, bazi el- (24) -zem işler için mecbur oldum gitdiyim (25) yoldan dönmemeye: zann idersem, oradan (26) dönmeyeceğimi daği sana demiş idim“.

(27) Bey dedi: “Ağ, babalık, bilemesin (28) ki, sensiz bu gün geçirdiyim vakıt ba- (29) -na ne kadar uzun ve tahmülsiz görün

116 di: zira bu yüksek taşların ve ağac- (2) -ların kölgeleri ovayya yayılarak müked- (3) -der bir sovuğ peydah etdikleri, za- (4) -ten bende olan kederleri artırdılar: (5) velhasıl, sen gideli beru pütün efkâ- (6) -rım geçmiş vaktımda vuku bulan fela- (7) -ketlerimin esefleri üzerine döndü: (8) Hey vağ, artık mutluluğun güneşi be- (9) -nim için çok az vakıt parladı: ömrümin (10) çiçeqli vaktı daha kuşluk olmazdan` (11) akşam ezanı geldi yetişdi: dünya ü- (12) -zerinde yapıyalmız kaldım, ya Baba: ev- (13) -vet sefil bir cınavordan bile ziyade ya- (14) -lınız kaldım.... nihayet her bir şeyimi (15) kayib etmişim: of her bir şeyimi.... “.

(16) Yüregi kalkmış bunları söyleyerek (17) çocuk gibi ağlayıp firyad iden Bey (18) oturdu: ve başını eline yasladarak e- (19) -seflü düşüncelere daldı ise, Benno ar- (20) -tık sabır etmeyerek, “Ey beyim, de- (21) -di tatlu bir ses ile: cesaretlen: (22) helbet seni tesellih edecek bir vasi- (23) -tam ola bilir “. Bir de bir nişan kaldır- (24) -dığı birle, Adelina olduğu yerden neyin (25) sesini çıkardığında: Adelber taacübi (26) azimle başını kaldırub bağırdı.

(27) “Ya sema, bu ne dir ki, işidiyorm: (28) bu ne kaydeli tatlu seda dır “.
Ba- (29) -ba Benno parmağını ağzına götürerek,

117 “Sus ol, sus ol de` diyne “: dedi. (2) Birde Adelina okumaya başladı.

(3) “Dağda biten çiçeklerden,

(4) “Ki rabbi dir, yaradan:

(5) “Uç çiçek var kayet üstün “.

(6) Adelber oturduğu yerde taşa dön- (7) -müş gibi oldu: zann eder idin ki, ay- (8) -yakları yerden bitmiş dir: zira tepre- (9) -nir halı kalmamış idi: bakışını ağac- (10) -lara doğru kaldırıb, ses gelen tara- (11) -fa demek isterim: beyiti teknil oldu- (12) -ğı gibi, Bey de ayyağa kalkarak bağır- (13) -dı: “Ya kebir Allah, bu işidilen beyi- (14) -ti Teslenindanın beyiti dir: onun kay- (15) -desi ve de` deyebilirim onun sesi, ve (16) belki de onun sesindende tatlı. Acaba (17) göz yaşlarımı silme için Tebeninda me- (18) -zarından geri mi dönüyor: ya Baba, aca- (19) -ba cknavorhanende saşın olmuş maleyikler- (20) -mi var: ya aziz cknavor, sen Allaha ni- (21) -yaz etdin mi ki, beni tesellih etme (22) için kendi melayiklerinden birini bu- (23) -raya göndersin: irica ederim, göster (24) bana: o bana nemalüm olan şeyi ki, se- (25) -dası yüregimin her bir tellerine aq- (26) -si seda eyledi.

(27) Bunu söyleyerek davrandı ki, seyir-

118 dib ağaçların arkasında` ses gelen yere (2) gitsin, lakin kendisini Benno tutdu, (3) ve dedi: “Dur beyim: Rabbi Taalenin (4) mücüzatını şimdi göreceşsin, o` zann (5) etdiin melayikden ziade` seni tesellih (6) edecek dir “.

(7) Baba Benno, bir nişan daha etdiyi gi- (8) -bi, Adelina ağaçların arkasından dışarı (9) çıktı: Benno der hal elinden tutarak (10) Adelberin yanına getirdi ve dedi:

(11) “Beyim, bu sabah bizim dağların en (12) insiz ve girilmez mahallerinde bu kızcığa- (13) -za tesaduf etdim...“. Bey , Benno- (14) -nın söhbetini kat ederek dikkatli bir (15) bakış ile bu kıızı keşf edib` bağır- (16) -dı: “ Bu ne mücüzat dır: Teslenindanın (17) tam tasviri dir: şüpesiz Tesleninda (18)

dağı çocukluğında buna benzer idi “: (19) badehu Adelinaya yaklaşarak dedi: (20) “Titireme, evladım, titireme: kork- (21) -ma, söyle bana: sen kim sin, ve bu beyi- (22) -ti sana kim öğretti “.

(23) - “Ben kendi validemden öğrenmişim: (24) senin kızın ım “: dedi kızıcıgaz.

(25) - “Benno, megerki bu mümkün mi dir: (26) of, inanamıyorum ben bu işe: acaba (27) bu dehşetli şağa ile, beni aldatmak (28) mı isdeorsun: mehramet et, ya baba. (29) ...“. Söyle bana, ya sevgülü evladım,

119 adın ne dir: validene ne tesmiye olu- (2) -nur “.

(3) - “Bend-im ismim Adelina dır: validemin (4) ismi de Tebeninda”.

(5) - Ya Rab, ya sema, Adelina sev- (6) -gülü evladımın ismi dir, Tesleninda dağı (7) benim zevcimın ismi. Benno, Benno, sevin- (8) -cimden aklıma şaşırıyorum: bilmeyorım ki (9) oyyanık mıyım, yoksam uyku da ruya (10) mı görüyorum.... Yalancı hayâl: şa- (11) -zib ruya: meger mümkün mi dir, ölü- (12) -ler mezarlarından geri gelsinler“.

(13) Adelina bağdı ki pederi inanama- (14) -yor, neyini göstererek dedi: “Bağ bu- (15) -na pederim: Tanıyormusun bunu”.

(16) Bey dıkket ile neyi gözden geçirerek (17) bağırdı: “Ya sevdiyim ney: evvet, ta- (18) -nıdım bunu: çok vakıtden beru gö- (19) -rülmemiş eski ve sadık bir dost gibi (20) beni şazetdi bu ney: evvet, nişanlan- (21) -dığım zaman, ağ, o mutlu günlerde (22) bu neyi Teslenindaya hediye etdim: (23) işde ikimizin de isimleri bunun üzerin- (24) -de yazılmız dır: ADELBERDEN AÇIÇEM (25) TESLENİNDAYA HEDİYE. Ya Adelina: ev- (26) -vet sen benim kızım imişsin: gel ki, se- (27) -ni yüregimin üzerine sıkışdırayım: sen (28) daha validenin kucağında bir biçare (29) çocuk iken, ben muharebeye gitdim:

120 şimdi nasıl de böyümüş, seçilmiş, güzel- (2) -lenmişsin: bir peder için bu ne mut- (3) -uluğ.... Ancak söyle bana: validen (4) nerede dir: gerçeğ sağ mı dır “.

(5) - “Evvvet, ya sevgülü pederim, sağ- (6) -dır “:

(7) - “Ne dedin, validen sağ mı dır...“ (8) bağırdı Adelber ve sevincinden şıçıra- (9) -maya başladı: “şimdi nerede dir: gel (10) çapuk gidib bulalım onu.... Ehlim (11) hala hayâтта mı imiş: ya ihsankâni (12) Tanđrı: senden ne derece

müteşekkür (13) olmalıyım. Adelina, Adelina, ya sevgülü (14) kızım, çapuk, söyle bana, şimdi vali- (15) -den nerede dir...“.

(16) Benno dönüb dedi: “Rahat ol Beyim, (17) ve zann etme ki, gençliyinde sevgülü (18) olan arkadaşın şimdi de o zaķıtki gi- (19) -bi güzel ve genç dir: yazık, derd ve (20) meşakkat onun gül yüzlerini soldurmuş- (21) -lar dır: sana olan muhabbeti ile sa- (22) -daketini muhafaza etmek için mec- (23) -bur olmuş dır bu tarafın yaban yer- (24) -lerinde yaşamaya: o dağı tahamül olu- (25) -namaz sefatletle ağır ve tehlikeli bir (26) kefsizlikden daha yeni çıķmış olduğun- (27) -dan, inanmam ki tanıyabilesin“.

(28) - “Vicudun güzelliği ile yüzlerin (29) kırmızılığı boş ve geçici şeyler dir, ya

121 Baba Benno ben kendüsini o güzel (2) yüregli sadıkem Teslenindai görmeg is- (3) -derim“.

(4) Baba Benno cevap etdi: “Hele yüre- (5) -gin çarpılmağdan rahatlansın: ehlin da- (6) -đı senin gibi seni görmeye acele edüb` (7) rahatsızdır: sen o sevgülü ve muhab- (8) -betli azize zata ziade yüreg oy- (9) -natması vermeden saķın: acele etmey (10) ile` birleşmeg mutluluğundan siz kendi- (11) -nizi mahrum eylemeyin: o dağı seni ölmüş (12) sanıyor imiş, sende onu: şimdi sen onu o (13) bir dünyadan gelmiş gibi göreceksin: (14) ba ğhusus şu sahatta ki, esef ve (15) sevincden ziade örselenmiş dir“.

(16) Adelber bu sözleri asla diynemek (17) istemeyyor idi: “İrica ederim söyle (18) bana: ehlim şimdi nerede dir: bir da- (19) -ķıķe bile sarf etmeyerek kendisine (20) gidib bulmaķ isderim: hayde gidelim (21) bulalım onu“: der durur idi.

(22) - “Allahımı seversen rahat dur: ve (23) azıcık bana diyne: dosdlarımndan birisi- (24) -ni gönderdim ki, gitsin ata bindirib (25) getirsin, biraz sabr et“: dedi Baba (26) Benno.

(27) Bunlar bu mücadelede iken, uzak- (28) -dan davul zurna çalarak, köylüle- (29) -re mağsus olan eheng ile bir şalabalık

122 gelmekte olub, yavaş yavaş cķnavorun (2) mağarasına yaklařmaķda idi. Bu aralık (3) Adelberin yaveri ğeyirderek gelib efen- (4) -disine söyledi ki, dağın arķasından (5) bir bölüg köylü daha gelmekte olub, (6) içlerinde ğürmete

şayân, siyah fis- (7) -dan giyinmiş bir de hanım var dır ki, (8) atdan enüb bir köylü hatunun kol- (9) -tuğına girerek dağı çıkmakda dır.

(10) Bey bağırdı: “İşte o dur.“ Ah, Te- (11) -sleninda sevgülüm Tesleninda”.

(12) Yaverini de beraber alarak heman (13) karşılamaya seyirttiyinde, Adelina- (14) -da pederi ile beraber gitmek isdedi- (15) -yinde, Benno bırakmadı: “Burada kal (16) sen, sevgülü evladım: dağın yolu çok (17) sarb dır, olur ki bir çukura yu- (18) -varlanırsın: pederin ve validen şimdi bu- (19) -raya gelecek dirler“ dedi: ve döndü (20) kendi kendisine: “Bu ne mutluluk, ve (21) bu ne sevinc, ya Rab: tekraren biri (22) birlerine kavuşmaçlık eger böyle azim (23) bir sevinc dir, ki insan tabiyeti güc (24) ile tahamül ede biliyor, ya ne derece (25) cesametlü olacak o sevinc, ne zaman ki, (26) ebedilikde buluşırlar ise: bu işe u- (27) -mud etmek bile öyle bir mehlem dir ki, (28) ölümün tehsir etmekte olan esef ya- (29) -ralarını sağaldır “.

123 Bey sadık yaveri ile kahraman gibi (2) der hal dağın başına çıkıp yüz adım (3) aşağıya ener enmez Teslenindayi is- (4) -tiğbal etdi: ve gördi ki, çiftlig sa- (5) -hibinin ehli koltuğuna girerek yürü- (6) -mekde idiler. Biri birlerini gördükle- (7) -rinde hüsula gelen meserret tarif o- (8) -lunamaz oldu: biribirlerini kucağlay- (9) -yarak gözlerinden sel gibi yaşları a- (10) -kıtdılar: sevinclikden ve yüreg oynat- (11) -masından bir çok vakıt lağırdı edeme- (12) -diler: encamı Adelber sus durmak per- (13) -desini yırtarak: Teslenindanın elinden (14) tutub kendi dudağlarına götür- (15) -dü: bsag yüzüğünü onun parmağında (16) gördükde, muhtasarca ağnatdı ki, (17) nasıl olmuş idi de parmağından çaldır- (18) -mış idi: zannıma o hayin Grimonın iğda- (19) -mı ile çalınmış idi dedi.

(20) Badehu Grimonun de duvelloda te- (21) -esufle vefatını hikaye ederek, şük- (22) -raniyetle dolgun gözlerini semaya kal- (23) -dırarak bağırdı “ilel ebed teşekkür (24) ederim sana, ya semavi Peder Allah: (25) mehrametlu Tangrı ki, sen bu gün tek- (26) -raren bana gönderiyorsun bu şirin ar- (27) -kadaşımı ki, evvelden de bana ihsan (28) buyurmuş idin: ihtişamla, şerrefle (29) mubarek olsun senin aziz ismin: ebedu

124 ebed amin “.

(2) Artık ikisi kol kola vererek meserre- (3) -ti kâmile ile cknavorun mağarasına (4) doğru yürüyüb bir tanecik evlad- (5) -larıda orada bulub birleşdiler.

(6) ON BİRİNCİ BAB

(7) CKNAVORUN YIL BAŞISI

(8) NASIL ki söyledi idik, o etrafta (9) bulunan sakinelerin cemisi de kendile- (10) -rine mahsus olan çalgı ve ehengler ile çık- (11) -navorun mağarasınaygelmek de idiler ki, (12) Baba Bennonın oraya saşın olmasının yi- (13) -girmi beşinci sene başısını tebrik ey- (14) -lesinler: cümleside bayramlık elbisele- (15) -rini giyinmişler idi: kız ve erkek çocuk- (16) -ların cemisi de kar gibi beyaz rubalar (17) geyinib, başlarını de envai çiçegler (18) ile donanmış taclar giyinmiş idiler. Bu (19) çocuklardan birisinin elinde` al ve ye- (20) -şil kordelalar ile bağı bir desde çi- (21) -çeg var idi: diğeri bir çocuğun elinde de (22) bir sepet çiçeg olub, sayılerinin elle- (23) -rinde de çeşid kordelalar ile donanmış (24) ve envayi meyveler asılmış yeşil dallar var

125 idi: şu zaten tanıtdığımız çoban kız- (2) -cığaz de, çiçegler ile donanmış bir ku- (3) -ğu ile hepisinden ilerde gidiyoridi: baş- (4) -ga bir kız dağı çiçegden örme bir kafes- (5) -de bir çift güzel gögercin götürüyo- (6) -ridi. Çiftlig sahibinin ehli, o mehramet- (7) -lu hatun de başına peşdimala bürü- (8) -lü bir sepet almış idi, kocası dağı ye- (9) -şil yapraklar ile donanmış bir varil gö- (10) -türiyor idi. Bu alay her cins ve her (11) çağ ademlerden müretteb idi: bunlar (12) gidib cknavorhanenin kapusunda, iki (13) sıra olarak düzüldüler: çiftlig sahi- (14) -bisi bir işaret kaldırarak, çalgıların (15) seslerini kestürüb ihtiyar bir ademi (16) ileri geçirdikde, bu ihtiyar, nutka (17) durarak dedi: “Ya sevgülü ve a- (18) -ziz Baba Benno: senin bu günki yıl- (19) -başın minasibeti ile, cümle etraf e- (20) -halimiz, çiftci ve çobanlar sana tebri- (21) -ke geldik: cümlemiz de şu yigirmi beş (22) senede alet devam bize etdiyin eyliğ- (23) -lerden müteşekkürüz, ve bu teşekkü- (24) -rimizi feylen dağı beyan etme için ba- (25) -zi hedieler getirmişiz dir: her ne kadar (26) sana layık şeyler deyil isede, kabul (27) etmenize irica ideriz: bize af et, zira (28) mükdedir deyiliz sana layık olan tarz- (29) -da bulunmaya: sen lisanımıza bakma,

126 ille yüregimize bak: zira severiz seni, (2) ve yürekden severiz. Allah ki yüreg- (3) -lerimizi görür, senin için etdiyimiz (4) duaları de işitir: ve umarım ki di- (5) -leglerimizi kabul buyurur”.

(6) Bu mekadirşinas halkın` bu teşek- (7) -kürden, baba Bennonın yüregi kalka- (8) -rak, bir söz ile onlara cevap verib öy- (9) -le bir teşekkür etdi ki, pütün yü- (10) -reg duygularından ibaret idi: bunun (11) üzerine` cümlenin sedası üç defa (12) “Yaşasın Baba Benno “: bağırsarak se- (13) -mayi titiretdiler.

(14) İş bu vaḳti meserretde, Adelber (15) bey, Teslenindanın koltuḡında olarak (16) geldi ortaya. Adelina bunları görerek (17) sevincinden ağlayıb sıçrayıb önlerine (18) seyirtti. “Pederim, Validem...” (19) Ancak bu isimleri tekellüm edebildi: (20) pederi heman onu kucaklayıb, vali- (21) -desi de dedi: “Ya sevgülü kızım, (22) o kadar sefaletden soḡra: bak ki` Al- (23) -lah bize ne mutlu gün ihsan bu- (24) -yurdu”. Evvet, deyib tasdik etdi (25) Adelber: “Bu ne mutluluk dır, kı- (26) -zım, ki seni ve senin vasiten ile de (27) eyliğ kâni valideni bulub kavuşmaya (28) nayıl oldum “.

(29) Faziletli çknavor dedi: “Ya

127 keremkâni Rabbim, şükürler sunarım (2) sana ki, benim yılbaşım da tesadüf (3) etdi bu bedbaḡt olmuş olan familya- (4) -nın mutlu olmaları: mehrametli bir (5) nazar kııl bu temiz yüregli familya- (6) -ya, o familyaya derim ki, böyle mü- (7) -cüzatlı tarzda onları birleştirdin: (8) Tekraren mübarekle bunları: uzun (9) ve mutlu ömür ihsan et bunlara: (10) bu sevgülü çocuḡu de` dayim bunla- (11) -rım muhabbetine vesile kııl, nasıl ki, (12) birleşmelerine alat etdin ise. Burada (13) toplanan cemaati de mubarekle: onlara (14) birlig muhabbeti ihsan et: zira birlig (15) muhabbeti olmadıkcaz, saadet ile ya- (16) -şayamazlar: bunların evlatlarını senin (17) Allahani muhabbetin korkusu ile ya- (18) -şat ki, sana maḡbul kul, millete de (19) şerref olaler “.

(20) Bu duvadan soḡra, aḡ saḡallı ih- (21) -tiyar çiftcinin birisi, cemaatdan bil (22) vekâle, cümlenin sevinc ve muhabbe- (23) -tini birkaç söz ile beyan eyleyüb, (24) söhbetine şöyle hitam verdi: “Ya (25) saadetli Bey, ve ismetli hanım: bi- (26) -zim her an Allahdan niazımız şu olacaḡ- (27) -dır ki, Baba Bennonın demin sizin için (28) dilediklerinin cümlesi de size ihsan (29) buyursun “.

128 Adelber muhabbet ile bu ihtiya- (2) -rın elini sıkıb, teselli bir ses ile şöy- (3) -le cevab etdi: “Ya eyi yüregli dos- (4) -dum: mutluluğumuzdan dolayı sizin (5) sevincinizi bilib, duvalarınızı görüy- (6) -yorum: tekmil yüreim ile müteşekkü- (7) -rim cümlelizden de : Rab Allah, bizim (8) için etdiyiniz duaları kabul, ve bi- (9) -zim için her ne ki dilediniz ise, size (10) ve familyanıza de ihsan buyursun”.

(11) Bundan soğra, Yaşasın Bey ve fami- (12) -lyası, sedaları dır dağlara akş ede- (13) -rek, yeri göyi titiretdiler.

(14) Badehu çiftlig sahibinin ehli, ile- (15) -rue gelib hakirane nezaket ile dedi: (16) “Ya saadetlu Beyim: sizden bir ni- (17) -azım var dır: irica ederim cesareti- (18) -me af buyurub, kabulunuz ile bi- (19) -zide mutlu eyleyin. Bu gün biz Ba- (20) -ba Bennonın şerrefine olarak, şuraya (21) yakın, ağaçlıkların içindeki çümenlerin (22) üzerine bir ziafet kuşad eyledik, (23) sizde teşrifiniz ile o ziafeti şerref- (24) -ledirin “.

(25) Bu hatunun şu daveti kabul o- (26) -lundu: Bey, Hanım, Adelina ve Baba (27) Benno, hazır olanlar ile beraber bu (28) kır ziyafeti sofrasının etrafına di- (29) -zildiler: çiftlig sahibi ile ehli fa-

129 kır ayyağda kalub, bir düzüe bu (2) sayısız misafirlere ikrâm edüb hızmet (3) ederler idi.

(4) Cümlesi de memnunen sofradan çı- (5) -kar iken, gece de yetişüb yıldızlar (6) parladığı ile beraber, ay dağı asla (7) buluda tesaduf etmeyereg parlak (8) mahitabını saçıb yükseglenmekde idi: (9) Baba Benno ayyağa kalkıb şu teklifi (10) etdi` deyerek: ”Bu güzel ve meserret- (11) -lu günü Allaha teşekkür etmeyerek (12) terk etmeyelim”. Bu teklifden teş- (13) -fik olunarak cümlesi de diz üzerine (14) gelüb dindarcasına duva etdiler: (15) badehu herkeş çekilib kendi mahal- (16) -lerine gitdi.

(17) Ertesi günü Adelber yol teda- (18) -riki görmeye başladı: atlar ve araba- (19) -lar hazırlatdırdı, ve daha o bir gün (20) alet sabah kalesine gitme üzere yola (21) çıktı: Baba Bennoya teklif olunan ar- (22) -kadaşlığı redd etmedi. Yaver Marğar (23) ise Bey zevcesi ile evladını bulmuş ve (24) geliyor müjdesini, kendi ehalilerine gö- (25) -türme için menzil ile ilerü gitdi.

(26) Kazada sevinc ve şazlık umumi ol- (27) -du: sakinelerin cemisi de, ihtiyar ve (28) genc, bayramlık rubalarını giyinerek, (29) sevgülü efendilerinin istikbalına

130 çıkdılar: kayet şazşagalı tarzda қа- (2) -leye götürdiler: o kale ki, Teslenin- (3) -da harab olmasını görerek esef ile (4) terk etmiş idi: şimdi çok eyi tarzda (5) tamir olunmuş ve fetuat kemerleri (6) ile donanmış idi.

(7) Visullarının ertesi günü, daha (8) ziyade saltanatlı bir ziynet icira (9) olub, kilisede Tadarak oldu: deyil ki (10) fakat kendi tabâları ile, harice- (11) -den hisansız ademler, beyler, paşalar (12) daği Beye tebrike gelmişler idi. Baba (13) Benno beyin teklifini kabul birle` bir (14) müddet orada kaldıkdan soğra, veda (15) edüb mağarasına geri döndü.

(16) Peder u valide, sevgülü kızları (17) ile çok sene yaşayub, Adelinayi` fazi- (18) -let, cesurlık, ve zadeliyi ile menşur (19) bir beyzade ile everdikden soğra ve- (20) -fat eylediler. Bu yeni zarı kıoca (21) daği çok uzun ve saadetlu ömür (22) geçirerek` bir çok evlad sahibi oldular. (24) İşde bunun ile Rabbi Taalenin dör- (25) -düncü tenbihi tekmilen icra oldu.

(26) **“PEDER VE VALİDENİ İHTİRAMLA, UÇUN (27) SENELER YAŞAYIB, TİVNÂ İÇERİNDE BE- (28) -REKET İLE ÇOĞALACAKSIN“.**

(29) **HİTAM**

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DİZİN

-A-

- abdal** (Ar.) gezgin derviş
a. 50/2
- Abelber** bk. **Adelber**
a. 103/27, 104/24
- acab** bk. **acaba**
a. 22/10, 98/3
- acaba** (Ar.) 1. şüphe, kuşku 2. merak,
kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep
a. 101/18, 108/7, 114/12, 115/21,
117/16, 117/18, 118/26, 51/24, 55/15, 7/28,
74/5, 78/18, 81/5, 90/18, 94/8, 99/18
- acaib** (Ar.) yadırganan
a.+leri 42/25
- acele** (Ar.) 1. hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi
2. vakit geçirmeden, tez olarak
- a. 109/12, 114/5, 121/5, 121/8,
32/9, 98/21
- acı** kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü,
keder, elem
a. 47/11, 48/22, 49/18, 66/23, 74/5,
77/25, 87/6
a.+dan 14/13, 98/24
a.+mızdan 74/3, 82/21
- acın-** başkasının hesabına üzölmek,
yerinmek
a.-acağ 56/9, 83/5
a.-arağ 75/21, 8/19
a.-ıyörüm 75/11
- acığ-** yemek yeme gereksinimi duymak
a.-acağsın 83/23
a.-mığ 91/29

acıdıcı acıtma işi veya biçimi

a. 22/2

acı- acı vermek

a.-dı 102/16

aç 1. yemek yemesi gereken 2. yiyecek

bulamayan

a. 20/15, 58/10, 76/1, 87/14, 92/8

a.+dır 81/24

a.+ım 90/23

a.+ından 94/15

açlık aç olma durumu

a.+ın (açlığın) 98/24

açlık bk. **açlık**

a.+dan 77/3

aç- 1. iç rahatlığı vermek 2. bir şeyi kapalı

durumdan açık durumuna getirmek

a.-ar 59/1

a.-a bilir 106/1

a.-dı 35/24

a.-dığında 42/14

a.-dıkda 15/28

a.-dıklarında 42/9

a.-dıklarından 72/28

a.-ib 77/29

a.-ınız 12/19

a.-ıp 12/22

a.-sın 13/7

açık 1. açılmış, kapalı olmayan 2. gizliliği

olmayan

a. 104/22, 39/9, 40/6

açıl- açmak işine konu olmak, başkasınca

açmak eylemine uğratılmak

a.-dı 64/23, 69/11, 89/26

a.-mayd 112/8

ad bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya,

tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye

yarayan söz, isim

a.+ın 119/1

adam (Ar.) 1. insan 2. erkek kişi

a.+ın 32/1

a.+lar 82/27

adeb (Ar.) 1. toplumun töresine uygun

davranma 2. iyi ahlak, terbiye

a.+e 17/27, 88/7

adebu namus (Ar.) utanma ve namus, iffet,

haya

a. 17/29

Adelber Bir şahıs ismi

a. 102/4, 104/28, 105/20, 106/26,

110/14, 113/20, 114/25, 115/14, 116/25,

117/6, 120/7, 121/15, 123/12, 126/14,

126/25, 128/1, 129/17, 22/9, 6/23, 62/24,

62/6, 63/15, 68/7, 69/23, 7/8, 70/20, 70/9,

94/1, 94/4, 113/14, 5/13

a.+e 71/12

a.+den 119/23

a.+i 104/15

a.+im 106/19, 25/17, 23/16

a.+imin 23/19

a.+in 114/24, 118/10, 122/3, 21/27,

24/10, 94/21

Abelber dı Hoğroş Bir şahıs ismi

a. 104/24

Adelina Şahıs ismi

a. 111/22, 116/24, 117/2, 118/8,
119/2, 119/24, 119/4, 120/12, 120/12,
126/16, 128/25, 14/21, 19/1, 24/21, 42/24,
42/26, 42/28, 6/12, 64/17

a.+da 122/13

a.+de 48/9

a.+dır 119/2

a.+i 10/6, 112/18, 40/15

a.+nın 20/20, 113/15

a.+y 27/27

a.+ya 118/19, 34/9, 46/16

a.+yı 115/4, 38/16, 6/8

a.+yi 130/17

adem (Ar.) insan, insanoğlu, adam

a. 103/6, 109/9, 111/24, 15/28,
20/8, 29/19, 53/18, 57/25, 57/5, 63/7, 69/19,
69/3, 97/19, 99/6

a. dir 54/25

a.+i 125/15

a.+im 56/10

a.+in 103/16, 31/5, 33/23, 41/7,

63/13

a.+ler 114/20, 130/11, 25/19, 77/18,
82/28, 74/22

a.+lerden 125/11

a.+lerin 114/23

a.+lerinin 88/18

adet (Ar.) 1. görenek 2. topluluk içinde
eskiden beri uyulan kural, töre

a. 34/18, 50/20, 89/2

a.+den 27/27

a.+i 16/21, 51/5, 92/19

a.+leri 41/3

a.+lerinden 55/7

adım yürümek için yapılan ayak atışlarının
her biri

a. 123/2, 77/22

a.+larımızı 77/16

adım al- yürümek

a.-araç 114/5

adu (Ar.) düşman

a. 39/26

af buyur- (Ar. +T.) özür dilemek için
kullanılan nezaket sözü

a.-ub 128/18

a.-unuz 22/1

af dile- (Ar. +T.) bağışlanmayı istemek

a.-yeyim 97/15

afet-/af et- (Ar. +T.) bağışlamak

a. 97/14, 125/27

af id- (Ar. +T.) suç, ceza ve benzeri bir şeyi
bağışlamak

a.-ub 25/27

afiyet hasta olmama durumu, sağlık, esenlik

a.+de 6/15

agla- üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin
etkisiyle gözyaşı dökmek

a.-yaraç 29/2

a.-yüb 24/15

a.-yüb 14/21

agna- bk. ağna-

a.-rsın 102/3

a.-sın 13/3

Agnes Bir şahıs ismi

a.+in 86/18

ağa geniş toprakları olan, sözü geçen varlıklı kimse

a.+larından 31/24, 31/6, 32/21

ağac bk ağaç

a.+dan 69/26, 41/11, 41/14, 91/16

a.+lara 117/9

a.+ların 116/1

a.+larının 86/12

ağaç 1. meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki 2. bir ağaç topluluğunun bulunduğu yer 3. ağaç topluluğu, öbeği

a. 45/1, 45/18

a.+a (ağaca) 36/11

a.+ı (ağacı) 39/10, 50/24, 96/20,

96/25

a.+ın (ağacın) 39/11, 96/18, 96/18,

96/23

a.+ının (ağacının) 44/24, 88/13

a.+lar 39/8, 50/12, 50/20, 51/3

a.+ları 7/14

a.+ların 112/23, 115/6, 118/1,

118/8, 73/7

a.+larının 58/7

ağaçlık 1. bir ağaç topluluğunun bulunduğu yer 2. ağaç topluluğu, öbeği

a.+ların 128/21

ağır 1. ağır başlı, ciddi 2. sıkıntı veren, bunaltıcı 3. çetin, güç

a. 120/24, 13/29, 22/18, 33/19, 33/25, 49/3

a.+dır 89/14

ağır bas- etkisi üstün gelmek

a.-mışdır 57/14

ağırılık iç karartıcı, bunaltıcı, sıkıntı verici durum

a. 74/13

ağ(ı)z 1. yüzde, avurtlarla iki çene arasında, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye ve besinleri içine almaya yarayan boşluk 2. bu boşluğun dudakları çevrelediği bölümü

a.+ına (ağzına) 114/7, 116/29

ağla- üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek

a.-diğini 75/10

a.-dır 12/6

a.-ib 42/6

a.-ip 18/15

a.-ma 75/10, 75/12, 80/9

a.-madan 67/5, 75/8

a.-mam 75/13

a.-mamağ 76/12

a.-mamasını 80/19

a.-mağ 109/10

a.-maqsızın 102/16

a.-masını 108/16, 76/11

a.-maya 24/22

a.-mayacağım 80/21

a.-mişsin 75/10

a.-r 109/11, 28/26

a.-sam 89/15

a.-yarağ 78/3

a.-yıb 10/10, 108/19, 126/17, 24/11

a.-yıp 116/17

ağna- 1. bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak 2. sorup öğrenmek

a.-dı 15/5

a.-dıkdan 30/27

a.-dım 66/12

a.-madıkdan 53/12

a.-mak 17/21, 37/29
a.-mağ 95/9
a.-mayyırım 54/19
a.-maz 64/26
a.-mış 30/21
a.-yamadım 69/18
a.-yorım 109/27, 47/8
a.-yub 65/19

ağnaşıl- 1. anlama işine konu olmak 2. belli olmak, ortaya çıkmak

a.-amadı 8/18
a.-an 26/21, 52/24
a.-dı 9/19
a.-ıp 37/3
a.-ır 80/8
a.-sın 37/3

ağnat- 1. bilgi vermek, izah etmek 2. bir konu üzerinde açıklama yapmak, açıklamada bulunmak

a.-dı 123/16, 34/9
a.-sın 53/12

ağrı vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı

a. 12/23, 35/6
a.+lar 28/1
a.+larımı 46/26

ah üzüntüyü anlatan bir ünlem

a. 60/17

ahd (Ar.) bir şeyi yapmak için kendi kendine verilen söz, yemin.

a.+ın (ahtın) 106/6

ak(ı)l düşünme, anlama ve kavrama gücü

a.+ımı (aklını) 15/26

aķıl bk. **ak(ı)l**

a.+ı (aķlı) 10/4, 24/3, 78/1
a.+ımı (aķlımı) 119/7
a.+ımı (aķlımı) 24/2

Aknes bk. **Agnes**

a. 76/26

akşam gündüzün son ve gecenin ilk saatleri

a. 7/12

akz et- (Ar. +T.) (ses) bir yere çarparak geri dönmek ve böylece çoğalmak, yankı vermek

a. 44/2

al 1. kanın rengi, kızıl, kırmızı 2. bu renkte olan

a. 124/19

al- 1. bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak 2. kendine ulaştırmak, iletilmek 3. kazanmak, elde etmek

a. 110/1, 58/30, 22/29, 53/15, 75/26

a.-abilir 68/22

a.-abilirim 27/10

a.-abilsin 95/1

a.-amadığından 5/20

a.-amadım 65/23

a.-amamak 76/18

a.-ara 36/3

a.-araķ 10/17, 12/5, 112/18, 114/5,

122/12, 32/16, 34/27, 36/27, 40/15, 46/2,

46/22, 49/1, 5/17, 6/8, 65/5, 73/18, 90/22,

94/25, 95/7, 96/23

a.-dı 35/21, 73/27, 73/4

a.-dığı 34/5, 48/22

a.-dığımız 65/12

a.-dılar 14/4

a.-dım 40/3, 75/25

a.-dıkdan 29/16, 31/9
a.-dıkları 16/21
a.-ib 35/12, 84/18, 86/15, 93/11
a.-ır 45/9, 77/22, 112/8
a.-ıyor 51/1
a.-mamış 52/12
a.-mağdayım 58/13
a.-maya 69/9
a.-maz 77/22
a.-mış 125/8, 22/18, 45/26
a.-mış dır 68/29-30
a.-ub 51/12, 64/2

aldır- almak işini başkasına yaptırmak
a.-ır 46/8

alın- 1. alma işi yapılmak 2. elde edilmek
a.-ır 54/10
a.-ız 12/19, 12/20, 53/6, 55/18,
82/10, 82/9, 92/11

ala (Ar.) İyi, pekiyi
a. 19/25
a.+dır 93/16

alaimisema (Ar.) Gökkuşığı
a. 112/15

alar kanat şeklinde, kanatsız, kanatlı
a.+dan 41/11

alat et- bir işte birini, yasalara ya da etik değerlere uygun olmayacak şekilde kullanmak
a. 127/12

alay 1. çok kalabalık 2. bütün, hep
a. 125/10

Alb Orta Avrupa'da yer alan büyük dağ silsilesi
a. 42/19, 52/9

alçağ 1. bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, aşağılık, soysuz, namert, rezil, hain 2. yerden uzaklığı az olan
a. 103/16, 88/2

alçaklık alçağa yakışan davranış, aşağılık
a.+lar 68/11

aldat- 1. yalan söylemek 2. oyalamak, avutmak
a.-mağ 118/27
a.-maya 27/1

ale bk. **ala**
a. 60/15

alef (Ar.) saman, ot, yulaf
a.+lerden 67/5

alel-husus (Ar.) özellikle, bilhassa.
a. 66/24

alem (Ar.) 1. evren 2. dünya, cihan
a. 99/20
a.+de 81/6, 84/27

alesda (İt.) harekete hazır, tetikte
a. 36/12
a.+de 34/3

alet (Ar.) birini, bir işte uygun olmayan bir biçimde kullanmak
a. 125/22, 129/20

alı koy- 1. ayırıp, saklamak 2. mâni olmak, engel olmak

a. -up 46/10

a.+ımı 104/12, 121/21

alır al- hiç beklemeden, hemen derhal

a.-maz 23/10

alt 1. bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst karşısı 2. bir nesnenin tabanı 3. eğemenliğe boyun eğmek

alış- uyar duruma gelmek, intibak etmek

a.-arağ 54/26

a.-artma 7/19

a.-mış 38/20, 42/4

a.+ında 58/7, 62/12, 62/21, 88/13, 44/25

a.+ındaki 66/15

a.+ından 33/1

a.+larında 50/21

alışdır- birine, bir işte bilgi ve beceri kazandırmak, onu, işi kolayca yapabilecek duruma getirmek

a.-ması 38/29

altı beşten sonra gelen sayının adı

a. 29/26, 62/25

Allah (Ar.) Kâinata var olan her şeyi yaratan, koruyucu olan, tek, yüce ve üstün varlık.

a. 100/24, 102/18, 102/25, 107/18, 107/4, 108/23, 110/6, 114/22, 117/13, 123/24, 126/2, 126/22, 20/10, 20/4, 22/6, 23/13, 23/28, 23/28, 39/18, 57/8, 59/16, 59/4, 59/9, 61/18, 74/4, 77/10, 78/20, 79/20, 8/14, 8/24, 80/23, 81/13, 82/17, 83/11, 83/15, 85/24, 90/13, 90/23, 92/27), 97/12, 98/18, 99/12

a.+a 10/14, 107/28, 108/5, 108/6, 111/12, 111/15, 111/25, 111/4, 117/20, 129/11, 16/9, 18/18, 23/7, 24/23, 41/28, 48/4, 77/5, 78/8, 80/10, 87/16, 89/7

a.+ani 127/17, 19/11

a.+da 26/2

a.+dan 105/21, 127/26, 23/24, 58/29, 59/25

a.+dan dır 85/6

a.+ı 19/15, 19/16

a.+ım 74/1

a.+ın 17/28, 18/21, 19/4, 20/8, 25/8, 28/27, 30/1, 38/24, 38/25, 49/21, 49/22, 59/2, 61/6, 87/21, 9/3

altıncı sırada beşinciden sonra gelen

a.50/1

altun 1. atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064 °C'de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, zer 2. bu elementten yapılmış

a. 23/9, 52/18, 52/26, 53/26, 54/11, 55/5

a.+dan 53/24

a.+dır 52/27

a.+dur 52/26

a.+ı 53/15, 54/1, 55/8

a.+ların 56/11

a.+larınıza 56/18

a.+larınızdan 56/14

a.+u 52/17, 52/7, 54/6

a.+un 53/11, 53/21

a.+unuzdan 56/3

a.+unuzu 53/6

altüsdlik karışıklık, dağmıklık

a.+i (altüsdliği)108/21

altüst çok karışık ve dağmık

a. 104/18, 99/16

aman 1. yardım istenildiğini anlatan bir söz
2. rica anlatan bir söz 3. şaşma anlatan bir
söz 4. dikkat çekmek için kullanılan bir söz
a. 12/6, 75/12, 77/26, 81/13, 85/14,
91/4, 91/5, 91/7

amel (Ar.) yapılan iş, edim, fiil
a. 20/14

ameluhal davranışlarının amacı
a. lerını 26/7

amin (Ar.) “öyle olsun, Allah kabul etsin”
anlamlarında, duaların arasında ve sonunda
kullanılan bir söz
a. 124/1

amma 1. ama 2. belirtilen düşünceler
arasında karşıtlık bulunan, birbirini
tutmayan, çelişkili ya da birbirine az da olsa
aykırı iki cümleyi birbirine bağlar 3.
anımsatma, uyarma ya da koşul bildirme
göreviyle iki cümleyi birbirine bağlar
a. 105/14, 105/17, 114/22, 114/27,
25/4, 32/28, 39/22, 44/10, 45/21, 51/19,
53/24, 53/5, 55/13, 60/4, 61/10, 62/25,
64/27, 83/7, 86/20, 96/29

an (Ar.) zamanın bölünmeyecek kadar kısa
olan parçası, lahza
a. 109/24, 127/26, 18/13, 18/5,
96/27
a.+da 11/16, 21/1
a.+de 111/20, 77/8

ana anne
a.+mdan 108/28

anaḥdar bk. **anahtar**

a.+larını 12/8

anaḥdar bk. **anahtar**
a. 12/17
a.+ları 12/21
a.+ların 14/1

anahtar (Yun.) kilidi açıp kapamak için
kullanılan araç, açar, açkı
a.+larını 12/18

ancaḥ 1. en erken 2. “lakin, ama, yalnız”
sözleri gibi bir düşünceye karşı ikinci bir
düşünceyi anlatan bir söz 3. yalnızca”
anlamında, sınırlama anlatan bir söz
a. 100/17, 101/25, 102/11, 103/11,
104/7, 106/8, 109/15, 111/3, 120/3, 126/19,
14/3, 17/22, 18/8, 22/20, 27/2, 29/17, 29/26,
30/21, 33/22, 37/21, 40/1, 45/5, 47/12, 48/2,
49/20, 53/2, 53/21, 54/12, 55/5, 56/26, 56/7,
6/12, 60/4, 60/7, 62/28, 63/18, 66/3, 69/18,
73/8, 77/4, 83/22, 89/15, 94/9, 95/11, 96/21,
97/25, 98/18, 16/9

anıl -sözü edilmek, bahsedilmek
a.-ır 104/24

ani ansızın, birdenbire
a.+de 11/23, 29/25, 32/15, 84/20

ansız ansızın
a. 113/3, 113/4
a.+an 81/12
a.+dan 37/25, 6/13

ansizen bk. **ansız**
a. 78/24, 21/29, 48/16, 82/11

apaşikar (T. +Far.) gizli ve bilinmez bir
yanı olmayan, apaçık, meydanda
a. 9/28

apansız hiç umulmadık, beklenmedik bir zamanda, çok ansızın
a. 113/1
a.+dan 64/22

Aprimon bk. **Oton dı Aprimond**
a. 64/2

aķ kar, sūt vb.'nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı
a. 100/21, 127/20

aķ- 1. sıvı maddeler aŗađıya yōnelmek 2. sıvı bir maddenin bir yerden ııkması
a.-an 42/21, 65/2
a.-ib 36/7
a. ıyor 60/6
a.-maķda 66/23
a.-maya 36/19

aķce bk. **aķce**
a. 52/21
a.+ler 52/23

aķce 1. kũĉtũk gũmũŗ para 2. her tũr madeni para
a.+leri 52/25

aķdem (Ar.) Ćok eski, daha ōnce.
a. 39/19

aķıd- bk. **aķıt-**
a.-araķ 23/14

aķıl (Ar.) 1. dũŗũnme, anlama ve kavrama gũcũ 2. dũŗũnce, kamı 3. bellek
a. 15/1

aķıllı (Ar.+ T.) doğru dũŗũnen, sağduyulu

a. 99/5

aķılane (Ar+ Far.) akıllı bir kimseye yakıŗır surette, akıllıca
a. 55/11

aķıt- akmasını sağlamak, akmasına yol aĉmak, dŉkmek
a.-dılar 123/9
a.-ıp (aķıdıp) 10/14

Aķnes bk. **Agnes**

a. 100/15, 107/23, 107/26, 48/9, 74/15, 75/27, 75/7, 77/24, 78/16, 79/20, 79/3, 80/14, 80/20, 81/12, 81/23, 82/13, 83/19, 84/19, 85/25, 86/12, 86/2, 86/6, 87/13, 87/23, 88/17, 89/10, 89/25, 90/20, 91/23, 91/9, 92/4, 93/11, 93/18, 93/5, 94/10, 95/6, 96/20, 96/22, 2/1, 3/1, 5/1, 86/19
a.+den 96/1, 97/8
a.+e 110/18, 84/17, 90/1, 90/12, 91/21, 93/1
a.+i 49/1, 76/9, 92/22, 94/24
a.+im 78/8, 78/8
a.+in 100/7, 109/17, 111/6

aķraba (Ar.) kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler
a. 26/5

aķs et- (Ar.) ses dalgalarının yansıtıcı bir yũzeeye ĉarparak geri dŉnmesi
a.-erek (aķs ederek) 128/12

aķsi inatĉı, hırĉın, huysuz
a. 117/25

aķŗam bk. **akŗam**
a. 116/11, 21/26, 31/22, 32/25, 48/14, 68/13, 70/7

a.+a 31/17, 37/18, 65/27
a.+dan 81/24
a.+ın 35/8
a. +ısı 38/21

ar (Ar.) utanma, utanç duyma
a. 18/9

ar u namus (Ar.) utanma, haya, namus
a. +ından 18/23

ara 1. iki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla 2. iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, boşluk
a. 10/20, 113/16, 14/21, 35/8, 36/5, 7/25, 77/29, 92/5
a.+da 113/10, 114/4, 34/17, 65/1, 74/15
a.+larından 112/23, 35/10, 42/12, 9/23
a.+sına 67/21
a.+sında 106/3, 63/3, 66/19, 87/9, 81/3
a.+sından 50/13

aralık 1. iki şey arasında bulunan açıklık ya da boşluk 2. sıra, zaman, vakit
a. 122/2, 60/24, 7/19, 17/9

ara- 1. birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak 2. araştırmak, yoklamak 3. bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özlemek 4. önem verip istemek
a.-dım 81/7
a.-makda 36/24
a.-malıyım 76/22
a.-mağda 67/8, 81/11
a.-r 57/26
a.-yan 74/22
a.-yarak 81/4

a.-yayım 104/16
a.-yor 114/9
a.-yyorlar 55/9

araba tekerlekli, motorsuz her türlü kara taşıtı
a.+lar 129/18

arala- iki şey arasında açıklık oluşturmak, yarı açmak
a.-yıp 76/11

arazi (Ar.) yer
a.+lerin 62/17

arka bir şeyin temel tutulan yüzünün tam tersi yanı, ön karşıtı. 2. arkada olan, arkada bulunan.
a. 11/13

arkadaş 1. birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yâren 2. bir ortamda birlikte bulunanlardan her biri, hempa, refik
a.+ları 20/11

arma (İt.) bir devletin, bir hanedanın veya bir şehrin sembolü olarak kabul edilmiş resim, harf veya şekil, ongun
a.+larını 28/13

arğa bk arka
a. 32/23, 50/10
a.+sına 11/12, 115/7, 86/13
a.+sında 118/1
a.+sından 118/8, 122/4, 86/11, 97/5

arkadaş bk. arkadaş
a.+ımı 123/26
a.+ın 120/17

a.+ının 87/11
a.+larından 63/19

a.+sında 109/20
a.+su 58/3

arkadaşlık arkadaşça, dostu yakışır davranış,
arkadaş olma durumu

a. 19/12
a.+ı (arkadaşlığı) 129/21

as- bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir
yere iliştirip sarkıtmak

a.-araç 51/13
[=1]

art- yenildikten sonra geriye kalmak
a.-anını 92/3

asıl- bir yere tutunarak sarmak
a. -mış 124/24

[=1]

art- çoğalmak

a.-ar 25/21
a.-araç 72/21

asılı asılmış olan

a. 50/25, 69/26
[=2]

artık bundan böyle, sonra, daha, yeter
a. 105/26, 11/8, 124/2, 14/19,
16/12, 16/18, 22/24, 24/18, 25/3, 27/26,
29/12, 30/17, 30/7, 39/17, 40/22, 45/26,
47/8, 65/8, 72/17, 72/22, 74/6, 9/19

asa ihtiyarların baston yerine kullandıkları
uzun sopa

a.+nı 110/1, 98/8
a.+sı 51/22

artık bk. **artık**

a. 102/4, 103/3, 108/15, 109/12,
112/23, 116/19, 116/8, 20/22, 31/9, 35/8,
47/18, 57/1, 61/14, 61/3, 63/24, 65/25, 7/17,
77/1, 8/22, 80/23, 80/9, 88/25, 91/12, 97/10,
98/18

asasız ihtiyarların baston yerine
kullandıkları uzun sopanın bulunmama
durumu

a. 72/23
[=1]

art(t)ır-artmasını sağlamak, çoğaltmak

a.-dı 104/23
a.-dılar 116/4
a. -makta(artırmakda)12/15
a.-diklerinden (artırdıklarından)

asag (Moğ.) fayda, yarar

a. 30/16
[=1]

65/14

arzu (Far.) 1. istek, dilek 2. heves

a. 101/6, 62/3
a.+larına 91/9
a.+larını 103/25
a.+sı 30/28, 48/27

asger bk. **asker**

a.+den 26/19
a.+ini 5/16

asılzade (Ar.+ Far.) soylu

a. 100/1, 31/4, 90/8, 90/9, 98/5
a. +ler 99/9

asıl zade bk. **asılzade**

a. 62/10

asilzadelik (Ar. +Far. +T) soyluluk
a.+ine (asilzadeliyine) 28/13

as(t)r (Ar.) 1. yüzyıl. 2. çağ
a.+ımızın (asrımızın) 54/26

asker (Ar.) yurdun korunması yolunda iyi dövüşmesini başaran: asker, millet
a. 60/25, 8/16
a.+e 17/13
a.+i 10/27
a.+in 62/27, 9/25
a.+ine 17/18, 9/3
a.+ini 15/8
a.+inin 16/8, 5/15
a.+ler 11/25, 12/21, 16/21
a.+lere 12/17
a.+leri 28/22
a.+lerin 12/12
a.+lerinden 103/19, 21/28

askerlik (Ar. +T.) ordu hizmeti, asker olma görevi, asker olma durumu
a.+den 61/3

asla (Ar.) hiçbir zaman, hiçbir biçimde
a. 101/1, 101/23, 101/29, 105/25,
105/6, 109/16, 110/14, 121/15, 129/6, 14/15,
16/14, 18/23, 18/8, 20/19, 25/14, 26/9,
27/14, 29/15, 29/28, 31/1, 31/11, 32/17,
35/26, 37/17, 37/22, 37/8, 38/10, 39/22,
40/5-, 46/29, 52/11, 55/13, 55/20, 56/19,
57/16, 58/26, 58/27, 60/18, 65/23, 68/2,
68/20, 68/21, 68/23, 70/12, 78/18, 8/11,
80/12, 80/4, 82/28, 83/3, 85/11, 97/18

aslan kedigillerden, erkekleri yeleli, yırtıcı memeli türü
a. 12/3

asma üzüm vb. bitkiler
a. 91/17

aşhane (T. + Far) mutfak
a. 45/16

aş- 1. yüksek ya da geçilmesi güç bir engelin üstünden öte yanına geçmek 2. yol alıp ilerlemek, geçmek
a.-arağ 12/26, 82/1
a.-dı 104/4

aşağı bk. **aşağı**
a.+ya 35/24

aşağı 1. bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı karşıtı 2. eğimli bir yerin alçak olan yeri 3. bir yere göre daha alçak yerden bulunan
a. 66/23
a.+ya 123/3, 32/16, 35/28

aşağı bk. **aşağı**
a. 91/3

aşai bk. **aşağı**
a. 36/15

aşar aş- fiilin gerçekleştirilme ânı
a.-maz 39/5

aşikar (Far.) açık, apaçık, belli, meydanda olan
a. 90/6
aşikare (Far.) açıkça, belli ederek, saklamadan
a.+ye 17/23

aşk (Ar.) aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi
a.+ına 90/23

	a. 97/21
at atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan tek tırnaklı hayvan	a.+nın 48/17, 49/1
a.+a 121/23	avdet (Ar.) gidilen yerden dönme, dönüş
a.+dan 122/8	a. 22/28, 22/3, 31/18, 34/7, 6/16, 66/3
a.+ıma 66/21	a.+ine 114/1, 65/21
a.+lar 129/18	
a.+ların 9/28	avla- tuzağa düşürmek, kurnazlıkla kandırmak.
at- bir şeyi, bir tarafa doğru fırlatmak, koymak, saçmak	a.-yan 97/21
a.-dı 35/25, 36/28, 52/18, 9/23	avlu (Yun.) bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarlarla çevrili alan, hayat
a.-mış 8/8	a.+nın 28/5
ata kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri	a.+sı 7/16
a.+larımızın 41/2	
ataş bk. ateş	Ay (I) Yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi, kamer
a.+ın 67/15	a. 129/6, 36/1
ateş yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr 2. ateş içine sokmak	ay (II) yılın on iki bölümünden her biri
a. 63/2	a.+lar 65/22
a.+e 65/11	ay- söylemek, demek
a.+in 65/28	a.-dı 29/13
ati (Ar.) gelecek	ayak bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü
a.+deki 111/22	a.+a (ayağa) 107/25, 77/21
atig çabuk davranan, çevik	ayağ bk. ayak
a. 9/2	a. 86/3
av karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi	aydınlan- aydınlanmak işi
a.+a 31/17	a.-ır 60/14
a.+da 40/2	a.-mış 42/10
a.+lar 39/20	aydınnıt- aydınlatmak işi
avcı avı kendine iş edinen kimse	

a.-miş 42/13	a.+ları 117/7
ayıl- baygınlık vb. bir durumdan kurtulmak, kendine gelmek. a.-ub 89/9	az 1. nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı 2. alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak a. 109/5, 110/25, 110/29, 112/26, 113/10, 116/9, 12/29, 29/21, 30/20, 32/26, 33/10, 35/13, 35/21, 35/7, 46/24, 48/12, 6/29, 60/13, 63/28, 7/20, 75/5, 78/1, 9/11, 9/17, 90/24, 91/18, 93/12, 97/6 a.+dır 109/5
ayığ baygınlığı geçmiş olan a. 12/29	
ayır- birbirinden uzaklaştırmak a.-dığı 111/8	
ayyır- bk. ayır- a.-ub 18/24	azıcık çok az, biraz a. 121/22
ayrılık ayrı olma durumu, ayrılma a.86/14	azacık bk. azıcık a. 90/27
ayib (Ar.) toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış a. 89/17	azlık az olma durumu a.+1 (azlığı) 7/5
ayrıl- bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak a.-diğina 96/1 a.-dılar 86/10 a.-dık 64/26 a.-madılar 49/9	azab (Ar.) büyük sıkıntı, eziyet, ezinç a. 34/10
Aysinkn bir canavar adı a. 50/3	azim (Ar.) büyük, yüce a. 10/26, 122/22, 16/11, 29/20, 33/14, 46/26, 47/27, 63/15, 7/27 a.+le 116/26
ayyak bk. ayak a. 9/17 a.+a (ayyağa) 117/12, 129/9, 104/9, 21/12, 35/3 a.+1 (ayyağı) 38/18	azime (Ar.) azim sözcüğünün tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli a.+sinden 34/12
ayyak bk. ayak a.+da 129/1	aziz (Ar.) 1. ermiş, eren 2. sevgide üstün tutulan, muazzez a. 107/6, 117/20, 123/29, 125/17, 17/3, 47/26, 49/17, 5/7, 51/2, 58/24, 61/24, 70/25, 74/21, 82/16 a.+im 22/28, 80/20, 83/1

azize (Ar.) ermiş kadın

a. 121/7

a.+m 103/1, 106/21, 119/23, 30/12

azmüştan (Ar.) şan ve şerefi yüce olan

a. 107/19

ağ 1. ilenme, beddua 2. sesin tonuna göre pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi vb.

duygular anlatan bir söz 3. ağrı, acı

duyulduğunda söylenen bir söz

a. 108/14, 114/11, 115/27, 119/20,

122/10, 42/23, 42/27, 52/20, 54/24, 58/24,

59/7, 63/8, 64/27, 67/24, 74/7, 75/11, 75/17,

76/14, 85/8, 90/23

aşsuata (Ar.) alışveriş

a.+sı 45/6

-B-

bab (Ar.) 1. kitaplarda bölüm, başlık 2.

konu, husus

b. 113/13, 124/6, 16/2, 24/6, 31/13,

40/13, 5/8, 50/1, 71/20, 86/17, 95/22

b. +ı 28/28-29

bade (Far.) şarap, içki

b. 76/6

baba 1. çocuğu olan erkek, peder 2. baba

olma durumu

b. 102/15, 103/21, 104/17, 106/21,

109/15, 112/17, 114/1, 114/3, 115/11,

115/19, 115/4, 116/12, 116/28, 117/18,

118/28, 118/7, 121/1, 121/24, 121/3, 124/12,

125/18, 126/12, 126/7, 127/27, 128/19,

128/25, 129/21, 129/9, 130/12, 51/24, 58/28,

59/13, 62/4, 64/21, 92/18, 93/7, 95/14, 97/5

badehu (Ar.) ondan sonra

b. 109/6, 115/14, 115/4, 118/19,

123/20, 128/14, 129/15, 28/27, 51/9, 55/10,

82/13, 76/6

badehü bk. **badehu**

b. 102/27

babalık üvey baba

b.115/27

bagır- bk. **bağır-**

b.-dı 10/5

b.-ışdı 77/27

baca dumanı ocaktan çekip havaya vermeye

yarayan yol

b. +ları 88/5

bagrı- bk. **bağır**

b.-dı 85/9

badarağ (Erm.) Hristiyanlık ayini

b. 28/3

b.+da 46/23

bagırış- bk. **bağırış-**

b.-dı 77/27

bağ (I) (Far.) 1. üzüm kütüklerinin dikili

bulunduğu toprak parçası 2. meyve bahçesi

b. 54/16, 88/10	b.-ma 12/9
b.+lara 90/5	
bağ (II) bilezik, halka	bağur- bk. bağır-
b.+1 34/18, 46/6	b.-up 59/8
bağlı bir bağ ile tutturulmuş olan	bahar (Far.) kış ile yaz arasındaki mevsim,
b.124/20, 35/22, 35/23	ilkbahar
	b. 50/25
bağır- 1. insanın yüksek ve gür ses	bahçe bk. bahçe
çıkarması 2. yüksek sesle azarlamak 3.	b. 11/9, 54/16
öfkeyle bağırma 4. birlikte veya karşılıklı	b.+den 10/28
bağırarak	b.+ler 88/11
b.-arak 22/6	b.+si 50/16
b.-araç 91/14	
b.-dı 107/2, 107/26, 108/11, 116/26,	bahçe (Far.) 1. sebze yetiştirilen yer, bostan
117/12, 118/15, 119/16, 120/7, 122/10,	2. çiçek ve ağaç yetiştirilen yer
123/23, 15/6, 22/1024/17, 62/8, 74/4, 80/13,	b.+nin 50/19
97/8	b.+ye 51/9
b.-dığında 115/16	
b.-ır 104/9, 78/4	bağd (Far.) kader, talih
b.-mağda 14/22	b.+ına 106/5
b.-maya 10/10	
bağırış- hep birlikte ya da karşılıklı olarak	ba husus (Far. +Ar.) özellikle
bağırarak	b. 121/13
b.-araç 126/12	bak- 1. bakışı bir şey üzerine çevirmek 2.
bağışla- 1. vermek. 2. ihsan etmek	anlamak, farkına varmak
b.-dılar 104/8	b.-alım 14/19
b.-makda 42/23	b.-dı 11/17, 21/9
bağla- bir şeyi bir yere veya bir şeye	bal balarılarının bitki ve çiçeklerden
tutturmak	topladıkları bal özünden yaptıkları tatlı,
b.-mayı 34/23	koyu, sıvı madde
	b. 41/9, 54/18
bağlı bir bağ ile tutturulmuş olan	bağ- bk. bak-
b. 36/12	b. 126/1, 126/22, 70/9, 79/17, 79/5,
bağr- bk. bağır-	119/13
	b.-alım 93/7

b.-ana 39/14
b.-ara 92/26
b.-araç 114/9, 42/26, 52/19
b.-arsın 60/13
b.-ayım 93/3
b.-dı 119/12
b.-dığında 75/7
b.-dılar 24/4
b.-dım 66/4, 67/11, 68/30
b.-ib 106/18
b.-ımız 42/27, 92/6
b.-ma 125/29
b.-mağda 51/28, 86/11
b.-mayarak 14/10
b.-sınlar 15/23
b.-tı 73/19

bağış bakmak eylemi ya da biçimi

b.118/15, 15/5
b.+ımı 117/9, 78/22

baka bak- bakıp görerek, bakarak

b.-a 115/20

bakır 1. iletkenliği çok iyi olan, kolay işlenebilen, eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kıvılcımlı renkli bir element 2. bu elementten yapılmış olan

b. 52/25

baği (Ar.) 1. ebedî, ölümsüz 2. kalan kısım

b. 91/26

bar (Far.) yük, zahmet

b. 20/24, 62/29

bardak su ve benzeri sıvıları içmek için kullanılan, çoğunlukla camdan yapılan küçük kap

b. 58/19, 82/2

bare bk. bari

b. 74/7

bari (Far.) hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde, öyleyse

b. 9/10

bas- vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak

b.-araç 86/4

b. -mıdır 57/14

basmahane (T.+Far.) basma yapılan iş yeri

b.+sinde 2/8, 3/11

baş 1.insan ve hayvanlarda beyin, gözler, kulaklar, burun, ağız gibi organların bulunduğu, vücudun üst ya da önünde yer alan bölümü, kafa, ser 2. başlangıç 3. temel, esas. 4. bir şeyin uçlarından biri

b.+a 103/23

b.+ı 22/19, 57/4

b.+ıma 100/28, 61/5, 63/21

b.+ımı 114/19, 67/10, 67/5

b.+ına 123/2, 125/7, 22/6, 24/2,

24/4, 51/19, 62/14, 78/1, 86/12, 102/7, 15/27

b.+ında 112/25, 35/22, 42/10,

45/17, 48/15, 50/12, 62/16, 88/1, 94/12

b.+ından 10/4, 39/5, 49/9, 51/16,

62/18

b.+ımı 116/18, 116/26, 74/10, 78/14

b.+ısını 124/13

b.+larına 6/19, 70/28, 93/25

b.+larını 124/17

başga 1. bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge 2. nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan

b. 105/5, 106/11, 106/8, 11/20,
115/21, 125/3, 13/22, 27/8, 30/2, 41/12,
44/2, 46/10, 47/11, 53/5, 84/9, 88/23, 91/10,
98/27

b.+sından 105/15

b.+sının 25/27

başgalaş- başka bir varlığa, niteliğe
dönüşmek, değişmek, farklılık kazanmak

b.-dığından 6/17

başğa bk. **başga**

b. 28/16, 91/6, 94/13, 94/13

başla- 1. bir işe girişmek. 2. harekete
geçmek. 3. olmak, oluşmak 4. ortaya
çıkma, doğma 5. görünmek 6. etkisini
göstermek 7. başlamak eylemine konu
olmak

b. 115/8, 93/7

b.-dı 101/8, 102/4, 117/2, 120/8,
129/18, 13/1, 21/22, 24/15, 36/16, 36/20,
45/27, 47/5, 6/28, 62/5, 64/14, 64/18, 74/11,
77/28, 8/4, 8/9, 80/17, 89/11, 89/24, 93/19,
94/7, 97/2, 10/9

b.-dığında 70/21

b.-diklerinde 12/4

b.-dılar 65/8

b.-ince 24/22

b.-mazdan 93/13

b.-yayım 63/25

[=35]

başlan- başlama eylemine konu olmak

b.-dı 7/24

b.-dığından 9/18

bat- dünyanın dönüşü dolayısıyla güneş, ay
ve yıldız ufkun altına inmek

b.-dıkdan 7/18

bayağı 1. herhangi bir özelliği olmayan,
sıradan, alelade 2. gerçekten

b. 41/14

baygın bayılmış, kendinden geçmiş bir
biçimde

b. 22/20

bayıl- baygın duruma girmek, uyur gibi
olmak, kendinden geçmek, kendini
kaybetmek

b.-dı 23/11

b.-mağ 78/15

b.-ub 23/29, 64/28

bayram özel olarak görülen, kutlanan gün

b. 95/17

bayramlık bayram için ayrılan, giyilen
elbise

b. 124/14, 129/28

bazı birtakım, kimi

b.+ları 12/24

b.+sının 88/5

bazı bk. **bazı**

b. 115/23, 125/24, 72/26, 72/7,
9/12, 97/20

b.+si 66/19

be haber bk. **behaber**

b. 54/27

behaber (Far.+Ar.) haberiz, bilgisiz

b. 11/11

bean bk. **beyan**

b. 103/3

beaz bk. **beyaz**
b. 32/13, 71/4

bebağt bk. **bedbağt**
b. 94/25

bedbağt bk. **bedbağt**
b. 101/24

bedbağt (Far.) mutsuz, bahtsız, talihsiz
b. 22/2, 57/24, 71/22, 11/6, 23/15,
14/29, 127/3
b.+ım 76/14
b.+ın 12/1
b.+i 15/19
b.+si 10/10
b.+lara 25/25
b.+ya 29/6

bedbağtlık (Far. +T.) bedbaht olma durumu
b. 59/15

bedel (Ar.) değer, fiyat, kıymet.
b. 52/11

beden (Ar.) canlı varlıkların maddi bölümü,
vücut
b.+i 72/22

behude (Far.) yararsız, anlamsız
b. 103/18

beit bk. **beyit**
b.+e 90/17

bekci bir şeyi veya bir yeri bekleyip
korumakla görevli kimse
b.+ler 17/12
b.+si 8/5

bekle- 1. bir iş oluncaya, biri gelinceye
değin bir yerde kalmak, durmak 2. süre
tanımak, acele etmemek

b. 90/27
b.-dim 65/21
b.-mekde 56/25

bekletdir- bekleme işini birine yaptırmak
b.-me 56/27

bekâr (Ar.) ölüm veya boşanma dolayısıyla
eşini yitirmek
b. 41/21

bel insan bedeninde göğüsle karın, sırtla
kalçalar arasında daralmış bölüm
b.+inede 51/21

bela içinden çıkılması güç, sakıncalı durum
b. 22/6, 33/19, 33/22, 59/18
b.+dan 18/19, 18/2
b.+ları 61/28
b.+ların 87/17
b.+nın 61/22

belki (Ar.+Far.) 1. olabilir ki, muhtemel
olarak 2. olsa olsa, ya...ya..., ihtimal
b. 100/17, 104/11, 104/5, 105/25,
117/16, 13/2, 33/13, 67/9, 94/28, 99/10

ben teklik birinci kişiyi gösteren söz
b. 101/23, 101/5, 101/9, 102/10,
103/2, 105/8, 106/12, 109/2, 110/13, 111/13,
114/27, 118/23, 118/26, 119/28, 121/1,
16/13, 21/14, 23/17, 26/18, 27/10, 27/2,
38/7, 48/4, 52/21, 53/13, 55/27, 56/14,
57/11, 58/16, 60/23, 61/27, 62/3, 62/5,
65/20, 67/18, 68/23, 70/11, 70/17, 71/1,
71/14, 74/1, 74/2, 75/21, 75/27, 76/1, 76/19,

80/22, 81/8, 82/27, 83/20, 83/27, 84/9,
85/11, 85/21, 88/21, 89/6, 92/13, 93/26,
97/15, 98/6, 99/13, 99/24, 25/16

b.+a (bana) 100/20, 101/26, 104/13,
104/25, 105/19, 105/23, 106/19, 106/3,
111/5, 114/20, 114/26, 115/28, 117/24,
117/24, 118/21, 118/29, 120/13, 120/3,
121/17, 121/22, 123/26, 22/21, 23/2, 23/20,
23/5, 33/19, 33/21, 38/8, 52/6, 54/1, 55/14,
55/17, 56/24, 56/5, 57/14, 61/20, 61/24,
61/6, 62/2, 63/11, 63/14, 63/23, 64/20,
65/19, 68/4, 69/28, 70/8, 73/15, 74/20,
82/18, 83/12, 90/24, 92/2, 96/14, 97/23,
98/23, 99/12, 99/5, 103/14, 108/14, 123/27,
26/25, 32/3, 55/24

b.+de 108/18, 116/4, 24/19, 58/11,
63/14, 75/20, 88/24, 25/16

b.+den 106/14, 18/9, 22/7, 48/6,
69/20, 98/2

b.+dim 119/2

b.+i 100/24, 104/10, 109/24,
109/26, 110/3, 117/21, 118/27, 119/19,
18/13, 18/14, 29/19, 55/25, 56/1, 61/11,
61/3, 62/27, 63/27, 64/19, 64/2, 64/5, 64/7,
66/10, 68/27, 69/13, 76/25, 98/27, 33/17,
55/22, 80/24

b.+im 100/1, 100/21, 107/27, 107/4,
109/2, 110/5, 114/13, 114/14, 116/8, 119/25,
119/6, 127/2, 22/26, 23/15, 23/24, 33/28,
47/13, 53/20, 53/4, 55/15, 56/28, 57/24,
57/28, 59/11, 61/14, 61/26, 62/28, 64/3,
69/7, 76/24, 78/8, 80/15, 82/19, 82/26,
84/11, 85/14, 96/10, 96/9, 97/24, 98/15,
98/19, 99/9, 85/22, 25/15, 25/15

bende (Far.) kul, köle

b. 30/13

b. 16/16

b.+i 22/19

bendeniz “kulunuz”, “köleniz” anlamına
gelmekle birlikte, “ben” adılı yerine
kullanılan bir alçakgönüllülük sözü

b.32/20

ben(i)z yüz ya da yüzün rengi

b.+i (benzi) 8/7, 9/22, 14/12

Benno Bir canavar adı

b. 101/23, 103/21, 104/17, 106/21,
107/18, 109/15, 110/5, 112/17, 114/3,
115/14, 115/19, 115/23, 115/4, 116/19,
116/29, 118/2, 118/25, 118/7, 118/9, 119/6,
119/6, 120/15, 121/1, 121/25, 121/3, 122/15,
125/18, 126/12, 128/26, 129/9, 130/13, 50/8,
51/24, 51/7, 57/12, 57/27, 57/3, 57/7, 58/28,
58/3, 59/13, 60/21, 62/4, 62/8, 68/4, 70/16,
70/21, 92/18, 93/13, 93/7, 94/1, 94/17, 95/6,
97/10, 97/5, 98/11, 98/6, 99/13, 99/20

b.+nın 118/13, 124/12, 126/7,
127/27, 128/20

b.+nun 102/15, 114/1, 95/14

b.+ya 101/17, 59/8, 129/21

bekle- bk. **bekle-**

b.-mekden 114/1

b.-rim 89/6

b.-sin 113/10

b.-yerek 98/21

benze- iki kişi veya nesne arasında birbirini
andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak,
andırmak

b.-r 118/18

b.-yor 97/10

b.-yyor 92/25, 90/15

benzi- bk. **benze-**

b.-r 43/24

benzeyen benzetmede, niteliği

benzetilenden alan

b.+leride 20/7

beraber (Far.) birlikte, bir arada

b. 105/22, 108/21, 113/21, 114/2,
114/5, 122/12, 122/14, 128/26, 129/6, 19/11,
20/6, 36/22, 46/21, 46/5, 48/7, 49/1, 5/17,
56/22, 66/17, 71/17, 76/20, 8/25, 82/26,
86/7, 90/2, 92/15, 94/25, 95/7, 99/22, 99/24

bereket (Ar.) bolluk, gürlük, ongunluk,

feyiz, feyezân

b. 130/26

bereketlen- 1. çoğalmak, artmak. 2.

bereketlenmek işi veya durumu

b.-erek 5/6

bergüzar (Far.) anmak için verilen hatıra,

armağan, yadigâr

b. 93/26

beri bir işin başlangıç yerini ve zamanını

gösterir

b. 108/19

beru bk. **beri**

b. 116/5, 119/17, 38/28, 61/4,
63/28, 67/29, 69/10, 74/22, 81/24

berü bk. **beri**

b. 39/28

besle- yiyecek, içeceğini sağlamak işi

b.-yyor 41/1

beste (Far.) bir müzik eserini oluşturan

ezgilerin bütünü

b.+yi 93/18

beş dördten sonra gelen sayının adı

b. 125/21, 32/10

beşinci sırada dördüncüden sonra gelen

b.114/16, 124/13, 95/15, 40/13

beşga bk. **başga**

b. 85/13

beşik bir şeyin doğup, geliştiği yer

b. +den 54/25

bey 1. erkek adlarından sonra kullanılan

saygı sözü 2. erkek özel adları yerine

kullanılan bir söz 3. eş, koca 4. erkek

sıfatlarının hemen sonrasına eklenir 5. ileri

gelen kimse

b. 113/20, 113/25, 115/15, 115/16,

115/27, 116/17, 117/12, 118/13, 119/15,

122/10, 123/1, 126/15, 127/25, 128/11,

128/25, 129/23, 22/9, 5/14, 51/18, 51/25,

52/24, 53/10, 53/14, 53/23, 54/22, 54/9,

55/20, 56/20, 56/6, 57/1, 57/13, 57/6, 58/24,

59/7, 60/17, 61/25, 62/11, 62/5, 63/15, 64/2,

68/3, 71/16

b.+den 103/27, 94/2

b.+e 130/12

b.+ın 6/15

b.+i 94/29, 114/9

b.+iim 62/6

b.+im 116/20, 118/11, 118/3,

120/15, 128/16, 58/22, 60/20, 62/1, 58/30

b.+in 101/9, 110/14, 113/2, 130/13,

28/10, 52/17, 59/13, 6/23, 65/1

b.+ler 130/11

b.+lerin 39/26

beyan (Ar.) açıklama, anlatma, söyletme

b. 113/12, 125/24, 127/23, 17/26,
19/6, 32/3, 47/5, 80/7

beyaz (Ar.) 1. ak, kara, siyah karşıtı 2. bu
renkte olan

b. 124/16, 52/23, 88/6

beyen- iyi veya güzel bulmak

b.-diniz 84/8

beyin organizmanın işlevlerini denetleyen,
duyum ve bilinç merkezi olan organ

b.+imizde (beynimizde) 69/11

bey(i)t (Ar.) anlam bakımından birbirine
bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası

b. 110/24, 111/18, 111/5, 111/7,
79/10, 84/11, 84/13, 84/5, 85/11, 85/9, 86/8,
87/2, 91/4, 91/7, 97/2

b.+den 71/11

b.+e 79/3

b.+i 110/24, 111/23, 117/11,
117/13, 117/14, 118/21, 84/8, 94/20, 94/5

b.+i (beyti) 84/22

b.+in 110/26, 79/6, 80/6, 80/7, 94/2

b.+ini 115/8, 88/21, 89/23, 93/6

b.+ler 84/9

b.+lerden 93/4

b.+lere 85/18

b.+leri 70/15

beyt bk. **beyit**

b. 91/10, 93/3

b.+lerin 93/2

beyzade (T. + Far.) 1. bey oğlu 2. soylu
kimse

b. 130/19

bırak- 1. özgürlük vermek, hürriyetine
kavuşmasını sağlamak 2. koymak 4. bir
alışkanlıktan veya bir işten vazgeçmemek 5.
sahiplik hakkını başkasına vermek

b. 18/6

b.-amaz 34/24

b.-dı 49/23

b.-mayor 83/16

burak- bk. **bırak-**

b.-rak (15/16)

bırağ- bk. **bırak-**

b. 109/23, 110/3

b.-amam 111/13

b.-dı 63/27, 69/14

b.-dılar 71/24

b.-ıyor 85/25

b.-ma 18/10, 74/8

b.-madı 122/15, 46/11

b.-madılar 11/29

b.-makda 35/11

b.-maz 80/5

b.-mazlar 72/7, 82/28

b.-mış 109/17

bi 1. az bir süre, kısa bir zaman 2. (yineleme
durumunda) bir kez

b. 13/26, 93/9

biçare (Far.) çaresiz

b. 119/27

biçimli bir nesnenin niteliği, dıştan
görünüşü, şekil

b.+ 41/15

bil cümle (Far. +Ar.) bütün, hep

b. 10/18

bil- 1. bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak 2. bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak 3. bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek 4. tanımak, hatırlamak 5. sanmak, varsaymak, farz etmek. 6. inanmak 7. işine gelmek, uygun olmak

- b. 127/21
- b.-dikcek 85/15
- b.-dim 16/12
- b.-diyi 41/18
- b.-diyim 47/12, 93/2, 93/4
- b.-diyimden 38/7
- b.-diyinden 46/16
- b.-ecek 47/18
- b.-eceksin 106/28, 88/24
- b.-emesin 115/27
- b.-en 114/14
- b.-ib 100/12, 128/5
- b.-ir 101/24, 106/1, 108/7, 116/23, 34/14, 87/5, 88/26, 98/18, 99/10, 100/1, 44/19, 56/27, 85/3
- b.-irim 101/25, 105/9, 22/12, 56/6, 84/10, 9/8
- b.-iriz 38/6
- b.-irler 46/14
- b.-irsin 102/23, 109/25, 85/16
- b.-irsiniz 21/14, 29/22, 16/20
- b.-iyor 105/13, 108/2, 54/4
- b.-iyorım 33/26
- b.-iyorsun 105/17
- b.-iyyor 122/24
- b.-mediyim 55/16
- b.-mediyinden 95/12
- b.-mek 22/8
- b.-mekler 85/14
- b.-mem 65/25
- b.-meyecek 110/14
- b.-meyor 94/14
- b.-meyorım 119/7

- b.-meyyor 109/10
- b.-mez 102/2, 94/6
- b.-mezsiz 55/4
- b.-miş 90/5
- b.-se 106/6

bildir- herhangi bir durumu, bir şeyi haber vermek

- b.-iyor 90/7
- b.-meg 24/11
- b.-melisin 100/20
- b.-memek 37/22

bilin- bilmek eylemine konu olmak, anlaşılmayan, öğrenilmeyen yanı kalmamak

- b.-emeyecek 110/11
- b.-ir 34/21
- b.-mez 80/23

bilader (Far.) erkek kardeş

- b.-i 103/9

bile 1. da, de, dahi 2. üstelik

- b. 106/24, 109/29, 112/15, 116/13, 121/18, 122/27, 29/7, 33/3, 34/11, 38/19, 39/28, 40/22, 56/19, 63/8, 75/28, 79/21

bilezig genellikle altın, gümüş vb.

elementlerden yapılan ve bileğe süs için takılan halka

- b. 34/18

bilvekale (Far. +Ar.) vekâlet yoluyla, vekâleten

- b. 127/22
- [=1]

bin bk. ben

- b. 114/21, 62/9, 67/9
- b.+im 29/23, 61/23

bin- yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.

b.-ib 66/21

bindir- bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak

b.-ib 121/23

bina (Ar.) 1. yapı 2. çatı

b. 50/7

b.+nın 51/27, 7/6

bir 1. ilk sayı 2. bu sayıyı gösteren rakam 3. belirsizlik sıfatı olarak herhangi bir yeri, kimseyi veya şeyi gösterir 4. bir kere, bir defa 5. sıfat veya zarf olarak başına geldiği kelimenin anlamına göre söyleyişe kuvvet katar 6. konuşmak, bağırarak, haykırmak vb. gibi ses ve sözle ilgili fillere kullanıldığında, “hep birlikte” anlamı verir

b. 10/19, 10/23, 10/25, 10/26, 10/27, 100/1, 100/12, 100/16, 100/18, 100/2, 100/22, 100/23, 100/4, 101/1, 101/13, 101/17, 101/24, 101/4, 101/9, 102/27, 102/3, 103/27, 103/9, 104/14, 104/19, 104/26, 104/4, 104/6, 104/6, 104/8, 105/17, 105/25, 105/3, 105/5, 106/13, 106/14, 106/17, 106/2, 106/23, 106/8, 107/12, 108/20, 108/4, 109/16, 109/18, 109/18, 109/24, 109/27, 109/9, 11/18, 11/2, 11/20, 11/27, 11/29, 11/9, 110/24, 110/25, 110/26, 110/4, 110/6, 110/9, 111/10, 111/12, 111/16, 111/18, 111/21, 111/7, 112/26, 112/6, 113/10, 114/26, 114/28, 114/4, 115/14, 115/17, 116/13, 116/14, 116/15, 116/21, 116/22, 116/23, 116/23, 116/3, 117/25, 118/14, 118/7, 119/18, 119/27, 12/12, 12/17, 12/19, 12/6, 120/2, 120/24, 121/12, 121/17, 121/28, 122/17, 122/23, 122/27, 122/5, 122/7, 122/8,

123/11, 124/20, 124/21, 124/22, 124/4, 125/14, 125/15, 125/2, 125/4, 125/4, 125/5, 125/8, 125/9, 126/8, 126/9, 127/4, 128/16, 128/2, 128/22, 129/1, 129/19, 13/11, 13/25, 13/4, 130/13, 130/19, 130/22, 130/8, 14/13, 14/16, 14/2, 14/25, 15/20, 15/5, 15/5, 15/7, 16/14, 17/7, 18/29, 18/7, 19/14, 19/18, 19/25, 19/28, 20/17, 20/2, 21/12, 21/2, 21/20, 21/26, 22/11, 22/13, 22/17, 22/18, 22/2, 22/20, 22/23, 22/8, 22/8, 23/12, 23/13, 23/9, 25/23, 25/25, 25/7, 26/13, 26/13, 26/19, 27/8, 28/10, 28/16, 28/6, 28/9, 29/19, 29/20, 29/21, 29/28, 29/6, 30/2, 31/10, 31/12, 31/17, 31/22, 31/8, 32/1, 32/11, 32/13, 32/13, 32/20, 32/26, 32/28, 33/10, 33/2, 33/23, 33/6, 34/14, 34/17, 34/18, 34/19, 34/21, 35/13, 35/16, 35/21, 35/26, 36/11, 36/21, 36/25, 36/9, 37/4, 38/11, 38/14, 38/27, 38/4, 39/12, 39/13, 39/14, 39/22, 39/24, 39/29, 39/6, 39/9, 39/9, 4/5, 40/18, 40/2, 41/12, 41/17, 41/29, 42/15, 42/2, 42/22, 42/9, 44/11, 44/15, 44/18, 44/3, 45/16, 45/18, 45/21, 45/25, 45/5, 45/6, 46/10, 46/20, 46/22, 46/3, 47/11, 47/6, 48/12, 48/13, 48/17, 48/27, 49/2, 49/21, 49/5, 5/10, 5/12, 5/17, 5/19, 50/12, 50/16, 50/22, 50/24, 50/24, 50/6, 50/9, 51/1, 51/13, 51/15, 51/16, 51/17, 51/2, 52/1, 52/12, 52/15, 52/28, 53/17, 53/21, 53/26, 53/7, 54/14, 54/2, 54/26, 55/12, 55/16, 55/17, 55/22, 55/24, 55/28, 56/10, 56/18, 56/2, 56/6, 56/8, 57/12, 57/21, 57/28, 57/5, 58/12, 58/13, 58/18, 58/19, 58/20, 59/16, 59/7, 6/13, 6/29, 60/13, 60/17, 60/24, 60/24, 61/13, 61/2, 61/21, 61/9, 62/11, 62/15, 62/16, 62/23, 62/26, 63/23, 63/28, 63/7, 64/16, 64/16, 64/23, 64/26, 64/4, 64/5, 64/8, 65/23, 66/10, 67/12, 67/13, 67/19, 67/24, 67/27, 67/3, 67/6, 68/12, 68/13, 68/27, 68/8, 69/11, 69/12, 69/19, 69/20, 69/21, 69/22,

69/27, 69/3, 69/4, 7/1, 7/11, 7/12, 7/12, 7/19,
7/20, 7/9, 70/11, 70/4, 70/6, 70/8, 72/14,
72/18, 72/25, 72/26, 73/1, 73/1, 73/20,
73/23, 73/25, 73/27, 73/3, 74/12, 74/13,
74/15, 74/20, 74/27, 74/28, 74/5, 75/12,
75/24, 75/27, 76/10, 76/18, 76/2, 76/21,
76/22, 76/23, 76/27, 77/10, 77/13, 77/14,
77/17, 77/23, 77/25, 77/29, 77/29, 78/13,
78/2, 78/25, 8/13, 8/15, 8/29, 8/4, 8/8, 80/18,
80/21, 80/23, 81/1, 81/11, 81/16, 81/25,
81/3, 81/6, 82/17, 82/2, 82/2, 82/24, 83/15,
83/2, 83/27, 83/29, 84/13, 84/13, 84/16,
84/18, 84/21, 85/11, 85/24, 85/9, 86/4, 86/5,
87/19, 87/21, 87/24, 87/25, 87/28, 87/6,
88/11, 88/14, 89/26, 89/3, 9/11, 9/25, 9/9,
90/13, 90/22, 90/24, 90/3, 90/8, 91/1, 91/10,
91/17, 91/18, 91/24, 91/4, 91/6, 92/25,
92/28, 93/10, 93/12, 93/17, 93/3, 94/12,
94/29, 94/6, 95/12, 95/17, 95/24, 95/25,
95/3, 96/10, 96/12, 96/17, 96/2, 96/26, 96/3,
96/5, 97/2, 97/25, 97/26, 97/5, 97/6, 97/7,
97/8, 97/9, 98/13, 98/21, 98/23, 98/27,
98/28, 98/9, 99/1, 99/18, 99/22, 99/27, 99/6
b.+de 117/2, 13/3, 15/2, 50/11,
50/22, 50/23, 51/20, 88/14
b.+den 13/5, 35/17
b.+i 102/19, 103/19, 111/7, 43/1,
102/20
b.+ine 21/3
b.+ini 117/22, 12/29, 26/6, 31/7,
65/15
b.+isi 127/21, 14/16, 14/23, 37/26,
63/20, 94/22, 21/29
b.+isinde 45/9, 6/10
b.+isinden 69/16
b.+isini 121/22, 55/4
b.+isinin 124/19
b.+le 115/8, 116/24, 130/13, 17/27,
34/5, 37/23, 48/22, 76/13, 77/24
b.+lerinden 111/8

b.+lerine 102/20

b.+lerini 102/21

birer her birine bir

b. 66/9, 43/1

biricik bir eşi, bir benzeri daha bulunmayan,
çok sevilen

b. 62/7

biriciğ bk. **biricik**

b. 31/3

biricig bk. **biricik**

b. 105/22, 6/7

birinci zaman, yer, sıra yönünden
başkalarından önce gelen

b. 76/10, 124/6, 5/8

birlik 1. bir ve tek olma durumu 2. bir arada
olma, birleşme, bütün oluşturma durumu

b.+de 108/5, 111/22, 57/22

birliğ bk. **birlik**

b. 127/14

bir kaç bk. **birkaç**

b. 5/15, 10/23, 110/4, 22/23, 31/17,
34/18, 48/13, 51/15, 56/6, 57/21, 64/4,
72/25, 72/26-27, 74/27, 75/24, 76/10, 83/2-3
b.+ı 87/28

biraz 1. bir parça, çok değil 2. kısa bir süre
için 3. az miktarda

b. 121/24, 37/13, 39/7, 46/27, 47/1,
50/4, 58/11, 58/20, 62/2, 72/27, 75/25, 92/25

bir az bk. **biraz**

b. 86/16, 29/1, 32/26

birbir bk. **birbiri**

b.+lerine (biribirlerine) 39/26

birden bire ansızın

b. 7/22, 15/4, 113/6, 63/26, 72/26

bierek ?

b. 44/14

bir(i)bir bk. **birbiri**

b.+lerine 7/14

bir(i) bir bk. **birbiri**

b.+lerine 122/21, 111/9

b.+lerini 123/6, 123/8

b.+imize 105/23

biribiri karşılıklı olarak bir diğeri

b.+lerinden 86/9

b.+ mizden 64/25

b.+mize 106/9

birik- toplanıp yığılmak

b.-erek 11/12

birkaç çok olmayan, az sayıda, az

b. 127/23, 17/24, 86/14

bir kaç bk. **birkaç**

b. 68/13

birleş- 1. ayrıyken tek bir bütün duruma gelmek 2. buluşmak, bir araya gelmek

b.-diler 124/5

b.-meg 121/9

b.-melerine 127/12

b.-üb 68/14

birleştir- birleşmesini ya da birleşmelerini sağlamak, bir araya getirmek

b.-din 127/7

birliğ bk. **birlik**

b. 127/14

b.+de 41/27

birlik bir arada olma durumu, vahdet

b.+de 23/1

bir taraf et- (Far. +Ar. +T.) ortadan

kaldırmak, gidermek

t. 94/18

bisuç (Far. +T.) suçsuz

b. 111/10

bit- 1. tükenmek 2. sona ermek.

b.-en 117/3, 42/29, 70/23, 93/20

b.-miş 68/25

b.-miş dir 117/8

bitir- bitirmesini sağlamak, sona erdirmek, tamamlamak

b.-dikden 35/3

b.-dikten 89/1, 35/18

b.-ib 113/25

b.-üb 69/23

biy bk. **bey**

b. 45/29

b.+in 62/9

biz çokluk birinci kişiyi gösteren söz

b. 104/26, 108/1, 128/19, 26/22,

27/19, 63/4, 81/18, 82/20, 82/22, 83/8,

89/18, 97/20

b.+de 112/13, 20/19

b.+den 81/15

b.+e 107/15, 110/8, 12/8, 125/22,
126/23, 20/11, 20/6, 26/20, 44/13, 44/15,
44/2, 54/17, 59/18, 63/11, 75/1, 77/13,
78/18, 81/17, 83/17, 91/5, 93/3, 17/1

b.+i 19/20, 32/19, 59/19, 65/8, 74/5,
77/14, 77/15, 77/18, 79/23, 79/24, 80/4,
83/13, 107/16, 44/12, 56/27, 74/6, 84/6

b.+ide 128/18

b.+im 105/10, 118/11, 127/25,
128/7, 128/8, 20/8, 39/5, 40/7, 41/2, 42/16,
52/1, 59/21, 78/20, 80/3, 82/16, 83/23,
85/12, 89/5, 90/5, 54/15, 65/6, 8/20

b.+imkilerden 42/20

b.+ler 54/13-

b.+lere 79/8

b.+leri 107/9, 74/8

boŗu 1. içi boş, uçları açık, uzun ve dar
silindir 2. borazan

b. 8/3

b.+sını 8/5

bodurum (Yun.) bir yapının yol düzeyinden
aşağıda kalan bölümü

b.+lara 16/19

bodurum bk. **bodurum**

b.+larını 12/10

boğul- 1. havasızlıktan ölmek. 2. boğulma
işine konu olmak

b.-muş 37/2

b.-muşlardır 37/4

bohca bk. **bohça**

b. 34/21

b.+larını 76/27

b.+mda 37/13

b.+nın 34/22

bohça içine çamaşır, elbise vb. koyup
sarılan dört köşe kumaş

b.+sını 35/24

b.+yi 36/3

bol nicelik bakımından olağandan veya
alışıldandan çok, kıt karşıtı

b. 54/17

borc birine karşı bir şeyi yerine getirme
yükümlülüğü 2. manevi bir yükümlülük
altında bulunan. 3. bir şeyi birinin
yardımıyla elde etmiş olan

b.+larını 21/18

borçlu 1. bir yükümlülük altında bulunan,
borcun konusu olan şeyi yerine getirmekle
yükümlü olan (kimse) 2. bir şeyi birinin
yardımıyla elde ederek manevi borç altına
giren ya da herhangi bir konuda manevi
yükümlülüğü bulunan 3. bir iyilikten dolayı
karşılığını yapamamak

b. 21/19

b.+sun 19/22

b.+yum 17/5

b.+yuz 20/6

boş 1. anlamsız 2. dolu karşıtı 3. bir işe
yaramayan, yararsız 4. her zaman yapacak
bir şey bulmak

b. 120/27, 13/2, 13/4, 65/21, 72/7,
74/18

boyan- boya sürülmek, boyama işi yapılmak

b. mış 88/6

boy(u)n gövdenin başla omuz arasında
kalan bölgesi

b.+unda (boynunda) 42/28

boyunduruk zulüm ve zorbalık baskısı, esaret b.+u (boyunduruğu) 57/13	b. 107/20, 21/5
boyya eşyanın üzerine sürülen renkli madde b. 45/3	böyü- 1. gelişmek, yetişmek 2. yaşı artmak b.-müş 120/1, 99/7 b.-yerek 64/18 b.-yüb 99/3
boyyalı boyanmış ya da boyaya batırılmış b. 41/16	böyüg bk. böyük b. 101/3, 101/6, 103/2, 11/18, 17/17, 25/20, 36/20, 41/14, 42/20, 46/18, 55/12, 55/24, 60/26, 84/11
boyyalı bk. boyyalı b. 45/11	böyük küçük karşıtı b. 28/19
boyyan- bk. boyan- b.-miş 45/3	böyüt- bk. büyüt- b.-meg 46/20
boz- kötü duruma getirmek b.-duğında 48/16	brak- bk. birak- b.-ıb 22/5
bozul- iyi ve değerli niteliğini yitirmek b.-du 72/23 b.-ub 8/20	braçıl- bırakma işine konu olmak, terk edilmek b.-miş 28/9
bölüg bk. bölük b. 10/27, 122/5, 8/15, 9/25	bsag (Erm.) dinî nikah b. 103/19, 103/26, 123/15
bölük bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım b.+lerimizin 63/3	bu 1. yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz 2. en yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz b. 10/15, 10/16, 10/5, 100/13, 100/19, 101/18, 101/4, 102/15, 102/22, 102/26, 103/29, 104/25, 105/24, 105/5, 106/12, 106/15, 106/2, 106/27, 108/10, 108/10, 108/18, 108/3, 108/8, 109/13, 109/21, 109/25, 109/7, 11/11, 11/16, 11/22, 110/11, 110/11, 110/16, 110/17, 110/23,
böyle 1. bunun gibi, buna benzer 2. bu yolda, bu biçimde, hakeza 3. bu derece b. 106/13, 106/25, 111/17, 114/22, 122/22, 127/6, 18/26, 20/4, 20/4, 21/17, 24/18, 30/6, 32/8, 42/5, 44/17, 52/8, 54/1, 56/11, 57/27, 57/9, 79/24, 8/25, 83/12, 85/11, 85/15, 89/12, 89/16, 89/20, 9/6 b.+de 113/3	
böylece bu biçimde, tam böyle	

110/3, 110/5, 110/9, 111/10, 111/13, 111/5,
111/6, 112/25, 113/16, 113/25, 114/11,
114/12, 114/15, 114/16, 114/18, 114/20,
115/1, 115/20, 115/28, 116/1, 116/27,
116/28, 117/13, 118/11, 118/12, 118/15,
118/16, 118/21, 118/25, 118/26, 118/27,
119/19, 119/21, 12/11, 120/2, 120/22,
121/15, 121/26, 122/2, 122/20, 122/21,
122/26, 123/25, 123/26, 124/18, 125/10,
125/16, 125/18, 125/23, 126/14, 126/19,
126/25, 126/6, 126/6, 127/10, 127/20, 127/3,
127/5, 128/1, 128/19, 128/24, 128/26, 129/1,
129/10, 129/12, 13/13, 13/16, 130/20, 14/19,
14/23, 14/26, 15/11, 15/13, 15/2, 15/6, 17/1,
17/13, 17/22, 17/9, 18/18, 18/19, 18/2,
19/13, 19/19, 19/24, 19/27, 20/1, 20/20,
21/16, 22/4, 23/18, 23/24, 23/27, 24/21,
24/21, 25/3, 25/6, 26/1, 26/22, 27/22, 27/9,
28/19, 29/14, 29/20, 29/24, 29/27, 29/29,
30/12, 30/4, 31/18, 31/2, 32/10, 32/14,
34/10, 34/23, 34/26, 35/8, 37/28, 38/24,
38/7, 39/11, 39/27, 39/5, 40/6, 41/7, 41/9,
42/14, 42/26, 42/27, 42/27, 42/8, 44/1,
44/27, 44/28, 44/4, 45/14, 45/5, 46/11,
46/17, 46/3, 47/10, 47/20, 47/22, 47/25,
47/26, 48/18, 48/22, 48/29, 48/3, 48/5, 48/8,
49/11, 49/18, 50/13, 51/15, 51/25, 51/28,
52/13, 52/15, 52/16, 52/20, 52/26, 52/29,
52/9, 53/12, 53/15, 53/18, 53/20, 53/24,
53/8, 54/22, 54/25, 54/6, 54/9, 55/15, 55/21,
55/23, 55/25, 55/6, 56/11, 56/20, 57/10,
57/23, 58/5, 59/24, 59/26, 6/29, 60/4, 61/17,
61/18, 61/21, 61/6, 63/10, 63/20, 63/21,
64/18, 65/1, 67/1, 67/18, 67/2, 68/7, 69/23,
69/28, 7/27, 7/29, 70/3, 70/9, 71/11, 71/16,
71/2, 72/1, 72/12, 72/15, 72/7, 73/12, 73/7,
74/15, 74/2, 74/24, 74/29, 75/22, 76/15,
76/19, 76/4, 76/9, 77/12, 77/20, 77/24,
78/10, 78/27, 78/5, 79/3, 79/8, 8/21, 80/26,
80/7, 81/2, 81/8, 81/8, 82/14, 82/22, 82/23,

82/25, 82/4, 82/6, 84/15, 84/27, 84/8, 85/24,
85/8, 86/14, 87/17, 87/23, 87/25, 87/5, 88/1,
88/10, 88/17, 88/17, 88/24, 88/5, 89/14,
90/11, 90/16, 90/20, 90/4, 90/5, 91/16,
91/20, 91/3, 91/9, 92/10, 92/17, 92/24,
92/24, 92/5, 92/7, 93/27, 94/19, 94/20, 94/3,
94/5, 94/8, 95/10, 95/18, 95/24, 95/5, 96/15,
96/21, 96/22, 96/28, 96/5, 97/24, 97/25,
98/11, 98/19, 98/3, 99/2, 99/2, 99/21, 99/7

b.+dur 30/13

b.+na 101/21, 101/29, 105/7,

118/18, 119/13, 57/6

b.+nada 26/27

b.+ndan 29/22, 29/9, 31/11, 31/23,
34/12, 39/19, 47/9, 59/21, 24/18, 103/23,
105/11, 111/1, 112/17, 128/11, 37/11, 63/17,
72/11, 74/28, 76/20, 77/2, 78/13, 83/12,
94/7, 96/4

b.+nlar 13/10, 41/2, 42/3, 46/24,
40/18, 121/26, 125/11, 92/17, 46/14, 55/7

b.+nlar dır 58/23

b.+nlara 17/19, 102/25, 112/20,
113/22, 127/9, 14/15

b.+nlardan 13/19, 100/11, 54/20

b.+nları 23/3, 23/8, 116/16, 126/16,
127/8, 34/20, 58/18, 74/9, 75/3, 36/12

b.+nların 33/7, 127/10, 127/16,
50/23, 85/26, 87/28

b.+nu 20/6, 106/29, 117/27, 119/14,
119/17, 32/3, 82/5

b.+nun 104/22, 110/6, 114/24,
119/22, 126/10, 130/23, 36/21, 53/15, 55/26,
70/13, 83/29, 84/10, 87/6, 93/15, 94/23,
97/11, 10/3, 48/6

[=368]

bura bu yer

b.+da 127/12, 16/13, 16/17, 39/16,
39/18, 39/23, 42/7, 57/22, 78/18, 81/13,
87/27, 97/17, 122/15

b.+dan 111/14, 27/6, 58/12, 83/7

b.+lara 39/23
b.+larda 37/16
b.+lardan 104/13
b.+ları 77/1
b.+nın 42/15
b.+sı 39/24, 39/29
b.+ya 117/22, 122/18, 39/20, 98/14,
98/7, 99/14, 99/23

buracık (çok yakın ve belirli bir yer için) bu yerde, burada

b.+da 39/17, 77/2, 97/20

buçuk yarım

b.+ını (buçuğunu) 35/16

buğday buğdaygillerden örnek bitkisi

b. 50/14

buh baca

b.+lar 15/25

bul- 1. arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak 2. bir şeyi elde etmek 3. kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek 4. varlığı bilinmeden bir şeyi ortaya çıkarmak, keşfetmek 5. ilk kez yeni bir şey yaratmak, icat etmek 6. istenilen bir şeye kavuşmak, nail olmak 7. bir yere, bir noktaya erişmek, ulaşmak

b.-a bilir 85/3, 105/15
b.-a bilirsin 85/16
b.-acağ 57/25
b.-acağsın 88/22, 89/3
b.-alım 120/9, 121/20
b.-amasın 37/11
b.-amaz 72/18
b.-an 105/15, 116/6
b.-du 42/2, 49/4, 66/2, 86/16
b.-duğundan 84/17

b.-duk 14/18
b.-dukdan 29/1
b.-dular 39/9
b.-dum 66/9, 74/28
b.-duğda 16/5
b.-ma 89/13
b.-madıklarından 13/25
b.-mamış 75/3
b.-mağ 121/19
b.-masın 96/13
b.-maya 72/3
b.-muş 129/23, 35/8
b.-muş dır 99/27
b.-sun 109/14, 13/3, 65/18
b.-sunlar 13/23
b.-ub 124/5, 126/27, 87/10, 94/26
b.-ur 113/5, 85/4, 9/4

bula bilir bk. bulabilir

b. 21/25

bulun- 1. bulma işine konu olmak 2. bir yerde olmak

b.-abilir 55/6
b.-acağım dır 34/3-4
b.-an 12/26, 124/9, 18/1, 29/3,
34/17, 6/11, 6/19, 64/1, 7/5, 72/11
b.-anın 58/5
b.-duğundan 32/18
b.-duğu 47/2
b.-dular 41/6
b.-dum 60/25
b.-dunuz 82/24
b.-duğları 20/9
b.-maya 125/29
b.-ub 17/18, 44/14
b.-ur 25/26
b.-urlar 46/23
b.-uyyor 107/12

bulunuş- bulunmak eylemi veya biçimi

b.-ından 16/8

b.-ına 72/5

b.+ları 9/29

buluş- 1. bir araya gelmek 2. kavuşmak

b.-acağlar dır 102/22

b.-ırlar 122/26

bulut atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin yoğunlaşmasıyla oluşan, renkleri, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın

b.+lar 36/2, 67/10

bulud bk. **bulut**

b.+a 129/7

buludlu (gökyüzü için) bulutlarla

kaplanmış, bulutlanmış

b. 6/5

burak- bk. **bırak-**

b.-dı 30/19

b.-ıb 5/16

burun çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı

b.+una (burnuna) 15/24

buynuz kurşun borudan kol alma işleminde kullanılan demirden yapılmış alet

b. 85/12

buyur- 1. bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek 2. söylemek, demek, düşüncesini bildirmek

b. 110/1, 115/15, 58/30, 77/16,

96/14, 98/9

b.-arağ 7/28

b.-du 126/23, 61/20, 7/4

b.-dun 108/25

b.-dunuz 57/11

b.-ın 82/3

b.-ıyyor 80/24

b.-muş 61/6, 123/28

b.-muşsun 107/7

b.-sun 127/29, 128/10, 48/28, 59/9

b.-ub 128/18

b.-un 90/25

b.-unuz 22/1

b.-unuz 52/28

b.-ur 126/5, 57/21

b.-ursınız 9/1

b.-uyorsın 107/17

b.-uyorsunuz 52/27

bürülü bürünmüş

b. 125/7

bürün- 1. bürünmek işi 2. sarınmak, örtülmek

b.-üb 73/1

bütün eksiksiz, tam

b. 104/3, 42/7, 46/8

büyüg bk. **böyük**

b. 20/28

büyüt- yetiştirmek, bakmak

b.-dükden 64/6

-C-

cadde (Ar.) geniş, uzun ve düzgün yol, ana yol

c.+ye 113/8

cahd bk. **caht**

c. 31/10

caht (Ar.) çok çalışan, çaba gösteren kimse

c. 20/18

caiz (Ar.) din, yasa, töre vb. bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan

c. dir 89/15

can (Far.) 1. insan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümlü vücuttan ayrılan madde dışı varlık 2. hayat, güç

c. 100/14, 100/4, 100/6

c.+ı 28/2, 30/29, 49/14

c.+ım 74/12, 16/9

c.+ımı 84/5

c.+ına 62/21, 87/18

c.+ını 28/27

canı gönül (Ar.) candan, gönülden, kalbin tüm samimiyetiyle

c.+den 41/27, 35/2

canavar (Far.) 1. masalarda sözü geçen yabani, yırtıcı hayvan 2. acımasız, kötü ruhlu, zalim (kimse)

c. 11/24

c.+i 103/25, 13/17

c.+lardan 14/23

c.+ların 15/29

canavarlık (Far. +T.) canavar olma durumu, canavara yakışır davranış

c.+ları 10/2

cebır (Ar.) zor kullanma, zorlayış

c. 32/8

cefa (Ar.) eziyet, sıkıntı

c.+lardan 112/2

c.+ları 61/10

c.+lerde 111/24

c.+ya 38/29

c.+yı 87/21

celb (Ar.) 1. kendine doğru çekme. 2. getirtme, getirtilme

c. 7/3, 70/2

cem (Ar.) toplama, bir araya getirme

c. 113/17

cemi (Ar.) bütün, hep, cümle

c. 34/16

c.+isi 124/16, 124/9, 129/27, 58/6

c.+isinde 19/20

c.+isini 100/28, 104/27, 14/1, 37/17

cemaat (Ar.) bir dinden veya bir soydan olan insanların topluluğu

c.+dan 127/21

c.+i 127/13

cemi eşia (Ar.) eşyaların toplamı

c.+ları 12/23

cemsat (Far.) eski Moğollarda Moğol hükümdarı

c.+a 114/6

cenaze (Ar.) kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazırlanmış insan ölüsü

c. 49/15

c.+sini 49/12

ceng (Far.) büyük çaba, uğraş, kavga, çekişme

c. 6/10, 63/19

c.+e 5/18, 64/24

cesamet (Ar.) büyüklük, irilik

c. 10/24

cesametlu (Ar. +T.) büyük, kocaman

c. 27/9

cesametlü bk. **cesametlu**

c. 122/25

cesaret (Ar.) 1. yüreklilik, yiğitlik 2. atılganlık

c. 39/2, 63/23, 90/21

c.+i 110/22, 86/24

c.+ime 128/17

c.+le 10/27

cesaretli (Ar. +T.) yürekli

c. 18/15

cesaretlü (Ar. +T.) yürekli

c. 89/21

cesaretlen- yüreklenmek, yiğitlenmek

c. 116/21

c.-di 87/20

c.-erek 17/24, 88/22

cesim (Ar.) büyük, iri, kocaman

c. 42/21, 44/24, 46/6, 50/24, 58/13,

7/16

cesurane (Ar. +Far.) cesurca.

c. 22/16

cesurlık (Ar. +T.) 1. yüreklilik, gözü pek olma durumu 2. atılganlık.

c. 130/18

cesürülen- 1. cesaretlenmek işi. 2.

yüreklenmek, yiğitlenmek

c.-miş 8/7

cevab bk. **cevap**

c. 103/21, 106/21, 121/3, 126/8,

128/3, 21/13, 30/9, 57/7, 68/7, 74/26, 75/2,

8/1, 81/23, 90/22, 93/18

cevap (Ar.) 1. bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık, yanıt. 2. karşılıklı konuşma, sohbet

c. 115/23

ceza 1. uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım. 2. suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı yasaların öngördüğü yaptırım

c.+sını 25/28

cık- bk. **çık-**

c.-acağım 22/25

cık- bk. **çık-**

c.-ardı 41/9

cıknavor bk. **canavar**

c. 50/9, 92/18

c.+ın 51/24

c.+un 124/10

cidal (Ar.) savaş

c. 6/11

ciftlig bk. **ciftlik**

c.+den 58/13

çiftlik bk. çiftlik

c.+in (çiftliyin) 89/25

cihat (Ar.) din uğruna yapılan savaş

c. 7/3

cihet (Ar.) 1. yön, yan taraf. 2. sebep

c.+den 72/20

c.+le 17/19, 27/24, 49/19, 72/7

cins (Ar.) 1. tür, çeşit. 2. aralarında ortak

özellikler bulunan varlıklar topluluğu

c. 125/10

c.+imin 29/23

cismani (Ar.) cisimle, bedenle ilgili

c. 38/29

civar (Ar.) yakın yer, çevre, yöre

c. 37/15, 39/28

c.+da 72/11, 72/4

çknavor bk. canavar

c. 101/12, 104/10, 105/16, 117/20,
126/29, 50/13, 50/7, 50/9, 51/29, 52/1,
56/22, 71/11, 92/22, 93/8, 97/8, 98/26,
101/7, 50/3

c.+a 102/8, 97/10, 98/10

c.+dan 116/13

c.+ı 97/8

c.+un 101/15, 106/16, 112/24,
113/16, 122/1, 124/3, 55/23, 57/2, 63/16,
69/25, 70/20, 124/7

çknavorhane (Far.) canavarın bulunduğu yer

c.+nde 117/19

c.+nin 125/12

çknavorluk (Far. +T.) canavar olma durumu, canavara yakışır davranış

c. 112/19

cocuk bk. çocuk

ç.+un (cocuğun) 54/22

ç.+unun (cocuğunun) 21/3

coş- (doğa olaylarından herhangi biri)

birdenbire çoğalıp, hızlanmak

c.-müş 36/5

cömerd (Far.) para ve malını esirgmeden veren, eli açık

c. 100/1, 52/8

cümle (Ar.) bütün, hep

c. 10/18, 111/12, 125/19, 48/1

c.+dende 64/15

c.+miz 125/21

c.+nin 126/11, 127/22

c.+nizden 128/7

c.+nizi 15/9

c.+si 127/28, 129/13, 129/4, 13/5,
18/22, 41/26, 62/17, 97/23

c.+side 124/14, 61/5

c.+sinden 72/16

c.+sine 95/16

c.+sini 33/18, 75/28, 76/8

c.+sinin 28/12

c.+ye 25/26

cüzi (Ar.) az, azıcık, pek az

c. 52/15

-Ç-

çaar- bk. çağır-

ç. 69/29

çabuğ bk. **çabuk**

ç. 110/2

çağ (Moğ.) 1. zaman dilimi, vakit, mevsim

2. hayatın çocukluk, gençlik vb.

dönemlerinden her biri, yaş

ç. 125/11

ç.+ında 54/28

çağır- 1. birinin gelmesini kendisine yüksek

sesle söylemek, seslenmek 2. herhangi

birinin bir yere gelmesini istemek, davet

etmek

ç.-dık 64/17

ç.-ib 115/5

ç.-ıp 15/19

ç.-malıym 89/13

çağ(ı)rıl- bir toplantıya, bir yere gelmesi

istenmek

ç.-ır 94/11

ç.-sınlar (çağrılısınlar) 48/10

çağla- suyun köpürerek ve ses çıkararak

coşkun bir biçimde akması

ç.-yış 42/22

çal- 1. başkasının malını gizlice almak,

hırsızlık etmek, aşırmaq 2. bir musiki eserini

bir çalgı ile icra etmek 4. bir müziği

dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak 5. (kapı

için) içindekilere veya dışarıdakilere

duyurmak için tıklatmak, vurarak ses

çıkartmak 6. atmak, çarpmak, vurmak

ç. 85/27, 93/1

ç.-an 94/8

ç.-anı 90/3

ç.-an 2/3, 3/3, 5/3

ç.-ar 92/24

ç.-arak 121/27

ç.-dı 20/22, 57/3

ç.-dığı 22/5

ç.-dığında 8/6

ç.-dıkdan 93/12

ç.-ib 110/22, 110/26, 21/27, 86/7,
87/1, 89/13, 89/22

ç.-ıdı 45/15

ç.-ıp 69/17

ç.-mada 100/9

ç.-mak 109/19

ç.-mağ 46/16

ç.-miş 103/27

ç.-sın 84/19

çaldır- çalmak eylemini yaptırmak

ç.-miş 123/17

çalın- çalmak eylemine konu olmak, çalmak

eylemi yapılmak

ç.-miş 123/19

çalğ 1. müzik aleti, enstrüman 2. çalgı

çalma, müzik 3. müzik topluluğu

ç. 124/10, 69/27, 85/14

ç.+ların 125/14

ç.+yı 93/13

ç.+yi 34/23, 69/28

çalğ bk. **çalğ**

ç. 50/25

çalı böğürtlen, ahududu gibi küçük, dalları

dibinden çatallanan ve sapsarı odunsu bitki

ç.+lara 86/3

çalış- 1. bir şeyi oluşturmak veya ortaya

çıkarmak için emek harcamak 2. herhangi

bir iş üzerinde olmak

ç.-acağdır 27/1
ç.+acağdır 58/5
ç.-alım 27/11
ç.-dı 29/5, 53/10
ç.-dılar 24/3
ç.-dım 69/10
ç.-ib 10/12, 9/10
ç.-ır 19/9, 41/25
ç.-ıyor 13/29
ç.-ub 72/4

çalğana çalğın- çalkalanarak
ç.-a 65/29

çamaşır (Far.) iç giysisi
ç. 34/20

çan içinden sarkan tokmağının kenaralara
vurmasıyla ses çıkaran madenden araç
ç. 42/19
ç.+ı 11/2

çanak göz çukuru
ç.+ına (çanağına) 67/7

çanağ bk. **çanak**
ç. 82/3

çang bk. **çan**
ç. 43/23, 50/11
ç.+ı 57/3, 51/4
ç.+ları 42/16, 42/20
ç.+ların 42/28
ç.+larından 42/17

çapucağ (Far.+ T.) hızlı, süratli
ç. 58/16, 11/21
[=1]

çapuk bk. **çabuk**

ç. 112/2, 12/14, 120/13, 120/9,
29/24, 65/17, 76/13, 81/21

çapuğ bk. **çabuk**
ç. 107/8, 15/8

çarçapuk çabuk olma durumu, hız, sürat
ç. 10/17, 109/13, 15/17, 34/6, 49/7,
81/23

çare (Far.) bir sonuca varmak, ortadaki
engelleri kaldırmak için tutulması gereken
yol, çıkar yol, çözüm yolu

ç.+miz 31/12
ç.+si 12/16, 13/7, 11/20

çarp- hızla değmek, vurmak
ç.-arak 7/15, 80/14

çarpıl- çarpmak eylemine konu olmak
ç.-arak 36/7
ç.-mağdan 121/4

çarpıntı kalbinin hızlı ve sık vurması
ç.+sı 65/20

çaşu casus
ç.+sı 101/20

çatal yemek yerken kullanılan iki, üç veya
dört uzun dişli çoğunlukla metal araç
ç. 73/22

çay dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu
ç. 36/5
ç.+da 37/4
ç.+dan 66/16
ç.+ın 36/25, 36/27, 36/4

çayır üzerinde gür ot biten, genellikle düz ve nemli yer

ç.+ın 98/12

ç.+ların 58/7

çek- 1. bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek 2. güç durumlarına dayanmak, katlanmak 3. sıkıntı ve üzüntü duyarak yaşamak 4. üstlenmek 5. (üzerinde taşıdığı tabanca, bıçak gibi) bir silaha, karşısındakini korkutmak 6. (ah, oh, of gibi ünlemlerle) söylemek, demek

ç.-diyi 38/28

ç.-er 25/29

ç.-erek 39/27, 59/7, 73/29, 87/21

ç.-ib 14/11

ç.-meksizin 38/11

ç.-meye 36/16

ç.-meyiz 37/18

ç.-mez 17/2

ç.-miş 47/3

ç.-sek 19/28

çekil- 1. çekme işi yapılmak 2. geri gitmek, ricat etmek 3. katlanmak, tahammül etmek

ç.-di 35/5

ç.-ib 129/15, 37/24

ç.-mek 10/21

ç.-mez 87/17

ç.-üb 42/1

çek- bk. çek-

ç.-dim 60/27

ç.-diyim 61/27

ç.-erek 42/9, 60/17, 73/20

ç.-mekdeyim 98/22

ç.-meyerek 46/4

çekil- bk. çekil-

ç.-dim 61/17

çelb et- (Ar.+ T.) 1. kendine çekmek. 2. getirmek

ç. (çelb edebilirler) 100/10

çeşid (Far.) aynı türden olan şeylerin bazı özelliklere ayrılan öbeklerinden her biri

ç. 124/23

ç.+leri 106/11

çetin amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi zor olan

ç. 38/18, 50/5, 87/6

ç. dir 76/16, 76/18

çevir- bir yerin veya bir kişinin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak.

ç.-erek 91/4

çev(i)ril- 1. kuşatılmak, sınır içine alınmak 2. çevrelenme işi veya biçimi

ç.-miş 39/8, 50/6, 87/27, 88/11, 44/26

çevre bir şeyin yakını, dolayı, etraf.

ç.+si 39/8

çevür- bk. çevir-

ç.-üb 109/19

çeyreg on beş dakikalık zaman

ç. 99/23

çıblak üstünde bulunması gereken giysi, örtü vb. bulunmayan

ç. 28/10

çık- 1. içeriden dışarıya varmak, gitmek 2. bir yere ulaşmak, varmak 4. bulunduğu yeri bırakıp başka bir yere geçmek 5. bir yere ulaşmak, varmak

ç.-arak 6/14
ç.-dı 129/21
ç.-ib 97/6
ç.-ımız 15/9

çık- bk. çık-

ç.-acağ 37/20
ç.-an 20/2, 26/19, 71/8, 82/12
ç.-dı 11/10, 113/7, 118/9, 17/23,
23/16, 48/15, 51/14, 57/4, 9/16
ç.-dığında 35/5
ç.-dılar 112/22, 130/1, 15/18, 66/11
ç.-ib 104/14, 123/2, 51/7, 73/2,
96/16
ç.-mağda dır 122/9
ç.-mazdan 77/4
ç.-miş 120/25, 61/16

çık- 1. giysi, ayakkabı vb. ni vücuttan ayırmak, soymak 2. birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak

ç. 129/4, 60/14, 77/18
ç.-abilir 33/14
ç.-ağ 11/19, 8/9, 86/12, 90/1
ç.-ara bilir 34/14
ç.-arak 65/3
ç.-arak 66/11
ç.-dım 91/21
ç.-ib 23/5, 101/13, 52/3, 82/3
ç.-ırlar 67/22
ç.-madı 46/29
ç. -mağ 69/8, 103/23
ç.-mamaya 29/7
ç.-masın 113/7, 114/8
ç.-ub 77/26

çınar (Far.) gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç
ç.+ların 89/2

çık- 1. çıktığı anda 2. çıkma fiilini gerçekleştirdiği zaman
ç.-maz 37/6

çık- bk. çık-

ç.-dı 23/9
ç.-dığında 116/25
ç.-mayip 36/9
ç.-maz 68/20
ç.-ub 37/14, 58/21

çık- birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak
ç.-maksızın 35/27

çiçek bk. çiçek

ç. 112/7, 124/20, 124/22, 45/13,
50/17, 70/25, 71/4, 93/22

ç.+den 125/4, 70/5, 71/2, 96/16
ç. dir 93/10
ç.+ler 124/17, 125/2, 95/20, 96/21
ç.+lerden 117/3, 70/23
ç.+leri 70/10

çiçekli çiçeği olan

ç. 116/10, 50/15

çiçek bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü

ç. 113/19, 117/5, 28/14
ç.+den 93/27
ç.+in (çiçeğin) 70/14
ç.+lerden 93/20
ç.+leri 79/12

çift birbirini tamamlayan iki tekten oluşan (nesnelere)

ç. 125/5, 34/18

çiftci geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse, rençber

ç. 125/20
ç.+nin 127/21

çiftli bk. **çiftlik**

ç.+e 58/16
ç.+i 88/16

çiftlig bk. **çiftlik**

ç. 123/4, 125/13, 125/6, 128/14,
128/28, 88/17, 89/27, 91/12, 91/28, 92/23,
92/5
ç.+de 37/20
ç.+den 113/8

çiftlik tarım yapılan, hayvan yetiştirilen, çalışanlarının da oturması için evler bulunan geniş toprak parçası

ç. 88/11
ç.+in (çiftligin) 88/13, 89/21

çimen kendiliğinden yetişmiş çim

ç.+le 50/26

çimenli çimeni olan, yeşillik

ç. 73/3

çınar bk. **çınar**

ç. 88/13

çitlig bk. **çiftlik**

ç. 95/1

çiy akşamın ve gecenin serinliğiyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, şebnem

ç. 43/14

çoban (Far.) koyun, keçi, sığır, manda sürülerini otlatan kimse

ç. 107/23, 112/18, 125/1, 41/19,
51/17, 52/14, 53/17, 53/21, 53/8, 55/13,
56/1, 81/1, 81/15, 81/20, 82/1, 82/14, 82/22,
83/22, 83/26, 83/5, 84/9, 85/9, 86/6, 87/23,
87/8, 88/16, 89/9, 94/24, 95/6, 97/26, 99/21,
71/21

ç.+a 55/10, 57/1, 71/18

ç.+dan 51/25

ç.+ı 40/1

ç.+ın 40/17, 40/21, 40/9, 41/19,
52/9, 86/20, 40/14

ç.+lar 125/20, 85/12

ç.+lardan 97/22

çocuk 1. küçük yaştaki oğlan veya kız 2. soy bakımından oğul veya kız, evlat

ç. 108/21, 64/26

ç.+ı (çocuğı) 10/12, 14/27

ç.+ın (çocuğın) 124/21, 15/15,
24/13, 76/4

ç.+ının (çocuğının) 44/4

ç.+u (çocuğu) 111/11, 127/10

ç.+un (çocuğun) 14/23

ç.+unu (çocuğını) 25/1

çocukluk bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak

ç.+umun (çocukluğumun) 66/25

çocuklık bk. **çocukluk**

ç.+ında (çocukluğında)

çocuk bk. **çocuk**

ç. 10/7, 116/17, 119/28, 42/18,
54/13-, 56/26, 62/26, 75/16, 85/1, 85/5,
95/11

ç.+lara 92/19

ç.+lardan 124/19
ç.+ların 124/15, 91/9

çocukluk bk. **çocukluk**

ç.+larından 63/28

çoğal- azken çok olmak, çok duruma gelmek

ç.-acaksın 130/27

ç.-acağsın 5/6

çoğu çok kimse

ç. 72/4

çok 1. sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı 2. aşırı bir biçimde 3. çoğunluk

ç. 12/29, 16/10, 18/17, 21/14, 27/23, 31/8, 32/22, 32/6, 39/24, 47/4, 55/12, 60/15, 88/27

çokluk sayı ya da ölçü yönünden çok olma durumu

ç. 65/7

çok bk. **çok**

ç. 102/16, 103/22, 107/18, 107/8, 108/16, 11/18, 111/2, 111/26, 112/14, 113/22, 113/4, 114/28, 115/11, 116/9, 119/17, 122/16, 123/11, 130/17, 130/21, 130/22, 130/4, 17/23, 19/25, 19/28, 20/27, 32/2, 33/19, 33/21, 34/14, 35/6, 37/10, 40/18, 42/7, 46/24, 47/16, 48/21, 49/18, 49/3, 53/2, 56/1, 56/15, 56/4, 56/9, 57/14, 57/15, 60/23, 60/25, 60/27, 61/24, 62/13, 62/24, 62/28, 62/3, 63/18, 63/4, 66/6, 69/20, 69/28, 69/7, 70/18, 72/14, 72/3, 72/8, 72/9, 73/17, 74/18, 74/23, 75/11, 76/16, 79/23,

80/11, 80/25, 81/27, 82/13, 82/7, 82/9, 83/2, 83/8, 84/12, 84/19, 84/8, 84/9, 85/15, 86/23, 87/6, 88/21, 9/9, 90/23, 90/26, 90/9, 91/22, 93/13, 93/16, 96/1, 96/30, 98/16, 98/25, 99/28

ç.+dan 108/1, 38/7

çokça oldukça çok, pek çok

ç. 53/24

çöl kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra

ç. 82/23

çök- 1. çömelmek. 2. oturmak, birden bire oturmak

ç. 107/28

ç.-erek 108/29

çöz- düğümlü, bağlı, sarılı bir şeyi açmak

ç.-üb 36/14

çukur çevresine göre aşağı çökmüş olan yer

ç.+a 122/17, 81/6

çümen bk. **çimen**

ç.+lerin 128/21

çün (Far.) çünkü, mademki

ç. 104/8

çünki bk. **çünkü**

ç. 110/6, 45/23, 48/3, 62/12, 7/7, 99/25

çünkü (Far.) şundan dolayı, şu sebeple, zira

ç.+m 10/22

-D-

da “dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. anlamlara gelen, sözcükten ayrı yazılan takı

d. 104/20, 11/28, 111/27, 119/8, 41/2, 44/13, 48/12, 63/6, 75/5, 92/3, 93/9

daban üstü kapalı olan bir yerin tavanına karşıt olan, ayakla basılan yüzü

d.+ının 7/16

dağıl- bk. **dağıl-**

d.-dılar 41/29

dağ yerkabuğunun çıkıntılı, eğimli ve yüksek yamaçlarına verilen ad

d. 68/7

d.+a 37/9, 61/17

d.+da 114/16, 117/3, 70/23, 93/20

d.+ı 122/9

d.+ın 112/22, 112/25, 122/16,

122/4, 123/2, 39/5, 62/16, 68/5, 86/12, 94/12

d.+lara 128/12

d.+larda 81/8, 99/3

d.+lardaki 110/21

d.+lardan 109/28, 38/3

d.+ların 118/11, 48/15, 50/5, 51/10,

74/24

d.+larına 44/1

d.+larında 42/19-

d.+larından 52/9

dağıl- (toplu halde bulunan kimseler) bir yerden uzaklaşmak, o yeri terk etmek

d.-dılar 49/16

dağınık 1. düzeni bozulmuş, karışık durumda olan 2. geniş bir alana yayılmış olan

d. 87/27

dağıt- bir şeyi belli bir ölçüye göre bölüştürmek

d.-ır (dağıdır) 20/27

daha 1. henüz. 2. var olana, elde bulunana ek olarak 3. kendisinden sonra üçüncü kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan bir söz 4. bunun dışında

d. 103/14, 104/21, 107/22, 108/2,

116/10, 118/7, 119/27, 120/25, 122/5,

129/19, 13/18, 13/20, 130/7, 23/20, 26/27,

27/11, 30/6, 36/21, 39/7, 40/9, 42/21, 48/27,

52/29, 54/20, 61/13, 63/24, 67/28, 68/3,

69/13, 73/17, 73/27, 75/12, 8/18, 80/18,

80/21, 80/6, 81/8, 82/10, 83/29, 91/10,

91/21, 91/5, 91/6, 92/26, 93/12, 97/4, 98/27,

78/4

dahi 1. da, de 2. bile

d. 96/5

daği bk. **dahi**

d. 100/15, 100/17, 100/3, 101/10,

101/6, 102/1, 110/13, 111/1, 111/22, 111/26,

113/21, 114/29, 114/4, 115/26, 118/18,

119/5, 12/6, 120/23, 121/10, 121/4, 125/24,

125/4, 125/8, 129/6, 130/12, 130/21, 17/5,

17/8, 18/26, 19/1, 19/12, 19/22, 19/28,

20/14, 20/22, 20/28, 21/16, 25/10, 25/22,

27/27, 28/11, 29/22, 29/5, 30/12, 32/4,

33/25, 36/9, 39/25, 41/26, 42/6, 45/17, 45/3,

46/6, 47/15, 47/23, 49/6, 50/10, 51/4, 55/12,

55/27, 59/5, 60/15, 60/23, 60/9, 62/23, 63/4,

65/24, 69/4, 7/21, 74/20, 74/24, 8/12, 8/5,

82/8, 83/12, 83/19, 83/21, 83/28, 83/8,

84/10, 84/5, 85/18, 87/11, 88/23, 9/29,

90/15, 99/13

dahil (Ar.) 1. iç, içeri 2. içinde, ... ile birlikte	d.+ı 45/1 d.+ları 88/2
d. 105/10 d.+inde 104/28	
daim (Ar.) 1. sürekli, sonsuz 2. daima	damad (Far.) evlenmekte olan bir erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen ad, güveyi
d. 99/7	d. 64/8
daima (Ar.) her vakit, sürekli olarak	damla yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı
d. 59/23	d.+ları 43/11
dair (Ar.) bir konu üzerinde olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne	dane (Far.) herhangi bir sayıda olan, adet
d. 19/6, 88/7	d. 74/27, 81/25
dakike (Ar.) 1. bir saatlik zamanın altmışta biri 2. an, zaman	daneciik küçük tane
d. 32/11, 51/15, 76/11 d.+den 22/23	d. 96/10
dağıke bk. dakike	davar koyun ve keçiye verilen ortak ad
d.+de 58/25	d. 54/16
dağıke bk. dakike	davet (Ar.) çağrı, çağırma
d. 110/4, 121/17, 91/1	d. 107/16, 11/4, 35/1 d.+i 128/24 d.+ini 98/11
dal ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri	davran- bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak
d.+ından 50/24 d.+lar 124/24 d.+ları 113/18 d.+larını 44/28	d.-dı 117/27 d.-ması 52/8
dal- başka bir şey düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak	davranış davranma işi veya biçimi, tutum, davranım, muamele, hareket
d.-dı 116/19	d.+ın 99/8
dam yapıları dış etkilere korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm	davul (Ar.) tokmak ve değnekle çalınan çalgı
	d. 121/27
	daya- yaslamak
	d.-dım 67/6

dayan- 1. güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek 2. bir yere yaslanmak, kendini dayamak

d.-abilen 7/10

d.-amaz 14/29

d.-araç 73/1

d.-asınız 60/10

d.-ır 44/11

d.-malarını 7/4

d.-sınlar 88/4

dayat- yaslamak

d.-araç 74/10

dayim bk. **daim**

d. 127/10, 37/12, 38/16, 54/5, 56/16, 57/25, 58/28, 59/17

dayima bk. **daima**

d. 45/7

dayimül evkat (Ar.) her vakit

d. 60/12

dayir bk. **dair**

d. 104/6, 29/28, 48/11, 53/4

dayre (Ar.) Bir yapının konut olarak kullanılan bölümlerinden her biri, kat

d. 16/15

d.+nin 11/17

dayyan- bk. **dayan**

d.-arak 36/14

dayanıll- dayanmak eylemi yapılmak

d.-ılmaz 96/5

de- 1. söylemek, söz söylemek 2. ad vermek 3. bir dilde karşılığı olmak 4. herhangi bir ses çıkarmak 5. herhangi bir kaniya, yargıya varmak 6. düşünmek.

d. 100/15, 100/25, 101/1, 102/23,

104/23, 104/28, 105/13, 105/25, 109/11,

110/18, 110/19, 116/23, 117/12, 117/15,

117/16, 119/22, 119/3, 12/25, 120/1, 120/17,

122/12, 122/7, 123/17, 123/20, 123/27,

124/11, 124/16, 124/17, 124/21, 124/23,

124/9, 125/2, 125/21, 125/7, 126/21, 126/26,

126/4, 127/10, 127/13, 127/18, 127/28,

128/10, 128/7, 129/13, 129/27, 129/4, 129/5,

13/12, 13/22, 13/7, 13/8, 13/9, 14/1, 15/21,

15/9, 18/22, 20/10, 23/6, 24/11, 25/26, 25/8,

26/21, 27/10, 28/13, 28/22, 28/8, 32/24,

33/18, 34/22, 35/12, 35/21, 35/9, 36/14,

36/4, 37/1, 37/17, 37/19, 37/25, 38/14,

39/12, 40/1, 41/1, 43/1, 44/16, 45/22, 46/16,

46/8, 48/7, 50/15, 50/21, 54/4, 55/4, 55/9,

56/3, 56/4, 58/10, 58/15, 58/20, 58/29, 58/6,

59/11, 59/28, 59/29, 59/4, 60/27, 60/28,

61/1, 65/29, 66/25, 67/26, 70/1, 70/17,

72/16, 73/4, 75/26, 75/28, 75/3, 76/2, 76/23,

76/28, 77/13, 79/13, 8/18, 8/22, 80/3, 82/5,

82/6, 83/17, 83/23, 83/28, 85/10, 86/14,

88/13, 88/7, 89/10, 90/3, 90/5, 90/7, 90/9,

92/10, 92/28, 92/29, 94/11, 95/17, 95/19,

96/30, 97/23, 117/1

d.-di 100/26, 101/14, 101/23, 101/7,

102/1, 102/27, 103/17, 105/16, 106/19,

107/18, 109/22, 109/7, 110/5, 114/10,

115/11, 115/22, 115/27, 115/5, 116/20,

117/1, 118/10, 118/19, 118/24, 118/3,

119/13, 12/18, 120/15, 121/24, 122/19,

123/19, 125/17, 126/21, 126/29, 128/15,

14/17, 14/25, 16/6, 17/4, 21/29, 22/12, 22/7,

23/29, 24/17, 25/3, 31/20, 33/17, 38/1,

39/16, 40/12, 42/22, 42/26, 42/28, 42/9,

44/3, 44/8, 47/28, 47/6, 52/17, 52/20, 52/24,

52/4, 53/13, 53/14, 53/17, 53/23, 53/28,
53/8, 54/24, 55/10, 55/20, 56/1, 56/22,
56/26, 56/6, 57/13, 57/27, 57/7, 58/22,
58/24, 58/28, 59/14, 59/8, 60/21, 61/25,
62/4, 63/16, 65/6, 68/6, 69/27, 7/29, 70/18,
70/9, 71/14, 73/21, 74/14, 74/17, 75/14,
75/16, 75/26, 75/9, 76/14, 76/3, 78/18,
79/20, 79/4, 79/7, 8/12, 8/24, 8/29, 80/16,
80/2, 80/20, 81/14, 81/16, 81/20, 81/28,
82/15, 82/25, 82/4, 83/1, 83/11, 83/26, 83/5,
84/8, 85/23, 86/1, 88/16, 9/15, 9/6, 90/13,
90/27, 90/4, 91/21, 91/22, 91/27, 92/16,
92/23, 92/27, 92/4, 92/6, 93/1, 93/15, 93/6,
97/12, 98/10, 98/13, 98/25, 98/28, 98/5,
99/13, 99/20, 76/29, 54/9
d.-dikleri 51/24
d.-diklerin 54/9
d.-diler 14/8, 91/15, 91/8
d.-dim 111/19, 56/12, 58/14
d.-din 104/12, 104/24, 120/6
d.-diyin 59/14
d.-diyinde 101/27
d.-diyiniz 34/2, 40/9
d.-meg 20/11
d.-mek 117/11, 16/1, 20/13, 33/20,
55/2
d.-miş 101/26, 115/26, 23/22
d.-r 105/25, 78/7, 102/17, 103/26,
121/20, 31/11, 67/2, 69/10, 19/14, 34/10
d.-r idi 96/9
d.-rim 127/6
d.-rler 9/4, 12/11, 42/14, 42/27,
91/6
d.-yebilirim 117/15
d.-yeceyim 42/23
d.-yerek 12/14, 129/10, 33/14,
37/26, 52/2, 74/26, 83/19, 89/21
d.-yi 20/10, 37/4, 51/25, 77/27,
84/2, 99/17

d.-yib 12/7, 126/24, 23/13, 73/5,
91/5
d.-yor 81/4
d.-yorum 55/22
d.-yu 18/15
d.-yüb 60/18, 69/4
d.-yyorsan 98/15
d.-yyu 112/5

def et- (Ar. +T.) savmak

d. 87/12

defa (Ar.) kez, kere

d. 103/22, 105/3, 107/18, 108/16,
113/4, 126/11, 20/27, 52/29, 62/10, 62/24,
67/9, 72/8, 73/27, 84/13
d.+dır 53/3

defn eyle- (Ar.) ölüyü gömmek

d.-diler 49/14

defter (Ar.) yazı yazmak için bir araya
tutturulmuş kağıt yaprakları

d.+de 105/9

değiş- başka bir biçime sokmak, değişikliğe
uğratmak

d.-erek 21/10

değnek elde taşınacak incelikte düzgün
ağaç, sopa, çomak

d.+e (deyenege) 73/1

dehir (Ar.) dünya, cihan, âlem

d. 55/5

dehşetli bk. **dehşetli**

d. 36/6

dehşet (Ar.) bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü, yıldı 2.

korkutucu olma, korkunçluk

d. 39/14

d.+ine 14/9

d.+li 47/19

dehşetli (Ar. +T.) korku verici, korkunç

d. 105/11, 118/27, 14/25, 67/22,
73/20

dehşetli bk. dehşetli

d. 7/13

dek bir işin, bir durumun sona erdiği zaman

veya yer, kadar, değin

d. 102/6, 86/5

d.+in (degin) 23/26, 94/16

deliқанı (Ar.) delikanlıca, delikanlı biçimde

d. 52/5

deliқанlı çocukluk çağından çıkmış genç

erkek

d. 51/17, 53/28

d.+ya 53/12

deliқанlı bk. delikanlı

d. 71/18

dem (Far.) zaman, çağ

d. 42/27

demed (Yun.) bitki veya çiçek destesi

d. 70/6

demin biraz önce, az önce

d. 127/27

denil- 1. sözü edilmek, konuşulmak, söylenmek 2. ad verilmek

d.-en 30/24, 41/19, 95/10, 103/5,
55/5, 94/19

deraқab (Far. +Ar.) hemen arkasından

d. 15/24

derd bk. dert

d. 103/3, 120/18, 35/4, 59/14

d.-ler 57/15

d.+lerden 59/11

d.+lerim 59/11, 61/26

d.+lerini 61/26, 62/1

derdli (Far. +T.) sıkıntıları sorunları olan

d. 35/7, 84/5

derdleş- rahatlamak ve çözüm bulmak amacıyla dertlerini karşılıklı anlatmak

d.-erek 46/27

dere küçük akarsu

d.+ler 62/18

derece (Ar.) 1. Bir süreç içindeki durumlardan her biri, basamak, aşama, rütbe, mertebe, 2. denli kadar

d. 102/11, 102/18, 112/6, 120/11,
122/24, 16/8, 33/25, 42/7, 56/16, 58/25,
60/8, 65/26, 65/6, 72/23, 76/14, 87/14,
89/14, 91/23

d.+sinde 107/14, 82/18

d.+ye 15/1

derecesiz (Ar. +T.) çok fazla, sayısız

d. 100/13, 106/25, 110/27, 22/4,
29/7, 65/13, 86/21, 94/3, 96/27

derhal (Far. +Ar.) hiç zaman yitirmeden

d. 112/21, 115/16, 57/3	d.+inden 60/17
der hal bk. derhal d. 15/14, 36/26, 87/19, 93/11, 118/9, 37/24, 78/21, 123/2, 31/19, 69/1	deruni (Far.) iç ile ilgili, içe değin d. 87/16
derhatır bk. derhatır d. 23/20, 9/1	desde (Far.) özdeş türden şeylerden bir araya getirilmiş tutam d. 12/17, 124/20
der hatır bk. derhatır d. 63/17	desise (Ar.) aldatma, oyun, düzen, hile d. 103/27
der hatır bk. derhatır d. 40/1	dev korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yarattığı d.+lere 14/16
derhatır (Far. +Ar.) hatırda d. 63/17	devam (Ar.) sürme, sürüp gitme d. 125/22, 38/12, 79/11
derin yoğun, ayrıntılı d. 110/9, 28/1, 60/17 d. dir 98/17	devir- bir şeyi yatay duruma getirmek d.-di 37/1
derkar (Far.) 1. işte, işin içinde olan 2. belli, âşikâr d. 87/3	dev(i)ril- devirmek eylemine konu olmak d.-miş 37/2, 66/19
derman (Far.) güç, takat d.+ım 83/4	deyil cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarını olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan sözcük d. 10/22, 102/2, 103/6, 105/10, 106/13, 106/20, 106/7, 125/26, 130/9, 21/19, 35/8, 41/16, 42/11, 44/22, 54/10, 79/25, 83/26, 95/13, 79/1 d.+dır 59/15 d. dir 104/25, 104/29, 105/20, 114/24, 20/13, 22/15, 32/20, 33/8, 53/7, 55/21, 58/27, 64/10, 83/26, 89/16, 89/20 d. idim 81/9 d. im 101/24, 63/10
ders (Ar.) bir kimseden alınan veya bir kimseye verilen bilgi d. 20/20, 46/16 d.+lere 19/2	
derd (Far.) 1. üzüntü 2. sorun 3. ağrı d. 98/27 d.+ini 46/26, 80/9 d.+leri 100/15	
derun (Far.) yürek	

d. imiş 53/6	d. 102/7, 119/15, 47/21, 90/2,
d. iz 47/15, 125/28	92/26, 97/7
d.+ki 20/7	
d.+miiz 54/15	dışarı dış çevre, içeri karşıtı
d.+sin 25/4	d. 118/8
d.+sen 24/19	
deyiş deme, söyleme işi	dış kapu binayı sokaktan ayıran giriş kapısı
d.+dir 110/29-111/1	d. 90/1
deyiş- bk. değiş-	di- demek, söylemek
d.-ib 37/7	d.-rler 54/10
d.-meli 47/24	Dovl Bir şahıs ismi
d.-mem 56/19	d. 24/7
dey işdir- değişikliğe uğratmak	dö- bk. di-
d.-ecek 110/29, 111/1	d.-sunuz 60/20
dey(e)nek bk. değnek	diger bk. diğer
d.+i (deyenegi) 53/21	d. 28/21, 76/28
d.+in (deyeneyin) 32/13	diğer (Far.) başka, özge, öteki, öbür
d.+in (deynegin) 35/22	d. 124/21
deyra (Far.) deniz	dik- 1. kumaşı iğne ve iplikle tutturmak 2.
d.+sında 65/29	bir nesneyi dik olarak durdurmak
dikkat (Ar.) duygularla düşüncüyü bir şey	d.-ecek 73/19
üzerinde toplama, uyanıklık 2. ilgi, özen	d.-meye 72/10
d. 37/10	diğ- bk. dik
dıkkat bk. dikkat	d.-erek 51/27
d. 29/8, 38/2	dikil- dikmek eylemi yapılmak
dikkatli (Ar. +T.) dikkat eden, uyanık	d.-eceg 72/3
d. 118/14	dikili dikilmiş olan
dikket bk. dikkat	d. 50/21
d. 81/9	dikiş 1. kumaşın üzerinde gözle görülen
dıkket bk. dikkat	dikilmiş iplik yolu 2. dikilecek şey

- d. 72/10, 73/3
d.+i 72/8
d.ini 73/18
- dile-** birinden bir şeyin yapılmasını istemek,
rica etmek, arzu etmek
d.-di 38/24
d.-diklerinin 127/28
d.-diniz 128/9
d.-mekliye 76/17
d.-r 18/20
d.-yelim 77/7
d.-yeyim 97/15
- dileg** bir kimsenin dilediği şey, istek, talep,
temenni, rica, murat
d.+lerimizi 126/4
- dilen-** kendisini acındırarak bir kimseden bir
şey istemek
d.-ib 76/18
d.-mesi 86/18
- din** Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal
varlıklara inanmayı ve tapınmayı
sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet
d.+inin 18/28
- dindar** (Ar. +Far.) din inancı güçlü, din
kurallarına bağlı (kimse), mütedeyyin
d. 104/10, 105/16, 111/20, 114/20,
18/29, 25/7, 38/25, 8/29
- dindarca** dinî inancı güçlü bir şekilde
d.+casına 129/14
- dindarlık** (Ar. +Far. +T.) dinine bağlılık
d.+ını (dindarlığını) 64/11
- dirayet** (Ar.) çabuk kavrama yeteneği,
kavrayış, anlayış
d.+i 54/22
- dirayetlu** (Ar. +T.) becerikli, yetenekli, iş
yapıcı
d. 27/23, 29/13
- direk** ağaçtan veya demirden yapılan uzun
ve kalın destek
d.+in (direyin) 67/4
- diri** yaşamakta olan, güçlü
d.+g 58/4
- diril-** diri duruma gelmek, güçlenip
canlanmak
d.-di 104/3
- dirilt-** dirilmesini sağlamak
d.-di 109/26
d.-dirler 79/15
- dışar** bk. **dışarı**
d.+dan 44/21
- dışarı** bk. **dışarı**
d. 15/18, 15/9, 57/4, 97/6
d.+ya 73/2, 9/15, 96/16
- dışehli** kadın
d.+ 29/13
d.+nin 106/23
- divane** (Far.) çılgın, deli
d. 53/18
- diyne-** işitmek için kulak vermek
d. 117/1, 121/22, 22/27, 42/23,
55/22, 79/5, 102/3

d.-di 28/29
d.-dim 26/19
d.-diğce 103/29
d.-meg 89/26
d.-mek 121/15
d.-mekde 102/7
d.-mek dir 84/12
d.-meklig 56/3
d.-meye 62/3
d.-yeceyim 101/6
d.-yemedi 102/17
d.-yüp 47/28

diz 1. kaval, baldır ve uyluk kemiğinin
birleştiği yer 2. oturulduğunda uyluğun üst
yanı

d. 107/1, 107/28, 108/22, 108/28,
129/13, 77/8, 78/21
d.+ine 6/8
d.+leri 10/12, 18/5, 34/28, 51/8

diz dize dizleri birbirine değecek biçimde
birbirine yakın olarak oturmak

d. 67/15

dizil- 1. dizi durumuna getirilmek, dizme işi
yapılmak 2. yan yana sıralanmak

d.-diler 89/29, 128/27

diz üstü dizleri yere gelecek biçimde

d.+ne 28/25

dodağ ağzın, dişleri örten ve dışarıya doğru
az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlarından
her biri

d.+ları 23/5
d.+larına 123/14

doğ- 1. dünyaya gelmek 3. güneş, ay ve
yıldızın ufuktan yükselerek, görünmesi

d.-amayacak 110/23
d.-muş 64/4

doğru 1. gerçek yalan olmayan 2. akla,
mantığa, gerçeğe veya kurala uygun
d. 106/18, 107/1, 107/15, 107/25,
108/1, 11/19, 112/19, 113/7, 117/10, 124/4,
18/18, 19/8, 25/1, 37/9, 45/16, 57/2, 6/25,
60/19, 67/11, 78/23, 87/14, 89/5, 9/25,
95/20, 96/17

doğruca hiçbir yöne sapmaksızın, dosdoğru
bir biçimde

d. 89/1

doğrult- oturan veya yatan bir kimsenin
toparlanması, dik bir duruma gelmesi

d. 77/17

dokuzuncu sırada sekizinciden sonra gelen
d. 95/22

dol- 1. içine insan girmek, kalabalık duruma
gelmek 2. bir duygunun insanın içini,
gönlünü kaplaması

d.-arağ 78/13
d.-du 11/26, 36/18, 49/17
d.-dular 24/12
d.-muş 73/6

doldur- (boş bir şeyi) dolu hale getirmek

d.-du 82/6
d.-muş 42/17
d.-urum 92/14

dolab (Ar.) genellikle tahtadan yapılmış,
bölme veya çekmelerine eşya konulan
kapaklı mobilya

d. 58/18

dolai bk. dolayı	d. 31/7, 32/22, 64/1, 8/17
d. 98/2	d.+lara 47/16
	d.+larımdan 121/22
dolayı -den ötürü, sebebiyle, yüzünden	d.+larımız 67/16
d. 27/29	d.+larından 26/5, 94/22
	d.+um 100/2, 128/3, 56/9
dolayı bk. dolayı	d.+una 84/16
d. 128/4, 13/15, 46/25, 65/13,	d.+unun 49/17
78/10, 94/7	
dolgun içi dolarak yuvarlak bir biçim almış	dost (Far.) 1. sevilen, güvenilen, yakın
d. 123/22	arkadaş, göntüldaş, iyi görülen kimse,
	düşman karşıtı. 2. iyi geçinen aralarında iyi
dolu 1. içi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür	ilişki bulunan
4. bir duygunun etkisiyle yüklü, kaplı	d. 119/18
d. 35/4, 56/7, 60/19, 9/4	d.+umın 100/14
d.+su 56/18	
donadıl- donatmak eylemine konu olmak	dosd bk. dost
d.-miş 28/4	d.+uma 100/14
d.-ış 114/23	d.+umın 100/9
	d.+un 47/26
donan- gerekli nesnelere bir araya getirilip	doy- yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak
süslenmek, gösterişli duruma getirilmek	d.-ar 84/26
d.-mayı 114/18, 115/1	doyur- açlığını gidermek
d.-miş 113/23, 124/18, 124/23,	d.-alım 20/16
125/2, 125/9, 130/6, 28/11, 28/14, 44/28,	doyyur- bk. doyur-
50/27, 51/20, 89/4	d.-sunlar 103/25
d.-miş dir 45/2	
donat- gerekli alet ve malzemesini tamam	dök- sıvı veya tane durumunda olan şeyleri
hale getirmek	buldukları kaptan başka bir yere
d.-dı 96/25, 96/25	boşaltmak
d.-ib 95/20	d.-mekde 96/28
d.-mişler 113/20, 50/18	
donad- bk. donat-	dök- bk. dök-
d.-ır 96/21	d.-meye 74/11
dosd bk. dost	dökdür- dökme işini yaptırmak
	d.-dü 78/3

dön- 1. kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek 2. geri gelmek, geri gitmek 3. yönelmek 4. durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek 5. belirli bir yerde dolaşmak 6. kendini bir yandan bir yana çevirmek

d.-dü 116/7, 122/19, 130/15, 76/27

d.-dükde 87/8

d.-dükden 63/1

d.-eceyine 68/1

d.-er 58/16

d.-erek 55/10

d.-erler 44/2

d.-me 81/11

d.-medi 65/23

d.-memeye 115/25

d.-meyeceğimi 115/26

d.-miş 7/9

d.-müş 117/6, 67/7

d.-üb 120/15, 59/8, 75/16, 92/6

d.-üp 102/27

d.-üyor 117/18

d.-üyorum 74/18

dört dört sayısının adı ve bu sayıyı gösteren rakam

d. 114/8, 37/4, 38/12, 38/2, 41/20, 49/10, 68/22, 81/9

dördüncü sırada üçüncüden sonra gelen

d. 130/23, 31/13

döşeme yapılarda taban üzerine döşenen tahta vb. kaplama

d.+sini 7/17

döşen- döşeme işi yapılmak

d.-miş 88/3

döva bk. **dua**

d.+dan 41/17

döyüş- karşılıklı birbirini dövme, vuruşmak

d.-erek 22/16

d.-mekde 11/13

dua (Ar.) 1. yakarış 2. Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin

d.+ları 128/8

dul eşi ölmüş veya eşinden boşanmış (kadın veya erkek)

d. 23/17, 29/13, 29/24, 72/2, k

d.+ların 107/10

duman 1. bir maddenin yanması ile ortaya çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz 2. havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık

d. 9/23

dunya bk. **dünya**

d.+da 19/28

dur- 1. hareketsiz durumda olmak 2. işlemez olmak, çalışmamak 3. bir yerde bir süre oyalanmak 4. dinmek, kesilmek 5. var olmak 6. beklemek, dikilmek ara vermek

d. 121/21, 19/1, 26/9, 118/3

d.-amaz 9/10

d.-arağ 112/25, 125/17, 39/16, 55/8

d.-du 97/6

d.-dular 35/18

d.-maksızın 28/26

d.-mağsızın 48/4

d.-ub 38/24

d.-ur 121/20

d.-uşu 100/7

d. 103/9

duşman bk. düşman

d.+ın 5/9

duva bk. dua

d. 129/14, 23/6, 78/24, 78/8, 28/23

d.+dan 10/16, 127/20, 96/15

d.+lar 35/25

d.+ları 126/4

d.+larımı 107/5

d.+larımı 49/15

d.+larınızı 128/5

d.+nızın 57/18

d.+sı 51/5

d.+sını 107/22, 51/8

d.+y 28/2

d.+ya 38/23

d.+yi 35/2, 77/9

d.+yya 35/17

duvar (Far.) taş, tuğla vb. gereçlerden

yapılan veya örülen dikey düzlem

d. 13/2, 50/18

d.+a 67/6

d.+dan 35/20

d.+ı 66/15

d.+ından 11/9

d.+lara 13/1

d.+ların 13/21, 67/21

d.+larında 88/7

d.+larını 45/10

d.+n 13/4

duvello (İt.) birbirine düşman ya da hakaret etmiş iki kişinin, tanıklar önünde ve belli kurallara göre yaptığı silahlı dövüş, vuruşma

d.+da 123/20

duvelloy bk. duvello

duy- 1. bilgi almak, haber almak 2. işitmek, ses almak 3. dokunma, koklama vb.

duyularla algılamak, hissetmek 4. bir ruh durumu içine girmek 5. sezmek, fark etmek, hissetmek 6. duymasını sağlamak 7. ilan etmek

d. 22/29, 8/22

d.-ayorum 103/2

d.-du 35/6

d.-duğunda 24/21

d.-duğum 47/11, 56/17

d.-dum 69/15

d.-duğlarında 102/26

d.-makda 27/29

d.-mağda 63/8

d.-muş 103/15, 22/14

d.-muş sınız 22/14

d.-uyorum 73/16

d.-uyorum 22/23

duygu 1. duyularla algılama 2. belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim

d. 106/17

d.+ları 20/21

d.+larım 105/19

d.+larına 56/20

d.+larından 126/10

d.+larını 17/6, 18/28, 60/3

d.+sı 48/12

duyur- duymasını ya da duyulmasını sağlamak

d.-mayarak 68/21

duyurucu duyurma özelliği bulunan

d. 96/30

duyy- bk. **duy-**

d.-uyorım 80/23

duzak birini güç ve tehlikeli bir duruma

düşürmek için kurulan düzen

d.+ların 18/22

dün bugünden bir önceki gün

d. 81/24

d.+ki 73/24, 8/19

dünya 1. yeryüzü 2. el gün, herkes 3.

yeryüzünde yaşayan insanlar topluluğu,

insanlık 5. dış yaşam, çevre

d. 116/11, 19/19, 5/5, 59/25, 61/14,
61/16, 98/29

d.+da 102/22, 106/12, 106/13,
19/25, 20/1, 23/24, 25/3, 25/6, 26/1, 42/4,
61/21, 67/1, 98/19

d.+dan 121/12

d.+nın 104/14, 106/2, 54/28, 66/28,
77/12, 86/4

d.+yı 19/24

d.+yi 22/24, 47/10

düş- 1. yerçekiminin etkisiyle boşlukta,
yukarıdan aşağıya inmek 2. durduğu,
bulunduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya
dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan
aşağıya inmek 3. yere devrilmek, yere
serilmek

d. 12/9

d.-dü 64/28, 73/28, 95/7

d.-düimi 47/8

d.-düinden 24/1

d.-dükcez 17/20

d.-erek 12/4

d.-erler 42/12

d.-eyim 18/11

d.-mekliyi 33/24

d.-memiş 81/6

d.-müş 74/12, 78/6

d.-üb 72/25, 77/23

d.-üp 14/10

düşman (Far.) birine karşı kötü duygular
besleyen, onun kötülüğünü isteyen, ona
zarar vermeye çalışan, onu hiç sevmeyen
(kimse)

d. 10/27, 101/23, 101/25, 11/18,
17/7, 66/5, 69/16, 7/10, 7/28, 8/17, 8/18,
11/8

d.+a 10/24, 66/14

d.+dan 6/20, 76/22

d.+ı 11/14

d.+ın 111/7, 6/24, 65/27, 65/7, 9/9

d.+ının 101/20

d.+ımızdan 77/18

d.+lar 105/1, 11/5, 42/5

d.+ların 11/23, 15/2, 9/17

d.+larımı 25/9

d.+larımız 39/22

düşmanlık düşman olma durumu

d.+a (düşmanlığa) 30/28

düşmanlık bk. **düşmanlık**

d. 31/1

düşün- 1. aklından geçirmek, göz önüne
sermek 2. zihniyle arayıp bulmak 3. akıl
etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek
4. tasarlamak

d.-di 94/18

d.-dü 113/1

d.-düğü 6/12

d.-dükcez 103/13

d.-ecek 20/4

d.-elim 26/24

d.-meg 27/18, 29/20

d.-melisiniz 27/6
d.-meliyiz 58/28
d.-meye 21/22, 71/24
d.-mez 105/25
d.-müşim 37/19
d.-üb 80/3, 86/14

düşündür- düşünmesini sağlamak,
düşünmesine yol açmak
d.-mez 31/1

düşünce 1. kendiliğinden var olan, duyularla
değil, yalnızca ruhen algılanabilen asıl
gerçeklik, fikir, ide, idea 2. dış dünyanın
insan zihnine yansması
d.+lere 116/19
d.+m 105/22

düzdür- 1. tertip ettirmek
d.-ür 111/16

düzelt- bozuk, aksak ve yanlış tarafını
gidermek
d.-meye 45/29

düzen belli yöntem, ilke veya yasalara göre
kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem
d. 109/19, 89/10

düzü herhangi bir bakımdanöbir bütün
oluşturan şeylerin tümü, seri
d.+e 129/1
d.+ye 97/8

düzül- 1. dizi durumuna getirilmek, dizme
işi yapılmak 2. sıraya girmek
d.-düler 125/13
d.-miş 28/7

ebed bk. ebedi
e. 123/23, 124/1

ebedi (Ar.) sonsuz, ölümsüz, bengi
e. 18/11, 19/29

ebedilig bk. ebedilik
e. 106/22

ebedilik sonsuz, ölümsüz olma durumu
e.+ 22/25
e.+de 122/26
e.+in (ebediliyin) 106/1

ebedu bk. ebedi
e. 123/29

ebedül ebed (Ar.) tükenmez, ebedî hayat
e. 19/26

ecel (Ar.) hayatın sonu, ölüm zamanı
e. 85/7
e.+i 103/7

eda et- (Ar. +T.) verme, ödeme, yerine
getirme
e. 96/29

edil- etme işine konu olmak, yapılmak
e.-miş 10/26

edin- kendini bir şeye sahip kılmak, kendine
sağlamak, iktisap etmek
e.-enler 53/25

efendi (Yun.) 1. günümüzde bey unvanından
farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan
ikinci derecede bir unvan 2. buyruğu

-E-

yürüyen, sözü geçen kimse 3. koca 4.
erkekler için kullanılan bir seslenme sözü
e.+lerinin 129/29, 4/4
e.+m 17/3, 21/14, 44/8, 52/14
e.+min 63/12
e.+sine 122/3
e.+sini 49/8

efendizade efendi oğlu
e.+m 62/23

efkar (Ar.) 1. düşünceler, fikirler 2. tasa,
kaygı
e.+ım 116/5
e.+ımı 21/24

efkâr bk. **efkar**
e.+ı 98/6
e.+ımın 100/25

eger bk. **eğer**
e. 106/4, 106/5, 110/17, 122/22,
18/7, 29/28, 30/24, 33/10, 39/18, 47/17,
54/1, 55/16, 57/21, 57/27, 70/16, 73/25,
81/17, 98/15, 98/22, 98/24

egyah (Far.) bilen, öngörülü
e. 102/2

eğer (Far.) şart anlamını güçlendirmek için
şartlı cümlelerin başına getirilen kelime,
şayet
e. 16/23

ehali (Ar.) bir yerde toplanan kalabalık, halk
e. 95/19
e.+lelere 39/28
e.+leri 113/16
e.+lerine 129/24
e.+miz 125/19

e.+si 114/15
e.+sinin 95/16

eheng (Far.) 1. uyum 2. uyuşma, anlaşma 3.
çalgılı eğlence
e. 121/28
e.+ler 124/10

eh(i)l (Ar.) 1. bir işte yetkili olan, bir işi
yapan, erbap 2. sahip 3. karı kocadan her
biri, eş 4. topluluk, cemaat
e.+i 125/6, 128/14, 128/28, 41/8,
5/19, 6/7, 90/16, 91/28, 92/5, 94/21, 123/5
e.+im 120/9, 121/17, 64/28, 65/12,
66/12, 66/14, 66/27
e.+ime 109/24
e.+imi 24/20
e.+ime 22/29
e.+in 110/23, 121/4
e.+inden 94/6
e.+ine 103/11, 92/23, 95/1
e.+ini 109/14, 27/28
e.+inin 103/18, 26/11, 26/9, 46/25,
96/19, 96/25

ehlilak (Ar. +T.) iyilik
e. 92/29

ei bk. **eyi**
e. 83/27

ehli ırz (Ar.) Yüz aklığı ve şan, itibar sahibi
olan, namuslu kimse
e.+dırlar 70/26
e. lıgını 64/11

ehmallık (Ar. +T.) gereken ilgiyi
göstermeme, savsaklama
e. 33/13

ehtiyar yaşlı, kocamış olan, pir (kimse), genç karşıtı e. 102/5	e.+ine 116/18, 23/10, 33/23, 51/12, 74/10, 76/28 e.+ini 107/1, 107/15, 128/2, 13/1, 29/11, 35/28, 58/1, 63/16, 92/21
ekber (Ar.) daha büyük, en büyük e.+i 48/2	e.+iniz 12/20 e.+lerden 14/11 e.+leri 106/17, 36/15, 73/28, 78/22 e.+lerim 73/22 e.+lerinde 124/22 e.+lerinden 13/10 e.+lerini 107/29
ekmeg bk. ekmek e. 54/17, 74/20, 76/17, 82/10, 82/2, 83/17, 89/13, 90/24, 91/18, 91/24, 92/14	
ekmek tahıl unundan yapılmış hamurun fırında, sacda veya tandırda pişirilmesiyle yapılan yiyecek e. 58/20, 73/25, 85/20 e.+e (ekmeye) 98/21 e.+i (ekmeyi) 82/4	elbise (Ar.) giysi e. 20/26, 76/8 e.+leri 12/22, 46/29, 51/18 e.+lerini 124/14, 37/6 e.+si 20/29, 27/26 e.+sinden 66/19, 90/5
eksiglig ihtiyaç duyulan şey e.+ler 25/20	elem (Ar.) acı, üzüntü, dert, keder e. 101/22
el kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. e. 25/18, 30/15, 80/14 e.+de 69/22, 33/5 e.+den 31/19, 33/11, 69/8 e.+e 30/15, 65/5, 73/18, 73/27, 105/5 e.+i 31/4, 80/17 e.+imde 110/4 e.+imden 111/13 e.+imi 58/2 e.+inde 109/18, 124/19, 124/21, 74/15, 76/27, 96/16 e.+indeki 109/23, 82/1, 92/13 e.+inden 106/16, 115/5, 118/9, 123/13, 16/1, 22/5, 24/13, 25/10, 27/7, 31/5, 45/14, 58/3, 76/25, 77/21, 82/14, 87/4	elma parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı, çekirdekli meyve e. 58/7, 74/29 e.+dan 81/25
	elmas (Ar.) mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taş e. 42/10, 42/3, 43/1 e.+ların 75/24
	elzem (Ar.) çok gerekli, vazgeçilmez e. 115/23
	emekdar (T. +Far.) bir yerde, bir işte uzun süre bağlılıkla çalışmış, o işe emeği çok geçmiş olan (kimse) e.+ı 5/20

emin (Ar.) güvenli

e. 30/18, 33/6, 36/15, 39/24, 59/12,
75/13

em(i)r (Ar.) 1. buyruk, komut, talimat,
ferman 2. istek

e. 15/22, 17/13, 20/11
e.+i 21/2, 3/8
e.+ine 84/21
e.+inize 86/2

emiri aliye (Ar.) büyük emir, talimat

e.+sine 49/23

emniyet et- güvenmek, inanmak

e. meyüb 32/23

emniyet (Ar.) 1. güvenlik 2. güven, inanma,
itimat

e. 100/20
e.+im 100/27

emr bk. **em(i)r**

e. 76/7, 84/18, 93/7

emri ilahi (Ar.) Allahın emri

e.+yesine 36/23

emsal (Ar.) benzer, eş, denk

e.+i 62/15

envayi bk. **envai**

e. 113/19

en (tek başına kullanılmaz) sıfatların başına
gelir ve başına geldiği sıfatın en üstün
derecede olduğunu belirtir

e. 109/28, 115/2, 118/11, 20/22,
25/11, 27/12, 46/18, 48/1, 5/15, 5/20, 50/5,
61/12, 66/29, 84/11, 88/18, 93/2, 93/4

encam (Far.) işin sonu, son

e.+ı 123/12

endişe (Far.) 1. düşünce 2. tasa, kaygı 3.
kuşku 4. korku

e.+si 31/4

en- bk. **in-**

e.-diler 84/7

e.-iyor 79/9

e.-mekde 114/5

e.-üb 122/8, 91/3

enme en- (vücudun bir yerinde) devinim ve
duyum kalmamak

e.-miş 49/5

endi en- fiil tam olarak

gerçekleştirilmediğinde kullanılır

e.-medi 35/28

ener en- fiilin gerçekleştiği anda kullanılır

e.-mez 123/3

envai (Ar.) tür, çeşit

e. 124/17, 41/24, 50/17

envayi bk. **envai**

e. 124/24, 13/16, 28/14, 42/16,
54/17

epeyce epey, oldukça fazla, bir hayli

e. 58/12, 83/14, 92/2

erdir- ermesine yol açmak, ermesini
sağlamak, eriştirmek

e.-din 109/3

erkek 1. yetişkin adam, bay 2. koca
e. 124/15

erkence vaktinden önce, alışılan zamandan önce, er, geç, karşıtı 2. sabahın ilk saatlerinde
e. 57/10

erkânlı (Ar. +T.) bir topluluğun ileri geleni, büyüğü olan
e.+dırlar 93/23

Ermeni Ermenistan'da yaşayan halk veya bu halktan olan kimse 2. bu soyla ilgili, bu soya özgü olan
e. 41/2, 2/7, 3/10

ertesı Bir günün, bir haftanın, bir ayın, bir yılın ardından gelen (gün, ay mevsim, yıl)
e. 129/17, 130/7, 29/5, 38/22, 6/16, 66/18, 68/24

es- hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak
e.-en 42/15, 7/12

esdir- esmesine yol açmak, esmek eyleminin iyaptırmak, esmesini sağlamak
e.-diyi 59/22

esef (Ar.) 1. üzüntü, kaygı, dert, tasa 2. acıma, üzülme 3.yerinme
e. 121/13, 122/28, 130/3, 65/29, 83/22, 86/21, 64/25, 86/8, 48/1
e.+inden 54/3
e.+le 49/17
e.+leri 116/7

esefi derun (Ar. +Far.) (insanda) gönül üzüntüsü, iç sıkıntı
e. 99/1

esefli (Ar. +T.) üzüntülü
e. 26/16, 68/8

eseflü bk. **esefli**
e. 116/18

esefengiz (Ar. +Far.) esef verici, esef etmeye sebep olan
e. 10/15

eseflen- acınmak
e.-üb 24/22

eser 1. iz, işaret, im 2. soyut kavramlarda belirti
e. 7/3
e.+i 77/25

esirge- 1. korumak, himaye etmek, muhafaza etmek 2. bir şeyi yapmaktan veya vermekten kaçınmak
e. 96/11
e.-memeliyiz 20/19
e.-mesin 10/16
e.-meyesin 109/1
e.-meyub 45/25

eski 1. geçmiş zamana ait olan, geçmiş zaman özellikleri taşıyan 2. şimdikinden önce olan, sâbık
e. 119/18

esrar (Ar.) gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler
e.+ıma 102/2

eşia (Ar.) yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesnelere	e.-erek (ederek) 26/28
e. 13/2	e.-diği 104/18
e.+lar 46/2	e.-diin 118/5
eşit- bk. işit-	e.-dik 39/21
e.-erek (eşiderek) 110/28, 54/23	e.-dikden 19/25, 35/25, 72/15,
eşit- bk. işit-	90/12
e.-dim 8/19	e.-dikleri 116/3, 26/6
e.-diyi 11/16	e.-dikten 95/5
e.-miş 57/18	e.-diler 129/14, 22/19
eşya (Ar.) yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesnelere	e.-dim 101/28, 110/27, 118/13,
e.+lar 17/11, 45/26, 54/12	119/21, 24/20, 44/12, 60/28, 65/17, 66/3,
e.+larını 9/12	70/7, 84/6, 97/19
et insan veya hayvan vücudunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında bulunan kısmı	e.-din 109/2, 117/21, 127/12, 52/6,
e. 104/13, 19/27, 22/28, 22/29, 58/1	73/16
e.+inden 41/9	e.-diyi 118/7, 19/6, 22/22
et- 1. bir iş yapmak 3. bulmak, erişmek 4. birini bir şeyden yoksun bırakmak 5. kötülükte bulunmak	e.-diyim 115/7, 115/9, 38/2, 53/5
e. 100/21, 102/25, 107/28, 118/28,	e.-diyimin 106/10
12/14, 121/24, 125/27, 127/14, 127/9, 52/7,	e.-diyimiz 126/3
61/23, 62/1, 85/28, 96/11, 101/22	e.-diyimizde 63/2
e.-di 103/21, 106/21, 113/9, 114/7,	e.-diyini 125/22
115/23, 121/3, 123/4, 126/24, 126/9, 127/3,	e.-diyiniz 128/8
128/3, 129/10, 15/22, 22/17, 23/17, 26/1,	e.-ebildi (edebildi) 126/19
29/8, 30/5, 30/9, 48/26, 54/13-, 61/4, 64/8,	e.-e bileyim 64/13
70/19, 71/12, 75/2, 76/7, 83/12, 93/7, 94/10,	e.-ebilir (edebilir) 46/28
94/4, 98/4	e.-ebilirler 100/10
e.-ecek (edecek) 103/12, 94/29	e.-ebilirim (edebilirim) 57/12,
e.-eçek (edecek) 100/17, 116/22	81/22, 90/19
e.-ecek dir 100/13, 118/6	e.-ebilirsin (ede bilirsin) 65/25
e.-eçek dir 26/3	e.-ebilirsiniz (edebilirsiniz) 37/21
	e.-ebiliyor (122/24)
	e.-ebiliyorum (edebiliyorum) 40/2
	e.-eceğim (edeceğim) 48/7
	e.-eceğimiz (edeceyimiz) 27/12
	e.-eceğimizden (edeceyimizden)
	27/13
	e.-eceğinden (edeceyinden) 31/18
	e.-eceğine (edeceğine) 44/16
	e.-ecek (edecek) 55/27, 56/29
	e.-ecek (edecek) 33/7, 39/1
	e.-eekdir 75/1

e.-ecekler (edecekler) 10/3
e.-eectir (edecekdir) 26/22
e.-eceyim (edeceyim) 22/24, 37/16
e.-elim (edelim) 33/6, 77/1, 83/6
e.-elim (idelim) 10/7, 20/14
e.-emedi (edemedi) 18/25
e.-emediler 123/11
e.-emem (edemem) 73/21, 83/4,
91/24
e.-emeyerek 109/21
e.-emez (edemez) 72/22, 108/16
e.-emeyor (edemeyor) 21/9
e.-emiyorlar (edemeyörlar) 7/7
e.-emiyorsunuz (edemeyorsunuz)
56/13
e.-emiyorum (edemeyyorum) 63/18
e.-emiyoruz (edemeyyoruz) 74/25
e.-emezsin 114/29
e.-en (eden) 10/24, 78/19
e.-enin (edenin) 44/13
e.-er (eder) 72/9
e.-er (eder) 21/4, 25/11, 25/25,
27/17, 29/29, 44/14, 95/9, 107/21, 112/1,
112/3, 117/7, 80/4, 96/2
e.-erek (ederek) 49/16, 59/13, 61/2,
69/5, 70/6, 71/17, 76/19, 109/14, 111/16,
118/14, 123/21, 128/12, 44/2, 51/26, 77/13,
77/5, 78/17, 84/22, 87/19, 94/18, 94/9, 95/4,
98/11
e.-erek (ederek) 13/14, 17/15,
20/25, 20/3, 21/2, 28/28, 33/27, 34/1, 34/7,
36/23, 37/27, 38/10, 49/13, 6/26, 69/20, 7/3
e.-erek (ederek) 15/26
e.-eridim (ederidim) 52/22
e.-erim (ederim) 55/17, 58/11,
70/18, 71/15, 75/12, 101/1, 105/19, 107/3,
108/23, 110/3, 117/23, 121/16, 123/24,
128/17, 47/20, 83/29, 85/22, 86/2, 90/27,
98/16, 98/23, 99/6, 16/7, 9/1
e.-erim (ederim) 16/10, 27/15,
29/18, 60/7, 93/27
e.-eriken 78/24
e.-erken 102/21
e.-erler 129/3, 42/26
e.-ermisin 103/1
e.-ersin (edersin) 44/29, 104/2,
115/18, 79/7
e.-esin (edesin) 19/24
e.-eyim (ederim) 57/23
e.-erisen 75/20
e.-eyim (edeyim) 55/28, 57/20,
61/28, 16/18, 18/7, 29/21, 52/16
e.-eyor (edeyor) 66/29
e.-eyorlar (edeyorlar) 53/1
e.-eyyırım 83/22
e.-iniz (ediniz) 16/17, 33/10
e.-ip (edib) 65/11
e.-ub (edub) 15/23, 54/24, 13/27,
87/12
e.-üb (edüb) 72/6, 103/10, 121/5,
129/2, 130/15, 48/18, 83/20
e.-ib (edib) 48/15, 118/15, 93/15
e.-üb (edüb) 12/24, 52/20
e.-işi (edişi) 38/27
e.-iyor (ediyor) 34/12, 111/20
e.-iyoridim (edeyorudum) 61/12
e.-iyorsun (ediyorsın) 53/17, 53/24
e.-iyyor 100/24, 109/12, 111/11
e.-iyyorum 103/17
e.-me 101/22, 101/29, 110/20,
111/28, 117/21, 120/16, 125/24, 18/9, 31/15,
41/4, 57/24, 59/2, 71/1, 75/20, 75/23, 8/22,
87/3, 97/1, 99/11, 31/21
e.-meden 107/23, 76/10, 97/4
e.-medi 129/22
e.-mek 102/23, 120/21, 122/27,
56/2, 58/3, 59/19, 6/17, 95/21, 98/25
e.-mekde 122/28, 28/16, 7/20, 9/26

e.-meklig 33/25
e.-meksiniz 29/19
e.-meli dir 12/14
e.-melisiniz 37/25
e.-meliyiz 20/18, 20/3, 75/6
e.-mem 103/3, 29/15, 62/26
e.-memeye 29/28
e.-memiş 68/3
e.-memiş dir 25/24
e.-memişler 42/6
e.-menize 125/27
e.-meseler 85/17
e.-mey 121/8
e.-meye 102/8, 24/16, 25/2, 29/4,
44/9, 47/5, 63/24, 63/9, 65/9, 87/4
e.-meyecek 32/7
e.-meyecek dir 83/14
e.-meyelim 129/12
e.-meyereg 129/7
e.-meyerek 109/17, 116/20, 121/18,
129/11, 32/25
e.-meyib 58/4
e.-meyiniz 26/16, 34/2
e.-meyüb 32/23
e.-miş 100/3, 103/6, 130/4, 15/16,
26/13, 26/26, 34/25, 35/2, 44/7, 45/19,
49/21, 55/24, 59/20, 63/12, 70/14, 84/20,
87/9, 95/2, 97/21
e.-miş dir 103/6, 52/2
e.-mişdirler 114/18
e.-mişim 116/15, 33/5, 62/13
e.-sin 103/28, 59/10, 94/28, 97/7
e.-sinler 114/19, 93/25
e.-ti 68/7
e.-ti (etdi) 21/13
e.-tim 97/17
e.-üp (edüb) 64/24, 65/28
e.-üp (edüb) 39/7, 46/19
e.-üp (idub) 25/18

etdir- eylemi başkasının yapmasını
sağlamak, başkasına yaptırmak
e.-di 28/3, 30/8, 61/12
e.-ir 23/20, 70/3

etraf (Ar.) 1. taraflar, yanlar 2. bir şeyi
kuşatan, çevreleyen 2. bir kimsenin ilişkide
bulunduğu kimseler, yakınlar, muhit
e. 114/15, 125/19
e.+a 69/24, 73/6
e.+ı 11/5
e.+ına 114/8, 128/27, 39/11
e.+ında 28/6, 62/16, 66/7
e.+ını 91/3
e.+ta 124/8

ev 1. yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde
yapılmış yapı 2. bir kimsenin veya ailenin
içinde yaşadığı yer
e. 40/20, 41/24
e.+imiz 83/7
e.+inde 52/10
e.+ine 49/2, 7/9
e.+leri 41/15
e.+lerin 66/8
e.+lerini 67/26

evlilik evli olma durumu
e.+imin (evliliğimin) 66/26

evet konuşma arasında cümlenin olumlu
anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz
e. 79/20

ever- evlendirmek
e.-di 64/7
e.-dikden 130/19

evlad bk. **evlat**
e. 130/22, 64/18, 86/9

e.+cığazını 14/10
e.+ı 17/17, 62/9
e.+ım dır 57/29
e.+ları 89/28
e.+larıde 124/4
e.+larım 92/10
e.+larına 92/6

evlad u valide validenin evladı
e. 77/8, 80/26

evlad (Ar.) 1. bir kimsenin oğlu veya kızı,
çocuk 2. soy, döl 3. yaşlı kimselerin
çocukları yaşındakilere kullandıkları bir
seslenme sözü

e.+a 64/16
e.100/2
e.+ı 100/14, 100/6, 118/20, 19/10,
28/25, 30/23, 40/21, 46/18, 6/8, 62/7, 62/9,
66/17, 96/3
e.+ım118/29, 122/16, 19/14, 24/16,
40/7, 66/12, 66/27, 75/13, 75/23, 76/19,
8/25, 82/16, 85/23, 90/14, 98/28
e.+ımda 23/17
e.+ımdan 65/13
e.+ımı 96/11, 97/26
e.+ımın 119/5, 33/28, 99/11
e.+ın 108/8, 19/27, 99/27
e.+ına 100/4, 14/8
e.+ından 5/19
e.+ımı 129/23, 14/4, 21/5, 32/16
e.+ımın 14/7, 18/27, 77/20
e.+ınızın 100/11
e.+ıyım 101/10
e.+ları 91/12
e.+larımı 127/16

evladcıgaz (Ar. +T.) Evlat için söylenen
sevgi anlamı taşıyan söz
e.+ım 99/2

evlen- Erkekle kadın, aile kurmak için
yasaya uygun olarak birleşmek, izdivaç
etmek

e.-dikden 64/13
e.-diyinde 34/25
e.-diyinden 102/5
e.-mek 21/10, 26/29, 27/16, 30/7
e.-meye 29/25
e.-mezden 23/21, 70/4
e.-sin 32/7

evli 1. evlenmiş olan (kadın veya erkek) 2.
evli olan 3. evli olma durumu

e. 21/15, 40/22, 46/13
e.+ım 21/15

evlilik bk. **evlilik**
e.21/17

evved bk. **evet**
e. 33/16

evvel (Ar.) 1. önce 2. ilk, önceki, geçmiş
e. 100/18, 109/24, 19/15, 19/18,
23/21, 31/10, 32/11, 32/6, 42/11, 48/26,
61/12, 63/17, 70/4, 77/4, 88/19
e.+den 123/27
e.+inden 13/14

evvelki 1. önce olan, önceki 2. iki önceki
e.+ki 29/16, 94/17
e.+nden 105/3

evvela (Ar.) önce, ilk önce, ilkin
e. 94/26

evvet bk. **evet**
e. 103/14, 106/11, 106/26, 107/18,
107/9, 109/27, 111/14, 114/13, 115/23,

116/12, 119/16, 119/19, 119/24, 120/5,
126/24, 19/16, 22/14, 22/24, 58/2, 61/25,
62/1, 75/16, 79/7, 83/19, 85/25, 86/1, 96/25,
99/13

ey kendisine söz söylenen kimse veya
kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde
adın başına getirilen ve uzatılabilen bir
seslenme sözü

e. 114/19, 116/20, 43/15

eyi 1. istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan,
beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı 2.
esen, sağlıklı 3. yerinde, uygun 4. doğru olan
5. istenilen beğenilen, yerinde, yararlı,
uygun bir biçimde

e. 100/16, 102/13, 105/8, 109/27,
112/4, 114/14, 114/19, 115/11, 115/9, 128/3,
130/4, 15/23, 16/10, 21/14, 22/12, 26/7,
40/18, 42/21, 46/20, 49/20, 56/1, 62/11,
62/28, 64/5, 77/10, 82/27, 84/18, 84/19,
88/18, 88/21, 89/26, 9/18, 9/8, 90/20, 90/26,
90/8, 91/10, 91/22, 93/17

e. dir 102/13, 40/9

e.+sinden 93/2

e.+sini 93/4

eyice ayrıntılı bir biçimde, gereği gibi,
tümüyle, adamakıllı, çok iyi bir biçimde, çok

e. 29/20, 9/26, 90/3, 97/7

eyle- etmek, yapmak

e. 77/19, 78/8

e.-d 23/7

e.-di 10/14, 117/26, 18/2, 18/4,
20/11, 35/1, 45/21, 80/19, 84/18, 87/17,
92/20, 99/16, 13/9, 17/13, 34/22

e.-dii 90/21

e.-dik 128/22

e.-diler 13/16, 130/20, 38/13, 49/14

e.-dim 30/13

e.-diyi 23/2, 32/3

e.-diyime 22/3

e.-diyinde 105/8, 111/21, 66/6

e.-diyinden 113/22

e.-meden 18/29

e.-mek 63/23, 84/6

e.-mekde (iylemekde) 21/8

e.-mekden 47/10

e.-memiz 32/9

e.-mesi 5/9

e.-mesin 26/29

e.-meye 10/12, 16/22, 58/4, 6/21,
8/9, 84/16

e.-meyin 121/10

e.-miş 96/26

e.-sin 59/5, 69/22, 27/25, 31/10

e.-sinler 124/13, 17/16

e.-yen 33/18

e.-yerek 92/21

e.-yin 128/19

e.-yub 3/4

e.-yüb 127/23, 2/4

eylen- neşeli, hoşça vakit geçirmek

e.-mekde 21/27

e.-meleri 44/4

eylendir- eğlenmek eylemini yaptırmak,
eğlenmesini sağlamak

e.-ir 37/28

e.-meye 41/25

eylig 1. iyi olma durumu 2. karşılık
beklemeden yapılan yardım 3. yarar ve
elverişlilik

e. 126/27, 114/14

e.+ler 59/25

e.+lerden 125/22

e.+leri 19/5, 25/10

e.+lerinden 18/11 e.+lerini 54/29	e. 30/13
eyligdar (T. +Far.) iyilik sahibi e. 24/13, 25/26	ezil- kendisine baskı yapılmış, hakları elinden alınmış e.-iyor 57/15
eyligbilen kendisine yapılan bir iyiliği unutmayan ve yeri gelince kendisi de iyilik yapan kişi e. 26/4	eziyet (Ar.) aşırı güçlük ve sıkıntı, üzü, cefa, zahmet ve sıkıntıya uğramak e.+ler 19/28 e.+lere 38/29
eyligk bk. eylig e. 96/9	fakat (Ar.) yalnız, ancak, ama, lakin f. 27/27
eyligkani 1. İyilik yapmış 2. fayda sağlayan e. 108/24, 126/27	fağat bk. fakat f. 104/6, 130/10, 41/14, 75/17
eyligkâni bk. eyligkani e. (96/9)	faket bk. fakat f. 114/23, 27/15
eyyalet (Ar.) çoğunlukla validelerce yönetilen ve yönetim bakımından bir tür bağımsızlığı olan büyük il. e.+i 105/9 e.+leri 105/7	fağet bk. fakat f. 100/2, 33/6, 46/9, 52/22, 52/24, 54/28, 96/3
ez- üzme, sıkıntıya sokmak e.-iyor 74/14	fağır bk. fakir f. 102/13
ezan (Ar.) müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı e.+ı 116/11	fakir (Ar.) geçimini güçlükle sağlayan, yoksul, fakara, zengin karşıtı f.+lere 20/25
ezber bir metni eksiksiz tekrarlayabilecek biçimde akılda tutma e.+im 70/15	fağır bk. fakir f. 111/4, 128/28, 81/21 f.+ız 81/19
ezcan u dil (Ar. +Far.) içten gelerek, gönülden	faleket (Ar.) 1. büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela 2. çok kötü f. 61/8

familiya bk. familiya	f. 88/8
f.+sından 6/3	
familiya (İt.) aile	fazilet (Ar.) dürüstlük, iffet, yiğitlik, sadakât, iyilik, cömertlik gibi ahlaki meziyetlerinin hepsine birden verilen isim
f.+dan 100/18	f. 130/17, 59/19
f.+dan dır 90/8-9	f.+i 64/8
f.+ma 67/12	f.+in 60/3
f.+mı 65/18	f.+leri 57/17
f.+nın 127/3	f.+lerini 26/10, 64/15
f.+nıza 128/10	
f.+sı 128/11	faziletkar (Ar. +Far.) fazilet sahibi olan, faziletli, erdemli
f.+sını 5/14	f. 18/17, 18/26, 66/13, 31/6
f.+ya 127/5, 127/6	
fani (Ar.) ölümlü, gelip geçici, kalımsız	faziletli (Ar. +T.) erdemli
f.+ler 55/3	f.115/11, 126/29, 21/7, 24/23, 25/6, 71/11
farqına var- (Ar.+ T.) anlamak, sezmek	fedâ ol- (Ar.+ T.) uğruna yok olmak
f.-dı 75/8	f. 103/8
farz (Ar.) yapmak zorunda kalınan şey, boyun borcu	fedakar (Ar. +Far.) özverili
f. 106/8	f. 47/25
 faydali (Ar.) işe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar	fedakarane (Ar. +Far.) fedakârca
f. 49/19	f. 11/12
faydasız yararsız	fedakarlık (Ar. +T.) fedâkar olma durumu
f.+dır 22/22	f.+ına (fedakarlığına) 34/1
faydesiz bk. faydasız	fedalkar bk. fedakar
f.11/5, 14/28	f. 72/12
fayde bk. fayda	fehmet- (Ar.) anlamak, idrak etmek
f.+si 72/3	f. 103/1, 65/25
faydemend (Ar. +Far.) faydalı, yararlı, kârlı	feqat bk. fakat
	f. 98/1

felaket (Ar.) büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, bela

f. 111/26
f.+ini 61/1
f.+inin 100/19
f.+iniz 101/3
f.+ler 58/29
f.+lerimin 116/6, 82/17
f.+lerin 100/28

felâket bk. **felaket**

f.+inin 78/2
f.+ler 60/23, 61/10
f.+leri 63/22
f.+lerin 61/4

fena (Ar.) iyi nitelikte olmayan, kötü. 2. üzücü 3. hoş gitmeyen, rahatsız edici 4. davranışları toplumun ahlak anlayışına uymayan

f. 25/19
f.+dır 48/21-48/22
f.+ler 103/23
f.+y 21/23
f.+ya 6/23

fenalık (Ar. +T.) kötü olma durumu, kötülük

f.+ının (fenalığının) 103/10

fenni (Ar.) usulüne göre iş gören

f. dir 103/16-17

ferace (Ar.) kadınların sokakta giydikleri, mantoya benzer, arkası bol, yakasız, çoğu kez eteklere kadar uzayan üst giysisi

f.+sini 36/27

ferahiyet (Ar.) ferah olma durumu, genişlik, gönül alçaklığı

f.+ini 61/19

feraset (Ar.) 1. anlayış, sezgi, sezgi 2. zekâ

f. 18/20
f.+i 34/11

feriad (Far.) haykırış, çığlık

f. 24/16

fesfese (Ar.) kuruntu

f. 7/23
f.+m 76/23
f.+lerini 87/12

fesfeselen- şüpheye düşmek

f.-dim 110/29

fetuat (Ar.) zaferler, fetihler

f. 130/5

fevkelade (Ar.) alışılmış olandan ayrı, olağanüstü, beklenmedik, görülmedik, işitilmedik

f. 112/21, 28/20, 68/10

feylen (Ar.) fiilen, gerçekten yaparak

f. 125/24

feyil huysuzluk, hırs

f. 21/24

feylesof (Ar.) filozof

f.+sın 55/12

firsand (Ar.) herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart

f.+ı 33/11

figan (Far.) ızdırapla bağırma, haykırma

f. 77/25

fiġan bk. fiġan

f.+ı 14/13

f.+lar 78/17

fıkr 1. düşünce 2. düşün 3. kuruntu

f. 17/23, 99/14

f.+e 61/4

f.+im 55/20

f.+imden 58/26

f.+ime 100/5, 57/19

f.+inde 19/4, 96/29

f.+ine 110/22, 32/5, 86/24

f.+ini 104/4

fiqr bk. fiqr

f.+ine 62/28, 85/24, 87/15

fıkrine ko- bir şeyi yapmaya kati surette karar vermek

k.-muş 32/6

filizlen- gelişmeye, büyümeye başlamak

f.-sin 19/12

fırar (Ar.) 1. kaçma, kurtulma 2. bir sanık, tutuklu veya hükümlünün gözcülerin elinden kurtulması

f. 110/12, 27/13, 31/14, 31/15,

31/21

f.+larına 31/10

fıryad (Far.) haykırış, çığlık

f. 116/17

fısdan (Yun.) tek parça kadın giysisi

f. 122/6

fırsand bk. fırsand

f.+ı 31/18, 17/20

fukare (Ar.) 1. yoksul, fakir 2. derviş 3. zavallı

f. 21/3

fuğare bk. fukara

f.+yız 83/9

fukarelig (Ar. +T.) yoksulluk

f. 89/17

fuğarelik bk. fukarelig

f.+e (fuğareliye) 89/18

f.+imiz (fuğareliyimiz) 89/16

furtuna (İt.) yağmur ve kasırga getiren çok güçlü rüzgâr

f. 112/13

f.+lar 59/24

f.+nın 60/10

f.+ya 88/4

futuat bk. fetuat

f.+tan 12/13

f.+ın 68/15

fücceten (Ar.) ansızın, birdenbire (ölmek)

f. 113/4

fütursuz (Ar. +T.) bezginlik, umutsuzluk, usanç

f. 109/21

-G-**gani** (Ar.) zengin, varlıklı

g. 108/23

ganice (Ar.) bolca, çokca
g. 32/27

garbi (Ar.) 1. batı ile ilgili, batıya özgü olan
2. batı yönünde olan
g.+den 42/15

gayet (Ar.) aşırı ölçüde, çok
g. 24/4, 25/6, 32/1

gece 1. güneş battıktan sonra başlayan ve
gün ağarınca kadar süren karanlık zaman
g. 129/5, 35/15, 36/1, 47/6, 57/15,
68/19, 7/21, 72/9
g.+den 32/10
g.+ler1 12/9
g.+lerde 6/6, 67/14
g.+nin 7/18
g.+yi 40/6, 44/6, 52/9, 65/28, 67/3,
71/13

geceleyin gece olunca, gece vakti, gecelerde
g. 66/15

gecik- geç kalmak
g.-ecek 33/10
g.-irsin 56/29

geciğ- bk. **gecik**
g.-meyüb 76/26

geçir- 1. (bir durumu) yaşamak 2. bir yerde
bir süre kalmak, oturmak, yaşamak 3.
geçmek eylemini yaptırmak, geçmesini
sağlamak
g.-üb 66/27
g.-digim 66/25
g.-dikde 125/16
g.-dim 61/1, 67/4

g.-diyim 115/28, 73/19, 97/18
g.-diyinden 25/7
g.-ir 66/1
g.-me 95/25
g.-meg 15/11
g.-miş 52/10
g.-mişim 60/24
g.-sin 71/13

geç- 1. bir yerden başka bir yere gitmek 2.
bir duruma uğramak, konu olmak 3. yol,
araç veya akarsuyun yakınından veya
içinden geçmek 4. bırakmak, vazgeçmek 5.
bir şeyi bundan böyle yapma durumunda
olmamak 6. olmak, vuku bulmak, cereyan
etmek 7. geride bırakmak 8. tükenmek,
bitmek, sona ermek 9. zamanı aşmak, geride
bırakmak 10. sönmek 11. elde etmek 12.
bazı sözcüklerle birleşik fiil yapar

g. 89/3
g.-di 65/22
g.-dikden 33/3
g.-diler 36/26
g.-dim 105/3, 99/25
g.-diyini 105/6
g.-emeyüb 70/20
g.-en 105/21, 33/1
g.-er 63/6
g.-erek 38/3, 52/9, 6/20, 89/5
g.-meden 8/4
g.-meyeyim 78/11
g.-mez 58/26
g.-miş 116/6, 67/18, 92/18
g.-üb 66/16, 86/13

geçici kısa ve belli bir süre için olan
g. 120/27, 59/23

geçin- 1. yaşamak, yiyip içmek için gereken her şeyi sağlar durumda olmak ya da sağlamak 2. uzlaşmak

g.-diler 46/4
g.-mek 71/23
g.-mekde 94/16
g.-menin 45/28
g.-meniz 99/26

geçid insan ve toplum hayatında önemli olayların yer aldığı dönüm noktası

g.+leri 50/5

geçir- 1. geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak 2. bir şeyi bir yerden başka yere taşımak, nakletmek 3. bir süre yaşamak, oturmak, kalmak 4. zaman harcamak

g.-diyimiz 23/1
g.-eçeğim 57/22
g.-ecek 40/7
g.-erek 119/15, 130/22
g.-ib 90/3
g.-meyerek 94/24
g.-üb 44/6

geçirdir- geçmek eylemini yaptırmak

g.-irim 15/10

gel 1. ulaşmak, varmak 2. getirmek 3. oturmaya, ziyarete gitmek 5. ortaya çıkmak, doğmak 6. belli bir zamana ulaşmak 7. bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak

g. 76/29, 85/14, 85/22, 115/15,
115/16, 119/25, 120/8, 58/6, 70/11
g.-d 29/3
g.-di 100/6, 107/23, 115/17, 116/11,
126/16, 15/1, 22/6, 23/16, 44/5, 61/5, 74/16,
92/19, 97/26

g.-diinde 76/29
g.-dik 125/21, 39/20
g.-dim 44/9, 61/16, 98/14, 99/14
g.-din 115/19, 57/28, 62/10
g.-diyi 45/15
g.-diyime 97/14
g.-diyinde 24/4
g.-diyini 24/14
g.-e 90/5
g.-ecek 104/20
g.-ecek dir 60/16
g.-ecek dirler 122/19
g.-emeyeceklerinden 39/23
g.-erek 108/22, 18/6, 23/13, 31/20,

34/28, 77/9

g.-erek 10/13
g.-ib 107/1, 122/3, 128/15, 64/14,

37/26

g.-in 82/26
g.-indikde 103/12
g.-ir 58/30, 62/29, 74/27, 85/7
g.-irim 58/17
g.-irler 99/24
g.-irsin 89/6
g.-iyor 129/24
g.-iyorlar 11/19
g.-iyyor 103/14
g.-mek 113/2
g.-mekde 122/1, 122/5, 51/17
g.-mekliye 59/18
g.-mekte 79/16
g.-memişim 98/7
g.-meşiyinden 11/27
g.-meye 6/28
g.-mez 31/24, 32/9
g.-miş 114/17, 121/12, 28/26,

63/22, 78/1

g.-mişler 130/12
g.-sin 63/14
g.-sinler 119/11

g.-üb 129/14, 15/4, 51/8, 57/20,

78/22

g.-üp 6/14

gelen gelme işini yapan (kimse veya nesne)

g. 100/28, 117/10, 118/1, 123/7,

15/22, 25/10, 61/4

g.+i 58/3, 87/4

g.+leri 102/7

genc bk. genç

g. 129/28, 41/19, 54/28

genç hayatın çocuklukla orta yaşlılık

arasındaki döneminde bulunan

g. dir 120/18

gençlik genç olma durumu

g.+inde (gençliyinde) 120/16

gene yine

g. 32/22

genişçe 1. kapsamı büyük, dar sınırlar içinde

kalmayan, yaygın 2. çok

g. 78/2

gerçeğ bk. gerçek

g. 120/4

gerçek hakikaten, sahiden

g. 104/10

g.+den 52/1

gerçeklig gerçek olma durumu

g.+leri 46/19

gerçeklik bk. gerçeklig

g.+in (gerçekliyin) 104/7

g.+ini 104/21

gerçekten gerçek olarak, hakikaten, sahi,
sahiden, filhakika, filvaki

g. 62/22

gerçi (Far.) her ne kadar ... ise de

g. 25/3, 39/21, 47/13, 53/2, 64/26,

87/2

gerdanlık (Far. +T.) çoğu değerli taş ve
madenlerden veya altın paradan yapılmış,

boyna takılan takı

g.+ında 42/3

g.+ını 42/4

gerek icap, lüzum

g. 17/16, 17/17, 72/17, 72/17

geri 1. arka, bir şeyin sonra gelen bölümü,

alt, alt taraf, ileri karşıtı 2. bir şeyin sona

kalan bölümü

g. 117/18, 119/11, 130/15, 44/2,

53/8, 55/18, 65/22, 87/8

g.+de 56/24

germiyet (Far. +Ar.) harâretlenme, şevk

g.+ 7/3

geru bk. geri

g. 26/19, 68/1, 69/5, 74/26

getir- 1. gelmesini sağlamak 2. bir şeyi

yanında veya üstünde bulundurmak 3.

erişmek veya eriştiğini sanmak 4. sebep

olmak, ortaya çıkarmak 5. iletmek,

bildirmek 6. sağlamak

g. 100/22, 59/6

g.-di 45/11, 68/19, 118/10

g.-dib 49/8

g.-digin 75/23

g.-diğimde 67/19
g.-esin 62/28
g.-ib 46/3, 87/16, 91/19, 15/27
g.-ir 39/15, 68/8
g.-me 86/3
g.-medim 74/29
g.-mek 83/7
g.-meye 86/25
g.-miş 36/29, 46/5, 8/10, 71/17
g.-mişiz dir 125/25
g.-sin 121/24, 6/4, 65/19, 76/9
g.-ub 42/17

getirt- getirmek eylemini yaptırmak,
gelmesini sağlamak
g.-dirib 24/9

getür- bk. **getir-**
g.-me 24/2
g.-üb 12/17

geyyün- bk. **geyin-**
g.-ub 27/26

geyin- giymek eylemini yapmak, kendi
üzerine giymek
g.-di 72/29
g.-ib 124/17

geyün- bk **geyin-**
g.-sinler 70/28

geyig erkeklerinin başında uzun ve çatalı
boynuzları olan memeli hayvan
g. 39/20, 41/8

gezdür- gezmek eylemini yaptırmak,
gezmesini, dolaşmasını sağlamak
g.-di 73/6
g.-diyinde 69/24

g.-erek 51/11, 81/10
g.-ir 63/3

gezin- belli bir çevre, alan içinde dolaşıp
durmak
g.-meye 48/15

gırağı soğuk havalarda, su buğusunun yerde,
bitkiler ve öteki nesnelere üzerinde
donmasıyla oluşan ince buz billuru
g. 43/14

Grimo bk. **Grimo**
g. 47/15

Grimo Dı Türkua Özel isim
g. 103/4

gibi 1. benzerlik bildirir, benzeyen 2. -e
benzer biçimde 3. ve benzerleri 4. aynen,
aynı şekilde
g. 10/14, 106/29, 107/24, 109/10,
109/28, 116/17, 117/12, 117/7, 118/7,
119/18, 120/17, 121/12, 121/5, 123/1, 123/9,
124/16, 15/2, 17/14, 20/8, 22/27, 29/20,
30/18, 33/23, 36/10, 36/19, 39/29, 41/15,
44/3, 52/15, 53/5, 57/24, 58/18, 59/11,
59/22, 59/29, 60/27, 61/23, 61/26, 64/9,
65/1, 66/10, 66/23, 70/3, 74/10, 74/12, 78/1,
78/5, 84/10, 84/27, 84/4, 90/7, 92/28, 95/17,
95/25, 99/15, 99/9

gıcık- bir işi gereken, kararlaştırılmış
zamandan sonra bitirmek, geç kalmak
g.-meye 31/23

git- bir yöne doğru yönelip devinmek, yola
çıkılmak
g.-ecekleri (gidecekleri) 87/6

g.-eli (gideli) 116/5, 40/10
g.-elim (gidelim) 110/2, 121/19
g.-emem (gidemem) 111/14
g.-en (giden) 113/8
g.-enler (gidenler) 6/2
g.-erek (giderek) 104/14, 95/20
g.-erim (giderim) 86/5
g.-ib (gidib) 120/9, 121/19, 125/12,
94/25
g.-iyoridi (gidiyoridi) 125/3
g.-üb (gidüp) 6/3, 76/20

gine bk. **gene**

g. 108/21, 13/10, 19/29, 21/7, 22/6,
33/26, 36/22, 42/28, 47/15, 51/13, 75/10,
75/5, 99/22

gir- 1. dışarıdan içeriye geçmek 2. katılmak,
iltihak etmek

g.-di 113/9, 36/14
g.-diğinde (girdiyinde) 15/4
g.-diklerinde 10/2
g.-dim 16/11
g.-diyi 7/22
g.-diyimde 66/21
g.-erek 122/9, 35/10, 42/13, 51/8,
51/9, 123/5
g.-mekte 114/3
g.-mek 11/1
g.-mesinin 95/14
g.-miş 44/29, 47/1, 11/14
g.-üb 21/29, 67/21

giril- girmek eylemi yapılmak

g.-mez 118/12

girifdar ol- (Far. +T.) yakalanmak

g.46/25

git- 1. bir yere doğru yönelmek 2. bir yerden
veya bir işten ayrılmak 3. çıkmak, ulaşmak
4. belli bir amaçla bir yere devam etmek
veya bir işle uğraşmak 5. sürmek, devam
etmek 6. yürümek, yol almak

g. 115/6, 85/26, 88/19, 56/24, 9/7
g.-di 12/16, 129/16, 129/25, 21/21,
26/21, 34/27, 51/14, 65/20, 68/1, 96/18,
48/19

g.-dikceğ 8/3

g.-dikden 34/8

g.-dim 119/28

g.-dikcez 79/10

g.-diyim 115/24

g.-ebileceğine (gidebileceğine)

38/22

g.-eceğiz (gideceiz) 37/12

g.-ecekleri (gidecekleri) 39/4

g.-er (gider) 30/20, 46/22, 58/11

g.-erek (giderek) 45/7

g.-ip (gidib) 58/16

g.-ip (gidip) 79/16

g.-ip (gidub) 16/18, 18/23

g.-me 129/20

g.-mek 122/14

g.-mekde 36/7, 42/18

g.-melerinden 113/1

g.-meye 109/29, 64/24, 77/22

g.-miş 31/17, 66/18, 81/9

g.-miş dir 66/18

g.-sin 109/14, 118/2, 121/23, 65/17,

76/7, 86/7

g.-ti 115/12, 65/7, 91/1

g.-tin 115/22

g.-tiyi 76/13

g.-tiyin 115/20

g.-üp (gidüb) 5/18

giy- örtünüp korunmak için bir şeyi
vücuduna geçirmek

g.-medi 27/28

giyin- bk. **geyin-**

g.-erek 129/28, 37/15

g.-miş 122/7, 124/18, 51/21

g.-mişler 124/15

g.-üb 35/12

giydir- giyme işini yaptırmak

g.-di 27/27

g.-erek 35/12

gizle- 1. saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak
2. bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek

g.-mek 111/2

g.-yemem 22/11

g.-yesiniz 47/21

gizlen- 1. kendi kendini gizlemek, saklanmak 2. gizlenilmek, gizli tutulmak

g. 115/7

g.-di 115/13

g.-ib 113/10

g.-ir 8/22

gizli 1. görünmez, belli olmaz bir durumda olan 2. başkalarından saklanan 3. saklı olarak, saklayarak

g. 10/19, 108/28, 110/11, 14/2, 98/3

gög bk. **gök**

g. 60/11

gögercin bir kuş türü

g. 125/5

gög(ü)s vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine

g.+ümin (gögsümin) 70/10

gök yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, sema

g.+e (göye) 60/19, 67/11

gölge saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık

g.+si 104/7, 58/7

gönder- 1. bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek 2. yetki vererek gitmesini sağlamak 3. bir kaynaktan çıkıp gelmek, ulaşmak 4. yolcu etmek

g.-di 6/3, 71/19, 99/12

g.-dim 121/23

g.-diyi 111/26, 61/7

g.-erek 48/26

g.-irler 72/14

g.-iyor 82/18

g.-iyorsun 123/26

g.-meye 65/16

g.-miş 103/20, 33/19

g.-sin 117/23, 95/5

gör- 1. göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek 2. anlamak, kavramak, sezmek 3. belirli bir zamanın içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak

g.-di 123/4

g.-dü 104/17, 35/23, 69/26

g.-düğü+(gördüi) 15/28

g.-dii 107/24

g.-dükcez 75/11, 75/22

g.-dükde 123/16

g.-dükden 34/26
g.-dükleri 66/10
g.-düklerinde 123/6
g.-düm 100/5, 105/4, 61/1, 68/25,
73/12, 99/14
g.-dün 99/17
g.-düyi 77/24
g.-düyinde 24/14
g.-e 106/28
g.-ebilir 62/20
g.-ebildi 9/26
g.-ebileceyim 106/12
g.-ecegim 105/24
g.-eceksin 121/12
g.-eçekimişiz 108/3
g.-eceksin 118/4
g.-eceyi 104/21
g.-eceyim 76/16
g.-emeyecek 36/21
g.-emeyorum 27/9, 42/26
g.-emezidik 97/22
g.-enlere 28/15
g.-erek 101/16, 108/16, 108/17,
126/16, 130/3, 48/18, 93/14
g.-eyim 52/29

g.-iyim 66/3
g.-iyyor 100/25
g.-iyyorum 119/9
g.-medim 115/21
g.-mediyimden 97/19
g.-mediyinden 11/9
g.-meg 121/2
g.-meglig 106/4
g.-memiş 52/19, 78/6
g.-mesi 32/19
g.-meye 121/5, 129/18, 27/11,
48/27
g.-müş 52/25, 60/13, 62/27, 63/17
g.-müşim 62/24

g.-müşler 66/20
g.-sün 94/26
g.-üb 34/8, 54/23, 92/22, 97/8
g.-üdü 27/23
g.-üorum 106/22
g.-ür 126/3, 32/14, 79/22
g.-üyor 109/15, 73/22, 73/9
g.-üyörüm 99/2
g.-üyormusun 88/16
g.-üyorsın 75/14
g.-üyorsun 60/22
g.-üyorum 114/11, 33/18, 52/21,
53/3, 60/5, 81/14, 97/9
g.-üyyorum 128/5, 43/2

görin- bk. **görün-**

g.-iorlar 42/29
g.-megde 42/8

görül- bir varlık, bir şey olarak göz
yardımıyla algılanmak, seçilmek, görmek
eylemine konu olmak

g.-en 68/5
g.-memiş 119/17

görüş- 1. buluşup konuşmak, konuşup
sohbet etmek 2. dostluk, ahbablık etmek 3.
bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri
sürmek

g.-eyim 63/14
g.-mek 56/23
g.-meye 63/20, 30/20
g.-üb 67/16

görün- 1. göze görünecek duruma gelmek,
görünür olmak 2. ortaya çıkmak, kendini
göstermek, belirlemek

g. 115/29
g.-ce 114/10, 78/16
g.-cez 88/26

g.-di 115-29/116-1
g.-dü 51/18, 78/1
g.-iorsun 99/6
g.-iyor 54/5, 90/6, 93/16
g.-iyyor 105/24
g.-meyub 12/13
g.-mez 86/13
g.-ür 112/24, 113/23, 45/4, 47/8
g.-üiyor 8/15

göre 1. bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince 2. bakılırsa, hesaba katılırsa, göz önünde tutulunca, bakarak, nazaran

g. 40/20, 53/20, 91/10

görür gör- dolaysız kavrama, birden kavrama

g.-mez 11/14

gösder- bk. göster-

g. 108/14, 14/6, 12/11
g.-di 110/7, 33/16
g.-erek 119/13
g.-ior 10/1
g.-işlerine 51/10
g.-iyor 99/8
g.-memek 45/24, 76/12
g.-sin 13/28

göster- 1. birini veya bir şeyi işaretle belirtmek 2. görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak

g. 117/23, 14/26
g.-erek(gösdererek) 17/20
g.-mediğinden(gösdermediyinden)

13/15

g.-meye 71/5

gösderişli gösterişi olan, alımlı, görkemli

g.44/22

götür- 1. taşımak, ulaştırmak veya koymak
2. bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek

g. 109/24
g.-di 40/18
g.-diler 130/2
g.-dü 123/14, 36/5, 48/24, 64/3
g.-düm7 0/6
g.-erek 114/7, 116/29
g.-esin 92/15
g.-eyim 40/4, 82/27, 88/25
g.-iyor 125/9
g.-iyor idi 125/5
g.-me 129/24
g.-meg 92/4
g.-mekde 87/10, 95/19
g.-meye 24/2
g.-üb 46/1, 54/6, 69/1
g.-ür 38/16
g.-ürüm 71/16

götürül- götürmek eylemine konu olmak
g.-e 34/21

göy bk. gök

g.-i 128/13, 79/19

göyn gönül

g.-ümü 67/27

göz 1. görme organı 2. bakış, görüş

g. 51/11, 81/10, 96/28
g.-den 119/15, 66/24, 90/3
g.-e 45/4
g.-leri 109/6, 24/12, 62/19, 64/19,
75/8, 78/12
g.-lerim 22/27, 67/7, 73/21
g.-lerimi 57/16

g.+lerimizden 60/5
g.+lerinden 10/13, 123/9, 23/14,
36/19, 65/1
g.+lerine 81/2
g.+lerini 107/29, 123/22, 15/28,
42/9, 51/26, 60/19, 69/24, 72/28, 73/6,
77/29, 87/13
g.+ümden 61/16
g.+üme 110/5
g.+üne 7/19, 81/12
g.+ünün 65/4

gözet- 1. önem vermek 2. kollamak
g.-meye 21/19
g.-üb (gözedüb) 33/4

göz yaş(ı) gözyaşı bezlerinin salgıladığı sıvı
g. 10/14, 23/13, 78/3, 74/10
g.+ları 24/12, 66/23
g.+larımı 107/4, 117/17
g.+larına 107/20
g.+larını 80/18, 107/19
g.+nı 79/2

Gremo bk. **Grimo**
g. 17/16

Grimo Bir şahıs ismi
g. 15/18, 16/5, 21/20, 21/6, 26/20,
26/25, 27/14, 29/2, 30/17, 30/22, 30/4,
31/16, 33/23, 37/10
g.+dan 32/17
g.+nın 123/18, 28/22, 30/26, 31/24,
31/6
g.+nun 123/20

Grimo Dı Durkuan Bir şahıs ismi
g. 15/3, 16/3

gulibe (Far.) kerpiç, saman veya ağaçtan
yapılmış küçük, ilkel ev
g. 44/11, 44/21, 44/7
g.+de 82/25, 66/9
g.+den 45/5, 94/12, 73/2
g.+i 40/14
g.+ler 87/28, 88/2
g.+lerin 88/5, 88/10
g.+min 73/8
g.+nin 42/20, 44/28, 45/1, 45/9
g.+sinden 96/15

güc ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin
g. 122/23, 15/26, 61/24
g.+dür 61/24

gücen- birinin beklenilmeyen bir davranışı
veya sözü karşısında kırgınlık duymak,
kırılmak
g.-di 55/13

güçüg 1. henüz büyümemiş, gelişmesini
henüz tamamlamamış olan 2. yeterli
büyüklükte olmamak
g. 82/8, 92/24

gül (Far.) güzel kokulu, katmerli çiçek türü
g. 120/19
g.+den 89/28

gül- 1. insanın, hoşuna veya tuhafına giden
olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli
bir biçimde duygusunu açığa vurmak 2.
mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek,
hoşça vakit geçirmek
g.-emeyeceğim 61/13
g.-müyorsun 75/17
g.-üyörüm 75/14
g.-yorsun 75/16

gülücüğ gülümseme

g. 14/21

gülümse- güler gibi olmak, hafifçe gülmek

g.-meg 64/20

gülüş gülme işi, tebessüm, gülümseme

g. 70/8

g. 14/17

gümüş parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element

g. 12/22, 52/25

gün gündüz

g. 105/24, 106/27, 108/3, 112/6, 114/15, 114/20, 115/28, 123/25, 126/23, 128/19, 129/19, 17/24, 25/12, 29/5, 31/10, 32/10, 37/29, 38/12, 44/20, 48/13, 57/22, 61/6, 63/20, 65/12, 65/22, 70/3, 73/12, 73/24, 78/5, 8/19, 83/6, 86/15, 94/1, 95/14, 95/16, 95/17, 95/2, 95/25, 96/20, 96/21, 96/5

g.+den 30/17, 39/28, 47/7, 48/8,

61/4, 64/18, 67/29

g.+e 38/2, 44/18, 64/18, 94/16

g.+e 7/7

g.+ki 125/18, 95/24

g.+ler 23/2, 60/16

g.+lerde 119/20

g.+leri 103/4, 46/21

g.+lerini 66/26

g.+lerinin 46/13

g.+ü 129/11, 129/17, 130/7, 25/11, 29/5, 38/22, 6/16, 66/18, 68/14

g.+ümüzde 105/10

g.+ün 31/16, 45/9

g.+ünü 115/3

günlüğü üzerinden belli sayıda gün geçmiş ya da geçecek olan

g. 64/4

günden güne her gün biraz daha, gün geçtikçe

g. 6/22

gün güne bk. **günden güne**

g. 71/24

günah (Far.) dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal

g. 25/20

g.-lar 18/10

günahkar (Far.) günah işlemiş (kimse),

günahlı

g. 102/14

gündüz bk. **gündüz**

g. 68/19

gündüz günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü

g. 65/26

güneş gezegenlere ve yer vuarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi

g. 39/4, 42/12, 42/13, 59/23, 60/14,

64/9, 7/17, 79/14

g.+e 59/27

g.+i 116/8

gürlemeklik gürlemek işi

g. 60/11

gürültü- aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü

g.-ler 8/2

güz 1. sonbahar 2. 22 Eylül ile 21 Aralık
arasındaki mevsim
g. 6/5

güzel 1. göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık
uyandıran, çirkin karşıtı 2. iyi, hoş 3. pek iyi,
doğru

g. 113/23, 115/2, 120/18, 121/1,
125/5, 129/10, 14/17, 22/27, 32/20, 44/10,
45/13, 51/20, 51/27, 51/29, 52/1, 54/11,
62/26, 64/16, 70/6, 72/9, 79/13, 79/18, 79/5,
84/21, 84/22, 85/15, 85/23, 85/8, 87/24,
88/11, 88/20, 88/7, 88/8, 89/28, 9/2, 91/7,
92/28

g. dir 42/27-28, 99/15
g.-dirler 84/10
g.+im 42/16
g.+leri 42/7

güzelce adamakıllı, iyice
g. 19/4

güzellik güzel olanın niteliği
g.+ine (güzelliğine) 64/8

güzellen- güzel bir durum almak
g.-mişsin 120/1

güzellendir- güzel bir duruma gelmesini
sağlamak
g.-me 45/14

güzellik estetik bir zevk, coşku, hoşlanma
duygusu uyandıran nitelik, hüsün
g.+i (güzelliği) 120/26

-H-

haber (Ar.) bir olay, bir olgu üzerine
edinilen bilgi, salık

h. 104/19, 105/19, 109/25, 48/20,
48/25, 48/29, 5/19, 51/6, 6/4, 65/19
h.+den 8/11
h.+i 102/26
h.+ini 29/16, 6/15

haber bk. **haber**

h. 103/16, 22/2, 54/27
h.+i 48/22, 8/21
h.+ini 65/23
h.+ler 6/27, 65/12

hacet (Ar.) herhangi bir şey için gerekli
olma, gereklilik, lüzum
h. 8/1

haç (Erm.) Hristiyanlığın sembolü sayılan
ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden
oluşan biçim, istavroz, salıp
h. 50/12

haçaled (Ar.) utanma, mahcup olma, utanç
h. 39/13

haçalemlü (Ar. +T.) hiçbir özelliği
bulunmayan, yeniliği olmayan, sıradan
h. 28/9

haçaletn/ haçaletn bk. **haçaled**
h. 39/27, 108/28

hafda bk. **hafta**

h. 29/26, 83/3
h.+ları 73/11
h.+nın 29/10

hafiflen- bir sıkıntıdan kurtulmak,
rahatlamak
h.-ecek 100/15

hafiflet- hafiflemesine yol açmak,
hafifletmek, tahfif etmek
h.-meye 20/17

hafta (Far.) birbiri ardınca gelen yedi
günlük dönem
h. 72/25

Hagop Bir şahıs ismi
h. 102/6, 26/14, 31/18, 33/17, 34/5,
34/8, 36/12, 36/26, 36/3, 37/8, 38/1, 38/13,
38/9, 39/16, 40/15, 44/5, 45/20, 45/7, 47/29,
48/14, 48/20, 48/25, 49/10, 6/13, 6/18,
72/15, 74/21, 8/29, 8/7, 9/15, 9/5
h.+a 26/14, 35/29
h.+dan 30/21
h.+ı 46/21, 48/23, 49/2, 6/1, 7/2,
24/9
h.+ın 40/21, 47/1
h.+ın 71/22
h.+un 27/22, 33/15, 41/18, 44/20,
48/11
h.+unde 31/3
h.+un 31/15

Hağ (Ar.) Tanrı
h.+dır 70/24

hağaret (Ar.) küçültücü söz veya davranış
h.+ler 13/16

ha keza (Ar.) bunun gibi, böyle
h. 100/8

hağiketen (Ar.) gerçekten
h. 99/16, 112/20

hağırhane (Far.) hakir bir kimseye
yakışacak tarz ve şekilde
h.+ de 58/5

hakim (Ar.) başta gelen, başta olan, baskın
çıkan
h.+i 5/13

hağır (Ar.) aşağı görülen, hor görülen,
küçük, önemsiz
h. 25/22

hağırane bk.**hağırhane**
h. 128/15

hağğ (Ar.) bir kimsede, bir şeyde emeği
bulunmak
h.+ına 25/19
h.+ınız 9/5

hağğanıyet (Ar.) hak ve adalete uygunluk,
doğruluk
h. dir 59/17

hağğında (Ar.) -le ilgili olarak, üzerine,
konusunda
h. 17/25, 17/17

haklı bk. **hağlı**
h. 54/22

hağlı (Ar. +T.) 1. hakka uygun, doğru
yerinde 2. davası, iddiası, düşüncesi veya
davranışı doğru ve adalete uygun olan
(kimse)

h. 103/10
h.+dır 30/11
h.+dırlar 16/22

haksız hak ve adalete uygun olmayan
(kimse)
h. 69/3

Hağ Taala (Ar.) Yüce Allah

h. 111/9

hal (Ar.) 1. bir şeyin içinde bulunduğu

koşulların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet,

mevki, pozisyon 2. duruş, konum

h. 100/17, 11/27, 32/8, 42/14,

78/21, 83/5, 87/19, 93/11

h.+da 27/3, 33/6, 37/22, 65/18, 8/8

h.+daim 74/12

h.+dan 11/11, 87/22

h.+de 106/26, 110/19, 111/17, 24/5,

28/15, 28/16, 35/4, 36/8, 49/3, 49/5, 54/19,

82/11, 89/20, 91/19, 92/8, 96/5, 97/14,

99/7,21/17, 30/3, 31/2, 49/1

h.+ı 117/9, 16/20, 7/6, 77/24, 90/7,

99/16

h.+ım 40/6

h.+ıma 61/11

h.+ımda 63/8

h.+ımız 8/26

h.+ın 67/18

h.+ına 109/21

h.+ında 25/22

h.+ından 10/8, 25/24

h.+ımı 48/18, 75/22, 99/11

h.+ımızdan 110/12

h.+ımızı 47/12

h.+ine 85/17

h.+lar 14/29, 18/26

h.+larından 31/8, 54/27

ğal bk. **hal**

ğ.+i 47/15

hala (Ar.) şimdiye kadar, o zamana kadar

h. 120/10

halbuki (Ar. +T. +Far.) oysa

h. 17/28

hal der bk. **derhal**

h. 42/14

hale bk. **hala**

h. 102/21, 106/19, 110/15, 69/18,

81/1

halen (Ar.) bugünkü günde, şuaında, şimdi

h. 65/24

ğalk (Ar.) aynı ülkede yaşayan, aynı uyrukta olan insan topluluğu

ğ.+ın 126/6, 72/4

ğaliset (Ar.) içten, samimi

ğ.+ini 100/25

ğamd (Ar.) medih, övme

h. 111/3

ğan Osmanlı padişahlarının adlarının

sonuna getirilen unvan

h.+ın 13/28

ğançer (Ar.) ucu eğri ve sivri, kamaya

benzer, silah olarak kullanılan bir tür bıçak

ğ. 69/12

ğangi soru sıfatı

h. 100/18, 108/7

ğanım kız ve kadınlara verilen unvan, bayan

h. 100/21, 101/23, 103/1, 104/17,

106/21, 122/7, 127/25, 128/25, 14/17, 15/15,

15/27, 16/13, 16/4, 16/6, 17/25, 17/4, 18/1,

18/17, 19/9, 21/26, 22/15, 23/9, 24/8, 30/12,

30/5, 33/13, 33/8, 34/15, 35/16, 37/28, 37/6,

38/19, 42/11, 42/24, 44/3, 46/15, 6/7, 7/2,

7/25, 80/20, 9/20, 9/6, 91/22, 94/19, 97/13,
98/10, 98/14, 98/5, 24/7

h.+a 113/9, 13/13, 29/12, 44/8,

45/24, 48/25, 97/6

h.+dan 36/3

h.+ı 18/23, 21/8

h.+ım 22/1, 26/16, 26/22,

31/21ismet.lu, 38/7, 47/7, 8/10, 8/28

h.+ın 11/26, 12/16, 12/27, 17/16,

29/3, 31/19, 34/5, 36/17, 36/26, 38/25, 6/14,

72/8, 8/8, 94/21, 95/23

h.+ım 31/4

h.+lar 72/12

h.+sınız 8/29

hanımcıgaz kendisine sevgiyle karışık
acıma duyulan kadın

h. 26/8

hanığ Bir köprü adı

h. 10/20

harab (Ar.) 1. yıkılacak duruma gelmiş,
viran 2. bitkin, yorgun, perişan

h. 130/3, 65/11, 67/20, 7/6

harabe (Ar.) yıkılmış veya yıkılmaya yüz
tutmuş yapı, yıkı

h.+ler 67/2

h.+leri 66/24

harbi (Ar.) ateşli silahların içini
temizlemekte kullanılan çubuk, harbe

h. 112/8

harice (Ar.) dıştan, dışarıdan

h.+den 130/10

has (Ar.) özge, özgü, mahsus

1. 20/26, 67/13

hasb (Ar.) hayırsızlık, haşinlik

h. 43/5

hasda (Far.) sağlığı bozuk olan, esenliği
yerinde olmayan

h. 98/13

hasda bk. hasda

h. 72/25

h.+dır 98/16

hasdalan- sağlığı bozulmak, esenliği
yerinde olmamak

h.-miş dir 24/5

[=1]

hasden (Ar.) belli bir amaç güdülerek,
önceden tasarlayarak, bile bile, isteyerek

h. 68/17

hasil (Ar.) olan, ortaya çıkan, görünen

h. 50/17, 62/18

hasret (Ar.) özlem

h. 98/22

haşmetlu (Ar. +T.) görkemli

h. 8/10, 8/28

hatda (Ar.) 1. hem de 2. üstelik

h. 32/21, 38/19

hat(ı)r (Ar.) 1. düşünme, akılda tutma, zihin
2. gönül, kalp 3. birine karşı duyulan saygı,
sevgi 4. durum, keyif, hâl

h.+ıma 67/19

h.+ımda dir 70/3-4

h.+ına 100/22, 86/15

h.+ında 115/9

h.+ını 74/22

h atır bk. hatır

h.+ıma 62/29

h.+ından 70/20

h atun 1. kadın 2. bayan, hanım 3. eş, zevce

1. 125/7, 91/1

1.+ın 90/20

1.+un 122/8, 128/24

hava (Ar.) 1. Meteoroloji ile ilgili olayların

bütünü 2. durum, ortam,  evre, muhit,

atmosfer, ambiyans

h.+da 79/16

h.+dan 67/23

h.+ların 44/10

h.+yi 73/13

havadis (Ar.) ilgi ile karŐılanabilecek haber

h.+den 22/13

h.+i 108/11

havo bk. hava

h. 112/6

hay hay baş üstüne, seve seve, isteyerek,

hemen

h. 79/24

hayal (Ar.) 1. zihinde tasarlanan,

canlandırılan ve gerçekleŐmesi özlenen Şey,

d Ő, imge, hülya 2. belli, belirsiz görülen

Şey, gölge

h. 106/10, 114/29, 119/9

h yal bk. hayal

h. 42/5

hayat/hayât (Ar.) 1. canlı, sağ olma durumu

2. yaşam

h. 104/8, 51/1

h.+da 103/12, 104/5, 106/20,

106/27, 108/2

h.+da dır 103/15, 106/29, 106/27

h.+ta 110/15, 120/10

h.+ta dır 110/15

h.+mı dır 108/13

hayyat bk. hayat

h.+da 22/15

hayde isteklendirmek, çabukluk belirtmek

için kullanılan bir Őez, hadi

h. 121/19, 9/7

hayır (Ar.) 1. iyilik, karşılık beklemeden

yapılan yardım 2. iyi, hayırlı, yararlı, faydalı
olan

h.+amiz 102/15

h.+dır 61/22

hayırlı (Ar. +T.) uğurlu, güzel, içinde hayır

bulunan

h. 109/23

hayif (Ar.) 1. haksızlık, insafsızlık 2.

acınma,  z lme 3. “vah, heyhat, yazık”

anlamlarında kullanılan Őez

h. 108/18, 24/16, 67/27, 74/11,

74/17

hayin (Ar.) 1. hıyanet eden (kimse) 2. zarar

vermekten, üzmekten veya kötülük

yapmaktan hoŐlanan (kimse)

h. 123/18, 66/17, 68/16, 69/15

hayir bk. hayır

1. 75/27

haylı bk. **hayli**

1. 113/25

hayli (Ar.) 1. epey, oldukça, çok 2. oldukça

1. 28/18, 46/3, 5/18, 72/3, 81/7

hayran (Ar.) çok beğenen, hayranlık duyan (kimse)

h. 46/15, 69/29

hayvan (Ar.) duyumsama ve devinme yeteneği olan canlı varlık

h. 55/16

hayyat bk. **hayat**

h. 54/7, 59/1

h.+dasın 105/14

hazır (Ar.) 1. bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan 2. belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş 3. bu işi yapmak için gereken her şey tamamlanmış olarak

h. 114/18, 128/26, 34/3, 35/14, 36/12, 44/21, 45/19, 46/23, 47/29, 87/4, 95/4

h.+dır 25/5, 31/22

h.+ım 62/3

hazırla- (Ar. +T.) 1. bir şeyi ortaya koymak, gerçekleştirmek 2. önceden düzenlemek

h.-mağ 114/26

h.-mış 115/1

h.-mışım 114/28

h.-yarağ 33/2

hazırlan- (Ar. +T.) 1. hazır duruma getirilmek 2. hazır olmak, kendini hazırlamak

h.-maya 89/11, 33/9

h.-miş 34/28, 114/20

hazırlatdır- (-i, -e) hazır duruma getirilmek

h.-dı 129/19

hazırlık hazırlanmak için gereken şeyler ve durumlar

h.+ı (hazırlığı) 104/19

hazırlık bk. **hazırlık**

h.+ları 114/9

h.+ların 114/12

hazna (Ar.) 1. altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığını, büyük servet 2. değerli şeylerin saklandığı yer

h.+ni 14/26, 14/6

h.+sini 13/27

hazret (Ar.) yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan

h.+leri 107/19

heb bk. **hep**

h. 55/7

hedie bk. **hediye**

h.+ler 125/25

hediye (Ar.) armağan

h. 119/21, 21/3, 34/25, 92/20, 119/24

hef (Ar.) korku

h.+i 7/27

helbet (Ar.) elbette

h. 116/22, 80/1

hele 1. özellikle 2. uyarma, korkutma veya söz verme anlatan bir söz

h. 121/3

hem (Far.) 1. bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için “özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki” anlamlarında kullanılan bir söz 2. açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz

h. 108/18

h.+de 83/8

heman çabucak

h. 122/12, 126/20, 20/29, 22/27, 33/9, 35/24, 48/19, 67/20, 71/4

hemefkar (Far. +Ar.) aynı düşünceleri taşıyan, aynı şeyleri düşünen (kimse)

h. 18/24

hendek (Ar.) kale, yol, tarla vb. çevresinde, geçmeye engel olacak biçimde, uzunlamasına kazılmış derin çukur

h.+den 10/28

h.+in (hendeyin) 9/7

henüz bk. **henüz**

h. 52/18

henüz (Far.) 1. az önce, daha şimdi, yeni 2. daha, hâlâ

h. 17/10, 81/28

hep (Far.) 1. hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak 2. sürekli olarak, her zaman, daima

h. 62/20, 70/24, 93/21

h.+imiz 74/24

hepisi bk. **hepsi**

h.+nden 125/3

h.+ni 58/15

hepsi bütünü, tamamı

h.+nden 88/19

her (Far.) önüne geldiği ismin benzerlerini “teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz

h. 10/25, 10/7, 100/18, 102/3, 105/13, 105/24, 108/4, 109/4, 112/6, 112/9, 116/14, 116/15, 117/25, 12/19, 125/10, 125/10, 125/25, 127/26, 128/9, 15/5, 17/19, 18/13, 18/4, 18/7, 19/14, 19/19, 20/17, 20/2, 20/24, 22/13, 22/8, 23/25, 25/24, 26/19, 27/16, 27/24, 31/22, 32/20, 33/25, 38/13, 4/5, 43/1, 44/18, 44/22, 45/20, 46/20, 47/14, 49/19, 49/20, 53/26, 54/14, 54/4, 57/28, 58/13, 61/21, 61/9, 62/19, 62/29, 65/12, 7/8, 72/20, 75/5, 76/8, 77/10, 77/14, 8/13, 8/17, 82/25, 83/6, 87/21, 87/25, 9/3, 96/2, 96/20, 96/27

herkes (Far.) insanların bütünü

h.+den 47/22

h.+e 26/1

herkeş bk. **herkes**

h. 129/15

h.+in 87/1

her keş bk. **herkes**

k. 105/13

k.+den 82/25

hey sitem, yakınma, azar, beğenme vb. çeşitli duyguları anlatan cümlelerde kullanılan bir söz

h. 116/8, 66/29, 74/29, 83/1

heyran bk. **hayran**

h. 51/12, 53/7, 56/20, 79/3, 85/19,
90/18

hi evet anlamında, doğrulama, onama sözü

h. 54/13

hıfı (Ar.) koruma, saklama, muhafaza

h. 67/23

hıkmət 1. bilgelik 2. gizli sebep

h.+ine 22/18

hırka (Ar.) dervişlerin giydiği üst giysisi

1.+n 110/1

hırka bk. **hırka**

1.+n 98/8

hırs (Ar.) 1. sonu gelmeyen istek, aşırı tutku

2. öfke, kırgınlık

1. 14/3, 103/7

1.+ını 29/8

hızmet (Ar.) 1. birinin işini görme veya

birine yarayan bir işi yapma 2. görev, iş

h. 129/2

h.+i 96/22

h.+ine 15/23

h.+ler 22/22

hızmet bk. **hızmet**

h. 47/13, 52/15, 55/24, 57/12, 62/13

h.+de 87/6

h.+dir 87/6

h.+e 76/9

h.+i 113/25, 88/27, 96/28

hızmetkar (Ar. +Far.) ücretle iş gören

genellikle erkek işçi, uşak

h.+ım 56/24

h.+ın 47/25

hiç (Far.) 1. olumsuz yargılı cümlelerde

filin anlamını pekiştiren bir söz 2. soru

cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir

söz 3. bir soruya açık bir cevap verilmek

istendiğinde cevap cümlesinin başına

getirilen bir söz 4. boş, değersiz, önemsiz

h. 11/8, 12/12, 19/18, 22/11, 25/23,

32/19, 40/10, 45/25, 56/8, 69/21, 76/2, 94/6,

95/24

hiçbir bir isimden önce getirilerek o ismin

bildirdiği varlıkların bir tanesinin bile

olmadığını anlatan bir söz

h. 25/17, 38/5

hikaye (Ar.) bir olayın sözlü veya yazılı

olarak anlatılması

h. 123/21

himayet (Ar.) koruma

h. 17/15

h.+i 33/29

h.+im 47/14

h.+ ini 34/29

hisabsız (Ar. +T.) hesapsız

h. 47/16

hisansız (Ar.) mümtaz kişilerin olmama

durumu

h. 130/11

hisar (Ar.) bir şehrin veya önemli bir yerin

korunması için taştan yapılmış, yüksek

duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler
bulunan küçük kale, kermen, germen
h.+ları 66/4

hitaben (Ar.) sözü birine yönelterek, hitap
yoluyla
1. 52/4, 7/26

hitam (Ar.) son, bitim
1. 102/9, 127/24, 130/28, 66/2,
82/23

hoca (Far.) akıl öğretene, öğüt veren kimse
h.+ya 93/17

hok roş Yer adı
h. 5/11

hop hop sevinçten, korkudan veya oyun
için, bulunduğu yerde havaya doğru fırlamak
h. 91/13

hoş (Far.) beğenilen, duyguları okşayan,
zevk veren
h. 42/22

hoş bk. **hoş**
h. 45/4, 80/11

hoşnutlug (Far.) 1. bir davranış, bir durum
veya bir kimseden memnun olan, yakınması
olmayan 2. hoşnut olma durumu
h. 25/28

hoş roş bk. **hok roş**
h. 104/24, 104/29, 105/9
h.+a 6/28, 6/3, 65/16
h.+ın 62/6, 62/7
h.+i 11/2, 62/9, 63/1, 22/28

hök(ü)m bk. **hük(ü)m**
h.+ü 102/12

hububat (Ar.) tahıl
h. 112/4

hucum (Ar.) saldırma, saldırı, saldırış
h. 5/9

husus (Ar.) 1. konu, madde 2. özellik, yön
h. 121/13, 66/24

Husus Kırdos Bir şahıs ismi
h.+un 25/13

huzur (Ar.) ön, yan, kat, makam
h.+ına 8/8
h.+ından 15/13
h.+una 113/6, 22/25
h.+unda 6/14

hücüm bk. **hucum**
h. 13/26, 16/21, 65/9, 66/5, a
h.+üne 7/10, 9/10

hük(ü)m (Ar.) 1. yargı 2. etki
h.+i 62/21

hürmet (Ar.) saygı
h. 72/6
h.+e 122/6

hüsnu rizalık (At.) 1. güzel bir şekilde razı
olma 2. hoş karşılama davranışı
h. 33/16

hüsul (Ar.) ortaya çıkma, olma, oluşma
h.+a 123/7

hüsün (Ar.) güzellik

h.+ü (hüsnü) 85/19

-İ-

ırmak çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu, nehir

1.+ın (ırmağın) 33/1

ırz (Ar.) bir kimsenin, başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti

1. 70/26

ırzca saygı gösterilmesi gereken iffet şekli

1. 90/16

ısıcak sıcak

1.+ına (ısicağına) 44/10

ıslan- ıslak duruma gelmek

1.-diğinden 65/2

ıspahalık toprak ürünlerinden vergi alınma işi

1.+larını 10/19

ışık 1. cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji 2. bir yeri aydınlatmaya yarayan araç

1.+ı (ışığı) 104/2, 35/9, 51/2, 9/24

ışık bk. ışık

1. 104/4, 59/23, 7/20

ışıklı ışıkla aydınlatılmış olan, aydınlık

1. 112/11

-İ-

İ- Türkçede “şu veya bu durumda bulunmak” anlamında idi, imiş, ise, iken şekilleriyle kullanılan fiil, cevher fiili

i.-di 10/1, 10/22, 10/7, 11/7, 12/11, 12/7, 129/3, 14/1, 14/12, 14/3, 17/21, 18/16, 18/21, 19/1, 19/10, 19/14, 19/3, 19/4, 19/9, 20/24, 20/27, 20/29, 21/4, 21/8, 23/20, 23/23, 25/11, 25/12, 25/14, 25/20, 25/21, 25/23, 25/26, 25/27, 25/29, 26/11, 28/12, 28/17, 28/21, 28/22, 28/26, 28/5, 28/6, 28/8, 28/9, 30/21, 30/22, 30/23, 30/25, 30/29, 30/7, 31/1, 31/11, 31/6, 34/12, 34/24, 34/26, 35/8, 36/1, 36/11, 36/20, 36/21, 36/24, 36/7, 37/28, 38/14, 38/17, 38/19, 38/22, 39/11, 39/14, 39/15, 39/3, 40/22, 40/3, 41/12, 41/13, 41/2, 41/21, 41/26, 42/10, 42/14, 42/18, 42/26, 42/6, 44/22, 44/25, 44/27, 44/29, 44/8, 45/17, 45/19, 45/26, 45/4, 45/7, 46/14, 46/20, 46/23, 46/24, 46/28, 46/8, 49/20, 49/5, 49/6, 50/11, 50/13, 50/25, 50/27, 6/13, 7/17, 7/7, 7/9, 9/29, 96/21, 96/7, 102/18, 103/21, 103/26, 104/24, 105/10, 105/22, 105/24, 108/20, 109/12, 109/15, 109/20, 110/11, 110/23, 112/21, 112/24, 113/20, 113/24, 114/5, 114/9, 117/9, 118/18, 121/16, 121/20, 122/2, 123/17, 123/18, 123/19, 124/15, 124/21, 125/1, 125/10, 125/11, 125/8, 126/10, 129/8, 130/12, 130/4, 130/6, 36/12, 42/23, 45/9, 50/18, 50/23, 50/9, 51/1, 51/19, 51/19, 51/21, 51/23, 51/28, 51/6, 53/5, 57/6, 60/9, 61/16, 62/11, 62/21, 62/23, 63/4, 64/10, 64/21, 64/27, 64/5, 66/24, 67/13, 67/20, 67/22, 67/24, 68/13, 68/17, 69/29, 70/1, 70/3, 72/11, 72/14, 72/7, 72/9, 75/4, 76/12, 76/13, 78/26, 78/4, 78/7, 79/11, 81/4, 81/6, 86/11, 86/20, 86/23, 86/24, 87/13, 87/27, 87/28, 87/3, 87/4, 87/5, 87/7, 88/1, 88/15, 88/26, 88/3, 89/12, 91/6, 94/5, 95/13, 95/17, 95/9, 95/9, 96/1, 96/2, 96/26, 96/28, 96/4, 97/24, 41/16

i.-ddiler 14/14
i.-dik 104/26, 107/12, 107/14,
108/2, 124/8, 63/5, 67/17, 82/21, 99/24
i.-diler 11/1, 12/15, 36/2, 42/8,
46/12, 106/4, 123/6, 124/11, 124/18, 67/8,
75/9, 88/6, 88/9, 95/21
i.-dim 66/29, 105/25, 105/26, 105/8,
108/29, 109/11, 110/13, 110/14, 111/1,
115/26, 53/2, 60/25, 66/1, 67/3, 68/20,
70/11, 73/26, 73/9, 78/6, 83/27, 85/11
i.-din 110/17, 110/18, 117/7,
123/28, 62/26, 75/4, 82/20
i.-diniz 17/1, 17/2
i.-miş 101/14, 108/3, 109/11,
120/10, 121/11, 63/7, 67/1, 94/11, 98/25
i.-mişsin 119/25
i.-se10/25, 100/14, 100/5, 101/15,
102/20, 106/14, 108/11, 11/11, 11/26,
113/25, 116/19, 122/26, 127/12, 128/9,
129/23, 13/3, 14/21, 15/12, 15/24, 18/8,
19/20, 26/2, 26/8, 27/17, 35/16, 36/11, 36/5,
37/8, 38/14, 39/18, 48/28, 52/28, 54/1,
55/17, 56/11, 57/27, 59/19, 6/22, 62/20,
62/9, 64/3, 65/20, 69/2, 7/9, 8/18, 8/22, 8/25,
81/17, 84/19, 85/6, 87/8, 88/3, 89/13, 89/29,
92/21, 93/5, 94/14, 94/3, 98/23, 98/24, 98/8
i.-sede 10/8, 11/22, 11/28, 11/4,
125/26, 13/10, 14/15, 29/8, 30/29, 40/6,
42/25, 42/6, 44/22, 46/11, 46/17, 46/24,
52/18, 61/5, 63/27, 67/27, 7/5, 73/16, 73/18,
73/27, 78/1, 87/4, 89/11
i.-sek 26/24, 40/7, 77/3, 20/5
i.-sem 68/26, 71/1
i.-sen 104/13, 70/16
i.sende 32/22
i.seniz 29/29, 32/14, 32/7, 33/11,
57/21
ibaret (Ar.) oluşan, meydana gelen
i. 126/10, 78/26

ibram (Ar.) can sıkacak şekilde ısrar etme,
zorlama

i. 13/27, 13/6

i.+ları 21/7

ibraz (Ar.) ortaya koyma, gösterme,
meydana çıkarma

i. 100/24, 23/2, 84/16, 90/20

i.+ı 56/21

icira bk. icra

i. 10/2, 130/8, 22/22, 27/25, 9/14,
95/21

i.+sına 72/13

i.+ya 27/20

icra (Ar.) yapma, yerine getirme, bir işi
yürütme

i. 130/24, 48/7, 49/15, 68/25

icraat (Ar.) yapılan işler, çalışmalar,
uygulamalar

i.+dan 51/15

iç 1. herhangi bir durumun, cismin veya
alanın sınırları arasında bulunan bir yer,
dâhil, dış karşıtı 2. oyuk şeylerin boşluğu 3.
akıl, gönül, irade gibi insanın manevi
varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri 4.
insanın manevi varlığıyla ilgili olan

i.+inde 106/18, 109/4, 110/16,

114/24, 13/2, 23/2, 27/19, 29/27, 45/18,

46/19, 50/5, 50/8, 57/15, 59/20, 59/26,

60/23, 61/18, 62/27, 65/28, 67/23, 68/22,

69/4, 73/19, 74/24, 81/3, 87/17

i.+indeki 128/21

i.+inden 77/12, 82/2

i.+ine 36/13, 41/10, 45/12

i.+ini 73/27

i.+inin 88/6
i.+iniz 82/7
i.+lerinde 122/6
i.+lerinden 12/28, 14/16

ıçer(i) ıç bölüm

i.+ki (ıçerki) 11/27

ıç- 1. bir sıvıyı ağıza alıp yutmak 2. ıçki kullanmak

i.-er 68/16
i.-erse 25/16
i.-mek 58/26
i.-üb 12/28

ıçecek susuzluğu gidermek ya da serinlemek için ıçilen şey

i.+i (ıçeceyi) 12/26

ıçeri 1. ıç yana, ıç yana doğru 2. ıç, ıç yüzey 3. ıç yüzeyde, ıç bölümde olan 4. ıç, yan, ıç bölüm, dışarı karşıtı 5. gönül, yürek

i. 91/1
i.+den 45/10
i.+sine 66/21
i.+ye 11/25, 15/4, 24/14, 45/16

ıçeru/ıçerü bk. **ıçeri**

i. 42/13, 35/10
i.+e 11/14

ıçün/ıçun 1. amacıyla, maksadıyla 2. neden ve sonuç belirten bir söz 3. -den dolayı, -den ötürü 4. özgü, ayrılmış 5. hakkında 6. uğruna, yoluna

i. 10/3, 103/23, 104/23, 110/20, 111/28, 114/13, 115/1, 115/24, 116/9, 117/17, 117/22, 120/2, 120/21, 125/24, 126/3, 127/27, 128/8, 128/9, 129/25, 16/16, 18/20, 18/3, 19/21, 19/22, 20/1, 20/9, 20/9,

22/16, 22/26, 23/25, 23/27, 23/3, 24/3, 27/18, 27/28, 27/5, 28/1, 28/2, 29/21, 30/9, 31/15, 31/21, 34/29, 35/25, 37/22, 41/11, 41/4, 42/1, 42/22, 44/7, 44/9, 45/11, 45/13, 45/14, 45/24, 46/12, 46/18, 49/15, 5/15, 55/26, 59/20, 59/25, 59/27, 59/29, 60/15, 60/20, 61/14, 61/8, 63/23, 65/6, 68/10, 69/7, 7/19, 78/23, 79/9, 81/11, 82/17, 83/17, 83/29, 84/13, 84/7, 86/15, 86/25, 86/3, 87/4, 87/6, 89/13, 89/16, 89/27, 91/27, 92/13, 94/23, 94/27, 95/16, 95/3, 96/27, 97/18, 97/2, 98/14, 98/15, 98/19, 99/11, 99/26, 20/22

ıdare (Ar.) yönetme, yönetim, çekip çevirme

i. 74/25
i.+sinen 41/24

ıfade (Ar.) 1. anlatım 2. deyiş, söyleyiş

i. 44/9

ıfadeyi hal (Ar.) durum ile ifade olunan

i. 8/9

ıfaķat (Ar.) hastalıktan kalkma, sağılığına kavuşma, iyileşme

i. 16/4

ıfret (Ar.) (herhangi bir konuda) aşırı gitme, ölçüyü kaķırma

i. 36/2

ıhđar bk. **ıhtar**

i.+ı 27/15
i.+ları 27/22
i.+larını 47/27

ıhsan (Ar.) 1. iyilik etme, iyi davranma 2. bağışlama, bağışta bulunma 3. bağışlanan şey

i. 105/8, 108/25, 111/16, 123/27,
126/23, 127/14, 127/28, 127/9, 128/10,
61/20, 61/6, 72/17, 77/13, 80/4, 90/24, 96/14
i.+ı 18/21, 75/4, 8/14
i.+ma 61/21
i.+mı 71/5
i.+larını 59/2

ihşankani iyilik yapmakla yetinen
i. 120/10

ihtar (Ar.) uyarma, dikkat çekme, uyarı
i. 47/20

ihtiac bk. ihtiyaç
i. 46/4
i.+larını 79/21

ihtiar bk. **ihtiyar**
i. 100/23, 38/14, 72/1, 74/21

ihtiarlık (Ar. +T.) ihtiyar olma durumu
i.+ı (ihtiarlığı) 47/2

ihtibar (Ar.) sorup yoklayarak öğrenme,
deneme, yoklama
i.+ı 69/21

ihtimal (Ar.) 1. bir şeyin olabilmesi durumu,
olabilirlik, olasılık 2. belki, ola ki
i. 103/26, 90/9, 99/28
i.+dır 103/26
i.+e 32/25
i.+ı 104/7, 113/2

ihtiram (Ar.) saygı, hürmet
i. 110/9, 17/15, 97/11
i.+la 130/25

ihtirammat (Ar.) ihtiramlar, hürmetler

i.+da 17/18

ihtişam (Ar.) görkem
i.+la 123/28

ihtişamlı (Ar. +T.) görkemli
i. 62/15

ihtiyaç (Ar.) 1. gereksinim 2. güçlü, istek 3.
yoksulluk, yokluk
i.+ı (ihtiyacı) 54/21, 59/28

ihtiyar (Ar.) 1. yaşlı, kocamış olan, pir
(kimse), genç karşıtı 2. baba veya anne 3.
ihtiyar olma durumu
i. 125/15, 125/16, 127/20, 129/27,
40/22, 41/18, 44/5, 48/14, 48/20, 49/4, 63/8
i.+ın 128/1, 24/13, 49/11, 72/13

ihtiyar bk. **ihtiyar**
i. 111/20

içeri ortamında, altında, uyarınca
i.+nde 130/26

ikamet (Ar.) bir yerde oturma, eğleşme
i. 52/2

ikbal (Ar.) istek, arzu
i.+ı 63/21
i.+ını 33/28

ikbal u saadet (Ar.) saadete erişme
i. 61/9

ikdam (Ar.) gayretle çalışma, sürekli
uğraşma
i. 20/18
i.+ı 17/9, 123/18

ikdamlı (Ar. +T.) gayretle çalışan

i. 47/14

iken esnasında, ...dığı/ -diği halde, ...-dığı/
-diği zaman

i. 100/3, 11/13, 119/28, 121/26,
129/5, 14/23, 18/26, 21/27, 21/6, 22/20,
25/6, 34/15, 35/11, 39/20, 40/22, 47/1, 51/4,
58/18, 6/17, 68/16, 68/4, 69/11, 74/27, 81/1,
81/12, 87/11, 92/17, 92/22

iki 1. birden sonra gelen sayının adı 2. iki
sayısının sıra sıfatı

i. 105/2, 105/25, 107/1, 125/12,
14/27, 21/1, 39/26, 46/11, 50/20, 53/16,
53/16, 53/19, 53/20, 58/19, 6/12, 77/22,
81/25, 87/8, 89/2

i.+mizi 37/10

i.+mizin 119/22

i.+si 124/2, 35/17

ikinci birinciden sonra gelen kimse ya da
nesne

i. 38/21, 94/28

i. 16/2

ikinci bk. **ikinci**

i.24/6

ikram (Ar.) hürmet, şefkat, sevgi ifadesi
olarak gönül hoşluğu için bir şeyler verme,
takdim

i. 129/2, 56/4

i.+ından 83/14

iktidar (Ar.) bir işi yapabilme gücü olan

i.+ı (49/6)

ikrar (Ar.) kabul etme, tasdik etme

i. 98/16

iktiza (Ar.) gerekli olma, gerekme

i.+dır 99/4

i.+sınca 64/15

ilac (Ar.) hastalıkları iyileştirmek ya da
önlemek için türlü yollardan kullanılan
madde

i. 32/28, 68/27

ilahe (Ar.) Tanrıça

i.+lerimi 56/15

ilahi (Ar.) Tanrı'ya hitap sözü

i. 100/12, 51/13, 56/16, 56/2, 56/3,
91/6

i.+ler 56/6, 84/12

ilahiye (Ar.) İlahi kelimesinin müennes şekli

i.+sini 10/16, 93/8, 97/4

ilayık (Ar.) layık

i. 30/12

ilazım (Ar.) lazım

i. 31/22, 37/9, 58/27

i.+dır 47/19, 19/13-20/1, 33/27,
77/5, 97/15

i.+dırlar 60/4

ilazımlı (Ar. +T.) lazım olan

i.+lı 54/11

ile 1. sözcüğün sonuna geldiğinde birliktelik,
beraberlik, araç, neden veya durum anlatan
cümleler yapmaya yarayan bir söz 2. bazı
soyut adlara getirildiğinde "...olarak, ...bir
biçimde" anlamında durum zarfları oluşturan
bir söz 3. cümle içinde aynı görevde bulunan

iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz

i. 10/18, 10/24, 100/22, 101/17, 101/6, 102/10, 102/11, 102/5, 102/7, 103/19, 103/27, 103/3, 103/7, 103/7, 103/9, 104/2, 104/26, 104/9, 105/22, 106/1, 106/10, 106/17, 106/8, 107/2, 107/23, 107/25, 108/21, 109/6, 11/5, 110/1, 110/7, 110/9, 111/10, 111/15, 111/19, 111/20, 111/22, 111/6, 112/15, 112/4, 113/14, 113/17, 113/20, 113/21, 113/6, 114/14, 114/2, 114/4, 115/14, 116/21, 118/15, 118/27, 119/15, 12/20, 120/20, 120/26, 121/28, 121/9, 122/14, 122/24, 123/1, 123/19, 124/10, 124/18, 124/20, 124/23, 124/3, 125/19, 125/2, 125/3, 125/9, 126/26, 126/8, 127/15, 127/17, 127/23, 128/1, 128/15, 128/18, 128/2, 128/23, 128/26, 128/28, 128/6, 129/23, 129/25, 129/6, 13/11, 13/20, 13/29, 130/10, 130/17, 130/18, 130/19, 130/23, 130/27, 130/3, 130/6, 14/12, 14/17, 14/19, 14/22, 14/25, 14/28, 14/3, 15/15, 15/20, 15/26, 15/5, 15/7, 16/19, 16/21, 16/23, 16/6, 17/1, 17/10, 17/11, 17/29, 18/13, 18/21, 19/11, 19/15, 19/17, 19/2, 19/7, 19/8, 20/20, 20/22, 20/6, 21/10, 21/2, 21/7, 22/2, 22/20, 23/6, 24/12, 24/17, 24/8, 25/29, 26/17, 26/18, 26/29, 27/22, 28/14, 28/20, 28/24, 28/25, 28/4, 29/11, 29/4, 3/8, 30/1, 30/9, 31/17, 31/4, 32/6, 33/24, 33/28, 33/29, 34/20, 35/4, 36/16, 36/18, 36/2, 36/22, 36/27, 36/6, 37/10, 38/18, 38/2, 39/8, 4/1, 40/15, 40/7, 41/23, 41/28, 42/1, 42/17, 42/19, 42/24, 44/15, 44/26, 44/28, 44/4, 45/2, 45/2, 45/28, 45/3, 46/21, 46/24, 46/3, 46/6, 46/7, 47/21, 47/28, 48/6, 5/19, 50/15, 50/22, 50/6, 50/8, 51/17, 51/20, 51/28, 52/13, 52/22, 52/6, 53/16, 53/21, 53/26, 54/11, 54/22, 54/7, 55/14, 55/24, 55/26, 56/13, 56/22, 56/23, 56/24, 56/28, 56/7,

57/11, 57/18, 57/22, 57/9, 58/3, 59/24, 6/5, 62/3, 63/14, 63/15, 63/20, 63/4, 64/1, 64/20, 64/25, 64/7, 65/21, 66/17, 66/27, 67/10, 67/15, 67/16, 67/4, 68/14, 69/19, 69/23, 69/8, 7/13, 7/27, 70/17, 70/17, 70/8, 74/5, 76/20, 76/6, 78/13, 78/22, 78/8, 8/2, 8/25, 80/14, 80/18, 81/12, 81/16, 81/22, 81/4, 81/9, 82/13, 82/22, 82/26, 83/24, 85/14, 85/19, 85/22, 85/27, 86/21, 86/7, 86/9, 87/21, 87/23, 87/26, 87/26, 88/11, 88/14, 88/3, 88/8, 89/19, 89/4, 9/12, 9/24, 9/4, 90/17, 90/2, 90/2, 90/22, 90/24, 91/18, 91/26, 92/14, 92/21, 92/26, 94/16, 95/20, 95/4, 95/6, 96/13, 96/21, 96/3, 97/12, 97/17, 97/2, 98/6, 98/8, 99/1, 99/10, 99/14, 99/22, 99/25, 99/9, 20/14, 74/2

ilel ebed (Ar.) sonsuza değin, sürgit

i. 123/23

iler(i) herhangi bir şeye göre daha ötede olan, yer karşıtı

i. 125/16, 37/13, 99/25

i.+de (ilerde) 125/3

ilerle- 1. bulunduğu yerden daha ileriye gitmek, yol almak 2. vakit geçirmek

i.-yerek 57/2

i.-yib 114/6

i.-yince 39/7

ileru bk. ileri

i. 129/25, 21/24

i.+e 128/14

iliş- 1. (bir yere) kısa bir müddet için kalkmaya hazır durumda eğreti oturmak 2. takılmak

i.-di 81/2

i.-diler 81/13

i.-miş 66/20

ilk 1. zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı 2. herhangi bir şeyin en önde olanı, önce geleni 3. birinci olarak, en başta
i. 15/28, 37/20, 53/3

illa (Ar.) ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun, her hâlde
i. 20/13, 20/9, 27/18, 27/28

ille bk. **illa**
i. 126/1

iltimas (Ar.) birine herhangi bir konuda öncelik ve ayrıcalık tanıma
i. 70/18
i.+ı 49/12
i.+ımı 57/23, 71/16

iman (Ar.) dinin ortaya koyduğu dogmalara inanma, din inancı, kutsal inanç, inanç, itikat
i.+ı 106/22, 38/26
i.+ın 46/18

imdad (Ar.) tehlikede veya çaresiz durumda olan birine yapılan yardım
i. 11/6

imdi 1. buna göre, şu hâlde, artık 2. şimdi
i. 109/3, 19/27, 25/29, 32/10, 33/24, 34/2, 61/27, 86/6, 93/1

imperator (İt.) bir imparatorluğu yöneten kimse
i. 105/7

in- yüksekte veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek

i.-iniz 32/17

inaet bk. **inayet**
i. 96/11

inan- bir şeyi doğru olarak benimsemek 2. birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek 3. bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul etmek 4. sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek

i. 61/22, 100/21

i.-abilirsiniz 38/8

i.-amadığımdan 68/23

i.-amam 101/21, 61/25

i.-amayor 119/12

i.-amayorum 118/26

i.-dı 30/7

i.-dılar 37/5

i.-ımız 17/5

i.-ır 14/3

i.-ırım 100/26, 88/21

i.-madığımı 68/24

i.-mam 120/25

i.-mağ 103/14, 61/24

inandır- inanmasını sağlamak

i.-amam 16/7

i.-maya 13/29

i.-miş 94/4

inad (Ar.) dediğinden vazgeçmeme, ayak diremem
i.+ımı 14/19, 21/23

inayet (Ar.) iyilik, kayra
i. 102/24, 73/16, 83/11
i.+ı 38/25

incit- kötü söz veya davranışla birini kırmak, üzme

- i.-mekde 86/24
- indin** birinin nazarında, birinin gözünde
i.+ de 69/21
- ineg** dişi sığır
i.+ler 42/25
i.+lerin 42/17, 42/18, 42/19-, 42/28
i.+lerinin 42/16
- insan** (Ar.) huy ve ahlak yönünden üstün nitelikli (kimse)
i. 109/11, 122/23, 54/20, 59/29, 7/19, 97/22
i.+a 59/15, 61/10
i.+ın 59/1, 62/19
i.+lar 103/22
i.+lardan 86/22
i.+ları 20/12, 25/9
i.+ların 102/24
- insaniyet** (Ar.) insana yakışır hal, insanlık
i.+den 90/21
- insaniyetlik** (Ar. +T.) insanlık
i.+ine (insaniyetliğine) 17/4
- insiz** mağarasız
i. 101/4, 110/16, 118/12, 37/12, 38/4, 39/21, 6/9, 82/23
- inşa** (Ar.) 1. yapı, kurma, yapı yapma, kurma 2. düz yazı veya şiir kaleme alma, yazıya dökme
i. 5/10
- intiḥaz** (Ar.) ... olarak görmek, saymak, tutmak
i. 96/26
- intiḳam** (Ar.) öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma
i.+ından 47/19
- intiṣam** (Ar.) büyüklük, ululuk, gözalıcılık, görkem, gösterişlilik
i.+la 5/4
- ip** dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim
i.+ini 36/14
- irade** (Ar.) buyruk, emir
i. 9/13
i.+sine 49/21
- iradeyi bariye** (Ar.) istek engeli
b. 38/27
- iraḳlan-** uzaklaşmak
i.- maḳ 33/27
- irica** dilek, dileme, dileyiş
i. 105/18, 110/3, 117/23, 121/16, 125/27, 128/17, 48/26, 55/17, 57/23, 71/12, 75/12, 83/29, 98/23
i.+lar 108/29
- iriza** 1. rıza 2. olur bildirme, razı olma
i.+laro 85/19
- isde-** bk. iste-
i.-di 24/11, 26/11, 52/12, 21/10
i.-diklerinizi 12/20
i.-dim 69/2, 74/19, 99/25, 40/3
i.-diniz 15/11
i.-diyinde 122/14
i.-medi 91/26
i.-mediyinden 66/14

i.-meydim 8/22	i.+in (ismin) 123/29
i.-r 14/12, 39/18, 71/1, 17/21	i.+inde (isminde) 113/21, 21/28,
i.-rim 121/19, 121/2, 22/9, 29/26,	31/24, 41/8
16/1	i.+ine (ismine) 64/17
i.-risem 71/1	i.+ini (ismini) 53/2, 96/19
i.-rsen 53/15	i.+iniz (isminiz) 101/26
i.-rseniz 40/3	i.+inizi (isminizi) 47/23
i.-yorum 92/4	i.+leri 110/28, 119/22, 126/19
i.-yorum 83/7	
i.-yyorum 109/10, 33/20	islah (Ar.) daha iyi duruma getirme, düzeltme, iyileştirme
isdö- bk. iste-	i. 59/19, 99/11
i.-r 20/4	
i.-rsun 118/28	ismetlu (Ar. +T.) 1. ahlak ilkelerine bağlı 2. dürüstlük, temizlik
isder isde- isteme fiili gerçekleştiği anda	i. 127/25, 22/1, 22/14, 38/6, 44/8,
i.-mez (10/11)	47/6, 31/21
isgat (Ar.) kandırıp susturma, kandırıp razı etme	ispat (Ar.) tanıt veya kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, kanıtlama, tanıtlama, tanıt
i. 21/9	i.+dır 67/2
i.+mı 34/5	
isgemri (Yun.) aralıksız, üstü tahta veya hasır, dört ayaklı sandalye	işte- bk. iste-
i. 50/22	i.-yerek 27/1
i.+nin 23/11	
isgence bk. işgence	iste- 1. istek duymak, arzulamak 2. bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek
i.+sini 45/23	i.-di 73/18, 77/22
is(i)m (Ar.) 1. ad 2. kişi, kimse, insan 3. şöhret, nam	i.-dim 55/27
i. 104/25, 55/15, 55/21	i.-diyin 71/15
i.+den 56/4	i.-diyinden 38/1
i. dir 119/5, 55/16, 55/22	i.-medi 69/5
i.+i (ismi) 119/3, 119/6, 50/8, 68/17	i.-mediyinden 69/9
i.+im (ismim) 101/10, 101/19,	i.-meyerek 26/15
119/2	i.-meyyor 121/16
i.+imi (ismimi) 102/2, 55/16	i.-meyyorsun 105/18
	i.-mişsin 114/27
	i.-r 112/8, 70/16, 83/27

- i.-rim 117/11
i.-rise 93/26
i.rseniz 56/2
i.-yorum 55/2, 20/12
i.-yorum 56/23
i.-yüp 66/16
- istek** bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk
i.+iniz (isteyiniz) 27/19
- istiḥbal** bk. **istikbal**
i. 123/3
- istikbal** (Ar.) 1. gelecek 2. karşılama
i.+ına 129/29
- iş** 1. bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma 2. birinden istenen veya birine verilen görev
i. 114/26, 126/14, 72/17, 88/10, 94/16
i. dir 52/17
i.+e 118/26, 122/26
i.+i 29/20, 94/14, 114/24
i.+in 27/9, 52/15
i.+ine 11/27
i.+inede 32/27
i.+ler 115/24, 31/2, 6/17, 72/3
i.+leri 45/28, 47/1
- işaret** (Ar.) 1. anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im 2. el ve yüz hareketleriyle gösterme
i. 114/7, 115/7, 125/14, 32/15
- işbu** özellikle bu
i. 13/24, 29/1
- işdah** (Ar.) 1. yemek yeme isteği 2. cinsel istek ve arzu
i. 54/7, 91/25
- işde** 1. bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz 2. anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir 3. anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz
i. 105/13, 119/22, 12/18, 130/23, 20/4, 21/16, 23/15, 42/6, 44/17, 53/3, 58/22, 61/17, 67/1, 69/26, 75/13, 75/23, 81/7, 82/10, 82/4, 82/7, 91/19, 14/18
- işgence** (Far.) bir kimseye maddi veya manevi olarak yapılan aşırı eziyet
i.+ler 60/26
- işidil-** duyulmak
i.-meye 7/24, 8/4
- işid-** bk. **işit-**
i.-enin 70/2
i.-yor 79/4
i.-iyorum 42/25
i.-iyorm 116/27
- işidil-** işitmek eylemine konu olmak, kulakla duyulmak, kulakla algılanmak
i.-di 10/21
i.-en 117/13
- işit-** 1. kulak yoluyla ses olarak algılamak, ses almak, duymak 2. haber almak, öğrenmek
i.-di 108/11, 78/25, 94/3
i.-diler 80/8
i.-din 80/16
i.-diyi 106/29
i.-ir 126/4
i.-medim 105/6
i.-memiş 85/11

i.-meye 104/19	i. 86/2
i.-miş 53/2, 94/2	i.+en 84/21
eşidil- işitmek eylemine konu olmak, kulakla duyulmak, kulakla algılanmak	itikat (Ar.) 1. inanma, inan 2. inanç
i.-iyor 9/29	i. 33/28
i.-meye 9/18	itıkatsızlık (Ar. +T.) inançsızlık
işle- bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek	i.+lığımdan 80/22
i.-mek 73/18	ivvet konuşma sırasında, tümcenin olumlu anlamını pekiştirmek için kullanılır
i.-mekde 45/27	i. 22/11
i.-yecek 94/14	iyle- bk. eyle-
işlen- işleme işi yapılmak	i.- 14/7
i.-ecek 46/2	i.-cek 9/3
i.-enleri 46/1	iyi nitelikçe beğenilecek düzeyde olan, uygun ve istenilen nitelikleri taşıyan
iştah (Ar.) yemek yeme isteği	i. 32/1, 56/26
i. 82/13	iyne dikiş dikmeye, iş işlemeye vb. yarayan, ince, ucu sivri araç
i.+ları 13/17	i.+i 73/23
işte bir şey gösterilirken ya da bir şeye işaret edilirken söylenir	izar (Ar.) belirtme, gösterme, açığa vurma
i. 122/10	i.+ı 36/26
it- bk. et-	izdirab acı, üzüntü, sıkıntı, keder
i.-digcez 25/21	i.+ına 14/14
i.-diklerinde 42/5	izin (Ar.) 1. izin, müsaade, ruhsat 2. vazifesinden, işinden uzaklaştırma, kovma
i.-diler 13/27, 13/6	i. 57/1, 71/18
i.-ebilirsın 105/12	izzet (Ar.) büyüklük, yücelik, ululuk
i.-en 116/17	i.+ler 54/29
i.-eriz 125/27	i.+lerim 60/7
i.-erler 26/8	izzetle- (Ar. +T.) yüceltmek
i.-ersem 115/25	
i.-meyüb 14/15	
i.-ub 103/20, 25/27, 63/13, 64/6	
itaat (Ar.) söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma	

i.-yesin 19/26

izzetli (Ar. +T.) saygıdeğer
i. 22/16, 29/14, 58/22

izzetli bk. izzetli

i. 57/9

-K-

ķab bk. kap

ķ.+ları 41/12

ķaba terbiyesi, görgüsü kıt, incelikten
yoksun (kimse)

ķ. 41/10, 42/5, 57/5

ķabil(Ar.)gerçekleşebilir, olabilir, olanaklı

ķ. 4/5

ķ.+i 38/19

ķab kacak tencere, tava, sahan, tabak gibi
mutfak eşyası

ķ.+ları 13/21

ķablan- kaplamak eylemine konu olmak

ķ.-mış 67/11

ķabul (Ar.) bir şeye isteyerek veya
istemeyerek razı olma

ķ. 29/29, 30/8, 32/7

ķabul bk. kabul

ķ. 109/2, 125/26, 126/5, 128/24,
128/8, 130/13, 30/13, 40/19, 52/16, 52/7,
71/16, 92/21, 95/2, 98/11

ķ.+a 107/7

ķ.+unuz 128/18

ķabuliyyet (Ar.) kabullük

ķ. 88/21

ķaç 1. herhangi bir şeyin niceliğini sormak
için kullanılan soru sıfatı 2. bir çok

ķ. 37/29

ķaç bk. kaç

ķ. 74/29

ķaç- 1. kimseye bildirmeden bulunduğu
yerden ayrılmak, firar etmek 2. hızla koşup
bir yere saklanmak 9. görünmeden gitmek,
savuşmak, sıvışmak 10. hızlı koşmak

ķ.-acaķ 11/29

ķ.-alım 31/23

ķ.-dı 11/28

ķ.-maķ 30/28

ķ.-maķdan 27/7

ķ.-maya 12/1

ķaç- bk. kaç-

ķ.-acaķlarını 34/10

ķ.-ayım 81/14

ķ.-dı 69/14

ķ.-ma 81/15

ķ.-maķ 66/16

ķaçır- bk. kaçır-

ķ.-mayaraķ 31/19

ķaçır- bir daha ele geçiremeyecek biçimde
yitirmek, değerlendirip yararlanamamak

ķ.-mış 33/11

kadar (Ar.) 1. ölçüsünde, derecesinde 2. büyüklüğünde, genişliğinde 3. dek, değin 4. gibi 5. süre belirten söz 7. miktarda, derecede
k. 10/7, 28/23, 29/24, 30/6, 7/29

ķadar bk. kadar

ķ. 104/15, 104/18, 107/6, 108/16, 108/19, 109/4, 112/11, 112/9, 115/29, 125/25, 126/22, 38/13, 38/3, 39/1, 40/17, 44/18, 44/22, 45/15, 47/14, 49/9, 53/1, 53/6, 56/29, 59/15, 60/21, 62/19, 65/27, 66/5, 71/15, 72/8, 73/12, 73/7, 75/20, 75/5, 76/15, 76/2, 8/17, 81/8, 92/7, 98/17, 99/23

kadeh (Ar.) içki içmeye yarayan ayaklı bardak 2. bu bardağın alabileceği miktarda olan 3. kadehte bulunan içki
k.+i 58/30
k.+ini 59/6

ķadeh bk. kadeh

ķ. 58/19, 83/15
ķ.+ime 68/26
ķ.+in 59/26

kademe (Ar.) aşama, basamak, derece
k.+ye 7/26

ķademe bk. kademe

ķ.+leri 28/20
ķ.+ye 8/1

kader 1. yazgı 2. genellikle kaçınılmaz kötü talih
k.+i 102/12

ķader bk. kader

ķ. 33/19

ķadım erişkin dişi insan
ķ. 62/23

ķadır (Ar.) gücü yeten, yapabilen, güçlü
k. 29/9

ķadır bk. kadar

ķ. 108/4, 8/14, 95/13

ķadim (Ar.) başlangıcı geçmişin derinliklerinde bulunan, pek çok eskiye uzanan, öncesiz
ķ. 37/23

ķadir bk. kadar

ķ. 111/12, 77/10

ķafes (Ar.) içine kuş ya da sincap vb. gibi küçük hayvanları koymaya yarayan eşya
ķ.+de 125/4

ķafi (Ar.) yeterli, yetecek ölçüde olan
k. 20/13
ķ.+dir 71/6

ķađan hanların bağlı olduğu devlet başkanı, hakan, imparator
k.+ın 9/11

ķaham akraba, hısım

ķ. 40/20
ķ. 41/17
ķ.+ları 41/10

ķahraman (Far.) bir olayda önemli yeri bulunan kimse
ķ. 123/1

ķahvealtı (Ar. +T.) günün ilk öğünü
ķ.+mı 81/27

ķ.+yı 82/12

kal- 1. olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek 2. olmak, herhangi bir durumda bulunmak 3. oturmak, yaşamak 4. konaklamak 5. oyalanmak, vakit geçirmek

ķ.-araķ 72/10

ķ.-dı 23/11

ķ.-dısından 12/2

ķ.-dın 24/19

ķ.-madı 8/1

ķ.-madısından 34/20

ķ.-mamış 14/2, 49/6

ķ.-maķ 23/26

ķ.-maķlık 11/26

ķ.-miş 8/27, 6/9

ķal- bk. **kal-**

ķ. 122/15

ķ.-acaķ 77/3

ķ.-an 105/6

ķ.-anı 75/25, 91/26

ķ.-araķ 56/21

ķ.-dı 23/18, 28/24, 77/24

ķ.-diğini 65/24

ķ.-dılar 72/17, 72/19

ķ.-dım 116/12, 116/14, 23/17

ķ.-dıķdan 130/14

ķ.-ıyor 99/4

ķ.-madı 8/23, 83/4

ķ.-maları 34/13

ķ.-mamış 117/9, 67/24, 73/23

ķ.-mamışdır 31/12

ķ.-mamışdır 98/20, 99/1

ķ.-mayüb 94/14

ķ.-miş 41/21, 66/20

ķ.-sın 110/29

ķ.-ub 129/1, 34/16

ķaldırır kaldır- kaldırmak fiilin yapıldığı an

ķ.-maz 29/24

ķalabalık (Ar.) çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu

ķ. 121/28, 28/18

ķ.+ın (ķalabalığın) 28/19

ķaldır- 1. bulunduğu yerden almak

ķ.-araķ 18/19

ķ.-ıp 14/24

ķaldır- bk. **kaldır-**

ķ. 108/1

ķ.-araķ 107/2, 123/22, 125/14, 48/24

ķ.-dı 60/19

ķ.-dığı 116/23

ķ.-ıb 117/10, 78/23, 87/14

ķ.-ıp 67/10

ķ.-ub 116/26, 73/5

ķaldır(t)ır- kaldırmak eylemini yaptırmak, kaldırmasını ya da kaldırılmasını sağlatmak

ķ.-ıb 15/20

ķaldırırdır- bk. **ķaldır(t)ır-**

ķ. 9/8

ķalan 1. kalma işini yapan 2. artan, mütebakı

ķ.+larde 28/22

ķale (Ar.) güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı, kermen

ķ. 10/25

ķ.+sini 104/29

ķ.+ye 11/1, 5/9

ķale bk. **ķale**

ķ. 11/10, 11/11, 130/2, 16/15,
17/14, 7/9
ķ.+de 34/13, 5/16, 6/19, 7/5
ķ.+den 36/17, 64/4
ķ.+i 6/20
ķ.+lerde 60/27
ķ.+lerimizi 65/9
ķ.+lerinde 42/3
ķ.+min 66/21
ķ.+miz 9/9
ķ.+mize 64/13, 8/16
ķ.+nin 105/5, 28/1, 33/1, 35/15,
36/6, 5/13, 5/14, 62/18, 66/15, 66/6, 67/23,
7/16, 66/4
ķ.+nizi 16/23
ķ.+si 62/13, 64/3
ķ.+sine 129/20, 64/3
ķ.+ye 10/1, 11/10, 11/6, 130/1,
17/12, 7/11, 9/19, 9/25
ķ.+yi 6/9, 67/25

ķaleyi mesķure (Ar.) vlmeye layık olan
kale

ķ. 7/1

ķalem (Ar.) efendi kimse

ķ. 108/7

ķ.+e 66/2

ķalk- oturma durumundan dik duruma
gelmek, doğrulmak

k.-arak 21/12

k.-araķ 35/3

k.-dı 10/17

k.-ıb 28/28

ķalk- bk. kalk-

ķ. 109/23

ķ.-araķ 104/9, 117/12, 126/7

ķ.-dı 77/21

ķ.-ıb 107/25, 129/9, 42/14

ķ.-ıp 9/21

ķ.-mış 116/16

ķ.-ub 72/29

ķalkıř- girişmek, başlamak, davranmak

k.-dı 25/2

ķalb (Ar.) 1. gönül 2. i dünyası, i ruh

k.+i 54/5

ķamalı işdah (Ar.) kale arzusu

ķ. 70/17

ķamet (Ar.) camide, cemaatin namaza

kalkması için okunan ezan

ķ. 60/27

ķamil (Ar.) yetkin, erişkin, eksiksiz,

ağırbaşlı, mükemmel

k. 21/12

ķamile (Ar.) tam, eksiksiz, olgun

anlamındaki kâmil sözcüğünün

ta mlamalarda ortaya çıkan müennes şekli

ķamiř it, sepet vb. yapımında yararlanılan

bitkilerin ortak adı

ķ.+lerin 36/28

ķan bk. kan

ķ. 60/18, 67/7

ķanlı kan bulaşmış olan

ķ.65/2, 78/12

ķan- söylenilen sözün, anlatılan konunun

doğruluğuna inanmak

k.-mışım 27/2

kan- bk. **kan-**

ķ.-amam 53/14

ķanaat (Ar.) kanı, düşünce

ķ.+ı 55/1

kanahat bk. **ķanaat**

k. 32/24

ķanahatlı (Ar. +T.) inançlı, düşünceli

ķ. 54/26

ķanat kapı, pencere, dolap gibi dikine açılıp kapanan şeylerin, genellikle çift olan, kapağı

ķ. 41/11

kandır- inanmasını, kanmasını sağlamak

k.-amaz 27/4

Kaniber Bir şahıs ismi

k. 22/23

ķaniber bk. **Kaniber**

ķ. 21/28

ķ.+e 22/7

kanun (Ar.) 1. yasa 2. geçerli olan kural

k.+ları 41/24

kan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı

k.+ımı 25/15

kap tencere, tabak, tava, sahan gibi mutfak eşyasının ortak adı

k.+a (ķaba) 91/17

kap- ansızın yakalayarak, bir anda çekip almak

k.-ıp 14/4

kapa- kapı, pencere gibi bir şeyi açık durumdan kapalı duruma getirmek

k.-yarak 11/21

ķapa- bk. **kapa-**

ķ.-yb 57/16

kapan- açık iken kapalı duruma gelmek, örtülmek

k.-dığı 22/27

kapanık (yer için) ruh daraltıcı, karanlık

k. 6/6

kapuş- bir şeyin üzerine hep birlikte üşüşerek aceleyle kapmak

k.-arak (kapuşarak) 12/21

kapu yapıda, girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar ya da bölme boşluğu

k. 45/2

k.+sını 11/21, 11/28

ķapu bk. **kapu**

ķ. 11/22

ķ.+lar 74/18

ķ.+lara 88/23

ķ.+ları 35/9, 42/12

ķ.+larında 85/26

ķ.+larını 105/26, 113/18

ķ.+nun 88/19

ķ.+sına 57/3

ķ.+sında 125/12

ķ.+sının 11/12

ķ.+su 69/25, 89/22

ķ.+sunun 88/12

kar havada beyaz ve hafif billurlar
biçiminde donarak yağın su buharı
k. 124/16

kara 1. en koyu renk, siyah 2. bu renkte olan
3. iyi nitelikte olmayan, uğursuz, sıkıntı
verici, kötü, yaşlı
k. 6/27

ğara bk. kara
k. 103/15, 65/12, 8/21

ğara (Ar.) yeryüzünün denizlerle kaplı
olmayan bölümü, yer, toprak
ğ.+ya 36/11

karanlık 1. ışığı olmayan, bütünü veya bir
parçası ışıktan yoksun olan 2. ışık olmama
durumu
k.+ına (karanlığına) 7/22
k.+ını (karanlığını) 7/18

ğaranlık bk. karanlık
k. 112/10, 36/1

karar (Ar.) bir iş veya sorun hakkında
düşünülerek verilen kesin yargı
k. 29/25, 31/15, 6/21

ğarar bk. karar
k. 48/8

karb bk. garbi
k.+i 79/13, 79/15

karer bk. karar
k. 31/9, 87/20, 94/23

ğarer bk. karar
k. 104/20, 113/5, 27/24, 86/6

ğarez (Ar.) gizli düşmanlık, garez, kin
ğ.+ine 103/7

karı 1. bir erkeğin evlenmiş olduğı kadın,
eş, refika, zevce 2. kadın
k. 130/20
k.+nın 12/3, 13/7
k.+sı (karsı) 30/23

ğarı bk. karı
ğ. 102/19, 95/10
ğ.+nın 72/2, 94/27
ğ.+sı 41/20
ğ.+ya 95/18

karın insan ve hayvanlarda gövdenin
kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan
ön bölgesi
k.+ı (ğarnı) 84/26

ğarındağ kardeş
ğ.+ım 57/29

karmakarış 1. iç içe girmiş durumda olan,
çok karışık, çok dağınık, çok düzensiz 2. çok
düzensiz olarak, çok dağınık biçimde
k. 8/2

ğarış- iki ya da daha çok şeyin bir araya
gelip birbirinin içine girmek, birbirinin
içinde dağılarak birleşmek
ğ.-ıb 64/9

ğarib (Ar.) 1. alışılmamış yönleri bulunan,
yadırganan, yabansı, tuhaf 2. kimsesi
olmayan, kimsesiz, zavallı
ğ. 57/9, 90/6
ğ. dir 90/6

karşı bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi, yamaç

k. 10/24, 9/10

k.+mıza 20/1

k.+sında 11/8, 28/25

karşı bk. karşı

ķ.+mıza 77/17

ķ.+sında 50/23, 51/26, 65/27

karşı karşı yüz yüze gelecek biçimde, biri ötekinin karşısında olarak, göğüs göğüse, yüz yüze

ķ.+ya 50/20

karşıla- dışarıdan, uzaktan gelen birine karşılayıcı olarak çıkmak

ķ.-maya 122/13

karşı bk. karşı

k. 66/11

karşı bk. karşı

ķ.+larına 34/13

ķasevet (Ar.) iç sıkıntısı, sıkıntı

ķ. 56/7

ķ.+i 72/21

ķasfet (Ar.) iç sıkıntısı, sıkıntı

k.+i 36/20

ķat- niteliğini değiştirmek ya da niceliğini artırmak amacıyla, bir şeye başka bir şey eklemek

k.-acağım 32/28

ķat- bk. **ķat-**

ķ.-arağ 97/27

ķat makam, mevki

k.+ımızın 16/15

ķat bk. ķat

ķ. 118/14

ķ.+ımı 114/21

ķat et- (Ar. +T.) bölmek, kesmek

k.-erek (ķat ederek) 59/13

ķatı (Ar.) acıması olmayan, hoşgörüsüz, sert davranan (kimse)

ķ. 14/13

ķati (Ar.) kesin

ķ. 37/11,

ķati bk. ķatı

ķ. 60/21

ķaval genel olarak kamyştan yapılan, dilli ya da dilsiz, yumuşak sesli, perdeli büyük düdük

ķ. 85/12

ķavfealtı bk. **ķahvealtı**

ķ.+ndan 83/24

ķavga (Far.) savaş

ķ.+dır 69/11

ķavi (Ar.) 1. dayanıklı, güçlü, zorlu 2. sıkıca

k. 30/6

ķavi bk. ķavi

ķ. 106/17

ķaviletdir- güçlendirmek, dayanıklı olmasını sağlamak

ķ.-mek 59/20

ķaviyen (Ar.) kuvvetle, kat'ı olarak
ķ. 87/20

ķavuş- bir araya gelmek, birleşmek
ķ.-acağımız 106/9
ķ.-duruyorsun 107/8, 107/9
ķ.-maları 113/15
ķ.-maya 126/27
ķ.-urlar 102/20

ķavuşdur- kavuşmak eylemini yaptırmak,
kavuşmasını ya da kavuşmalarını sağlamak
ķ.-du 111/9

ķavuşmaķlık kavuşma içeren
ķ. 105/23, 122/22

ķaya 1. büyük ve sert taş kütleli 2. kayaç
ķ. 5/12
ķ.+lar 44/26
ķ.+ya 78/14

ķaya bk. **ķaya**
ķ. 97/5
ķ.+ların 42/20, 81/2
ķ.+nın 108/27, 77/23

ķayb bk. **ķayıb**
ķ. 26/6

ķaybet- (Ar. +T.) yitirmek
ķ.-meyerek 37/8

ķayde (Ar.) kural
ķ. 84/19
ķ.+ile 11/2
ķ.+si 117/14

ķaydeli (Ar. +T.) kurallı
ķ. 116/28, 42/18, 91/7

ķaye (Ar.) amaç, erek
ķ. 71/6

ķayet (Ar.) aşırı ölçüde, pek çok
ķ. 20/27

ķayet bk. **ķayet**
ķ. 117/5, 130/1, 23/3, 30/11, 33/6,
36/1, 38/21, 5/10, 50/19, 51/18, 55/11, 57/5,
64/25, 68/8, 70/25, 71/11, 76/5, 8/7, 80/8,
86/21, 88/2, 89/12, 93/22
ķ.+den 41/13
ķ.+le 24/21

ķayıb (Ar.) yitmiş olan
ķ. 24/20

ķayıb bk. **ķayıb**
ķ. 18/7

ķayıb kürekle, yelkenle ya da kimi zaman
motorla yürütölen ufak tekne
ķ.+ı (ķayığı) 36/15
ķ.+ın (ķayığın) 36/13

ķayıķ bk. **ķayıķ**
ķ. 33/2, 36/11, 36/16, 37/2
ķ.+dan 37/6
ķ.+ları 66/18

ķayın kayıngillerden, kerestesinden
yararlanılan bir orman ağacı
ķ.+ı 37/1

ķayır- bir işte, bir durumda birine hak
etmediğı kolaylıkları sağlamak, işin ve
başkalarının zararına, ona kolaylık
göstermek
ķ.-ır 79/22, 79/24, 80/11

ķ.-mayacak 74/6

ķ.-sın 89/8

ķayıb bk. kayıb

ķ. 116/15, 56/28, 68/1, 88/25, 97/21

ķayıb et- (Ar. +T.) yitirmek

ķ.-diginden 27/29

ķayle (Yun.) 1. kötülükten uzak, masum 2.

saf

ķ. 31/3

ķ.+sini 27/10

ķayret (Ar.) olağanüstü bir biçimde

uğraşma, uğraşıp didinme, çabalama

ķ. 33/9, 39/7

ķ.+i 38/15, 46/18

ķayru(Ar.) bundan böyle, bundan sonra,

artık

ķ. 75/10

kayya bk. kaya

ķ. 39/12

ķayya bk. kaya

ķ. 50/6

ķ.+nın 51/16, 87/9

ķaza (Ar.) Müslümanlığı yaymak ya da korumak ereğiyle İslam olmayanlara karşı

yapılan savaş, din uğruna savaş

ķ.+da 129/26

ķazan- 1. olumlu ve iyi bir sonuç sağlamak

2. elde etmek, sahip olmak, edinmek

ķ.-arak 31/7

ķ.-ırız 27/21

ķ.-mış 32/22, 68/14

ķazeb (Ar.) kızgınlık, öfke

ķ.+ine 103/8

ķebir (Ar.) büyük, ulu

ķ. 117/13

ķeçi eti, sütü, derisi ve kılı için yetiştirilen,

memeli evcil hayvan

ķ. 53/16, 53/19

ķ.+lerin 42/19

ķ.+si 109/28

ķeder (Ar.) acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap

ķ. 113/2, 35/6, 58/29, 59/29, 75/20, 75/23, 96/1, 96/12, 96/30, 99/18, 64/25

ķ.+den 113/3, 36/18

ķ.+e 102/27

ķ.+i 24/21

ķ.+imden 23/28

ķ.+in 78/27

ķ.+ler 61/8

ķ.+leri 116/4

ķ.+lerimiz 59/21

ķ.+lerinizi 60/6

ķeder bk. keder

e.+lerimin 48/1

ķedar (Ar.) üzüntü

ķ.+amız 109/13, 24/17, 26/22, 39/14, 39/21, 8/11

ķederlen- (Ar. +T.) içine keder bürümek,

acı duymak, tasalanmak, üzülmek

ķ. 58/27

ķederli (Ar. +T.) üzüntü veren ya da

üzüntüsü olan, acılı, tasalı, üzüntülü

k. 109/9, 66/10, 95/25, 99/28	k.+lari 104/23
k.+leri 102/23	k.+lerini 54/23
k.+lerin 107/11	
k.+yim 58/25, 76/2	kemal (Ar.) bilgi ve erdem yönünden
	erginlik, eksiksizlik, olgunluk, yetkinlik
kef (Ar.) 1. vücut esenliği, sağlık 2. heves, istek, zevk	k.+ı 6/18
k.+ini 48/16	kemer (Far.) bel bağı
	k.+leri 130/5
kefsiz (Ar.+ T.) neşesiz, tatsız	ken (Erm.) mekruh şey
k. 48/21, 49/4, 74/11, 75/19, 75/21, 83/3, 94/15	k. 30/24
kefsizlik (Ar. +T.) neşesizlik	kenar (Far.) 1. bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka 2. bir şeyi çevreleyen çizgi 3. yan
k.+den 120/25	k.+ına 36/4
k.+imde (kefsizliyimde) 105/21	k.+ında 36/27
kefalet (Ar.) kefillik	
k. 112/16	kendi 1. iyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat 2. kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu anlatan bir söz
keflu (Ar. +T.) 1. keyfi yerinde olan 2. neşe veren, rahat, hoş	k. 10/15, 103/22, 103/8, 103/9, 107/6, 109/14, 11/19, 11/8, 110/7, 111/11, 117/22, 118/23, 12/19, 123/14, 129/15, 129/24, 130/10, 15/18, 18/27, 21/27, 23/22, 25/23, 25/28, 31/4, 32/2, 34/22, 38/17, 39/1, 42/3, 48/24, 49/22, 51/7, 53/25, 54/24, 56/15, 56/21, 62/13, 62/20, 64/14, 64/2, 77/6, 79/2, 8/6, 83/13, 85/4, 85/5, 87/18, 89/23, 92/19, 96/8
kefsizlen- (Ar. +T.) biraz hastalanmak	k.+kendimi 78/5
k.-üb 54/3	k.+kendimizi 107/13, 107/13
keğid hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, üzerine yazı yazmaya, basmaya, öteberi sarmaya, duvar kaplamaya vb. yarayan, genellikle beyaz ve ince yaprak	k.+kendini 92/12
k.+lar 45/11	k.+kendinize 37/21, 37/21
kelam (Ar.) 1. söz 2. söyleyiş biçimi, söyleme 3. anlamlı ve güzel söz söylemek	k.+kendisine 102/17, 114/10, 122/20, 102/17, 114/10, 122/20
k.+ımı 25/14	k.+kendisini 10/11, 30/18, 36/22, 97/1, 30/18, 36/22, 97/1
k.+lar 79/8	
k.+ları 22/21, 79/6	
k.+ların 55/11	

k.+ler 37/2
k.+lerine 124/9, 13/9, 14/1
k.+lerini 13/18, 36/4, 53/25, 64/24,
71/24, 72/13
k.+lerinin 103/24
k.+mize 54/13
k.+ne 31/1, 49/18
k.+ni 28/21
k.+nin 21/23, 46/9, 70/5, 86/21
k.+nizi 121/9, 56/12
k.+si 101/14, 36/13, 45/29, 46/11,
57/1, 69/14, 92/8, 95/17, 96/29
k.+sine 103/11, 121/18, 18/24,
31/7, 34/25, 38/15, 39/2, 47/4, 48/17, 49/19,
54/24, 65/17, 70/2, 70/7, 72/6, 75/5, 94/23,
97/27, 99/28, 99/4, 92/27
k.+sini 118/2, 15/29, 34/7, 53/3,
62/11, 7/7, 86/23, 94/4, 10/11
k.+sinin 110/19

kendi kendi tek başına

k.+ne 101/12

kendu kendi bk. **kendi kendi**

k.+ne 92/27

kendu/kendü bk. **kendi**

k. 100/16, 102/5, 103/19, 103/7,
105/12, 106/17, 16/23, 17/14, 18/17, 18/5,
19/22, 19/7, 21/7, 29/11, 30/22, 34/11,
59/16, 68/9, 7/21, 71/13, 74/25, 84/15, 89/7,
90/11, 92/5, 94/19, 94/23, 15/13, 21/5, 26/5,
27/10, 61/21

k.+lerine 13/15

k.+me 33/23

k.+mi 66/28, 18/12

k.+mizi 74/25

k.+nin 45/18

k.+si 20/10, 25/29, 42/1, 94/10,

96/22

k.+sinde 45/22

k.+sinden 52/11, 23/3, 76/11

k.+sine 113/11, 19/23, 19/23,

20/25, 26/2, 42/22, 78/3, 90/11, 96/8

k.+sini 121/1, 19/26, 24/15, 68/12

keremkani (Ar. +Far.) iyilik bilen, lütuf
sahibi

k. 107/4, 108/6, 127/1

kereved (Yun.) üzerine şilte serilerek
oturmaya ya da yatmaya yarayan, tahtadan
yapılmış yüksekçe yer

k. 88/14

kerre (Ar.) kez, yol, defa, sefer

k. 30/20

kes- 1. son vermek, gidermek 2. susmak

k. 61/29

k.-ib 65/3

kesik kesilmiş olan

ķ. 44/13

kesil- 1. gücü, takati kalmamak, çok
yorulmak 2. kesme işi yapılmak

k.-diyinden 13/8

k.-mekde 87/7

Ķesrķ Varķuhi Bir şahıs ismi

ķ. 91/2

kestür- kesme işini yaptırmak

k.-üb 125/15

kesb (Ar.) kazanılan ve elde edilen maddî
veya manevî şey

k. 100/17, 87/19

kese (Far.) cepte taşınan, içine para konulan kumaştan veya örgüden çanta

k. 56/18

k.+sini 52/3

kesig aralıklı

k. 101/16

keşf (Ar.) 1. bir şeyin olacağını önceden anlama, sezme, tahmin 2. bir olay veya durumun oluş nedenlerini anlayabilmek için yerinde inceleme yapma

k. 105/12, 118/15, 34/12

k.+den 48/13

keten (Ar.) lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitkinin liflerinden yapılmış kumaş

k. 54/18, 85/20

keyennu ?

k. 29/18, 39/29

keyflet- (Ar. +T.) keyiflenmesini sağlamak, neşelendirmek

k.-di 55/26

kezalik (Ar.)keza

k. 45/12

kıl- yapmak, etmek anlamında yardımcı eylem olarak kullanılır

k. 18/15

k.-ayım 18/12

kııl- vk. **kıl-**

ķ. 127/11, 127/5

ķ.-dı 27/24

ķ.-madın 77/14

ķ.-mış 68/12

kılavuz yol gösteren, tarihî ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber

k.+una 52/3

kılavuzluk kılavuz olma durumu veya kılavuzun işi, rehberlik

k. 30/10

ķılavuz bk. **kılavuz**

ķ. 99/22

ķılavuzlık bk. **kılavuzluk**

ķ. 52/6

ķ.+ını (ķılavuzlığını)77/6

ķılavuzluk bk.**kılavuzluk**

ķ. 71/14

ķılavuzla- kılavuzluk yapmak, tarif etmek

ķ.-sın 98/1

kılavuzlan- kişiye, bir yerin tarifi yapılmak, yol gösterilmek

ķ.+man 55/23

kılınc 1. çelikten silah 2. kılıç

k. 28/10

k.+dan 15/10, 15/11

k.+ını 14/24

k.+ların 14/9

k.+larını 14/5

ķılınc bk. **kılınc**

ķ. 51/21

ķımıldan- kıımıldamak

ķ.-acaķ 40/5

ķır dağ, orman sayılmayan, yeşili bol açıklık, yeşil alan

ķ. 128/27, 74/3

ķ.+i 78/2

ķır- (ķert Şeyleri) vurarak ya da ezerek parçalamak

ķ.-dılar 13/21

ķ.-ıb 11/29

ķıř gūzden sonra gelen, gūz ile yaz arasındaki en sođuk mevsim

ķ.+a 88/4

ķ.+ın 67/13

ķırık kırılmış olan

ķ. 54/5

ķıyafet (Ar.) kılık, elbise, giysi

ķ.+inde 38/9, 65/15

ķ.+ine 6/2

ķırısdonyay (Erm.) Hristiyan

ķ. 18/27, 18/29, 46/20

ķıyas karşılaştırma, oranlama

ķ. 103/17

ķırk otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı

ķ. 39/19

ķıyı 1. kara ile suyun birleştiği yer 2. kenar, uç 3. sahil

ķ.+dan 36/15

ķırmızı (Ar.) 1. al, kızıl renk 2. bu renkte olan

ķ. 88/5

ķıymet (Ar.) değer

ķ. 46/12, 9/12

ķırmızı bk. **ķırmızı**

ķ. 52/22

ķ.+ini 53/11

ķırmızılık kırmızı olma durumu, kızılık

ķ.+ı (kırmızılığı) 120/27

ķız 1. dişi çocuk 2. bakire 3. evlenmemiş dişi insan

ķ. 34/11

ķ.+ı 10/6

ķısacık pek kısa

ķ.+ 41/17

[=1]

ķ.+ım 77/1

ķ.+ın 101/26

ķ.+ını 12/5

ķısa bk. **ķısa**

ķ. 96/15

ķ.+lar 70/27

ķısacık bk. **ķısacık**

ķ. 91/4

ķızcığaz bk. **ķızcığaz**

ķ.+cığaz 118/24

ķısım (Ar.) parçalara ayrılmış bir Şeyin her bōlümü, bōlük, kesim

ķ.+ı (kısmı) 28/19

ķızcığaz kendisine sevgiyle karışık acıma duyulan kız

ķ. 107/23, 78/21, 85/9, 87/8

ķısret (Ar.) çokluk

ķızcığaz bk. **ķızcığaz**

k.125/1, 38/17, 71/21, 82/8, 89/9,
90/4, 97/26, 99/21
k.+a 118/12
k.+ı 76/15, 95/7
k.+ın 82/14, 87/23, 91/3
k.+ımı 112/18

kızcuğaz bk. kızcuğaz

k. 2/3, 3/3, 5/3
k.+ımı 15/21

kız bk. kız

k. 100/13, 114/4, 115/12, 124/15,
125/4, 36/14, 64/8, 81/2, 83/26, 83/5, 86/20,
91/15, 92/24, 92/7, 94/8, 97/22
k.+a 92/25
k.+dan 92/11
k.+dır 92/28
k.+ı 113/14, 118/15, 24/8, 27/27,
35/25, 36/8, 42/1, 46/21, 48/17, 64/7, 81/20,
82/1, 83/22, 84/9, 86/7, 88/16, 96/20
k.ıdır 81/1
k.+ım 102/10, 105/21, 107/27,
115/6, 119/25, 120/13, 126/21, 126/25, 25/2,
42/27, 74/2, 75/26, 80/2, 81/15, 83/10,
90/26, 91/27, 92/12, 91/20, 93/1
k.+ıma 110/1
k.+ımı 21/15, 99/17
k.ımıdır 94/9
k.+ın 110/25, 118/24, 86/11
k.+ına 94/20
k.+ımı 100/6, 107/24, 113/6, 34/27,
35/12, 35/16, 76/5, 94/25, 99/14
k.+ımım 118/24
k.+ımız 100/5
k.+lar 93/24
k.+ları 130/16

ki (Far.) 1. anlam bakımından birbirleriyle
ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz 2.

özneyi, tümleci güçlendirerek cümlelerin
temel bölümüne bağlayan bir söz 3. “Öyle, o
kadar, o denli” vb.nden sonra, kullanıldığı
cümleye güç katan bir söz 4. ikinci yargının
birincideki hareketin yapılışı sırasında
görülerek şaşıldığını bildiren bir söz 5. iki
cümlede anlatılan durumların uyumsuzluğunu
bildiren bir söz 6. yakınma, kınama vb.
duygular anlatmak için bir cümlelerin sonuna
getirilen bir söz 7. bir soru cümlesinin
sonuna getirildiğinde şüphe veya endişe
anlatan bir söz 8. bazı kelimelerin sonuna bir
ek gibi eklenerek birtakım zarflar, yeni
edatlar oluşturan bir söz.

k. 10/1, 10/15, 10/22, 10/5, 100/2,
100/22, 100/24, 100/5, 100/6, 101/17,
101/24, 101/4, 102/1, 102/13, 102/19,
102/20, 102/25, 103/1, 103/14, 103/21,
103/24, 103/28, 103/3, 103/6, 104/13,
104/17, 104/20, 104/3, 105/20, 105/24,
105/26, 105/9, 106/13, 106/22, 106/8, 106/9,
107/12, 107/4, 108/1, 108/10, 108/14,
108/24, 108/29, 109/11, 109/13, 109/15,
109/25, 109/27, 11/17, 110/14, 110/24,
110/3, 111/15, 111/18, 111/19, 111/2, 111/4,
112/22, 113/1, 113/11, 113/3, 113/6, 113/9,
114/19, 114/29, 114/8, 115/17, 115/28,
116/27, 117/21, 117/24, 117/27, 117/4,
117/7, 119/12, 119/25, 119/7, 12/1, 12/18,
120/16, 120/25, 121/13, 121/23, 122/17,
122/23, 122/25, 122/27, 122/4, 122/7,
123/16, 123/25, 123/27, 123/4, 124/11,
124/8, 126/2, 126/22, 126/26, 126/4, 126/9,
127/11, 127/18, 127/2, 127/27, 127/6, 128/9,
13/1, 13/22, 13/27, 13/6, 130/2, 130/9, 14/1,
14/17, 14/25, 15/1, 15/10, 15/22, 15/7,
16/10, 16/17, 16/18, 16/20, 16/23, 16/6,
16/7, 17/13, 17/6, 18/10, 18/7, 18/9, 19/10,
19/20, 19/23, 19/27, 20/10, 20/12, 20/14,
20/4, 21/14, 21/22, 21/29, 21/9, 22/12,

22/23, 22/7, 23/1, 23/18, 23/21, 23/23,
23/24, 24/4, 25/29, 25/4, 26/11, 26/25,
26/25, 26/29, 26/4, 27/13, 27/15, 27/16,
27/2, 27/24, 29/18, 29/20, 29/23, 29/24,
30/1, 30/10, 30/14, 30/22, 30/24, 30/7,
31/11, 31/22, 32/12, 32/4, 32/6, 33/11,
33/20, 33/26, 33/5, 34/12, 34/6, 34/7, 35/13,
35/15, 36/20, 37/10, 37/2, 37/25, 37/9, 38/1,
38/4, 39/14, 39/16, 39/25, 39/9, 40/2, 40/9,
41/19, 41/20, 42/11, 42/12, 42/17, 42/27,
42/5, 42/8, 43/2, 44/1, 44/8, 44/9, 45/1,
47/21, 47/28, 47/6, 47/9, 48/20, 48/26, 48/5,
48/8, 50/11, 50/27, 52/13, 52/21, 52/22,
52/24, 52/28, 52/4, 52/5, 53/1, 53/10, 53/13,
53/18, 53/3, 54/15, 54/20, 54/24, 54/25,
55/14, 55/27, 56/12, 56/12, 56/17, 56/22,
56/28, 57/16, 57/19, 57/4, 58/1, 58/14,
58/25, 58/29, 59/18, 59/5, 6/3, 60/14, 60/22,
60/5, 60/8, 61/13, 61/25, 62/26, 62/29,
63/11, 63/16, 63/19, 64/10, 64/8, 65/17,
65/26, 66/12, 66/4, 67/13, 67/27, 68/17,
68/19, 68/21, 68/30, 68/7, 69/15, 69/19,
69/27, 7/10, 70/12, 70/24, 70/26, 70/9,
71/13, 72/23, 72/9, 73/13, 73/15, 73/17,
73/19, 73/7, 74/17, 75/14, 75/19, 75/2, 75/8,
76/2, 76/22, 76/29, 76/7, 76/8, 77/11, 77/5,
78/18, 78/25, 78/9, 79/1, 79/21, 79/4, 79/8,
8/15, 8/20, 80/23, 81/23, 81/27, 82/24,
83/15, 83/23, 83/27, 84/18, 84/6, 85/24,
86/11, 86/22, 86/25, 86/6, 87/17, 87/20,
87/5, 88/16, 88/21, 88/4, 89/14, 89/18,
89/19, 89/9, 9/11, 9/19, 9/3, 9/9, 90/6, 90/8,
90/9, 91/23, 92/15, 92/8, 93/16, 93/21, 93/9,
94/1, 94/10, 94/18, 94/19, 94/21, 94/24,
94/27, 94/5, 94/7, 95/10, 95/2, 96/12, 96/19,
96/25, 96/26, 96/9, 97/15, 97/16, 97/24,
97/27, 97/6, 98/13, 98/16, 98/17, 98/2, 98/8,
99/2, 99/21, 99/25, 99/27, 99/28, 99/4, 99/6,
99/9

kiçig boyutları, benzerlerinden daha ufak
olan, büyük karşıtı
k. 74/15

kifaye bk. kifayet
k. 75/1

kifayet et- (Ar.+ T.) yeterli olmak, yetmek
k. 44/13

kiler (Far.) evlerde yiyecek, içecek ve
erzâkın saklandığı oda, ambar veya dolap
k.+ini 12/10
k.+leri 12/25

kilise (Yun.) 1. Hristiyanların ibadet etmek
için toplandıkları yer 2. Hristiyanlıkla ilgili
dinî kuruluş
k. 113/17, 28/4, 50/11, 51/4
k.+de 130/9, 28/18
k.+den 35/5
k.+nin 30/15
k.+sinde 28/1
k.+sine 46/22
k.+sinin 112/24
k.+ye 34/27, 51/7

kim "hangi kişi" anlamında cümlede, özne,
tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan
bir söz
k. 111/4, 118/21, 118/22, 14/3, 9/3,
95/12, 99/10
k. dir 92/24
k.+dir 95/10
k.+ki 25/14
k.+ler 47/21
k.+sin 118/21

kimse kim olduğu bilinmeyen kişi
k. 114/8, 60/13, 94/6

k.+den 68/11
k.+nin 25/18, 69/21
k.+ye 101/23, 97/25, 98/2

kişi kadın veya erkeğe verilen genel ad,
şahıs, zat, nefer
k. 31/17

kişne- (at) kendine özgü bir biçimde ses
çıkarmak, bağırarak
k.-meleri 9/28

kitab (Ar.) herhangi bir konuda yazılmış
eser
k. 5/7

ko- bk. **ko-**
k.-muş 70/10, 91/18

koca bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş,
zevç
k.+m 23/22, 8/26
k.+sı 21/27

koça bk. **koca**
k. 130/20
k.+m 22/9
k.+mı 106/4
k.+mın 33/20
k.+n 104/23
k.+nız 22/15
k.+sı 125/8, 34/24, 95/4
k.+sını 6/11
k.+sının 28/27, 46/9
k.+y 102/19

koçaman çok büyük
k.29/15

kodanba ?

k. 113/22

koğla- bir şeyin kokusunu almak
k.-maya 73/13

kokulu kokusu olan, güzel hoş kokan
k. 15/25

koçu bk. **koçu**
k.+larını 42/16
k.+su 71/6

kol insan vücudunda omuz başından parmak
uçlarına kadar uzanan bölüm
k. 34/18
k.+undan 14/24

kol bk. **kol**
k. 11/21, 46/6
k.+larını 64/20
k.+umı 61/2

kol koła (iki ya da daha çok kiři) yan yana
ve kollarını birbirine geçirerek
k. 124/2

kolul- konmak ya da koymak eylemi
yapılmak
k.-an 62/14

kolaylık 1. kolay olma durumu 2. bir işi
yapabilme durumu ya da olanağı
k. 69/8

kolay bk. **kolay**
k. 72/2, 98/25

kolayca oldukça kolay olan
k. 85/15

oldemir(i) bir kapıyı kapadıktan sonra, dışarıdan açılmaması için arkasına vurulan demir destek

d.+lerini 11/22

oltuk 1. kol dayayacak yerleri olan geniş ve rahat sandalye 2. yüksek mevki, makam

.+ına (oltuğına) 122/8, 86/19

.+ında (oltuğında) 126/15

.+una (oltuğuna) 123/5

omanda (Far.) komando birliği için özel olarak yetiştirilen, bu birlikte görevli asker

.+sı 62/12

omşu birbirine bitişik ya da yakın konutlarda oturan kimselerin birbirlerine göre aldıkları ad

.+ları 11/3

.+larım 114/14

.+muz 54/2

onca (Far.) henüz açılmamış ya da açılmak üzere olan çiçek, tomurcuk

.+lardan 71/8

onul- (-e) koyma veya konma işi yapılmak

k.-muş 28/15

onuş- ilişki kurmak, görüşüyor olmak

.-ur 67/17

op- herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak

k.-muş 12/2

opar- kopmak eylemini yaptırmak, kopmasını sağlamak ya da kopmasına yol açmak

.-ib 91/24

or büyük acı, üzüntü, sıkıntı, dert

k. 9/3

ordela (İt.) giyecekleri süslemek, bir şey bağlamak vb. için kullanılan, ipekten ya da herhangi bir kumaştan yapılmış enlice şerit

.+lar 124/20, 124/23

ork- 1. korku duymak, ürmek, dehşete kapılmak 2. kaygı duymak, endişe etmek

k.-mak 47/19

k.-mayalım 32/17, 8/11

k.-uyorum 26/25

or- bk. **ork-**

.-ara 97/8

.-du 101/16

.-ma 118/20, 81/17

.-uyorım 75/18

orka çabucak korkuya kapılan, yüreksiz

. 87/11

orka bk. **orka**

. 90/7

orku gerçek bir tehlikenin ya da bir tehlike olasılığının, düşüncesinin uyandırdığı kaygı duygusu

.+larından 15/14

orku bk. **orku**

.+muz 38/5

.+su 127/17

orkut- 1. korkmasına yol açmak 2. kaygıya düşürmek

k.-acak 14/18

korku bir tehlike veya tehlike düşüncesi

karşısında uyanan kaygı duygusu

k.+lar 14/28

k.+su 17/29

koş- adımlarını geniş ve sık, çok hızlı, birbirini ardınca atarak ileriye doğru hızla gitmek

ķ.-up 48/23

kovala- 1. kovmak 2. kaçanın arkasından koşup onu yakalamaya çalışmak

ķ.-yan 103/16, 103/5, 104/11

kovan bir şeyin oyuk durumunda bulunan iç bölümü

k.+ı 45/18

koy- 1. (takı için) iliştiirmek, geçirmek 2. katmak, eklemek 3. bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek 4. bir kimseyi bir işe yerleştirmek 5. bir şeyi yapmaya kesin olarak karar verip zamanını beklemek

k.-araķ 23/22

k.-du 11/22, 17/13

k.-maķ 45/12

k.-maya 27/20

k.-muş 40/8

k.-muşum 32/21

ķoy- bk. **koy-**

ķ.-araķ 68/27, 91/25

ķ.-du 58/21

ķ.-dum 57/19

ķ.-mak 41/10

ķ.-ub 98/9

koy(u)n kollar arası, kucak

k.+una (koynuna) 15/22

ķoyun eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan

ķ. 53/16, 53/20

ķoyyun bk. **ķoyun**

ķ. 82/4

koyy- bk. **koy-**

k.-alım 8/15

k.-araķ 6/2

ķoyy- bk. **koy-**

k.-abilsinler10/25

kökleş- kökleşmek işi, güçlü bir biçimde yerleşmek, yer etmek, kök salmak

k.-miş 19/10

kökleştir- kökleşmesini sağlamak

k.-erek 18/28

kölge 1. saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık 2. güneş ışınlarından korunacak yer

k. 35/11

k.+si 44/25

k.+sini 39/10

ķölge bk. **kölge**

ķ.+leri 116/2

köprü bk. **köprü**

k. 11/16

köprü herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan beton veya demir yapı

k.+i 9/8

- k.+sünün 10/20
- kör-** göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek 2. anlamak, kavramak, sezmek
- k.-iyorum 10/5
- körge** bk. **kölge**
- k.+sinde 84/25
- körgeli** gölgelik
- k.+li 88/12
- Ƙörƙ** Bir şahıs ismi
- ƙ. 31/24, 41/19
- körpe** büyümemiş (hayvan)
- k. 84/23
- köşe** (Far.) 1. kuytu, تنها veya üçra yer 2. kimsenin kolay kolay uğramadığı yer
- k. 77/13
- köşgi** bk. **köşe**
- k. 9/21
- köy** (Far.) yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen yerleşim birimi
- k. 45/7, 7/9
- k.+e 45/7, 46/1, 49/13, 98/1
- k.+ler 114/15
- k.+lerden 11/3, 37/15
- k.+leri 66/7
- k.+lerimizi 65/10
- k.+lerine 82/27
- k.+ün 113/16, 46/22, 49/7
- köylü** köy halkı
- k. 114/23, 122/5, 122/8, 91/1
- k.+lere 121/27, 41/22
- k.+leri 66/8
- k.+lerimin 67/26
- k.+lerin 55/6
- köz** görme organı
- k.+üne 12/12
- krisdonalık** (Erm+ T.) Hristiyanlık
- k. 30/29
- kucak** açık kollarla göğüs arasındaki bölüm
- k.+ımda (kucağımda) 22/20
- k.+ına (kucağına) 12/5
- k.+ına (kucağına) 109/7, 64/28
- k.+ında (kucağında) 119/27, 36/8, 38/16, 87/10
- k.+ından (kucağından) 14/3
- ƙucak** bk. **kucak**
- ƙ.+ındaki (kucağındaki) 10/6
- ƙucakla-** kollarla sararak göğüs üzerine bastırmak
- ƙ.-dı 78/17
- ƙ.-yib 76/5
- ƙ.-yub 35/26
- ƙucaƙla-** bk. **ƙucakla-**
- ƙ.-yib 126/20
- ƙ.-yım 108/14
- ƙ.-yyarak 123/8
- ƙ.-yyub 107/26
- kudret** (Ar.) Tanrı'nın ezeli gücü
- k.+den 108/27
- ƙudret** bk. **kudret**
- ƙ.+den 39/13

ķ.+im 73/23

ķ.+ini 110/7

ķudur- aşırı davranışlarda bulunmak,
taşkınlık göstermek

ķ.-arak 13/25

ķ.-muş 12/11, 6/29

ķudurt- öfkelenmesine yol açmak

ķ.-dığından 13/19

ķudu Şerif Mescid Aksa'da Müslümanlar
için kutsal sayılan bir şehir

ķ. 2/6

ķudu Şerif bk. **ķudu Şerif**

ķ. 3/6, 3/9

ķudsu Şerif bk. **ķudu Şerif**

ķ.+e 6/1

ķuğu perdeayaklılardan, iri bir su kuşu

ķ. 125/2

ķul (Tanrı'ya göre) insan

ķ. 127/18

ķ.+ın 79/2

ķulaķ başın iki yanında birer tane bulunan
işitme organı

ķ. 35/19

ķulak bk. **ķulaķ**

ķ. 19/3

ķule (Ar.) alanı dar ve genellikle kare ya da
yuvarlak biçimli yüksek yapı

ķ. 8/5

ķ.+sini 105/5

ķ.+sinin 50/11

ķulluķ kul olma durumu

ķ. 19/24

ķulibe bk. **ķulübe**

ķ.+de 76/7

ķ.+leri 41/13

ķ.+lerin 110/21

ķ.+lerinde 55/6

ķ.+sinden 50/4

ķ.+sine 40/10, 40/17, 48/24

ķulibe bk. **ķulübe**

ķ. 89/3

ķ.+nin 89/4

ķ.+ye 89/5

ķullan- bir şeyden belli bir amaçla
yararlanmak

ķ.-sın 32/8

ķullan- belli bir amaçla yararlanmak

ķ.-a bilirsın 58/15

ķ.-maķda 51/23

ķ.-ması 68/11

ķulübe (Far.) kerpiç, saman veya ağaçtan
yapılmış küçük, basit, ilkel ev

ķ.+nin 45/20

ķur- hazırlamak

ķ.-duğu 18/22

ķurban ol- (Ar. +T.) bir kimse, bir ülkü ya
da bir şey için kendini feda etmek

ķ.-arak 103/8

ķurban git- (Ar. +T.) suçsuz yere ölmek, ya
da bir zarara uğramak

ķ.-miş dir 66/17

	ķ. 74/20, 98/21
ķurban (Ar.) dinsel buyruğu ya da bir adağı yerine getirmek ereğiyle kesilen hayvan	ķusur (Ar.) eksiklik, noksan, nakısa
ķ. 72/9	k. 28/21
ķurdur- kurmak eylemini yaptırmak	ķusur bk. ķusur
ķ.-muş 88/14	ķ. 93/9
ķurşun tüfek, tabanca gibi silahların mermisi	ķ.+larının 25/28
ķ. 61/2	ķ.+unay 25/27
ķurtar- bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak	ķuş iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı
k.-anı 16/1	ķ.+lar 79/17
k.-ma 14/11	ķ.+ların 79/21, 80/2
k.-maya 16/11	ķuşad- çevresini sarmak, çevrelemek
ķurtarıcı kurtulmayı sağlayan, kurtaran	ķ. 128/22
k.+mız 25/13	ķuşan- 1. beline ķuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak 2. giyinmek
ķurtar- bk. ķurtar-	k.-mış 11/6
ķ. 76/25	ķuşan- bk. ķuşan-
ķ.-dın 82/20	ķ.-mış 51/21
ķ.-maķ 110/12, 31/5	ķuşluk günün sabahla öğle arasındaki bölümü
ķ.-sın 87/22	ķ. 116/10
ķurtul- 1. tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak 2. istenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak	ķuvvet (Ar.) 1. fiziksel güç, takat 2. güç 3. şiddet, zor, cebir 4. yetke, erk, nüfuz 5. dayanıklı olma durumu, tahammül, mukavemet 6. bir ülkenin savaşı silahlı kuruluşları veya gücü
k.-acaķ 27/8	k. 18/20, 38/15, 39/2
k.-madı 13/10	k.+den 47/7
k.-mak 18/3	k.+i 11/23, 14/22, 87/7
k.-maķ 18/19	ķuvvetli (Ar. +T.) güçlü
ķurtul- bk. ķurtul-	k. 47/16
ķ.-mak 27/5	
ķuru suyu, nemi, ıslaklığı olmayan	

kuvvetli bk. **kuvvetli**

k. 107/11

kuvvet bk. **kuvvet**

k. 102/25, 112/21, 19/17, 75/25,
77/6, 79/9, 84/4, 87/18, 87/19

k.+den 72/24, 78/5

k.+i 19/5, 73/19

kuvvetlet- (Ar. +T.) gücünü arttırmak,
güçlenmesini sağlamak

k.+diyor (kuvvetlediyor) 106/24

k.+düb (kuvvetledüb) 18/14

kuvvetlen- güç kazanmak, direnci veya
gücü artmak

k.-dim 83/15

k.+lendirdiği 20/22

kuvvetlen- bk. **kuvvetlen-**

k.-dim 80/25

k.-ir 73/26

kuzu koyun yavrusu

k.+sumı 97/21

kuzu bk. **kuzu**

k. 36/10, 84/14, 84/23, 85/4

k.+ya 15/15

k.+yu 87/10, 88/24

küçü bk. **küçük**

k. 62/25, 67/13

küçü pek küçük

k.100/7, 19/7, 34/11

güçü bk. **küçü**

k. 45/16

k. 73/9

küfe (Yun.) genellikle söğüt veya başka
ağaç dallarından örülen, yük taşımaya
yarayan, kaba ve dayanıklı sepet

k.+ni 92/13

küfür (Ar.) sövme, sövmek için söylenen
söz, sövü

k.+ler 13/14

küreg küçük deniz teknelerini yürütmeye
yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç

k. 36/16

lakın (Ar.) 1. ama 2. ancak

l. 118/2, 26/14, 41/10, 41/12

lanba (Yun.) petrol gibi yanıcı bir madde
yakarak ışık veren alet

l.+larını 7/25

lakırdı laf, söz

l. 108/15, 109/16, 123/11

l.+da 92/17

l.+ları 103/29

l.+sını 68/17

latif (Ar.) yumuşak, hoş, ince bir güzelliği
olan

l. 89/28

layık (Ar.) nitelikleri, özü, hareketleri
davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak
kazanmış olan

l. 125/26, 125/28, 63/20

layıksızlık (Ar. +T.) uygun olmayan

l. 89/19

lazım (Ar.) gerek, gerekli

l. 113/11, 15/22, 27/5, 32/9, 33/4,
44/7, 45/8, 46/7, 54/14
l.+lı 60/1

lazum bk. lazım

l. 49/15

levazimat (Ar.) gerekenler, lazım olan
şeyler

l.+ımı 58/13

l.+ların 55/3

levazimet bk. levazimat

l.+ini 45/21

leyen (Far.) içinde çamaşır ve benzeri şeyler
yıkamakta, hamur yapmakta vb. kullanılan,
metal ya da plastikten yapılmış, derinliği az,
geniş kap

l.+e 82/5

leyla (Ar.) zeytingillerden, yaprakları
karşılıklı bir ağaççık

l. 50/24

leziz (Ar.) tadı güzel, lezzetli

l. 41/10

lisan (Ar.) 1. dil 2. konuşma biçimi, söyleyiş
tarzı

l. 41/23

l.+ımıza 125/29

l.+ından 29/7, 36/9

Lizet Bir şahıs ismi

l. 91/2

loğma (Ar.) 1. ağza bir defada alınıp
götürülen yiyecek parçası 2. yemek

l. 98/21

l.+dan 13/17

lutf eyle- (Ar. +T.) önem vermek, sayılan
birinin iyilik yapması, ihsan etmek

l. 77/15

-M-

mahdum (Ar.) erkek evlat, oğul

m.+i 63/13

mahsus (Ar.) 1. özgü 2. biri veya bir şey
için ayrılmış, münhasır

m. 121/28, 124/10, 13/11, 14/16,
28/13, 37/14, 41/22, 64/20

maada bk. mada

m. 100/11, 44/16, 85/13, 98/29

maade bk. mada

m. 108/20, 19/21, 25/7, 27/7, 29/22,
32/27, 34/19, 41/12, 53/13, 72/11, 74/28,
76/1, 81/25, 94/6, 97/22

maane (Ar.) anlam

m.+si 114/12

mada (Ar.) -den başka, -den gayri

m. 13/19, 59/21

madde bk. mada

m. 31/11

made bk. mada

m. 69/21

madem (Ar.) “değil mi ki, -diği için, -diğine
göre” anlamlarında sebep göstermek için,
başına getirildiği cümleyi daha sonraki
cümleye bağlayan bir söz

m. 98/8

maden (Ar.) 1. yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral 2. çok değerli şeyleri kapsayan kaynak

m. 111/15
m.+den 42/21

magara bk. **mağara**

m.+ya 114/3

mağara (Ar.) barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu, in

m.+mda 58/14
m.+nın 113/18, 51/2, 61/18
m.+sı 50/7
m.+sıdır 51/29
m.+sına 112/19, 122/2, 124/3,

130/15, 55/23, 57/2

m.+sında 113/17, 71/13, 95/2
m.+sından 50/14, 51/7
m.+sının 50/10, 69/25
m.+ya 113/8, 57/10, 95/14, 95/19,

95/5

mahal (Ar.) yer, mekan, mevki

m. 106/9, 11/29, 39/29, 39/9, 76/21,

76/22

m.+dan 40/16
m.+de 10/19, 101/4, 47/23, 50/7,

82/24

m.+dır 39/22, 39/25
m.+e 87/6, 77/17
m.+ı 109/13
m.+in 110/11
m.+lerinde 118/12
m.+lerine 129/15

mahall bk. **mahal**

m.+e 38/4, 5/17

m.+ı 45/19, 13/14, 16/22

m.+i 37/19

mahcubluk (Ar.) utanma durumu

m.+u (mahcubluğu) 86/22

mahcüb bk. **mahcub**

m.+luğun 90/16

mahel bk. **mahal**

m. dir 88/19

m.+ın 44/26

m.+i 98/3

m.+in 39/4

mahhel bk. **mahal**

m. 67/24

mahitab (Far.) 1. ay ışığı 2. dolunay

m.+ın 9/24

m.+ını 129/8

mahrama (Ar.) Anadolu'nun kimi yerlerinde, kadınların sokağa çıkarken giysilerinin ya da mantolarının üstüne örttükleri işlemeli geniş örtü

m.+sını 65/3

mahrum (Ar.) iyi ve güzel bir şeyden payı olmayan, yoksun

m. 107/13, 121/10, 18/12, 61/3,

68/12, 74/8, 77/14, 83/13, 83/24, 96/2

m.+e 34/16, 72/16, 99/3

mahsed (Ar.) istenilen şey, amaç, gaye, erek

m.+i 76/10

mahsen (Ar.) yapılarda bodrum bölümünde bulunan depo, yeraltı deposu

- m.+leri 12/25
- mahset** bk. **mahsed**
m.+ine (mahsedine) 30/17
- mahud** (Ar.) adı geçen, bilinen
m. 73/19
- mal** (Ar.) bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü
m. 34/19
m.+ı 13/20, 17/14
m.+ına 25/18
m.+lar 13/23
m.+ları 15/17
- maleyik** (Ar.) melekler
m.+lermi 117/19
- malik** (Ar.) bir şeye sahip olan kimse, sahip, iye
m. 100/3, 25/4, 54/14
m. dir 47/17
m.+e 110/17, 24/18
- malike it-** (Ar.+ T.) sahibi olmasını sağlamak
m.-miş 93/17
- malimat** bk. **malümat**
m. 94/29, 95/13
- malik** (Ar.) bir şeye sahip kimse, sahip, iye
m. 64/17
- malümat** (Ar.) 1. herkesçe bilinen şeyler 2. bilgi
m. 31/8, 98/3
- mani** (Ar.) bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel
m. 11/9, 83/26
- manastır** (Yun.) bazı kesin kurallara bağlı rahip veya rahibelerin dünya ile ilgilerini keserek yaşadıkları yapı, keşişhane
m.+ın 2/8, 3/11
- maşam** (Ar.) mevki, kat, yer
m. 111/16
- maşbul** (Ar.) 1. kabul edilen 2. beğenilen, hoş karşılanan 3. geçer, geçerli
m. 127/18, 71/10
- maşsed** bk. **mahsed**
m.+i 95/9
- maşsus** (Ar.) özgü
m. 67/13
- Marşar** Özel isim
m. 113/21, 129/22
- Marşarid** Özel isim
m. 41/7
- masa** (Yun.) ayaklar veya bir destek üzerine oturtulmuş tabladan oluşan mobilya
m. 50/22, 88/14
- matem** (Ar.) sevilen bir kimsenin ölümünden duyulan büyük acı ve bu acı sebebiyle ağlayıp inleme, üzülmeye
m. 86/8
m.+de 29/2
- Matilda** Bir şahıs ismi

m. 100/27, 101/10, 101/15, 101/27,
101/8, 102/1, 102/4, 103/18, 103/29, 105/16,
48/9, 75/26, 76/14, 77/20, 77/29, 79/7, 80/2,
81/12, 81/16, 82/12, 82/14, 83/1, 83/11,
84/15, 84/3, 85/23, 86/10, 86/14, 94/11,
94/19, 95/10, 95/24, 97/4, 97/7, 98/28, 99/18
m.+i 94/26
m.+nın 49/12, 49/16, 71/23, 72/21,
76/4, 78/12, 50/4
m.+ya 102/27, 48/29, 98/12

mayyet (Ar.) birlikte bulunma, beraberlik,
arkadaşlık
m.+inde 87/24

mebni (Ar.) -den dolayı, - den ötürü
m. 72/13

meccur (Ar.) 1. herhangi bir konuda
yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan 2.
bağlı, düşkün, tutkun
m. 101/5, 115/24, 120/21, 24/1,
64/23, 65/14, 72/10, 76/17, 87/5
m.+dır 87/1

meccür bk. meccur
m. 11/15

meccer (Far.) bilinmeyen, farkında
olunmayan bir durum için kullanılan bir söz
m. 119/10, 54/14, 89/13

meccerki istek ya da emir kipinde olan biri
ötekini engelleyecek durumda bulunan iki
cümleyi birbirine bağlar
m. 118/25

meccem (Ar.) deriye sürülerek kullanılan,
içinde birçok etkili madde bulunan, yumuşak
ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç

m. dir 122/27

meccramet (Ar.) bir kimsenin veya bir başka
canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı
duyulan üzüntü, acıma

m. 118/28, 20/21, 20/25, 24/8,
25/25, 26/1, 26/3, 72/6, 85/17
m.+e 13/13, 72/1, 81/18, 81/20
m.+inden 107/13
m.+ine 28/27

meccrametli (Ar. +T.) acıma duygusu olan
m. 107/3, 81/28

meccrametlu bk. meccrametli
m. 123/25, 125/6, 127/4, 17/6, 60/2,
62/22, 72/12, 76/23, 77/10, 83/21

meccrametsiz (Ar. +T.) acımasız, katı
yürekli
m. 111/7

mecchabet (Ar.) sevgi, dostça bir arada oturup
konuşma, söyleşi
m.+tini 100/10

meccruh (Ar.) 1. İslam dininde, dinî
bakımdan yasaklandığı hâlde yapılmaması
istenen 2. iğrenç, tiksindirici
m. 30/24

mecckülât (Ar.) bir nesne veya varlığı
betimlemek amacıyla söylenen söz
m.+ı 20/26

mecckyan (Ar.) yer
m.+ına 51/14

mecclaik (Ar.) melekler
m.+esin 82/17

m.+lere 64/19	m.+imden 107/7
melaikane (Ar. +Far.) melek gibi m. 100/8	memuriyet (Ar.) memurluk m.+ler 60/26
melayik (Ar.) melekler m. 90/15, 92/28, 99/15 m.+den 118/5 m.+sin 90/17	memül bk. memul m. 109/26, 29/18
melayık bk. melayik m.+lerinden 117/22	meneyle- (Ar.) yasaklamak, izin vermemek m.-di 17/12
mele- (koyun ya da keçi) mee biçiminde uzunca bir ses çıkararak bağırarak m.-mesi 42/19	mendil (Ar.) burun ve ter silmekte, kimi vakit el ve yüz kurulmakta kullanılan, küçük, kare biçiminde bez ya da kâğıt m.+in 32/14, 35/23
memalik (Ar.) ülkeler m.+imize 65/9	menfaat (Ar.) çıkar, kâr, fayda, yarar m.+ı 16/16
memleket (Ar.) bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke m.+inde 30/22	menşur (Ar.) herkesçe bilinen, çok tanınmış, ünlü yaygın olan m. 130/18, 63/12
memnun (Ar.) 1. herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı, mutlu 2. herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyarak, kıvançlı, mutlu olarak m. 108/17, 108/4, 17/3, 41/4, 55/27, 56/1, 71/12, 84/17, 84/24, 90/27, 98/25 m.+en 129/4 m.+ım 63/18, 91/23	menzil (Ar.) bir günlük yol m. 129/25
memnuniyet (Ar.) memnun olma, sevinç duyma, sevinme m.+ini 56/21, 84/15	menegşe (Far.) 1. menekşegillerden, doğada kendiliğinden yetiştiği gibi birçok türü bahçe bitkisi, saksı çiçeği olarak da yetiştirilen, yaprakları yürek biçiminde, çok yıllık otsu bir bitki 2. bu bitkinin genellikle mor renkli, hoş kokulu çiçeği m.+nin 115/8
memul (Ar.) 1. unutulmuş, düşünülen, beklenen 2. ümit	mepni ? m. 72/5
	meqadirşinas (Ar. +Far.) değerbilir m. 126/6

meram (Ar.) istek, amaç, gaye, maksat m.+ınıza 30/3	m. 109/25, 123/7, 54/8, 59/29 m.+de 126/14 m.+i 124/2
merd (Far.) verdiği sözü yerine getiren, sözünün eri, güvenilir (kimse) m. 60/24, 62/11	m.+im 84/11 m.+in 114/21
merdce (Far. +T.) mert kimseye yakışır bir biçimde, doğrulukla, dürüstlükle, erkekçe, yiğitçe m.22/17 m.sine 60/10	meserretlu (Ar. +T.) sevinçli m. 129/10
merhametli (Ar.) bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma m. 77/17	mesgür (Ar.) az önce anılmış bulunan, az önce adı geçen, anılan m.+ın 6/9
merkez (Ar.) 1. bir işin yoğun olarak yapıldığı yer 2. biçim, tarz m.+i 44/23	meskan (Ar.) konut m.+ı 45/14, 76/19
merkum (Ar.) adı geçen, az önce anılan (kimse) m. 23/8 m.+e 36/10	meskürbk. mesgür m. 101/12, 46/1, 96/23
merķum bk. merkum m. 114/2, 52/18	mesrur (Ar.) sevinçli m. 107/27, 58/4, 84/24, 108/18 m.+ım 81/27
mertebe (Ar.) miktar, ölçü m.+de 44/11	mesruriyetlu (Ar. +Far. +T.) sevinçli olma durumu m. 60/16
mesarif (Ar.) giderler, harcanan paralar m.+ine 52/11	mesrür bk. mesrur m. 59/10
mesele (Ar.) sorun m. 80/26	messerret (Ar.) sevinç m. 112/20
meserret (Ar.) sevinç	meşhül (Ar.) bir işle uğraşmakta, bir iş görmekte olan (kimse) m. 21/6
	meşakkat (Ar.) güçlük, sıkıntı, zorluk m. 120/19 m.+dan 38/28

	m. 50/16
meşakkat bk. meşakkat	
m.+ın 103/4	
meşe (Far.) uzun ömürlü bir orman ağacı	m. 50/20
m. 86/12	
meşreblü (Ar. +T.) 1. yaradılış, huyu, karakteri olan	mezar (Ar.) ölünün göülü olduğu yer, kabir, sin, makber, gömüt
m.+ 11/25	m. 28/6
meth it- övmek	m.+ı 96/25
m.-erler (meth iderler) 26/7	m.+ın 28/11, 28/25, 28/6
	m.+ından 117/17
	m.+larından 119/11
meth (Ar.) övme, övgü	mezarısdan (Ar. +Far.) mezarlık
m.+e 41/3	m.+a 49/13
methu sena et- (Ar.) övmek, yüceltmek	mıkdar (Ar.) bir şeyin ölçülebilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik 2. ölçü
m. 26/10	m.+ı 7/1
metin (Ar.) acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, dayanıklı, metanetli	mıkdarı kifaye (Ar.) miktarı yeterli olan
m. 77/23	m. 27/18
mevki (Ar.) 1. yer, mahal 2. durum	mızrak (Ar.) uzun saplı, sivri demir uçlu silah, cıda
m.+sine 5/11	m.+ını (mızırağını) 51/22
m.+yi 27/20	mihnet (Ar.) sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet
meydan (Ar.) 1. alan, saha 2. bulunulan yer ve çevresi, ortalık 3. fırsat, imkân veya vakit	m.+i 48/5
m.+ında 63/1	millet (Ar.) aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus
meyve (Far.) ağaçların yenilecek türden ürünü	m.+e 127/18
m. 54/17, 58/20, 92/14	minasib (Ar.) 1. uygun, yerinde 2. beğenilen, hoş giden
m.+ler 124/24	m. 44/14
meyveli (Far +T.) içinde meyve veren ağaçların bulunduğu yer	

minasibet (Ar.) 1. ilişik, ilişki, ilinti 2. iki şey arasındaki uygunluk 3. sebep, vesile, gerekçe, neden	m. 94/27 m.+ız 74/24
m. 84/16 m.+i 100/9, 125/19 m.+ler 106/10, 57/11 m.+leri 71/23	muhatara (Ar.) korku verici, tehlikeli durum, tehlike m. 34/14 m.+da 10/8
mir (Far.) 1. baş, kumandan, amir 2. bey, emir	muhataralı (Ar. +T.) korkutucu, tehlikeli m. 111/2
m.+i 6/6, 52/7	muhtasarca (Ar.) kısaltılmış şekilde m. 123/16
miralay (Far. +T.) albay	muahheren (Ar.) sonradan, daha sonra, bilâhare m. 69/14
m.+ımız 68/13	muavenet (Ar.) yardım, dayanışma m. 81/22
mirimumaileh (Ar.) adı geçen bey	mubarek (Ar.) 1. kutlu, kutsal 2. çok saygı duyulan 3. verimli, bereketli m. 123/29, 57/7
m.+in 94/8	mubarekle- (Ar. +T.) hayra sebep olması adına birine dua etmek 2. tebrik etmek m. 127/13 m.-sin 57/8
misafir (Ar.) konuk	muddet (Ar.) zaman, vakit m. 46/3
m. 44/12 m.+lere 129/2 m.+leri 41/4	muğair (Ar.) uymayan, bağdaşmayan, aykırı, zıt m. 17/27
misafirliğ (Ar. +T.) konukluk	muhabbet (Ar.) 1. sevgi 2. dostça konuşma, yârenlik
m. 52/10	
misafirperver (Ar. +Far.) konuksever	
m. 41/7, 76/21, 77/16	
misal (Ar.) 1. örnek olarak algılanabilen, gösterilen şey, örnek 2. benzer	
m.+ı 12/3	
misilli (Ar. +T.) benzeri gibi olan, aynısı	
m.+ 67/25	
mom (Far.) ışık aracı	
m.+lar 28/7	
möhtac (Ar.) bir şeye gereksinim duyan	

m. 128/1, 19/11, 19/8, 23/2, 4/1,
52/5, 63/15
m.+i 100/23, 120/20, 127/14,
127/15, 17/21, 19/12, 23/19, 32/2, 69/6, 87/2
m.+in 127/17
m.+inden 14/9
m.+ine 127/11
m.+ini 127/22

muhabbeti mundariye (Ar. +Far.)

kirlenmiş olan konuşma, sevgi

m.+sini 17/26

muhabbetli (Far. +T.) dostça

m. 121/6

muhabbetli bk. muhabbetli

m.70/8

muhafaza (Ar.) koruyup kollama

m. 120/21, 17/11, 40/12, 6/20,
77/15

m.+sı 5/14

muhafız (Ar.) bir kalenin veya bir şehri

önemli yerlerini korumak, düzeni ve
güvenliği sağlamakla görevli komutan

m.+ı 107/11

m.+ım 76/24

m.+ın 7/5

m.+lar 10/23

m.+ları 11/10

m.+ların 6/19

muharebe (Ar.) iki devlet veya devletler

arasında yapılan savaş

m. 6/22, 65/28, 65/6, 66/2

m.+de 104/26

m.+den 105/2, 62/29

m. dir 64/23

m.+lerde 47/2, 60/25, 63/11

m.+nin 16/20

m.+ye 119/28

muhasere (Ar.) kuşatma

m. 10/26, 33/17

muhtaç (Ar.) bir şeye gereksinim duyan 2.

yoksul, fakir (kimse)

m.+inin (muhtacinin) 20/23

muhterem (Ar.) saygıdeğer, sayın

m. 100/26, 33/8, 97/16, 99/5

muhterim bk. muhterem

m. 49/11

umul- ummak eylemi yapılmak ya da

ummak eylemine konu olmak

m.-maz 104/3

mumaileh (Ar.) adı geçen, yukarıda anılan,

sözü edlien kimse

m. 68/16

m.+ın 6/6

m.+in 52/8

muqabel bk. muqabil

m. 52/7

muqabil (Ar.) bir şeye karşılık olarak

yapılan, bir şeyin karşılığı olan

m. 53/19, 90/18

muqaddem (Ar.) önce gelen, önceki

m. 92/17, 26/26

muqaddeme (Ar.) giriş, sunuş, ön söz

m. 111/21, 84/22

muḳadderri cille (Ar. +Far.) alinyazısında
var olan, alında yazılı bulunan çile
m.+lerini 110/8

muḳaddes (Ar.) kutsal
m. 110/5, 18/12, 25/8
m. dir 102/12

muḳdedir (Ar.) bir işe gücü yeten, o işi
yapacak veya yaptırarak güce, bilgi ve
yeteneğe sahip olan, güçlü, kudretli (kimse)
m. 108/7

müradı aliye (Ar.) büyük arzu
m.+si 59/16-17

murad (Ar.) 1. istek, dilek 2. amaç, erek,
gaye
m.+ına 109/3

mürad bk. **murad**
m.+ı 159/16

mutlak (Ar.) kesinlikle
m. 33/27

mutlaḳa (Ar.) kesinlikle
m. 105/17, 114/15, 26/2

mutlu mutluluḡa erişmiş olan, ongun,
mesut, bahtiyar
m. 111/19, 119/20, 126/23, 127/4,
127/9, 128/19, 19/29, 23/21, 46/13, 53/25,
55/2, 56/13, 59/5
m.+sunı 66/29
m.+yum 73/12

mutlulu mutluluḡu olan
m. 54/25

mutluluk bk. **mutluluk**

m. 104/1, 108/25, 122/20, 67/1
m.+dır 126/25, 63/10-11

mutluluk kıvanç durumu, ongunluk, kut
m.+a (mutluluḡa) 107/16
m.+ından (mutluluḡından) 121/9
m.+um (mutluluḡum) 67/28
m.+umuzdan (mutluluḡumuzdan)
128/4
m.+un (mutluluḡun) 104/21, 116/8

mutuluḡ bk. **mutluluk**
m. 120/2

mübarekle- bk. **mubarekle-**
m. 127/8
m.-sin 90/14

mücadele (Ar.) herhangi bir amaca erişmek,
bir kuvvete karşı koyabilmek için bir kişi
veya topluluḡun güçlü, sürekli çabası, savaş
m.+de 121/26

müceddeden (Ar.) yeni baştan
m. 67/25

müceferat (Ar.) mücevherler
m.+ı 10/18
m.+ım 9/11
m.+ları 13/12

mücüzat (Ar.) mucizeler
m.+dır 118/16
m.+ımı 118/4

mücüzatlı (Ar. +T.) mucize barındıran
m. 127/6

mücüzet bk. **mücüzat**
m.+lerine 19/5

müdahanesiz (Ar. +T.) dalkavukluk etmeyen m. 41/23	m. 118/25, 119/10, 30/1, 32/19, 48/28, 64/10, 81/17
müddet (Ar.) süre m. 130/14, 24/3, 29/27, 5/18	münkünsiz (Ar. +T.) olanaksız m. 73/29, 76/13 m. dir 73/21
mühtac bk. muhtaç m.+dır 100/4	münpün bk. mümkün m. 26/29
mühterem bk. muhterem m. 101/20, 106/16, 112/25	münval (Ar.) biçim, yol, tarz m. 31/2
müjde (Far.) sevindirici haber, muştı, sava, erim, beşaret m.+sini 129/24	mükdedir bk. müktedir m. 64/22 m.+im 109/29
mükdedir bk. müktedir m. 125/28	mükedder bk. mükedder m. 104/1
mükedder (Ar.) acılı, üzgün, üzüntülü m. 116/2, 54/5	müktedir bk. müktedir m. 63/10
müktedir (Ar.) bir şeyi başarmaya, yapmaya, gerçekleştirmeye gücü yeten m. 9/13	mürad ı aliye bk. muradı aliye m.+n 18/8
mükâfat (Ar.) ödül m. 111/28 m.+ını 103/10	müretteb (Ar.) tertib edilmiş, düzenlenmiş m. 125/11
mülk (Ar.) vakıf olmayıp doğrudan doğruya birinin malı olan yer veya yapı m.+lerimi 33/24	müsaade (Ar.) 1. izin 2. uygun, elverişli olma, elverişlilik m. 16/17, 18/8, 52/28, 57/21, 59/18, 59/20 m.+sine 40/19
mümkün bk. mümkün m. 10/22	müsafir (Ar.) konuk m. 95/3 m.+i 94/28
mümkün (Ar.) muhtemel, olabilir, olası	

müsterih ol- (Ar. +T.) (bir konuda)
herhangi bir kaygısı bulunmamak, içi rahat
olmak

m.-unız 83/10

m.-unuz 55/19

müsin (Ar.) yaşlı, ihtiyarlamış

m. 26/14, 57/12, 6/1, 6/18, 8/6

müsterih ol- bk. **müsterih ol-**

m. 80/21

m.-ınız 8/28

müsüllü (Ar. +T.) gibi, benzer

m. 41/4

müşareleh bk. **müşarileh**

m. 27/15

m.+in 17/9

müşarileh (Ar.) sözü geçen, söz edilen

m. 15/29

m.+in 18/21

müşerref (Ar.) onur verilerek yüceltilmiş,
şeref kazanmış, şerefli

nafaka (Ar.) yemek içmek, geçinmek için
gerekli olan şeylerin tümü

n. 72/14

n.+ların 72/15

nafaka bk. **nafaka**

n.+mızı 85/27

n.+sımı 110/20, 85/16

nafile (Ar.) 1. yararsız 2. boşuna, boş yere

m. 16/12

mütebaķı (Ar.) gerideki, geri kalan, kalan

m. 5/16

müteşekkür (Ar.) teşekkür eden, minnettar

m. 120/11

m.+im 128/6, 83/21

m.+iz 77/11, 91/14

m.+üm 17/3, 23/3, 52/4, 61/8,

82/15, 84/2

m.+üz 125/23

müteşekkür bk. **müteşekkür**

m.+üm 92/2

mütevefa bk. **müteveffa**

m.+nın 28/19, 28/2

müteveffa (Ar.) ölmüş, ölü (kimse)

m. 26/9, 94/5

müzeyen (Ar.) süslenmiş, bezenmiş

m. 87/26, 88/9

-N-

n. 12/9, 13/28, 42/6, 53/10, 67/7,
74/19, 81/7

n.+ye 18/22

nail (Ar.) istediği şeye erişmiş, istediğini ele
geçirmiş; başarmış, kazanmış

n. 110/13, 73/14

naķ(i)liyet (Ar.) baştan geçen olaylar

n.+imi 102/3

namalüm (Far. +Ar.) bilinmeyen, meçhul

n. 106/3

namus (Ar.) 1. bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet

n. 18/9

n.+ında 17/29

namussız (Ar. +T.) ahlak kurallarını hiçe sayan, çiğneyen, ahlak kurallarına uymayan (kimse)

n. 69/15

naķıl (Ar.) 1. bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma 2. anlatma, söyleme, hikâye etme

n. 101/1, 102/8, 49/13, 61/28, 62/1, 63/24, 91/24

naķıl et- (Ar. +T.) nakil eylemini yapmak

n.-dikden 26/20

n.-ecek 26/21-22

n.-sin 26/14

naķıl u beyan eyle- (Ar. +T.) bir şeyi

söyleyerek iletme, aktarmak

n.-mek 63/22

naķilet bk. **naķiliyet**

n.+ini 69/23

n.+inin 65/5

naķiliyet (Ar.) baştan geçen olaylar

n. 102/15

n.+ini 101/8, 68/3

n.+inizi 101/6

naķlubeyan et- bk. **naķıl u beyan eyle-**

n.-meye 108/9

naķliyet bk. **naķiliyet**

n.+ine 62/5

n.+ler 26/17

naķlubeyan et- bk. **naķıl u beyan eyle-**

n.-meye 63/9

nasahat bk. **nasihat**

n. 60/7

n.+lar 20/20

n.+larını 48/7

nasıl (T. +Ar.) 1. bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz 2. bir hareketin yapılış biçimine duyulan şaşkınlığı belirten bir söz

n. 15/10, 8/26

n.+de 75/18

nasihat (Ar.) öğüt

n.+lar 88/8

naşı bk. **naşı**

n. 26/15

naşı (Ar.) -den ötürü, -den dolayı

n. 15/14, 8/7

naşıl (Ar.) istediği şeye erişmiş, istedini ele geçirmiş; başarmış, kazanmış, ulaşmış

n. 106/5, 126/28, 30/3, 61/11

nazaket (Far.) zarâfet, terbiye, edep, kibarlık

n.+inden 26/15

nazar (Ar.) bakış, bakma, göz atma

n. 127/5, 37/11

n.+ın 18/13

nazarla- göz gezdirmeye, bakma eylemi
n. 18/13

nazig bk. nazik
n. 108/8

nazik (Far.) ince yapılı, nârin
n. 26/4
n.+e 29/13

naziğ bk. nazik
n. 90/7

nasıl (T. +Ar.) 1. (bir kimse, bir konu, bir olay vb. için) ne gibi, ne türlü, ne durumda, niteliği ne 2. bir eylemin, bir işin hangi yolla, ne biçimde olduğunu sormak için kullanılır
n. 101/24, 111/19, 113/3, 120/1, 123/17, 127/11, 25/29, 26/13, 26/25, 27/2, 58/14, 60/22, 63/6, 7/8, 74/2, 82/24, 82/26, 83/2, 83/6, 85/10, 89/19, 90/4, 92/28, 102/23, 124/8, 26/4

ne 1. hangi şey 2. her şey 3. birçok şey 4. hangi 5. nasıl 6. neden 7. şaşma veya abartı bildiren bir söz
n. 10/5, 10/7, 100/5, 102/18, 102/19, 103/2, 104/17, 108/10, 108/12, 109/4, 109/7, 11/6, 112/9, 114/11, 115/29, 116/27, 116/28, 118/16, 120/11, 120/2, 122/20, 122/21, 122/24, 122/25, 125/25, 126/23, 126/25, 128/9, 15/6, 16/8, 19/20, 21/24, 22/6, 26/23, 27/16, 32/12, 33/25, 38/13, 42/15, 42/23, 42/26, 42/27, 42/29, 44/22, 47/14, 51/29, 53/11, 54/25, 54/3, 54/4, 55/22, 55/8, 55/9, 57/11, 57/9, 59/17, 60/8, 62/19, 63/10, 65/18, 65/24, 65/26, 66/3, 68/6, 69/19, 7/10, 7/27, 73/11, 73/12,

74/1, 75/1, 75/4, 75/5, 76/14, 76/15, 76/8, 79/5, 8/17, 80/1, 81/22, 85/8, 90/19, 91/27, 92/29, 94/1, 97/9

n.+dır 10/5

n. dir 114/12, 119/1, 52/21, 60/22, 60/5, 78/27

niçin “ne” ve “için” sözcüklerinden bileşmiştir (neden ve amaçla ilgili soru sormakta kullanılır)
n.56/13

nefer (Ar.) 1. er 2. kişi
n. 10/23, 22/12, 39/6, 89/27
n.+ini 5/15

nefes (Ar.) soluk
n.+de 26/12
n.+ime 23/26
n.+ine 49/9

nefs (Ar.) öz varlık, kişilik
n. 45/29

nemalüm bk. namalüm
n. 117/24

nerdiven (Far.) bir yere çıkıp inmeye yarayan basamaklar dizisi
n. 10/28, 32/12
n.+den 32/16, 35/28
n.+in 35/20
n.+inden 11/18

nerede 1. hangi yerde 2. hangi taraftan
n. 108/13, 22/9, 47/17, 65/24, 8/27, 81/5, 99/17
n.+dir 67/8, 120/4, 120/14, 120/8, 121/17
n.+n dir 68/5

n.+sin 115/15	n.+larımı 109/2
	n.+larımı 35/18
neticesiz (Ar. +T.) sonuçsuz	nice 1. kaç, ne kadar 2. birçok
n. 13/24	n. 102/13
nevi (Far.) yeni	nihayet (Ar.) 1. son 2. sonunda
n. 63/23, 70/5	n. 116/14, 21/8, 23/15, 44/18,
ney (Far.) kamıştan yapılan, kaval biçiminde	45/13, 72/24, 87/13
ve yanık sesli bir üfleli çalgı	nihayetsiz (Ar. +T.) sonsuz
n. 100/9, 109/18, 110/25, 110/5,	n. 108/23, 8/14
111/20, 111/5, 111/6, 119/16, 119/19, 21/26,	nikah (Ar.) bir kadınla bir erkeğin kanun
46/15, 50/25, 70/17, 85/26, 86/7, 90/3,	nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan
92/24, 94/8, 2/3, 3/3, 5/3	işlem
n.+e 110/17, 54/20, 56/11	n. 22/29
n.+i 109/23, 109/29, 110/4, 111/13,	nikyah bk. nikah
119/15, 119/21, 20/22, 22/5, 51/12, 69/26,	n. 68/18
76/28, 84/18, 84/19, 93/11	nişan (Far.) 1. işaret, iz, belirti, alamet 2.
n.+in 111/10, 116/24	evlenmek üzere birbirine söz verme,
n.+ine 89/10	nişanlanma
n.+ini 119/13, 34/22, 86/19, 89/22	n. 116/23, 118/7, 23/4, 35/14
neysiz (Far. +T.) ney adı verilen üfleli	n.+i 23/19
çalgı olmadan	nişanımahusus (Far. + Ar.) birine ayrılmış,
n.110/10	özgülenmiş olan işaret (belirti)
nezaket (Ar.) başkalarına karşı saygılı ve	n. 14/14
incelikle davranma, incelik, naziklik, zerafet	nişane (Far.) belirti
n. 128/15	n. 93/10
nezd (Far.) yan, kat, huzur	nişanlan- nişanlı duruma gelmek
n.+inde 7/2	n.-dığım 119/19
nışan bk. nişan	niyaz (Far.) yalvarma, yakarma
n. 21/15, 71/3	n. 117/20, 77/5, 80/19
niyaz bk. niyaz	n.+dan 77/20
n. 10/14, 87/16	
n.+ım 128/16	
n.+ımız 127/26	

niyet (Ar.) bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat

n.+imi 110/29

n.+imizi 27/20

nizacı (Ar. +T.) kavgacı

n. 69/3

nizalaş- (Ar. +T.) nizam ve iltizam bulmak, düzenlemek

n.- dım 69/10

nizamlı (Ar.) 1. düzenli 2. kurallı

n.+ 113/23, 114/22

nışan bk. **nişan**

n. 46/9

nurlan- ışık içinde kalmak

n.-ib 104/2

nut(u)k (Ar.) 1. söz, konuşma 2. söylev

n.+a (nutka) 125/16

Nahabepagan ?

n. 41/3

nazig bk. **nazik**

n. 112/7

ne 1. (insandan başka varlıkları, kavramları sormak için kullanılır) 2. yüklemli soru yoluyla sınırlar ya da pekiştirir

n. 108/16, 109/22, 120/6, 35/15, 52/14, 53/28, 60/20, 62/8, 73/7, 79/13, 79/18, 89/9

n.+dir 101/17

nefer (Ar.) kimse

n.+i 23/8

-O-

o 1. uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz 2. teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz 3. işaret zamiri olarak yerini tuttuğu en uzaktaki kimse veya şeyi gösterir

o. 10/20, 10/6, 100/3, 100/9, 102/1, 102/1, 102/9, 103/14, 103/15, 103/16, 103/26, 104/14, 105/22, 105/9, 106/13, 106/2, 109/18, 109/29, 110/24, 110/26, 111/14, 111/20, 111/28, 111/5, 111/6, 112/11, 114/23, 114/4, 117/24, 119/20, 120/17, 120/23, 121/1, 121/10, 121/11, 121/6, 122/10, 122/25, 123/18, 124/8, 125/6, 126/22, 127/6, 128/23, 129/19, 13/11, 13/14, 13/8, 130/2, 14/21, 15/1, 15/29, 16/11, 17/7, 18/23, 19/23, 21/11, 23/20, 25/16, 25/5, 26/16, 27/19, 27/4, 29/5, 30/17, 30/24, 32/16, 32/18, 33/2, 34/17, 34/22, 35/27, 36/20, 36/25, 36/5, 38/17, 38/18, 40/1, 40/9, 42/21, 42/27, 42/3, 42/4, 42/7, 44/24, 44/6, 45/7, 46/13, 46/28, 47/18, 48/13, 51/2, 53/1, 53/12, 53/14, 53/6, 54/1, 56/16, 56/4, 58/16, 58/2, 58/25, 60/21, 60/27, 61/4, 62/25, 63/12, 64/27, 65/20, 66/24, 67/29, 67/9, 68/14, 68/19, 69/15, 69/28, 69/4, 7/16, 7/20, 7/25, 70/13, 71/13, 72/1, 72/23, 72/8, 74/21, 75/20, 76/2, 77/8, 79/21, 80/11, 80/12, 82/28, 84/6, 85/27, 86/5, 87/22, 88/19, 88/20, 88/25, 89/14, 89/17, 89/4, 9/2, 91/23, 92/7, 93/9, 94/1, 94/27, 95/14, 95/16, 95/16, 96/17, 96/18, 96/20, 96/25, 98/17, 98/4, 99/13, 99/15, 99/21, 99/3, 99/4

o.+dır 102/1

o.+dur 122/10

o.+na 17/27, 23/1, 29/27, 30/8,

33/17, 100/6, 104/22, 104/7, 107/25, 110/24, 53/1, 53/4, 54/6, 56/13, 56/22, 67/2, 69/17,

70/1, 76/6, 80/1, 85/7, 87/12, 87/3, 90/13,
90/18, 96/12, 97/26, 99/18, 99/21, 26/21
o.+ndan 18/20, 19/21, 30/27, 33/22,
42/6, 56/17, 114/27, 21/21, 70/27, 80/25,
88/22, 93/24, 98/29, 17/16, 19/18, 44/16
o.+m 13/9
o.+nlar 102/20, 15/24, 42/11, 59/5,
60/4, 84/10, 92/20
o.+nlara 126/8, 127/13, 20/19,
20/26, 20/29, 24/11, 25/10, 32/23, 32/26,
38/10
o.+nlardan 42/21, 66/11, 79/23,
99/24
o.+nlarde 20/7
o.+nları 127/7, 20/10, 20/15, 33/26,
36/29, 37/28, 37/8, 52/25, 54/29, 79/14,
79/22
o.+nların 104/28, 19/20, 20/17,
21/18, 43/1, 46/7, 76/25, 97/23
o.+nu 18/29, 27/2, 29/4, 34/25,
35/26, 41/25, 46/19, 104/26, 105/24, 106/13,
106/28, 108/14, 108/3, 110/21, 120/9,
121/11, 121/11, 121/20, 126/20, 55/9, 81/7,
83/28, 96/13, 96/26, 98/18
o.+nun 100/12, 100/8, 104/4, 104/8,
109/20, 11/28, 110/22, 111/17, 111/18,
117/14, 117/15, 117/16, 120/19, 123/15,
17/17, 18/1, 19/5, 20/1, 20/22, 20/9, 21/10,
21/2, 26/24, 26/7, 27/4, 27/7, 30/29, 30/8,
40/4, 45/17, 45/28, 47/18, 49/14, 53/11,
54/7, 56/12, 59/28, 62/12, 63/14, 64/10,
72/5, 74/22, 78/9, 8/14, 80/18, 85/10, 90/7,
93/13, 96/27, 98/11, 98/17, 99/15, 99/22,
84/27, 108/16
o.+nda 25/16

oda evin bir veya birden fazla çıkışı olan
bölmesi

o. 11/21, 67/13
o.+larda 32/18, 32/23

o.+ları 12/22
o.+larından 6/9
o.+larını 42/13
o.+larının 89/25
o.+nın 35/10, 7/25, 9/21
o.+nıza 16/10, 37/24
o.+sına 11/19, 21/29, 29/3, 35/5
o.+sında 18/5
o.+ya 11/28, 12/27, 41/29
o.+yi 42/17

odun yakılmak için kesilmiş, parçalanmış
ağaç

o. 111/15, 54/18
o.+dan 110/10

of sıkıntı, bezginlik, usanç, acı, yorgunluk
vb. duyguları belirten bir söz

o. 116/15, 118/26, 67/11, 73/20,
73/29, 75/27, 76/16, 89/14

oğra- bir yerin yanından, yakınından,
içinden geçmek

o.-masınlar 102/27

oğraş- bir işi başarmaya çalışmak, iş
edinmek

o.-arağ 65/21

oğul erkek evlat

o.+um (oğlum) 54/9, 55/10, 55/19,
53/23

oh sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama
vb. duyguları belirten bir söz

o. 108/4, 81/27

ol- 1. meydana gelmek, varlık kazanmak,
vuku bulmak 2. gerçekleşmek veya
yapılmak 3. bir görev, makam, san veya

nitelik kazanmak 4. bir şeyi elde etmek,
edinmek 5. bir durumdan başka bir duruma
geçmek 6. herhangi bir durumda bulunmak
7. uygun düşmek, yerinde görülmek 8.
yetişmek, olgunlaşmak 9. hazırlanmak, hazır
duruma gelmek 10. bulunmak 11. geçmek,
tamamlamak 12. yaklaşmak, gelip çatismak
13. bir şey, birinin mülkiyetine geçmek 14.
uymak, tam gelmek 15. yol açmak 16. bir ad
veya sıfatın belirttiği durumu almak 17.
sıfat-fiil eki almış sözcüklerle birlikte
başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri
oluşturur 18. hastalığa yakalanmak, tutulmak
o. 101/22, 107/27, 108/4, 108/5,
115/1, 117/1, 120/15, 56/25, 76/25, 80/21,
98/5, 51/2, 75/13, 95/2
o.-a 101/24, 101/25, 106/6, 108/7,
114/13, 116/23, 16/12, 17/1, 38/6, 44/19,
56/27, 99/28
o.-abilesiniz 30/3
o.-abilir 33/11, 54/21, 94/20
o.-abiliriz 20/5, 39/24
o.-acagım 30/16
o.-acağı 113/11
o.-acağınızdan 40/8
o.-acağınız 19/29
o.-acağ 109/8, 122/25
o.-acağlar 102/19, 106/11
o.-acağdır 127/26
o.-acağdır 32/15, 48/2, 8/26, 9/14-

15

o.-aidi 83/28
o.-aim 16/17, 89/21
o.-alar 59/5
o.-aler 127/19
o.-amayacak 110/13
o.-amaz 16/15
o.-an 100/27, 100/9, 102/8, 103/9,
104/27, 104/6, 106/6, 108/28, 11/3, 116/4,
117/24, 12/23, 120/17, 120/20, 121/28,

124/10, 125/28, 13/21, 14/8, 17/22, 17/26,
19/11, 27/29, 27/5, 30/12, 30/25, 33/4, 33/4,
36/28, 37/13, 37/14, 37/16, 39/25, 4/5,
40/17, 42/16, 42/18, 42/28, 42/3, 45/22,
46/28, 48/1, 48/12, 48/17, 49/15, 50/17,
51/17, 51/27, 53/4, 54/14, 6/1, 6/6, 62/17,
64/20, 65/13, 66/7, 67/21, 68/18, 69/26,
7/26, 70/15, 72/4, 76/7, 78/9, 79/16, 87/15,
87/2, 89/2, 94/29, 97/22, 106/10, 106/3,
11/14, 122/28, 127/3, 20/26, 24/9, 38/26,
47/13, 6/9, 63/12, 63/22

o.-ana 28/23

o.-ancamızı 73/24

o.-anı 20/19, 22/8, 44/7

o.-anlar 128/26

o.-anları 20/15, 46/7

o.-anların 58/15

o.-arak 28/15, 34/19, 113/17

o.-arağ 103/8, 108/18, 111/17,

111/22, 125/13, 126/15, 128/20, 15/1, 15/15,
32/5, 41/27, 51/12, 79/3, 84/17, 85/19, 87/24

o.-ayım 108/17, 9/13

o.-du 112/20, 117/7, 123/8, 129/26,
130/24, 130/9, 15/29, 17/19, 33/20, 33/21,
37/7, 44/21, 66/22, 68/6, 72/24, 73/7, 82/24,
83/25, 86/13, 99/22

o.-duğı 36/8, 6/15

o.-duğı 101/26

o.-duğumı 100/19

o.-duğı 117/11, 91/19

o.-duğım 63/9, 8/10, 97/24

o.-duğımı 63/17

o.-duğımdan 57/18

o.-duğımız 47/22

o.-duğın 97/14

o.-duğından 100/3, 22/18, 32/2,
32/5, 48/27, 56/7, 69/3, 69/8, 79/23

o.-duğımı 103/20, 114/17, 30/26,
62/27, 94/13, 94/16, 95/12, 78/16

o.-duğınız 114/21

o.-duğımızı 47/17, 47/21
o.-duğu 106/25, 109/18, 111/17,
116/24, 12/27, 17/21, 21/1, 21/17, 26/26,
27/28, 28/15, 31/2, 34/28, 35/2, 35/4, 45/27,
46/26, 46/5, 47/3, 48/23, 61/7, 7/20, 70/14,
71/17, 87/5, 87/9, 88/18, 89/20, 92/8, 94/15,
94/2, 94/27, 95/15, 95/3
o.-duğum 64/4
o.-duğumuz 92/18, 68/15
o.-duğun 103/15
o.-duğuna 104/5, 106/7, 93/9
o.-duğundan 120/25, 47/4, 50/16,
50/26, 52/19, 84/20, 96/19, 45/3, 49/22
o.-duğumı 51/6
o.-duğunun 46/13
o.-duğunu 26/13, 42/5, 53/11,
65/24, 86/15, 49/19
o.-duğunuzu 111/4
o.-duk 64/14, 64/17
o.-dukca 16/14
o.-dukcaz 32/8
o.-dukda 44/17, 9/6
o.-dukları 15/17, 42/22
o.-duklarına 32/24
o.-duklarımı 9/26
o.-dular 11/15, 12/28, 130/22, 24/1
o.-dum 108/16, 115/24, 126/28,
63/20, 64/24, 65/14, 65/26, 73/14, 80/22,
90/18
o.-dun 55/25
o.-dukcuz 45/6
o.-duğından 12/29
o.-duğıları 40/16, 8/17, 82/11
o.-duğılarından 52/12, 6/27, 72/18
o.-duğılarımı 10/9, 60/12, 65/18
o.-ın 16/13
o.-madı 74/21
o.-madığı 30/2
o.-madığından 11/20, 29/9, 38/20,
38/23, 7/8, 96/22
o.-madıkcaz 127/15
o.-madıkdan 76/1
o.-maga 101/5
o.-maları 127/4
o.-malı 42/26, 7/27, 8/19, 8/27
o.-malıdır 101/4, 53/18
o.-malısın 58/9, 92/1
o.-malıyım 120/12
o.-mamalısın 99/7
o.-mamın 114/16
o.-manızın 60/21
o.-mağ 102/13, 102/14, 106/23,
66/14, 76/17
o.-mağda 50/9, 96/4
o.-mağlık 68/10
o.-masa 82/20
o.-masa+(2) 110/17
o.-masın 27/14, 75/19, 76/23
o.-masımı 130/3, 49/22
o.-masımın 124/12
o.-maya 11/15, 34/6
o.-mayacak 52/16
o.-mayan 10/2, 69/22
o.-mayarak 26/9, 38/5
o.-mayın 99/20
o.-mayüb 104/18, 47/12, 51/22
o.-mayyub 101/10
o.-maz 19/1
o.-mazdan 116/10
o.-mazsa 40/10
o.-muş 103/4, 105/12, 106/11,
117/19, 120/22, 123/17, 14/13, 30/25, 33/26,
40/12, 41/1, 56/5, 67/21, 67/6, 68/25, 70/3,
71/4, 8/21, 88/26, 89/18, 90/10, 94/22, 99/19
o.-muşdır 103/4, 105/12, 120/22
o.-muşdur 40/1
o.-muşsın 63/7
o.-muşsunuz 101/5
o.-muşlardır 74/23
o.-oir 25/16

o.-sa 112/10, 47/14, 75/3, 81/6,
33/26, 75/5
o.-sam 106/5
o.-say 17/8
o.-sun 103/27, 104/15, 111/3,
114/3, 123/29, 18/10, 21/20, 48/5, 57/7,
61/20, 62/21, 71/10, 73/14, 74/8, 90/10,
90/24, 91/7, 94/22, 95/19
o.-sunlar 35/14, 59/3, 61/26
o.-ub 100/23, 11/24, 122/1, 122/5,
124/22, 130/9, 31/17, 39/10, 41/15, 41/20,
42/10, 42/4, 44/23, 50/12, 50/15, 50/21,
50/24, 55/11, 68/1, 71/12, 72/20, 72/22,
88/12, 94/15, 96/3
o.-up 10/26, 6/5
o.-ur 100/14, 112/12, 112/14,
122/17, 20/5, 30/28, 32/7, 33/10, 40/7,
46/24, 56/5, 59/21, 72/11, 72/8, 77/3, 89/18,
93/10
o.-urım 34/2, 75/21
o.-urlar 52/23
o.-ursa 112/13, 47/18
o.-ursam 73/26
o.-ursın 61/23
o.-ursun 115/3
o.-uruz 33/12, 39/19, 40/12, 89/18
o.-uyor 23/29

olun- olma işine konu olmak

o. 37/23
o.-a 113/12
o.-abilir 11/7
o.-acaık 46/15, 53/7, 67/23, 7/23
o.-amaz 120/23, 123/7
o.-an 115/12, 129/21, 5/12
o.-araık 129/13, 40/19
o.-dığı 59/14
o.-du 11/4, 128/24, 17/11, 48/13
o.-duk 22/26
o.-mamış 17/10

o.-maıkda 79/11
o.-maz 109/26, 48/5, 51/10, 74/13
o.-muş 130/5, 50/7
o.-up 5/11
o.-ur 119/1, 34/15, 51/1, 69/29
o.-ur 4/2

olur ol- olmasından hemen sonra

o.-maz 64/22

onculayın ona göre, onun gibi

o. 26/8

on dokuzdan sonra gelen sayının adı

o. 124/6, 35/15

onuncu sırada dokuzuncudan sonra gelen

o.113/13

oıu- 1. yazıya geıirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce ıözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere ıevirmek 2. yazılmış bir metnin iletmek sitediği şeyleri ığrenmek 4. şarkı, tırkş, şiir vb.ni sesli olarak veya ezgi ile sşylemek

o. 85/26, 91/5, 93/3, 93/8
o.-du 110/24, 84/22, 91/11
o.-dugın 85/18
o.-dugu 100/12
o.-duğında 110/26
o.-duğu 111/6
o.-duğun 84/4, 90/17
o.-dular 111/23, 77/9
o.-maık 110/22, 84/12
o.-maya 115/8, 117/2, 70/21, 87/2,
89/23, 93/12, 93/19, 97/3
o.-maz 89/25
o.-r 56/16, 89/25
o.-rlar 79/18
o.-yacağım 89/14

o.-yalım 111/18
o.-yamam 56/8
o.-yarak 86/8
o.-yayım 93/4, 93/6
o.-yunuz 70/16

oğutdur- okuma işini yaptırmak

o.-ub 28/3

orça bk. orta

o.+da 12/2

ora o yer

o.+da 105/8, 11/26, 113/9, 12/28,
124/5, 130/14, 22/25, 34/24, 34/27, 34/8,
37/25, 38/5, 39/9, 40/11, 40/18, 42/1, 48/16,
50/17, 64/5, 66/26, 66/27, 7/8, 88/27, 89/3,
89/6

o.+dan 112/22, 115/25, 34/6, 35/7,
45/8, 48/25

o.+lara 48/17

o.+larda 42/25

o.+lardan 105/3

o.+ları 36/21, 62/20

o.+sını 13/7

o.+ya 124/12, 37/23

o.+yi 95/20

ordu çok sayıda insan, kalabalık

o. 8/20

o.+da 104/26

o.+muzda 68/9

o.+muzdan 22/3

o.+su 6/23, 6/24

orman ağaçlarla örtülü geniş alan

o. 37/12, 54/16

o.+a 39/6

o.+daki 112/23

o.+ın 110/16, 44/25

o.+lar 62/17

o.+larda 84/23

o.+lardan 38/3

o.+ların 7/14

orta 1. bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer
2. bir olayın, içinde gerçekleştiği yer 3.

herkesin görebileceği yer

o. 44/26

o.+da 13/20, 39/10

o.+sında 28/11, 28/5

o.+sından 89/2

o.+ya 126/16

ortalık bk. ortalık

o. 50/26, 50/27, 60/14

ortalık bulunulan yer, çevre

o.+a (ortalığa) 22/13

osan- tekrarlanması, uzun sürmesi

dolayısıyla bir şeyden hoşlanmaz veya sıkılır duruma gelmek, bıkmak

o.-maz 26/11

o.-ub 114/2

ot toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp

yumuşak kalan küçük bitkiler

o.+dan 50/21

o.+lar 42/29

o.+ların 42/10, 42/12, 42/7, 81/3

Oton dı Aprımond Bir şahıs ismi

o. 101/9

otur- vücudun belden yukarısı dik duracak

biçimde bir yere yerleşmek

o. 56/24, 58/8, 98/9

o.-arak 67/16

o.-dığı 9/21
o.-du 116/18, 74/9, 89/22
o.-dugu 117/6
o.-duğım 67/11
o.-duğu 21/11, 23/10
o.-duğumda 66/28
o.-dular 41/18, 42/25
o.-ma 67/4
o.-muş 66/9
o.-ub 26/6, 41/22, 73/3, 98/12
o.-up 6/10
o.-uyorsun 109/22

ova çevrelerine göre çukurda kalmış, düzlük

o. 54/15, 7/23
o.+da 42/15, 44/6
o.+nın 87/25
o.+ya 87/24
o.+yaya 116/2

oyan- uyku durumundan çıkmak

o.-dı 42/11

oyandır- uyanmasını sağlamak ya da uyanmasına yol açmak

o.-ıb 35/17

oyna- 1. kıvıldamak 2. sarsılmak, yeri değişmek 3. sevinçle hareket etmek

o.-miş 67/3
o.-yarak 84/26, 76/5
o.-yıb 109/8

oyyan- bk. **oyan-**

o.-dığım 105/24
o.-dım 68/30
o.-ub 13/18

oyyandır- uyanmasını sağlamak

o.-dırdı 96/30
o.-dırdılar 15/27
o.-dırmaya 60/3

oyyanık hiç uyumamış ya da uyanmış olan

o. 119/8

-Ö-

öde- yapılan iyiliğin karşılığını vermek

ö.-sin 114/22

ödeş- karşılık olarak benzer iş, hareket yapıp veya bir şey verip borçlu kalmamak

ö.-sin 52/13

öğret- 1. bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak 2. yetenek kazandırmak

ö.-di 46/17, 118/22
ö.-miş dir 94/20
ö.-mişsin 110/25

öğred- bk. **öğret-**

ö.-emeyecek 110/18

öğren- bilgi edinmek, beceri kazanmak

ö. 19/13, 19/14
ö.-diklerini 19/3
ö.-emediyi 110/19
ö.-mek 84/13
ö.-meliyiz 110/9, 111/1
ö.-mişim 118/23

öl- yaşamaz olmak, hayatı sona ermek

ö.-dü 104/11, 22/10
ö.-dükden 102/10
ö.-dükleri 39/27
ö.-eceğini 47/5

ö.-ecek 49/4
ö.-ecekmiyiz 74/4
ö.-ecek 82/21
ö.-eceyiz dir 77/4
ö.-elden 74/21
ö.-me 77/27
ö.-mekden 48/26
ö.-mesinler 102/27
ö.-müş 102/21, 105/13, 105/20,
108/2, 121/10
ö.-üb 41/21
ö.-ür 85/6

ölu bk. ölü

ö.+muzu 33/5
ö.+n 37/27

ölü bk. ölu

ö.-ü 15/2

ölçüsüz ölçüyü çok aşmış, pek aşırı, pek çok
ö. 108/15

ölrevan (Far.) yürüyen, giden

ö. 112/19

ölü hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor
olan

ö.+ler 119/10

ölüm vefat

ö. 105/26
ö.+in 122/28

öm(ü)r (Ar.) yaşam

ö. 127/9, 130/21, 25/7, 57/22, 85/3,
97/18

ö.+e 54/26

ö.+imin (ömrümün) 60/23

ö.+ümin (ömrümün) 116/9, 67/28

ö.+ümü (ömrümü) 73/15, 82/19

ö.+ümün (ömrümün) 109/4

ö.+ümüzü (ömrümüzü) 40/8

ö.+ün (ömrün) 60/28

ö.+ünde (ömründe) 100/2

ö.+üne (ömrüne) 106/22, 113/2

ö.+ünün (ömrünün) 115/2

ömürce (Ar. +T.) ömür boyunca

ö. 102/26

ön 1. bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı
2. bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer,
karşı 3. bir kimsenin ilerisi 4. yakın gelecek
zaman

ö.+lerine 126/17, 82/12

ö.+üme 106/1

ö.+ümize 12/10

ö.+ümüze 37/20

ö.+ünde 11/23, 110/21, 30/15,

50/15, 87/1, 88/20, 89/29

ö.+ündeki 69/25, 88/12

ö.+üne 108/28, 32/11, 33/13, 35/22,

42/24, 89/22

öp- sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek
amacıyla gerçekleşen fiil

ö.-erek 75/9

ö.-mekde 92/22

ö.-meye 80/17

ör- 1. iplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine
dolayarak işlemek veya tezgâhta dokumak

ö.-me 125/4

ö.-sünler 70/27, 93/24

örül- örme işi yapılmak

ö.-me 96/17

örneg benzeri yapılacak olan, benzetilmek
istenen şey, model

ö. 17/19

örselen- yıpranmak, hıpalanmak,
zedelenmek

ö.-miş 121/14

ört- kaplamak

ö.-mekde 7/17

örtü örtmek için kullanılan şey

ö. 28/24, 28/9

ö.+sini 73/5

örtülü üstünde örtü bulunan, örtüsü olan

ö. 36/2, 28/24

örtül- örtme işine konu olmak

ö.-miş 50/15

örüneğ bk. **örneg**

ö. 92/11

öte bulunulan yere göre karşı yanda olan

ö. 32/18

ötürü bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden

ö. 80/25, 96/4

öyle 1. o yolda, o biçimde, o tarzda 2. o
denli, o kadar

ö. 10/1, 104/18, 105/23, 106/20,
107/12, 115/17, 122/27, 126/8, 15/7, 18/8,
38/4, 39/24, 52/28, 53/23, 62/9, 93/5, 98/8,
99/27

ö.+de 37/3

öylece tam öyle, olduğu gibi, o biçimde

ö. 17/15

öyreniş-öğrenmek eylemi ya da biçimi

ö.-i 93/16

-P-

padişah (Far.) büyük hükümdar

p.+ların 62/14

padizah bk. **padişah**

p.+ının 22/25

paha (Far.) değer, fiyat, eder

p. 44/15

p.+da 12/23

pahalı (Far. +T.) pahalı, değerli

p. 33/21

pahasız (Far. +T.)

p. 46/12, 69/7

pak (Far.) temiz

p. 41/13

panbuk (Far.) sıcak bölgelerde yetişen tarım
bitkisi

p. 54/18

papaz (Yun.) Hristiyan din adamı, peder

p. 49/7

para (Far.) üzerinde değeri yazılı kâğıt veya
metalden ödeme aracı

p. 20/26, 69/20

p.+lar 45/22

p.+mı 52/15

p.+sı 46/7

para parça bk. **para(m)parça**

p. 66/22

para(m)parça pek çok parçalara ayrılmış
p. 11/24, 23/28, 61/2

parça (Far.) bür bütünden kopma, kırılma,
yırılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm
p. 14/27, 73/25, 74/20, 91/24, 98/23
p.+sından 111/15
p.+sını 110/26, 80/7, 94/3

parçalan- parçalara ayrılmak
p.-masını 14/7

par(i)la- 1. güçlü bir ışık çıkarmak, ışık
saçmak 2. bir ışık kaynağından gelen ışınları
yansıtma
p.-dı 116/9
p.-dığı 129/6
p.-makda 64/9
p.-mağda 50/13
p.-rlar 42/13
p.-yan 42/10, 59/26, 9/24

parlais parlamak eylemi ya da biçimi
p.-i 9/27

parlak parlayan, ışıldayan
p. 112/11, 129/7, 42/21, 42/3, 42/4,
60/15, 66/25

parmak ellerin ve ayakların son bölümünü
oluşturan boğumlu, oynak ve tırnaklı
organlardan her biri
p.+ı (parmağı) 114/25
p.+ımda (parmağımda) 68/18
p.+ımdan (parmağımdan) 68/22,
68/29
p.+ına (parmağına) 23/22
p.+ında (parmağında) 123/15
p.+ında dır 21/16
p.+ından 23/4

p.+ından (parmağından) 123/17,
68/20
p.+ını (parmağını) 114/6, 116/29

pasdırma tuz, çemen, kırmızıbiber
karışımının et üzerine sürülerek güneşte
veya iste kurutulması yoluyla yapılan
yiyecek
p. 41/9

paşa Osmanlı Devleti zamanında yüksek
sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede
bulunan askerlere verilen unvan
p. 15/4, 16/5, 21/20, 21/6, 29/14,
29/18, 29/2, 30/4, 31/16, 32/4, 34/7
p.-lar 130/11
p.+nın 27/14, 31/7, 32/21
p.+ya 26/21
p.+yi 17/9

patrik (Yun.) Ortodoks ve bazı Doğu
kiliselerinin başkanı
p.-i (patriyi) 3/6

pay 1. birden fazla kişi arasında bölüşülmüş
bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen
bölüm, hisse 2. eşit bölüm
p.-ini 20/28

paylaş- 1. aralarında bölüşmek, pay etmek,
üleşmek
p.-dılar 12/24
p.-dıktan 13/12

pazar (Far.) cumartesiden sonraki gün
p. 46/21

peder (Far.) baba
p. 100/23, 100/26, 101/18, 101/21,
101/29, 108/6, 109/23, 112/26, 120/2,

123/24, 57/13, 58/24, 61/25, 77/11, 79/20,
92/27), 96/8, 97/16, 99/5, 130/25

p. dir 59/16

p.+e 24/18, 25/3

p.+i 100/16, 102/24, 107/10,

119/12, 122/14, 126/20, 41/20, 44/13, 52/10

p.+im 108/12, 119/14, 120/5,

126/18, 64/1

p.+imin 63/19, 63/26

p.+in 108/1, 122/18, 25/5, 62/10,

63/2

p.+in dir 58/1

p.+ine 111/11, 48/19

p.+ini 41/1

p.+u 5/4

pederane (Far.) babaya yakışır bir biçimde

p. 4/1

pederani bk. **pederane**

p. 107/15

pek gereken, beklenen veya alışılmış
olandan çok

p. 114/28, 30/20, 45/4, 56/26, 60/9,
72/9, 8/3, 80/13, 86/23, 9/2

p.+de 7/6

pekyımşak gereken, beklenen veya alışılmış
olandan çok yumuşak olan

p. 42/3

pelid bk. **pelit**

p. 39/10

pelid (Ar.) meşe ağacı

p. 44/24

p.+in 44/27

pencere (Far.) yapıları aydınlatmak,
havalandırmak amacıyla yapılan açıklık

p.+i 42/14

p.+leri 45/2

p.+lerin 45/12

pencire bk. **pencere**

p.+lerin 35/9

p.+lerinden 73/9

p.+lerini 50/18

p.+nin 35/21, 42/24, 89/28

p.+nizin 32/11

p.+si 89/26

p.+sine 9/22

p.+yi 35/24

perde (Far.) doğruyu görmeye engel olan
şey

p.+sini 123/12

peşdimal (Far.) başa ve omuzlara örtülen
dokuma

p.+a 125/7

peşkeş (Far.) yaranmak amacıyla uygunsuz
olarak verilen şey

p. 71/1

peyдах 1. belli, açık 2. peyda

p. 116/3

peydelpey (Far.) yavaş yavaş

p. 6/28

piş- meyvenin olgun duruma gelmesi

p.-ib 59/27

politika (İt.) yöntem

p.+larından 27/4

por-yaz (Yun.) kuzey yönü

p.+dan 7/12

r. 53/1

pus görüş uzaklığını çok azaltmayan bir tür hafif sis

p. 9/23

rağmet buyur- (Ar. +T.) Tanrı'nın acıması, bağışlaması için yakarmak

r.-dunuz 57/10

püşman (Far.) yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim

p. 32/5, 80/22

rahat (Ar.) insanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur

r. 120/15, 121/21, 16/13, 33/6, 37/20, 42/9, 85/3

pütün bölünmemiş, parçalanmamış, eksiksiz, tüm

p. 107/5, 116/5, 12/21, 126/9, 14/22, 15/7, 61/15, 67/22, 72/24, 78/24, 8/13

rahatlık bk. **rahatlık**

r. 44/23, 61/15

rahatlan- (Ar. +T.) sıkıntı, ızdırap ve huzursuzluk veren bir durumdan kurtulmak

r.-alı 39/17

r.-sın 121/4

-R-

Rab (Ar.) Tanrı

r. 101/13, 119/4, 122/21, 73/15, 75/18, 77/15, 128/7
r.+dır 93/21

rahatlandır- rahatlanmasını sağlamak

r. 62/2

r.-araç 36/13

Rabb bk. **Rab**

r.+ın 71/5
r.+i 130/23, 63/6, 79/1, 90/4, 97/9, 118/3
r. dir 117/4
r.+im 10/5, 102/18, 127/1, 73/4, 74/4, 78/19, 81/20
r.+inin 75/4, 51/11

rahatlık (Ar. +T.) üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu

r.+ı (rahatlığı) 67/29

r.+ımı (rahatlığımı) 61/19

r.+ımı (rahatlığımı) 55/1

rahatsız (Ar. +T.) tedirgin ve sıkıntılı olan, rahat olmayan, huzursuz

r. 96/5, 65/26

r.+dır 121/6

radet (Ar.) gönül isteği, istek, dileme

r.+iniz 16/23

rahatsızlık bk. **rahatsızlık**

r.+ımı (rahatsızlığımı) 65/13

rağbet (Ar.) 1. istek, arzu, ilgi 2. beğenme, itibar

rahatsızlık (Ar. +T.) 1. rahatsız olma durumu 2. hastalık

r. 16/14

rahmet (Ar.) birinin suçunu bağışlama,
yargılama, merhmet etme
r. 62/21

rahmetlig rahmetli
r. 62/8

raķı (Ar.) iŗki
r. 12/10, 12/25, 28/29

Rebb bk. **Rab**
r.+im 18/6

redd (Ar.) uygun bulmama, geri ŗevirme,
kabul etmeme
r. 129/22, 18/2, 57/24, 59/2

redd et- (Ar. +T.) kabul etmeme, geri
ŗevirme
r.-meyesiniz 27/17

rencide (Far.) incinmiŗ, kalbi kırılmıŗ
r.+yi 12/15

renk (Far.) cisimler tarafından yasılanan
ıŗıĝın gözde oluŗturduĝu duyum
r. 112/15

resim (Ar.) varlıkların, doĝadaki
görünüşlerinin kalem, fırŗa gibi araŗlarla
k ĝıt, bez vb.  zerinde yapılan biŗimleri
r. 88/7
r.+i (resmi) 44/23

resmiye (Ar.) samimi olmayan,ciddi
r.+de 29/11

rıŗvat ye- (bir görevli) bir iŗi yapmak iŗin
birinden r ŗvet almak
r.-yyerek 69/17

rica et- (Ar.) birinden dilemek, dilek, dileyiŗ
r. 113/9

ricay bk. **rica**
r. 57/20

ruba ( t.) giysi, giyecek, urba
r.+lar 124/16
r.+larımı 37/14
r.+larımı 129/28, 34/21, 72/29
r.+sı 46/28

ruh (Ar.) bedeni etkin kılan canlılık ilkesi,
bedenin hayat gücü
r. 19/17
r.+unu 23/6, 26/12

rushat (Ar.) izin, müsaade
r. 92/3

ruya (Ar.) d ŗ
r. 119/10, 119/8

ruzgar bk. **rüzgar**
r. 59/24
r.+dan 40/11
r.+lar 59/22

rüzgar (Far.) havanın yer deĝiŗtirmesiyle
oluŗan esinti, yel
r. 42/15, 7/13
r.+lar 67/20

-S-

saadet (Ar.) mutlu olma ve mesut yaŗama,
mutluluk, bahtiyarlık
s. 127/15
s.+lerden 61/7

saadetli (Ar. +T.) mutlu, bahtiyar
s. 127/25, 128/16, 130/21, 25/22

sabah (Ar.) güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman
s. 105/24, 110/23, 115/20, 118/11, 129/20, 42/10, 42/27, 51/2, 51/5, 6/13, 68/24, 70/4, 70/9, 94/1, 97/25, 99/21
s.+dan 68/30
s.+ısı 31/16
s.+ları 112/8

sabır bk. **sabr**
s. 116/20

sabr (Ar.) acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç
s. 121/24

saç baş derisini kaplayan kıllar
s.+larıma 100/21

saç- ışık ve ısı yaymak
s.-ib 129/8

saçaklı 1. bazı giyim eşyalarında veya döşemeliklerinde kumaş kenarlarına dikilen süslü iplikten püsküllü olan şey 2. saçağı olan
s.28/8

sadaket bk. **sadağat**
s.+inden 6/18, 8/6
s.+ini 120/20

sadağa (Ar.) yoksullara yardım olarak karşılıksız verilen şey
s. 74/19, 86/8

sadağat (Ar.) içten bağlılık
s. 29/29, 38/14

sadağatlı bk. **sadağatlı**
s.31/3

sadağatlı (Ar. +T.) içten bağlı olan
s. 38/9, 47/25

sadağatlı bk. **sadağatlı**
s. 48/11

sade (Far.) yalnızca
s. 44/10

sadece (Far. +T.) yalnızca
s. 20/12

sadık (Ar.) dostluğu ve bağlılığı içten olan
s. 72/1
s.+em 121/2
s.+1 (sadiğı) 24/9

sadıkane bk. **sadıkane**
s. 45/20

sadık bk. **sadık**
s. 102/6, 102/9, 119/18, 123/1, 23/26, 33/29, 5/20, 64/1, 94/22
s.+ım 33/16

sadıkane (Ar. +Far.) sadık olana yakışır tarzda
s. 33/15, 66/13
s.+m 9/5

safralı (Ar. +T.) sıkıntılı
s. 59/4, 59/9

sağ bk. sağ	s. 6/15
s. 99/23	s.+i 72/21
sağ 1. sağlam, esen 2. yaşamakta olan 3. sol karşıtı 5. bu taraftaki yön	sahib (Ar.) 1. bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse 2. bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse 3. himaye eden kimse, koruyucu, hâmi
s. 104/12, 106/20, 110/15, 120/4, 6/8, 73/13, 120/6	s. 5/13
s.+dır 120/5	s.+i 128/28, 130/22, 40/21, 88/13
sağal- eski sağlığına kavuşmak, iyileşmek	s.+ini 95/1
s.-madan 69/13	s.+inin 123/4, 125/6, 128/14, 89/27, 91/12, 91/28, 92/5
sağald- bk. sağalt-	s.+isi 125/13, 30/26
s.-a 98/18	s.+isinin 92/23
s.-ır 122/29	s.+leri 26/5
sağalt- eski sağlığına kavuşturmak, hastalığını iyileştirmek	sahibsiz (Ar. +T.) kimsenin sahip çıkmadığı, korumadığı, kayıranı, koruyanı olmayan
s.-ma 98/14	s. 105/6
s.-tı 84/5	sahih (Ar.) gerçek, doğru, hakiki
sağlık vücudun hasta olmaması durumu, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet	s. 103/13
s.+ın (sağlığın) 19/22	s.+den 56/9, 95/12
s.+ınıza (sağlığınıza) 59/3	s. dir 80/13
sağ ol- sağlıklı, esen olmak	s.+en 108/12
s.-sunlar	sahihlig (Ar. +T.) gerçeklik, doğruluk
sahat (Ar) 1. altmış dakikalık zaman dilimi 2. vakit, zaman	s.+i 111/2
s. 40/16, 45/5, 49/11, 68/22, 98/20, 98/20	sahihen (Ar.) gerçekten, hakikaten, sahiden
s.+a 99/23	s. 93/15
s.+da 10/15, 35/14, 73/25	sahte (Far.) 1. uydurma 2. gerçek olmayan, yanıltıcı
s.+ı 35/15	s. 103/28, 110/28
s.+ta 121/13	sağal yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü
s.+tan 105/25	
sahet bk. sahat	

s.+ı 57/5

sakallı sakalı olan

s.127/20

saķın bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gerken durumlarda söylenen uyarı sözü

s. 121/8, 27/17

sakin (Ar.) sessiz, dingin, durgun

s. 101/5, 16/17, 32/24, 38/6, 39/18, 64/14, 97/24, 25/16

s. dir 110/16

saķın bk. **sakin**

s. 114/16, 117/19, 124/12, 50/9, 88/18

sakine (Ar.) (bir yerde) oturan

s.+lerin 124/9, 129/27, 37/16

sakla- 1. gizli tutmak, duyurmamak 2.

kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak 3. görünmesine engel olmak

s.-dı 10/20, 25/9

s.-maya 9/13

s.-rsanız 30/1

s.-yib 21/18

saķla- bk. **sakla**

s. 115/9, 96/12

s.-ma 106/15, 22/8

s.-mam 101/2

s.-r 19/4

s.-sın 59/12, 97/13

s.-ya 46/14

s.-yacağım 23/27

s.-yanımsın 96/10

s.-yib 41/1

s.-yor 92/10

s.-yup 20/28

saklan- 1. saklamak eylemine konu olmak 2.

kendi kendini gizlemek

s.-ır 13/2

s.-mış 81/5

saķlı başkalarından saklanan, gizlenen

s. 13/20

saķsı çiçek yetiştirmekte kullanılan kap

s.+ları 45/13

salihlik (Ar.) günahsız ve temiz oluş

s. 102/13, 50/2, 50/8, 59/16, 60/1, 61/11, 62/22, 8/24, 93/9, z

s.+e (salihliye) 71/3

salim (Ar.) esen, sağlam, sağlıklı

s. 99/23

sallan- (bir kimse) yerinde dengeli bir şekilde durmayıp düşecek, devrilecek gibi olmak

s.-masını 32/14, 35/23

salt (Moğ.) sadece, yalnız, sırf

s. 52/26, 85/2, 98/24

saltanatlı (Ar. +T.) gösterişli, görkemli

s.+ 130/8

saman genellikle arpa, buğday gibi ekinlerin harmanda dövüldükten, taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları

s. 42/8

s.+dan 42/2

san- ...olduğunu düşünmek, addetmek, farz etmek

s.-iyor 107/14, 121/11

sandık (Ar.) içine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası

s.+larının 12/8

saniye (Ar.) bir dakikanın altmışta biri olan zaman birimi

s. 8/4

sap otlarda toprak üstünde bulunan ve bitkinin dal, yaprak, çiçek gibi bölümlerini taşıyan, ağaçlarda odunlaşarak gövde durumunu alan bölüm

s.+ı 50/14

sapla- sivri uçlu bir şeyi hızla batırmak

s.-yacak 73/23

s.-yarak 69/12

sar- bir şeyi başka bir şey dolayarak onunla kaplamak, sargı, örtü vb. şeylerin içine almak, örtmek

s.-arak 14/5

sarar- korku, üzüntü, coşku vb. sebeplerle yüzün rengi solmak

s.-miş 14/12

s.-mşdır 75/18

sarb çıkılması ve geçilmesi güç, çok dik, yalçın

s.+dır 122/17

sarf (Ar.) harcama, tüketme, kullanma

s. 121/18, 69/20

sarhoş (Far.) alkollü içki ya da keyif verici bir madde kullanarak kendini bilmeyecek duruma gelmiş (kimse)

s. 12/28

sarı 1. altın rengi 2. bu renkte olan 3. (yüz için) solgun, soluk

s. 52/21

sarmaşık sarmaşıkgillerden, tırmanıcı bir bitki

s.+lar 50/17

sat- bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek

s.-arak 45/28

s.-ıb 46/1

satdır- satmasını sağlamak, satmasına yol açmak

s.-ıb 46/7

satın al- satın almak işi

s.-abilirsin 54/12

s.-alım 54/15

s.-arak 45/11

s.-ır 45/8-9

s.-sın 54/8

satıl- bir bedel karşılığında başkasına devredilmek

s.-ır 54/10

satın alın- satın almak eylemine konu olmak

s.-abilir 53/27, 53/22

satın alabil- satın almaya gücü yetmek ya da satın alma olasılığı bulunmak

s.-irsin 53/16

[=1]

satun al- bk. satın al-	s.+imiz 83/24
s.-arak 46/2	s.+inden 111/5
s.-miş 45/26	s.+lerim 103/13
	s.+lerini 100/20
savuş- bulunduğu yerden aceleyle, gizlice veya dikkati çekmeden ayrılmak	seçil- seçmek eylemine konu olmak
s.-du 21/21	s.-ip 9/28
s.-ub 7/21	s.-miş 120/1
say- 1. dikkate almak, hesaba katmak 2. arka arkaya söylemek, sıralamak	seda (Ar.) ses
s.-acağım 106/7	s. 101/17, 116/28, 117/26, 16/6, 24/17, 30/9, 41/28, 79/10, 97/2
s.-ar 25/20	s.+dır 116/28
sayı- saymak eylemine konu olmak	s.+lar 67/22
s.-an 44/24, 77/25	a.+ları 63/4, 8/3
s.-maz 28/7	s.+larıdır 128/12
sayısız sayılamayacak kadar çok olan	s.+ler 42/24, 7/13
s. 129/2	s.+sı 117/24, 126/11, 13/4, 42/22 , 85/10
sayir (Ar.) başka, öbür, öteki	s.+sıdır 43/28-44/1
s. 54/11, 76/8	s.+sını 70/1
	s.+ya 42/27
sayri bk. sayir	sefa (Ar.) 1. gönül şenliği, kedersizlik 2. eğlence, neşe
s. 13/21	s. 111/24, 115/19, 12/14, 42/26, 57/28, 62/10
sayy- bk. say-	s.+yi 56/17
s.- arlar 53/26	sefalet (Ar.) yoksulluk, yoksulluk sıkıntısı
saz (Far.) genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen ince kamış, hasırotu, kofa gibi bitkilerin ortak adı	s. 102/11, 20/2, 57/13
s. 50/19	s.+de 107/12, 76/15
s.+lar 66/19	s.+den 126/22
sebep (Ar.) bie şeyin olmasına veya belli bir hâlde bulunmasına yol açan şey	s.+imizin 107/14
s. 101/19, 57/9, 69/19	s.+le 120/24
s.+den 42/15, 47/20, 68/6, 19/13	s.+lerini 20/17
s.+i 60/22, 101/18, 102/1	sefayet bk. sefalet
	s.+ini 60/28

sefil (Ar.) sefalet çeken, yoksul s. 116/13, 23/17, 56/9, 57/28, 74/17, 82/28, 85/17, 87/22, 95/18, 99/10, 99/15, 99/7 s.+e 24/16, 87/15, 94/15 s.+i 109/2	s.+nın 102/12, 110/8, 33/29, 34/29 s.+ya 107/1, 107/29, 123/22, 78/22, 87/14 s.+yi 126/12
sefile (Ar.) sefalet çeken, yoksul s. 24/7	semavi (Ar.) göksel s. 102/24, 123/24, 96/8
seğan (Erm.) sofra s.+ı 30/15	semeri (Yun.) hiçbir iş yapmadan vakit gerçirme s.+si 86/23
sekizinci sırada yedinciden sonra gelen s. 86/17	sen teklik ikinci kişiyi gösteren söz s. 100/17, 100/18, 102/25, 105/12, 105/14, 107/9, 109/1, 110/17, 110/24, 114/26, 114/29, 116/5, 117/20, 118/21, 119/25, 119/26, 121/11, 121/6, 122/16, 123/25, 125/29, 23/23, 24/19, 48/3, 52/24, 53/15, 53/23, 55/12, 55/22, 56/23, 57/29, 61/28, 62/8, 75/26, 75/28, 76/24, 77/11, 78/20, 82/16, 82/19, 82/20, 83/23, 85/14, 88/27, 90/15, 92/12, 92/12, 96/13, 96/9, 99/17, 99/5, 99/7, 107/10 s.+a (sana) 108/18 s.+a (sana) 101/1, 103/2, 105/14, 106/14, 108/23, 109/4, 111/28, 114/27, 115/26, 115/7, 115/9, 118/22, 120/20, 123/24, 125/28, 127/18, 127/2, 23/26, 55/21, 57/12, 58/1, 58/2, 61/28, 63/22, 63/9, 70/11, 70/17, 73/14, 83/18, 85/19, 86/2, 90/18, 97/14, 98/4, 98/6, 125/20, 125/26, 27/15, 55/20, 71/14 s.+de 101/19, 106/27, 121/11, 78/8, 99/9 s.+den 101/1, 107/3, 120/11, 52/4, 82/16, 83/21, 84/2, 91/23, 97/15 s.+i 103/16, 103/5, 105/13, 112/1, 115/21, 116/22, 118/5, 119/25, 121/10, 121/5, 126/1, 126/26, 14/18, 19/23, 55/27, 57/8, 58/2, 58/4, 62/23, 63/16, 63/3, 63/5,
sel (sıvılar için) bol ve gür akmak s. 10/13, 123/9, 36/19, 65/1, 66/23, 74/10 s.+i dir 23/14	
selam (Ar.) esenleme, merhaba s.+lar 63/5	
selamla- (Ar. +T.) selam sözünü söylemek ya da davranışını yapmak, selam vermek, esenlemek s.-dı 97/12	
selamet (Ar.) her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu s. 18/3, 27/8, 96/13	
sele (Ar.) derinliği az, genişçe sepet s.+sini 73/3	
sema (Ar.) gökyüzü, göğün görünen yüzeyi s. 116/27, 119/4, 92/26 s.+da 19/29, 25/4, 26/2 s.+dan 42/12, 79/9, 84/7	

71/15, 80/11, 80/12, 82/18, 89/6, 89/7,
90/13, 90/26, 97/13, 98/24, 98/25, 99/12,
112/2

s.+in 100/22, 103/11, 103/3,
107/13, 107/15, 108/17, 110/10, 110/19,
115/1, 118/24, 121/5, 123/29, 125/18,
126/26, 126/3, 127/16, 18/11, 18/12, 25/5,
33/29, 43/2, 47/28, 53/20, 55/11, 55/25,
57/22, 60/15, 61/26, 62/10, 75/22, 83/14,
85/16, 85/17, 88/20, 93/9, 99/25

s. dir 58/6

sensiz sen olmaksızın

s. 115/28

sena (Ar.) övme

s.+lar 79/18

s.+y 28/3

sene (Ar.) yıl

s. 105/2, 124/13, 130/17, 39/19,
64/16

s.+de 125/22

s.+den 108/19

s. dir 41/20

s.+ler 5/5, 130/26

s.+si 114/17

s.+sinin 95/15

sepet (Far.) bir şeyler taşımak için kullanılan
kap

s. 124/22, 125/8, 58/20, 74/16

s.+im 74/18

ser- boylu boyunca yere yatırmak, düşürmek
ya da çok hırpalamak

s.-di 69/13

seril- 1. yayılmak, döşenmek 2. bitkin bir
durumda yere uzanmak

s.-di 15/2

s.-miş 49/3

serancem (Far.) bir olayın, bir işin sonu

s.+lere 20/2

seraskerlig (Far. +Ar. +T.) seraskerin görevi
ya da makamı

s. 63/12

serbest (Far.) 1. istediği gibi davranabilen,
hiçbir koşula, sınırlamaya bağlı olmayan 2.
bağlı, bağımlı ya da tutuklu olmayan

s. 106/26, 30/19

serbestce (Far. +T.) özgür, serbest (bir
biçimde)

s. 88/23

serbestlik (Far. +T.) serbest olma durumu

s.+den 84/24

serin (hava için) ılıkla soğuk arası, az soğuk

s. 73/13

serkerde (Far.) 1. lider, baş 2. elebaşı

s.+leri 15/13, 16/3

s.+lerinin 17/14

s.+si 15/3

ses 1. kulağın duyabildiği titreşim, seda

s. 101/13, 111/16, 114/8, 115/14,
116/21, 117/10, 118/1, 128/2, 14/25, 15/7,
22/20, 35/26, 44/3, 66/10, 7/24, 74/5, 78/25,
81/16, 90/22

s.+i 100/8, 117/15, 80/6

s.+in 90/14

s.+indende 117/16

s.+ine 42/24, 90/15

s.+ini 116/25, 35/21, 65/3

s.+ler 36/6

- s.+leri 42/19, 9/17
s.+lerini 125/15
- sesli** ses çıkararan, sesi olan
s. 42/17
- sev-** 1. sevgi ve bağlılık duymak 2. birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek 3. çok hoşlanmak
s.-diyi 19/20, 20/27, 70/13, 70/5, 86/10, 96/18
s.-diyim 119/16
s.-diyimizi 20/15
s.-elim 20/10
s.-enler 28/21
s.-er 104/12, 25/10, 69/28
s.-erim 56/16, 56/17
s.-eriz 126/1, 126/2, 20/13, 70/26
s.-ersen 121/21
s.-iyor 92/8
s.-mediyiniz 27/3
s.-mekde 79/23
s.-melidir 82/9
s.-meliyiz 19/17
s.-meye 20/7
s.-meyi 19/16
s.-meyorsınız 27/3
s.-miş 96/27
- sevil-** sevmek eylemine konu olmak
s.-ir 19/18, 91/9, 93/23
s.-meklikden 68/11
s.-meye 64/15
- sevin-** sevinçli bir ruh durumuna girmek, sevinç duyumsamak
s. 107/28
s.-ecek dir 88/27
s.-erek 68/15, 80/14
- sevgülli bk. sevgülü**
s. 90/26
- sevgüllü bk. sevgülü**
s. 64/27, 19/13
- sevgülü bk. sevgülü**
s. 25/2
- sevgüllü bk. sevgülü**
s. 76/29, 78/8, 80/1, 80/16, 83/10, 91/19, 12/5, 5/18, 8/25
s.+lerim 82/9
s.+m 85/25, 47/29
- sevgülü** sevilen ve âşık olunan kimse, dost, yâr
s. 104/5, 107/27, 108/22, 115/6, 118/29, 119/4, 120/12, 120/16, 120/5, 121/6, 122/16, 125/17, 126/21, 127/10, 129/29, 130/16, 69/6, 86/1, 90/14, 91/15, 23/18
s.+m 104/15, 122/11, 23/23, 22/22
s.+si 24/10
- sevinc bk. sevinç**
s. 103/2, 107/2, 107/20, 107/25, 108/24, 122/21, 122/25, 127/22, 129/26, 61/15, 63/4, 76/6, 92/21
s.+den 121/14, 113/4
s. dir 122/23
s.+e 112/2
s.+lerinden 91/13
s.+imden 108/15, 109/8, 119/6
s.+inden 109/11, 120/7, 126/17
s.+ini 108/9
s.+inizi 128/5
- sevincli** sevinen, sevinci olan
s. 102/26, 104/19, 108/10, 25/11, 59/10, 59/3

sevinçlik sevinçli olma durumu
s.+den 123/10

sevinç istenen veya hoşça giden bir şeyin
olmasıyla duyulan coşku
s. 104/9, 13/11

sevinçli bk. **sevincli**
s.55/14

seyirt- koşmak
s.-di 126/18
s.-diyinde 122/13, 49/2

seyird- bk. **seyirt-**
s.-erek107/26, 74/16
s.-ib 109/7, 117/27, 78/17
s.-üb48/19
s.-üb 115/16

sez- anlamak, fark etmek
s.-erek 10/9

sezdir- sezmesine yol açmak, belli etmek
s.-meyerek 55/13

sıçra- bir uyarı veya heyecan sebebiyle
ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur
gibi sarsılmak
s.-yarağ 91/13

sıçıra- bk. **sıçra-**
s.-yacağım109/9
s.-yib 109/29, 126/17

sidk (Ar.) 1. doğruluk, gerçeklik 2. içten
bağlılık, içtenlik
s.+1 78/23

sıfat (Ar.) yüz, kılık ve dış görünüş
s.+1 104/1, 92/29

sıhhat (Ar.) sağlık, esenlik
s.+i 55/1

sıkıl- içine sıkıntı gelmek, yüreği daralmak,
üzülüp keyfi kaçmak
s.-dın 42/6

sımarla- emanet etmek
s.-dık 89/7

sıparış (Far.) bir şeyin yapılmasını,
gönderilmesini, getirilmesini isteme
s.+1 95/5

sık birbirine çok yakın olan
s. 39/6

sık- 1. çevresine bir şey sararak ya da
sarılarak basınç altına almak 2. üzme,
zorlamak
s.-arağ 106/18, 63/16
s.-dı 76/6
s.-ib 128/2
s.-ma 92/12

sıki dar
s. 67/19

sıkıl- bk. **sıkıl-**
s.-an 16/9

sıkıntı bunaltıcı durum, zorluk, eziyet,
meşakkat
s.+ları 61/27

sıkışdır- 1. bir insan veya nesneyi sıkıca duracak bir biçimde bir yere yerleştirmek, koymak ya da orada tutmak 2. zorlamak s.-ayım 119/26 s.-iyor 98/27	s.+lar 28/4
sıra 1. yan yana, art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi 2. bu biçimdeki topluluğun durumu 3. belli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu 4. bir şeye ayrılan, uygun görülen veya rastlayan zaman s. 125/13, 86/20 s.+da 7/22, 91/16 s.+sına 32/21, 47/1 s.+sında 88/10	sicil (Ar.) resmi belgelerin kaydedildiği kütük s.+ini 61/29
sırma 1. altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel 2. sırma ile yapılmış veya süslenmiş s. 28/8	sikke (Ar.) madeni para s.+ye 53/19
Sıten Bir şahıs ismi s. 68/17, 68/20, 68/26, 69/11, 69/2	sil- bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek s.-di 65/4 s.-er 79/1 s.-erek 80/18 s.-me 117/17
sıtkı (Ar.) 1. yalan söylemeyen, dürüst 2. doğrulukla ilgili s. 107/5	silah (Ar.) savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç s. 39/26, 9/27
siyyır- (kılıfta bulunan kılıç, tabanca vb.yi) çekerek çıkarmak s.-araç 14/6	simsiyah (T. +Far.) her yanı kara, çok kara, kapkara s. 67/6
sızla- büyük üzüntü duymak s.-madan 108/19	sival bk. süal s.+ı 82/22
sızlan- dert yanmak, yakınmak s.-dır 18/15	siyah (Far.) 1. en koyu renk, kömür rengi, kara 2. kara renkte olan 3. kötü s. 122/6, 28/24, 46/28, 67/10, 72/29, 73/5
siah bk. siyah s. 28/9	siz çokluk ikinci kişi zamiri s. 121/9, 15/10, 16/23, 27/2, 32/12, 32/7, 33/9, 55/3, 56/12, 8/29, 81/21, 92/10 s.+de 128/23 s.+den 128/16, 22/11, 29/21, 29/25 s.+e 100/23, 100/27, 114/22, 127/28, 128/9, 26/26, 32/15, 32/4, 37/15,

47/13, 47/20, 82/10, 82/4, 82/7, 83/28, 83/6,
93/5, 16/14, 27/16, 81/22

s.+i 110/11, 111/19, 16/7, 27/4,

32/6, 37/26, 40/3, 82/27, 82/28

s.+in 101/3, 110/27, 111/4, 127/27,

128/4, 26/29, 29/14, 32/1, 44/9, 47/12,

47/17, 56/14, 56/18, 60/6

s.+leri 16/11, 26/28, 27/1

s.+lerin 17/4

sofra (Ar.) 1. çevresine oturulup yemek
yenilecek şekilde düzenlenmiş masa 2.
yemek

s.+dan 129/4

s.+nın 58/21

s.+sının 128/27

sogra bk. **soğra**

s. 102/10, 99/28

soğra 1. daha ileri bir zamanda, müteakiben,
önce karşıtı 2. daha uzak ve ileri bir yerde 3.
makam, sıra, değer ve önemde arkada oluşu
bildiren bir söz

s. 105/1, 105/2, 105/21, 106/15,

110/25, 112/17, 12/13, 126/22, 127/20,

128/11, 13/12, 13/24, 130/14, 130/19, 16/13,

17/16, 17/24, 19/25, 23/12, 23/24, 26/20,

26/23, 26/27, 29/16, 29/2, 30/27, 31/9, 33/3,

34/13, 34/26, 34/9, 35/19, 35/21, 35/26,

35/3, 41/17, 41/26, 48/14, 49/11, 51/15,

6/29, 60/13, 63/1, 63/28, 64/13, 64/16, 64/6,

7/18, 71/22, 72/15, 77/20, 89/1, 9/17, 90/12,

91/2, 92/25, 93/12, 94/9, 95/6, 96/15

sol- 1. rengini yitirmek, rengi uçmak 2.
diriliğini yitirmek

s.-masın 70/13

s.-muş 75/18

s.-muşlar 70/11

soldur- solmasına sebep olmak

s.-muşlar dır 120/19

solguluk solgun olma durumu

s.+un (solguluğun) 78/28

son 1. simdiki zamana en yakın zamandan
beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş
olan, ilk karşıtı 2. en arkada bulunan 3. artık
ondan ötesi veya başkası olmayan 4. uç,
sınır 5. bir şeyin en arkadan gelen bölümü,
bitimi, nihayet, akıbet

s. 102/10, 104/26, 107/14, 22/26,

23/26, 26/12, 49/9, 6/4, 65/6, 82/18, 87/14

s.+larında 29/10

s.+u 61/22

sor- birine soru yönelterek herhangi bir
konuda bilgi istemek, sual etmek

s.-du 101/17, 42/18, 55/14, 93/5,

99/18

s.-ub 66/11

sovuk bk. **sovuğ**

s. 40/11, 44/10

sovuğ 1. ısının üşütecek kadar az veya
düşük olması durumu 2. ısısı düşük olan,
sıcak karşıtı 3. sevimsiz veya yersiz,
antipatik

s. 116/3, 67/14, 7/12

soy- birinin giysilerini çıkarmak

s.-maya 12/4

söhbət (Ar.) dostça, arkadaşça konuşarak
hoş bir vakit geçirme, hasbihâl

s. 29/28

s.+den 22/4

s.+ine 102/8, 127/24

s.+ini 118/14, 59/13

s.+lerin 55/25

sök- bir şeyi bulunduğu, tutunduğu yerden gevşeterek ya da güç kullanarak çıkarmak

s.-düler 13/22

söyle- 1. düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak 2. bir düşüncüyü ileri sürmek, ortaya atmak 3. yapılmasını istemek 4. haber vermek

s. 105/18, 106/13, 106/14, 106/19, 118/21, 118/29, 120/13, 120/3, 121/16, 22/7, 23/1, 68/4, 78/27, 88/20, 91/7, 105/19

s.-di 122/4, 124/8, 32/4, 51/13, 68/21, 70/15

s.-diklerini 26/12

s.-diniz 26/25

s.-diyinden 94/17

s.-ip 74/9

s.-meden 46/27

s.-mek 105/18

s.-memiş 30/7

s.-mesinler 97/25

s.-meye 49/6, 64/21, 89/23, 98/2

s.-meyi 25/19

s.-meyiniz 84/1

s.-r 103/20, 58/18

s.-yemeyerek 21/21

s.-yemeyib 78/14

s.-yerek 116/16, 117/27, 23/6, 41/25, 82/5

s.-yeyim 106/26

s.-yin 56/2

s.-yiniz 81/22

s.-yor 80/15

s.-yüb 23/4, 23/8, 51/9

s.-yyorsun 108/12

s.-yyorsunuz 53/28

söyleyebil- söyleme olanağı ya da olasılığı bulunmak

s.-di 22/21

söyleş- karşılıklı konuşmak, hasbihâl etmek, sohbet etmek

s.-mekde 81/1

s.-en 100/22

s.-eyim 99/26

söz 1. bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan sözcük dizisi 2. bir işi yapacağını kesin olarak vadetme

s. 126/8, 127/23, 21/20, 27/24, 29/27, 29/7, 36/9, 44/17, 69/18, 97/23

s.+lerden 106/15, 78/26

s.+leri 121/15, 29/4

s.+lerimi 80/15

s.+lerin 84/6

s.+lerine 30/4, 53/13

s.+üme 61/22

s.+ün 99/8

s.+ünden 76/4

s.+ünü 83/20

su 1. renksiz, kokusuz, tatsız madde 2. bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu

s. 20/16, 36/28, 40/3, 42/11, 83/16

s.+da 37/2

s.+ya 42/14

s.+yyun 42/21

sui hal (Ar.) kötü davranış

s.+larından (31/8)

susuz susamış olan

s.+lara 20/16

s.+sun 58/10

sun- bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek

s.-ar 108/29

s.-arım 127/1, 71/2

s.-du 29/12

s.-madan 17/27

s.-maksızın 111/13

s.-ması 90/2

s.-sam 109/5

s.-ub 41/29

suret (Ar.) biçim, tarz

s.+de 26/28

surp (Erm.) kutsal

s. 49/8

sus- konuşmasını kesmek

s. 117/1, 117/1

sus dur- susmasını sağlamak, konuşmasını önlemek

s.-mağ 123/12

suy bk. **su**

s.+a 66/17

s.+u 33/2

süal (Ar.) bir şey öğrenmek için birine yöneltilen ve karşılık gerektiren söz, soru

s. 21/2, 51/26, 94/9

süd bk. **süt**

s. 41/8, 54/18, 82/6, 83/17, 90/24

s.+den 82/6

s.+i 82/5

s.+ün 84/3

sümbül (Far.) zambakgillerden, çok yıllık bir süs bitkisi

s.+in 93/6

sümbül bk. **sümbül**

s.+in 93/8

sür- 1. devam etmek 2. olmaya devam etmek

s.-eceyini 37/29

s.-meyüb 17/23, 47/5

s.-müş 36/29

süret bk. **suret**

s.+i 29/10

s.+ler 92/20

sürü bir arada yaşayan hayvan topluluğu

s.+leri 54/16

s.+min 56/28

s.+süne 79/17, 81/10

süs süslemeye, süslenmeye yarayan şey, bezek, süs püs

s. 93/25

süslet- süslemek eylemini yaptırmak

s.-mek 45/10

süt kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerinden gelen, besin değeri yüksek, beyaz sıvı

s. 85/20

süval bk. **süal**

s. 7/28

s.+lar 95/9

S. Hagorpoarian Bir şahıs ismi

s.+a 25/12

şafak (Ar.) güneş doğmadan az önce beliren aydınlık

ş.+ın (şafağın) 51/2

şah(ı)s (Ar.) kişi

ş.+ın (şahsın) 103/9

şahsi (Ar.) kişiye ait, kişiyle ilgili

ş. 16/16

şayir (Ar.) 1. şiir söyleyen veya yazan kimse

2. hayal gücü geniş olan, duyarlı, duygulu (kimse)

ş.+ın 109/15

şamadan (Ar. +Far.) mumluk

ş.+lar 28/7

şamata (Ar.) gürültü, patırtı

ş.+lar 7/24

ş.+larım 97/16

ş.+sıdır 10/21

ş.+sını 11/16

şapka (Rus.) keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlık

ş. 51/21

şaka güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan hareket veya söylenen söz

ş. 118/27

şarab (Ar.) içki

ş. 12/10, 12/25, 59/1

ş.+ı 32/26

ş.+ın 59/26

şarabhana (Ar. +Far.) 1. şarap yapılan yer

2. şarap satılan veya içilen yer

ş.+lar 16/19

şarap bk. şarab

ş. 68/16

şart (Ar.) koşul

ş.+ları 29/29

şavaş kal- şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez olmak, çok şaşırarak

ş.-ıb 21/20

şaşır- hayret etmek

ş.-ıyorum 119/7

şaşırıcı şaşkınlık veren, şaşırtan

ş.17/22

şayan (Far.) uygun, yaraşır, değer, layık

ş. 107/7, 122/6, 13/13, 41/3, 72/2,

81/18, 81/21, 89/18

şayan (Far.) uygun, yaraşır olanı

ş.+ı 24/8

şaz (Far.) sevinçli, memnun

ş. 102/18, 59/5

şazlık (Far. +T.) sevinçli olma durumu

ş. 129/26

şazet- sevinçli kılmak, memnun etmek

ş.-di 119/19

şazşağalı 1. görkemli, gösterişli 2. parıltılı
ş. 130/1

şeç- benzerleri arasında hoşla gidene şeçip
almak veya yararlanmak için ayırmak
ş.-ib 52/2

şedid (Ar.) şiddetli
ş. 112/13, 28/1

şeh(i)r (Far.) yerleşim alanı, kent
ş. 41/15, 65/10
ş.+lerin 55/7
ş.+lerin (şehrilerin) 55/3

şehir u tariye (Far. +Ar.) şehre ansızın
gelen bela
ş.+lerini 6/25

şenlikli birçok kimsenin oturduğu, kalabalık
ve hareketli yer
ş.76/21

şeref bk. **şerref**
ş. 89/20

şerreflu (Ar. +T.) şerefli
ş.+lu 29/18

şerif (Ar.) 1. kutsal, şerefli 2. soylu, temiz
ş.+e 6/2

şerref (Ar.) 1. başkasının, birine gösterdiği
saygının dayandığı kişisel değer, onur 2.
toplumca benimsenmiş iyi şöhrat
ş. 127/19, 55/21
ş.+ine 110/12, 111/17, 128/20
ş.+lerini 21/18

şerrefle- (Ar. +T.) kendisiyle övülmeye hak
kazandırmak
ş.123/28

şerrefledir- (Ar. +T.) onurlandırmak
ş.-in 128/23

şey (Ar.) 1. belirsiz kelime 2. nesne, madde,
cansız varlık

ş. 101/2, 101/4, 105/15, 105/17,
106/15, 109/8, 12/12, 13/25, 19/19, 22/8,
27/13, 30/24, 31/22, 44/19, 45/25, 46/10,
47/11, 52/12, 53/26, 53/7, 55/17, 55/5, 56/8,
64/26, 72/18, 74/28, 76/18, 76/3, 78/14,
81/26, 81/3

ş.+den 100/18, 19/15, 23/25, 77/14,
96/2

ş.+e 106/8, 108/4, 111/12, 54/14,
77/10, 8/13

ş.+i 102/3, 117/24, 14/2, 15/5,
26/20, 32/20, 34/19, 49/21, 52/29, 22/11

ş.+im 83/28, 99/1

ş.+imi 116/14, 116/15, 18/7

ş.+in 108/20

ş.+ler 120/27, 125/26, 54/10, 85/15,
96/30

ş. dir 120/27

ş.+ler dirler 59/23, 60/1

ş.+lere 94/28

şıcıra- ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri
tepererek hızla yukarıya veya ileriye atılmak
ş.-maya 120/7

şiddetlu (Ar. +T.) etkisi çok olan
ş. 26/27

şiddetlen- şiddeti giderek artmak, hızlanmak
ş.-erek 6/22

şifasız (Ar. +T.) iyileşme olanağı
bulunmayan, ilacı olmayan
ş. 58/10

şikayet (Ar.) hoşnutsuzluk belirten söz
ş. 25/24

şimden şimdiden
ş. 16/12

şimdi şu anda, içinde bulunduğumuz
zamanda
ş. 101/27, 102/22, 108/13, 109/27,
115/6, 118/4, 120/1, 120/13, 120/17, 120/8,
121/11, 121/17, 122/18, 130/4, 14/26, 26/22,
63/7, 74/23, 83/23, 88/26, 90/26, 91/21
ş.+den 27/6, 33/9, 37/19
ş. dir 110/6, 111/3
ş.+ye 30/6

şimdilik şimdiki durumda ya da zamanda,
şu duruma göre
ş. 58/22, 83/11

şirin (Far.) sevimli, cana yakın
ş. 123/26

şiş- vücudun bir yeri içine yabancı maddenin
girmesiyle veya başka bir etkiyle gerilmek,
kabarmak
ş.-miş 75/9

şişe (Far.) 1. içerisine sıvı konulan dar ağızlı
uzun kap
ş.+lerin 42/16

şöhret (Ar.) herkeçe bilinme, tanınma, ünlü
olma durumu, ün
ş.+ inizi 47/23

şöyle 1. şunun gibi, şuna benzer biçimde 2.
şu yolda, şu biçimde
ş. 101/8, 102/9, 127/24, 128/2, 40/1,
50/27, 62/5, 76/22

şu bu kelimesine göre yerde, zamanda veya
söz zincirinde biraz uzak olanı niteleyen söz
ş. 10/8, 104/23, 106/5, 106/8,
108/17, 115/6, 12/8, 121/13, 125/1, 125/21,
127/26, 128/24, 129/9, 14/28, 16/8, 17/4,
22/21, 22/29, 25/14, 27/15, 30/11, 31/5,
42/6, 47/12, 47/26, 47/29, 52/7, 54/22,
54/28, 58/25, 58/30, 58/6, 59/6, 60/6, 63/8,
70/14, 73/11, 73/13, 73/25, 74/3, 77/9,
78/25, 79/12, 79/6, 8/12, 82/22, 84/22,
85/17, 85/18, 88/16, 89/1, 9/29, 93/18, 97/27
ş.+dır 27/13
ş.+na 105/7
ş.+nu 29/22, 32/4
ş.+nun 94/26

şupelen- kuşkulanmak
ş.-sin 34/8

şura anlatana veya söyleyene göre biraz
uzakta olan yer, şu, yer
ş.+da 87/27
ş.+dan 15/8
ş.+ya 128/20

şüfe bk. **şüphe**
ş. 34/2

şükranîyet (Ar.) şükranlık
ş.+le 123/21

şükür (Ar.) 1. Tanrı'ya duyulan minneti dile
getirme 2. mutlu bir olay veya durumdan,
yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu
bildirme

ş. 108/23, 108/5, 111/25, 111/27
ş.+ler 111/3, 127/1, 73/14

şüpe bk. şüphe

ş.+si 27/14

şüpesiz (Ar. +T.) muhakkak, kesin olarak,
kesinlikle

ş. 73/26, 82/8, 101/3, 118/17, 83/13,
91/28

şüphe (Ar.) kararsızlıktan doğan ve tam bir
hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku

ş. 80/1
ş.+sini 94/17

şüphelen- kuşulanmak

ş.-meye 94/7

şükür bk. şükür

ş.+ler 61/20

-T-

ta (Far.) dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla
birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin,
bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği
noktayı, zaman ve uzaklık bakımından
abartmalı bir biçimde anlatan bir söz

t. 101/13, 102/5, 107/6, 113/11,
28/5, 86/11

tahta (Far.) düz, enlice, uzun ve az kalın
biçilmiş ağaç

t. 44/14

taht (Ar.) 1. alt, aşağı 2. yer

t.+ına 107/6

taaccüb (Ar.) şaşma, hayret etme

t. 101/28, 101/29, 109/8, 110/27,
114/26, 30/5, 47/27, 52/20, 54/23, 93/15,
97/19

t.+i 116/25

t.+ini 108/8

t.+ini 101/15

t.+inizin 101/18

taacub bk. taaccüb

t. 29/15

taacübiet (Ar.) şaşkınlık, hayretlik

t. 114/28

taacüp bk. taaccüb

t. 51/28

Taala (Ar.) “Şanı yüce olsun” anlamında
olup, Allah, Hak, Tanrı sözcüklerinden sonra
gelir

t.+nın 18/3

Taale (Ar.) “Şanı yüce olsun” anlamında
olup, Allah, Hak, Tanrı sözcüklerinden sonra
gelir

t.+nin 130/23, 118/3

taba (Ar.) uyruk

t.+ları 130/10

tabi (Ar.) birine veya bir şeye uyan, onun
arkası sıra giden

t.+leri 28/20

tabiyi (Ar.) 1. alışılmış olan, olağan, normal
2. normal düzene, akla ve mantığa uygun
olan

t. 29/17, 54/28

tabiat (Ar.) insan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa
t.+i 6/5

tabiet bk. tabiat
t.+i 68/10

tabiyat bk. tabiat
t.+ın 42/25
t.+lar 60/1

tabiyen (Ar.) bağlı olarak
t. 50/26

tabiyet bk. tabiat
t.+i 122/23
t.+in 59/22

tac (Ar.) soba, mangal vb. şeylerin altına konulan metalden veya tahtadan yapılan tepsiye benzer altlık
t. 93/24, 96/17, 51/19
t.+ı 28/11, 96/23
t.+lar 62/14, 113/19, 124/18

taciblu (Ar.) 1. şaşırtıcı 2. hayrete düşüren
t. 101/12

taciz (Ar.) huzursuz kılmak, rahatsız etmek
t. 21/8, 26/28, 97/17

taciz et- canını sıkmak, tedirgin etmek
t.-tim 97/17

taciz iyle- bk. **taciz et-**
-mekde 21/8

tacüb 1. şaşırtma 2. hayrete düşürme
t. 94/3

taç bk. tac
t. 70/27, 88/3

tat- dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak
t.-araç (tadarak) 130/9

tağ 1. yerkabuğunun çıkıntılı, çok yüksek bölümlerine verilen ad
t. 5/10

taham (Ar.) yemek yemek
t. 39/20, 54/4
t.+ını 48/14
t.+ınıızı 37/24

tahammülsiz (Ar. +T.) dayanamayan, sabredemeyen
t. 60/8

tahamül (Ar.) zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma
t. 109/21, 120/23, 122/24, 20/3, 39/1, 48/5, 72/22, 74/13
t.+ini 56/28

tahmül bk. tahamül
t.+süz 115/29

tahtik (Ar.) 1. doğrulama 2. onay, onaylama
t. 94/10

tahut (Ar.) bir şey yapmayı üstüne alma, üstlenme
t. 85/21

[=1]

tahvil (Ar.) 1. değiştirme, dönüştürme, çevirme, döndürme
t. 30/28

taib (Ar.) 1. günahlarından dolayı pişmanlık
duyup Allah'tan af dileyen müslüman 2.
tövbe eden

t. 29/19

tain (Ar.) atama

t. 76/9

takım birbirini tamamlayan şeylerin bütünü

t. 21/1

talan (Ar.) yağma, çapul

t. 15/16, 16/22, 17/10, 6/26

talaş (Ar.) herhangi bir sebeple acelecilik

t. 80/14, 81/4

taleb (Ar.) isteme, dileme, arzu etme

t. 29/21

talim (Ar.) öğretmek, belletmek

t. 84/20

t.+i 63/2

taltif (Ar.) iyilik ederek gönül alma

t. 55/28, 56/5

tam (Ar.) eksiksiz, bütün

t. 114/16, 118/17, 33/28, 50/23

t.+dır 100/27

tamah (Ar.) açgözlülük

t. 25/17

t.+i 69/15

tamaşa (Far.) hoşlanarak bakma, seyretme

t. 14/7

tamir (Ar.) onarma, onarım

t. 130/5

tamme (Ar.) tam sözcüğünün

taamlamaalarda ortaya çıkan aynı manadaki
müennes şekli

t. 19/2

tanbura (Ar.) Türk halk müziğinde, telli ve
çalgıçla çalınan çalgıların genel adı

t.+lardan 85/13

tane (Far.) başlı başına bir varlık teşkil eden
şeylerin her biri için kullanılan sayı birimi

t.+sini 75/24

tanecig bk. **tanecik**

t. 101/9, 96/3

tanecik (Far. +T.) küçük tane

t. 124/4

Tanrı Kâinatta var olan her şeyi yaratan,
koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah,
Rab, İlah

t. 123/25, 96/9

t.+m 76/24

Tanğr bk. **Tanrı**

t.+ı 120/11

tanı- 1. daha önce görülen, bilinen bir kimse
veya şeyle karşılaşıldığında bunun kim veya
ne olduğunu hatırlamak

t.-dığı 40/21

t.-dığımndan 37/17

t.-dım 119/16

t.-masın 37/26

t.-maya 64/19

t.-mış 49/20

t.-r 100/25, 85/5

t.-rım 17/7, 104/28, 62/12

t.-yarak 54/29
t.-yorlar 55/9
t.-yormusun 119/14
t.-yorsun 52/26
t.-yorsunuz 21/15

taniyabil- tanınması olanak içinde olmak
t.-esin 120/25

tanıl- kim veya ne olduğu bilinmek
t.-ması 95/23
t.-miş 50/8

tanıt- kim ve ne olduğunu anlatmak,
hakkında bilgi vermek
t.-dı 111/5
t.-dığımız 125/1

tap- tutku ile sevmek, bağlanmak
t.-tiken 5/11

tapın- Tanrı'ya veya ilah olarak tanınan
varlığa karşı inancını ve bağlılığını
bildirmek için belirli kurallara bağlı dinî
hareketlerde bulunmak
t.-iyorsunuz 56/14

taqdim (Ar.) (bir şeyi) kendinden büyük ve
üstün bir kimseye verme, sunma
t. 26/28, 70/7, 72/9

taqdir (Ar.) 1. beğenme, beğenip belirtme,
değer verme 2. yazgı
t.+i 78/9

taqım birbirini tamamlayan şeylerin bütünü
t.+ımı 21/2
t.+ları 12/23

taqiqe (Ar.) zaman ölçüsü olarak saatin
altmışta biri değerindeki zaman birimi
t.+de 106/6

taraf (Ar.) 1. yön, yan, doğrultu 2. yöre, yer
3. düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki
topluluktan her biri 4. bir kişinin soyundan
gelenlerin hepsi 5. bir şeyin belli bölümü,
kısmı

t. 10/28, 95/16
t.+a 109/19, 117/10, 98/9
t.+da 89/2
t.+daki 32/18
t.+dan 10/25, 109/18, 11/13, 38/5
t.+ı 12/19, 87/25
t.+ın 120/22, 44/1, 88/18
t.+ına 36/25, 81/10
t.+ında 39/12, 50/10, 50/19
t.+ından 7/23
t.+larda 42/16
t.+ları 38/7

tarik bk. **tarik**
t. 14/19

tarif (Ar.) 1. tanım 2. bir şeyin bulunduğu
yeri, çevre ile ilgisini belirterek açıklama
t. 115/12, 123/7, 33/7, 38/2, 98/4

tarik (Ar.) 1. yol 2. takip edilne yol, usul
t. 27/8

taru mar (Far.) dağınık, karışık, perişan
t. 8/20

tarz (Ar.) 1. özel oluş veya davranış biçimi,
üslup 2. bir kimsenin kendine özgü anlatım
biçimi 3. biçim, yol
t. 46/3

t.+da 104/22, 109/26, 113/23,
114/23, 12/6, 125/28, 127/7, 130/1, 130/4,
18/18, 21/12, 22/17, 30/6, 36/29, 40/19,
44/4, 46/15, 62/15, 69/29, 80/24, 80/8, 9/18,
90/13, 93/14

t.+ımı 21/9

tas (Ar.) genellikle içine sulu şeyler konulan
metal vb.nden yapılmış kap

t. 40/2

tasavur (Ar.) düşünce, niyet

t.+um 53/4

tasavur et- (Ar. +T.) zihinde şekillendirme

t.-dim 44/12

t.-diyim 53/5

tasdik it- (Ar. +T.) doğru ve yerinde bularak
kabul etme

t.-elim (idelim) 20/14

tasdik olun- (Ar. +T.) onaylanmak

t.-du 48/12-13

tasdik et- bk. **tasdik it-**

t.-sin 103/28

t.-di 126/24

t.-üb (edüb) 83/20

tasvir (Ar.) resim

t.+i dir 118/17

t.+ini 87/15

taş 1. rengini içindeki maden, tuz ve
oksitlerden alan sert ve katı madde 2. bu
maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş
3. mücevherlerde kullanılan yüksek değerli
cevher

t. 43/2, 51/3

t.+a 117/6

t.+lardan 42/3

t.+ları 12/5

t.+ların 116/1

t.+larına 36/6

taşı- 1. bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere
götürmek 2. sahip olmak, özellik olarak
bulundurmak

t.-dığınız 110/28

t.-yarağ 12/27

tatlı 1. şekerle veya şekerli şeylerle yapılan
yiyecek 2. hoş gidecek bir biçimde

t. 81/16, 115/2, 117/16, 16/6, 42/17,

42/24, 66/26, 71/3, 85/7, 90/13, 97/2

t.+dır 82/7, 85/10

tatlılg tatlı olma durumu

t.+ı 100/8

tatluluk bk. **tatlılg**

t.+un (tatluğun) 90/16

tatluluk bk. **tatlılg**

t.+ımı (tatlılığını) 64/12

tatlı bk. **tatlı**

t. 70/1, 116/21, 116/28, 67/18, 67/9,
78/25, 92/29

tatluca tatlıya yakın, biraz tatlı

t. 30/9

tavan bir yapının, kapalı bir yerin üst
bölümünü oluşturan düz ve yatay yüze,
taban karşısı

t.+ı 50/14

t.+ına 35/10

tavsil (Ar.) bir şeyi ayrıntılarına inerek açıklama

t.+i 26/18

t.+ini 33/7

tavuk sülüngillerden, eti ve yumurtası için üretilen kümes hayvanı

t. 95/3

tayin (Ar.) bir göreve yerleştirme, atama

t. 22/19

taze (Far.) kuru olmayan, körpe, kuru karşıtı

t. 20/21, 91/18, 91/20

tazik (Ar.) manevi baskı, zorlama, zarara sokma

t. 12/15

te- (bir şey, söz) söylemek

t.-memişdir 81/26

tebdil (Ar.) 1. değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma 2. kılık değiştirerek

t. 107/21, 112/3, 15/15, 37/22, 65/16, 74/23

tebdili kıyafet (Ar.) kıyafet değiştirme

t. 37/7

Tebeninda Bir şahıs ismi

t. 117/17, 119/3

tebrik (Ar.) uğurlu ve hayırlı olmasını dileme, kutlama

t.+e 125/20, 130/12

tebrik et- bk. **tebrik eyle-**

t. 114/19

tebrik eyle- (Ar. +T.) kutlamak

t.-sinler 124/13

tecrübe et- (Ar.) karşılanan çeşitli olaylardan elde edilen görgü, olayların insana kazandırdığı olgunluk

t.-er (tecrübe eder) 112/1

tedarik (Ar.) hazırlık

t.+i dir 129/17

t.+leri 34/26

tedarik et- bk. **tedarik gör-**

t. 85/27-28

t.-miş 44/7

tedarik gör- (Ar. +T.) hazır etmek

t. -meye 27/11

tedariğ bk. **tedarik**

t. 37/16, 58/11

tedarğ bk. **tedarik**

t. 110/20

tedaviyi et- (Ar. +T.) ilaç vb. ile hastalığı iyi etme, iyileştirmek

t.-ub (tedaviyi edub) 15/23

tedbir (Ar.) bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, başvuru çare, önlem

t. dir 85/24

t.+i 27/22

t.+ini 27/25

t.+ler 15/26

t.+leri 27/5, 33/5

t.+lerine 33/15

tedbir bul- (Ar. +T.) bir şeyi engellemek veya olmasını sağlamak için önlem almak t.-abilir 21/25	t.+leri 33/4 t.+lerin 33/18 t.+sinde 6/11 t.+ye 40/8
teemin ol- (Ar. +T.) elde etmek, ele geçirmek, sağlamak t. 101/22, 98/5	tehlükeli (Ar. +T.) zarara, sıkıntıya yol açma olasılığı bulunan, tehlikesi olan t. 120/24, 18/14, 24/5, 8/12
teessüf (Ar.) üzülme, esef etme t. 107/19	tehlakesizce (Ar. +T.) herhangi bir tehlikesi bulunmayan şekilde t. 36/25
teesuf bk. teessüf t.+le 123/20	tehlike bk. tehlike t.+den 82/19
tefekür (Ar.) düşünme, düşünüş t. 19/27 t.+e 112/26 t.+ler 36/18, 87/23 t.+leri 90/11	tehma (Far.) ıssız t. 61/18
tefne (Yun.) defnegillerden, yapraklarından yeşil renkli bir yağ çıkarılan bir ağaç t. 113/19	tenhaca (Far. +T.) تنها sayılabilecek durumda olan t. 99/26
teftiş (Ar.) bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek amacıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma t.+lerden 13/24	tehsir (Ar.) etki t. 100/13, 122/28, 28/16
teftiz (Ar.) denetleme, denet t. 22/26	tehsirli (Ar. +T.) etkili t. 29/4
tehlike (Ar.) bir kimse veya şeyin varlığını tehdit eden, helak olmasına sebep olabilecek durum t. 38/11, 8/5 t.+den 16/11, 47/15, 78/10 t.+ler 33/14 t.+lerden 96/12	tekellüm et- (Ar.) konuşmak, söylemek t.-ebildi (tekellüm edebildi) 126/19
	teklif (Ar.) bir hususta yapılması veya yapılmaması düşünülen şeyler hakkında başkalarına görüş sunma, öneride bulunma t.+den 129/12 t.+i 129/9, 21/9, 26/27, 27/17, 30/8 t.+ini 130/13, 18/1, 29/16 t.+iniz 30/11 t.+inize 29/14

t.+ler 17/27

teklif ol- (Ar. +T.) öneride bulunmak
t.-unan 129/21

tekmil (Ar.) 1. tamamlama, bitirme 2. bütün,
tüm, eksiksiz
t. 100/23, 103/4, 105/17, 106/7,
107/22, 109/3, 117/11, 128/6, 16/4, 19/15,
19/17, 19/17, 19/17, 28/23, 28/29, 28/4,
38/12, 44/19, 44/21, 45/21, 67/3
t.+en 130/24, 25/8, 38/8, 45/22,
9/14, 90/21
t.+inde 30/14
t.+ini 13/22, 92/9

tekrar (Ar.) 1. aynı olayın, işin, hareketin
yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması 2. bir
konuşma veya yazıda aynı düşüncüyü,
sözcüğü birçok defa söyleme 3. bir daha,
yine, yeniden, gene
t. 105/1, 106/4, 111/8, 13/26, 13/5,
23/29, 26/17, 35/17, 53/8, 65/5, 73/15,
73/29, 77/15, 78/12, 79/15, 84/2, 93/11,
96/14

tekraren (Ar.) tekrar tekrar, defalarca
t. 122/21, 123/25, 127/8, 24/12,
61/11, 74/9, 78/15

tekrarla- (Ar. +T.) bir işi bir kez daha
yapmak, yinelemek, tekrar etmek
t.-dı 84/3
t.-r 69/28

tel 1. türlü metallerden yapılmış, kopmaya
karşı direnç gösteren ince uzun nesne 2. bu
nesneden yapılmış olan 3. ayrı ayrı, birer
birer
t.+ini 65/5

t.+lerine 117/25

telbislig et- (Ar. +T.) doğrucu görünerek,
aldatmak, gerçeği başka türlü göstermek
t.-erek (telbislig ederek) 69/4-5

telef et- (Ar. +T.) boş yere harcamak,
yıpratmak
t.-miş 70/14

telef ol- (Ar. +T.) 1. yok etmek, mahvetmek,
öldürme 2. boş yere harcama, yıpratma
t. 104/27

temen bk. temenni
t. 7/7

temenni eyle- (Ar.) dilemek, ummak
t.-di 18/4

temiz (Ar.) 1. kullanılmaktan dolayı hasar
görmüş olmayan, kusursuz 2. usule uygun,
kusursuz, iyi
t. 127/5, 41/13, 51/18, 91/17

temizlik (Ar. +T.) temiz olma durumu, arılık
t.+ini (temizliyini) 64/11

temsil (Ar.) 1. (bir kimsenin ya da
topluluğun verdiği yetkiye) adına, yerine
davranma 2. bir şeyi belirgin özellikleriyle
yanıstma, simgeleme
t.+i 9/2
t.+ler 19/6

ten (Far.) vücut
t.+den 74/12
t.+imi 25/15

tenbih (Ar.) bir şeyin belli biçimde ve yolda yapılmasını söyleme, bunu üstelerek hatırlatma, uyarı, uyarma

t.+i 130/24

t.+ler 37/27

t.+leri 115/10

t.+lerini 25/8

t.+leriniz 9/14

tenbih buyur- bk. **tenbih et-**

t.-du 7/4

tenbih et- (Ar. +T.) bir şeyin belli bir biçimde ve yolda yapılmasını üstelerek söylemek

t.-dim 65/17

t.-eyim (tenbih edeyim) 16/18

tenefüz (Ar.) temiz hava almak için verilen ara

t. 18/5

tenezzül it- (Ar. +T.) kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme

t.-ub (tenezzül idub) 63/13

tepdil bk. **tebdil**

t. 74/23

tepe 1. bir şeyin en üstteki bölümü 2. bir yerin, bir nesnenin vb. nin tam üstü 3. başın üst, kafasının iki kulak arasında kalan bölümü

t.+den 114/4

t.+ler 62/18

t.+lerin 88/1

t.+lerini 7/14

t.+sinde 5/10

t.+sine 112/22

tepecik yüksekliği çok az olan tepe, küçük tepe

t.+ler 87/26

tepre- 1. yerinden oynamak, kımıldamak 2. tekme atmak, tepinmek

t.-nir 117/8

t.-niyor 106/25

tere yağ bk. **tere yağ**

t.+1 85/20

tere yağ süttten ya da yoğurttan elde edilen taze yağ

t.+1 41/8, 85/20, 91/18, 91/25, 92/14

t.+ımı 91/20

tekmil bk. **tekmil**

t. 58/23, 63/7, 68/3, 97/4

t.+en 67/26, 67/29, 79/22

tekrarla- bk. **tekrarla-**

t.-mağ 29/17

terbiye (Ar.) ölçülü ve ince davranış biçimi, görgü

t.+den 99/3

terbiye et- (Ar. +T.) istenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırmak, eğitmek

t.-mekle 21/6

t.-üb (terbiye edüb) 46/19

terbiye it- bk. **terbiye et-**

t.-ub (terbiye idub) 64/6

terbiyeli (Ar. +T.) iyi terbiye almış olan,
toplum kurallarına uygun olarak davranan,
davranışları ince ve ölçülü olan

t. 90/22

terbiyesiz (Ar. +T.) terbiyesi olmayan,
toplum kurallarına aykırı davranan

t. 11/25

terk et- (Ar.+ T.) 1. bir yerden veya
kimseden uzaklaşmak 2. bırakıp gitmek

t.-dikten 19/24

t.-eceyim (terk edeeyim) 22/24

t.-elim (terk edelim) 77/1

t.-erek (terk ederek) 109/13-14,
33/26, 76/19

t.-mekde 7/20

t.-meklig 33/25

t.-meyelim 129/12

t.-miş 130/4

t.-üb (terk edüb) 64/24

terk eyle- bk. **terk et-**

t.-mekden 47/10

tesaduf et- bk. **tesadüf et-**

t.-dim 118/13

t.-meyereg 129/7

tesadüf et- (Ar.+ T.) rast gelmek

t.-di 127/2-3

t.-üb (terk edüb) 48/18

tesaduf it- bk. **tesadüf et-**

t.-dikcez 25/20-21

tesavur olun- (Ar.) düşünölmek

t.-maz 51/10

teselli (Ar.) 1. sıkıntısını ve acısını
unutturmaya çalışma, avutma 2. avutan söz
veya davranış, avuntu

t. 128/2, 74/7, 79/8, 98/19

t.+ni 108/29

teselli ara- sıkıntıyı, acıyı unutmak için
avutan söz veya davranış yoklamak

t.-makda idi 36/24

teselli bul- (Ar. +T.) avunmak

t.-du 86/16

t.-muş 35/7-8

teselli buyur- (Ar. +T.) avutmak

t.-ıyyor 80/24

t.-sun 59/9

teselli et- bk. **teselli buyur-**

t.-ecek (teselli edecek) 94/29

t.-me 97/1

t.-mek 102/23, 58/2-3

t.-meye 29/4

teselli eyle- bk. **teselli buyur-**

t.-mek 84/6

t.-meye 10/12

teselli ol- (Ar. +T.) avunmak

t.-abiliriz 20/5

t.-mağda idi 96/4

t.-masını 49/22

t.-ur idi 46/24

t.-ursın 61/23

tesellih bk. **teselli**

t. 95/18

tesellih et- bk. **teselli et-**

t.-ecek (tesellih edecek) 116/22,
118/5-6
t.-me 117/21

tesellu et- bk. **teselli et-**
t.-meye 25/1-2

tesellu bul- bk. **teselli bul-**
t.-acağ 57/25

teshir it- (Ar. +T.) etkilemek
t.-meyüb 14/15

teskin et- (Ar. +T.) acı, öfke, heyecan vb.
duyguları yatıştırmak, dindirmeye çalışmak
t.-ebilir (teskin edebilir) 46/27-28

Tesleninda Bir şahıs ismi
t. 101/27, 106/15, 106/29, 107/22,
109/12, 109/20, 11/17, 111/21, 118/17,
119/5, 122/10, 122/11, 130/2, 14/8, 17/25,
18/1, 19/9, 21/11, 21/26, 21/5, 22/28, 22/4,
23/23, 28/23, 30/21, 33/13, 34/15, 34/9,
35/11, 35/19, 36/7, 40/12, 40/15, 41/29,
42/11, 42/9, 46/5, 47/27, 48/9, 64/7, 7/2,
7/25, 8/24, 9/20, 9/6, 113/14, 16/4, 6/7
t.+da dır 101/11
t.+m 67/14
t.+i 121/2, 30/19
t.+nın 10/3, 117/14, 118/16, 123/13,
13/26, 13/5, 21/22, 30/25, 30/4, 41/21,
45/27, 69/27, 69/6, 126/15
t.+ya 119/21, 119/24
t.+yada 27/23
t.+yi 112/17, 123/3

teslim et- (Ar. +T.) bir şeyi sahibine verme
t.-erek (teslim ederek) 28/28, 34/1,
36/23
t.-işi (teslim edişi) 38/27

t.-iyyor (teslim ediyyor) 111/11
t.-miş 26/13, 49/21

teslim eyle- bk. **teslim et-**
t.-di 13/9, 23/7

teslim ol- (Ar. +T.) kendini teslim etmek
t.-a idiniz 17/1
t.-mak 66/14
t.-maya 11/15

tesmiye olun- (Ar. +T.) adlandırılma
t.-an 5/12
t.-ur 119/1

teşekkür (Ar.) yapılan bir harekete karşı
memnuniyetini gösterme
t.+den 126/6
t.+imizi 125/23
t.+ler 111/12
t.+lere 82/22

teşekkür bk. teşekkür
t. 16/9

teşekkür et- (Ar. +T.) yapılan bir harekete
karşı memnuniyetini göstermek
t. 107/28
t.-di 126/9
t.-erim (teşekkür ederim) 107/3,
123/23
t.-meliyiz 75/6
t.-meyerek 129/11

teşekkür sun- bk. **teşekkür et-**
t.-ması 90/1-2
t.-sam 109/4-5
t.-ub 41/28-29

teşfik et- (Ar. +T.) isteklendirmek,
özendirmek
t.-meyelim 129/12

teşrif (Ar.) 1. şeref verme, şereflendirme 2.
bir yerden bir yere gelme veya gitme
t.+e 57/10
t.+iniz 128/23

tevabiyet eyle- (Ar. +T.) bir kimseye tâbi
olanlar, iman ve İslamiyet veya herhangi bir
hususla birisine bağışta bulunmak
t. 36/10

tevecuh bk. tevecüh
t. 17/19

tevecüh (Ar.) yakınlık duyma, hoşlanma
t.+de 17/22

tevekelli ol- (Ar. +T.) (olumsuz eylemlerde)
amaçsız olmak
t. 34/1

tevekellice (Ar. +T.) amaçsız şekilde,
rastgele olarak
t. 41/23

tevekelli boş yere, amaçsız olan
t. 53/8

teysir bk. tehsir
t.+lerini 57/18

tıfil (Ar.) ufak, tefek, zayıf (kimse)
t. 85/1

tıpkı (Ar. +T.) tamamıyla, aynen, hiç farksız
olarak
t. 80/15

tıket bk. tıkkat
t.+i 19/1

tıkkat et- (Ar. +T.) bütün duygu ve düşünce
gücünü bir nokta, bir konu üzerinde
yoğunlaştırma
t.-eceyimiz (tıkkat edeceyimiz)
27/12

tiken sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılar
t.+ler 50/6

tiksinil- iğrenilmek
t.-ir 13/13

titire- birinden veya bir şeyden korkmak,
korkuya kapılmak
t.-me 118/20, 118/20
t.-mekde 89/12
t.-yerek 101/16

titiret- 1. titremesine yol açmak 2. korku
salmak
t.-diler 126/13, 128/13

titre- 1. küçük ve hızlı salınım hareketleri
yapmak 2. kaslar hızlı küçük kasılmalarla
sarsılmak
t.-diyinden 73/28
t.-yerek (titireyerek) 9/20
t.-yyor 73/22

tivna (Ar.) güçlü, kuvvetli, iktidarlı
t. 130/26

topla- 1. (birçok kimseyi ve şeyi) bir araya
getirmek 2. (bir yeri) içindeki şeyleri yerli
yerine koyup düzene sokmak 3. derleyip
kaldırmak 4. kendine çeki düzen vermek

- t.-ip 10/11
t.-mağ 86/25
t.-sın 86/8
t.-yyub 15/17
t.-yub 10/19
t.-yyüb 9/12
- toplantı-** 1. toplamak eylemine konu olmak 2. toplantı yapmak
t.-an 127/13
- toprak** topraktan yapılmış olan
t. 58/19, 82/2
- toğa et-** çarpıştırmak
t.-elim (toğa edelim) 59/6
- toğan-** 1. dokunmak eylemini yaptırmak, dokunmasını sağlamak 2. rahatını, huzurunu bozmak, tedirgin etmek 3. zarar vermek, kötü etmek
t.-mağ 55/20
t.-masınlar 16/19
t.-ır 29/6, 55/17
- tokandır-** (söz için) bir şeyi, sitemli bir biçimde, üstü kapalı olarak söylemek
t.-sın 104/22
- tökül-** dökmek eylemine uğramak
t.-en 7/15
- Töleninda** Bir şahıs ismi
t. 94/21
- tökül-** çökmek, düşmek
t.-dü 11/24
- tulum** 1. bazı yiyecek ve içecekler için koruyucu kap olarak kullanılan, önü
- yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi 2. gövdesi bu deriden yapılmış üflelemeli çalgı, gayda
t. 85/13
- tut-** 1. elde bulundurmak, ele almak 2. ele geçirmek, yakalamak 3. yanında bulundurmak, alıkoymak
t.-amayarak 24/15
t.-arak 13/6, 14/24, 15/25, 24/14, 30/18, 77/21, 82/15, 96/17, 118/9
t.-ayım 110/4
t.-du 115/5, 118/2
t.-duğ 68/24
t.-duğından 6/24
t.-duğıni 93/14
t.-miş 76/28
t.-sun 12/1
t.-ub 106/17, 123/14, 60/9
- tutam** avuç içi veya parmak uçlarıyla tutulabilen miktarda olan
t. 70/12
- tutuş-** yanmaya başlamak, ateş almak
t.-up 19/8
t.-uyorım 75/22
- tüken-** bitmek, sona ermek, kalmamak
t.-di 45/23
t.-üb 12/16
- tüket-** 1. kullanarak, harcıyarak yok etmek, bitirmek, yoğaltmak 2. güçsüzleştirmek, bezdirmek
t.-dik 73/24
- tül** (Far.) 1. çok ince gözenekli pamuk, ipek veya sentetik dokuma 2. bu dokumadan yapılmış

t.+e 73/1
t.+ler 28/14, 51/20
t.+lere 28/11

tahamül bk. **tahamül**
t.+i 25/21

taham bk. **taham**
t.+ı 41/26
t.+ında 32/25

taahmin (Ar.) yaklaşık olarak değerlendirme
t.+inde 48/3

tane bk. **tane**
t.+sini 75/28

tanecik bk. **tanecik**
t.+ 5/19

-U-

uc bk. **uç**
u.+una 104/14, 86/5
u.+unda 32/13
u.+undan 86/4

uç 1. genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası 2. bir şeyin baş veya son noktası 3. bir şeyin kenarı 4. bir şeyin başı, tepesi 5. sebep
u. 117/5

uç- 1. çok hızlı gitmek 2. yok olmak, ortadan kaybolmak
u.-araç 10/4
u.-du 115/18

ufacık çok ufak, küçücük

u. 110/10, 52/29, 53/18, 72/27,
79/21, 94/12

ufak boyutları normalden küçük
u. 92/20

uğursuz kendinde uğursuzluk bulunan
u. 65/7

uhdavor Bir şahıs ismi
u. 65/15

ulu çok yüksek, çok büyük olan (şey)
u. 39/10, 44/24, 44/27

um- 1. bir şeyin olmasını istemek, beklemek
2. sanmak
u.-arım 126/4, 25/4, 30/14

umul- ummak eylemi yapılmak
u.-maz 108/10

umud ummaktan doğan duygu, ümit
u. 104/1, 112/14, 122/26, 60/21,
61/22, 98/20
u.+dan 13/8
u.+larından 74/7
u.+u 38/23
u.+um 68/2
u.+umdan 78/9
u.+umsın 96/10
u.+umuzu 8/13
u.+unu 9/3, 80/10

umudsız hiç umudu kalmamış olan, umudu olmayan
u. 82/11

umudsızlık umutsuz olma durumu
u. 77/25

	u.+larını 15/18
umudsuz bk. umudsuz	
u. 78/6	uşag bk. uşak
	u.+ının 102/6
umum (Ar.) bütün, hep, kamu, tüm, genel	utan- onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak
u. 20/12	u.-madı 17/28
umumi (Ar.) genel	u.-mamalıyız 89/16
u. 129/26	
unut- aklında kalmamak, hatırlamamak	uydur- hayal gücünden yararlanarak gerçek dışı bir şey söylemek
u.-dum 98/1	u.-araç 70/1
u.-dun 74/5	
u.-madı 34/23	uykusuz kal- uykusunu yeterince alamamış olmak
u.-mayarak 114/17	u. 72/9
u.-maz 25/14, 80/12	
unutdur- unutmamasına yol açmak	uyku dinlenme durumu
u.-ur 61/10	u. 119/8, 42/9, 54/3, 54/7, 67/8, 67/9
unutul- unutmama işine konu olmak	uykusuz bk. uykusuz
u.-ulmuş (unutulmuş) 39/25	u. 66/1
uslublu biçemli	uyu- uyku durumunda olmak
u. 85/1	u.-yamamışım dır 57/16-57/17
uslublu bulun- (Ar. +T.) biçemli bulunmak	uyyu- bk. uyu-
u.-ur idi 25/22-23	u.-yub 35/13
ustalıkli 1. usta olma durumu 2. becerikli tarzda	uyuşdurıcı uyuşturma özelliği olan, uyuşturan (madde)
u.93/14	u.68/26
usul (Ar.) 1. bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz 2. kural, kaide, âdet	uyut- uyur duruma getirmek, uyumasını sağlamak
u. 15/20	u.-muş 68/27
uşak çocuk	uyuducu uyku getiren, uyku veren
u.+ım (uşağım) 102/9	

u.32/27

uza- boy olarak uzun duruma gelmek

u.-miş 57/5

uzad- 1. kolları bir yere yöneltmek 2.

uzamak eylemini yaptırmak, uzamasını sağlamak

u.-an 58/1

u.-acagım 32/12

u.-araç 11/1

u.-ır 64/21

u.-ırım 58/2

uzanı-1. ulaşılmak, yetişilmek 2. uzanmak

eylemi yapılmak

u.-an 35/20

uzaklan- ayrılıp uzağa, uzak bir yere gitmek

u.-dıkçaz 36/17

uzaç çok ötelede bulunan, gidilmesi çok süren, ulaşılması çok yol almayı gerektiren, ırak

u. 30/27, 45/6, 47/22, 5/17, 55/8, 58/12, 64/5, 81/8, 82/25, 86/22

u.+da 40/17, 50/5

u.+dan 121/26, 42/24, 66/3, 78/24

u.+dır 83/8

uzaklık uzak olma durumu, ırlıklık

u.+lar 106/3

uzaqlan- bk. **uzaklan-**

u.-dı 89/10

uzaqlaş- ayrılıp uzağa, uzak bir yere gitmek

u.-dı 34/6

uzat- 1. uzamak eylemini yaptırmak,

uzamasını sağlamak ya da uzamasına yol

açmak 2. başı, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek

u.-araç 107/16

u.-dı 35/29

u.-madı 25/18

uzun 1. iki ucu arasında fazla uzaklık olan 2.

başlangıcıyla sona erişi arasında çok zaman aralığı bulunan, çok süren

u. 115/29, 127/8, 130/21, 24/3, 28/23, 32/13, 35/22, 35/27, 5/5, 67/14, 72/9, 73/11, 95/25, 130/25

-Ü-

üçe yüce, büyük

ü. 5/10, 5/12, 62/15

ücret (Ar.) bir emeğe, bir hizmete karşılık olarak verilen ya da alınan para

ü. 83/18

ücretsiz (Ar. +T.) bir karşılık ödmeden alınan, parasız (nesne, hizmet)

ü. 83/16

üç ikiden sonra gelen sayının adı

ü. 126/11, 39/6, 44/18, 70/13, 70/5, 71/2, 81/25, 89/27, 93/22, 93/27, 70/25

üçüncü sırada ikinciden sonra gelen

ü.44/20

ümid bk. **umud**

ü. 14/13

ürk- bir şeyden korkup sıçramak

ü.-dü 11/17

ü.-erek 22/5

ürküt- ürküntü duyumsamasına, ürkmesine
yol açmak

ü.-dü 15/8

üst bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı

ü. 99/16

ü.+üne 72/19

üsd bk. üst

ü.+ü 70/7

ü.+ün 93/22

ü.+üne 77/8

üstün birine göre yüksek aşamada olan
kimse

ü. 117/5

üzere bk. üzre

ü. 11/1, 129/20, 95/21, 44/20, 51/5,
6/17

üzeri 1. bir şeyin yukarı, göğe doğru olan
yanı 2. bir şeyin görülen yanı, yüzü 3. vücut,
beden 5. artan, geriye kalan bölüm

ü.+lerine (üzerlerine) 14/10

ü.+me 27/10

ü.+nde 116/11, 119/22, 23/11,

34/17, 39/12, 39/27, 42/8, 43/1, 48/20, 49/3,
5/6, 58/8, 61/14, 67/4, 96/19, 98/29

ü.+ndeki 9/7

ü.+nden 42/20

ü.+ne 105/12, 107/1, 108/22,

108/27, 109/16, 116/7, 119/26, 12/3, 126/11,

128/22, 129/13, 14/29, 18/6, 26/24, 28/13,

28/8, 33/1, 34/23, 34/28, 36/28, 38/25,

41/24, 42/12, 42/13, 42/26, 44/29, 44/5,

49/12, 49/5, 51/27, 51/3, 51/8, 52/17, 52/19,

58/21, 68/15, 68/18, 70/10, 70/13, 70/14,

77/23, 78/15, 78/21, 78/9, 80/26, 91/17,

91/25, 96/23, 96/24, 97/11, 98/12, 10/13,
13/26, 8/15

ü.+nize 32/1

üzre 1. amacıyla 2. gibi

ü. 31/2, 92/19, 99/20

üzüm asmanın taze veya kuru olarak yenilen
ve salkım durumunda bulunan meyvesi

ü. 112/4

ü.+ü 59/27

-V-

vaḥ (Ar.) yazık anlamında söylenen bir söz

v. 116/8, 57/27, 66/29, 74/29, 83/1

varil (Far.) genellikle sıvı şeyleri koymakta
kullanılan, silindir biçiminde ve üstü kapalı,
metap kap

v. 125/9

vade (Ar.) bir işin yapılması veya bir borcun
ödenmesi için tanınan süre, mühlet

v. 27/19, 27/19, 29/26, 32/4

v.+den 32/6

v.+miz 30/14

vadı (Ar.) iki dağ arasında bulunan geçit

v. 44/20

vah bk. vaḥ

v. 89/12

vahşi (Ar.) 1. yabani 2. yırtıcı (hayvan) 3.

kaba, saygısız, uyum sağlayamayan (kimse)

v. 14/11, 31/5

v.+ler 15/13

v.+lere 13/11

v.+lerin 6/29

vaka olay	v.+ın 106/1, 40/19 v.+ımız 27/12, 57/6
v.+n 22/16	
vakit bk. vakit	vağrı umud (Ar. +T.) güven duygusuna sağır olanlar
v. 6/4, 9/11	v.+lar 9/4
vağıt bk. vakit	valide (Ar.) anne
v. 102/19, 104/20, 113/10, 115/28, 116/9, 123/11, 20/24, 21/11, 25/17, 25/23, 27/20, 29/21, 32/3, 35/15, 37/8, 48/12, 50/25, 81/7, 9/9, 94/24, 95/24	v. 18/27, 42/23, 44/4, 64/21, 79/25, 86/9
v.+a 76/15	v.+leri 89/29, 91/16
v.+da 16/10	v.+m 108/11, 108/15, 126/18, 42/28, 74/17, 75/19, 75/27, 79/5, 80/13, 80/16, 86/1
v.+dan 23/12, 38/27	v.+mden 109/1, 118/23
v.+ların 60/11	v.+me 88/25, 92/3
vağid bk. vakit	v.+min 108/24, 119/2, 63/26
v. 72/9	v.+n 120/13, 120/3, 120/6, 122/18, 62/22, 92/13
vakit (Ar.) 1. zaman 2. bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler 3. çağ	v.+ne 119/1, 92/15
v. 18/17, 73/7	v.+ni 126/27, 5/4, 130/25
vağ(i)t bk. vakit	v.+nin 119/27, 14/14, 46/17, 85/16
v. 113/11, 33/8	v.+si 126/20, 24/23, 42/22, 75/15, 75/2, 76/29, 78/23, 81/23, 85/2, 94/11, 94/14, 107/24
v.+de 114/1, 34/3	v.+sine 21/1, 79/4, 87/2, 92/9
v.+den 119/17	v.+sini 75/9, 80/17, 84/20, 87/22, 92/7
v.+imizde (vağtimizde) 8/12	v.+sinin 10/8, 109/6, 19/2, 19/6, 64/27, 74/16, 75/7, 76/26, 83/19, 87/15, 95/11
v.+lar 63/6	v.+ye 101/25
v.+lerde 18/14, 35/7	
vakt bk. vakit	valideciyez (Ar. +T.) valideye sevgi içerikli seslenme sözü
v.+ı 6/5	v.+im 42/15
vağt bk. vakit	validecik (Ar. +T.) valideye sevgi içerikli seslenme sözü
v.+ı 116/10	v.+im (valideciyim) 77/26
v.+i 20/23, 51/6	
v.+i 126/14, 99/9	
v.+ımda 116/6, 47/29	

validelig (Ar. +T.) valide olma durumu
v. 21/17

valideperver (Ar. +Far.) valideyi seven
v. 92/11

vaqa olay
v. 55/5

var 1. mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı 2. sahiplik bildiren olumlu isim cümleleri kuran bir söz 3. elde bulunan her şey

v. 100/2, 103/13, 110/1, 113/3,
117/20, 117/5, 124/21, 124/24, 13/20, 13/3,
19/20, 28/18, 30/23, 39/14, 45/7, 50/11,
50/22, 54/2, 59/28, 68/13, 70/25, 87/28,
91/22, 93/22, 98/22
v.+dır 104/19, 114/25, 43/2, 97/9,
98/28, 103/13, 122/7, 128/17, 27/12, 9/5,
92/29-93/1
v.+ısa 76/8

var- 1. erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak 2. belli bir duruma veya düzeye gelmek
v.-dı 75/8
v.-dığımızda 37/13
v.-diğında 9/22
v.-ıb 112/26
v.-ub 57/3

vardır- varmasına yol açmak, götürmek
v.-maya 21/24

variyet (T. +Ar.) varlık, zenginlik
v.+im 58/23
v.+inden 46/8

varṭuhi Bir şahıs ismi
v. 91/2

vasf it- (Ar. +T.) bir şeyin vasıflarını, hâlini, şeklini veya rengini tarif etmek
v.-elim (vasf idelim) 10/7

vasita (Ar.) 1. araç 2. aracı 3. aracılık
v.+lar 57/25
v.+m 116/22
v.+si 111/18

vasite bk. vasita
v.+n 126/26
v.+si 110/7, 111/10

vasiyet (Ar.) bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey
v.+imi 22/26

vaz olun- (Ar. +T.) öğüt niteliği itaşıyan dinî konuşma yapılması
v.- muş 28/12

vaz et- (Ar. +T.) öğüt niteliği taşıyan dinî konuşma yapmak
v.-di 96/24

vaz geç- (Far. +T.) 1. eskiden beri yapmakta olduğu bir şeyi artık yapmaz olmak 2. niyetten veya karardan dönmek, caymak
v.-erek 13/8
v.-meyeyim 78/10

ve (Ar.) iki kelime veya iki cümle arasında girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan bir söz

v. 100/1, 100/13, 100/17, 100/19,
100/9, 101/16, 101/22, 101/24, 102/13,
102/14, 102/15, 102/16, 102/19, 102/2,
102/27, 102/5, 102/8, 103/20, 103/25, 103/3,
103/5, 103/6, 104/1, 104/3, 105/24, 105/4,
105/5, 106/2, 106/20, 106/23, 106/27, 106/5,
107/10, 107/28, 107/29, 107/4, 107/5,
108/10, 108/22, 108/25, 108/3, 108/5, 108/9,
109/16, 111/17, 110/13, 110/15, 110/15,
110/19, 110/29, 111/14, 111/5, 112/18,
112/8, 113/14, 113/19, 114/18, 114/20,
114/8, 115/12, 115/2, 115/29, 115/5, 116/1,
116/18, 117/15, 117/15, 118/10, 118/12,
118/21, 118/3, 119/18, 12/15, 12/23, 12/25,
12/26, 120/16, 120/18, 120/18, 120/24,
120/27, 120/7, 121/13, 121/21, 121/6,
122/18, 122/19, 122/20, 123/10, 123/4,
124/10, 124/15, 124/19, 124/24, 125/10,
125/17, 125/20, 125/23, 126/2, 126/26,
126/4, 127/22, 127/25, 127/9, 128/10,
128/11, 128/25, 128/8, 129/10, 129/18,
129/19, 129/23, 129/26, 129/27, 13/18,
130/18, 130/21, 130/25, 130/5, 14/2, 14/4,
15/21, 15/7, 16/11, 16/14, 16/15, 16/21,
17/13, 17/15, 17/17, 17/3, 18/11, 18/14,
18/2, 18/20, 18/4, 18/9, 19/17, 19/3, 19/5,
20/18, 20/2, 20/20, 20/26, 21/15, 21/17,
21/22, 22/7, 23/1, 23/29, 24/17, 25/10,
25/13, 25/15, 25/16, 25/22, 25/6, 26/12,
26/4, 26/5, 27/26, 27/3, 28/1, 28/12, 28/14,
28/19, 28/24, 28/25, 28/3, 28/7, 28/8, 29/13,
29/18, 29/29, 29/4, 29/5, 30/12, 30/14,
30/20, 30/23, 31/3, 32/7, 33/28, 34/18,
34/20, 34/22, 35/25, 35/6, 36/1, 36/14,
36/14, 36/15, 36/28, 37/12, 37/5, 38/11,
38/15, 38/22, 38/27, 38/3, 39/2, 39/20,
39/21, 40/11, 40/22, 40/3, 41/13, 41/16,
41/23, 41/9, 42/13, 42/14, 42/18, 42/20,
42/21, 42/25, 42/3, 43/2, 44/10, 44/14,
44/17, 44/24, 44/6, 46/12, 46/9, 47/13,

47/16, 47/2, 47/22, 47/25, 47/26, 48/21,
48/9, 49/10, 49/10, 49/14, 49/17, 49/9, 5/13,
5/14, 50/16, 50/17, 50/18, 50/6, 50/9, 51/11,
51/13, 51/3, 52/10, 52/17, 52/25, 52/25,
52/3, 53/11, 53/8, 54/11, 54/16, 54/18, 54/5,
54/8, 55/1, 55/25, 55/9, 56/16, 56/5, 56/9,
57/5, 58/10, 58/10, 58/20, 58/22, 59/1,
59/10, 59/19, 59/29, 59/8, 6/10, 6/15, 6/16,
6/28, 6/6, 60/11, 60/14, 60/16, 60/18, 60/2,
60/26, 61/15, 61/17, 61/19, 61/28, 61/28,
61/8, 62/11, 62/2, 62/22, 62/26, 63/14,
63/26, 64/23, 65/10, 65/11, 65/12, 65/18,
65/22, 65/24, 65/4, 66/12, 66/12, 66/13,
66/26, 66/27, 66/6, 67/14, 68/1, 68/29, 68/5,
69/10, 69/15, 69/2, 69/29, 69/3, 7/13, 7/24,
70/18, 72/17, 72/2, 72/4, 72/5, 72/6, 73/13,
73/4, 74/17, 74/2, 74/3, 74/9, 75/13, 75/18,
76/17, 76/21, 76/25, 76/8, 77/10, 77/18,
77/27, 77/6, 78/17, 78/6, 79/19, 79/22, 8/14,
8/26, 80/14, 80/14, 80/17, 80/4, 81/17,
81/24, 81/3, 82/1, 82/13, 82/2, 82/23, 82/4,
83/17, 84/12, 85/10, 85/12, 85/16, 85/21,
85/27, 86/7, 86/9, 87/20, 87/3, 87/6, 88/10,
88/2, 88/22, 88/8, 89/22, 89/26, 9/1, 9/14,
9/15, 9/2, 9/23, 9/27, 9/29, 90/16, 90/7, 90/8,
91/1, 91/2, 91/24, 91/26, 91/29, 91/7, 92/14,
92/19, 92/27), 92/29, 93/2, 93/9, 94/11,
94/12, 94/24, 95/18, 95/25, 96/10, 96/24,
96/27, 97/12, 97/21, 97/23, 98/17, 98/20,
98/29, 99/23, 99/6, 99/8

ve ya (Ar. +Far.) 1. ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz, ya da, yahut 2. olacağı sanılan, seçime bırakılan şeyler ikiden çok olursa kullanılan bir söz

v. 5/2, 14/6

vech (Ar.) sebep

v. 69/23	şey üzerinde etki yapmak, biçimini değiştirmek 8. kazandırmak, katmak
veda et- (Ar.) ayrılırken birbirine esenlik dilemek, esenleşmek	v. 102/25, 111/25, 111/27, 23/1, 80/10, 12/8
v.-üb (veda edüb) 130/14	v.-di 102/9, 104/20, 113/5, 127/24, 23/5, 23/9, 44/17, 49/18, 53/9, 57/8, 6/16, 6/21, 63/24, 81/23, 82/23, 87/20, 90/23, 94/24, 101/19, 48/20
vefat (Ar.) ölme, ölüm	v.-digi 31/16
v. 113/5	v.-diğim 92/8
v.+ı 29/15, 33/21, 49/17	v.-diğin 109/24
v.+ın 47/28	v.-dikden 32/27
v.+ına 102/6, 48/11	v.-diki 31/9
v.+ından 46/25, 71/22	v.-dikleri 54/19
v.+ını 103/28, 123/21, 22/28, 24/10	v.-diler 48/8, 86/6
v.+ları 63/27	v.-dim 69/2
vefat et- bk. ve fatet-	v.-diyi 19/2, 84/4
v.-di 22/17, 23/16	v.-diyın 70/9, 83/17
v.-dikten 72/15	v.-diyinde 13/4
v.-miş 100/3	v.-diyiniz 55/15, 56/4
v.-miş dir 103/6	v.-ecek dir 44/15, 83/18
vefat eyle- bk. ve fatet-	v.-eçeklerini 85/21
v.-diler 130/19-20	v.-eceyim 32/15, 32/26
ve fatet- (Ar.+ T.) (insan için) ölmek	v.-elim 108/5, 20/16v.-en 74/21, 80/3
v.-di 49/10	v.-eni 83/16
v.-mişler 66/12	v.-erek 12/18, 30/16, 35/19, 38/15, 46/17, 89/10, 124/2
velhasıl (Ar.) sözü uzatmadan söylemek gerekirse, sözün kısası, özetle	v.-eyidim 83/28
v. 116/5, 20/16	v.-eyim 29/25, 54/6, 70/12
vel hasıl bk. velhasıl	v.-ib 126/8, 65/11
v. 62/18	v.-ir 19/3, 51/6, 59/2
ver- 1. üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştıirmek, iletmek 2. bırakmak veya bağışlamak 3. satmak 5. ödemek 6. sahip olmasını sağlamak 7. bir	v.-irseniz 92/3
	v.-iyorlar 105/20
	v.-meden 121/8
	v.-meg 69/5
	v.-mek 79/9, 98/6
	v.-mekde 87/12
	v.-melisiniz 29/27
	v.-mesin 98/3

v.-meye 69/17, 73/15, 8/1, 95/13
v.-meyerek 93/18
v.-mez 59/24
v.-miş 112/21, 14/2, 32/5, 47/4,
69/18, 79/13
v.-mişim 84/14
v.-mişler 97/23
v.-sin 53/19, 87/18
v.-ub 27/24, 57/1, 7/3
v.-ur 112/16
v.-üb 109/19, 15/22, 71/18

verici vermeye hazır olan ve veren, verme
yanlısı

v. 114/26, 55/21, 58/29

verin-1. kendinin olan bir şeyi birine
bırakmak ya da bağışlamak 2. sahip olmasını
sağlamak

v. 98/23

v.-iz 54/1

vere bil- vermek elinde olmak, verme
olanağı ya da olasılığı bulunmak

v.-irler 39/2

verane (Far.) 1. eskiyip, bakımsız kalıp çok
harap olmuş ya da yıkılmış yapı 2. yıkılmış
ya da yanmış olan yapılardan geriye kalmış
olan enkaz, yıkıntı, ören

v.+lerinde 66/8

verdir- vermek eylemini yaptırmak,
vermesini sağlamak ya da verilmesine yol
açmak

v.-di 103/11

v.-eyim 100/6

verdirt- verme işini yaptırmak, vermesini
sağlamak

v.-diler 49/8

veril- vermek eylemine konu olmak

v.-ecek 35/14

v.-ir 59/25

ve sair bk. vesayir

s. 15/25, 45/26

vesayir (Ar.) ve benzerleri, ve bunun gibi,
ve buna benzer, ve bunlara benzer

v. 95/3

vesile (Ar.) 1. neden, sebep, bahane 2.
elverişli durum, olanak, fırsat 3. olmasına
yol açmak 4. uygun durum doğmak

v. 52/13, 85/27

v.+lerde 25/25

v.+yi 14/18

vesile bul- (Ar.+ T.) bir neden, bir fırsat elde
etmek

v.-muş 99/27

vesile kıl- (Ar.+ T.) olmasına yol açmak

v. 127/11

vetan (Ar.) yurt

v.+a 6/25

v.+ıdır 51/25

v.+ım 33/24

v.+ları 94/13

ve yaqut (Ar. +Far.) yâhut, veya

v. 57/29

vir- bk. **ver**-

v.-iyorlar 74/26

visul (Ar.) ulaşma, erişme, varma

v.+larının 130/7

vukuat (Ar.) olan bitenler, olanlar

v.+1 22/14

v.+lar 105/11

vuğu (Ar.) (bir olay, bir durum) oluşma,
olma

v. 105/14, 105/15, 113/5, 116/6,
96/13

vukuat bk. **vukuat**

v.+dan 26/23

v.+ın 68/8

vuqui ihtimal (Ar.) bir olayın, bir durumun
olasılığı

v.+den 33/3

vur- 1. batıcı veya kesici cisimleri saplamak,
kalmak 2. silahla yaralamak, öldürmek 3.
hızla değmek, çarpmak

v.-arağ 74/19, 86/19

v.-du 35/16

v.-maya 13/1

vurul- vurmak eylemine konu olmak

v.-arağ 51/4

vurdur- vurmasını sağlamak ya da
vurmasına yol açmak

v.-ub 11/2

vücut (Ar.) beden, gövde

v.+ime (vücutime) 84/3

vücüt bk. **vücut**

v.+i (vücüdi) 104/3

vicut bk. **vücut**

v.+un (vicudun) 120/26

-Y-

ya (Ar.) 1. “ey, hey” anlamlarında bir
seslenme sözü 2. evet

y. 10/4, 100/26, 101/13, 101/18,
101/20, 101/29, 102/18, 102/24, 103/1,
104/10, 105/16, 107/10, 107/27, 107/3,
108/11, 108/22, 109/22, 111/24, 114/25,
115/11, 116/12, 116/27, 117/13, 117/18,
117/20, 118/28, 118/29, 119/16, 119/24,
119/4, 119/4, 120/10, 120/12, 120/27, 120/5,
122/21, 122/24, 123/24, 125/17, 126/21,
126/29, 127/24, 128/16, 128/3, 14/17, 14/26,
14/6, 18/6, 19/13, 19/27, 22/22, 23/13,
24/16, 25/2, 26/5, 29/14, 33/8, 38/6, 42/28,
42/9, 44/8, 47/29, 47/6, 52/5, 55/2, 56/11,
56/8, 57/9, 58/24, 61/24, 62/23, 63/6, 73/14,
73/4, 74/1, 74/1, 74/17, 74/4, 75/13, 75/18,
75/23, 76/23, 77/15, 78/19, 8/24, 81/20,
82/9, 83/21, 83/6, 85/25, 90/4, 92/10, 92/26,
96/8, 96/9, 97/13, 97/16, 97/8, 98/5, 99/5

yağut (Far.) ya da

y. 8/17

yaban (Far.) 1. yerleşim bölgeleri dışı, insan
bulunmayan ıssız yer 2. böyle yerlerde
yaşayan canlılar 3. (bitki için) özel bir bakım
görmeden kendi kendine yetişen

y. 109/28, 120/22, 97/20

yabani bk. **yaban**

y. 61/17, 74/3, 81/25

yabancı (Far. +T.) 1. tanıdık, bildik olmayan
2. aileden, çevreden olmayan (kimse)

y. 91/15, 97/9, 104/25, 69/19

y.+lar 81/13

yaban elma yabani elma ağacında yetişen ve daha büyük elmaları andıran meyveler
y.+sı 74/28

yağ- yağmur, kar, dolu gökten düşmek
y.-mağda 67/20

yağıl- kendini tutamayıp çökmek, düşmek, yıkılmak
y.-mış 68/26

yağlıca ilkbaharda yetişen çiğ olarak yenilen ya da yemeği yapılan bir ot
y. 13/17

yağma zor kullanılarak ya da baskın yoluyla elde edilmiş olan (mal vb.)
y. 12/24, 34/15, 42/5
y.+yı 17/12

yağmur yağış, bereket
y. 40/11, 67/19
y.+ada 59/28
y.+ın 60/11

yakın uzak olmayan yer
y.+ımızda 7/29

yaklaş- arada az bir aralık kalacak biçimde ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya bütünü ortadan kaldırmak için ileri gitmek
y.-dığı 25/12

yalancı yalan söylemeyi huy edinmiş olan, her zaman söyleyen (kimse)
y. 119/9

yalan dolan yalan ve dalavere
y. 55/3

yalçın (dağ, kaya vb. için) çıkılamayacak denli dik ve sarp
y. 39/12

yaldızlı üzerinde yıldız bulunan, yıldız olan
y. 50/12

yalın çıplak
y. 86/3

yalnız 1. yanında başkaları bulunmayan 2. yalnızca
y. 116/13, 56/23, 97/13

yalnızca tek başına
y. 97/18

yalnızlık kimsesizlik
y. 45/23

yalvar- birinden ısrarla, kendine acındırarak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek
y.-acağım 48/4
y.-dı 95/1
y.-dılar 91/5
y.-dım 97/27
y.-ırım 106/14
y.-ior 12/7
y.-ma 12/9
y.-maya 77/27

yan 1. bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü 2. sağ ve solun ortak adı, yön, taraf 4. birlikte, beraberinde olma
y.+a 37/5
y.+ı 45/17, 49/9, 86/20
y.+ıma 115/15
y.+ına 115/17, 115/4, 118/10, 24/9, 30/20, 31/20, 40/4, 48/28, 73/4, 74/16, 76/26, 78/16, 96/18, 97/11, 16/5

y.+ında 100/16, 67/15, 41/22
y.+ımızda 98/22
y.+ımızdan 26/18
y.+ya 20/15

yan- ateş durumuna geçmek

y.-ar 19/9
y.-ıp 75/22

yanak yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü

y.+ları 65/2

yanıl- aldanmak, hata yapmak

y.-ıyorsun 48/3

yaniya (Ar. T.) şu demek ki, anlamındaki yani sözcüğünün ya ünlemiyle birleşmesinden oluşmuştur

y. 44/25, 50/25

yaniyya bk. **yaniya**

y. 106/2, 5/12, 6/1

yap- 1. ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek 2. olmasına yol açmak 3. bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek 4. bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek 5. bir düşünceyi, bir davranışı, bir isteği işe dönüştürmek, gerçekleştirmek 6. gerçekleştirmek 7. davranmak, hareket etmek 8. olmak

y.-acağı 44/6
y.-acak 26/23
y.-acağ 75/4
y.-acayım 74/1
y.-amadım 67/28
y.-ayorsun 52/14
y.-ayorsunuz(yapayorsunuz) 15/6

y.-mayı 44/12
y.-miş 45/17
y.-mişlar 28/6

yapdır- yapmasını sağlamak, yapmasına imkân vermek

y.-dığım 67/25
y.-dım 67/26

yapıl- gerçekleştirilmek, ortaya çıkarılmak

y.-dı 105/2
y.-ma 39/13
y.-miş 110/10, 41/11, 41/15, 42/21, 50/22, 51/29, 88/1, 88/2, 91/16, 108/27, 42/2
y.-miş dır 62/16

yapı her türlü mimarlık yapısı

y.+sına 44/16

yaprak bitkilerde yeşil renkli, türlü büyüklük biçimdeki bölümler

y.+ının(yaprağının) 91/17
y.+ları 45/1

yapraq bk. **yaprak**

y.+lar 125/9, 44/27, 7/15
y.+lardan 71/7
y.+ları 113/19
y.+ların 84/25
y.+larını 73/8

yapyalınız yanında kimse veya hiçbir şey bulunmayan (kimse)

y. 116/12

yağ- 1. yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak 2. ışık vermesini sağlamak 4. çok fazla ızdırıp vermek

y.-dığında 79/14
y.-dıkdan 105/1

y.-dılar 65/11
y.-ib 6/26
y.-mağda 7/26
y.-mışlar 66/7

y.-mağda 122/2
y.-mağda dır 8/16
y.-mışlar dır 9/19-20
y.-tıkca 87/7

yakıcı yakma özelliği olan
y.85/8

yağut (Far.) ya da
y. 43/14, 53/16, 53/19

yağa giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça

yara 1. keskin bir şeyle veya bşr vuruşla vücutta oluşan derin kesik 2. dert, üzüntü, acı

y.+sından 13/6
y.+sımı 15/16

y. 22/18
y.+ların 46/26
y.+larını 122/28
y.+m 69/13
y.+sı 68/5, 98/17

yağın bk. **yakın**
y. 105/23, 114/4, 128/21, 36/11,
46/22, 48/17, 54/2, 81/11, 97/14, 98/1
y.+da 11/3
y.+daki 49/13, 49/7, 51/16
y.+dan 8/3
y.+ında 42/20

yara- bir işi için uygun olmak, kullanılır olmak
y.-yor 56/12

yağış- uygun olmak, iyi karşılanmak, münasip olmak
y.-maz 29/23

Yaradan Her şeyi yaratan, Allah
y. 70/24
y.+dan 71/10
y.+ın 36/23

yağışıklı (erkek için) uygun yapılı, ılımlı
y. 44/23

yarala- silah, bıçak vb. bir araçla yara açmak
y.-mayınız 26/17

yağışıklı bk. **yağışıklı**
y. 100/7

Yaradan Allah
y.79/19, 93/21, 117/4, 79/12

yaklaş- bk. **yaklaş-**
y.-arağ 118/19, 16/5, 79/10, 90/12,
97/11
y.-dı 52/2, 80/6, 87/25
y.-dıkça 7/1
y.-dıkda 114/6
y.-ib 115/19, 57/6
y.-incez 112/7

yaradıcı yaratma yeteneği olan, yaratan
y.-sına 19/7
yarat- (Tanrı) olmayan bir şeyi ya da her şeyi oluşturup ortaya koymak, var etmek
y.-dı 19/23
y.-dığı 20/8
y.-dığıın 77/12

y.-diklerine 51/11

y.-miş dir 19/21

yardım 1. kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet
2. işlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı, destek

y. 104/13, 44/16, 70/18, 78/19, 87/3, 94/28, 95/18

y.+a 11/4, 81/17

y.+ı 87/21

y.+ımıza 78/20

y.+ına 20/23, 48/23

y.+ından 83/13

y.+ımı 18/4, 38/24

y.+ımızı 57/20

y.+i 10/15

y.+lar 72/27

yarı 1. bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri 2. bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan

y. 32/10

y.+sına 66/5

yarım bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri

y. 40/16

yarın bugünden sonra gelecek ilk gün

y. 71/14

yas ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, matem

y. 27/26, 46/28, 72/29

yaşlı yas tutan, yasta bulunan, yaslı olan

y. 11/2

yaslat- bir şeyi bir yere dokunur duruma getirmek ve bu durumda tutulmak, dayamak

y.-arak (yasladarak) 116/18

y.-arak 78/15

yaslan- arkasını bir yere dayamak, bir şey veya yere dayamak

y.-miş 109/16

[=1]

yassı basık ve yayvan

y. 88/3

yaş gözyaşı bezlerince salgılanan ve kimi etkilerle ya da ağlayınca gözlerden akan duru sıvı damlacıklarından her biri

y. 36/19, 60/6

y.+ında 38/14, 6/13, 62/25

y.+lar 78/13

y.+lardan 65/2

y.+ları 123/9, 96/28

y.+larımı 117/17

y.+larımı 65/4

yaşlı (göz için) yaşla dolmuş, yaşlanmış, ıslanmış

y. 109/6

yaşa- 1. canlılığını, hayatını sürdürmek 2. sağ olmak 3. varlığını sürdürmek 4. görüp, geçirmek, başından geçmek 5. sürmek, devam etmek

y.-dınız 82/26

y.-malınız 74/2

y.-masının 86/22

y.-maya 120/23

y.-mişsin 99/10

y.-sın 126/12, 128/11, 91/13, 91/14

y.-yamayacağım 47/9

y.-yamazlar 127/15

y.-yub 130/26

y.-yoruz 102/11
y.-yub 130/17
y.-yüp 5/5

yaşat- yaşamasını sağlamak veya yaşamasına imkân vermek
y. 127/17

yat- 1. bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak 2. uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek
y.-acağı 45/18
y.-acağımız 37/18
y.-dı 35/13, 72/26
y.-dığımından 83/3
y.-ıyor 48/21

yatır- bir kimsenin bir yere yatmasını, boylu boyunca uzanmasını sağlamak
y.-dı 15/21

yatak uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatırılan eşya, döşek
y. 45/25
y.+a (yatağa) 15/21
y.+ı (yatağı) 24/9
y.+ımın (yatağımın) 73/19
y.+ına (yatağına) 24/1, 35/13
y.+ında (yatağında) 42/8
y.+ından (yatağından) 72/28

yatağ bk. **yatak**
y. 37/24, 42/2, 42/5, 49/3
y.+lara 42/4

yavaş 1. ağır ağır 2. gitgide, azar azar
y. 122/1, 122/1

yavaşcacık usulcacık
y. 36/4

yavaşcacık bk. **yavaşcacık**
y. 79/3

yavaş yavaş hızlı olmayan bir biçimde, ağır ağır
y. 35/27

yaver (Far.) yardımcı
y. 129/22
y.-i 113/21, 114/2, 122/3, 123/1
y.-im 65/22
y.-ini 122/12
y.-lerimden 65/15

yavru çocuk, evlat
y.+larım 92/7

yavrucuğaz (acıma, sevgi, sevecenlik gibi duygularla) yavru
y.+ım 42/9, 81/4

yay- sınırını genişletmek
y.-miş 39/11

yayıl- etrafa dağılmak
y.-an 42/19, 22/13
y.-arak 116/2
y.-dı 37/5
y.-dığında 42/13
y.-mağda 51/3
y.-maya 42/18

yayyan yaya olarak, yürüyerek
y. 38/20

yaz- söz ve düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak
y.-miş 96/19

yazıl- yazma işi yapılmak

y.-mızdır 119/23

yazık 1. herkesi üzebilecek şey, günah 2.

acınma, üzüntü anlatan söz

y. 120/18, 59/7, 78/4

ye- ağızında çiğneyerek yutmak

y. 75/26, 92/12, 91/20

y.-di 91/26

y.-dik 73/24

y.-dikden 41/26

y.-diler 82/13

y.-dim 75/25, 92/2

y.-melisin 76/1

y.-mem 75/28

y.-memişim 81/28

y.-meyüb 92/9

y.-meyyorsın 91/27

y.-r 25/15

y.-yecek 73/26

y.-yib 58/26

y.-yin 82/3

y.-yüp 12/28

y.-yyemem 76/3

y.-yyerek 69/17

yeye bil- yemeyi becermek

y.-iyor 54/4

yedir- yeme eylemini yaptırmak, yemesini

sağlamak

y.-diler 40/20

y.-ir 20/29

yedi altıdan sonra gelen sayı

y. 112/15

yedinci sırada altıncıdan sonra gelen

y. 71/20

yegirmi on dokuzdan sonra gelen sayının

y. 95/15

yek (Far.) bir, tek

y.+de 17/29

yemeg bk. **yemek**

y. 91/26

yemek yiyecek, aş

y.+in (yemeyin) 92/9, 20/28

y.+ler 95/4

yeme bk. **yemek**

y.+in 92/9

yemin (Ar.) Allah'ı veya mukaddes bir

varlığı şahit tutarak verilen söz, ant

y. 85/4

y.+ler 13/29

yemiş meyve

y. 82/7

y.+i 82/8

yen- dizginlemek, denetlemek, bastırmak, tutmak

y.-di 65/8

y.-üb 21/23

y.-mezmiyiz 14/20

yeni 1. kullanılmamış olan, eski karşıtı 2.

oluş veya çıkışından beri çok zaman

geçmemiş olan 3. en son edinilen 4. biraz

önce, çok zaman geçmeden

y. 100/16, 104/8, 120/25, 130/20,

18/2, 50/27, 71/8, 84/13, 84/16

yeniden gene, yine, tekrar

y. 75/19

yer 1. bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân 2. gezinilen, ayakla basılan taban 3. bulunulan, yaşanılan, oturlan bölge 4. durum, konum, vaziyet

y. 52/1, 62/20, 67/12

y.+de 103/18, 109/9, 115/12, 117/6, 13/28, 40/6, 42/29, 53/10, 65/21, 67/8, 73/3, 74/19, 89/15, 74/3

y.+den 116/24, 117/8, 15/20, 21/11, 48/23, 58/19, 9/21

y.+e 109/17, 11/24, 118/1, 15/2, 69/13, 71/15, 73/28

y.+i 128/13, 79/19, 8/23, 13/4, 97/24

y.+inde 44/27

y.+inden 67/3

y.+ine 51/23, 71/18, 96/25, 51/13

y.+ini 66/6

y.+ler 13/3

y.+lerden 37/12, 72/26

y.+lerinde 120/22

y.+miş 30/17

yerleşdir- yerleşmesini sağlamak, yerleşmek eylemini yaptırmak

y.-üb 36/29

yeşil sarıyla mavinin karışımından ortaya çıkan renk

y. 124/19, 124/24, 125/8, 45/3, 71/7, 71/7, 73/7, 88/6

yeşillig yeşil bitkileri bol olan yer

y. 87/26

yeşillik bk. **yeşillig**

y.+ler 89/4

yetim (Ar.) babası ölmüş olan çocuk

y. 107/10, 23/18, 24/19, 63/27

yetiş- 1. ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak 2. vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlanmak 3. vaktinde varmak, vaktinde bulunmak 4. yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek

y. 78/20, 81/18

y.-di 107/24, 116/11

y.-diler 39/6

y.-diyi 20/24, 48/29

y.-diyimiz 37/23

y.-eceyiz 38/4

y.-elim 110/2

y.-mek 59/27

y.-sin 112/4

y.-üb 129/5, 72/27

yetmiş altmış dokuzdan sonra gelen sayı

y. 38/13

yeyeceg bk. **yeyecek**

y. 86/25

y.+i 45/8

y.+in 85/5

yeyecek yenmeye elverişli olan her şey

y. 37/15, 58/11, 83/6

yeyecek bk. **yeyecek**

y. 86/2

yıl Dünya'nın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman

y. 114/19

yılbaşı yeni yılın başladığı gün

y.+mda 127/2

y.+n 125/18

y.+sı 124/7, 95/15

	y. 10/21
yıldız ışıklı gök cisimlerinden her biri y.+lar 112/11, 129/5, 36/1	yoksa akdi takdirde anlamında kullanılan bir söz y.+m 114/13
yık- kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek y.-dılar 65/10 y.-makda 6/27	yol karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşınılan uzaklık, tarik y. 129/17, 48/20, 64/5, 81/11 y.+a 115/20, 129/20, 77/4, 95/7 y.+da 115/9, 74/27, 97/8 y.+dan 113/7, 115/22, 115/25 y.+lardan 38/18 y.+u 122/16 y.+unda 45/6 y.+undan 89/5 y.+unu 45/29
yıkıl- bir yerde çok sayıda birikmek, toplanmak y.-mış 66/5	yolcu yolculuğa çıkmış kimse y. 51/22 y.+lar 39
yıraklandır- ilgisiz bırakmak, yabancılaştırmak y.-sın 48/6	yolculuk bir ülkeye veya bir ülke içinde bir yerden bir yere gidiş veya geliş, gezi, seyahat, sefer y. 76/27, 83/4 y.+dan 42/7 y.+ları 37/29 y.+larının 38/21
yırt- kumaş gibi şeyleri, kesici araç kullanmaksızın, iki ucundan çekip parçalara ayırmak y.-araç 123/13	yolculuk bk. yolculuk y.+larına 38/11
yigirmi on dokuzdan sonra gelen sayı y. 114/16, 124/12, 125/21, 49/10, 68/21	yolçü bk. yolculuk y.+ları 38/11
yiğit güçlü ve yürekli, kahraman, alp y.+in (yiğidin) 56/20	yolçüsüz yolcu olmama durumu y.77/12
yeyecek bk. yeyecek y.+imizi (yeyeceyimizi) 80/3 y.+ini (yeyeceyini) 80/2	yok 1. olmayan, bulunmayan şey 2. bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.)
yiyecek bk. yeyecek y. 12/26	
yeyecek bk. yeyecek y.+ler 17/10	
yokarı bir şeyin üstte kalan tarafı	

y. 101/20, 101/22, 108/20, 38/19,
39/29, 40/6, 41/12, 51/19, 52/16, 52/16,
55/19, 55/19, 56/14, 56/14, 60/18, 60/18,
60/20, 60/20, 67/1, 68/2, 69/1, 73/19, 78/19,
80/20, 81/15, 81/15, 83/26, 86/24, 99/20
y.+dur 61/15, 68/2
y.+dır 19/19, 75/3

yokarı bk. **yokarı**

y. 11/10, 11/18, 35/20

yoksa bk. **yoksa**

y.+m 119/8, 15/9

yorul- yorgun duruma gelmek

y.-an 67/5

y.-dum 115/21

y.-muş 78/14, 38/22, 42/7, 58/8

y.-ub 91/29

yorgunluk gösterdiği çabadan ve hareketlilikten dolayı gücünün azalması

y.+ından 40/5

yorgunluk bk. **yorgunluk**

y.+ları 47/3

yörü- adım atarak ilerlemek

y.-meye 77/6

yumurta tavuk, kuş vb. yumurtası

y. 85/20

yumuşak insanda hoş ve rahat bir etki bırakan, tesiri tatlı olan, incitmeyen

y. 106/23

yuvarlan- dökülerek düşmek

y.-ırsın 122/17

yuvarlak top veya küre biçiminde olan, müdevver

y. 57/4

yüğseg bk. **yüksek**

y. 109/28, 60/2

yüksel- bk. **yüksel-**

y.-tib 107/6

yükseg bk. **yüksek**

y. 105/4, 115/14

yükseglen- yükseğe çıkarılmak

y.- mekte 129/8

yüksek 1. altıyla üstü arasındaki uzaklık çok olan 2. (ses için) çok güçlü, etkili

y. 116/1, 39/4, 41/28, 7/13

yükselt- yükseğe çıkarmak

y.-erek (yükselderek) 25/1

yün genel olarak hayvan tüyünden yapılmış olan

y. 54/18, 85/21

yüre bk. **yüreg**

y.+im 128/6

yüreg bk. **yürek**

y. 121/7, 123/10, 126/9, 14/12,
19/17, 22/2, 26/4, 65/20, 85/8, 87/12, 17/7

y.+den 61/13, 41/27, 75/17

y.+ler59/3

y.+lere 60/2

y.+leri 59/10, 59/4, 59/9

y.+lerimizi 126/2

y.+i 116/16, 126/7, 19/7, 29/11,
35/4, 36/18, 49/16, 76/5, 87/19, 89/11, 98/13

y.+im 106/24, 23/28, 56/7, 57/15,
66/22, 98/15

y.+imde 106/6

y.+imi 74/13, 99/16

y.+imin 117/25, 119/26, 61/19

y.+imize 126/1

y.+in 121/3, 19/15

y.+inde 17/25, 18/27, 19/10, 30/25,
70/12

y.+inden 59/7, 73/20

y.+ine 100/12, 108/24, 87/18

y.+ini 102/16, 106/24, 107/29,
20/21, 24/23, 59/1, 62/2, 64/10, 70/2

y.+iniz 91/22

y.+inizi 26/17, 60/9

yüregli hiçbir şeyden korkmayan, tehlikeyi
yiğitçe karşılayan

y.108/8, 127/5, 128/3, 90/20, 121/2

yürek 1. kalp 2. bir kimsenin ruhsal yönü,
gönül 3. herhangi bir şeyden çekinmeme,
korkmama, yüreklilik, korkusuzluk, cesaret
4. acıma duygusu

y. 14/28

y.+den 126/2, 87/16

y.+i 17/7

y.+in (yüreyin) 17/6

y.+ini (yüreyini) 18/18

y.+ten (yüregden) 75/17

yürek bk. **yürek**

y. 10/17

yürek oynat- korkutmak, heyecanlandırmak

o.-ması 121/7

o.-masından 123/10

yürü- bk. **yörü-**

y. 12/14

y.-meden 91/28

y.-mekde 123/5, 86/20

y.-menin 38/18

y.-meye 38/20

y.-yeceğim 83/2

y.-yelim 37/10

y.-yemez 72/23

y.-yerek 6/25

y.-yüb 124/4

yürüt- yürümek eylemini yaptırmak,
yürümesini sağlamak

y.-dü 37/9

yürüş yürümek eylemi ya da biçimi

y. 9/25, 10/24

yüz başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve
çenenin bulunduğu ön bölüm

y. 12/1, 123/2, 55/14, 6/24, 72/18

y.+den 80/4

y.+lerin 120/26

y.+lerini 120/19

y.+ümünden 66/22

y.+üme 69/12

y.+ünde 19/19, 68/4

y.+üne 106/18, 75/7

yüzüg bk. **yüzük**

y. 23/18, 23/9, 46/11, 69/1

y.+den 34/19

y.+lerini 46/10, 46/6

y.+i 69/22

y.+imi 69/2

y.+ini 103/19

y.+ü 23/27

y.+ümü 22/29

y.+üni 123/15, 23/4

yüzü bk. **yüzük**

y.+im 21/16
y.+imin 68/18

yüzüü bk. yüzük

y.+ümü (yüzüümü) 69/17

yüzük parmağa geçirilen metal halka

y.+i (yüzüyi) 23/10, 69/9
y.+imi (yüzüğimi) 68/29
y.+ü (yüzüğü) 68/19

yüzüstü yüzü yere gelecek biçimde

y.+ne 37/1

yüzüü bk. yüzük

y. 103/26

-Z-

zabit (Ar.) tutan, hükmü altına alan

z.+ler 68/14
z.+lerin 104/27, 69/16

zabt et- (Ar.+ T.) 1. tutma, kuvvetle tutma

2. yönetimi altına alma, sahip olma
z.-meye 29/9

zade (Far.) oğul, evlat

z. 100/21, 101/22, 97/13, 98/5

zadelik (Ar. +Far. T.) soyluluk, asalet

z.+i (zadeliyine) 130/18
z.+ine (zadeliyine) 29/23

zahmet (Ar.) 1. sıkıntı, eziyet 2. güçlük, zorluk

z. 26/16, 37/18, 38/11
z.+inden 37/27
z.+ine 52/6
z.+leri 17/1

zahmetlu (Ar. +T.) güçlükle yapılan, sıkıntı verici, yorucu, güç

z. 42/7, 54/27, 73/11

zaif (Ar.) zayıf, güzsüz

z. 10/23, 106/24, 11/22, 42/22,
42/3, 5/15, 9/24
z.+im 73/17, 83/2

zaiflig (Ar. +T.) zayıflık, güzsüzlük

z. 47/4

zalım (Ar.) zulüm ve haksızlık yapan

(kimse) 2. acımasız, merhametsiz (kimse)
z. 15/29, 61/1
z.+lar 15/6

zalımlık (Ar. +T.) acımasızlık

z.+larını 103/22

zaman (Ar.) vakit

z. 122/25, 26/6, 27/16, 32/12

zamir (Ar.) gönül

z. 55/1

zan (Ar.) gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm

z. 9/1
z.+nı 104/6

zanķagadun (?) çan kulesi

z.+ı 112/24

zann bk. **zan**

z. 102/21, 103/12, 104/18, 104/2,
115/17, 115/25, 117/7, 118/4, 120/16, 16/7,
17/15, 44/29, 52/22, 53/23, 59/14, 61/12,
62/26, 66/29, 79/7, 84/5, 99/6

z.+1 13/20	
z.+ım 77/3	
z.+ıma 123/18, 53/20	
zann et- (Ar. +T.) sanmak	zavallu bk. zavallı
z.+erim (zann ederim) 33/22	z. 12/3
z.-ersem (zann edersem) 48/2	
zarar (Ar.) bir şeyin, bir oalyın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat	zay (Ar.) 1. kayıp, yok olmuş 2. ziyan olmuş, boşa gitmiş
z. 98/6	z. 18/9, 87/9
z.+1 75/2	
zararsız (Ar. +T.) zarar vermeyen, zararı dokunmayan, dokuncasız, ziyansız	zebze (Far.) çiğ ya da pişirilerek yenilen, kuru olarak da kullanılan bitkiler ya da bunların taneleri, yumruları vb.
z. 32/28	z. 54/17
zaruriyet (Ar.) maddi sıkıntı, yoksulluk, fakirlik	zeman bk. zaman
z.+de 72/20	z. 100/5, 104/17, 105/25, 108/10, 119/20, 47/18, 53/14, 59/18, 6/12, 62/25, 67/12, 89/17, 89/9, 94/1
	z.+ları 23/21
zat (Ar.) 1. kişi, kimse, şahıs 2. bir varlığın özü	zenbil (Ar.) hasırdan örülmüş kulplu sepet
z.+a 121/7	z.+i 82/1
z.+ın 49/19	
z.+ınıza 64/12, 8/21	zencir (Far.) birbirine geçmiş bir dizi metal halkadan oluşan nesne
z.+ınızı 97/17	z.+den 12/2
z.+ınızın 57/17	zengin (Far.) parası, malı çok olan, varlıklı
z.+lar 54/10	z. 102/13, 68/10
zaten (Ar.) esasen, zati	zenginlig (Far. +T.) zengin olma durumu
z. 116/3, 125/1, 7/6	z.+de 89/19
	z.+lerinden 34/16
zavallı (Ar. +T.) 1. acımacak kadar kötü durumda bulunan 2. gücü bir şeye yetmeyen, âciz	zevalı bk. zavallı
z.10/6, 13/28, 26/8, 36/17, 13/7, 49/2, 49/4, 53/10, 54/2, 66/7, 78/21, 95/11	z. 87/13
z.+ları 15/11	z.+lar 80/7
	zevc (Ar.) kadına göre koca, eş
	z. 111/8
	z.+imin 119/6

- z.+inin 104/5
z.+isi 113/6
- zevce** (Ar.) bir erkeğin nikâhlı eşi, karısı
z.+m 104/11, 69/6, 64/14
z.+si 110/15, 129/23
z.+yi 111/8
- zevk** (Ar.) hoş duygu, haz
z. 12/13
- zevķ bk. zevk**
z. 53/17
- zeytün** (Ar.) zeytin
z. 113/18
- zırķ** (Far.) savaşlarda ok, kılıç, süngü vb.
silahlardan korunmak için giyilen, demir ve
tel levhalardan yapılmış giysi
z.+ları 28/10
z.+larının 9/27
- zrķ bk. zırķ**
z.+ı 51/19
- ziade** (Ar.) 1. çok, daha çok 2. artma,
çoğalma
z. 103/23, 105/11, 105/4, 107/8,
114/28, 118/5, 121/14, 121/7, 20/23, 23/25,
25/11, 27/12, 29/9, 30/5, 42/17, 42/20, 52/5,
54/20, 56/15, 56/4, 61/7, 76/17, 76/20, 83/27
z.+si 55/26
- ziadece** (Ar. +T.) daha fazlasıyla
z. 45/24, 91/29
- ziafet** (Ar.) şölen
z. 128/22
z.+i 128/23
- zian** (Far.) zarar
z. 16/14
- ziaret** (Ar.) birini görmeye, biriyle
görüşmeye gitme, görüşme
z.+inize 57/19
- zifır** (Ar.) çok karanlık
z. 7/21
- zift** (Ar.) simsiyah
z. 112/9
- ziķr bk. zikr**
z.+ini 69/27
- zikr** (Ar.) sözünü etme, adını söyleme anma
z.+i 39/25, 69/7
z.+ini 46/14
z.+ini 67/18, 68/8, 92/18
- zikr it-** (Ar. +T.) sözünü etmek
z.-ub (zikr idub) 103/20
- ziķyimet** (Ar.) değerli, kıymetli
z. 10/18
- zir** (Far.) alt, aşağı
z.+de 80/7
- zira** (Far.) çünkü, şundan dolayı
z. 103/8, 108/1, 11/5, 110/16,
112/15, 113/3, 115/2, 116/1, 117/8, 125/27,
126/1, 127/14, 16/13, 19/18, 22/12, 25/5,
26/24, 29/15, 30/5, 31/11, 32/18, 34/24,
35/6, 36/20, 38/17, 39/17, 46/13, 48/13,
49/18, 49/5, 53/26, 54/2, 55/18, 55/7, 56/27,
57/24, 58/8, 72/1, 75/21, 76/1, 76/12, 77/2,

8/19, 8/2, 81/18, 82/20, 88/25, 9/23, 9/8,
94/4, 96/2, 97/20

ziy kıymet (Ar.) kıymet sâhibi kıymetli

z. 46/12, 9/12

z.+sin 23/25

ziyade bk. **ziade**

z. 116/13, 13/18, 130/8, 31/23,
33/22, 42/4, 47/9, 56/27, 77/2, 78/13, 79/23,
80/6

ziyafet (Ar.) şölen

z.+i 128/27

ziynet (Ar.) süs, bezek

z. 113/22, 130/8

z.+ini 95/21

z.+ler 114/11

ziynetlu (Ar. +T.) süslü, bezekli

z. 105/4

ziynetle- (Ar. +T.) bezemek, süslendirmek

z.-miş 115/3

ziyenetî hitam (Ar.) son süs

z. 29/1

zurna (Far.) keskin bir ses çıkaran nefesli
bir çalgı

z. 121/27

zuvar (Ar.) süs, zinet

z. 38/9, 6/1

z.+a 37/14

“göynümü”, *սրմալիսարք* “sımarladık”... gibi ağız yansımalarının yaygın oluşu da dikkte değerdir.

Eserde, Ermeni alfabesinde yer alan /ɲ/ ve /ʒ/ ünsüzü [ts], /ð/ ünsüzü [dz] ligatürlerine yer verilmemiştir. Bu seslere, metinde tespit edilen Ermenice kelimelerde kullanılmamış olması sebebiyle inceleme kısmında ele alınmamıştır.

Arapça ve Farsça kökenli kelime ve tamlamalarda rastladığımız /â/ sesi metinde /t/ “e” ve /w/ “a” işaretlerinden oluşan bir /tuw/ “ya” ligatürü ile belirtilmiştir. İnce ve kalın sıradan seslerde genellikle ses varyantları kullanılmış olup aynı kelimenin ince ve kalın işaretleriyle yazıldığı tespit edilmiştir. İstisna olarak, dönem özelliği adı altında değerlendirmedığımız ve yazım hatası kullanımını geçerli gördüğümüz kelimelerin sayısı oldukça fazladır. Eserde tespit edilen yazım hatalarının genel itibarıyla harf eksikliğinden kaynaklandığı görülmüştür. Arapça kökenli kelimelerde rastladığımız, kelimenin sonuna eklenen /y/ sesi kullanımını da yazım yanlışı olarak nitelendirmekteyiz.

Bilindiği üzere Ermenice, aralarına sesli harf almadan sessiz harflerin peş peşe gelebilmesi özelliği gösteren bir dildir. Metinde, bu hususu yazım hatası olarak değerlendirsek de, metnin yazarı kendi dilinin özelliğinden kaynaklı olarak bu kullanımı tercih etmiş olabilecektir. /t/ sesinde olduğu gibi /ğ/ ve /y/ sesleri için de aynı durum geçerli gözükmektedir. Gözlenen bu nitelik beraberinde, şimdiki zaman ekinin günümüz kullanımından farklı olarak “-yyor” biçiminde kullanılmıştır. Metinde, aynı seslerin tekrarıyla kurulmuş yaygın örneği bulunan sesler: /t/, /i/, ve /y/’dir.

Metinde dil benzeşmesi hususunda, uyuma dikkat edilmeyen kelimeler yaygın olsa da uyumu gerçekleştiren örnekler yadsınamaz sayıdadır. Günümüz kullanımında uyum bulunmayan kelimelerde, metin içerisinde kullanımında uyuma dikkat edilerek yazılan örnekler görülmüştür. Bu durumun yazarın dile hâkimiyeti ölçüsünde değerlendirilecek önemli bir husus olduğunu düşünmekteyiz. Ötümlüleşme örneklerinin yaygın olarak görüldüğü metindeki bu durumun dönemin yazım niteliği olarak değerlendirilebileceği görüşündeyiz.

Türkiye Türkçesinde birleşik olarak yazdığımız çoğu kelimenin, metinde ayrı yazıldığını; ayrı biçimde kullandığımız kelimelerin de bitişik yazıldığını görmekteyiz. Eserde “*dA*” bağlacının bitişik yazıldığı hiçbir örnek tespit edilmemiştir. Yazarın Türkçeye olan hâkimiyetinin diğer bir kanıtını da bu hususun oluşturabileceği düşüncesindeyiz.

Esere söz varlığı perspektifinden bakıldığında; Arapça ve Farsça kelime tamlamaların yanında Ermenice, İtalyanca, Moğolca ve Yunanca kelimeler de tespit edilmiştir.

Erm.: *պատուաւազ* “*badarak*” (Hristiyanlık ayîni), *պսակ* “*bsag*” (dinî nikah), *խաչ* “*haç*” (Hristiyanlığın sembolü), *Քրիստոնոյս* “*Krisdonyay*” (Hristiyan), *Քրիստոնայրք* “*Krisdonalık*” (Hristiyanlık).

İt.: *ալէսուս* “*alesda*” (harekete hazır, tetikte), *արմա* “*arma*” (bir devletin, bir hanedanın veya bir şehrin sembolü olarak kabul edilmiş resim, harf), *սուղէլլօ* “*duvello*” (silahlı dövüş, vuruşma), *Ֆամիլյա* “*familya*” (aile), *Ֆուրթունա* “*furtona*” (kasırga getiren şiddetli rüzgâr), *իմպերատօր* “*imperator*” (bir imparatorluğu yöneten kimse), *գօրնէլա* “*gordela*” (giyecekleri süslemek veya bir şeyi bağlamak için kullanılan enlice şerit), *փօլիթիքա* “*politika*” (yöntem), *րուպա* “*ruba*” (giysi).

Moğ.: *չաг* “*çağ*” (zaman dilimi, vakit), *սулт* “*salt*” (sadece, yalnız), *асаг* “*asag*” (fayda, kazanç).

Yun.: *անահթօր* “*anahtar*” (kilidi açıp kapamaya yarayan araç), *ավլու* “*avlu*” (bir yapının ortasında kalan üstü açık kısmı), *պօսուրում* “*bodurum*” (bir yapının yol düzeyinden aşağıda kalan bölümü), *մէմէտ* “*demed*” (bitki destesi), *էֆէնի* “*efendi*” (bey), *ֆիսուն* “*fisdan*” (kadın giysisi), *իսգեմրի* “*isgemri*” (aralıksız, üstü tahra veya hasır sandalye), *քերէլէտ* “*kereved*” (oturmaya ya da yatmaya yarayan tahtadan yapılmış yüksekçe yer), *քիլիսէ* “*kilise*” (Hristiyanların ibadet için toplandıkları yer), *քիւֆէ* “*küfe*” (yük taşımaya yarayan dayanıklı sepet), *լանպա* “*lanba*” (ışık veren alet), *մանասթըր* “*manastır*” (keşişhane), *մասա* “*masa*” (mobilya), *փափազ* “*papaz*” (Hristiyan din adamı), *փաթրիք* “*patrik*” (Ortodoks ve Doğu kiliselerinin başkanı), *փօրհազ* “*poryaz*”

(kuzeydoğudan esen soğuk rüzgar), *թէֆնէ* “*tefne*” (Ege Bölgesi’nde yetişen bitki).

KAYNAKÇA

Devellioğlu, F. (2013), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Yayınları

Ergin, M. (2013), *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık

Karaağaç, G. (2016), *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık

Külekçi, C. (2010), *Sosyo-Kültürel Açından Ermeniler ve Türkler [İstanbul Ermenileri]*. İstanbul: Kayıhan Yayınları

Türk Dil Kurumu (2005), *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları

Pamukciyan, K. (2002), *Ermeni Harfli Türkçe Metinler*. İstanbul: Aras Yayıncılık

Stepanyan, A. H. (2005), *Ermeni Harfli Türkçe Kitaplar ve Süreli Yayınlar Bibliyografyası (1727-1968)*. İstanbul: Turkuaz Yayınları

Tekin, T. (1997), *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*. Ankara: Simurg Yayınları

Ulu, C. (2012), *Türkiye Cumhuriyeti’nde Ermeniler*. Ankara: AKDTK Atatürk Araştırma Merkezi

Vural, H. & Böler, T., (2012), *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları

Zeki, B. (2009), *Ermeniceden Türkçeye Mükemmel Lügat*. Ankara: TDK Yayınları

TIPKIBASIM

11/2
159

570

Ա Գ Ն Է Ս

Վ Է Ե Ա

ՆԷՅ ԶԱԼԱՆ ԳԸԶՃԻՂԱԶ

ԷՐՄԵՆՃԵՆ ԹԻՐՃԻՄԷ ԷՅԼԵՑԻՊ ԵԱԶՏԸ
ՅԱՆԹԱՊՏԷ ՅՍՓԻՐՔՃԻԱՆՕՖՖ

ԳՈՒՏՍ ՇԵՐԷՖ
ԷՐՄԵՆԻ ՄԱՐ ԵԱԳՈՒՊ
ՄԱՆԱՍԹԸՐԸ ՊԱՄԱՀԱՆԵՄԵՆԷ
1872

KN-1872-3
2857

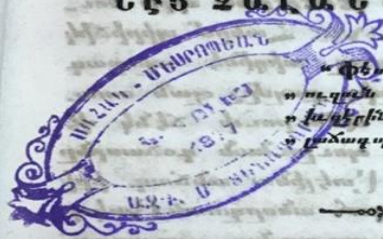
ՄԻԹԵԼԻՃԻՄԻՆՏԵՆ ՓԵՏԵՐԱՆԵ ՄՈՒՀԱԳԳԵԹ Ի.Է.
ԻՀԹԱՆ ՕԼՈՒՆՈՒՐ
SOUS ՁԱՏԵՄ
ԼՈՒՍԻԱՆ ԱՏՈՒՐ ԷՖԵՆՏԻ
ՆԻՉԻՊԼԻՏԵԱՆԵ

Ա Գ Ն Է Ս

Վ Ե Ե Ա

Ն Է Յ Զ Ա Լ Ա Ն Գ Ը Զ Ճ Ի Ի Ղ Ա Զ

« Փնտրու Վախտնի Խնժիռանա .
» ուղարկու սենեկը Եւրոպիայի տեսնեա
» խնժիռնուէ պէրէթիւնեթը շողա-
» լաւագործն »

ԱՅԻՆ ԳԻՐԱՆ

Պ Ի Ր Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Տ Ի Ի Շ Մ Ա Ն Ը Ն Գ Ա Լ Ե Յ Ե Կ Ի Ի Ճ Ի Ի Մ Ե Յ Լ Ե Մ Ե Ս Ի

Գ Ե Յ Ե Թ Ի Ե Ճ Ե պիտ թաղ թէփէսինուէ Խն-
շա օլունուփ՝ մէվքիսինէ թափթըքէն՝ ՀՕԴ-
ՌՕՇԻ, Եանիյեա Իւճէ պիտ դատա թէամիյէ ա-
լունան գալէնին սահիպ վէ հաքիմի ԱՏԵԼ ՊԵՐ
պէյ, Ֆամիլեատընը վէ գալէնին մուհաֆա-
զասը Իչիւն ապքէրինին Են զսիֆ պիտ քաչ նէ-
ֆէրինի գալէտէ պուրազըպ, միւ թէպազը ա-
կերինի պէրապէր պարապ, ուղազ պիտ մահալ-
լէ ճէնկէ կիտիւ պ՝ խայլն միւտտէթ սեվկիւլ-
լու Եհը Իլէ պիտ դանէճիկ Եվրատընտան հա-
պէր արամատըղընտան, Են սատըգ Եմէքտարը

օրան միւսին Յակոբը զու վար, Եանկեա Վուտ
 սու Շէրիֆէ կիտէնէք քընաֆէթինէ քօյեա
 բազ Հօդ-Աօշա կէօնտէրտի քի, կիտիւպ ֆա
 միլիյեատընտան հապէր կէթիրսին: Ապըթ սօն
 կիւզ վաքթը օլուփ թապիսաթի իլէ պուլուա
 լու վէ քափանքդ օրան կէճէլէրտէ միքի մու
 մաիլէհըն էհըն թուուէն՝ ՆՍՏԱ Հանըմ պիրիճիկ
 էվասը ՄՍԵԼԻՆՍՅԸ սաղ տիղինէ ալարադ
 դալէյի մէսքիւրըն ինսիլ քայմըշ օրան օտա
 լարընտան պիրիսինտէ օթուրուփ ճէնկ վէ
 ճիտալ թէ հլիքէսինտէ պուլունան դօճասընը
 տիւշիւնտիւղը զէման Մտէլինա անճադ իքի
 եաշընտա իտի: Պր սապահ անսըզտան Յակոբ
 կէլիւփ Հանըմըն հուզուրունա չըգարադ
 Պէյըն սահէթ վէ աֆիյէթտէ օլտուղը հա
 պերինի վերտի, վէ էրթէսի կիւնիւ ալտէթ
 էթմէք իւզերէ իքէն, իշէր պաշկալաշարըն
 տան միւսին Յակոբ քէմալը սատաքէթինտէն
 դալէտէ պուլունան մու հաֆրղարըն պաշա
 րընա կէլէրէք դալէի տիւշմանտան մու հա
 Փագա էյլէմէյէ քարէր վերտի:

Մուհարէպէ իտէ կիւնտէն կիւնէ շիւ
 տէթլէնէրէք Մտէլպէր պէյին օրտուսու ֆէ
 նանա եիւղ թու թաուղընտան, տիւշմանըն օր
 տուսու վէթանա տօղուու էիւրիւէրէք Շէ
 հիր ու Վարիյէլէրինի թալան էտէրէք եադըպ
 էրգ մարաա օլտուղընտան, գարա խապէրլէր
 փէյտէլիէյ Հօդ-Աօշա կէլմէյէ պաշաաւը, վէ
 պիր աղ սօղրա պու քուտուրնու շ վահլիլէրին

8
 Գրանցանքն ձեռնաց վերմէյն հաճէթ քալմա
 ար . զերա քարմաքարը կիւրիւթիւլեր ին
 պոռու սետարար կիթաթիքձէզ փեք ետդրնտան
 էշիտիլմէյն պաշտար . պիր սանկյէ կեչմէտէն
 տախի գուլէ պէքձիտի թէհլիքէ պոռու արնը
 շարդընտա՝ Միւսին քէնտի սաապէթիւ
 տէն նաշի գայէթ ձետիւրէնմիշ Յակոբ , պէն
 զի անմիշ պիր հարտա Հանրմիւ հուզուրնա
 շղարագ՝ իֆատէյի հալ էյլէմէյն պաշտար .
 « Հաչմէթու Հանրմիւ , կեթիլմիշ օրտուղմ
 քէտէրամիւ հապէրտէն ապա բօքքմաեալմ ,
 տէտի . Ը ու թէհլիքէլի վազթիւրդտա տա
 խի փիւթիւն ումուարմիլը հէր պիր շէյն
 գաարը ՄԱՄԱ վէ մուն նիհայէթտիլ իհատնը
 իւզէրինէ բօյեալմ : Այն օրիւնիւ ե օր քի պիր պէս
 լիւկ ապեր գալէմիլէ ետդրաշմադտա տը ,
 հէր նէ գաար տօտա ետխութ տիւ շման օլ
 տու գարը տահա անաշղամաար իտէ տէրախ շ
 ման օլմալ . զերա տիւնքի կիւն աճրնարագ է
 շիթաթիմ քի պիլիմ օրտու պօղու լու պ թարու
 մար օլմուշ . պու գարա իտապէրի զանթընըղա
 տույ էթմէ իտտէմէյաթիմ իտէտէ , արթըգ կիւզ
 լէնիր իէրի գարմաար » :
 « Այն սալէն ՄԱՄԱՏ , տէտի թէոլէնիմտա ,
 պէոլէ իտէ սեթիլիլիւ էվաարմ ին պէրա
 պիր հարմիլը նաար ղ օրաճապ տը , վէ բօճամ
 նէրէտէ քալմը օլմալ » :
 « Միւսթիւրի՛ն օլմիլը , Հաչմէթու Հանը
 միւ , տէտի Յակոբ . սիլ տիմտար պիր հանրմ

պնդող վէ զան էտեղիմ տէրխաթը պուեու-
 ռուբարնը օ ամիկ վէ բէք կիւղէլ թէմիլի,
 « Զէր սի՛մ սի, ումո-պընը Ալլանն ի-ղէրիկէ յօր, վէ-
 լէճէ՛ր վափիլը ումո-պար իլէ գօրո-պօրո-ր » տէրէր :
 « Զագղընը վար տրք, սատրգանէմ Յա-
 կոբ, տէտի թէտէնինտա Զանրմ, պեօլէ օր
 սուքտա, հայտե կիթ հէնտէյին իւղէրինտե-
 քի քեօփրիւի քարալթ տրք, զիրա էյի պիւն-
 ըիմ քի՛ գալէմիլ չօգ պիր վազըթ տիւչմանն
 հիւճիւմիւնէ քարչ սուքամազ, պարի չարչըպ
 պիր ալ վազըթ քազանն քի, միւճէ ֆերաթըմ
 իլէ պազի զէյ գըմէթ էչեպարընը թօփըյ
 եիւպ սպըտմտա միւքթէտիր օլպըմ : « Ի-
 բատե վէ թէնպի՛նչըրիսիլ թէքմիլէն իճիրա օ-
 լաճապ տրք » տէտի Յակոբ վէ տիշարեւա
 չըգար :

Այ սօղրա տիւչմանլարն պէտք սէպէրի
 էյի թարգտա իչիտիլմէյէ պաշանտըղնտան
 աղնաչըտը քի՛ արթըք գալէյէ եպալաչմըչ-
 լար տրք : թէտէնինտա հանրմ թիթիթէյէրէք
 օթուքալը եէրտէն գալչըպ օտանն քէօլիկի
 փէնճիրէսինէ վարաղընտա՝ խէյֆինտէն պէն-
 զիւ ամալը, զիրա տուման վէ փուս արարտըն-
 տան փարպեան մահիթապըն զտիֆ ըչըլը ի-
 լէ՛ պիր պէօլիւկ աքքէրին գալէյէ տօղրու եիւ-
 բիւիչ էթմէքտէ օլտուքլարընը էյիճէ կէօ-
 բէ պիլտի, սիլահ վէ զըրիւարընն փարպիչի-
 ափ աչըքար սէչիլիսի, ամթլարն քիճնէմէլէրի
 տալի էչիտիլըյօր իտի, վէ չու պուլու-

ուղատարագ գալէյե կիրմէք իւղերէ իտիւէր :
 Հօգ-Աօջի չանը ետարը պիր գայտէիլէ վուր
 տուրուպ ետգրնտա օլան քէօլէրտէն քօմ
 շուլարը ետարմա տավէթ օլունտու խէտէ :
 Ֆայտէսիգ , զիրա էթրաֆը տիւշմանլար իլէ
 քուշանմիշ պէտպաղգ պիր գալէյե նէ իմտատ
 օլունա պիլիւր իտի :

Տիւշման քէնտի քարշըսրնտա արթըք հիւ
 պիր մանի կէօրմէտիլնտէն , պահճէ տիւվա
 րնտան եօգարը գալէյե չագտը . գալէ մու
 հաֆրղըսրը իտէ պու հալտան պէխասպէր , գա
 լէ գաքուսրնրն արգասընա պիրիքերէք ֆե
 տաքարանէ տէօյիւշմէքտէ իքէն՝ արքաթարաֆ
 տան իչէրիւէ կիրմիշ օլան տիւշմանը կէօրիւր
 կէօրմէզ՝ մէճպիւր օլտուլար թէսլիմ օլմաեա :
 Պու քէօիրու շամաթասընը էշիթտիյի սնտէ
 թէտէնինտա իւրքաիւ վէ ստքար քի տայրէնին
 պէօյիւկ ներտիվէնինտէն եօգարը պիր չօգ տիւշ
 ման չըգարագ՝ քէնտի օտասընա տօղրու կէլիւ
 եօրլար , պաշկա պիր չարէսի օլմատրղընտան ,
 չափուճագ օտա քաքուսընը քափաեարագ գ օլ
 տէմիրլէրինի քօյտու իտէտէ , պու զտիֆ գա
 քու տիւշմանլարըն քուվիլէթի էօնիւնտէ անիւ
 տէ փարափարչա օլուպ եերէ թէօրիւրտիւ . ճա
 նալար մէշրէպիւ թէրպիյէսիգ աքէրլէր ի
 շէրիյէ տօլտու իտէ , Հանրմըն օրատա քալմագ
 լըգ իչինէ կիւլմէտիլնտէն պիր հալ իչէրքի
 օտաեա քաչտը իտէտէ , օնուն տէ քափուսընը
 քըրուպ քաչաճագ պիր մահալ պըրտօգմասըրար :

էլինի տու վարդարս վուրմանեա պաշլատը քի ,
 պելքի տու վար իշինտէ էշիա սագլանդը պօշ
 եէրէր վար իսէ՝ աղնասըն պուլսուն . պիրտէ
 տու վարն պիր եէրի պօշ սեւատը վերտիյնտէ
 ճիւմիէսի պիրտէն թէքրար թէպէնինտանըն
 եագատընտան թու թարագ իպրամ իթտիէր քի
 օրասընը տէ աչսըն . զալալը քարընըն չարէսի
 քէսիտիյնտէն օ ու մուտտան տէ վաղ կէ-
 շերէք , օնը տէ քէնտիլերինէ թէպիմ էյլէտի
 իտէտէ , կե՛նէ էլերինտէն քուրթուրմատը պուլս-
 լար վահշիլերէ մախտու օ պիր սէվինճ իլէ օ
 միւճէֆէրաթարը տէ փայրաշորգտան սօզրա ,
 պու մեհրամէթէ շանան հանըմա թիքսինի-
 լիր քիւֆիւրլէր էտէրէք , օ մահալը էվիլէլին-
 տէն քէնտիլերինէ կէօտտէրմէտիյնտէն տօ-
 լայի էնվայի հագարեթլէր էյլէտիլեր : Պու
 եաղըճա լօգմատան ճանավարի իշթահլարը
 օյեանուպ վէ քէնտիլերինի տահա զիեատէ
 քուտուրթորդընտան , պուլնլարտան մատա
 տահա սագլը մալը վար զաննը իլէ , օրթատա
 օլան քապ քաճագլարը գըրտըլար . սայրի տու-
 վարլարըն թէքմիլինի տէ սէօգտիւլէր քի պաշ-
 կա մալար պուլսունդար :

Իշպու նէթիճէսիլ թէֆթիշերտէն սօզրա
 պիր շէյ պուլնտարդլարընտան քուտուրարագ ,
 պի թէքրար թէպէնինտանըն իւղերինէ հիւ-
 ճիւմ էտուպ իպրամ իթտիլէր քի խաղնասընը
 կէօտտերսին : Օտալը հանըմ նաֆիլէ եէրտէ
 աղըր եէմիլէր իլէ ինանտըմանեա չաղըլէօր

խոյնքի, անահատարարն ճեմիսինի տէ քէն
տիկերինէ վերմիշ վէ կիզիւ պիւ շէյի քարն
մը, անձադ քիմ ինանոր խոյ, խորս կէ բու
ճաղընտան եվատորնը քապիւփ ալտորար վէ
տէօրդ էթրաֆընը սարարագ՝ քրընճըրընը
ծըրերրարագ . «Այն խաղնանը կէօստեր, վէ
եան էվատորնըն փարչարանմասընը թամաշա իյ
լէ՞ տէտիկեր : Թէ ողէնինտա եվատորնա օրան
մուհապպեթինտէն քրընճըրըն տէհշէթինէ
պագմանարագ իւղերէրինէ տիւշիւփ էվատ
ճըղաղընը վահշի էլէրտէն չէքիպ քուրթար
մա խատեր խոյ, սարարմըշ պէնգի կիէ եիւրէկ
աճրտան ֆիզանը, գաթը իւմուտ օլմուշ պիւ
փախտէնին իզտիրապընա նիշանիմաստուս իու
տիկեր խէտէ, պոււնարա ապա թէհսիւր իթմէյ
իւպ, իչէրինտէն պիւրիսի տէվլէրէ մաստուս պիւ
կիւլիւշ կիէ տէտի քի . «Այն կիւղէլ հանրմ,
իշտէ սէնի քօրքուտաձադ վէսիլէյի պուլտուք,
արթըք պաքալմ պու թարիք կիէ ինատընը
եէնմէզմիյիդ » :

() արա կիւջիւճիւգ Ատելինա խէ սղա
յիւպ փիւթիւն բուվիթի կիէ պաղըրմագտա
կիէն, պու ճանավարարտան պիւրիսի չօձու
զուն քօրընտան թուլթարագ քրընճընը քալ
տրրի՛ տէհշէթու պիւ սէս կիէ տէտի քի .
«Այն խաղնանը կէօստեր, վէ եան շիմտի պու
չօձուղը կիէ փարչա խտերիմ » :

(ու ֆայտեսիզ քօրքուլար կիէ եիւրէք
տայանամադ հալար իւղերինէ՝ պէտպաղդ Թէո

լենինտա օտերէ ճէյէ կերտիքի դա ազը օլարագ
էօլիւ կիպի եերէ սերիլտի : Պիրտէ՝ պու տիւ շ
մանլարըն սերքերտէսի Արիմօ տը Տիւրքուան
փաշա պիրտէն պիրէ կելիւ պ իչերիյէ կիրտի-
յինտէ պիր պագը իլէ հէր պիր շէյի աղնատը .
« Օ ալըմլար պու նէ՝ եափայօրու նուգ » . պա-
ղըրտը վէ էօյէ պիր սէս իլէ քի , փիւթիւն
ասքերինի իւրքիւթտիւ . « Չափուգ շուրա-
տան տիշարը չըգընըգ . եօգսամ ճիւմէնիղի տէ
քըլընճտան կէչիրտաիրիլիմ՝ , նասըլ քի սիգ
պու գաւալըլարըլ քըլընճտան կէչիրմէկ իս-
տէտինիգ իսէ » :

Պու վահշիլէր՝ քէնաիւ սերքերտէլերի հու-
ղուրընտան տէր հալ գօրգուլարընտան նաշի
գուղուեա թէպտիլ օլարագ , Հանըմ իլէ չօ-
ճուղըն եագասընը պուրագարագ թալան էթ-
միշ օլտուքըրը մալըրը թօփայեու պ չարչա-
փուք տիշարը չըգտըլար : Արիմօ քէնտի ու-
շաքըլարընը չաղըրը պէտպաղը թէոլէնին-
տաի եերտէն քալտըրտթըրը պ ուսուլ իլէ պիր
եաթաղա եաթըրտը , վէ քըգճուղաղընը տէ
քօյնու նա վերու պ էմիր էթտի քի լաղըմ կէ-
լէն թէտալիլի էտու պ հըղմէթինէ էյի պագ-
սընլար . ճնլար իսէ տերագապ պուրնու-
նա քօքուլու բուհլար թութարագ վէ սաիր
թէտպիրլէր էտերէգ , կիւճ իլէ արընը
պաշընա կէթիրիպ օյեանտըրտըլար : Հանըմ
կէօղլէրինի աչտըգտա՝ իւք կէօրտիւի ստէմ
միւշարիլէհ օլտու , քէնտիսինի օ գալըմ ճանա-

վարարուն էլնանէն բուրժարանը սէմէք իս
տերիմ:

ԻՔԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՍԵՐՔԵՐՏԵ ՎՐԻՄՕ ՏԸ ՏԻՐԲՈՒԱՆ

ԹՆՈՒՆՆԻՆՏԱ Հանրմ թէքմիլ իֆազաթ
պուրուգտա, Արիմօ փաշա եանրնա եազլա-
շարազ թաթը սէտա իլէ տէտի .բի, “ Հա-
նրմ, զանն էտէրիմ սիզե ինանարքամամ .բի՝
աքերիմին շու պուրունուչնտան նէ տէրէճե
ճանրմ սրգրտը. անճազ Մլլահա թէշէքիւր
էտէրիմ .բի, չօք էյի վազրթտա օտանըլա
կիրտիմ վէ սիզէրի օ ազիմ թէհլիքետէն .բուր-
թարմանա միւշէրրեֆ օլա պիլտիմ, արթըք շիմ
տէն սօղտա բահաթ օլնն Հանրմ, զիբա պէն պու-
րատա օլտուքճա, սիզէ աղա պիլր զիան վէ բա-
հաթըլըզ օլամազ. գալէ, տայրէ վէ զաթը-
նրըն շախի մէնֆաաթը իչիւն պէնտէնիզէ
միւգատտէ էտինիզ .բի պուրատա սաքին օլա-
շարապիտանարտ իլէ պօտուրու մլարա թօզան
մաարնլար, Պիլրտինիզ .բի մուհարէպէնին հա-
լը վէ տտէթի աքէրլէր հիւճիւմ իլէ պլարգլա-
րը մահալը թալան էյլէմէյէ հազլը տըրլար,
էկէր .բի սիզ .բէնտուրատէթինիզ իլէ գալէնիզ

իլէ պիղէ թէսլմ օլա խոնիդ, պու զահմէթ-
լէրի շէքմէգ իտինիդ :

« Մէմնուն վէ միւթէշէքքիւրիւմ, աղիգ է-
Ֆէնտիմ, տէտի հանրմ : Սիղլէրին շու ինսա
նիյէթլիկինէ տախի պօրճուլում : Ինսանընդ
քի, մէհրամէթլու եիւրէյին տույկուլարընը
թանրըմ, օ եիւրէկ պիր տիւշման եիւրէկի
տախի օլսայ » :

Պու արալդգ փաշայի միւշարելէհին իբտա
մը իլէ հէնիւզ թալան օլունմամըշ եէյէ-
ճէգլէր իլէ եշէալար մուհաֆաղա օլունտու .
եաղմայր մէն էյլէտի . գալէյէ պէքճիլէր
քօյտու վէ ասքէրէ հմիր էյլէտի քի . պու
գալէ քէնտու սէրքէրտէլէրինին մալը կիպի
զանն էտէրէք էօյլէճէ հիմայէթ վէ իհթիրամ
էյլէսիւլէր : Օնտան սօղրա Արէմօ կէրէք Հա
նրմն վէ կէրէք օնուն էվլատը հագգընտա պէօ-
յիւկ իհթիրամաթաա պուլունուպ՝ ասքէրինէ
էօրնէկ օլտու . հէր ճիհէթլէ պունլարա թէ-
վէճուհ կէօստերէրէք ֆրսանտը տիւշտիւքճէգ
մուհապպէթի օլտուղու աղնամայր իստեր ի-
տի : Անճագ պու թէվէճուհտա օլան շաշըր-
տըճը ֆիքիր չօգ սիւրմէյիւպ աշիքարէյէ չոգ-
տը : Պիր քաչ կիւն սօղրա ճէսարէթլէնէրէք
թէոյլէնինտա հանրմ հագգընտա եիւրէկինտէ
օլան մուհապպէթի մունտարիյէսինի պէյան
պիլլէ օնա ատէպէ մուղաիր թէրլիֆլէր սուէ-
մատան ութանմատը : Հալ պու քի, Ալասըն
քօրքուսու իլէ ատէպու նամուսընտա եէքտէ

պուրունան թէպէնինտա հանրմ ծնուն թէք
 լիֆինի բէտտ էյէտի . վէ պու եէնի պելատան
 սելամէթ քուրթուրմաք իչիւն Տաղպի թաա
 լանըն եարտրմընը թէմէննա էյէտի . վէ հեր
 ան քէնտու թէնէֆիւզ օտաարնտա տիղէրի
 իւզէրինէ կէլէրէք . « Ան Տէպպիւմ , պրրաք
 քի հեր պիր շէյիմի գայիպ էտէյիմ , էկէր
 միւրատը ալիյէն էօյէ իսէ . անճագ ապա միւ
 սաստէ էթմէ քի ար վէ նամուս պէնտէն զայ
 օրուն . պրրագմա քի կիւնահլար տուզա
 ղնա տիւշէյիմ , վէ սէնին էպէտի էյլիկէրին
 տէն քէնտիւմի մահրոււմ քրլայիմ . սէնին մաւ
 գատտէս նազարըն իլէ պէնի հեր ան նազարըս
 վէ թէհլէքէլէ վագիթլէրտէ պէնի գու վվէթ
 լէտիւպ ճէսարէթլէ քրլ » տէյու աղլսիփ սրգ
 լանրո իտի :

Սագիլէթքեար Հանրմ , չօգ վագիթ քէն
 տու եիւրէյինի պու թարգտա Ալլահա սօղ
 ըու քալտըրարագ պու պէլատան քուրթուր
 մագ իչիւն օնտան քու վվէթ վէ Ֆերասէթ տի
 լէր իտի , Ալլահըն իհասնը իլէ միւշարիլէ հին
 քուրտուղու տուզաքլարըն ճիւմիլէտի տէ նա
 Ֆիլէյէ կիտուպ , օ Հանրմը ապա ար ու նա
 մուսընտան այերոււպ քէնտիսինէ հէմէֆ
 քեար էտէմէտի :

Հալար պէօյլէ իքէն տախի , Ֆագիլէթքեար
 վալիտէ քէնտի էվատընըն եիւրէկինտէ քր
 ըիստոնէայ տինինին տուկուլարընը քէօքլէշտի
 ըէրէք , օնու տինտար պիր քրիստոնէայ էյլէմէ

տէն տուր օլմազ խոի, Այտելնա տախի թըգէ-
 թի թամնէ իլէ վարտէսինն վէրտիտ տերա,
 լէրէ գուրաք վէրիւր խոի, վէ Եօկրէնտիքէրինի
 կիւղէլճէ Ֆիքրինտէ սագլար խոի . Ալասըն
 Էյիկիւրի, գու վիլէթի վէ օնուն միւճիւղէթիւ-
 րինէ տաիր վարտէսինն պէյան Էթաիյի թէմ-
 տիլէր իլէ կիւղիւճիւկ Էիւրէկի քէնտու Էարա-
 տըճրսինա սօղրա մուհապպէթ իլէ թութու-
 շուփ Էանար խոի : Թէպէննտա Հանրմ չա-
 րըքը խոի քի՛ Էվլատը Էիւրէկինտէ քեօրէշ-
 միւ օրան Ալասանի մուհապպէթ իլէ պէրա-
 պէր՝ արգատաշըք մուհապպէթի տախի Ֆի-
 լիլիէնսին . պու սէպէպտէն « Դօկրէն, Էան սէվ-
 կիւղու Էվլատըմ՝ տէր խոի, Էօկրէն հէր պիր
 շէյտէն Էվիլէլ՝ թէքմիլ Էիւրէկին իլէ Աւազը
 սէվիէյի . Էվիլէթ Ալասը թէքմիլ Էիւրէկ,
 թէքմիլ բուհ վէ թէքմիլ գու վիլէթ իլէ Սեւ-
 րիւթիւ, զիրա օնտան Էվիլէլ սէվիլիւր հիշ պիր
 շէյ Էօք տըր, պու տիւնեա Էիւղիւնտէ հէր
 նէքի վար խոի՝ օնլարըն ճէմիսինտէ պիլի սէվ-
 տիյի իչիւն Էարաթմիւշ տըր . օնտան մաստէ
 քէնտու սագլըքն իչուն տախի պօրճրուսուն
 քէնտիւսինէ . օ սէնի Էարաթտը քի՛ քէնտիւ-
 սինէ քուլուգ Էտէսին, պու տիւնեաթը թէքք
 Էթաիլթէն սօղրա՝ չօգ ալա պիր տիւնեատա
 Էպէտիւլ Էպէտ քէնտիւսինի իղղէթիւյէսին .
 իմտի թէֆէքքիւր Էթ, Էան Էվլատըմ, քի պու
 տիւնեատա պիր չօգ Էղիլէթիւր տախի շէք-
 սէր՝ կինէ սէմստա Էպէտի մութլու օրաճաւ

ման իբի թագրմ օլտուղու անտէ՝ վալիտէսի
նէ սիւալ էտէրէք ծնուն էմբի իլէ պիր թա
գրմընը ֆուքարէ չօճուղընըն պիրինէ հէտիյէ
էտէր իտի :

Թէոլէնինտա պէցլէճէ քէնտիւ էվատընը
թէրպիյէ իթմէքլէ մէշիււլ իքէն , Արիմօ փա
շա կինէ քէնտու իպրամարը իլէ ֆաղիլէթլու
Հանըմը թաճիղ իյլէմէքտէ իտի , նիհայեթ
պաքտը քի իսկեաթ էտէմէյօր , թէքլիֆի թար
ղընը տէյիշէրէք՝ ծնուն իլէ էվէնմէք իտէտի .
Թէոլէնինտա օվագըթ օթուրտուղու եէրտէն
այեաղս քալքարաք քեամիլ պիր թարգտա
ճէվապ էթտի :

« Լֆէնտիմ՝ չօգ էյի պիլըրսինիզ քի՝ պէն
էվի իմ . գըղըմը թանըեօրտուևուղ , վէ նըշան
եիւղիււիմ տախի իշտէ փարմաղըմտա տըր . պու
պէցլէ օլտուղու հալտէ՝ էվէ իլէք վէ վալիտէ
լիկ պօրճարըմը սաքլայըպ ծնլարըն շէրրէֆլէրի
նի կէօգէթմէյէ պօրճլու տէյիլ միյիմ » :

Արիմօ փաշա շաշա քալըպ պիր սէօզ օլտուև
սէցլէյէմէյէրէք՝ ծնտան սավուշտու կիթ
տի . վէ պաշատը տիւշիււմէյէ քի՝ Թէոլէ
նինտանըն ինատընը եէնուպ քէնտինին ֆէնայ
ֆէյիլ էֆքեարընը իլէրու վարտըմաեա նէ
թէտպիր պուլա պիլըր :

Պր ագշամ Թէոլէնինտա Հանըմ նէյ
չալըպ էյլէնմէքտէ իքէն՝ քէնտի քօճասը Ա
տէլպէրին սաքէրլէրինտէն Վանիպէր իամինտէ
պիրիտի անսըղէն օտասընա կիրիւպ տէտի քի՝

“ Լիք պուհուրունրդ, խմէ թլու Չանրմըմ, եիւրէկ աճըտըճը պիր խտպէր իլէ պէտպադդ օրտու մուղտան ավտէթ էյլէտիյիմէ ” :

Թէպէնինտա պու սէօհպէթտէն տէրէճէ սիդ իւրբերէք՝ չալարղը նէյի էլինտէն պրաբըպ, Լըրահ, կինէ նէ պէրա կէրտի պաշըմա՝ պաղըրաւ բաք, Գանիպէրէ տէտի.քի՝ “ Աէօյլէ վէ պէն տէն պիր շէյ սապըմա, հէր պիր օլանը պիւ մէք խտտիքիմ, գօճամ Լյտէլպէր պէյ՝ նէրէ տէտիր, աճապ էօլտիւ մը . . . ” պաղըրաւ :

“ Լիվէթ, հիշ պիր շէյի սիգտէն կիզլէյի մէմ տէտի նէֆէր, զերա էյի պիլլըրիմ քի՝ օրթալըղա եայլլան հապատիստէն՝ հէր պիր վուքուաթը տույմա շ սընըղ, էվլէթ խմէթլու Չանրմ, գօճանրդ հոյեաթտա տէյիլ տիր, Վիթաւ իջիւն ճէսուրանէ տէօյիւշերէք՝ իզդէթլու պիր թարզտա մէրտճէ վէֆաթ էթտի, աղըր պիր եարա արմը օրտուղնտան հըրլ մէթինէ պէնտէնիզի թային էթտիլէր, պաշըքուճաղըմա կքէն՝ պայիլն պիր սէս իլէ անճապ շու քէրամիարը պանա սէօյլէյի պիլլտի :

“ Իճիրա էմպիյին հըլմէլլէր ֆայպասը պր, էա՝ աիվ
” կիւլէմ Լյանիպէր, պոյոթօրում չի պիր բալ քարի
” չէպէն պո պիւնեայի թէրչ էպէճէյիմ, էվլէթ՝ արլլըք
” էպէպիլէչ փապիլանընըն հոպըրընա չըքաճաղըմ, օ
” բապա թէֆիլիլ օլմմագ էլլէն : Վիլիմ սօն վապիլէլիթի
” կիւլէլ պիյիէ, կիօլլէրիմ բապանաղը կիպի, հէման
” շօր Ռօշա ամպիլի էլի վէֆաթլըմ աղլլէմ թէրլլէ
” նիկապ էհլլիէ պոյ էլի, ալ շու նիլետի էիւլլէլի

« Ծնա վեր . վէ սեօյն յի՛ պրնէրէ ինքրպէս յի
 « Կենէր ինքնէ՛ պանա իպրայ էյնպիսի հոգապետի
 « Ինչն յէնպիսիսինպէն յայելի մի-իւրեք-սի-մ » . Պու՛ն
 լարը սեօյն յիւսի փարմաղընտան նըշան եիւ
 ղիւ կիւնի չըգարըս պանա վէրտի . տօտադլա
 րը իլէ տէ տուվա սեօյն յերէք ըուհունու
 Ալլահա թէսիմ էյնտի » :

Անփերի մերքում պունլարը սեօյն յիւսի
 չըգարտը պիր արթուն եիւղիւկ վէրտի : Հա
 նրմ եիւղիւյի էլինէ արը արմաղ օթուրտու
 ղու իսկէմբինին իւզերինտէ պայրլար քալար .
 պիր վադըթտան սօղրա քէնտու քէնտուսինէ
 կէլէրէք . « Եւս Ալլահ » տէ յիսի պիր կէօզ
 եաչը սէլն տիր կէօզէրինտէն ագլտարադ .
 « Վշտէ նիհայեթ պէնիմ պէտօլադդ միւլահա
 ղալարմ կէլտի չըգար : Ատէլպէրիմ վէֆաթ
 էթտի . պէն տուլ գալարմ . սեֆիլ էվատարմ
 տէ եէթիմ գալար : Պու եիւղիւկ քի սեվ
 կիւլիւ Ատէլպէրիմին մուհապպէթի նիշանի
 իտի , տահա տէրիաթըր էթտիրիր պանա օ
 մութլու ղէմանլարը քի էվէնմէգտէն էվիկ
 քօճամ քէնտի փարմաղընա քօյնարադ տէ
 միշ իտի քի . « Անվիւլիւմ թէպէնինտա , սէն
 քի՛ Ալլահտան սօղրա պու տիւնեատա պէ
 նիմ իչիւն հէր շէյտէն զիատէ ղիյ գըյմէթսին ,
 սօն նէֆէսիմէ տէկին սանա սատըգ գալմագ
 իչիւն պու եիւղիւկիւ սագլաեաճաղըմ . . . »
 Ալլահ Ալլահ , քէտէրիմտէն եիւրէկիմ փարա
 փարչա օրուէօր » . տէ տի վէ թէքրար պայրըւս

տիւշտիւնստէն՝ մէճպուր օլտուլար եաթա
ղնա կէօթիւրմէյէ . ադլնը պաշնա կէթիւր
մէ իշիւն՝ ուղուն միւտտէթ չարըշարլար . ապլը
պաշնա կէլտիյնտէ՝ սրադտըլար քի՝ քայէթ
թէհլիքէլի հարտէ հաստալանմըշ տըր :

ԻՒՉԻՒՆՃԻ ՊԱՊ

ՍԵՓԻԼԵ ՏՈՒԼ ՀԱՆԸՄ

ՇԱԵԱՆԻ մէհրամէթ Հանրմ, գըղը կլէ
սատըղը օլան Յակոբը եաթաղը եանընա կէ
թիւրթտիրիպ սէվիւլիւ սի Մտէլպէրին վէֆա
թընը օնլարա տէ պիւտիրմէկ իստէտի , աղլայըս
կէօղլէրի թէքրարէն կէօղ եաշլարը կլէ տօլտու
լար . էյլիկտար իհթիեարըն՝ չօճուղն էլինտէն
թութարադ իշէրիյէ կէլտիյնիկէօրտիւյնտէ՝
քէնտիւսինի թութամայարադ պաշլատը աղլայ
ըպֆերիատէթմէկէ . « Հայիֆ, ես սէֆիլէ էվլա
տըմ, տէտի , վէ քէտէրամիլ սէտա իլէ պաղըր
տը . « Մըթըք պունտան պէջլէ փէտէրէ մա
լէքէ տէյիլսին . սէն եէթիմ գալտըն , պէնտէ
էհլմի քայիպ էթտիմ :

Մտէլնա պու քէտէրի տույտուղընտա՝ գայ
էթլէ էսէֆլէնիւպ աղլամաեա պաշլաինճէ ,
ֆաղլիլէթաւ մախտէսի եիւրն կինի Մլահա

տօղբու երկսէլտէրէք, չօճուղքնը թէսէլու-
 էթմէյէ քալքըտը, « Այա սէվիւլու գըղաւ,
 տէտի, կէրչի պու տիւնեատա արթըք փե-
 տերէ մալք սէյիլին ամմա, ու մարքմ. քի սե-
 մատա հազըր տըր սէնին փէտերին, զիւր օ
 պու տիւնեատա իքէն քայէթ ֆոզիլէթլու վէ
 տինտար պիւր էօմիւր կէչիւրտիյինտէն մաստէ,
 Այրահըն մուգատտէս թէնպիհէրինի տէ թէք-
 միլէն սագլատը, (ինսանլարը) տիւշմանլարընը
 տախի սէվէր վէ էլինտէն կէլէն էյլիկէրի ծը-
 լորա էտէր իտի, էն զիտտէ սէվինճլի կիւ-
 նիւ Ս. Հաղորտի-ի-նա ետքլաշտըղը կիւն ի-
 տի, վէ քուրթարըճընը Յիսուս Քրիստոսուն
 շու քելամընը ապա ունութմագ իտի, « ՔՐԻ-
 ՔԻ ՊԵՆԻՄ ԹԵՆԻՄԻ ԵԵԻ, ՎԵ ՊԵՆԻՄ ԲԱՆԵՄԸ
 ԻՉԵՐԱԵ, ՊԵՆ ՕՆՏԱ ՎԵ Օ՝ ՊԵՆՏԵ ՍԱՔԻՆ ՕԼՈՒԻ »
 (Հով. Զ. 56): Ատէլպերիմ հիչ պիւրվադըթ թա-
 մահ իտուպ քիմսէնին մալընա էլ ուզաթմա-
 տը, ատէմլէր հագդընա ֆէնա սէօյլէմէյի
 պէօյիւկ կիւնահ սաեար իտի, էգսիկիլիկէր թէ-
 սատուֆ իթտիքճէղ դահամիւլի արթար իտի,
 ստասէթլու հալընտա տախի հագիւր վէ ուս-
 լուպըր պու լունուր իտի, հիչ պիւրվադըթ քէն-
 տի հալընտան շիքեայէթ էթմէմիչ տիւր, հեր
 պիւր վէսիլէլէրտէ պէտպաղդլարա մէհրամէթ է-
 տէր իտի, ճիւմլէյէ տէ էյլիկտար պու լունուր
 իտի, պաշխասընըն դուսուրունայ աֆ իտուպ,
 քէնտի դուսուրլարընըն ճէղասընը հօշնու թ-
 լուղ իլէ չէքէր իտի, իմտի նասըլ քի քէնտիւ-

սի պու տիւնեատա հերքէ շէ մէհրամէթ էթ-
տի իսէ, Վլահտէ սեմատա քէնտիւսինէ մութ-
լագա մէհրամէթ էտէճէգ տիր ։

Վասրլ քի, նազըք վէ էյլիկպիլէն էիւրէկ
տահիպէրի քէնտու ագրապա վէ էան տուտըւ-
րընտան պիրինի գայոյ էթտիքէրի զէման՝ օ-
թուրուպ ծուռն էյի ամէլ ու հալարընը մէթհ
խտէրէր իսէ, ծնծու լայրն զէվալը հանրմճըրադ
ատըա տուր օրմնեարագ միւթէվէֆիա էհլի-
նին ֆաղիլէթէրինի մէթհու սէնա էթմէք-
տէն օսանմադ իսի . իտատի քի, էհլինին
սօն նեֆէտէ սէօյլէտիքէրինի վէ բուհուհու-
նատըլ էթսլիմ էթմիշ օլտուզուհու պիր պիր
Յախրա նագըլ էթսին, լաքին միւսին Յա-
կուր նագաքէթինտէն նաշը իսթէմէյերէք,
«Օլահմէթ էթմէյինիզ հանրմըմ, օ էսէֆլի
նագըլէթէր իլէ էիւրէկինիզիլ էթքրար էա-
րալամայինիզ . պէն էթալսիլի իլէ էանրնրգտան
կէրու չըգան ասկերտէն տիյնէտիմ . հէր պիր
շէյի պիզէ նագըլ էթտիքտէն սօղրա, Արիմօ
փաշտէա կիթտի ալնաշըլան ծնա տէ նագըլ
էտէճէք տիր . Հանրմիմ, պիզ շիմտի պու քէ-
տէրամիզ վուգոււթտան սօղրա նէ էափա-
ճադիսէք, ծնուն իւզէրինէ տիւ շիւնէլիմ . զիրա
բօրքուեօրումքի, Արիմօ, նատըլ քի պանա սէօյ-
լէտինիզ, մուգատտէմ սիզէ էթմիշ օլտուզու-
թէրլիֆի պուտտան սօղրա տահա շիտտէթլու-
տուրէթտէ էթագտիմ էաէրէք սիզէրի էթաճիզ
էյլէմսին, միւրբիւն քի սիզին իլէ էվլէնմէք

խղէյերէք՝ սիղլէրի ալտաթմանա չարչաճադ
տորր. անձագ՝ նասրլ քի պէն քանմըլում, սիզ օ
նու սէվմէեօրսրնրդ, վէ սէվմէտիյինիզ հալտան,
օ սիզի գանտրբամազ. օնուն բսլթթալարըն
տան գուրթուլնըք իչիւն լաղում օլան թէտ
պիլլէրի շիմտիտէն տիւշիւնմէլիսինիզ. պու
րատան քաչմագտան մաստէ, օնուն էլինտէն
քուրթուլաճագ պաշկա պիր սերամէթ թա
րիգ կէօրէմէյօրում, պու ճէսամէթուլ իչին
գայլէսինի տէ պէն քէնտիւ իւղէրիմէ ալա պի
լիլիմ: Թէտարիք կէօրմէյէ չարչաղում. տահա
վագթըմրդ վար տրբ. էն զիտտէ թրգգաթ է
տէճի յիմիզ շէյ շու տրբ քի, ֆիրտար էտէճէյի
միզտէն Արիմօ փաշանրն ասլա շիւփէսի օլմասրն.
Փաղէթ սանա շու իխտարը էտէրիմ քի, միւ
չարէլէհ հէր նէ զաման քի սիզէ էվլէնմէք
թէքլիֆի էտէր իտէ, սագըն բէտտ էթմէյէսի
նիզ. իլլա տիւշիւնմէկ իչիւն միգտարը գիֆայէ
ուղըն վատէ իտտէյինիզ. սիզ օ վատէ իչինտէ
նիյէթիմիզի մէվքիյի իճիրտէա քօյմանա վա
զրթ գազանրրդ ր:

Յակոբուն պու իխտարարը իլէ թէտպիրի
թէտղէնինտաեատա չօք տիրայէթուլ կէօրիւն
տիւ. սէօզ վերու պ գարէր գըլտը քի, հէր ճի
հէթլէ թէտպիրինի իճիրա էյլէսին:

Արթըք էաս էլպիսէսի կէյիւնուպ վէ
գըղը Ատէլինաէ տախի կիյտիրտի. Փաղէթ ա
տէթտէն օլտուղու իչիւն կիյմէտի, իլլա էհլինի
գայիպ էթտիլինտէն տօրայր տույմարտա օլան

տերին վէ շէտիտ ազրըլար իշիւն . գայէնին քիւ
 լիսէսինտէ միւթէվէֆանըն ճանը իշիւն տու
 վայ վէ սէնայ օգնւ թտուրուպ Պատարագ էթ
 տիրտի . թէքմիլ քիլիսէ սիահլար իլէ տօնաարւ
 մըշ իտի . ալիօւնըն թա օրթաարնտա միւ զէ յէն
 պիր մեզար եափմըշար իտի . մէզարըն էթբա
 Ֆընտա սայրմագ մօմար վէ շամաասնլար տիւ
 զիւլմիշ իտի , իւզէրինէ տէ սըրմա սաչաքը վէ
 խաչալէմիւ սիահ պիր է օրթիւ պրագըլմըշ ի
 տի . չըպրք պիր քըլընճ , պէյին զըրիւրար .
 թիւլէրէ տօնանմըշ թաճը տախի մէզարըն օր
 թասընտա վագ օրուամուշ իտի . վէ ճիւ մէսինին
 իւզէրինէ տէ սարլատէրիյինէ մախսուս ար
 մաարընը էնվայի շէշէկ վէ թիւլէր իլէ տօնան
 մըշ օրտուրու հալտէ քօնուլմուշ օրարք կնօ
 րէնլէրէ պաշլա պիր հալտէ թէհսիր էթմէք
 տէ իտի :

Վիլիսէտէ խայլի գալսպալըգ վար իտի .
 վէ պու գալսպալըղըն պէօիւք քըսմը միւթէ
 վէֆանըն թապիլէրի իլէ գաատէմէլէրի Ֆէվքէ
 րատէ քէնտինի սէվէնլէր իտի . տիկէր քուսուր
 քալանլարտէ տէ կրիմօնըն ապէրլէրի իտի :
 Տուվա թէքմիլ օրանա քատար թէոլէնինտա ու
 զուն վէ սիեահ էօրթիւ իլէ էօրթիւլիւ գալ
 սը . վէ էվատը իլէ մէզարըն քարչըսընտա տիզ
 իւսթիւնէ կելմիշ տուրմաքօղըն աղլար իտի .
 պատէհու գօճասընըն ճանընը Վլահըն մէհ
 րամէթինէ թէօլիմ էտէրէք , գալքըպ Պատա
 րագը թէքմիլ ախյնէտի :

Իշպուռ զի յնէ թի խի թամ պուլտուք տան պիր աղ սողրա , Արիսօ փաշա աղլայարագ , մա թէ մտէ պուլունան Հանրմըն օտասընա կէլտի . վէ թէ հսիրլի սեօղէր իլէ օնու թէ սէլլի է թ մէյէ չայըշտը . օ կիւն վէ էրթէ սի կիւնիւ տախի պէտպաղղ թէ ոյէ նինտաեա թօգանըր պիր սէօղ պիլէ լիսանընտան չըգարմաման ա տէրէ ճէ սիզ տըգգաթ է թ տի իսէտէ , խըրսընը պուլտան զիատէ զապթ է թ մէյէ քաթըս օլ մատըղընտան , հաֆտանըն սօնլարընտա սիւրէ թի բէսմլյէտէ քէնտու եիւրէ կի իլէ էլինի արթըք Հանրմա սուհտու :

Տիրայէ թյու վէ նաղիքէ տուլ տիչէ հլի տէտի , «Աչա իղղէ թյու փաշա , սիզին պու թէ բլիֆինիղէ ապրա թաաճիւ պ է թ մէմ , զիրա գօճամըն վէ ֆա թը հապէրինի սլտըգ տան սողրա է վլէլքի թէ բլիֆինի թէ գրարլամագ թապիյի տիր . անճագ մէմիւլ է տէրիմ քի , փաշա վէ քէյէննու շէրէ ֆըլու պիր ատէմ , պէնի թաիպ է թ մէզսինիզ քի , պու կիպլի աղիմ պիր իչի էյիճէ տիւշիւն մէկ իչիւն սիղտէն պիր աղ վազըթ թալապ է տէյիմ , պուլտան մաստէ շունու տախի պիլըր սինիղքի , պինիմ ճինսիմին զատէլիյինէ եապըշ մաղքի , տուլ գալըր գալմաղ , պուքատար չափուք անիտէ է վլէնմէյէ քարար վէրէյիմ . Միգ տէն ալթը հաֆտա վատէ իսթերիմ , անճագ սէօղ վէրմէլիսինիզ պու միւ տաեզ իչինտէ օնա տայիր ապրա պիր սէօհպէթ է թ մէմէյէ . էկէր պու շարթըրըքապուլ իտէր իտէնիզ վէ սա .

տագաթ իլէ սաբրարանը , միւ մբիւն քի՛ Աւ
 րահըն պաշկա պիր մու բատը պիւյէսի օլմատը
 զը հալտէ՝ մերամընըղա նայիլ օլապիլէ սինիդ Դ
 Արիմօ փաշա , թէ ոլէնինտանըն պու սէօլ
 լէրինէ զիտաէ թասաճիւ պ էթտի . զիրա Հա
 նրմ շիմտիյէ քատար տահա պէօլէ քալի թարդ
 տա սէօլէ մէմիշ խոի . ինանտը քի՛ արթըք էվ
 լէնաէք թէքլիֆի ճնա գապուլ էթտիրտի . օ
 նուն իլիւն թաթըլու ճա սէտա իլէ ճէվապ էթ
 տի քի .

“ Ը ու թէքլիֆլէրինիդ քայէ թ հագլը տըր
 ապիգէմ Հանրմ . վէ իլայրգ օլան տախի պու
 տուր . պէնաէնիդ էգճան ու աիլ գապուլ էյ
 լէտիմ . վէ ու մարրմ քի վատէմիդ թէքմիլն
 տէ քիլիսէնին ուղանը էօնիւնտէ էլ էլէ
 վէրէրէք պասկ օլաճաղըմ Դ :

Արիմօ օ կիւնտէն արթըք մահսէտինէ էէր
 միշ կիպի քէնտի քէնտիսինի էմին թու թա
 րապ՝ թէ ոլէնինտաի սէրպէսթ պուքապտը ,
 վէ փէք ալ քէրրէ կանընա կէօրիւ շմէյէ կիտէր
 խոի : Ընճագ թէ ոլէնինտա Յակօբտան աղնա
 մըշ խոի քի՛ Արիմօ քէնտու մէմլէքէթինտէ
 էվրտըր վէ քարրտը վար խոի :

Քէն տէնիլէն օ մէքրուհ շէյ՝ էկէր քի
 թէ ոլէնինտանըն էիւրէկինտէ օլմուշ օլաա ի
 տի , Արիմօնըն էվրաա ու այեալ սահիպիսի օլ
 տուղընը աղնատըքտան սօլըա , ճնտան ուղադ
 քաշմադ արղուսը տիւ շմանըղըն թահալիլ օլուր
 խոի խտտէ , ճնուն քրիստոնէալըգ ճանը

ապա տիւ շմանլըդ տիւ շինտիւ բմէ գ խաի քէն
տինէ :

Ի շէր պու միւնվալ իւղոէ օլտու զու հալտէ .
սատագաթը Յակոբունտէ պիրիճիդ գայլէ վէ
էնտիշէսի՝ ասրլգատէ հանրմընը քէնտի էլի իլէ
շու վահշի ատէմին էլինտէն դուբժարմագ
խտի : Արիմօնըն աղալարընտան Փագիլէ թքեար
պիրինի քէնտիտինէ տօսա գազանարագ , փա
շանըն սուի հալլարընտան պիր չօք մալիւ մաթ
ալարգտան սօղրա , արթըք քարէր վէրտիբի՝
Փիրարլարընա պիր կիւն էվվէլ ճահտ էյլէսին .
զիւրա տէր խտի քի , պունտան մաուտէ ապա
պիր չարէմիդ գալմամըշարք :

ՏԵՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՊԱՊ

Փ Ի Բ Ա Բ

ՅԱՎՈՅՈՒՆ Փիրար էթմէ իչիւն քարար
վէրտիկի կիւնիւն սապահրար , Արխօ փաշա
պիր քաչ քիշի իլէ ալա կիթմիշ օլու պ , ազ շամա
ալտէթ էտէճէ յինտէն , Յակոբ պու Փրսան
տը էլտէն քաչըրման արագ՝ տէր հալ շանրմըն
եանընա կէլէրէք տէտի .

“ Իամէթլու շանրմըմ՝ , Փիրար էթմէ ի
չիւն հէր պիր շէյ հաղըր տըր . իլալըմ քի ագ
շամ քաչալըմ՝ . պունտան զիյատէ կիճիքմէյէ
կէլմէզ : Արիմօնըն աղալարընտան Վէտրգ իւ

մինտէ քայէթ էյի պիր ատամըն սիզին իւզէ-
րինիզէ չօյ մուհտպպէթի օլտուղընտան, քէն
տի պունու պանա պէյան էյէտիյի վազըթ
չունու տախի սէօյէտի քի, Փաշա սիզէ վաստ
վէրմիշ օլտուղընտան փիւշման օլարագ, ֆիքրի-
նէ քամուշ քի, վաստէտէն չօք էվվէլ սիզի իյէ
էվվէնսին. վէ սիզ քապուլ էթմէյէճէք օլու ր ի-
սէնիզ, ճէպրք քուլանսրն. հալ պէօյէ օլտուք-
ճաղ, աճէլէ էյէմէմիզ ւաղըմ կէլմէզ մի:

«Իմտի պու կիւն՝ եարը կէճէտէն պէշ
տաքիքէ էվվէլ փէնճիրէնիզին էօնիւնէ պիր
ներտիվէն ուղատաճաղըմ, սիզ նէ զաման քի
ուզուն պիր տէյէնէյին ուճունտա պէազ պիր
մէնտիլին սաղանմասրնը կէ օրիւ ր իսէնիզ, (պու-
օղաճագ տրք սիզէ վէրէճէյիմ իշարէթ,) անի-
տէ եվլատընը ալարագ օ ներտիվէնտէն աշա-
ղըեա էնինիզ: Արիմօտան տսլա քօքքմսեալըմ,
զիրա օ էօթէ թարաֆտաքի օտալարտա պու-
լունտուղընտան՝ պիզի կէ օրմէսի հիշ միւմքիւն
տէյիլ տիր. պէնտէնիզ հէր պիր շէյի կիւղէլ
սրբասրնա քօյմուշում, հաթտա փաշանըն ա-
ղալարընտան չօք տօստ դազանմըշ իտէմտէ, կէ-
նէ ծնարա էմիյէզ էթմէյիւս, արգա օտա-
լարտա սաքին օլտուքլարընա տէ քանահաթ
էթմէյէրէք, իհթիմալէ րաէթէն՝ ազչամ դա-
համընտա ծնարա վէրէճէյիմ շարապը պիր ազ
ղանիճէ վերտիքտէն մաստէ՝ իչինէտէ ուեու-
տուճու, ամմա զարարսըղ պիր իլաճ քաթա-
ճաղըմ»:

« Գալէնին ալթրնտան կէշէն բրմաղն իւր
 զէրինէ պիր դայրգ հաղըրլանարապ , օ սուե ու
 կէշտիքտէն սօղրա պիլէ՝ վաքուի իհթիմալան
 օլան թէհլքէլէրի կէօղէտիւպ լաղըմ օլան
 թէտպիրլէրի էլտէ էթմիշիմ քի , էօղումաղու
 քայէթ էմին պիր հարտա բահաթ էտէլիմ . ֆա
 գէթ պուեւարըն թափսիլինի թարիֆ էտէճէք
 վաղիթ տէշիլ սիր , էան միւ հթէրէմ Հանըմ .
 հէման սիղ շիմտիտէն հաղըրլանմայեա դայ
 րէթ էտիսիղ , էկէր պիր աղ կէշիքէճէգ օղուր
 իտէնիղ , օղապիլըր քի՝ ֆրոսանտըր էլտէն գա
 չըրմըն օղուրուղ » .

Թէտէնիմտա հանըմ , էհմալլըպ պելքի էօ
 նիւնէ աղիմ թէհլքէլէր չըգարտպիլըր տէյե
 րէք , սատրգանէ Յակոբուն թէտպիրլէրինէ
 հիւանիւ բիղաղըպ կէօստէրտի . « Լիլէտ , սա
 տրգըմ Յակոբ , տէտի ծնա , պէնի մուհատէրէ
 էյլէյէն թէհլքէլէրին ճիւմիէսինի տէ կէօրիւ
 էօրում . դատէր պանա չօգ տղըր պէլա կէօն
 տէրմիշ օլտու . տէմէք իտտէյեօրում քի՝ գօ
 ճամին վէֆաթը պանա չօգ բահաղը օլտու .
 անճապ ծնտան զիյատէ ողէլա զանն էտէրիմ
 քէնտիւմէ Լրիմօ կիպի պիր ատէմին էլինէ
 տիւշմէրլիյի . իմտի վէթանըմ իլէ միւլքէրիմի
 թէրք էթմէրլիկ հէր նէ տէրէճէ աղըր տախի
 օլմուշ օլտա , կինէ պիլիէօրըմ քի , ծնարըր թէրք
 էտէրէք մութլապ իրադլանմապ իլաղըմ տրք .
 թամ իթիգաթ իլէ պէնիմ վէ էվատըրմին իգ
 պալընը սէմանըն հիմայէթի իլէ սէնին սատրգ

ու Ֆետաբեարըղընա թէսլում էաներէք թէվէ
 քելլը օրւրբմ. իմտի շուֆէ էթմէ յինիզ, տէ
 տիյինիզ վագիթատէ ալէստէ հաղըր պուլու
 նաճաղըմ տրր Գ :

Յակոբ Հանրմըն իսկեաթընը պարզը պեր
 լէ, չարչափուք օրատան ու զագլանտը քի, օլ
 մանա քի Փաշա ալտեթ էտերէք քէնտիսինի
 օրատա կէօրիւ պ շուֆէյէնսին : Յակոբ կիթ
 տիքտէն սօղրա թէսլէնինաա Ատէլինանա աղ
 նաթտը տեր սգապ գաշաճագլարընը, պու
 քիւ շիւճիւկ գրղ պիլէ քէնտու ֆերասէթի
 աղիմէսինտէն քէշֆ էտիեօր իտի քի, պու նտան
 սօղրա գալէտէ գալմալարը՝ գարշու լարընա
 պիւր չօգ մուխաթարա շըգարա պիլեր :

Թէսլէնինտա Հանրմ էաղմա օրւնուր ի
 քէն՝ ճէմի գէնկինիկէրինտէն մահրու մէ գա
 լուպ, օ արատա իւզէրինտէ պուլունան պիւր
 շիթթ պիլէզլիկ (գօլ պայը) վէ պիւր քաշ տտէթ
 էիւզիւկտէն մաստէ պիւր շէյի մալ օլարաք
 գալմաարըղնտան՝ պու նլարը վէ չամաշըր իլէ
 բուպալարընը կէօթիւրիւլէ պիլինիւր պիւր պօհ
 ճա էյլէտի, վէ քէնտի նէյինի տէ օ պօհճանըն
 իւզէրինէ պաղլամայի ունու թմատը, պու չալ
 կըյի օրատա պրրաքամաղ իտի, զիրա գօճասը
 էվէնտիյինտէ, օնու քէնտիսինէ հէտիլէ էթմիշ
 իտի : Պու թէտարիքլէրի կէօրտիւքտէն սօղրա,
 գըղընը ալարագ քիլտէյէ կիթտի, օրատա
 տիղլէրի իւզէրինէ կէլէրէք հաղըրլանմը օլ
 տուղու եօլճուլուղու իջիւն սէմանըն հիմա

յէթինի տավէթ էյէտի :

Ճանը կէծնիւտէն էթմիշ օլտուղու տու
 վայի պիթիրտիքտէն սօղրա , պեաղա քալքա
 րադ , եիւրէկի տերտիլէ տօլու օլտուղու հալ
 տէ օտասրնա չէքիլտի . քիլիսէտէն չըգարդըն
 տա չօգ աղըը տույտու , զիրա քէտէր վէ
 տէրտիլ վագիթլէրտէ օրատան աղ թե՛սէլլի
 պուլմուշ տէյիլ իտի . Պու արա արթըդ ագ
 շամին ըջըը տէ փէնճիրէլէրին գափուլարը
 արարըրնտան իչէրու կիրէրէք՝ օտանըն թա
 վանընա քէօիլէ պըրադմարտա իքէն թօէոլէ
 նինտա կէյինիւպ , գըզընը տէ կէյտիրէրէք՝ աղըդ
 եաթապընա եաթաք քի , պիր աղ ույեույեուպ
 նիչան վերիլէճէք սահաթտա հաղըր օլտուրար
 Այլ վագըթ քի գալէնին սահաթը կէճէ օն
 պիր պուչուղընը վուրտու իսէ , շանըմ գը
 զընը օյանարըրպ , իքիտի պիրտէն թէրրար տու
 վայեա տուրտուլար , նիազլարընը պիթիրտիք
 տէն սօղրա՝ թօէոլէնինտա գուլադ վէրէրէք
 տուվարտան եօգարը ուզանըլան նէրտիվէնին
 սէսինի ալտը , պիր աղ սօղրա տէ փէնճիրէնին
 էծնիւնէ ուզուն տէյէնէկին պաշընտա պաղ
 ը պէաղ մէնտիլին սալանմասընը կէօրտիւ .
 հէման փէնճիրէյի աշտը , պօհճասընը աշաղըեա
 աթաք , վէ գըզը իչիւն տուվարար էթտիքտէն
 սօղրա , օնու գուճարպայուպ սաղա պիր սէս
 չըգարթմարըրըն՝ եավաշ եավաշ օ ուզուն
 նէրտիվէնտէն աշաղըեա էնտի էնմէտի՝ էլի
 նի Յակոբա ուզաթաք :

Անճէ գայէթ գարանից խոի, այ վէ երւ
 տըզար իֆրէթ պուլութլար ինէ էօրթիւլն ի
 տիլէր: Յակոբ Հանրմտան սոհճայի ալարապ
 քէնտիլէրինի տէ եամաշճաճրգ չայրն քէնա
 րնա կէօթիւրոի: չայ իսէ օ արա ճօշմիւշ
 տէ հէհթլու սէսլէր ինէ գալէնին թաշարնա
 չարիլարապ ագլոյ կիթմէքոնէ իտի: Թէոյէ
 նինտա գըլը գուճաղնտա օլաուղը հալտէ
 լիանրնտան պիր սէօղ տաիի չագարմայիփ
 գուղու կիպի մէքբումէ թէվապիյէթ էյլէյէօր
 խոի: գայրգ իսէ գարաեա եագըն պիր աղաճա
 պագըն ալէստա հաղըր խոի: Յակոբ պուճու
 րը գայըղն իչինէ բահաթլանտորրարապ քէնտի
 սիտէ կիրտի, վէ գըշ իփինի չէօլիւպ վէ տայ
 եանարաք գայրըր բրերտան աչտը վէ էմին էլ
 լէրի ինէ պաշատըր քիւրէկ չէքմէյէ: գայրգ
 գալէտէն ուղաքլանտորգ ճաղ՝ զաւալը Հանրմըն
 եիւրէկի քէտերանէ թէֆէք քիւրլէր ինէ աօլ
 տու: կէօղէրինտէն սէլ կիպի եաշ ադմանեա
 պաշատըր, ղիրա պէօյիւկ քասէֆէթի օ խոի քի
 պիր տահա օրալարը կէօրէմէյէճէք խոի: պու
 նուն ինէ պերապէր կինէ քէնտի քէնտիսինի
 եարատանըն էմրի իլահիյէսինէ թէսլիմ էաե
 րէք թէսէլլի արամաքտա խոի:

Թէհլէքէսիղճէ չայրն օ պիր թարաֆընա
 կէչտիլէր: Յակոբ տէր հալ Հանրմըն իղարը
 ինէ ֆերաճէսինի ալարապ չայրն քէնարնտա
 օլան գամիչլէրին իւղէրինէ աթար վէ սու
 սիւրմիւշ կէթիւրմիշ թարղտա օնպարը եերլէշ

տիրիւս, գայրը տէ եիւզ իւստիւնէ տէ վիրտի
քի, գայրք տէ վիւրմի՝ քէնտիւէր սուտա պօ-
ղու լմուշ աղնաջրն . էօլէտէ աղնաջրու ,
չայտա պօղու լմուշար տրո տէ յի՝ տէօրթ պիր
եանա եայրոր, վէ ինանտըար :

Գայրգտան չոգար չոգմադ, Հանրմ ելլիտէ-
լէրինի տէ յիւիւ՝ թէպտիլ գրեաֆէթ օլուու .
Յտիօք իսէ ապա վագրթ գայպ էթմէ յերէք օն-
լարր տաղա տօղուու եիւրիւ թաիւ . «Վրագրմ քի
չօք տրգգաթ իլէ եիւրիւ յէլիմ քի՝ Վրիմօ իզե-
միզե պուրամասն . պուրնտան գաթի նազար՝
տայիմ օրման վէ ինտիզ եէրլէրտէն կիտէճէիզ .
պիրազ իլէրի վարտըղմըղտա պօհճամտա օլան
զու վարա մախուու սօլանրու պարարմի չոգարու պ
կիլինէրէք , ճիվար քէօլէրտէն սիզէ եէ յէճէք
թէտարրգ էտէճէիմ . պուրալարտա օլան սա-
քինէլէրին ճէմիսինի տէ թանրտըղմտան՝ աա-
լա զահմէթ չէքմէիզ . ագչամա ետթաճաղը-
նրզ մահայլի տէ շիմտիտէն տիւ շիւնմիւ շիմ .
էօնիւ միւզէ չոգաճագ իլք շիֆթիկտէրահաթ
էտէպիրիւսինզ . անճագ քէնտի քէնտիսիզի
ասլա պիրտիւմէմէք իշիւն թէպտիլ հարտա
գաաիմ օլոււն . օրտեա եէթիշտի յիմիզ պիրլէ ,
տէր հալ եաթագ օտանրզա չէքլիպ թահա-
մընրզ տէ օրտտա էթմէլիսինիզ քի , անարչ-
տան պիրիսի կէլիզ սիզի թանրմասրն » , տէ-
յերէք թէնպիհլէր էտէրէք՝ եօլոււն զահմէ-
թիստէն օնլարր էյէնտիլիլ իտի . Հանրմ պու-
եօլճուլու գլարը քաչ կիւն սիւրէճէյինի աղ-

նամաք իսթետիյնտէն՝ Յակոբ տէտի քի,
 պիտարիք էթաիյիմ տրգգաթ իլէ տէօրթ կիւնէ
 գատար տաղարտան վէ օրմանդարտան կէշէրէք՝
 էօյլէ ինսիլ պիր մահայլէ եէթիշէճէյիլ քի,
 օրատա հիշ պիր թարաֆտան գօրգու մուզ օլ
 մայարագ սաքին օլա պիլըրիլ: Նա իամէթլու
 շանըմըմ, պէն պու թարաֆլարը չօգտան պիլ
 տիյիմտէն պանա թէքմիլէն ինանապիլըրսինիլ:
 Ստուգէթլու Յակոբ զուվար քրէաֆէ
 թինտէ ծելարա գրլուվուզլուզ էտէրէք ասլա
 պիր թէհլէքէ վէ դահմէթ շէքմէքսիզին, եօլ
 ճուլլարրնա տէօրթ կիւն թէքմիլ տէվամ
 էյլէտիլէր: Յակոբ հէր նէ գատար եէթմիլ
 եաշնտա պիր իհթիար իտի իտէտէ, սատա
 գաթ վէ գայրէթի քէնտիսինէ քուվիլէթ վէ
 րէրէք Մտէլինայի տայիմ գուճաղընտա կէօ
 թիւրիւր իտի. զլրա օ գրգճըղազ քէնտի
 այեաղը իլէ օ շէթին եօլարտան եիւրիւմէնին
 գապիլէ եօգ իտի. հաթտա շանըմ պիլէ
 եայեան եիւրիւմէյէ այլըմըլ օլմատըղընտան՝
 եօճուլլուգարընըն իքինճի ագշամըար գայէթ
 եօրուլմուշ իտի վէ երթէսի կիւնիւ կիտէպի
 լէճէղինէ ումուար օլմատըղընտան՝ տուվաեա
 տուրուպ Մլահըն եարտըմընը տիլէտի: Պու
 տինտար հանըմըն, Մլահըն ինայէթի իւզէրինէ
 օլան իմանը, քէնտու քէնտիւսինի իրատէյի
 Պարիյէ թէպիմ էտիլէ, վէ պիր վազըթտան
 պերու շէքսիլի մէշաքթաթտան քէնտու քէն
 տիւսինի ճէֆաեա այլըարըմասը, ճիամանի է

վելեթլերէ թահամիւլ էտէճէք դատար քէն
տի քէնտիտինէ քուվլեթ վէ ճէսարեթ վէրէ
պիւրէր իտի :

Վիւնէշ, կիտէճէրլերի մահելին եիւքսէք
տաղըն պաշնտան աշար աշմագ, պիղիմ պու
իւշ նէֆեր եօլճուլար սրգ պիր օրմանա եէ.
Թիշտիլեր, գայրեթ էտիւպ պիրադ տահա ի
լերէյինճէ՝ շէվրէսի աղաճլար էէ շէվրիլիշ
աջգ պիր մահալ պուլտուլար քի, օրատա պիր
ուլու փէլիտ աղաճը օրթատա օրուպ քէօլ
կէսինի էթրաֆընա եայմըշ իտի. պու աղա
ճըն պիր թարաֆընտա տէ եայլըն քայեա իւ
ղերինտէ գուարեթտէն եափրլմա պիր խալալէճ
վար իտի քի, պագանա քէտէրամիղ պիր տէհ
շէթ կէթիլիբ իտի :

Յակոբ պուրատա սուրարագ՝ տէտի քի
« Երթըք պուրաճըդ տա ըահաթլանալըմ. զե
րա էկեր Ալահ իտէր իսէ, պուրատա տա
քին օրուրուղ. Պունտան քըքք սէնէ ագտէմ
կէյիկ ափլար իքէն պուրտեա կէլտիք վէ թա
համ Վէթտիք. կէրչի ինտիղ վէ քէտէրամիղ
պիր մահալ տըք տմմա, տիւշմանլարըմըղ աւ
լա պուրալարա կէլէմէյէճէրլերինտէն, պուրա
տա չօք էմին օլապիլերիղ. պուրասը էօյլէ պիր
մահալ սրը քի, զէքրի տախի ունուտուլմըշ օ
լան իքի ատու Պէյլերին պիրիպիրլերինէ սիլահ
ճէքէրէք պու խալալէթին իւղերինտէ էօլաիւք
լերի կիւնտէն պերու, ճիվար էհալլիլերէ պի
լէ պուրասը քէյէննու եօգ կիպի պիր մահալ

օրնու շտուր . օ չօպանը տէ անձագ շէջլէ տէր
խաթըր էտէ պիլի յե օրըմ քի , ալտա պիր թաա
տու խտէ տիմ վէ ալտըմ իտի . խտէրսէնիդ սի
ղի օնուն էանընա կէօթիւրէ յիմ :

— Եօրկունըղընաան ապա դըմըտանաձագ
հալըմ եօգ խէտէ , պու կէձէ յի աչըդ եէրտէ
կէչիքէձէք օրուր իտէք . էվլսարմ իլէ պիզիմ
էօմբիւ միւղիւ թէ հլէքէյէ քօյմու շ օլաձաղըմըդ
տանն տահա էյի տիր քի , օ տէտիլինիդ չօ
պանըն դուլիպէսինէ կիտէլիմ . հիչ օլմաղսա
օրատա եաղմուր , սախուք վէ բուղկեարտան
մու հաճաղա օրմու շ օլուրուղ , տէտի թէ սլէ
նինաա :

ՊԵՇԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՉՕՊԱՆԸՆ ՂՈՒԼԻՊԵՍԻ

Յապու թէպէնինաա իլէ Լտեղնաի ա
լարագ , օլտու դլարը մահարտան եարըմ սահաթ
դտտար ուղադաա օլան չօպանըն դուլիպէսի
նէ կէօթիւրտի . պուկար օրատա չօգ էյի պիր
թարղտա դապուլ օլուձարագ , վաղթըն միւ
սաատէսինէ կէօրէ դահամ եէտիրտիլէք : Եվ
սահիպի Յակորըն թանրարղը չօպանըն էվլա
ար իտի , վէ էվլի կրէն պիլէ՝ արթըք իհլթիեար

օլմուշ փետերինի առ սագլաներայ պէտէյն օր
 խոի . սուղար տա՝ պիզիմ Արմենի անձալարը
 մըզըն՝ Ասկաղեպոյան մեթհէ շայան առեթլերի
 միւսիւրիւ միսաֆիրէրի մեմուրն էթմէ իշիւն
 հէր պիւր գապիւր օլմն կըրամ ու բայէթմտէ
 սուրանարար :

Պաւ միսաֆիրէրիւր առեմին Վարդա-
 ըիտ խամնատ էհիւ , սիււա , թերէ եաղը , կէյիկ
 էթիւտէն փաստորմն վէ պայ չոգարտը . պու
 դապա՝ ըրքին լեզիզ գահամարը իշինէ գոյմար
 իշիւն աղաճտան եափրմըզ գոնաթալարտան
 մատտէ պիւր պաշղա գապարը եօգ խոի . լա
 քին դայէթմտէն փար վէ թէմիզ խոի . զուլի
 պէլէրի պէջիւկ՝ Ֆագաթ պատեաղը աղաճտան
 եափրմըզ օլուսլ՝ շէհիւ էվէրի կիպի պիշիմիկ
 վէ պոյեաղը տէյիլ խոի :

Քրասմըզ պիւր տեօվատան սօղրա՝ գահա-
 մն օթուրաուլար . Յակորուն պիլտիյի իհթի-
 եար չօլմն քի , Վեօրդ տէնիլէն կէնճ չօլմնըն
 փետերի օլուսլ տեօրթ սէնէ տիւր քի գարրար
 էօլիւսլ պէքեար գարմըզ խոի , թէոլէնինուա-
 նըն եանրնտա օթուրուսլ քեօյիւլէրէ մախ
 սուս թէվէքէլիճէ վէ միւտահանէսիզ լիսան ի
 լէ էվ իտարէսինին էնվաի քանուլարը իւզէ-
 րինէ սեօյէյերէք օնու էյլէնափրմէյէ չարչար
 խոի : Վահամը եեափրտէն սօղրա տախի ճիւ միէ-
 սի պիլրիկտէ ճանը կէ օնիւրտէն էիւրէկտէն օ
 լարազ եիւ կսէկ սէտա իլէ Ալահա թէշէքքիւր
 սուրուսլ աաղըլարար : թէպէնինուս պիւր օտա

եա չէք իրել պ, օրատաքէն սիւսի իլէ գրգը իչեւն
սամանտան եափրըմը պիր եաթագ պուլտու .
պու նյար քէնտի գալէ լէրինտէ զաիֆ վէ փէք
երմչար եաթագլարա պըշմըշ օլու պ , տիւնեա
տա պէօյլէ գապա եաթագ օլտու զու նու իսա
յեալ տաիսի էթմէ միշէր իտի իսէտէ , շու
ղանմէ թլու եօշնուլու գտան օ տերեճէ եօլուլ
մուշ իտիլէր քի , պու սաման եաթագընտա
րահաթ պիր ույգու չէգերէք կէօղէրինի աշ
տըբարընտա սապահ օլու պ պարընդանմը իտի :

Վիլէլ թէ ոլէնինտա շանրմ օյանար քի
կիւնէ շ փէնճէրէլէրին գափուլարը սգարա
ընտան իչէրու կիրէրէք օտուլարընը պարնընթ
միշ իտի , հալ տէր գալգըպ փէնճէրէ ի աշտընը
տա զարպիտէն էսէն պիր բուզիեար օլտտա
օյան էնլայի չիէ կէրին կիւզէլիմ գօգուլարընը
կէթիլու պ օտայի թաթը գօգու իլէ տօլուլը
մուշ իտի . եայրմսեա կիթմէքտէ օյան ինէկ
լէրին չան սէսլէրի , քէլիլէրին մէլէմէսի իլէ
ղուլիպէնին եագընընտա գայալարըն իւզէրին
տէն ագան օ ճէսիմ վէ փարղագ սույեուլն
հօշ չաղայըն սէտաար քէնտիւսինէ պիր զէֆք
պաղըշլումարտա իտի :

Շանրմ իլէ Վտեղնա փէնճիլէնին էօնիւ
նէ օթուլտուլար վէ թապիեաթըն աճաիպլէրի
իւզէրինէ պագարագ սէֆա եաէրլեր իտի .
«Վի» , պու սապահ պագընըղ քի նէ կիւ
զէլ տիր , եա վալիտէմ , տէտի Վտիլնա :
Եւրտէ պիթէն օթլար նէ կիւզէլ կէօրինիօրլար

ծնարանն հէր պիւրի իւզէրինտէ պիւրէր տէ՝ էլ մաս թաշ վարտոր . վէ կէօրիւյեօրում քի՝ սէնին օ փարլագ կէրտանլըղնտա օլան էլմաս թաշ լարտանն զիյատէ փարլագ տրրլար . օ կէրտան լըղնր քի տիւ շմանլար եաղմա խասպ իթտիք լէրինտէ նաֆիլէ աղտիպ սըղըրստուն , իշտէ օնտան չօք կիւզէլլէրի պուրատա պիւթիւն օթ լարն իւզէրինտէ կէօրինմէկտէ տիրլէր » :

— « Եւ եափու ճուղաղըմ , տէտի թէսլէնին տա . օթլարն պաշնտա փարլանկար էլմաս տէյիլ տիրլէր . օնլար սու տամլարը տրք քի , սէմատան օթլարն իւզէրինէ տիւ շերլէր , վէ կիւնէշ իւզէրինէ եալլտըղնտա փարլարլար . պու սուեա զըրաղը վէ եադու թ չիյ տէրլէր » :

« Եւ վալիտէճիյէ զիմ , նէ սէպէպտէն պուրանրն ինէկլէրինին չանկարը պիզիմ թարաֆ լարտա քի ինէկլէրին չանկարնտան զիատէ սէս լի վէ գայտե լի տիրլէր » սօրաու չօճուգ :

— « Եւ տաղարնտա եայլլան ինէկլէրին չանկարը պիզիմքիլէրտէն զիատէ պէջիւկ վէ օնլարտան տահա էյի մատէնտէն եափըմը շ օլտուքրար իշիւն տիր » տէտի վալիտէսի :

« Եւ , վալիտէ , տիյնէ նէ տէյէճէյիմ , չանկ սէսինէ պէնզէր՝ ուզադտան թաթը սէտա լէր իշիտիեօրում իսէտէ , օրալարտա ինէկլէր կէօրէմէեօրում , պու նէ օլմալը » տէտի Ե տէլինա :

— « Պու սէտաեա տէմ տէրլէր , գըղըմ . օ կիւնէ ինէկլէրին պօյնոււտա օլան չանկարըն սէ

տասը տրք քի, պու թարափըն տաղարընա
 սքզ էտերէք, պիղէ կերի տեօնքէք պաշեա
 պիք սէս կիպի » տեաի Հանրմ :

Վ պիտէ իլէ չօծուղընըն պու թարգրոա էյ
 լէնմէլէրի իւզէրինէ կելտի իհթիեայ Յակար .
 վէ օ կէճէյի օլաաա կէշիբիււյ էափաճաղը
 զուլիպէ իշիւն լաղըմ օլանը թէտարիք էթմիշ
 իտի Հանրմա տէաի քի, «Ան իամէթլու էֆէն
 աիմ, կերտիմ իֆատտէ էթմէյէ քի, սիզն իշիւն
 աաաէ կիւզէլ ամմա հալպարըն սօփուք վէ է
 սիճաղընա տաէանքը մէրթէպէտէ պիք զուլիպէ
 էափմայի թաաափուք էթաիմ. պիղէ միաաֆիք
 էաէնին փէտէրի Վեորդ տա՛ պիղէ քիֆայէթ
 էաէք աիլէք վէ թախաա պուլուհոււյ՝ մի
 նասիպ պիք փահա իլէ պիղէ վերէճէք աիք .
 ծնաան մաաաա էափրարընա տէ էարաթմ էաէ
 ճէղինէ սէօղ վէրաի . վէ էաաէ պէօլէ օլաուք
 տա, նիհայէթ իւշ կիւնէ գաաաար հէք պիք
 շէյ թէքմիլ օլա պիլեր » :

Յակարուն փաաը իւզէրէ իւշիւնճիւ կիւն
 զուլիպէ թէքմիլ հաղըր օլաու . աիշարաան
 հէք նէ գաաաար կէօսաէրիշի տէյիլ իտի իտէ
 տէ, րէամի էաղըշքըլ օլոււյ, լահաթլուք մէր
 քէղի սայրլան օ՛ ճէսիմ վէ ուլու փէլիա աղա
 ճըրն քէօլիէսի պլթընաա իտի, էանիէա օր
 մանըն քաէալար իլէ շէվիլմիշ մահէլըն օր
 թա էէրինտէ իտի . պու ուլու փէլիտին էափ
 րաղլար իլէ աօնանմը տաղարընը պու զուլի
 պէնին իւզէրինէ կիրմիշ իտի . զանն էտէլաին

բի՛ զուլիպէնին՝ տամը աղաճ եամբագլարը
իլէ տօնանմը տըր . բախու իլէ փէնճէրէլէրի
տախի եէշիլ պօյեա իլէ պօյեանմը զտուզուն
տան՝ բէք խօշ կէօրիւնիւր խոխի կէօլէ :

Պաւ զուլիպէտէն անճագ պիւր սահաթ
ուղագ, օրտուգ ճագ ախտուաթաար եօլունտա պիւր
քէօյ փար խոխի . Յակոբ տայխմա օ քէօյէ կէ
տէրէք՝ լաղըմ օրան եէյէճէկի օրատան սաթըն
ալըր խոխի : Աիւնիւն պիւրիսինտէ զուլիպէ-
նին տու վարդարընը իշերիտէն սիւպէթմէք
իշիւն պօյեալու քէղըտըր սաթըն ալարագ կէ-
թիրտի . քէզպիք փէնճէրէլէրին իշինէ բօյ-
մագ իշիւն կիւղէլ չիշէկ սագսըլարը . նիհայէթ
պու մէպեանը կիւղէլէնտիրմէ իշիւն էլին
տէն կէլտիյի գատար չալըար :

Իշերիյէ տօղըու՝ կիւղիւճէկ պիւր աշ խանէ
եափմը խոխի . օնուն եանը պաշնտա տախի
պիւր աղաճ գօլանը իշինտէ՝ քէնտիւնին եա-
թաճաղը մահալը հաղըր էթմիշ խոխի :

Սատըրանէ Յակոբ զուլիպէնին հէր
պիւր լէվաղիմէթինի թէքմիլ էյէտի ամմա՝
քէնտիւսինտէ օրան փարալար տէ թէքմիլէն
թիւքէնտի . չիւնքի եայընըլըք խիէնճէսինի
ղավալը Հանըմա զիատէճէ կէօտտէրմէմէք ի-
շիւն , հիշ պիւր շէյ էսիրկէմէյոււպ՝ եաթաք
վէ սաիր էշեարար սաթուն սլմը խոխի . արթըք
պաշտար թէպէնինտանըն իշլէմէքտէ օրտու-
ղու իշլէրի սաթարագ օնուն իլէ կէշինմէնին
եօլունտ տիւղէլթմէյէ : Պիյ նէֆս քէնտիսի

Եւրէնէսիւրի մէսքիւր քէօյէ կէօթիւրիւս տա
թրայ՝ Խլէնէճէգ էշիալար սաթուն ալարայ
կէթիւրիս պու թարզ կէ խայլի միւտտէթ պիւր
իճիթիաճ չէգմէյէրէք կէչինտիլէր :

Թէպէնինտա պէրապէր կէթիւրմիշ օլտու
զու ճէսիմ գօլ պաղը կէ էիւ գիւկէրինի տախի
սաթարրայ, ճիւտրն փարասը կէ լաղըմ օլանրա
րը տէ ալտրրըր իտի, պիւթիւն փարէյէթին
տէն ֆազէթ քէնտինին վէ գօճաւրնն նշան
էիւգիւկէրինի այը գօյուս պաշկա պիւր շէյ
պրրագմատըր իտէտէ, պու իքի էիւգիւկ քէն
տիտի իշիւն ղիւ գըլմէթ վէ բահասըր իտիլէր,
ղերա էվի օլտու զու նրն օ մութըու կիւնլէրինին
ղերրինի պու նրար սապլատա պիլիլէր իտի :

Հանրմ հայրան օլունաճագ թարգտա նէյ
չայմագ պիլգտիյինտէն՝ Մտեղինատա տէ տէրս
վէրէրէք էօկրէթտի իտէտէ, պու փալիտէնին
էվատըր իշիւն էն պէօյիւկ գայրէթի իմանըն
կէրչէքիլէրի իշինտէ թէրպիյէ էտիւս՝ ճնու
էյի պիւր քրիտոննայ պէօյիւթմէկ իտի : Հէր
փաղար կիւնլէրի գըղը կէ Յակոբըր պէրապէր
ալարագ էագըն պիւր քէօյիւն քիլիտէսինէ կի
տէր Պատարագտա հաղըր պու լունու ըլար իտի,
պունլար կէ աղ չօդ թէսէլլի օլուր իտի իտէ
տէ, էհլինին վէֆաթընտան տօլայի կերիֆտար
օլտուզու ալիմ էարալարըն աղըրլարընը տէր
տինի տէրպլէշէրէք սէօյլէմէտէն պիւրաղ թէսքին
էտէպիլլէր իտի, էաս բու պասը օլան օ սիւտն
էլպիսէլլէրի ապա ջըգարմատըր :

Պրնազ իշէրի սըրասընա կիրմիշ եբէն, Յա-
կսբըն իհմիարըզը վէ պուլունտուզու մաւ
հարեպէլէրտէ շէբմիշ օլտուզու եօրկու նյուբլարբ
բէնտիսինէ գաիֆլիկ վէրմիշ օլտուզու նտան չօբ
սիւրմէյիււ պ էօլէճէվնի պէյան էթմէյէ պաշ
լատը . պիւր կէճէ տէտի բի . « Ան իսմէթ-
լու հանրմըմ , կիւնտէն կիւնէ բու վիլէթ-
տէն տիւ շտիւիմի ազնատօրըմ . արթըբ կէօ
բիւնիւր բի պուլունտան զիյատէ եաշանա
մայեաճաղըմ . պու տիւնեպի թէբբ էյէ-
մէբտէն տույտուզու մ աճը՝ պաշկա պիւր շէյ
օլմայիււ պ , անճագ սիզին շու հայընըզ պիւրտի-
յիմ տիւր . կէրշի պէնիմ սիզէ օլան խրզմէթ վէ
հիմանէթիմ հէր նէ գատար իգտամիլը օլա
տախի , կինէ թէ հիբբէտէն խալի տէյիլիդ : Ար
բիմօ հիսապըրզ վէ չօգ բու վիլէթլու տօսալա
րա մալիբ տիւր . էկէր սիզին նէրետէ օլտուզը
նըզը պիլէճէբ օլուբաա , արթըբ օ զէման ծնուն
տէ հէթի ինթիգամընտան բօբբմըբ իլաղըմ
տըր . պու սէպէպտէն սիզէ ինթար էտէրիմ
բի , արգգէթ կէ բիմէր օլաու զընըզ կիզլէ-
յիսինիդ . վէ պու հէբբէշտէն ուզագ օլտու
զըմըզ մահալտա տախի խսիմ ու շէօհրէթինի
զի տէյիշմէլի սինիպ » :

Չէտաբեար վէ սատագաթլու պու խրզ
մէթբեարըն , վէ պու աղիզ ՏօՍՏՈՒՆ շու
իխտարըլընըր թէոլէնինտա ազիմ թատաճիււպ
կէ տիյնէյիււ պ տէտի բի . « Անին վէ ֆաթըն
եմ սէվիւլլիւմ Յակոբ , շու վագթըմտա հա

զըր օրան ճիւղէ էտէֆ ու դէտերլէրիմն էն
 էրպերի օրաճագ արբ. անճագ զանն էտերսէմ,
 սէն պու դահմիննատէ եանրլոն օրտուն, շիւնքի
 պէն տուրմագ սրղըն Ալուհա եալլարաճագըմ
 քի, պու թահամիւլ օրունմագ միհնէթի օլ
 սուն պէնտէն երտագրանտրորն, պունուն իէ
 պերագէր նանահաթրարնը աէ իճրոն էտէ ճէ
 զիմ տիրո: Պու կիւնատէն դարոսը վէրտիլէր քի
 թէդէնինտա՝ Վաթիլտա, վէ Ատելինատէ՝ Ագ
 նէն չաղորդնլար:

Սատագէթու Յակոբուն վէ ֆաթընա տա
 յիր օրան տույուսը՝ աղ պիր վագըթմա թառ
 աիք օրունտու, զիրա օքէշֆատէն պիր քաշ կիւն
 սօղրա, իհէթիեար Յակոբ ագչամ թահամիւր
 էտիպ՝ տաղարն պաշընտա կէզնմէյէ չոգ
 տը. օրատա անարզէն քէֆինի պօզտու զընտա,
 օրալարա եագըն օրան պիր ալճընըն գրգը քէն
 տիսինէ թէսատու ֆէտիւպ պու հալընը կէօ
 ըէրէք հեման սէյրտիււպ կիթաի մէտերինէ
 հապեր վէրտի քի, իհէթիեար Յակոբ եօլ իւ
 զէրինտէ քէֆտիլ եաթընօր վէ հալը չոգ ֆէ
 նա արբ: Աճը պու խապերի ալտրղը պիրլէ
 եարարմընա դօշուպ Յակոբը օրտուղու եէր
 աէն գալարրարագ քէնտի զու լուպէսինէ կէօ
 թիւրտիւ. օրատան Յակոբ շանըմա հապեր
 կէօնտերէրէք իրիճա եթաի քի, էօրմէզաէն եվ
 վէլ պիր տահա կէօրմէյէ արղուսը օլտու զըն
 տան, միւմքիւն խտէ անընա պույուրտուն:
 Պու հապեր Վաթիլտաէա եէթիշտիյի

հալտէ Ագնէսի պերասէր ալարագ ալճընըն
 է վինէ սէյրթաիյնտէ, դաւալը Յակոբը պիր
 եաթագ իւզէրինտէ սէրիմիշ չօք աղըր հալտէ
 քէֆսիզ պուլու : Օ, ալալը իհիթիեար էօլէ
 ճէք պիր հալտէ իտի, զերա իւզէրինէ էնմէ էն
 միշ՝ սէօլէմէյէ իգդիտարը տաիի գալմամըշ ի
 տի, չարչափուք եագընտաքի քէօյիւն փափազ
 է ֆէնտիսինի կէթիրտիպ Սուրբ ՂԱՇԱԿ ՎԵՐ
 տիրթաիէր, վէ սօն նէֆէսինէ գատար եանը
 պաշնաան պրըմաարար :

Յակոբ վէ ֆաթէթաի, վէ եիկիրմի տէօրթ
 սահաթ սօղրա պու միւհիթէրիմ իհիթիեարըն
 ճէնազէսինի Վաթիլտանըն կլթիմաօր իւզէրի
 նէ՝ եագընտաքի քէօյէ նազըլ էտէրէք մէզա
 բիտանա տէֆն էյէտիլէր : Վէ ճուռն ճանը
 իլիւն լազում օլան ճէնազէ տուվալարընը իճ
 րա էտէրէք տաղըրարար : Վաթիլտանըն եիւ
 րէկի էսէֆլէ տօլտու վէ պիւզ տօստուսուսն վէ
 ֆաթըր քէնտինէ չօք աճը վէրաի . զերա պու
 զաթըն հէր ճիհէթլէ քէնտիսինէ ֆայտելի օլ
 տուզունու էյի թանըմըշ իտի . անճագ հէր
 պիր շէյի Ալահըն իրատէսինէ թէպիմ էթմիշ
 օլտուզունտան, քէնտի թէսէլի օլմասընը Ալ
 Լահըն էիլի ալիյէսինէ պրրագար :

Հարկը ամսիցսուր իւր իւրայնուր իմ
 պիս մատնցարս, իս այս զճարս այլ ի իր
 օրս ճիլքս ի ֆուլ օրս (սրբոյ ա միւսն) ի ճ
 ճիլքս ճիլքս ճիլքս մատնցարս զար
 ճիլքս ճիլքս ճիլքս ճիլքս ճիլքս ճիլքս

ԱԼԹԻՆՏԻ ՊԱՊ

ՍԱԼԻՆ ԱՊՏԱԼ

(Մայիսի ճգնաժամը :)

ՄԱԹԻՆՏԱՆԸ զուլայիսինստէն պիրազ ուղագտա, տաղարրն էն չեթին կէշիտէրի Լ չինտէ գայեա վէ թիբէնէր Լիէ չեվիլմիշ պիր մահարտա պինա օլունմնւշ ճգնաւոր մաղարա սը Լչինտէ Պէննօ Խամի Իլէ Թանրլմիշ սաղնս պիր ճգնաւոր սագին օլմագտա Խոի, վէ ճըգնաւոր մաղարասընըն արգաթարաթընտատաթի պիրտէ քիլսէ վար Խոի քի, չանկ գուլէսինին պաղնտա Եսլուղը պիր Խաչ օլուպ, աղաճլար արասընտան փարլամագտա Խոի : Պու ճգնաւոր մաղարասընըն Թափանը պուղտայ սափը Իլէ էօրթիլմիշ օլուպ, էօնիւնտէ տէ չիչէկ լէ վէ մէյվէլէ պիր պահճէսի օլտուղունտան, օրատա հասըլ օլան էնիլաի չիչէկ վէ սարմաշըգըր տուվար վէ փէնճիրէլէրինի տօնաթմըլլար Խոի : Պահճէնին սաղ Թարաթընտա՝ գայէթ մէյվէտար Լքի ատէթ աղաճլար գարըլ գարըլեա տիբիլն օլուպ՝ ալթլարընտա տէ օթտան Եսփըլմիշ պիր Խիլէմիլ Իլէ պիրտէ մասա վար Խոի : պունլարըն Թամ գարըլսընտա պիրտէ ճէսիմ պիր Լէյլա աղաճը օլուպ, տաղնտան պիր նէյ (Եանիեա չալըլ) ասըլ Խոի : Վազըթ պահար օլտուղունտան Թապիյէն օրթալըգ չի մէնլէ տօնանմըլ Խոի, շէջլէ քի՝ օրթալըգ Եէ-

նի պիտ հայեաթ պրեօր դննն օլունուր խտի :
 Պիր սապահ շաֆաղըն օ աղիղ ըջղը օլ մու-
 դարանըն թաշ վե աղաճար իւզէրինէ եա-
 յրմագտա երէն՝ բիլխտ չանկը տախի վու-
 ըոււրապ սատթի իւզէրէ , սապահ սուվա-
 սը վագթը օլուղընը հասէր վէրիւր խտի :
 Պեննօ բէնտի մաղարասընտան չըգըպ բիլխտյե
 կիրերէք տիգլէրի իւզէրինէ կելլուպ սուվասը-
 նը սեօյլէյիւպ , պատէհու պահճեյե կիրերէք
 տաղարըն թեապուր օլունմաղ կեօստէրիչ-
 լէրինէ կեօզ կեղաիրերէք վե Վասպինին եա-
 ըաթտըգլէրինէ հէյրան օլարապ՝ նէյի էլինէ ա-
 ըւպ պիւ ելահի սեօյլէտի , վե կինէ եերինէ ա-
 սարապ չըգտը մէքեանընա կիթտի :

Պու իճրասթտան պիւր քաչ տաքիքէ սօղ-
 րա՝ եազընտաքի գայեանըն պաշընտան պիւր
 տէլիգանը չօպան իլէ կելմէքտէ օլան պիւր
 Պէյ կէօրիւնտիւ . էլպիտէլէրի գայէթ թէ-
 միլ խտի ամմա՝ թաճ ու զիսը եօգ խտի , պա-
 շնա պիրտէ կիւղէլ թիւլէր իլէ տօնանմը
 շափղա կիյինմիչ խտի , պէլինէտէ գըլընճ գու-
 շանմը օրնայիւպ , մըղըրաղընը եօլճու սասար
 եերինէ գուլանմագտա խտի :

« Ըճապա Պասպա Պեննօ տէտիքլէրի ճըգ-
 նաւորըն վէթանը պո՛ւ մը տըր » տէյի Պէյ չօ-
 պանտան սիւալ ետերէք , կեօզլէրինի գարըն-
 սընտա օլան կիւղէլ պինանըն իւղէրինէ տիգլէ-
 րէք թաաճիւպ իլէ պագմագտա խտի : « Պու
 նէ կիւղէլ եափըմը ճգնաւոր մաղարասը տըր :

պիղիմ ճգնաւոր կերչեքտէն կիւղէլ պիր եէր
 սէշիպ իգամէթ էթմիշ տիր ր տէյերէք, ետա
 լաշոր, վէքէսէսինի չըգարրայ գրբաւ ուղունա
 խիթապէն տէտիքի, «Միւթէշէքքիւրիւմ սէն
 տէն, եւ տէլիգանը, քի զնատէ մուհապպէթ
 իլէ պանա գրբաւ ուղըգ էթտին, զահմէթինէ
 մուգապէլ շու ալթունու գապուլ էթ ր: Միրի
 մումաիլէհին պէջլէ ճէօմէրը տալրանմաւը
 Վայ աաղարընտան կէշէրէք կէճէյի պու ջո
 պանըն փէտէրի էվնտէ կէշիրմիշ վէ միաւ
 Ֆիրլիկ մէսարիֆինէ պէտէլ ապա քէնտուսին
 տէն պիր շէյ ալմամը օլտուգարրնտան՝ իւ
 տէտի քի պու վէսիլէ իլէ էօտէշին:

Չօպան, «Վէք եափատօրտուն էֆէնտիմ.
 պու կիպի ճիւզի պիր իրզմէթ իշին փարա
 մը գապուլ էտէյիմ. եօգ եօգ, պու օլմաեա
 ճագ իշ տիր ր տէտի. վէ ալթունու Պէյին իւ
 զէրինէ ալթալ իսէտէ, մերգում հէնուզ ալ
 թուն կէօրմէմիշ օլտուղունտան՝ իւզէրինէ պա
 գարագ թաաճիւպ էտիւպ տէտի. «Վիս, պու
 նէ տիր քի՝ կէօրիւեօրում. սարը ագճէ. պէն
 զանն էտէրիտիմ քի, ֆագէթ գրբմըգը իլէ
 պէեաղ օլուրար ագճէլէր ր:

Պէյ տէտի քի, «Վընաշըլան սէն ֆագէթ
 կիւմիւշ վէ պագրը ագճէլէրի կէօրմիւշ վէ ճու
 լարը թանրեօրտուն սալթ. պու ալթուն տուր:
 —Վլթուն մը արը պուեուրուեօրտունուգ
 էջլէ իսէ միւսաատէ պուեուրունուգ քի, պիր
 տէֆա տահա կէօրէյիմ. պու ուֆաճրգ շէ

յի քի, ընա օ գատար բաղպէթ էտէյեօր
լար, կէրչի իսմինի չօգ իշիթմիշ իտիմ, անձագ
իշտէ իւք տէֆա տրր քի քէնտիսինի կէ օրիւեօ
բուժ. պէնիմ ընա տայիր օլան թասավուրում
պաշխա իտի ամմա, թասավուր էթտիյիմ կիւ
պի տէյիլ իմիշ, այրնրգ ալթու՛նու՛նուզու, օ գա
տար հէյրան օլունաձագ պիր շէյ տէյիլ տիր ր
տէտի պու թէվէքէլլի չօլանվէ թէքրար կէ
րի վէրտի :

Օ ալաղը Պէյ նաֆիլէ եէրտէ չալըշար քի՛
ալթու՛նու՛ն նէ օլտուղունու վէ ընու՛ն գըւ
մէթինի պու տէրիգանլըյա աղնաթարն, օ աղ
նամարգտան մաստէ, տէտի քի, պէն սէօղ
լէրինէ գանամամ : () զէման Պէյ տէտի,
“ Պէն ալ պու ալթու՛նը, իստէրսէն պու՛նու՛ն
իլէ իքի քէչի եագու՛թ իքի գօյուն սաթն՝ ա
լապիլիբսին ” :

— “ Օ կվգ էտիյօրսըն, տէտի չօլան, պիր
ատէմ տիվանէ օլմաղը արր քի, պու ուֆաճըգ
սիքքէյէ մուգապիլ իքի քէչի վէրսին եագու՛թ
իքի գօյուն, պէնիմ զաննրմա կէօրէ, սէնին պու
ալթու՛նու՛ն իլէ անձագ պիր չօլան տէյենէկի
սաթըն պընապիլինիր ” :

“ () Ղլում, տէտի պէյ, սէն էօյլէ զանն
էտիյօրսըն ամմա, պու ալթու՛նտան չօգձա
էտինէկէր քէնտի քէնտիլէրինի մութլու
սայեարլար, զիրա հէր պիր շէյ ալթու՛ն իլէ
սաթըն պընապիլիր ” :

— “ Նէ սէօյլէյի օրսու՛նու՛զ, տէտի տէրիգանլը

էկէր պէջլէ խէ, օ ալթունը պանա վէրինիդ,
ղերա եադըն պիր Կօմշուճուզ վար, զալալը
էսէֆինտէն քէֆսիղէնիւ պնէ ույգու ույուեա
պիլիեօր, նէ տէ թահամ եէյէ պիլիեօր. հէր
տայիմ գալպի գըրըք վէ միւքէտաէր կէօրիւ
նիեօր. պու ալթունու կէօթիւրիւ պ օնա վէ
րէյիմ, օնուն իլէ հայեաթ, ույգու, իշտահ
վէ մէսերրէթ սաթըն ալըն ։

Տէտի Պէյ, « Օղում, պու տէտիքլէրին
շէյէր պընըր սաթըրը զաթլար տէյիլ տիր
լէր. ալթուն իլէ սայիր կիւզէլ վէ իլազըմը
էշէտլար անճապ սաթըն ալապիլըսին ։

« Հը » էթտի չօճուգ. « Պիղէր քէնտի
միզէ լազըմ օլան հէր պիր շէյէ մէկէր մալիք
տէյիլմիիզ, քի սաթըն ալալըմ. պիզիմ օլա,
պահճէ, պաղ, տալար սիւրիւլէրի, վէ օրման
պիզէ պօլ էքմէկ, էնվայի մէյվէ, զէպզէ,
տիւտ, պալ, էուն, փանպուք, քէթէն վէ օ
տուն վերտիքլէրի հալտէ՝ աղնամայեօրըմ
քի ինսան պունլարտան զիատէ տահա նէյէ
էհթիեաճը օլապիլըր ։

Պէյ պու չօճուղուն շու տիրայէթի իլէ հագ
ըլ քէլամլէրինի կէօրիւ պ էշիտէրէք՝ թասաճիւ պ
էտու պ քէնտի քէնտիսինէ տէտի քի, « Ախ,
պու նէ՞ մութըլըլը ստէմ տիր քի, պէշէքտէն
գանահաթը պիր էօմիւրէ ալըշարապ՝ աա
րըմըղըն զահմէթլու հալարընտան պէ իսապէր
շու կէնճ չազընտա տիւնեանըն ֆագէթ թա
պիյի էյիկիլէրինի թանրեարապ, օնլարը իզ

գէթէր, գանաաթը, սըհհէթի վէ զամիր բա-
 հաթըղընը տէմէք իսթէյեօրըմ: Ան մութըու
 Ֆանիէր, սիզ շէհրիւերին եալան տօլան լէ-
 վաղմաթարըն պիրեսինի տէ պիլմէզսինիզ .
 վազաա ալթուն տէհիր տէնիլէն շէյ անձադ
 պու քեօլլուլէրին զուլիպէլէրինտէ պուլունա
 պիլը . զերա պուլար շէհրիւերին հէպ ատէթ-
 լէրինտէն ուզադ տուբարադ , նէ ԱԼԹՈՒՆԸ
 Թանրեօրար , վէ նէ տէ օնու արայեօրար ր :
 Պատէհու չօպանա տէօնէրէք տէտի . « Օղ-
 լում սէնին քելամարըն դայէթ ադըանէ օ-
 լուպ , սէն տախի չօդ պէօլիւկ պիր Ֆէյլէսօֆ-
 սըն ր :

Զօպան կիւճէնտի ամմա՝ ապա սէզտիրմէ-
 յերէք , սէվինճիլի եիւզ իլէ սօրտու քի , « Պա-
 նա վէրտիյինիզ պու իսիմ , աճապա պէնիմ՝
 պիլմէտիյիմ պիր հայլան իսմիմի տիր . էկէր
 պանա Թօգանրը պիր շէյ իսէ , իրիճա էտէ-
 բիմ՝ կէրի ալընըզ . զերա » :

« Աճօգ , էօգ . միւստերիհ օլունուզ . օղլում ,
 տէտի Պէյ . Ֆիքրիմ ապա սանա Թօգանմադ
 տէյիլ տիր . պու իսիմ սանա շէրրէֆ վէրիճի
 պիր իսիմ տիր . տիյիէ նէ տէյօրում . սէն պէնի
 պու ճգնաւ որուն մադարասընա գըրալուղան
 ման իլէ՝ պանա պէօլիւկ պիր խըղմէթ էթմիշ
 օլտուն , վէ սէնին պու սէօհպէթլէրին պէնի
 զիատէսի իլէ քէյֆլէթաի . պունուն իչիւն
 պէն տախի իսթէտիմ քի՝ սէնի մէմուն էտէ-
 ճէք պիր Թալթիֆ էտէյիմ ր :

— « Զօգ էյի , տէտի չօպան , պէնի մէւ
նուն էթմէք իսթէրսէնիդ , պիր իլահի սէօյէ-
յին . իլահի տիյնէ մէքիկ ալթունու զտանտե
օ վէրտիյնիդ իսիման տէ չօգ զիատէ իգրամ
վէ թալթիֆ օրմուչ օլուր պանա » :

« Պիր քաչ իլահիէր պիլիրիմ , տէտի Պէյ ,
անձագ եիւրէկիմ գասէվէթ իլէ տօլու օլ-
տուղնտան , հիչ պիր շէյ օգուեամամ . ես
տօտում , սահիհտէն չօգ սէֆիլ վէ աճրնա .
ձագ պիր առէմիմ » :

— « Պէօյէ իսէ՝ ես պու ալթունլարրն նէյէ
եարաեօր քի , մատէմ քի սիլ քէնտիսիզի օնուն
իլէ մութլու էտէմէյեօրսունուղ . նիչին օնա
թամրնրեօրսնրլ . եօգ , եօգ , պէն սիզին ալ-
թունլարրնրդտան չօգ զիատէ քէնտի իլահիէլէ-
րիմի սէվէրիմ . տայիմ իլահի օգսւր վէ օ տէ-
րէճէ սէվէրիմ քի , օնտան տույտուղում սէֆա-
յի , սիզին պիր քէսէ տօլուտու ալթունլարր-
նրդա պիլէ ապա տէյիլմէմ » :

Պէյ , պու եիկիտին տույիուլարրնա հէյրան
գարարագ , քէնտի մէմնունիյէթինի իպրազը
իլէ պերապէր օնա տէտի քի , « Պէն ճգնաւոր
իլէ եարնրդ կէօրիւշմէք իսթէյեօրում . սէն
կիթ կէրիտէ խղզմէթեարրմ իլէ օթուր պա-
նա պէրլէմէքտէ օլ » :

— « Փէք էյի , տէտի չօձուգ . անձագ
պիզի զեյատէ պէրլէթտիրմէ , զիրա օլա պիլիր
քի , պէնիմ իլէ սիւրիւմին թահամիլ լինի գա-
յիպ էտէճէք գատար կէճիքիսին » :

Լրթըգ Պէյ չօսանա իզին վէրուս պիքնախի
 ճգնաւորուն մաղարասունա տօղրու իւրլէյէրէք
 գափուսընա վարուս չանկը չալտը : Պէննօ տէր
 հալ ախարը չըգալ . քի , պաչը եու վարադ ,
 սագալը գայէթ գապա վէ ուզանմը պիր ա
 տէմ իտի : Պէյ պունա եագլաչըս՝ « Վագ
 թընըլ մուպարէք օլտուն տէտի » : Պէննօ ճե
 վազ վէրտի . « Լլա՛ն սէնի մուպարէքլսն ,
 եա իզլէթլի գարիս , նէ՛ սէպէս իլէ պէօլէ
 էրքէնճէ պու մաղարայա թէչիֆէ բաղլէթ
 պու եու բառնուղ . նէ՛ մինասիպէթլէր իլէ պէն
 միւսին Պէննօ սանա պիր իրզմէթ էտէ պիլիւրիմ » :
 « Վէտէր , տէտի Պէյ , սէֆալէթ պօյ
 եու նաուրուզու պանա չօգ աղըր պասմըչորը .
 եիւրէկիմ տէրտլէր իչնտէ էզիլեօր . չօգ կէ
 ճէ տիր . քի կէօլլէրիմի սալա գափայիւս սւ
 յու եամսմըչըմ ալըր . Օլթընըզըն ֆաղլէթլէրի
 իլէ տուվանըզըն թէյսիլլէրինի էչիթմիչ օլ
 տուղըմտան , ֆիքրիմէ գօյտում . քի , ղևարէթի
 նիլէ կէլիւս՝ եարտըմընըզը բիճայ էտէյիմ .
 էկէր միւսաատէ պու եու բուր իսէնիզ , պիր բաչ
 կիւն պու բատա սէնին իլէ պիրլիկտէ էօմիւր կէ
 չիւրէճէղիմ . իրիճա էտէրիմ , պու իլթիմասը
 մը բէտա էթմէ . ղերա պէնիմ կիսլի պէտպաղդ
 ատէմ տայիմ թէսէլլու պու լաճագ վասիթա
 լար արար » :
 « Վանն , էկէր պէօլէ իսն , տէտի Պէն
 նօ . սէֆա կէլտին . հէր պիր սէֆիլ պէնիմ
 գարընտաչըմ վէ եագուտէ վլատըմ ալըր , սէն ղա

նրն էթ. քի, փե տերին տիր էլննի սանա ուղատան,
 էվվեթ, ուղատրըմ էլնմի սանա, օ սէնի թէսէլ
 լն էթմէք արգու սու իլէ . Պէննօ էլննտէն կելէ
 նի տիրիլ էթմէյիս սէնի մէսրուր էյլէմէյե
 չարչաճագ տրք : Պու հագիրհանէտէ պու
 լունանրն ճէմիսի տէ սէնին տիր . կէլ շու
 էլմա աղաճլարնրն կէօլիէսի պլթընտա չարը
 լարն իւղէրինտէ օթուր, զիրա եօրուլուշ
 օլնալըօրն, վէ շիֆէսիլ տէ աճ վէ սու սուղսուն,
 պէնտէ կիտեր պիրազ եէյեճէք թէտարիգ է
 տերիմ : Պուրատան էփէյիճէ ուղագ պիր
 ճէսիմ շիֆթիկտէն հէր պիր լէվաղիմաթըմը ալ
 մագտայրմ : նասրլ քի տէտիմ, մաղարամտա
 օլանլարն հէփիսինի տէ գուլանա պիրիբսին,
 պէն օ շիֆթիէ կիտիս, չափուճագ տէօնէր
 կէլրիմ :

Պունլարը սէօյէր իքէն, տօլաս կիսլի պիր
 եերտէն պիր թօփրագ պարտագ, իքի գա
 տէհ, պիրաղ էքմէկ վէ պիր սէփէթ տէ մէյ
 վէ չագարուպ սօֆրանըն իւղէրինէ գօյաու,
 վէ տէտի . « Իղգէթլու Պէյիմ, իչտէ շիմոխ
 լք թէգմիլ վարիյէթիմ պունլար տրք » :

— « Լյի . ես աղիլ փետեր, տէտի Պէյ .
 շու տաղիգէտէ օ տերէճէ քէտերլէյիմ քի,
 եէյիս իչմէք սալա ֆիքրիմտէն կէչմէլ » :

« Բէտերլէնմէք սալա իլաղըմ տէյիլ տիր,
 տէտի Պասլա Պէննօ, տայիմ տիւ շիւնմէլէյիլ
 քի, քէտեր վէրիճի ֆէլաքէթլէր տէ Լլլահ
 տան կէլը : Պուեուր Պէյիմ, ալ շու գառնէհի :

չարսպ ինսանրն եիւրեկինի աչար վէ հայեաթ
վերիւր . Ալլահըն իհասանլարընը բէտտ էթմէ .
աաղլըընըզա . սէվինձլն եիւրեկէր սաղ օլ-
տունլար . Ալլահ սաֆրալու եիւրեկէրի տէ
չաղ էյլէսին քի , օնլար տախի մութլու օլալար
կէթիւր շու գատէհինի թօգա էտէլմ ” :

Պէյ եիւրեկինտէն պիւր միս շէքէրէք , եա-
ղըդ պաղըրուպ վէ տէօնիւպ Պէննօեաււէտի
“ Ալլահ սաֆրալու եիւրեկէրի թէսէլն պուր-
ուրսուն . մէսրիւր էթսին վէ սէվինձլն եիւ-
րեկէրի տէ պէնիմ աէրալէրիմ կիպի տէրա-
լէրտէն էմին սագլասըն ” :

Պապա Պէննօ Պէյին սէօհպէթինի քաթ է-
տէրէք , “ Տէրս տէտիյն , տէտի , զանն օրունտը-
ղը գատար ” ինսանա պէտպաղլըք տէյիլ տըր .
Ալլահ սալիհ պիւր փէտէր տիւր . քէնտու միւ-
րտտը ալիյէսի տայիմ հազգանիյէթ տիւր . նէ
ղէման քի պիղէ պէլա կէլմէրլիյէ միւսաատէ
իտէր իտէ , պիղի իսլահ էթմէք վէ Ֆաղիլէթ ,
իչինտէ գավիլէթտիւրմէք իչիւն միւսաատէ էթ-
միշ օլուր . պուլնտան մատա պիղիմ քէտերլէրի
միզ թապիյէթին էստիբտիյի բուղկեարլար կի-
պի կէչիձի շէյլէր տիւրէր . կիւնէշ տախմա բշք
վէրմէգ . բուղկեար իլէ Ֆուրթոււնալար պու-
տիւնեա իչիւն Ալլահտան վերիլը էյլիկէր
տիւր . Պու գատէհին իչինտէ փարրատան շարա-
պըն իւղիւմիւ փիշիպ եէթիւրմէք իչիւն կիւ-
նէչէ տէ իհթիւեաձը վար , եաղմուրատա , օ
նուն կիպի տէ մէսէրրէթ վէ քէտէր ինսան ի-

չիւն լազրմիւ շէյլէր տիրէր . սայն թա
 պիյեթիւն վէ մէհրամէթլու եխկսեկ եիւրեկ
 լէրէ Քաղիլէթին տույիու լարընը օյեան տրմա
 եա անձագ օնլար իլազրմ տրրլար : Վճմա սու
 նէ տիր քի կէօրիւ եօրում . կէօղլէրինիգտէն
 եա՛ն մը ագրեօր . . . սիղին շու քետէրլէրի
 նիղի իղղէթլէրիմ . անձագ նասահաթ ետե
 րիմ քի , տէրտինիղ նէ տէրէճէ թահամմիւ
 սիղ իսէ տախի , եիւրէկինիղի փէք թու թուս
 մէրտճէսինէ տաեանասրնը . Քուրթունա
 նըն , եազմուրըն վէ կէօկ կիւրլէմէքլիկ վա
 գըթլարըն տայիսիւլ էվգաթ օյտու գլարընը
 քիմաէ կէօրմիւ շ մի տիր . պիր աղ սօղլա սրս
 գարսըն քի կիւնէ չըգար վէ օրթալլէր այսրն
 լանլը . սէնին իչիւն տախի չօգ ալէ փարլազ
 վէ մէսրուրիյեթլու կիւնլէր կէլէճէք տիր :

Պէյ տէրունինաէն տէրին պիր ան շեգէ
 ըէք , “ Լ՛օգ , եօգ , վէ սալա ” տէյիւս՝ գան
 եա՛ն իլէ տօրու կէօղլէրինի կէօյե տօղլու գալ
 տրրար :

“ Ե՛ն իչիւն , եօգ եօգ տէօրսունուզ , Պէյ
 յիմ , տէտի Պէննօ . օգստար գաթի ումուտ օր
 մանրզըն սէպէպինէ տիր , նասը քի՛ կէօրիւ եօր
 սուն , պէն տախի ետէրիւմին իչինաէ չօգ Ֆէլս
 գէթլէր կէչիւմիլիմ . պիր արալըզ մէրս պիր
 ասրէր իտիմ . չօգ մուհարեպէլերաէ պուլուն
 տում . պէօյիւկ մեմուրիյեթլէր վէ իսկէն
 ճէլէր շեգտիմ . օ կիպի ան չօգ գալէլերաէ ի
 գամէթ էթտիմ . Էօմբիւն սէ Քալէթինի տէ

Ֆելադէթինի տէ կէօրտիւմ կէշիրտիմ, զայլմ
 պիր գուրչուն գօյումը փարափարչա էտէ
 լէք, արթըգ պէնի ապէրլէքտէն մահրում
 էթտի. օ կիւնտէն պէրու Ֆիքիրէ կէլէն Ֆելա
 գէթլէրին ճիւմլէօիտէ պաշլանս կէլտի խէտէ,
 պու կիւն Ալլահըն պաննա իհսան պուեուր
 մուշ օլտուլու սաստէթլէրտէն զիտաէ, կէօն
 տէրալի Ֆելադէթ վէ քէտէրլէք իշիւն միւ
 թէշէք. քիւրիւմ: Վգպալ ու սաստէթ հէր պիր
 ճէֆալարը ինսաննա ունու թտուրուր, ամմա Ֆէ
 լադէթլէր պէնի թէքրարէն սալիհ հալլան նայ
 իլ էթտիրտի. էն էվլէլ զանն էտէ յօրուտում
 քի, էիւրէկտէն պիր տահա կիւլէմէյէճէ
 կիմ. տիւնեա իւզէրինտէ արթըգ պէնիմ ի
 շիւն սէվինճ վէ ռահաթըգ եօգտուր. փիւ
 թիւն տիւնեա կէօլիւմտէն չըգմըշ իտի. կէլ
 տիմ պու էապանի տաղա չէգիլտիմ. վէ իշտէ
 պու թէհնա մաղարանըն իշինտէ, Ալլահ
 ռահաթըղըմը վէ էիւրէկիմին Ֆէրահիյէթինի
 պաննա իհսան պուեուրտու. շիւգիւրլէք օլտուն
 քէնտու իհսանընա. պու տիւնեատա հէր պիր
 պէրանըն սօնու իսայր տրը, ինան սէօլիւմէ, ու
 մուտ էթ, պինիմ կիպի թէսէլլի օլուրօրն:

«Ինանմադ չօգ կիւճ տիւր պաննա, էա աղիղ
 Ֆէտէր, տէտի Վէյ. էվլէթ ինանամում քի
 սէնին տէրալէրին պէնիմ տէրալէրիմ կիպի օլ
 սունլար, իմտի պէն չէգտիլիմ սրգընթըրարը
 վէ պէրալարը նագըլ էտէյիմ սաննա, վէ սէն
 քէս սիճիլինի:»

« Լիվելթ Պէյիմ, տերտլէրինի նագրը էթ պանա վէ եիւրէկինի պիրազ բահաթլանտըր, պէն չօդ արդու իլէ տիյնէմէյէ հաղըրմ », տէտի Պապա Պէննօ :

Պէյ նագրիյէթինէ շէօյլէ պաշլատը. « Պէն չօդ-Սօշըն Լ'տէլպէր պէյիիմ. Քիւնս սը չօդ-Սօշըն պիրիճիկ էվլատը » :

« Ե՛, պաղըրտը Պէննօ, սէն բահմէթլիկ չօդ-Սօշըն Պիյին էվլատը մը սըն, էօյլէ իսէ պին տէֆա սէֆա կէլտին, սէնին Փէտերին ասըր զատէ վէ մէրտ պիր Պէյ իտի. քէնտիսինի էյի թանըրմ, շիւքի ծնուն գօմանտասը ալթընտա չօդ խըզմէթ էթմիշիմ: Քէնտի գալէ-սի՝ Փատիշահարըն պաշընա գօնուլան թաճլար էմսալի՝ ինթիշամը պիր թարզտա, իւճէ պիր տաղըն պաշընտա էափըմը տըր, էթրաֆընտա օլան արաղիլէրին ճիւմլէսի, օրմանլար, տերէլէր, թէփէլէր, վէլ հասըլ գալէնին պաշընտան ինսանըն կէօլէրի հէր նէ գատար եէր կէօրէ պիլըր իսէ, օրալարը հէփ քէնտի հիւքմի ալթընտա իտի: Մահմէթ օլուն ճաննա, վալիտէն, կերչէքտէն սալիհ վէ մէհրա-մէթլու պիր գատըն իտի, սէնի տախի, էա էֆէնտիզատէմ Լ'տէլպէր, չօդ տէֆա կէօրմիւշիմ ամնա, օ ղէման ալթըր էաշընտա քիւ շիւկ վէ կիւղէլ պիր չօճու գ իտին. դանն էթմէմ քի, սաքէրին իշինտէ պէնի կէօրմիւշ օլտուղընը Ֆիգրինէ կէթիրէսին, անճագ պէնիմ չօդ էյի խաթըրմա կէլըր քի, հէր պարմու հարէպէտէն

տէ՛ծնտիւքսէն սօղրա , Հօգ-Աօշի մէյտանըն
տա աթէշ թալմի էթտիյիմիզտէ , փէտէրին
սէնի պէօրիւ կէրիմիզն արասընտա կէզտիբիբ
խաի . պիզ տախի չօգ սէվնճ սէտալարը իւէ
սէլամլար խաիք սէնի ր :

«Եւ Մապաի , վագիթլար նանը տա կէշէր
իմիշ . շիմտի թէգմիլ պիբ ատէմ օլմուշարն :
Լիւ , շու իհթիեար հալլմուս պիլէ տույմագտա
օլտուղլմ սէվնճի՛ սանա նագլ ու պէյան էթ
մէյէ միւգթէտիբ տէյիլիմ . պու նէ՛ մութլու
լուգ արբ պանա բի , մու հարէպէլէրտէ պիզ
սէրասբէրլիկ էթմիշ օլան էֆէնտիմին , օ մէն
շուր ատէմին մախտումի թէնէզիւլ խտուպ
պանա կէլսին վէ պէնտէ ծոււն իլէ կէօրիւ շէ-
յիմ ր :

Լտեբլէր Պէյ , աղիմ մու հապպէթ իլէ
ճգնաւորուն էլինի սրգարագ տէաի բի , «Վէնի
պոււնտան էվիլէ կէօրմիւշ օլտուղլմը տէր հա
թրբ էտէմէյէօրում . անճագ չօգ մէմոււնրմ
բի , փէտէրիմին ճէնկ արգատաշարրնտան
պիբիսի իլէ՛ պու կիւն կէօրիւշմէյէ լայրգ օլ-
տում : Պու իգպալը թէսատուֆ , պաշլմա
կէլմիշ օլան ֆէրագէթլէրի սանա նագլ ու
պէյան էյլէմէկ իշիւն՝ պանա պիբ նէվի ճէ-
սարէթ տահա վէրտի . արթրգ նագլը էթմէ-
յէ պաշլտայլմ ր :

«Վէտէրիմին վէ Վլալտէմին պիբտէն պիբէ
վէֆաթլարը պէնի էէթիմ պրբագտը իսէտէ ,
պիբ աղ սօղրա չօճուգլուգլարրնտան պէրու

փեռերիմ իլէ սաարդ աօսա պուլունան ()
 թօն տը Մբրմնն Պէյ, պէնի պուպ քէնտի
 գալէսինէ կեօթիւրաիւ . գալէսի իսէ պէնիմ
 տօղմուշ օլտու զոււմ գալէտէն պիր քաչ կիւն
 լիւկ եօլ ուզադ իտի : ()բաւա, պէնի պիր է-
 յի թերպիէ իտուպ պիւյիւ թաիւքտէն սօղ-
 րա, պէնի թէպէնինտա գըղը իլէ էվէրտի,
 տամաա էթտի . պիր գըղ քի Ֆաղիլէթի՝ կիւ-
 ղէլիլինէ գարըղու կիւնէշ կիպի փարլամաք
 տա իտի . միւմքիւն սէյիլ տիր քի՝ ծոււն եիւ-
 րէկինին թէմիլիլինի, էհլերրղըղընը, տին
 տարըղընը, թաթլուլըղընը զաթրնըգա նագը-
 էտէ պիլէյիմ . էվէնտիրտէն սօղրա գալէմիզէ
 կէլիպ սաքին օլտուք . զեւլճէմ պաշտար քէնտի
 Ֆաղիլէթիլի իգթիզասընճա ճիւմէտէնտէ սէ-
 վիլմէյէ : Պր սէնէ սօղրա կիւղէլ պիր էվլպտա
 մալիգ օլտուք . իսմինէ Մտեյինա չաղըրտըգ,
 պու էվլաա կիւնտէն կիւնէ պէօյիւ եէրէք՝ պաշ-
 լաար կէօլլէրի պէնի թանըմաեա . մելաիլիլի
 մախտուս օյան կիւլիւ մնէմէկ իլէ գօլլարընը պա-
 նա ուղատըր իտի : Պապա, Վ ալիտէ սէօյ-
 լէմէյէ միւգտէտիր օլուր օլմաղ, ափանսըգտան
 պիր մուհարէպէ տիր աչըլար, վէ մէճպուր
 օլտոււմ քէնտիլիլինի թէրք էտիւպ՝ ճէնկէ կիթ-
 մէյէ . գալէթ էսէֆ ու քետէր իլէ պիլիպիլի
 միլտէն այրըտըգ . կերչի չօճուք պիր շէյ աղ-
 նամաղ իտի աննա, վալիտէսինին, անս օսէվ
 կիւլու էհլիմ, պայրուպ գուճաղըննա տիւշ
 տիւ 7 :

Պաւ արատա Պէյին կէօղէրինտէն սէլ կիպի
 ադան գանը եաշարտան եանագարը ըսլան
 տըղնտան, սէսինի քէսիպ մահրամարնը չը
 դարարագ կէօղենիւն եաշարընը սիլտի. վէ
 թէքրար նադլիէթինին թէլինի էլէ ալարագ
 տէտի « Սուհարէպէ պիղիմ իշուն սօն տէ
 ըէճէ ուղուրը կիթտի. տիւշմանըն չօղլու
 դու պիղի եէնտի. արթըք պաշարարար
 մէմպիքիսիղէ հիւճիւմ էթմէյէ. դալէլէ
 ըիմիղ երգարար. շէհիւ վէ քէօլէրիսիղի
 խարապ էտիպ՝ վէ աթէշէ վէրիպ եագարար :
 Հէր կիւն պարղըմըգ դարա խապէրէրէ հլիմ վէ
 էվատըմտան աօլայի օլան ըահաթարղըղըմը տէ
 ըէճէսիղ արթըրըգ լարընտան մէճարը օլտու մ
 եալէրէրիմտէն պիթինի ուխտաւոր քրէաթէ
 թինտէ թէպիտի շօղ—Սօշա կէօնտէրմէյէ
 թէնպիհ էթտիմ քէնտիսինէ քի, չափուք կիթ
 սին ֆամիլէամը պուլտուն վէ նէ հալտա օլ
 տուգարընը աղնատուպ պանա հապէր կէթիլը
 սին : () կիթտի, պէն իսէ եիւրէկ չարփընթըր
 իլէ օղըաշարագ պօշ եերտէ սիլտէթինէ պէք
 լէտիմ. կիւն վէ այլար կէչտի, եալէրիմ կէրի
 տէօնմէտի. ասլա պիթ խապէրինի ալամատըմ
 վէ հալէն տախի նէ օլտուղունու, ներէտէ գար
 տըղընը սիլմէմ : Արթըք ֆէհմ էտէ պիլիլը
 սին քի, նէ տերէճէ ըահաթարղ օլտու մ. կիւն
 աիւղ ագչամա գատար տիւշմանըն դարըսըն
 տա աթէշին իշինտէ մուհարէպէ էտիւպ, կէ
 ճէյի տէ էսէֆ տէյրասընտա չալգանա չալ

գանա ույգուսուղ կեչիբիբ խտիմ:

«Սուհարէպէ խիթամ պուլուու, գալէմէ
ավտեթ եթտիմ. անձագ նէ կեօրեյիմ. ու
զագտան պագտում քի, գալէնին հիսարարը
եարբսրնա գատար երգըմբը, տիւշման հիւ
ճիւմ էյլէտիյնտե գալէնին չօգ եէրինի վէ
եթրաֆրնտա օլան քեօյլերի եագմբըլար. զա
ւալը քեօյլուլերի էվլերին վերանեւերինտե
պիրեր զուլիպէտե օթուրմուշ պուլուում.
պէնի կեօրտիւքերի կիպի, քետերը պիր սէս
չգարարագ գարշու չգարըլար. օնլարտան սօ
րուպ աղնատում քի, էհլիմ վէ էվլատում վէֆաթ
եթմիշլեր տիր: Պագիլէթքեար վէ սատրգանէ
էհլիմ տիւշմանա թէսլիմ օլմագ իստեմէտի
յինտէն, կեճէլէյին գալէնին տուվարը ալթըն
տաքի չայտան կեչիւպ գաշմագ խթէյիւպ,
էվլատը իլէ պերապեր խային սուեա գուրպան
կիթմիշ տիր. էրթէսի կիւնիւ գայրդլարը
տեվըիլմիշ, էլպիսէսինտէն պագիսի սաղլար ա
րասրնտա իլիշմիշ գալմբը կեօրմիւշլէր:

«Մթրմա պինիպ գալէմին իչերիտինէ կիրտիյ
իմտե, էիւրէկիմ փարա փարչա օլտու. էիւղիւմ
տէն աշաղը սէլ կիպի աճը կեօղեաշլարը ագմագ
տա իտի, ալէլ խուսուս օ խարապալարը կեօղ
տէն կեչիբուկիմ տե չօճու գլուղու մուն փար
լագ վէ էվլիլիյիմին թաթը կիւնլերինի օրա
տա կեչիբիւպ, էհլիմ վէ էվլատում իլէ օրա
տա օթուրտուղումտա քէնտիւմի տիւնեանըն
էն մութլուսոււր զանն էտէյօր խտիմ: Հէյ վանիս

պու տիւնեատա մու թլուլու գ եօգ իմիչ . իւշ
 տե պու խարապալար ծնա խպաթ տըր՝ տէր
 խոխմ . թէքմիլ կէճէյի եէրինտէն օյնամբը պիր
 տիրէյին իւղէրինտէ օթուրմա իլէ կէշիրտիմ .
 աղլամատան եօրուլան պաշըմը այլէֆլէրտէն
 սիմ սիեա՛ճ օլմուշ պիր տուվարա տաեատըմ .
 դան չանաղընա տէօնմիւշ կէօղէրիմ նաֆիլէ
 եէրտէ ույգու արամագտա իտիլէր . նէրէտէ
 տիր օ թաթլու ույգու . պէլ.քի պին տէֆա
 պաշըմը գալտըրըպ սիեա՛ճ պուլութլար իլէ
 գապրանմբը կէօյէ տօղըու պագտըմ . ճֆ օ
 թուրուղըմ եէր՝ պիր դէման ֆամիլեամն
 մագտուս խաս քիւլիւկ պիր օտա իտի քի . դը
 շըն ուղուն վէ սօվուգ կէճէլէրտէ՝ թէօլէ
 նինտամ իլէ տիգ տիղէ աթաշըն եանընտա
 օթուրարագ տօտղարըմը իլէ կէօրիւշիւ պ
 գօնուշուր իտիք :

« Պէն պու կէշմիշ հալըն թաթլու գիբրինի
 հաթըրմա կէթիրտիղեմտէ պիր սըգը եաղմուր
 եաղմագտա իտի , հէմէն ըիւղկեարրար խարապ
 օլմուշ օլան տուվարըրըն արասընա կիրիւպ
 տէհէթլու սետալար չըգտըրըլար իտի . փիւ
 թիւն գալէնին իչինտէ հալատան հըֆս օլու
 նաճագ պիր մահհէլ գալմամբը իտի . . . Մի . . .
 գալէյի միւճէտտէտէն եափտըրտըղըմ միսիլլի
 քէօյիւլէրիմին էվլէրինի տէ թէգմիլէն եափ
 տըրտըմ իսէտէ , հայիֆ քի կէօյնիւմիւ պիր
 տահա եափամատըմ . մու թլուլուղու մէօմրիւ
 մին բահաթլըղը օ կիւնտէն պերու թէգմիլէն

գայիս օրուս կեթտի, վէ կերու տեօնէ ճէյինէ
տէ ասլա ումուտում եօք տըր ր :

Պէյ տահա նազլիյէթինի թէգմիլ էթմէ
միշ իքէն, Պէննօ «Պանա սէօյէ, եիւզիւնատ
կէօրիւլէն տաղըն եարասը նէրէտէն տիր, վէ
նէ սէպէպտէն օլտու ր տէտի :

Մտէլպէր ճէվաս կեթտի քի, «Պու տաղ,
գայէթ էսէֆլի պիր փուգուաթըն զիքրինի կէ-
թիրիր . օրտու մուգտա, քէնտու խարէզիւ
թապիէթի, զէնկին օրմագլըգ իչիւն Ֆէվքէլ
ատէ ալըսգլըգլար գուլանմասը քիմնէտէն սէ-
վիմէքլէքտէն քէնտիւօինի մահրում գըրմըշ պիր
միրարայըմը վար իտի . պիր ագչամ պիր քաչ
զապիթէր իլէ պիրլէշիւ պ, օ կիւնիւ գաղանմիշ
օրտու զումըգ ֆութուաթըն իւզէրինէ սէվիւ
նէրէք շարապ իչէր իքէն, մու մաիլէհ խային
քի, իսմի Արթէն իտի, խաստէն լագրոտըսընը
փարմաղըմտա օլան նիքեահ եիւզիւ իմին իւզէ-
րինէ կեթիրտի, օ եիւզիւ կիւ քի, կէճէ կիւնտիզ
ասլա փարմաղըմտան չըգարմաղ իտիմ : Արթէն
սէօյէտի քի, ասլա տու եուրմանեարապ եիկիրմի
տէօրթ տահաթ իչինտէ փարմաղըմտան ալա
պիրլիր . պէն ասլա ինանտմատըղըմտան պէս
թութտուգ, ինանմատըղըմը էրթէտի ասպահ
իճրա օլմուշ պիթմիշ կէօրտիւմ :

«Նաղըմաղ իսէմ, Արթէն գաաէհիմէ ու-
եուշտուրըմը պիր իլաճ գօյարապ պէնի ու-
եութմուշ վէ եիւզիւ կիմի փարմաղըմտան ալ-
մըշ տըր, սապահտան օյեանտըմ պագտըմ քի :

եիւզիւի եօզ, տեր հալ պէսի կէօթիւրիւս
վերտիմ, վէ եիւզիւ կիսի խտեւիմ իսէ, Սը
թէն, հագսրզ վէ նիգաճը պիր ատեմ օլտուղըն
տան, օ աախի պէսին իշինտէ տիր տէյիւսր թէւ
պիսլիկ էտերէք, կէրու վէրմէկ խտեմէտի:

«Վէ վիւրիւ զէվճէմ թէտէնինտանըն մու
հապպէթի զեբրի, պէնիմ իշին չօզ բահա
սրզ օլտուղընտան, գօլաղըզ իլէ էլտէն չը
գարմագ խթէմէտի յիմտէն, եիւզիւյի արմաեա
չարչարմ վէ նիգալաչարմ, էօթէ պէրու տեր
կրէն պէյնիմիտէ պիր գապիա արբ աչըլտը. Սը
թէն եիւզիւմէ պիր խանէէր սափլանարագ
պէնի եէրէ սէրտի. աահա եարամ սաղալմա
տան քէնտիսի պրրագտը գաչտը. մուախիսէ
րէն տուչտում քի, օ խային վէ թամահի նա
մուսրզ տիւշման զապիթէրին պիրիսինտէն
բըշլաթ եէյեէրէք եիւզիւիւմիւ չալըպօնա վէր
մէյէ սէօզ վէրմիշ. անճագ հալէ ալնանամա
տըմ քի, նէ սէպէպ իլէ եապանճի պիր ա
տէմ պիր չօզ փարա սարֆ էտերէք, պէնտէն
մատէ հիչ պիր քիմնէնին ինտինտէ իհթիպա
րը օլմանան պիր եիւզիւկի էլտէ էյլէսին»:

Մտերպէր, նագլիէթինի պու վէճհ իլէ պի
թիրիւսր կէօղէրինիէթրաֆա կէզտիրտիյինտէ,
ճգնաւորուն մաղարասընըն գափու սու էօնիւն
տէքի աղաճտան սարըր օլան նէյի կէօրտիւ. «Իչ
տէ պիր չալըք քի, տէտի, թէտէնինտանըն զիգ
րինի պանա թէքրարլար, օ պու չալըլի չօզ սէ
վէր խի, վէ հայրան օլունուր թարղտա չա

ար խոյ . թաթըու սէտոտընը տէ՛ ճնա ու յոու-
 րարագ , իշիտէնին եիւրէկինի քէնտիսինէ ճէլպ
 էթտիրիր իտի : Պաւ կիւն օրմուշ կիպի խաթ-
 րմուտար տրք . էփէնմէզտէն էփէլէլ , պիր սա-
 պահ , քէնտիսին սեփտի իւշ նէփի շիշէկտէն
 կիւղէլ պիր տէմէտ էտէրէք , կէօթիւրտիւմ
 քէնտիսինէ թագտիմ էթտիմ : ադշամ իւս-
 տիւ մուհապպէթըու պիր կիւլիւշ իլէ պանա
 տէտի.քի , «Պադ Մտէլպէր , պու սապահ՛ վէր
 տիյին շիշէկէրի կէօթիւմին իւղէրինէ գօ-
 մուշ իտիմ , սօրմուշար . կէլ պէն սանա պիր
 թութամ վէրէյիմ քի , եիւրէկինտէ ասրա
 սօրմասրն » : Պունուն իւղէրինէ՛ սեփտիյի օ իւշ
 շիշէկին իւղէրինէ թէլէֆ էթմիշ օլտուղըւ շու-
 էղպէրիմ օրան պէյիթլէրի սեօլէտի » :

Պէննօ , « Իկեր իստէր իսէն օգուետնըր .
 պէն տէ գեմալը իշտահ իլէ նէյ իլէ սանա
 եարտըմ էտէրիմ » տէտի , վէ չօգ իլթիմաս
 էթտի :

Մտէլպէր , ճգնաւորուն խաթրնտան կէ-
 շէմէյիւպ օգումանա սրաշատըղնտա , Պէննօ
 տախի նէյի չարոր :

Տաղտա պիթէն շիշէկէրտէն ,
 քի չադ տըր հէփ եարատան ,
 իւշ շիշէկ վար գայէթ աղիզ ,
 քի էհի ըրդ տըրլար , սեփէրիզ ,
 քիւղար օնտան թամ էօրսիւնլէր ,
 Պաշարրնա կէյիւնտինլէր :

Պէն փեշկէշ էթմէ խտեր խեմ .
 Պու իւշ շիշկտէն սունարմ .
 Սալիշիշէ թաթլը նըշան ,
 Պէաղ շիշկի օլմուշ հեման .
 Բապպրն իհսանրնր կէօստէրմէյէ ,
 Գօղ աւսու քաՖի տիր դայէ .
 Եէշիլ եէշիլ հապրադարտան ,
 Եէնի չըդան դոնճալարտան ,
 Թադտիմ էտէր կիւղէլ դուրպան ,
 Մադպուլ օլտուն եարտանտան :

Փաղկէթու ճգնաւ որ պու պէյիթտէն դայ
 էթ մէմնուն օլուպ , Լտէլպէրէ իրիճա էթտի
 քի օ կէճէյի քէնտու մաղարասընտա կէչր
 սին . « Լարըն , տէտի , պէն սանա դըլալուդ
 լուք էտէրիմ . սէնի խտէտիյին եէրէ դատար
 կէօթիւրիւրիւմ » : Պէյ պու իլթիմասընը գա
 պուլ էտէրէք , պէրապէր կէթիրմիլ օլտուղու
 տէրիգանդու չօպանա իղին վէրիւպ եէրինէ
 կէօնտէրտի :

ԵԵՏԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՉՕՊԱՆ ԳԸՉՃԸՂԱԶ

ՅԱԿՈՒՌՆՆ վէՖաթընտան սօղրա , պէտ
 պաղդ Մաթիլտանըն կէչինմէք մինասիպէթլերի
 կիւն կիւնէ քէնաիլէրիսի տիւշիւնմէյէ պը

բազումըստ. զերս օ սատրք իհիծիար պու մեհ
 բամէթէ շահան տուլ դարունն գօլայ վէ
 ֆայտիսի չօդ՝ տիբիդէճէկ խայլի իշէր պուլ
 մանա չալըլուպ, վէ ճիվարտա օլան խալգըն չօ
 դու ծնուն սինինէ վէ պուլընուշնա մէպնի՝
 քէնտիսինէ մէհրամէթ վէ հիւրմէթ էտիւպ
 պօշ պրապմաղար իտի. պու ճիհէթլէ պա
 ղի տէֆա հանրմըն օ դատար չօ տիբիշն օ
 լուր իտի քի, փէք չօդ կէճէ ուղուն վագիտ ույ
 քուսըզ դարապ տիբիշ տիքմէյէ մէճպուր
 օլուր իտի: Պունտան մաստէ ճիվարտա պու
 լունան մէհրամէթու հանրմար պու ֆէտաւ
 լքեար իհիծիարն իճիրասընա մէպնի՝ քէնտի
 լէրինի պիր չօդ նաֆաքա կէօնտէրիլէր իտի:
 Յակօք վէֆաթ էթտիքտէն սօղըա պու նա
 ֆաքալարըն ճիւմէսինտէն տէ մահրումէ
 դալորար. արթըք կերէք իշ վէ կերէքի հասն
 պիր շէյ պուլամազ օլտուդարընտան՝ եիւզ
 իւտիւնէ դալորար:

Շէր ճիհէթտէն զարուրիյէթտէ օլուպ,
 Սաթիլտանըն դասէվէթի արթարազ սահէ
 թի պէտէնի արթըք թահամիւլ էտէմէզ օ
 լուպ, օ տերէճէ պօղուլու քի, ասասըզ եիւ
 ըիյէմէզ օլտու. նիհայէթ փիւթիւն գուվլէթ
 տէն տիւշիւպ՝ պիր քաչ հաֆտա խաստա
 եաթար: Պիրտէն պիրէ պաղի եերլէրտէն պիր
 քաչ ուֆաճըզ եարտըմլար եէթիշիւպ, պիրազ
 կէօղլէրինի աչտըզլարընտան, եաթաղընտան
 դալըուպ եաս բու սալարընը կէյննաի, սիւան

պիտ թիւ լէ պիւրիւնիւս, պիտ տէ յենկէ տա
 եանարագ զուլիպէտէն տիշարբեա չըգըպ
 շիմենը պիւ եերտէ օթուրուպ տիբիշ սելե-
 սինի տէ եանընա ալար, վէ «Նա Մարգարէն»
 տէ յիս սիեան էօրթիւ սինի գալարբու պեաշ ի
 լէ աօրմուշ կէօզլէրինի էթրաֆա կէգտիրտի .
 «Նէ գատար վապիթ օլտու քի պու եէշիլ ա
 զաճարըն եափրագարբըն անձնպ զուլիպէմին
 կիւ շիւճէք փենձիթէրինտէն կէօրիւէօր ի
 աիմ մահուտ եաթաղմըն իշինտէ կէշիրտի
 յիմ շու ու զուն հաֆտալարը նէ զահմէթու
 կէօրաիւմ պու կիւն նէ գատար մու թրուեում
 քի շու սաղ վէ սերին հալալի գօզամսեա
 նալ օլտում : Շիւքիւրէր օլտուն սանա , եւ
 Մալ քի էօմբիւմիւ թէքրար պանա վեր
 մէյէ ինայէթ էթաին իսէտէ , տուեուէօրլմ
 քի , տահա չօզ դաիֆիմ . . . :

Տիբիշնի էլէ ալարագ իշլէմէք իստէտի ի
 սէտէ , պագտը քի տիբէճէք դու վիլէթիւ էօզ ,
 եիւրէկիստէն տէ հշէթրու պիտ օֆ շէգերէք
 տէտի . «Միւնքիւնսիդ տիր , էտէմէմ կէօզ
 լէրիմ չաթալ կէօրիւէօր էլլէրիմ թիթրէյէօր
 պիր իյնի սապսեաճադ դուտրէթիմ գալմամը
 օլանձամըլը տիւնքի կիւն եէտիք թիւքէթ
 տիք շու սահաթտա էկէր պիր փարչա էքմէք
 եէյէճէք օլուրսամ շիւ փէսիդ դու վիլէթլէնիբ ի
 տիմն : Պիր տէֆա տահա իշնի էլէ ալար ի
 սէտէ , էլլէրի թիթրէտիյինտէն եերէ տիւշ
 տիւ . թէքրար օֆ շէգերէք . «Միւնքիւնսիդ

տիր, եւս Ալլահըմ, եւս պէն նէ ետիւաճայրմ,
 պու հալիէ պէն վէ դըղըմ նաթըր եաշամարը
 յըզ շու գըր վէ եասրմնի եէրտե աճըմըզտան
 էօլէճէքմիյիլ, եւս Տասպիմ Ալլահ ո պողըր
 ոը աճը պիր սէս իլէ, «Աճապա պիզի ու
 նութտուն մը, արթըք պիզի գայրմանա
 ճադմըրն, սիս, պարէ թէսէլի ու մուտլարըն,
 տան օրուն պիզիքի մահրում պըրագ մա . . . ո,
 Պուսըրը սէօլէլի թէքրարէն օթուրտու վէ
 պաշնը էլինէ տանտարագ սէլ կիպի կէօզ
 եաշը տէօքմէյէ պաշլատը, «Քէֆսիլ, հայիֆ,
 ճանրմ թէնտէն տիւշմիւշ կիպի պիր հալտա
 իմ, թահամիւլ օրունմազ պիր աղըրըզ եիւրէ
 կիմի էզիյեօր ո տէսի :

Պու արատա Աքնէս էլինտէ պիր քիչիւկ
 սէփէթ սէյիրտէրէք կէլտի վալիտէսինին եա
 նընա վէ տէտիքի, «Հայիֆ, եւս սէֆիլ վա
 լիտէմ սէփէթիմ պօշ տէօնիւեօրում, չօգ գա
 փուլար վուրարագ նաֆիլէ եէրտե սատագա իս
 տէտիմ, պանս պիր փարչա գուրու էքմէկ տախի
 վէրէն օլմատը, օ սպիլ իհթիար Յակոբ էօ
 լէլտէն պէրու օնուն հաթըրնը արսեանս ա
 տէմէր շիմտի չօգ թէպտիլ օլմու շար տըր,
 պու տաղարըն իչնտէ հէփիմիլ տախի մէօհ
 թաճըզ, քէնտու քէնտիւմիլի իտարէ էտէ
 մէյեօրըզ, տէյերէք ճէվապ վիլիյօրըար: Աի
 բու կէլիւ իքէն, եօլտա պիր քաշ տանէ եասրան
 էրմասը պուլտում, պուստան մաստէ պիր շէյ
 կէթիլմէտիմ, հէյ վանս, պու պիր գաշ էրմ

պիղէ նէ քիֆայէ էտէճէք տիր ։
 Վ պիտէսի ճէվապ էթտի քի ։ զարարը
 եօգ արր . պունլարր տէ պունլանը՝ զրա
 խտին , նէ եափաճադ խտիք . Վապլինին իհասանը՝
 հէր նէ դատար տա աղ օրա , կինէ քէնտիսի
 նէ թէշէքքիւր էթմէլիյիղ ։

Վքնէս վալտտէսինին եիւղիւնէ պադտըղն
 տա , Ֆարգրնա վարտր քի աղամատան կէօղէ-
 ըր շէշիշ խտիէր . վալտէսինի էօփէրէք տէտի .
 « կինէ աղամըշարն , գայրու սղամա . աղա-
 տըղնը կէօրտիւքճէզ չօգ աճրնրեօրմ . սին ,
 աման իրիճա էտէրիմ պիր տահա աղամա ։ »

« Վին օլ , եա էվլատրմ , աղամամ . վէիշ
 տէ կէօրիւեօրսըն քի , կիւլիւեօրմ ։ » տէտի
 վալտէսի ։

Չօճուգ տէօնիւպ տէտի . « Վվէթ կիւլէօր
 սուէն , Ֆապաթեիւրէկտէն կիւլէյեօրսուէն ։ Վն
 եա Վապ , նատըտէսօյմու շվէ սարարմշտրը . գօր
 դուեօրմ քի եէնիտէն քէֆսիղ օյմասըն . « Վ ա-
 լտէմ , օգատար քէտէր էթմէ . էտէրիսէն՝ պէն
 տէ աճրնարագ քէֆսիղ օյուրմ . պիրա պէն
 սէնին պու հալընը կէօրտիւքճէզ եանրփ թու-
 թու շուեօրում ։ »

« Վէտէր էթմէ , եա էվլատրմ . իշտէ կէ-
 թիրտիկին էլմալարըն պիր քաշ թանէսի-
 նի եէտիմ . պիրաղ դուվվէթ ալտրմ . գարանը
 տէ ալ սէն եէ գըղմ ։ » տէտի Վաթիլտա ։

Վքնէս . « Փ , խայիր , վալտէմ . պէն պիր
 դանէսինի պիլէ եէմէմ . ճիւմիէսինի տէ սէն

եկեմբերին . զերա պէն աճ օլմասրգտան մա-
ատե . օ գատար տե քէտերլիւմ քի՛ հիչ պիր
չէյ եկեմեմ՝ տէտի :

Չօճու զնն պու սէօղիւնտէն Մաթիլտանըն
երբեկի գայեթ օյնաեարագ . գրգընը գու-
ճագլայիս սէվինճ իլէ սըգտը . պատհ հու օնա
եմբ եթտի քի . կիթսին զու լիպէտէ օլան
էլպիտէ վէ սայիր հէր նէ քի վարրսա՝ ճիւմէ-
մինի կէթիբոնն : Ագնէսի պու իւրզմէթէ թա-
ին եթմէտէն պիրինճի մահատի՛ պիր քաչ
տաքիքէ քէնտիւսինտէն արայայրս պղամասը
նը կէօտտէրմէմէք իտի . զերա աղլամամագ
միւմքիւնսիզ իտի : Չափուք կիթտիյի պիրլէ
Մաթիլտա «Ախ տէտի . նէ տէրէճէ պէտպաղ-
դըմ . նէ վագըթա գատար պու գըզըղաղը սէ-
ֆալէթտէ կէօրէճէյիմ . օֆ . չօգ չէթին տիր
էքմէկ տիլէմէքիլյէ մէճպուր օլմագ . վէ զիւ-
տէ չէթին տիր տիլէնիս՝ պիր շէյ ալամամագ
... : Պէն պու մէսքեանը թէրը էտէրէք . էվ-
լատըմ իլէ պէրատէր կիտիւպ պունտան զիւ-
տէ շէնլիքիլ վէ միսաֆիրփիէրվէր պիր մա-
հայ արամսըյըմ . շէօլէ պիր մահալքի . տիւշ-
մանտան տէ պիր ֆէսֆէսէմ օլմասըն . ես՝ մէհ-
րամէթլու թմանղըմ . սէն պէնիմ մու հաֆրղըմ
օլ . վէ պէնի օնլարըն էլինտէն գուրթար » :

Ագնէս կէճիգմէյիւպ վալիտէսինին ետանը
նա տէօնտիւ . պիր էլինտէ կօլճուլուգ պոհ-
ճարարընը . տիկէր էլինէ տէ նէյի թուլթմը
կէլտիինտէ վալիտէսի տէտի քի . «Ալէ սեվ

կիւրիւ գրում, պուրապրը արթորդ թերք է տելիմ. ցիրա պունտան գիյատէ պուրածըգտա գալաճագ օլուր իսէք, զաննրմ աճըզտան էօլէճէյիղ տիր. անճագ եօլա չըգմագտան էվ վել իլաղըմ արը քի Մլաճա նիյաղ էտէրէք, եէօրիւմէյէ գուվիթ վէ քէնտի գրլալուգ լըղընը տիլէյէլիմ” :

() անտէ էվլատ ու վալիտէ, տիգ իւս տիւնէ կէլէրէք շու տուվայի օգուտուլար . “ Հէր պիր շէյէ գատիր Մլաճ. էյի վէ մէհ րամէթլու Փէտեր . միւթէշէքքիւրիգ քի, սէն եարաթարղըն պու էօլչիւսիւզ տիւնեանրն ի շինտէն պիր քէօշէ տէ պիղէ իհսան էտէրէք, պիղէ հէր պիր շէյտէն մահրում գըլմատըն : Սութֆ էյլէ, ես Մապ . թէքրար պիղէ մուհա Ֆագա պույուր . ատրմարըմըղը միսաֆիրփէր վէր պիր մահալէ տօղըուլթ . գարշըմըգա մէր համէթլու ատէմիէր չըգար, վէ պիղէ տիւշ մանրմըղտան խէլսս էյլէ” :

Պու նիյաղտան սօղըս, Մաթիլտա էվլա տընրն էլինտէն թութարագ այեաղա գալգ տը կիթմէյէ իսէտէ, իքի ատըմ ալըր ալ մաղ պիր մէթին գայանրն իւղէրինէ տիւշիւտ գալոր : Մգնէս պու հալը կէօրտիւյի պիրլէ, ումուտարըղգ էսէրի սայըլլան աճը պիր ֆիւ ղան չըգարուպ . “ Մանն վալիտէճիլիմ, վալի տէճիլիմ” պաղըրշտը, վէ էօլմէ տէյի եալ վարմանա պաչատը :

Մաթիլտա պիր տրա կէօղէրինի աչըպ պիր

ալ ազլը պաշտնա կելմիշ կիպի կեօրիւնտիւ ե
սետէ : Ֆելապէթինն գըսրէթի կենիշճէ պիւ
կէօզ եաշը տեօրտիւրտիւ քէնտիւ սինէ : աղ
լակարագ «Աղղըդ ո պաղըրըս իտի : «Տահա
պու կիւն կիպի : քէնտի քէնտիմի գուվկէթ
տէն տիւշմաշ վէ ու մու տուուղ կեօրմէ միշ ի
տիմ ո : տէր իտի : «Աղնէսիմ : սեվկիւլիւ
Աղնէսիմ, սէնտէ պէնիմ իլէ տուվա էյիէ Ա
լահա քի : Օնուն թագտիրի իւզերինէ օլան ու
մուտու մուան պու թէ հլքէտէն տօլայի վաղ
կէշմէյէյիմ ո :

Սաթիրտանն կեօղերի թէքրար գանկը
եաշար իլէ տօլարագ, պու նտան զիյատէ պիւ
շէյ սեյլէյէմէյիպ եօրու լմուշ պաշտնը քանա
եա եապատարագ : թէքրարէն պայրմապ իւ
զէրինէ օրտուղընը Աղնէս կեօրիւնճէ, եանրնա
սէյիրտիպ գուճագլատը վէ Ֆիդանկար էտէ
լէք տէտի քի : «Աճապա պուրատա ասրա պի
ղէ եարտրմ էտէն եօգ մը աղը : եա Վապսիմ
Ալահ, սէն պիգիմ եարտրմըմըգա եէթիշ ո :

Օաւալը գըզճըղագ, տէր հալ տիղ իւզէ
քինէ կելիւպ, էլէրի իլէ պաղըշընը սէմատա
տօղրու գալտրըրպ, վալիտէօի իշիւն սըտգը
փիւթիւն տուվա էտէրիքէն, անտրղէն ու
զադտան թաթլու պիւ սէս իշիթտի, քի շու
սէօղէրտէն իպարէթ իտի :

«Սեյլէ նէ տիր, պու քէտէրին,
Պէնդինպէթին սօլիուկու գուն :

Տէյիլ մի քի սիւլը Բապպի,
Քէնտի գուլն կեօղ եաշնը ։

Ագնէս պու պէյիթէ հէյրան օլարագ, եա
վաշճաճըգ վալիտէսինէ տէտի քի, « Իշիտի
եօրմուսուն վալիտէմ տիյնէ, պագ, նէ կիւ
զէլ տիւ շու պէյիթին քէլամարը ։

— « Իվլէթ, տէտի Վաթիլտա . զանն է
տէրսին քի, պու թէսէլլիլի քէլամար պիզ
լէրէ գուվլէթ վէրմէք իչիւն՝ սէմատան է
նիտօր ։

Վէտա կիթտիգճէզ եագլաշարագ՝ պէյիթ
տէվամ օլունմագտա խտի ։

« Շու շիչէ կէրի եարատան,
Նէ կիւզէլ տէ քարպի վէրմիշ,
կիւնէշ օնլարը եագտըղնտա,
Թէքրար քարպի տիլիլթտիլիլի ։

« Հավատա կիտիպ կէլմէքտէ օլան,
Գուշար սիւրիւսիւնէ պագ,
Նէ կիւզէլ սէնալար օգուրլար,
Եէրի վէ կէջի ետրատան ։

« Իվլէթ, տէտի Ագնէս, Փէաէր Ալլահ
քի, օ աւֆաճըգ գուշարին պիլէ ինթիաճլա
րընը կէօրիւր վէ թէգմիլէն գայրըր օնլարը,
պիզի օնլարտան չօգ զիյատէ սէվմէքտէ օլ
տուղնտան . պիզի հայ հայ, գայրըր, պէյլէ
տէյիլ մի, վալիտէ ։

— « Հէլպէթ, օնա նէ շիւփհէ՛, սէփիւլլիւ
 քըղըմ ». տէտի Վաթիլտա . « Գու շարըն՝ եէյ-
 եէճէ յինի տիւշիւնիւ պ վէրէն , պիղիմ տէ եէյ-
 եէճէ յիմիղի իհնան է տէր , վէ ասլա պիղի եիւ զ-
 տէն պըրագմաղ » :

Պէյիթին սէսի տահա զիյատէ եազլաշոր .
 պու զէ վալլըր պէյիթին զերտէ պէյան փար-
 շաանը . գայէթ աղնաշըրը թարգտա իշիթ .
 տիլէր :

« Արթըգ աղլամա տերտինի ,
 Ումուտունը Ալլահա վէր .
 Օ սէնի չօգ խօշ գայըրըր ,
 Ասլա ունու թմաղ օ սէնի » :

« Փէք սահիհ տիր , վալիտէմ » . պաղըրտը
 Ագնէս , վէ թալաշ իլէ էլ չարփարագ վէ սէ-
 վինէրէք . « թըրիգը պէնիմ սէօղէրիմի սէօլէ-
 եօր . սէփիւլլիւ վալիտէմ իշիթտին մի » տէ-
 տի . վէ վալիտէսինի էօփմէյէ պաշլատը . էլի
 իլէ օնուն կէօղ եաշլարընը սիլէրէք պիլը տահա
 աղլամամասընը նիյազ էյլէտի :

— « Լօգ , աղիղիմ Ագնէս , տէտի Հանըմ ,
 միւսպէրիհ օլ , պիլը տահա աղլամուեաճաղըմ .
 պէն իթիգաթարզ լըղմուան փիւշման օլտոււմ ,
 արթըգ տույեուեօրըմ քի , Ալլահ պիլիմմէզ
 պիլը թարգտա պէնի թէսէլլի պուեուրըյեօր .
 օնտան էօթիւրիւ չօգ գու վիլէթլէնտիմ » :

Վիլատ ու վալիտէ պու մէսէլէ իւղէրինէ

հալէ սէօյէ շմբտէ իբէն, պիր չօպան գըղը տըր կէօղէրինէ իլիշտի, պու գըղ գայաւ լարըն արասընտա վէ օթլարըն իլինտէ պիր շէյ արայարաք թալաշ իլէ տէյօր իտի. « Լաւրու ճուղազըմ աճապա նէրէտէ սագլանմըշ տըր. ալէմտէ պիր չուգուրա տիւշմէմիշ օլտա իտի. իշտէ խայլի վագըթ նախիլէ արատըմ օնու. պէն տահա պու տաղընրտա պու գատար ուղաք կիթմիշ տէյիլ իտիմի: Տըգգէթ իլէ տէօրթ թարաֆընա կէօղ կէղտիրէրէք սիւրիւսիւնէ տէօնմէ իլինէ եագըն պիր եօլ արամագտա իբէն, անսըղան Վաթիլտա իլէ Ագնէս կէօղիւնէ իլիշտիէր. « Լյանն Ալահ, պուրատա եապանճըլար կէօրիւեօրում, գաչանըմի տէտի.

— « Լօգ, եօգ. գաչմա պիղտէն, չօպան գըղըմի. տէտի Վաթիլտա թաթըլը պիր սէս իլէ. գօրգմա, վէ եկէր միւմքիւն իտէ, պիղէ եարտըմա եէթիշ, զիրա պիղ մէհրամէթէ շահան Ֆագըրըղի »:

— « Լյան Մապպիմ, տէտի չօպան գըղը, մէհրամէթէ շահան Ֆագիւրմիսինիլ սիլ. չափուք սէօյէյինիլ նէ իլէ սիղէ մուավէնէթ էտէպիլ լիլիմի »:

Ագնէս չարչափուք ճէվապ վէրտի.քի, վալիտէսի տիւն աղչամտան պէրու աճ տըր. վէ իբի իւչ տաննէ եապանի էլմատան մատտէ պիր շէյ եէմէմիշտիր »:

« Օլս, չօգ մէսըրուըմ.քի, գահվէալթըմը հէնուղ եէմէմիշիմի. տէտի մէհրամէթիլ

չօպան գրգը . վէ էլինտէքի զէնպիլն աչարագ ,
 իչինտէն էքմէկ , պիր պարտագ , վէ պիր թօւ-
 րագ չանագ չքարրպ՝ « Պուեուրըն եէյին
 պու էքմէյի » տէտի . վէ « Իշտէ սիզէ գօյ-
 եուն սիւտի տէ » : Պունու սեօյէյէրէք լէյե-
 նէ սիւտ տօլտուրտու . « Պու սիւտտէն տէ
 իչինիզ , չօգ թաթլը տրու . իշտէ սիզէ եէմիշ
 տախի . շիւփէսիզ կիւշիւկ գրգճրղազ եէմիշի
 չօգ սեփմէյիտիր : Ալընըզ , եան սեփիւլըլըլէ-
 րիմ , ալընըզ , իշտէ սիզէ տահա էքմէկ » :

Ամուտսրզ օլտուգլարը հալտէ՝ անսրղէն
 էօնէրինէ չքան գահվէալթըրը Մաթիլտա
 վէ Ագնէս չօգ իշտահ իլէ եէտիլէր : Պա-
 տէհու Մաթիլտա պու չօպան գրգճրղազըն է-
 լինտէն թութարագ՝ տէտի . « Միւթէշէք-
 քիւրիւմ սէնտէն , ազիզ էփլատըմ , սէն պիզիմ
 իչին պիր մէլաիքէսին . Ալահ Ֆէլաքէթլէրի-
 մին սօն տէրէճէսինտէ սէնի պանա կէօնտէ-
 րիեօր . սէն պէնիմ էօմրիւմիւ թէհլիգէտէն
 գուրթարտըն . զիրա սէն օլմասա իտին , պիզ
 աճըմըզտան էօլէճէգ իտիք » :

Վրզ չօպան շու սիփալը իլէ պու թէշէք-
 քիւրլէրէ խիթամ վէրտի . « Պու ինսիզ վէ շէօլ
 պիր մահարտէ նանըլ օլտուքի պուլունտունուզ
 տէտի . հէր քէշտէն ուղագ պու զուլիպէտէ
 նանըլ եաշատընը . պէնիմ իլէ պերապէր կիլին
 պէն սիզի էյի ատամլար քէօյէրինէ կէօթիւ-
 րէյիմ , օ ատէմլէր ասլա սիզի սէֆիլ պըրագ-
 մալար » :

— « Հէյ վահի , աղիղիմ , տէտի Մաթիլտա , չօգ գտիֆիմ . նասրլ էիւրիւեճէղիմ . պիր քաչ հաֆտա քէֆտիզ եաթարղըմօան . աղա տերմանըմ գալմատը . եօրճուլուգ էտէմէմ » :

— « Աճընաճագ հայ , տէտի գըզ չօպան . ես նասրլ էտէլիմ . հէր կիւն սիղէ եէյէճէք կէթիրմէք իստէօրու մամա , էվիմիզ պուրա տան հէմ չօգ ուղապ տըր . հէմսէ պիզ տախի ֆուգարէյիզ » :

— « Միւստերի՛ն օլունըզ , սէվկիւլլիւ գըզլմ , տէտի Մաթիլտա . շիմտիլէք Ալլահ ինաւ եէթ էթտի պանա . պունտան պէօյէ տախի շիւփէսիզ քէնտի եարտըմընտան պիղի մանլու մ էթմէյէճէք տիր . սէնին իգրամընտան էփէյիճէ քուվլէթլէնտիմ : Ալլահ քի , պիր գաւ տէհ սու վէրէնի իւճրէթսիզ պըրագմաեօր , պիղէ վէրտիյին սիւտ վէ էքմէկ իշիւն տէ սանա իւճրէթ վէրէճէք տիր » :

— « Ալփէթ » տէյերէք . Ագնէս տախի վալտէսինին սէօղիւնիւ թաստիզ էտիւպ , « Ան տախի միւթէշէքքիւրիմ սէնտէն , ես մէհրաւ մէթլու չօպան գըղլ . անճագ էսէֆ էտէյէօրըմ քի , շիմտի սէն տէ աճրգաճագսըն . պիւզիմ սէպէպիմիզ իլէ գալֆէտլթընտան մանլու մ օլտուն » :

— « Աօգ , մանի տէյիլ տիր , տէտի գըզ չօպան . պէն իստէր իտիմ քի , զիտաէ էի պիր շէյիմ օլտիտի տէ՝ ճնու տախի սիղէ վէրէյիւտիմ . իրիճա էտէրիմ պունուն իշիւն պիր տաւ

հա սեօյլէ մէյիսիդ » :

«Թէքբար միւթէշէքքիւրիւմ սէնտէն տէյի
թէքբարլատը Մաթիլտա . սիւտիւն վիւճու
տիմէ գոււվիւթ վերտիյի կիպի , օգուտուղուն
պէյիթ տախի տերտլի ճսնըմը ստղալթաը . դանն
էթտիմքի , օ սէօյլէրին պիղի թէսէլլի էյլէ-
մէք իչիւն սէմատան էնտիլէր » :

« Պու պէյիթի չօգ պէյէնտինիդ մի , տէ-
տի չօպան գըղը . պէն պաշկա չօգ պէյիթլէր
պիլիւրիմ . ծնար տախի պուճուն կիպի կիւզէլ
տիրլէր . պէնիմ էն պէօյիւկ մէսերրէթիմ պէյ-
իթ օգուճագ վէ իլահիլէր տիյնէմէք տիր . չօգ
տէֆա պիր եէնի պէյիթ էօկրէնմէք իչիւն պիր
գուղու վերմիչիմ » :

Մաթիլտա քէնտու մէմուճիյէթինի պու
եէնի տօստունա իպրազ էյլէմէյէ պիր մինա
սիպէթ պուլտուղունտան մէմուճն օլարագ , Ագ-
նէսէ էմը էյլէտի քի , նէյի ալըպ էյի պիր
գայտէ չալսըն . Ագնէս իսէ նէյի չօգ էյի
թալիմ էթմիչ օլտուղունտան , անիտէ վա-
լիտէսինին էմրինէ իթաաթէն կիւզէլ պիր
մուգատտէմէ էաէրէք , չու կիւզէլ պէյիթի օ-
գուտու :

Օրմանլարտա քէօրփիէ գուղու ,
Սերպէսթիլքտէն մէմուճն մէսրուր .
Եափրադլարըն քէօրկէսինտէ ,
Օյնաեարագ գարնը տօեար .
Օնուն կիպի , պու ալէմուէ .

Ուսուրուպուր օ թրֆրլ չօճուգ ,
 Սալթ վալիտէսի ինտինտէ .
 Պուրա պիլեր բահաթ հօմիւր :
 Գուղու քէնտի եէմին պուլուր ,
 Չօճուգ քէնտի եէյէճեկին թանրը .
 Էօլիւր իսէ Ալլահտան տրը ,
 Էճէլ օնա թաթը կէլեր :

« Լ'իս , պու նէ՞ եիւրէկ եագըճը՝ կիւղէլ
 պէյիթ տիր . պաղըրտը չօպան գըղճըղազ .
 վէ նաւրլ տէ թաթը տրը օնուն սէտասը .
 պէն ասլա պէյլէ պիր պէյիթ իշիթմէմիշ ի-
 տիմ . պիլիմ չօպանլար պույնուզ , գալալ վէ
 թուլում թանպուրալարտան մաստա՝ պաշկա
 չալկը պիլմէղէր : Լ'ման , պէնիմ իլէ կէլ . սէն
 պէյլէ կիւղէլ շէյլեր պիլաիլճէղ , չօգ գօլայճա
 սէնին վէ վալիտէնին նաֆագասընը պուրա պի-
 լերսին . սէնին շու սէֆիլ հալինէ մէհրամէթ էթ-
 մէսէլէր տաիսի , շու օգուտուղն պէյիթլէրէ
 հէյրան օլարագ , հիւսնիւ իրիղալարը իլէ սանա
 էքմէկ , սիւտ , թէրէ եաղը , եումուրթա , քէ-
 թէն վէ եիւն վերէճէգլէրինի պէն թահուտ
 ետերիմ : Կէլ , կէլ , պէնիմ իլէ կէլ » :

— « Իլլատըմ , տէտի Վաթիլտա , կիւղէլ
 պիր թէտպիր տիր պու քի , Ալլահ ֆիգրինէ
 պրադըթօր : Իլլիթ , եա սէվիլիլիւմ Աքնէս ,
 կիթ պուլարըն գափուլարընտա օգու , նէյ
 չալ վէ օ վէսիլէ իլէ նաֆագամըղը թէտա-
 սիք էթ » :

— « Ի վիճեթ, սէ վկիւշիւ վալիտէմ, տէտի
Մգնէս. եմբինիզէ ի թաաթ էտէրիմ. սանա եէ
յեէճէք կէթիրմէ ի իւն՝ եայլն պէտադ, չա
լլարա պատարադ, տիւնեաննն սլիւ ուճուն
սան օ սլիւ ուճունա տէք կիտէրիմ » :

Իմտի գարէր վէրտիլէր .քի, Մգնէս չօպան
գլլը իլէ պէրապէր կիթսին . վէնէյ չալլու
պէյիթ օգուեարադ սատադա թօյլասուն : Ի
տէֆ ու մաթէմ իլէ էվեսա վէ վալիտէ պիրե
պիրէրինտէն այրլարար . Մաթիլտա սէվաիսի
գլլըն արգասրնտան պագմադտա իտի, թա .քի
Մգնէս տաղըն պաշնա չըգարադ յէչէ աղաճ
բարընն արգասրնա կէչիւպ կէօրիւնմէղ օլտու .
Մաթիլտա տէ ախշիւնիւպ պու այրլլուդ պիր
քաչ կիւն իչիւն օլտուղունու հաթրընա պլլուդ
պիր աղ թէսէլլի պուլտու :

ՍԵՔՒՋԻՆՃԻ ՊԱՊ

ԱԳՆԵՍԻՆ ՏԻԼԵՆՄԵՍԻ

ԱԳՆԵՍ նէյնի գօլթուղընա վաւրարադ,
գլլը չօպանըն եանը սրտա եիւրիւմէքաէ իտի աւ
մա՝ գայեթ էսէֆ իլէ . քէնտիսին տէրէճէսիղ
մահճուպլլուղը .քի, ինսանբարտան ուղադ եաւ
չամասընն սէմէրիսի իտի, քէնտիսինի փէք չօդ
ինճիւմէքաէ իտի : Ղէսարէթի եօգ ֆիբ
րինէ կէթիրմէյէ .քի, եէյէճէկ թոպրամադ ի

ջիւն մեծպուր արը հերքելն է՝ օնիւնտէ չալլու
 պէյթ օգուճայա . կէրջի վալիտէսինէ օլան մու-
 հապպէթի տէքքեարիտի, վէ օնա եարտըմ էթմէ
 իջիւն էլինտէն կէլէնի էթմէյէ հապըր իտի իսէ-
 աէ , պիլիբ իտի քի , մեծպուր օլտուղու պու
 իրզմէթատէ չօք չէթին վէ աճը պիբ իրզմէթ
 տիր , պուճուճն իջիւն կիտէճէգլէրի մահալէ
 եագրաշարգճա քուվիլէթի քէսիլմէքատէ իտի .
 չօպան գըզըղօղ իսէ կէրի տէճոտիւքտէ՝ ի-
 քի գայեանրն արասընտա դայ էթմիշ օլտուղու
 գուղույու պուլուպ գուճաղընտա կէօթիւբ-
 մէքատէ իքէն , գօրգապ արգատաշընրն տախի
 ֆէսֆէսէլէրինի տէֆ էտուպ օնա եիւրէկ վէր-
 մէքատէ իտի՝ Նիհայէթ զէվալլը՝ Վ.գնէս կէօղլէրինի
 սէմանա տօղլու գալարրըպ , սօն տէրէճէ աճ
 օլան սէֆիլէ վալիտէսինին թասվիլէրինի ֆիգրինէ
 կէթիլիպ , տէրուճի եիւրէկտէն Վ.ըահա նիաղ
 էյլէտի քի , պու չէքիլմէղ պէլարարրն իջինտէ
 քէնտի եիւրէկինէ ճանընա գուվիլէթ վէրսին =
 Տէր հալ եիւրէկի պիբ գուվիլէթ քէսպ էտէրէք՝
 ճէսարէթլէնտի վէ գալիյէն քարէր վէրտի քի ,
 Վ.ըահրն եարտըմը իլէ հէր պիբ ճէֆատեր չէքէ-
 րէք , վալիտէսինի օ սէֆիլ հարտան գուրթարարն :
 Պու թէֆէքքիւրլէր իլէ Վ.գնէս չօպան գըզ-
 ճըղաղըն մայէթինտէ օլարապ կիւղէլ պիբ օ-
 վանա եագրաշար , պու օվանըն հէր պիբ թա-
 րաֆը եէճիլիկ իլէ միւղէյէն թէֆիէճիլէր ի-
 լէ չէվիլիլի իտի . շուրատա պուրատա տաղը-
 նըք զուլիպէլէր վար իտի , պուճարըն պիբ քա-

չը թէփեղերին պաշտնատա ետփրցմը խտի. սու
ղու լիպեղեր դոյելթ ալշադ ետփրցմը վէ տամ
լարը խտ ետասր սալ թաշ իէ տեօշենմիշ ի
տի .բի, գըշա ֆուրթու նաեա տանանսրնար .
սու զու լիպեղերին պաղարնրն պաճալարը բըւ
մըղը եէշիլ պօեանմը խտիլեր . իշինին պեեազ
տու վարարնատա աէ ատեպէ տախր կիւղէլ բէ
սիմ վէ ֆայխտեմէնա կիւղէլ նասիհաթար իէ
միւղէյէն խտիլեր (1) :

Իշ սու զու լիպեղերին սքասրնատա պաղ վէ
պահճեղեր իէ շեփիլմիշ պիւր կիւղէլ շիֆթիկ
օղուպ, դստիուսուսունն էօնիւնտէքի .բէօրկէլի
շինար աղաճրնրն ալթրնատա տէ շիֆթիկին սա
հիպի պիւր բերեվէա իէ պիւրտէ մասա գուր
տուրմուշ խտի :

Չօպան գըղը տէտի բի, «Շ ու շիֆթիկ կէօ
րիւեօրմուսուն, Ագնէս . սու շիֆթիկ սու
թարաֆրն էն էյի ապեմէրինին սապին օլտու
ղու մահէլ տիր . հէփսինաէն էվիլէլ կիթ օ դա
փուսունն էօնիւնտէ . սէջլէ սէնին օ կիւղէլ
պէյիթիինի . պէն ինանրըրմ բի, չօդ էյի դապու
լիյեթ սու բաճադարն , վէ ծնտան ճէտարէթ
լէնէլէք սերպէսթճէ պաշիա դափուլարա տա
խի կիտէ պիլէճէգսին , պէնտէ սու գուրուեու
վալեատմէ կէօթիւրեյիմ, դերա օ արթըգ դա
յիպ օլմուշ պիլեր խտի, շամտի կէօրիւնճէզ
չօդ սէվինէճէգ տիր : Աէն օրատա խրղմէթի

(1) Պու տտեթ ալէսեվիյէ Չուիյէրեղերին վէ Ապեան
ասղնատա սապին օրնըրն զու լիպեղերնաէ պուրուսը :

նի պիթիբիտիտէն սողա , տողուճա շու
 թարաֆտա օլան իբի ասէթ ջնարարն օր
 թասրնտան կէչ . օրատա պիր դուլպէ պու
 լաճագսրն . օ դուլպէնին եկզիկիկէր կէ տօ
 նանմը եօլունտան կէչէրէք տողու պիթիմ դու
 լպէյէ կէլրսին . պէն օրատա սէնի պէգլէ
 բիմ . Ալահա սրմարատք . բէնտու սէնի
 գայրսրն .

Մէ դէման բի չօպան գրգճողալ պրրուպ
 ուղագլանտար , Աքնէս սէ նէյնէ տիւղէն վե
 բերէք հաղորդանմանա պաշտար իսէտէ , եիւ
 բէկի գայէթ թիթիբէմ քուէ իտի . «Վ ան պէօյէ
 իսէ էքմէկ պուլմա իչին մէկէր չալու չաղորմա
 լըյրմ : ՕՖ , պու օ տէրէճէ աղբ սրբ բի , օգու
 եաճաղմ եերաէ աղլասամ ճախ տիր . անճագ
 պէօյէ տէյի տիր . Ֆուգարէլիսիկ իչին ու
 թանմամալըյր . Ֆուգարէլի օ դէման այիպ
 օլուր բի , պիգ Ֆուգարէլի շանն օլմուչ օ
 լուրուղ , նասր բի լայգսրըրի կէ դէնկինդի
 տէ , շէրէֆ տէյի տիր . պէօյէ օլուղու հալ
 տէ ճէսարէթլու օլաիմ » տէյերէք ճիթլիկին
 գափուտու էօնիւնէ օթուրտու , վէ նէյնի չա
 լու պէնտի պէյիթինի սէօյէմէյէ օգու մանա
 պաշտար :

Աքնէս օգուր օգումալ ճիթլիյին օտա
 լարնըն պիր փէնճիրէսի աջլուր . վէ էյի տիւ
 նէմէկ իչին ճիթլիկ սահիպինին իւչ նէֆէր
 կիւլտէն լաթիֆ կիւղէլ եվատարր փէն
 ճիրէնին էօնիւնտէ աիվլաիլէր . վալտէլէրի իւ

սէ արշ գափուտան չքարազ Ագնէսէ թէ շէք
քիւր տունմասը իլէ պէրապէր արգգեթ իլէ
տէ նէյ չարանը պիր էյիճէ կէօղտէն կէչիբիոյ
տէտի . « Եւս Բապպի , պու գրդճըղաղ նամոյ
տէ պիղիմ պու պաղարա կէլէ պիղմիշ . էլպիտէ
սինտէն աշիքեար կէօրիւնիյօր քի , գարիպ աիւ
ծոււն կիպի տէ գօրգազ վէ նաղիգ հալը պիղտի
րիյօր քի , էյի վէ ասըղատէ պիր Ֆամիլեա
տան արք . չօգ իհթիմալ քի , ասըղատէ տէ
օրմուշ օրոււն » :

Քէնտու քէնտու սինէ պու թէ Ֆէքքիւրիւրի
էթաթիքտէն սօլլա , Ագնէսէ ետգլաշարազ
թաթիք պիր թարգտա ծնա տէտի . « Մէնի Աւ
լահ միւպարէքէսին , սէփիւլիւ իւ էփաալում 1) . սէ
սին մէլայիք սէսինէ պէնպէյեօր . սէն տաթի
պու թաթիքու գոււն վէ էհիլ ըրդճա մահճիւպու
զոււն իլէ մէլայիքսին . օգուտու գոււն պէիթէ
հէյրան օլտոււմ . ծնա մուգապիլ աճապա սա
նա նէ՞ էտէպիլիբիմ » :

Ագնէս , պու էյի եիւրէկիլի խաթոււնըն իւր
րաղ էյիէտիի ինտանիյէթաէն թէքմիլէն ճէսա
րէթ պարազ , թէրպիլիլի պիր սէս իլէ ճէ
փապ վէրաի . « Աիւ չօգ աճրմ . Ալահ աշիքնա
օլտոււն պանա պիր աղ սիւտ իլէ էքմէկ իհան
պու եուրոււն » :

— « Չօգ էյի , սէփիւլիւ իւ գրղում . շիմոի սէնի
մէմոււն էտէրիմ . աղաճըգ պէքլէ » . տէտի

(1) Հիւլիտիս վէ թիբօլե տաղարընտա սագին ետնիլէրն
հէր վաղիթ վէրաիլիլի սէլում արք :

բէօյլիւ խաթուն վէ իշերի կիթաի, պիր տաւ
գիգէ սօրա Վեորգ, Վ արդուհի վէ Վ իլէթ
աշաղու էնիւս պու գրգըրղաղըն էթրաֆը
նը չէվերէրէք, աման պիր գրասճըգ պէյթ
տահա օգու պիղէ տէյիս եարխարարար: «Մ
ման պիր պաշղա իրահի տահա»: տէրէր իտի:
«Վիւզէլ պէյթ սէօյլէ վէ գայտէլն օրուն, ա
ման»: տէտիլէր:

Մգնէս պու սէվիլեր չօճուգըրըն արղու
լարընա կէօրէ պաշղա պիր էյի պէյթ տահա
օգուտու:

Չիթթիկ սահիպնին էվապարը արթըգ
սէվինճիլէրինտէն հօփ հօփ սրարայեարագ, «Վ
շուսն, եաշասըն պաղըրարագ, միւթէշէք
բիւրիդ, սէվիլիւ եապանճը գրգ» տէտիլէր:

Պու սրատուս վալիաէլէրի աղաճաան եափրը
մըշ թէմիդ պիր գապա ամա եափրաղընըն իւզէ
րինէ պիր աղ էքմէկ իլէ թագէ թէրէ եաղը գ
մուշ օլաուղը հայտէ կէթիրիս, «Վշտէ սէվ
կիւլիւ գրղըմ, եէ պու թագէ թէրէ եաղընը,
տահա շիմաի չըգարաթմ»: տէտի Մգնէսէ:

— «Չօգ էյի եիւրէկինիդ վար, Հանըմ, տէ
տի Մգնէս: () տէրէճէ մէմուըմ սէնտէնքի,
նագրը ետէմէմ»: Վ է պիր փարչա էքմէկ գօփա
րըս՝ իւզէրինէ թէրէ եաղը գօյարագ՝ իշտահ
իլէ եէտի, վէ պագի գարանը եէմէկ իտտէմէտի:

— «Վրղըմ, նէ՞ իշիւն եէմէյեօրսըն, տէտի
չիթթիկ սահիպնին էհլիւ Հէ, շիւփէսիդ եիւ
րիւմէտէն զիատէճէ եօրուլուս վէ աճըգմըշ

օրնայրսն ։

— «Միւթեշքիւրիւմ. էփե յիճէ և էտիմ. սրա նա բուսիւսթ վերիբսէնիզ արթանընր տա վա լիտեմէ կեօթիւրմէկ խտէյօրրմ ։ տէտի Մքնէս :

Պու արա չիֆթլիկ սահիպնինն էհլի. բէնտու էվատլարրնա տէօնիւպ՝ տէտի . « Պագրնրզ ետիւուլարրմ, սու գրզ վալիտէսնի օ գատար սէվլյօր. բի, բէնտիտի աճ օլտուղու հարտէ վեր տիղիմ էէմէին թէքմիլինի էէմէյիւպ, վալիտէ սնէ սագլտէօր. եւս էվատլարրմ, սիզ տէ սու վալիտէփէրվէր գրզտան էօրիւնէկ ալընրզ . . . : « Եէ սէն գրզմ, էէ . սէն. բէնտի. բէնտինի սրզմնա. սէն վալիտէն իչիւն էլինտէքի բիւֆէնի էքմէկ, թէրէ եաղը վէ մէյլէ իլէ տօլսուբուրում բի, սէրասէր կեօթիւրէսին վալիտէնն ։ տէտի :

Պունդար սու լագրար. ոս իբէն, մուգատտեմ գեքրինի կէչմիզ օլտուղումուղ Պասպա Պէննօ ճրգնաւօր կէլտի . վէ. բէնտի ատէթի իւզրէ չօճուգլարա ուֆազ սիւրէթլէր հէտիյէ էյլէտի . Օն լար խտ սէվինճ իլէ գասպուլ էյլէյէրէք, էլինի էօփտէքտէ իբէն, ճգնուսր Մքնէսի կէօրիւպ, չիֆթլիկ սահիպնինն էհլինէ տէտի :

« Պու կիւճիւկ գրզ բէմ տիւր . սու նէյ չա լար պիւր գրզա պէնդէյէօր ։ Սօղտա պիւրազ տահա արգգէթ իլէ պագարապ . « Եւս Սէմա վէ փէտէր Ելլաս, տէտի. բէնտու. բէնտինն . նատըլ տէ մէլայիք կիպի կիւզէլ պիւր գրզ տըր . նէ՝ տէ թաթլու վէ էհլիւրիլ սրֆաթը վար

արք : Չալ իմնի , դրլլմ , տէտի Ագ-
նէսէ . վէ պիտիյն պէյթէրին էն էյիսնաէն
պիր պէյթ օգու պիղէ պագայիմ” :

“Պիտիյիմ պէյթէրաէն էն էյիսնի մի օ-
գուեայիմ , սօրտու Ագնէս . էօյէ խէ սիղէ
սիւմպիւլին պէյթիսնի օգուեայիմ” . տէտի :

“Պաշա պագայլմ , էմր էթաի պատգա Պէն-
նօ ճգնուոր . սիւնպիւլին իրահիյէսնի օգու-
քի , օտա սէնին սալիէ վէ պի գուսուր օլտու-
ղունա պիր նիշանէ օլուր շիէկ տիր” :

Տէր հալ Ագնէս նէյի պլալ , թէրրար
պիր” ալ չարտրգտան սօղրա , տահա օգումա-
էա պաշամագտան , Պէննօ ճնուն չարկոյր չօդ-
ուսթարլլլմ թարգտա թուլթուղլլլր կէօրէրէք
թաաճիւլ պէտիպ տէտի . “Սահիհէն պու-
նուն էօրէնիշի չօդ պլա տլլ . կէօրիւնիօր.քի ,
էյի պիր հօճաէա մալիքէ իթմիլ” :

Ագնէս ճէվալ վէրմէյէրէք , շու պէսթէյի
օգումայա պաշաար :

Տաղտա պիթէն շիէկէրաէն ,
Քի րալ տլլ հէյի եարատան .
Իւչ շիէկ վար դայէթ իւստիւն ,
Էրբէանլլ տրլլար սէվիլլր :

Վրղար ճնտան թաճ էօրսիւղէր ,
Պաշարրնա սիւս էթսիլլէր .
Պէն պէրկիւղար խաէրիսէմ ,
Պու իւչ շիէկտէն էաէրիմ :

Պէննօ նէ զէման քի օ կիւն սապահ Աւ
տէրպէր Պէյտէն իշխմիշ օլտուղու պէյթին
պու փարչասընը իշխմի իսէ, տէրէճէսիւ լծա
ճիւպ էթմի. զիրա Ատէրպէր քէնտիսինի ի
նանտըմը խի.բի, պու պէյթի, միւթէվէֆ
Ֆա էհինաէն մաատէ հիշ պիր քիմնէ պիլմէգ.
պունտան տօլայի պաշասը շիւփհէլէմէյէ.բի,
աճապա պու նէյ չարան գրլ միրմու մաիէ
հին գրղըմը տը. անճագ սօղրա սիւալ էտէ
րէք թահթիգ էթմի քի, քէնտիւսի Աքնէս
վէ վալիտէսի տէ Սաթիլտա չաղըրըր խմիշ,
վէ տաղըն պաշնտա պիր ուֆաճըգ զուլէ
պէտէն պաշղա պաշղա վէթանպարը օլտուղընը
պիլմէյօր. վալիտէսի իսէ իչէյէճէգ իշի գալ
մայիւպ աճընտան սէֆիլէ օլուպ քէֆսիգ օլ
տուղու կիւնէ տէկին, իշ իլէ կէշինմէքտէ օլ
տուղընը սէյլէտիյնտէն, Պէննօ էվիէլ.բի շիւփ
հէսինի պիր թէրաֆ էտէրէք սիւ շիւնտի.բի,
պու Սաթիլտա տէնիլէն հանըմ.բի, քէնտու
գրղընա պու պէյթի էօլրէթմիշ տիր, օլապիլիր
քի Ատէրպէրին էհիլ թէօլէնիտա հանըմըն
սատըգ տօտարընտան պիրիսի օլմուշ օլտուն:
Պունաւն իշիւն քէնտու քէնտիսինէ քարէր
վէրտի.բի, վագըթ կէշիրմէյէրէք Աքնէսի վէ չօ
պան գրղընը պէրապէր ալարադ կիտիպ պէսպաղդ
Սաթիլտաի պուլուպ կէօրսիւն. էվիէլա շու
նուն իշիւն.բի, օգարընըն մէօհթաճ օլտուղու
շէյլէրէ էարաըմ էթմին, իքինճի, պէլ.բի միւսա
ֆիրի օլան պէյթի թէսէլի էտէճէք պիր մալմամթ

արապիւրն : Չիֆթիկ սահիպնին էհինէ եաբ
 վարար քի , օլ կիւն մաղարասրնտա դապուլ էթ
 միշ օրտուրու միւսաֆիր իջիւն սիր թափուդ վէ
 սայիր եէմբըլէր հաղբր ետերէք , գօծասր իլէ
 մաղարայա կէօնտէրսին . սու սրփարրջը էթ
 տիքաէն սօղրա , Պէննօ Ագնէս իլէ չօպան
 գրղճրղաղը պերասէր ալարագ եօլա տիւշ
 տիւ . եօլաա ճգնաւօր սիր տիւղիւյէ Ագնէստէն
 սիւփաղար ետէր խաի . մագսէտի աղնամագ իւ
 տի քի , սու Սաթիլտա տէնիլէն գարը քիմ
 տիր . անճագ զափալը չօծուգ վաղիտէսինին
 սահիհտէն քիմ օրտուղընր պիլմէտիսնտէն , սիր
 մաղմաթ վէրմէյէ գատրը տէյիլ խաի :

() կիւն պապա Պէննօնու մաղարայա կիրմէ
 սինին եիկիրսի պէշինճի սէնէսինին երլսրաշըսը օլ
 տուղու իջիւն , օ կիւն օթարաֆ էհաղիսինին ճիւս
 լէսինէ տէ Պայրամ կիւլի սիր կիւն խաի : Բէն
 տիսի սու սէֆիլ գարրէա թէսէլլէն վէ եար
 տրմ կէօթիւրմէքաէ օրտուն , էհալի տէ մաղա
 րայա տօղու կիտերէք շիշկիլէր իլէ օրայի տօ
 նատրսլ գիյնէթինի իճիրտ էթմէք իւղէրէ ի
 տիլէր :

ՏՕՐՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՊԱՊ

ՀԱՆԸՄԸՆ ԹԱՆԸԼՄԱՍԸ

Հիշ սիր վագրթ Սաթիլտա , սու կիւնքի
 կիւլի ուղուն վէ քէտերլի սիր կիւն կէշիւրմէ

միշտ իստի : Ազնեւստէն այրբարդընա չօգ . քէտեր էտեր իստի . զերա հէր պիւր շէյտէն մահւրում օրուս . Ֆազէթ պիւր թանեճիկ է վիւտը ինթէսէլի օրմագտա իստի . պունտան է օթիւրիւ պու կիւն տախի տայեանըմնայ պիւր հարտէ բա հաթարգ իստի :

Քէնտի քէնտիւսինէ . «Այն սէմալի Փէտեր , տէրիսի . եւն էյիկ քեանի (Թանդըր . սէն քի պէնիմ պիւր տանեճիգ ու մուտու մորն վէ պէնիմ սաղալայանըմն . ինաէթ էթ , է վաարմը էսիրիէ , թէհլիքէլէրտէն սագլա քի , ծնա պիւր քէտեր վուգու պուլմասըն . սէն ծնու սէլամէթ ինթ պանա թէքրար իհանն պույուր » :

Պու գրաս տու վատան սօղրա , զուլիսլէսինտէն տիշարրեա ջրգրայ , էլինտէ շիչէկտէն էօրիւլէ պիւր թաճ թու թարադ , տօղրու օ սէվտիյի աղաճըն եանընա կիթտի , օ աղաճըն քի , իւզէրինտէ էհլինին իսմինի եազմըլ օլ տուղունտան , գրող Ազնէս հէր կիւն օ աղաճը շիչէկէր ինթ տօնատրը իստի . անճագ պու կիւն Ազնէս օրմատըլնտան , քէնտիւսի պու հրդմէ թի իւզէրինէ ալարագ՝ մէսբիւր թաճը աղաճըն իւզէրինէ վազ էթտի վէ տօնաթար . էվիլէթ տօնաթար օ աղաճը քի , էհլինին մէզարը եէրինէ ինթիխաղ էյիլէմիշ իստի , պիւր քի՝ ծնու տէրէճէսիզ սէվմիշ . վէ հէր անն ծնուն իչիւն կեօզ եաշարը տէօքմէքաէ իստի : Պու խրդ մէթի քէնտիսի էտա էթտի ամնա , Ֆիքրինաէ աէ չօգ քէտեր սույուրուճու շէյէր օյեանն

տրբար : Վենտի քենտիսինի թէսելլի էթմէ
իչիւն պաշատը թաթը սէտա իլէ պիր պէ
յիթ օգումնես :

Մաթիլտա տահա իլահիէսինի թէգմիլ էթ
մէտէն , Պապա Պէննօ պիր գայոս արգասընտան
տիշարը չքբայ՝ պիր աղ տուրտու քի , Հանը
մա պիր էյիծէ տրգգէթ էթսին : Մաթիլտա
ճգնաւորը կէօրիւպ՝ գօրգարագ պաղըրտը : «Լյա
Րապպի , նէ՞ կէօրիւեօրում պիր եապանճը վար
տըր . ճգնաւորա պէնդէյեօր » : Ըրթըգ Պէննօ
պունուն իւղերինէ եանընա եագլաշարագ , իհ
թիրամ իլէ սէլամլատը վէ տէտի . « Ըլլահ
սագլասըն սէնի , ես զատէ Հանըմ . եալընըգ
օլտուղըն հարտէ սանա եադըն կէլոխիմէ աֆ
էթ » :

— « Իլաղըմ տըր քի՝ պէն սէնտէն աֆ տիլէ
եէյիմ , ես միւհթէրէմ՝ փետեր քի , շամաթա
լարըմ իլէ զաթընըղը թաճիլ էթտիմ . պուրա
տա եալընըգճա էօմիւր կէչիրտիյիմ իչիւն աա
լա ատէմ կէօրմէտիյիմտէն թաաճիւպ էթտիմ .
զերա պիլ պուրաճըգտա սրաղի եապան քէշէսի
ավլատան ավճը վէ գուղուսունը գայիպ էթմիչ
օլան գըղ չօպանլարտան մաատէ ինսան կէօ
րէմէղիտիք :

« Ե՛ ճնլարըն ճիւմիէսի տէ պանա սէօղ վէր
միշէր իտի քի , պէնիմ պու սաքին օլտուղըմ երի
պիր քիմէյէ սէօլէմէսինլէր . անճագ պու սա
պահ պիր չօպան գըղճըղագ կէլտի , էվլատըմը ճնա
գաթարագ քէնտիսինէ եալվարտըմ քի , շու
7

եազընքէջէ գրչալուղասարն. ֆէգաթ ունութ
տոււմ սէջլէմէյէ քի, պէնտէն տօլաի քիսնէյէ
մալիւմաթ վէրմէսին. աճապ պու կիղի մա
հէլի օ մը սանա թարիֆ էթաի » :

— «Թէէմին օլ, եւ ապր զատէ Հանրմ, տէտի
Պէննօ, պէն սանա զարար վէրմէք էֆքէարը կէ
պուրաեա կէլմէմիշիմ » :

— «Մատեմ.քի էջլէ իսէ, խրքգան կէլ ասա
նը պիր թարաֆա գօյուպ, պուեուր օթուր,
տէտի Հանրմ ճգնաւորա » :

Պէննօ, ծնուն պու տալէթիսի գասուլ է
տէրէք, չայրըն իւղերինէ օթուրուպ, Մա
թիլտաեա տէտի քի, « Հաստա պիր եիւրէկի
սաղալթմա իչիւն պուրաեա կէլտիմ, Հանրմ » :

— «Կէր, պէնիմ եիւրէկիմ իչիւն տէյեօր
սան, իգրար էտէրիմ քի, չօգ խաստա տրր,
վէ ծնուն եարասը օ գատար տէրին աիր քի,
անճագ ծնու Ալլահ սաղալտա պլիւր : Ար
թրգ պէնիմ իչիւն պու տիւնեատա թէսէլի
վէ ումուա գալմամը տրր. սահաթ պէ սահաթ
աճէլէ պէգլէյէրէք, պիր լօգմա գուրու էքմէյէ
հարթէթ չէգմէքտէյիմ. էկէր եանընրգտա վար
իսէ, իրիճա էտէրիմ պանա պիր փարչա վէրին » :

— «Կէր սէնի աճրտան, սալթ աճըղըն իսէ,
չօգ գօլայ իմիշ սէնի մէմնուն էթմէք », տէտի
ճգնաւոր :

— «Պաշիա պիր տէրա տահա պէնի սրգը
տրքըօր » տէտի Մաթիլտա. պիր էվլատըմ վար
տրր, վէ տիւնեա իւղերինտէ ծնտան մատա

պիր շէյիմ գալմամը տըր . էսէֆի տէրուն իլէ՝
կէօրիւնօրլմ . բի , պու էփլատըրղաղմ , պու
տաղլարաա պէջիւշիււ , օ թերպիյէտէն մահ
րումէ գաղլէօր , օ բի . բէնտիսինէ իգթիղա տըր
Նս միւհթերէմ փէտէր , սէն պանա , ագըլը
պիր առէմ կէօրիւնիօրսուն . վէ զանն էտէրլմ . բի ,
սէն տաիմ պու սէֆիլ հարտէ պէջիւմիւշ օլմա
մաղլարն , սէօգիւն վէ տաիլանըշն կէօստէրիւօր
. բի , սէնտէ պէնիմ կիպի վօգթի իլէ տաղլաւ
տէլէր իլէ եաշամըշարն . բիմ պիլիւր պէլ . բի սէ
ֆիլ էփլատըրն հարընր իպահ էթմէ իշիւն ,
սէնի Ալլահ պանա կէօնտէրաի » :

— « Ի Վիլէթ , տէտի Պէննօ . պէն տաիսի օ
Ֆիլիւր իլէ պուրաեա կէլաիմ . գըղընր կէօրաիւմ .
մէլայիք կիպի կիւղէլ տիր . ծնուն օ սէֆիլ
հարը՝ հագըգէթէն եիւրէկիմի ալթ իւսթ էյ
լէաի » :

— « Մէն գըղըմը նէրէտէ կէօրաիւն » , տէյի
սօրտու Սաթիլտա . աճապա ծնա պիր . բէտէր
օլմիւշ մը » :

— « Եօգ , ալէմ իւղըէ օլմայըն . տէտի Պէննօ .
օ գըղընրղաղ չօպան . բի , պու սապահ ծնա
գըրափուղ օլտու , կինէ ծնուն իլէ պէրապէր պիր
շէյրէկ սահաթա գատար սաղ վէ սալիմ պուրա
եա կէլիլիւր : Պէրապէր խաիք , պէն ծղարտան
իլէրի կէչաիմ , շիւնքի խտէտիմ . բի սէնին ի
լէ թէհնաճա սէօյլէշէյիմ . կէչիւմէնիլ իշիւն
էփլատըն էօյլէ պիր վէսիլէ պուլմուշ աղլ . բի ,
իհթիւմալ . բի սօղա . բէնտիսինէ չօգ . բէտէրիւ օլա

պիլըր : Պէնիմ ասըլդատէ վէ ճէօմէրտ պիր
 տօստու՛մ վար .քի, էօմրիւնտէ ֆագէթ պիր էվ
 րատէ մնլըք էքէն, օ տախի վէֆաթ էթմիշ օլ
 աուղընտան, պիր ճան էվլատընա միւհթաճարր.
 նէ դէման .քի գըղընըղը կէօրտիւմ իտէ, ֆիքրիմէ
 կէլտի .քի, գըղընըղը օնա ճան էվլատը վէրտիրէյիմ :
 կիւշիւճիւկ Ագնէսին եագըղըգը տուրուշու,
 օնուն մէլախըանէ թաթըլըղը, հա .քէզա սէսի
 վէ նէյ չարմատա օլան մինասիպէթի օ տօստու
 մըն մէհրամէթ ու մուհապպէթինի ճէլպ էտէ
 պիլըլէր . պունկարտան մասատա էվլատընըղըն
 պիլըպ օղուտուղը պիր իլահի օնուն եիւրէկինէ
 տէրէճէսիզ թէհօիր էտէճէք տիր, վէ պու գըղ
 տօստու՛մա ճան էվլատը օլուր իտէ, տօստու
 մըն տէրալէրի տէ հաֆիֆլէնէճէգ : Ագնէս տա
 իի .քէնտու եէնի փէտերի եանընտա էյի պիր
 հալ .քէսպ էտէճէգ, վէ պէլ.քի սէն տախի : Ան
 ճագ հէր պիր շէյտէն էվվէլ սէն հանկը ֆա
 միլեատան օլտուղունը, վէ պու ֆէլաքէթինին
 սէպէպլէրինի պանա պիլտիրմէլիսին . էմնիյէթ
 էթ ինան պէնիմագ սաջըթըմա, զատէ Հանըմ.
 հաթըրնա կէթիր .քի, սէնին կէ սէօլէշէն պիր
 իհթիար օլուպ, սիղէ թէքմիլ պիր փէտէր մու
 հապպէթի իպրազ էտիյէօր : Ալլահ .քի պէնի
 կէօրիյէօր, էֆքեարըմըն իսպիտէթինի տէ թա
 նըր :

— «Վնանըրմ» եւ միւհթէրէմ փէտէր, տէ
 տի Մաթիլտա . սիղէ օլան էմնիէթիմ թամ
 տըր . պաշըմա կէլէն ֆէլաքէթլէրին ճէմիտինի

տէ սանա նագրլ էտերիմ, սէնտէն ասլա պիր շէյ սագրամամ :

— «Շիւփէսիզ սիզնն ֆելտքէթինիզ պէջիւկ պիր շէյ օլմաղլ տրքի, պու ինսիզ մահալտէ սսքին օլմաղա մէճպուր օլմուշուճուղ. պէն տախի պէջիւկ արղու իէ նագրլէթինիզ տիւ նէյէճէյիմ » տէտի ճգնաւոր :

Սաթիլտա նագրլէթինի շէջլէ պաշաար : «Պէն ()դոն ար Աբրամննա Պէյին պիր թանէճ ճիկ էվլաարլամ. իսմիմ տախի Սաթիլտա օլ մայեուպ, (Թէդէնինտա տրք) » :

Մէսքիւր, ճգնաւոր քէնտի քէնտինէ, թաճիպուր պիր սէս չքարրպ, «Աս Վապ, թա քէնտիսի իսիշ » տէտի :

Սաթիլտա իսէ, ճգնաւորուն թաճիւպինի կէօրէրէք գօրգտու, վէ թիթիրէյէրէք քէսիկ պիր սէտա իէ Պէննօեա սօրտու քի, «Նէտիր պու թաաճիւպինիզն սէպէպի, ես փէտէր, աճապա իսմիմ մի սէպէպ վէրտի. սէնտէ մի տիւշմանրմն չաշուսը սըն. եօգ, ես միւհթէրէմ փէտէր, պունա ինանամամ » :

— «Աճգ, էլէմ էթմէ վէ թէէմն օլ ետ դատէ շանրմ, տէտի Պէննօ, պէն ասլա քիմսէյէ տիւշման տէյիլիմ, վէ նասրլ օլա պիլիւր քի պիր պէտ պրղդ վալտէյէ տիւշմանն օլա պիլիւրիմ. անճագ գըղն պանա տէմիշ օլտուղու իսմինիզ Սաթիլտա, շիմտի (Թէդէնինտա տէտիլինտէ թաաճիւպ էթտիմ) » :

— «Պունա ասլա թաաճիւպ էթմէ, ես փէտէր,

տէտի Մաթիլտա . սէպէսի օ տրք .բի , օ սաւ
խի էտրարուն էկեահ տէյիւ վէ խամի պիւմէզ
Տիյնէ նագլիյէթիմի . հէր սիւր շէյի աղնարսըն» :

Արթըք Մաթիլտա պաշատը Ատէլպէր
իլէ էվէնտիյնտէն թա .բէնտու էհթիյէար վէ
սատըք Յահոր ուշաղընըն վէֆաթընա տէք
պաշնա կէլէպէրի տրգգէթ իլէ տիյնէմէքտ
օան իճգնաւորա նագլլ էթմէյէ , վէ սէօհպէ
թիսնէ շէօլէ խիթամ վէրտի . « () սատըք ու
շաղըմ էօրտիւքտէն սօղրա , պէն իլէ գրղըմ սօն
տէրէճէ սէֆալէթ իլէ ետշատօրըք . անճադ
սէմանըն հէօքմիւ քատերի մուգատտէս տիր .
էյի տիր սալիհ վէ ֆագլը օլմագ , նիճէ .բի վէն
կին վէ կիւնահ.բէար օլմագ » :

Վէ պու նագլիյէթ խայրամիգ Պասպա Պէն
նօնուն էիւրէկինի չօգ աճըթտը , վէ աղլամագ
սրղըն տիյնէյէմէտի , բէնտի .բէնտիսինէ տէք
խտի . « Ան Մասպիմ Ալլահ , նէ տէրէճէ շադ
օլմագլըք գարը վէ գօճայ , նէ վագրթ .բի պի
րի պիրէրինէ գավուշուրըք իսէ , Օնլար .բի պի
րի պիրէրինի հալէ էօրմիւշ զանն էտէրբէն ,
չխտի պու տիւնեատս պուլը շաճագլըք տրք :
Ամօրլ տէ .բէտէրիլէրի թէսէլի էթմէք պիլը
սին , եա ինսանրարն սէմավի Փէտերի . ինսյէթ ,
էթ , Ալլահ . սէն պունլարա գուվիլէթ վէր .բի
պու սէվինճիլի հապէրի տույտու գլարընտա էօ
միւրճէ պիւր .բէտերէ օղրամանընլար վէ էօլմէ
սինլէր » :

Պատէհու Մաթիլտաւա տէօնիւպ տէտի

« Եւս ազկոզմ' Հանրմ, Ֆէհմ' էտէրմիտին .քի , սէն նէ՞ սէօյիւկ սէվինճ տույանօրում, տանս սէան էթմէմ իլէ .քի , արթըգ սէնին տերտ վէ մէշադգաթըն կիւնլէրի թէքմիլ օլմուշ տրք : Ալլըրիմօ ար Տիւրքուա տէնլիէն վէ սէնի դօվարաւ եան ասէմ վէֆաթ էթմիշ տիր . վէ տէյիլ .քի էճէլի իլէ , էլէ քէնտու խըրս ու դարեզինէ գուրպան օլարագ . զերտ քէնտի դաղէպինէ Ֆէտա՞ օլան սիր շախարն պիլատերի .քէնտի իլէ պուլ վէլլէ էտիւպ Ֆէնալլըլմըն հադը մի .քէաֆաթընը .քէնտիտինէ վերտիրտի : Կնճադ սէնին էհըլինէ՝ կէլինտիրտէ , հայաթտա գանն էտէճէք սահիհ սէտէսլէրիմ վար տրք : Տիւ շիւնտիւ .քճէգ պանա ինաննագ կէլիյիօր .քի , էվիլէթ օ տահա հայտթտա տրք . տույմուշ օլտուղուն օ դարտ խապէր սէնի դօվարայեան օ ալչադ ասէմին Ֆէննի տիր դընտ էտիյեօրում տէտի :

Պէհուտէ եերտէ , Վաթիլտա , էհլինին , քէնտու ասկերլէրինտէն սիրի իլէ սասկ եիւզիւ կինի կէճտէրմիշ օլտուղներ զէքր իտուպ վէ սէջլէր իտի : Պասրս Պէննօ , ճէվապ էթտի .քի , ինտանլար չօդ տէֆա քէնտի դալմիլդլարընը պաշա չըգարմագ իլիւն՝ սրուտան զիատէ Ֆէն սպէր աիւ շիւնտիւլէր տիր .քի , քէնտիլէրինին ճանապարի արղուլարընը աջեուրտունլար . վէ իհթիմալ տրք , տեր իտի , օ սասկ եիւզիւլիւ սիր տէսիտէ իլէ Կպէլպէր սէյտէն չարմիշ օ սուն .քի , սախթէ վէֆաթընը թաստիգ էթմին :

Վաթիլտա պուլ լաղըրարըտրը տիյնէտիգ .

ճէ, միւղեատէր սրփաթը՝ ու մուս վէ մութ-
 րուրուդ բշտը ելէ նուրբանըս. զանն էտէր-
 սին բի վիւճիւտի վիւթիւն տիրելտի, վէ ու-
 մուրնադ պիր բշտ օնուն ֆիքքիւնի աչտը,
 սեվիւրիւր զէվճինին պէլքի հայաթտա օլտու-
 դունա տայիր օլան՝ ֆապաթ պիր զաննը, պիր
 իհթիմաը, կերչէկիւրին անճագ քէօլկէսի, օնա
 եհնի պիր հայաթ պաղըչլատրլար. օնուն ի
 չիւն՝ սեվինճիւ պեաղա դալգարադ՝ պաղըրլը =

«Եւ, տինտար ճգնաւոր, կերչէք մի՛ պե-
 նի դօվալանան էօլտիւ . . . զէվճեմ պէլքի
 սաղ մը տըր տէտին . . . Ելլահընը սեվէր
 իսէն, պանա եարարմ էթ քի, պուրալար-
 տան չըգըս կիտէրէք, տիւնեանըն օ պիր ու-
 ճունա դատար օլուն սեվիւրիւրմ Ետէլպէ-
 րի արանայրմ» :

Պապա Պեննօ նէ զէման կէօրտիւ քի Հանրմ
 զանն էթտիկի դատար ալթիւսթ օլմայիւս քէօլէ
 սեվինճիւ պիր հապէր իչիթմէյէ հաղըրլըդ վար
 տըր, դարէր վէրտի քի, կէլէճէք վաղըթտա
 կէօրէճէյի՝ մութլուրու դուն կերչէկիւրինի, տա-
 հա աչըդ թարդտա օնա թօգանտըրըն, պունուն
 իչիւն շու քէլամիէրի տէ արթըրտը. «Պօ-
 ճան, Եպէլպէր տը Հօդ-Սօշ անըլըր իտի տէ-
 տին, պու իսիմ պանա եասպանճը տէյիլ տիր .
 օնու իլէ պիզ պիր օրտուտա իտիք. սօն մու-
 հարէպէտէ թէլէֆ օլան զապիթլէրին ճէմի-
 սինի տէ թանըրմ. Ետէլպէր օնլարըն տա-
 իսիլնտէ տէյիլ տիր : Հօդ-Սօշ դալէսինի

տիւշմանը Երազման սօղրա թէքրար
 ետիրտը , մուհարէպէտէն իբի սէնէ սօղրա
 պիր տէֆա օրալարտան կէչաիմ , էփփէլքին
 տէն զիատէ եիւքսէկ վէ զիյնէթլու կէօրաիւմ
 գուլէսինի , վէ սու գալէնին սաշիւ պիր էլէ
 կէչաիլինի ապլա իշիթմէտիմ . սահիպսիլ գա
 լան էյեալէթլէրի Բմիերաթօր շունա պունա
 իհսան էյէտիլինտէ , պէն օրատա իտիմ . էյի
 պիլիբիմքի , Հօդ-Աօշ էյեալէթի օ տէֆտէր
 տէ աաիլ տէյիլ իտի . պիլիմ կիւնիւմիլատէ
 պունտան զիատէ տէհէթլու վուգուաթլար
 օլմուշ տըր . սէն քէնտու իւղէրինէ քէշֆ իտէ
 պիլիբսին . իշտէ հեր քէշ տէ , սէնի էօլմիւշ պի
 լիւթօր , ամմն սէն հայեաթտասրն , սանա վու
 գու պուն շէյ սաշիատրնատա վուգու պու
 լա պիլիբ » :

« Այն տինտար ճգնուոր , տէտի Վաթիլտա ,
 մութլագա պիր շէյ պիլիլթօրսուն՝ ամմն թէք
 միլ սէօլէմէք իստէմէթօրսուն , սէօլէ , իրիճա
 էտէրիմ , սէօլէ , տույիւլարրմ սրանա հապէր
 վէրիլթօրքի , Մտէլպէր էօլմիւշ տէյիլ տիր :
 Վէշէն քէֆսիլիլիմնէ , Մլահտան սօղրա , գը
 ղըմ իլէ պէրասէր պիրիճիկ տիւշիւնճէմ օ իտի
 պիրի պիրիմիլէ գափուշմագլղ պանա էօլէ եա
 դրն կէօրիւնիլթօր իտիքի , հեր սասպահ օյեան
 սրղըմ զէման , քէնտու քէնտիւմէ տէր իտիմ .
 —արթըք սու կիւն ծնու կէօրէճէկիմ , վէ
 պէլքի տէ պիր իբի սահաթտան — , ապլա տիւ
 շիւնմէղ իտիմքի , էօլիւմ էպէտիլիկ գափու

լարրնը էօնիւմէ աչա պիղիւր, վաբլթըն իլէ էպէ
 տիւրնին, եանիյեա պու վէ օ պիւր տիւնեա
 նրն արասրնտա օրան ուղադըզըր պանա նա
 մալիւմ խիլէր, էկէր դօճամը թէրրար կէօր
 մէկիկ պախարնա նայիլ օրամ, վէ էկէր շու
 թագիգէտէ օրա պիլսէ, էիւրէկիմոտէ օրան աչ
 արն թէրսիլ օրտուղունա սայաճազըմ, տէյիլ
 քի պաշկա պիւր շէյէ, անճագ շու Փարգ իլէ
 քի, պիւրիպիւրիմիդէ գալու շաճաղըմիդ մահալ
 իլէ օրան մինասիպէթիւր, հայեալ էթտիյիմին
 պաշկա շէշիպիւրի օրմու շ օրաճագըր: Լ՛վ
 վէթ, պու տիւնեաաա կէօրէպիլէճէյիմ պէն
 ծու, տէյիլ քի օ պիւր տիւնեաաա, սէօյլէ, պէօյլէ
 իսէ, էալվարըրմ սանա, սէօյլէ, պէնտէն պիւր
 շէյ սագլամա»: Պու սէօղէրտէն սօղա թէն
 լինիտա, միւհթէրէմ ճգնաւորուն էլինտէն
 թութուպ գամի պիւր աույիու իլէ քէնտու էլ
 լէրի իլինտէ սրգարագ, էիւղունէ տօղու պա
 դըպ տէաի: «Մէօյլէ պանա, Լ՛տէլպէրիմ հա
 լէ սաղ վէ հայեաթտա տըր, էօյլէ տէյիլ մի»:

Պասպա Պէննօ ճէվապ էթտի. «Լ՛ղիղէմ շա
 նըմ, կէօրիւօրում քի, էպէտիլիկ էօմիւնէ իմա
 նը օրմագ, պիւր տիւնէլինին էումու շագ վէ
 դաիֆ էիւրէկիմի պիլէ գու վիլէթլէաիյեօր, էիւ
 րէկիմ տէրէճէսիլ թէֆրէնիյեօր: Մէօյլէ օրտու
 ղու՝ հալսէ՝ սէրպէսթ սէօյլէյէյիմ. էվիլէթ, Լ՛
 տէլպէր հայաթտա տըր, վէ սէնտէ պու կիւն
 ծու կէօրէ պիլէճէգսին»:

Թէօլէնիտա պունու էլէթտիյի էիպի,

տիպ իւղեբնէ կէլիպ, իբր էլինի սեմանա սող
 բու գալորբարագ, սեվնճ իլէ սաղբար .
 «Թէշէքբիւր էտերիմ սէնտէն, ես մէհրամեթ
 լէ վէ քերեմքեանի Ալլահ քի, պէնիմ կէօզ
 եաշարբմը վէ սրթզը փիւթիւն աու վարբմը
 թա քէնտի աղիզ թախթընա դատար եիւկսէ
 տիպ գապուրա շանան պուեուրմուշուն. մէ-
 մուլիմտէն չօզ զիւտէ չափուզ գափուշաուրը
 եօրսուն պիղէրի. էփլէթ, սէն գափուշաուրը
 եօրսուն, Սէն, ես եէթիմ վէ տուրբըն փե-
 տերի, քէտերլէրին գուլվէթի մուհաֆրզը .
 Այլէ պիւր սէֆալէթտէ պուրունույ օր խալքբի
 քէնտի քէնտիմիղէ սէնին մէհրամեթիւտէն մահ-
 բում ոանրեօր խալք. սէֆալէթիմիղին սօն տէ-
 բէճէսինտէ սէնին փէտերանի էլինի պիղէ սօղ-
 բու ու գատարագ, պիղի մութուրուրա տալէթ
 պուեուրուեօրսըն » :

«Այլվէթ, տէտի Պէնտ, չօզ տէֆա Ալ-
 լահ աղմիւշչան հաղթեթլէրի, թէէսիւֆ կէօզ
 եաշարբմը, պէօլէճէ սեվնճ կէօզ եաշա-
 բընա թէպաիլ էտեր » :

Թէօլէնինտա տահա տուվարմը թէքմի
 էթմէտէն, Ազնէս չօպան գրգըղալ իլէ կէ-
 տի եէթիլտի : Վալիտէսի գրգընը կէօրտիւի կի-
 պի սեվնճ իլէ սյեադա գալբրալ ծաա սօղբու-
 սէյիտերէք գուճապլայեուպ պաղբար . «Ա-
 նէս, ես պէնիմ սեվկիւլիւ գրղում, մէսրուր օր
 սեվն, տիպ չէօզ վէ Ալլահա թէշէքբիւր էթ .
 էլէրինի, կէօղէրինի վէ եիւրեկինի սեմանա

աօրու գալորը, վերա փետերին քի, պիղ չօգ-
տան էօրվիւշ պիղեթօր խախը, տահա հայեաթ-
տա խմիշ, վէ պու կիւն ծուկ կէօրէճեգիմիշեզ
. . . : Օխ, մէմուէն օլ, հէր պիր շէյէ գատօր
Ալլահա, վէ պիրիբատ շուքիւր վէրեղիմ օլ
քերեմքեանի փետեր Ալլահա ? :

Հանկը գալէմ միւգտեաիր օլա պիղըր աճա-
պա, պու նաղիկ եիւրեկի կվատօրն թատաճիւ-
պինի վէ սեվննճինի նագլ ու պէյեան էթմէյէ,
նէ դէման քի պու սեվննճի վէ ումուլմազ պու
հավատախի իշիթաի խէ : «Ան վալիտեմ, պա-
ղըրաը, նէ՞ սեօլէյեօրսուն . սահիհէն փետե-
րիմ հայեաթտամ մը տրը . ներե՞տէ աիր շիմաի,
կէօտեր սրանա քի գուճագլաներմ ծուկ : Ախ,
վալիտեմ, էօլ շիւսիւզ սեվննճիմտէն արթըզ լա-
գըրաը էտեմէզ օլաուլմ : Աէ՞ գատար
մէմուէն օլայրմ սէնին շու շաղըղընը կէօրէրէք,
պէնտէ սանա հէմէսրուր օլարագ . հայիֆ պու
գատար սէնէտէն պերի աղլանըպ սրղամա-
տան մաատէ պիր շէյին եօզ խաի ? :

Չօճուք աթիւսալիղի իլէ պերապեր, կինէ
տիզ իւրերինէ կէլէրէք . «Ան սեվիլիւլիւ վէ
դանի Ալլահ, սանա նիհայէթսիզ շուքիւր էտե-
րիմ քի, էյիկիքեանի վալիտեմին եիւրեկիմէ սե-
վննճ վէ մութըլուլուզ իհսան պուեուրաուն .
չօզ տէֆա ծուկն աղլամասընը կէօրէրէք,
գայեանըն իւղէրինէ գուտրէթտէն ետիրըմը
օլան խալալէֆն էօնիւնէ անամտան կիղի տիզ
չէօրէրէք իրիճալըր սուկուր խաիմ քի . էթէսէլ-

լինի վախճանունն էսիրկէմէյեան . . . : Սէն
պէնիմ նիազարըմը դապուլ էթտին , պէն սէ-
ֆիլի մուրատընա էրտիրտին . իմտի թէքմիլ
էօմրիւմիւն իլննտէ սանա հէր նէ գատար թէ-
շէքքիւր սուսսամ աղ տըր » :

Պատէհու եաչըր կէօզէրի իլէ վախտէսիւ
նին գուճաղընա սէյիրտիպ տէտի . « Պու նէ
թատաճիւպ օլաճագ շէյ . սէվննճիմունէն օյնտերպ
սրչըրայեաճաղըմ եէրտէ , քէտէրլի պիր աուէմ
կիպի աղամագ իտէյեօրում . . . : Պիլմէյեօր
իտիմ.քի , ինսան սէվննճինտէն տէ աղըսըր իմիչ » :

Թէպէնինա ս արթըրգ աճէլէ էտիյեօր իտի
քի , չարչափուք պու քէտէրամիգ մահաղը թէքք
էտէրէք , կիթսին քէնտի էհլինի պուսուն .
անճագ կէօրիւեօր իտի.քի , Պապա Պէննօ չա-
յիրին իւղէրինէ եասլանմըզ վէ սարս պիր լա-
գըստըր էթմէյերէք , Մգնէսին եէրէ պրրագմըզ
օրտուղըր նէյ էլննտէ , պիր թարաֆտանն օ պիր
թարաֆա շէվիւրիւպ տիւղէն վէրուպ չալ-
մուք արգոււրնտա իտի : Թէպէնինտա ճնուն
պու ֆիւթուրուզ հաղընա թահամիւլ էտէմէ-
յերէք տէտի . « Նէ օթուրույեօրսուն . ես
խայրըր փէտեր . պրրագ էլննտէքի նէյի . գալգ
պէնի պիր ան էվիլէ էհլիմէ կէօթիւր . վէր
տիլին պու մէսէրրէթ հապեր պիլըրսին քի
մէմիւլ օլունմագ թարգտա պէնի տիրիլթ-
տի : Վիվէթ , շիմտի էյի սպնտէօրըմ.քի , պիր
եապան քէչիսի կիպի , էն եիւկսէկ տաղըսրտան
պիլէ սրչըրսըրպ կիթմէյէ միւգտէտիրիմ . օ նէյի

դրողման վեր, խորդան իղէ ասանը ալ, պուտուր
կիտելիմ չափուդ եկեթիշելմո՞ :

— « Իրիճա էտելիմ, պրոսագ պենի քի պու
նէյի պիր քաչ տագիդէ էլիմոնէ թուլթանբմ,
տէտի Պէննո: Պու նէյ պենիմ կէօղիւմէ մու
գաստէս պիր շէյ տիր. շիւնքի Մրաս պուտուր
վասիթէսի իլէ քէնտի գուտրէթիսի կէօտանբ
տի պիղէ: Անմանքն մուգատտանբի ճիլվէլէրինի
տէրին պիր ինթիրամ իլէ էօլրէնմէլիլիդ. պու
ուֆաճրդ օտուտանն ետիրլմիշ նէյսիդ սէնին
պու կիղլի մաճէլին պիլինէմէյէճէդ խտի, սիղլ
պու ֆիրտը հալընրգտանն գուրթարմանդ շէրրէ
ֆինէ պէն տախի նախ օրամանեաճագ խտիմ, վէ
անրա պիլմէյէճէդ խտիմ.քի, Մտելլէր պէյին
ղէվճիտի հպէ սաղ վէ հայեաթմուս տրք, վէ
պու ինտիդ օրմանքն իլինտէ սաքին տիր, դերա
էկէր սէն պու նէյէ մայիլէ օրմուշ օրմասս ի
տին, Մքնէսէ տէ էօլրէտէմէյէճէդ խտին, էօլրէնէմէտիլի
հարտէ տէ սէնին վէ քէնտի
սինին նաֆագատրնր թէտարիդ էլթմէ իլիւն
տաղարտաքի զուլիպէլէրին էօնիւնտէ օնու
չարքայ օգումագ ճէտարէթի օնուն ֆիքրի
նէ տօղամանեաճագ խտի: Պու սապաս էնլին
պիր պէյիթ օգուտու քի, օ պէյիթի սէն օնա
էօլրէթմիլիսին. պիր աղ սօղրա գրղն նէյ
չարքայ օ պէյիթին պիր փարչատրնր օգուտու
ղնտա, տէրէճէսիդ թաաճիււ պ էլթաիմ. սի
ղին թաղարղղնրդ սախթէ խտիլէրի էշիտէրէք
ֆէսֆէսէլէնտիմ: վէ աղ դալարը նիլիթիմի տէյ

Իշտերէ՛ճէ գիտիմս պու՛նտան տախի էօկրէ՛նմէ լըւիղ
 քի, սահի՛հըկի կիղէ՛մէք չօդ մուխաթարալը
 շէյ տիր. անձադ համտու շիւքիւրէր օլտուն
 Ալլահա քի, սիղն քիմ օլտուղունուղու ֆագիր
 պու նէյ վէ օ պէյիթ սէպէպինանէն պանա թա
 նրթար: Պու նէյ իլէ Ագնէսին օլտուտուղու օ
 պէյիթ, մէհրամէթսիղ պիր տիւշմանըն՝ պիրի
 պիրէրինանէն այրաղըր դէվճու դէվճէյի, թէ
 քրար պիրի պիրէրինէ գամուշտուրու: Հագ
 թմապա պու նէյին վանիթէսի իլէ պիր պիսուչ
 չօճուղու քէնտի փեաներինէ թէսլիմ էտիյեօր.
 Ճիւմէլէ շէյէ գատիր պիր ՅԱԼԱՅԱ թէշէքքիւր
 լէր սունմագարըն պէն պու նէյի էլիմանէն պը
 րագամամ՝ վէ պուրաան կիտէմէմ. էվլէթ օ
 Ալլահա քի, օտուն իլէ մատնէն փարչատընտան
 սէսիհսան էտէրէք, պիր մագամ տիւղտիւրիւր:
 Պէօյլէ օլտուղու հարտէ՛ օնուն շէրրէֆինէ օ
 լարագ պիր պէյիթ օլտուեալըմ քի, օնուն վա
 սիթանի իլէ՛ նասրը քի տէտիմ, սիղն մութլու
 էտիյեօր: () անտէ տինապ իիթիյեար նէյ իլէ
 պիր մուգատտէմէ էյիէտիյինանէ, թէոլէնինտա
 իլէ Ատէլնա տախի պիրլիկտէ օլարագ՝ աթիւ
 տէքի պէյիթի օլտուտուր:

Աէֆա ու ճէֆայերտէ, էս ստէմ,
 Ալլահա շիւքիւր վէր,
 Վէօնտերտիյի ֆէլքթէթէ տախի չօդ
 տա շիւքիւր վէր.
 Օ սանա միւքեաֆաթ էթմէ իլիւն

սենի թեճքիւ պէ կտեր ,
 Սենի չարութ ճեֆարտան սեվնճե
 թեպտիկ էտեր :

Հուպուպամ իլէ իւզիւմ էյի եե-
 թիշսին տէյեու ,
 Հեր կիւն պիր տերէճէ հաւ օլմագ ս-
 լամագ .

Նագիկ շէէկ աչքրմանտ եագլաշնճագ ,
 Սապահլարր խարպի խտեր վէ արըր :

Կէճէլէր հեր նէ գատար զիֆթ
 գարանլըգ օլսա ,
 Երբարգըր օ գատար փարլագ րըբ-
 լու օլուր .

Ֆուրթունա շէտիտ օլուրսա , պիզտէ
 ումուտ չօգ օլուր .

Զիրա Ալաիմիսեմա եէտի րէնկ իլէ պիլէ
 քեֆալէթ վերուր :

Պունտան սօղրա Պապա Պէննօ թէոլէ-
 նինտայի , Ատէլնասի վէ չօպան գըզըզըզազընը ա-
 լարագ ճգնաւորութ մաղարասպնա տօղրու եօլ
 րէվան օլտու . հագիգէթէն մէսսերրէթ պուն-
 լարա ֆէվքէլ ատէ գուվիլէթ վէրմիշ խաի . տեր
 հալ տաղըն թէփէ սինէ չըգաղար քի , օրատան
 արթըգ օրմանտաքի աղաճլարըն արալարընտան
 կէ օրիւնիւր խաի ճգնաւորուն քիլխտ սինին զան
 գ ախատունը :

Պու տաղըն պաշընտա տուրարագ , միւհ-
 թէրէմ վիտեր , պիր աղ թէֆէրքիւրէ վարըզ

տիւշիւնտիւ քի , ափանորդ կիթմէլերինտէն
Պէյին էօմբիւնէ քէտէր կելմէք ինթիմալը
վար . զիրա նասրլ քի ,անարդ քէտէրտէն , սէօչ
լէտէ անարդ սէվնճտէն չօդ տէֆա ֆիւճ
ճէթէն վէֆաթ վուգու պուլուր , դարէր վէր
տի քի , զէվճիտի կէ գըզընը պիրտէն պիրէ հու
զուրունա չըգարմասրն , տօղրու եօլտան չըգար ,
չիֆթիկտէն մաղարայա կիտէն ճատտէյէ
կիրտի . օրատա Հանլմա բիճա էթտի քի ,
պիր աղ վազրթ օրատա կիդէնիպ պէգլէսին ,
թա քի լաղըմ օրաճաղը վազրթ քէնտիւսինէ
պէյան օլունա :

ՕՆՈՒՆՃՈՒ ՊԱՊ

ԱՏԵԼՊԵՐ ԻԼԵ ԹԵՈԼԵՆԻՆՏԱ ՎԵ ԳՐԱԸԼ
ԱՏԵԼԻՆԱՆԸՆ ԳԱՎՈՒՇՄԱԼԱՐԸ

Պոտ արա քէօյիւն էհալելի ճգնաւու
րուն մաղարասրնտա ճէմ օլարաք , քիլիսէ կիւ
մաղարանլն գափուլարընը , զէյթուն տալլարը ,
թէֆնէ եափրագլարը վէ էնվայի շիշի թաճ
լար կիւ տօնաթմրչար խտի : Ատէլպէր պէյ
տախի Սարգար իամինտէ եավէրի կիւ պէրապէր
պոււնլարա յօճանպա էյլէտիլինտէն զէյնէթ չօդ
կիւզէլ կէօրիւնիւր նիզամլը թարզտա տօնան
մը խտի :

Պէյ խէ պու խըզմէթի պիթիլիպ , խայլը

վաղիժան Պապա Պեննոնուն արտեթինե պեգլե-
 մեքան օսանուպ, մերդում եավերի իլե պերա
 պեր մագարայա կիրմեքան օլուն, Պապա Պեննո
 տախի օ արատա եագրն պիր թեփեան գրո իլե
 պերապեր էնմեքան իտի . աճելե ասրմ ալարապ
 իլերլե յիպ ճեմնաթա եագլաշարդտա , փար
 մաղընր աղղընա կեթիւրեքեք իշարեթ եթտի
 քի , քիսնե սէս չրգարմասըն . վե տեօրթ եթ
 բաժընա պագարապ Պէյի արաեօր իտի . հա
 զըրըգլարը կեօրիւնճե , քէնտի քէնտիսինե տե
 տի . « Մի նե կեօրիւեօրում . պու զեյնեթիլը
 պու հազըրըգլարըն մասնէսի նե տիր . աճա
 պա պէնիմ իչիւն մի օլա , եօգտամ : Վե
 վեթ , պէնիմ էլիկ պիլէն էյի դօմըւլարըմ իլե
 եթրաֆ քեօլէր էհալիսի , մութըգա պու կիւն
 պու տաղտա սագին օլմամըն թամ եիկիրմի պե
 շինճի սէնէսի օլտուղընր ունութմաեարապ կեւ
 միշ վե պու տօնանմայը հազըր եթմիշ տիրլեր
 քի , երլ պաշըմը թեպրիգ եթսինլեր : Վ՛յ , էյի
 վե տինտար առեմլեր . պու կիւն պանա հա
 զըրլանմը օլտուղընրդ մեսերթեթին պին դաթը
 նը Մլաս սիլե էօտեսին . ամմա պեօլե նիգամ
 լը թարգտա տօնատրլը Ֆաքեթ օ քեօլիւ ա
 տեմլերին իշե տեյի տիր . պունուն իչինտե Մ
 տելպերին փարմաղը վարտըր : Ման Մտելպեր ,
 սէն պանա թաաճիւպ վերիճի պիր իշ հազըր
 լամապ իտեմիշսին ամմա , պէն սանա ծնտան
 փեք չօգ զիատե պիր թաաճիւպիլեթ հազըրլա
 մըլըմ քի , հայեալ տախի էտեմեղսին . սէն

սյուռ տօնանմայր սէնին իշիւն հազրրամբն օլ,
զերա էօմիւնին էն թաթլը վէ էն կիւզէլ
կիւնիւնիւ զիննէթլէմիշ օլուրսունն ։

Պատրա Պէննօ, պատէհու Մտէրինայր եա
նրնա հազրրոյ էլինտէն թուրթաու վէ տէտի .
«Մէվիւլիւ գրղամ, կիթ շիմտի շու աղաճլարըն
արգասընա կիզէն, սանա իշարէթ էթախիթ
պիղէ ԳԵՆԵՆԵՆԻՆ պէյիթինի պաշա օգու մու
եա . էյի հաթրրնտա սաղլա եօրտա սանա էթ
տիթիմ թէնպիհլէրի ։

«Չօգ էյի, ես Փաղիլէթլու Պատրա ր աէ
տի գրղ . վէ կիթտի թարիֆ օլունան եերտէ
կիզէնտի ։

Պատէհու Պէննօ եիւքսէկ պիր սէս իզէ «Մ
տէլպէր պէյ, նէրէտէսին . սյուրեուր կէլ, եա
նրմա կէլ ր պազրրարղընտա, պէյ տէրհալ սէ
յիրտիւս էօլէ պիր եանրնա կէլտի քի, գանն
էտէրսին ուչտու ։

Լազլաշլպ «Մէֆա կէլտին, Պատրա Պէննօ .
սյուր սատրահ կիթտիյին եօրա պաղա պաղա
եօրուրտում . սէնի կէօրմէտիմ . աճապա պաշկա
եօրտան մը կիթտին ր . տէտի ։

Պէննօ ճէվապ էթտի . «Միվէթ, սլազլ էլ
զէմ իշիւր իշիւն մէճպուր օլտում կիթտիյիմ
եօրտան տէօնմէմէյէ . գանն իտէրսէմ, օրատան
տէօնմէյէճեղիմի տախի սանա տէմիշ իտիմ ր ։

Պէյ տէտի . «Միս, պատրալըգ, պիլէմէսին
քի, սէնաիզ սյուր կիւն կէչիրտիյիմ վաղ ըթ պա
նա նէ գատար ուզուն վէ թահմիւրսիզ կէօրիւն

տի. զորա պու երևեսք թաշարն վէ աղաճ
լարն գէօղեղերի օվայեա եայլարագ միւքետ
տեր պիր սօլուգ փէյտահ էթախըլերի, զա
թէն պէնտէ օլան քետերլերի արթըտարար .
վէհասար, սէն կիտելի պերու փիւթիւն էֆքեա
րում կէշմիշ վագթըմտա վուգու պուլան ֆէլա
քեթերիմն էսեֆլերի իւզերնէ տէօնաիւ .
Հէյ վախ, արթըգ մութըուլուղուն կիւնէշ պէ
նիմ իջիւն չօգ ազ վագթթ փարլատը . էօմիւմին
չիէկի վագթը տահա գուշուք օլմազտան
ագշամ էզանը կէլաի եթիշաի, աիւնեա իւ
ղերնտէ եափեայլնըգ գայտըմ, եւ Պապա . էվ
վէթ սէֆիլ պիր ճգնաւորտան պիլէ վեաաե եա
լնըգ գայտըմ նիհայեթ հեր պիր շէյիմի
գայիպ էթմիշիմ, օֆ հեր պիր շէյիմի » :

Երբեկի գալգմը պունպար սեօլէեերեք
չօճուգ կիպի աղաեբպ ֆիրեատ իտէն Պէյ
օթուրտու . վէ պաշնը էլինէ եապաատարագ է
սէֆիւ տիւշիւնճելերէ ապար իտէ, Պէննօ ար
թըգ սապր էթմէյերէք, « Եյ պէյիմ, տե
տի թաթըու պիր սէս իլէ . ճէսարէթլէն .
հէլպէթ սէնի թէսէլիհ էտէճէգ պիր վասի
թամ օլա պիլը » : Պեր տէ պիր նիշան գայտըր
տըղը պիլըլէ, Լտեղնա օլտուղու եերտէն նէյիմ
սէսինի չըգարտըղնաա . Լտեղպեր թաաճիւ պի
աղիմէ պաշնը գալտըրուպ պաղըրտը :

« Եւ սէմա, պու նէ տիր քի, իշիտիյեօլմ .
պու նէ գայտելի թաթըու սէտա տըլ » : Պա
պա Պէննօ փարմաղնը աղընա կէօթիւրերէք,

“Սուս ճլ, սուս ճլ տէ՛ տիյնէ” , տէտի :
 Պիրտէ Ատէլինա օգումանա պաշատը :

“Տաղտա պիթէն շիէկէրտէն ,

“ Բի Բտարպի տիր , եարատան .

“ Իւչ շիէկ վար գայէթ իւստիւն” :

Ատէլպէր օթուրտուզու երտէ թաշա տէ՛՛ն
 միւշ կիպի օլտու . զոնն էտէր իտին բի , այ-
 ետգարը երտէն պիթմիւշ տիր . զերա թէվրէ-
 նիր հարը գաղմամը իտի . պագընը աղաճ-
 լարա տօղու գալորըրալ , սէս կէլէն թարա-
 Ֆա տէմէք իստէրիմ . պէյիթի թէքմիլ օլտու
 զը կիպի , Պէյ տէ այեաղա գալգարսոգ պաղըր-
 տը . “ Կան բէպիր Ալլահ , պու իշիտիլէն պէյի-
 թի թէպէնինտանըն պէյիթի տիր . ծնուն գայ-
 տէտի վէ տէ՛ տէեէպիլիբիմ ծնուն սէսի , վէ
 պէլբի տէ ծնուն սէսինտէտէ թաթըլ : Աճասլա
 կէօղ եաշարըրը սիլմէ իլիւն թէպէնինտա մէ-
 գարընտան կերթի մի տէ՛՛նիւեօր . ես Պասլա , աճա-
 պա ճգնաւոր հանէտէ սաքին օլմուշ մէլլիլիլէր
 մի վար . ես աղիզ ճգնաւոր , սէն Ալլահա նի
 եաղ էթտիլն մի բի , պէնի թէսէլիլն էթմէ
 իլիւն բէնտի մէլլիլիլիլիտէն պիրինի պու-
 րանա կէ՛՛նտէրսին . իրիճա էտէրիմ , կէօտէր
 պանա . օ պանա նէմալիւմ օլան շէյի բի , սէ-
 տասը եիւրէկիմին հեր պիր թէլլէրինէ ապ-
 սի սէտա էյէտի :

Պունու սէօյէ կէրէք տալիանտը բի , սէյու-

տիպ աղաճյարրն արդարնա՝ սէս կէլէն եէրէ
կիթախն, ըսքին քէնտիսինի Պէննօ թութաու,
վէ տէտի. «Տաւր սէյիմ. Մապրի թապէնին
միւճիւղաթընը շիմտի կէօրէ ճէգսին, օ՛ զանն
էթախին մէյայիքտէն զիտատէ՝ սէնի թէսէլլէն
էտէ ճէգ տիր » :

Պապա Պէննօ, սիր նիշան տահա էթախի կի
պի, Ատէլինա աղաճյարրն արդարնա տըշարը
ջրար. Պէննօ տէր հալ էլլնտէն թութարադ
Ատէլտէրին եանրնա կէթիլտի վէ տէտի.
«Պէյիմ, պու սապահս պիղլիմ տաղարրն՝ էն
լինտիլ վէ կիթիլմէզ մահալլէրինտէ պու գրգճրղա
զա թէստաուէֆ էթախիմ . . . » : Պէյ, Պէննօ
նրն սէօհպէթիլի գաթ էտէրէք տրդդէթլի սիր
պագըշ կի պու գրղը քէշֆ էտիայ՝ սրալըր
տը. «Պու նէ՛ միւճիւղաթ տրր. թէօլէնինտանրն
թամ թապիլլի տիր. շիւվէտիլ թէօլէնինտա
տախի չօճաւ գրղընտա պու նա պէնպէր իտի » .
սրատէհու Ատէլինանա եադլաշարագ տէտի.
«Թիթիլրէմէ, էվլատրմ, թիթիլրէմէ. գօրդ
մա, սէօլէ պանա. սէն քիմ սին, վէ պու սէյի
թի սանա քիմ էօլրէթտի » :

— «Պէն քէնտի վալիտէմտէն էօլրէնմիլլիմ,
սէնին գրղըն ըմ » . տէտի գրղճրղազ :

— «Պէննօ, մէկէրքի պու միւմքիլլիմ մի տիր .
օ՛ֆ, ինանտմտօրում պէն պու իշէ. աճապա
պու տէհշէթլու շադա կիլէ, պէնի ալտաթմամդ
մի իտտէօլտուն. մէհրամէթ էթ, ես պապա . . .
. . . » : Պէօլէ պանա, ես սէվլիլլու էվլատրմ,

ատրն նէ՛ տիր, վախտենէ նէ՛ թէամիցէ օրու
նուր ։

«Պէնիմ իմիմ Ատելինա տրք . վախտեմին
իամի տէ թէպէնինտա ։»

«Այն Վասյ, եան սէմա, Ատելինա սէվ
կիւլիւ էվատրմին իամի տիր, թէպէնինտա տախի
պէնիմ գէվէմին իամի ։ Պէննօ, Պէննօ, սէվին
ճիմնէն ագրմի շաշրրյեօրում . սիլմէյեօրում . քի
օյեանրդ մըերմ, եօզսամ ույգու տա բուեա
մի կէօրիյեօրում . . . ։ Ետանձը հայեալ . դա
ղեպ բուեան, մէկեր միւմբիւն մի տիր, էօլու
լէր մէզարբրնտան կերի կերինյէր ։»

Ատելինա պաղտր քի փէտերի ինանամա
եօր, նէյինի կէօտերերէք սէտի . «Պաղ պու
նա փէտերիմ, թանրեօրմուսնն պունու ։»

«Պէյ տրքգէթ իլէ նէյի կէօրտէն կէլերերէք
պաղբօր . «Այն սէվտիմ նէյ . էվիլէթ, թա
նրտրմ պունու . չօդ վադիթտէն պերու կէօ
րիւլմէմիշ էսկի վէ սաալք պիր տօսթ կիպի
պէնի շաղէթտի պու նէյ . էփիլէթ, նիշանյան
տրղմ գէման, սին, օ մուլթու կիւնլէրաւ
պու նէյի թէպէնինտաեա հէտիյէ էթտիմ .
իշտէ իքիմիղն տէ իսիմլէրի պուսուսն իւղերին
աէ եաղղմիդ տրք . ԱՏԵԼՊԵՐՏԵՆ ԱԶԻԶԵՍ
ԹԵՈՒԷՆԻՆՏԱՆԵՍ ՀԵՏԻՑԵ ։ Եւն Ատելինա . էվ
վէթ սէն պէնիմ գրղմ իմիշտին . կիլ քի, սէ
նի էիւրէկիմին իւղերինէ սրգըւարտայիմ . սէն
տասա վախտենին գուճաղնտա սիր պիչարէ
չօճուդ իքէն, պէն մուհարէպէյէ կիլթտիմ .

չիմտի նանդը տէ պէօյիւմիւշ, սէջիւմիւշ, կիւղէւ
լէնմիշտին . սիբ փէտէր իչիւն պու նէ մու թ-
ուրուգ Լիճադ սէօյէ պաննա . վարիտէն
նէրէտէ տիր . կէրէէկ ստիլ մը տրբ ” :

— « Վիլլէթ, եւս սէվկիւլիւ վէտէրիմ, սալ
տրբ ” :

— « Նէ տէտին, վարիտէն սանդ մը տրբ . . . ”
պաղղրտը Լտէլպէր վէ սէվինճինտէն սրջբու
մանա պաշատը : « Շիմտի նէրէտէ տիր . կէւ
չափուք կիտիպ պու լալըմ ծնու Լիճիմ
հալա հայեաթուա մը իմիշ . եւս իհասանքեանի
թւանդր . սէնտէն նէ տէրէճէ միւթէշէքքիւր
օլմալըլըմ : Լտէլինա, Լտէլինա, եւս սէվկիւլիւ
գրղրմ, չափուք, սէօյէ պաննա, շիմտի վալիւ
տէն նէրէտէ տիր . . . ” :

Պէննօ տէօնիւպ տէտի . « Մահաթ օլ Պէլիմ,
վէ զանն էթմէ բի, կէնճիւլիտէ սէվկիւլիւ
օլան արգատաշըն շիմտի տէ օ վագրթբի կիւ
պի կիւղէլ վէ կէնճ տիր . եաղղդ, տէրտ վէ
մէշաքբաթ ծնուն կիւլ եիւղէրինի սօլտուրմուշ
լար տրբ . սաննա օլան մու հասպիթի իլէ սա
տաքէթինի մու հաֆաղա էթմէք իչիւն մէճ,
պուր օլմուշ տրբ պու թարաֆրն եապան եէր-
լէրինտէ եաշամանա . օ տաիի թահամիւլ օլու-
նամաղ սէֆալէթիլէ աղըր վէ թէհլեքիլէ պիբ
բէֆսիղլեքտէն տահա եէնի չըգմըլ օլտուրուն
տան, ինանմամ բի թանրեապիլէտին ” :

— « Վ իճուտուն կիւղէլլէյի իլէ եիւղլէրին
գրղրգրղըր պօշ վէ կէջիճի շէյէր տիր, եւս

Պապա Պէննօ պէն քէնտիւսինի օ կիւղէլ
եիւրէկի սատրբէմ թէպէնինտաի կէօրմէկ իս
տէրիմ ։

Պապա Պէննօ ճէվապ էթտի . « շէլէ եիւրէ-
կին չարիբլմադ տան րահաթլանսըն . էհլին տա-
լի սէնին կիդի սէնի կէօրմէյէ ւճէլէ էտիւպ
րահաթսըզորը . սէն օ սէվկիւլու վէ մուհապ
պէթլէ ադիզէ զաթա զիատէ եիւրէկ օյ-
նաթմասը վէրմէտէն սազըն . աճելէ էթմէյ
իլէ՝ պիրլէշմէկ մութլուլը զընտան սիդ քէնտի-
նիզի մահրում էյլէմէյին . օ տալի սէնի էօլիւշ
սանըլէօր իմիշ , սէնտէ ծնու . շիմտի սէն ծնու
օ պիր տիւննատան կէլմիշ կիպի կէօրէճէքսին .
պա խուսուս շու ոահաթաա քի , էսէֆ վէ
սէվինճտէն զիատէ էօրսէլէնմիշ տիր ։

Ըտէլպէր պու սէօլլէրի սալա տիյնէմէք
խտէմէյէօր իտի . « Իրիճա էտէրիմ սէօլլէ
պանա . էհլիմ շիմտի նէրետէ տիր . պիր տա-
գիգէ պիլէ սարֆ էթմէյէրէք քէնտիսինէ
կիտիպ պուլմադ իտտէրիմ . հայտէ կիտէլիմ
պուլալըմ ծնու ։ տէր տուրուր իտի ։

— « Լլահընը սէվէրսէն րահաթ տուր . վէ
աղըճըգ պանա տիյնէ . օստուրըրմտան պիրիսի-
նի կէօնտէրտիմ քի , կիթսին աթա պինտիրիպ
կէթիքսին , պիրազ սասըր էթ ։ տէտի Պապա
Պէննօ ։

Պուլպար պու միւճատէլէտէ իքէն , ու զադ-
տան տալուլ զուրնա չարարադ , քէօլլէլէ-
րէ մախսուս օլան էհէնիկ իլէ պիր դալապալըդ

կելմէքոտ օլուպ, եափաշ եափաշ ճգնաւորուն
մաղարաարնա եագլաշմագտա խոխ Պու արալըգ
Ատէլպէրին եափերի խեյրտերէք կելիպ էֆէն
տիսինէ սէօյէտի քի, տաղըն արգասընտան
պիր պէօլիւկ քէօյլու տահա կելմէքտէ օլուպ,
իջէրինաէ հիւրմէթէ շայեան, սինահ Ֆիւ.
տան կիլիմիշ պիր տէ Հանրմ վար տրք քի,
աթտան էնիւպ պիր քէօյլու խաթուհուն գօլ
թուղընա կիրերէք տաղը շքմագտա տրք:

Պէյ պաղըրտը. « Իշտէ օ տուր: Այս, թէ
ոլէնինտա. սէվիլիւ լիւմ թէոլէնինտա »:

Եափերինի տէ պերապեր ալարագ հէման
գարշըլամանա սէյիրթտիյնտէ, Ատէլինա
տա փէտերի իլէ պերապեր կիթմէք իսաէտիւ
յինտէ, Պէննօ պրրագմատը. « Պուրատա գալ
սէն, սէվիլիւ էվաարմ. տաղըն եօլու չօդ
տարս տրք, օլուր քի պիր չուգուրա եու
փարլանըրսըն, փէտերին վէ վալիտէն շիմտի պու,
րահա կելէճէք տիրէր » տէտի. վէ տէօնտիւ
քէնտի քէնտիսինէ. « Պու նէ մութլուլուգ, վէ
պու նէ սէվիննճ, եա Մապ. թէքրարէն պիրի
պիրէրինէ գափուշմագլըգ էկէր պէօյլէ ազիմ
պիր սէվիննճ տիր, քի ինսան թապէյէթի կիւճ
իլէ թահամիւլ էտէ պիլիյեօր, եա նէ տէրէճէ
ճէսամէթլու օլաճագ օ սէվիննճ, նէ զաման քի,
էպէտիլէքտէ պուլուշըրլար իսէ. պու իշէ ու
մուտ էթմէք պիլէ էօյլէ պիր մէհլէմ տիր քի,
էօլումին թէհսիր էթմէքտէ օլան էսէֆ եա
րալարընը սաղսլտրք »:

Պէ՛յ սատրգ եամբերի իլէ գահրաման կիպի տէր հալ տաղըն պաշնա չոգրայ եիւզ ատըմ աշաղընա էներ էնմեղ թեոլէնինտայի իւ թիխպալ էթաի . վէ կէօրաի քի , չիֆթլիկ սա հիպինին էհլի գօլթուղունա կիպերէք եիւրիւ մէքաէ իաիլէր : Պերի պիւրէրինի կէօրաիւքէրինտէ հիւսուլա կէլէն մէսէրրէթ թարիֆ օլունամաղ օլտու . պիւրիպիւրէրինի գուճագլայ եարագ կէօղէրինտէն սել կիպի եաշլարը ա դըթարլար . սեվինճլիքտէն վէ եիւրէկ օնաթ սասընտան պիւր չօգ վազըթ լագրրտը էտէմէ տիլէր . էնճամը Ատէլպէր սուս տուրմագ փէր տէսինի երըթարագ . թեոլէնինտանըն էլինտէն թու թուպ քէնտի տօտաղլարընա կէօթիւր տիւ . պասի եիւղիւկիւնի ծուռն փարմաղընտա կէօրաիւքտէ , մուլթաարճա աղնաթտըքի , նասըլ օլմու շ իտի տէ փարմաղընտան չալտըր մըլ իտի . գաննըմա օ իսային Արիմօնըն իգտու մը իլէ չալընմըլ իտի տէտի :

Պատէհու Արիմօնուն տէ տու վէլլօտա թէ էսուֆլէ վէֆաթընը հիքայէ էտէրէք , շիւքրանիլէթլէ տօլիուն կէօղէրինի սէմանա գալ տրրարագ պաղըրտը յ իլէլ եպէտ թէշէքքիւր էտէրիմ սանա , եա սէմալի Փէտէր Ալահ . մէհրամէթլու թանղըր քի , սէն պու կիւն թէքրարէն պանա կէօնտէրիեօրսուն պու շիքին տր գատաշըմը քի , էվվէրտէն տէ պանա իհասն պուեուրմու շ իտին . իհթիշամլա , շերրէֆլէ մուպարէք օլտուն սէնին ալիզ իամին . էպէտու

էպէս ամին » :

Ըրթըք իբիսի գօլ գօլա վերերէք մէսերէ-
թի քեամիլէ իլէ ճգնաւորուն մաղարասընա
տօղրու եիւրիւյիւպ պիր թանէճիք էվաու-
լարրոնէ օրատա պուլուպ պիրլէշտիլեր :

ՕՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՃԳՆԱԻՈՐՈՒՆ ԵԸԸ ՊԱՇԸՍԸ

ՍԱՍԸԸ քի սէջլէտի իտիք , օ էթրաֆտա
պուլունան սագինէլէրին ճէմիսի տէ քէնտիլէ-
րինէ մախսուս օլան չպիլը վէ էհէնկէր իլէ ճրգ-
նաւորուն մաղարասընայիլէլէք տէ իտիլէր քի ,
Պապա Պէննօնըն օրատա սագին օրմասընըն եի
կիրմի պէշնճի սէնէ պաշարընը թէպիլք էյ-
լէսիլէր . ճիւմլէսիտէ պայրամիլք էլպիսիլէ-
րինի կիյինմիշլէր իտի . գըզ վէ էրքէկ չօճու գ-
լարըն ճէմիսի տէ քար կիպի պէեազ բուպալար
կէյինիպ , պաշարընը տէ էնվաի չիշէկէր
իլէ տօնանմըշ թաճլար կիյինմիշ իտիլէր : Պաշ
չօճու գլարտան պիրիսինին էլինտէ՝ ալ վէ էե-
շիլ գօրտէլարար իլէ պտղը պիր տէտտէ չի-
շէկ վար իտի . տիկէր պիր չօճու ղըն էլինտէ տէ
պիր սէփէթ չիշէկ օլուպ , սայրլէրիսին էլլէ-
րինտէ տէ չէշտ գօրտէլարար իլէ տօնանմըշ
վէ էնվաի մէյլէլէր ասըմըշ եէշիլ տաղար վար

խոփ . շու զաթէն թանրթորղլմից չօպան գրղ-
 ճրղաղ տէ , շիչէկէր իլէ տօնանմըչ պիր գու-
 դու իլէ հէփիսինտէն իլէրտէ կիտիեօրիտի պաշ-
 կա պիր գրղ տախի շիչէկտէն էօրմէ պիր գաֆէա
 տէ պիր շիֆթ կիւզէլ կէօկէրճին կէօթիւրլյեօ-
 րիտի Չիֆթիկ սահիպինին էհլի , օ մէհրամէթ-
 լու խաթիւն տէ պաշընա փէշտիմալա պիւրիւ-
 լիւ պիր սէփէթ ալմըչ խոփ , գօճասը տախի եէ-
 շիլ ետարաղլար իլէ տօնանմըչ պիր վառիլ կէօ-
 թիւրիօր խոփ : Պու ալայ հէր ճինս վէ հէր
 չաղ աակմէրտէն միւրէթթէպ խոփ : պունլար
 կիտիպ ճգնաւորհանէնին գափուսընտա , իքի
 սլրա օլարագ տիւղիւլտիւլէր . շիֆթիկ սահի-
 պիսի պիր իշարէթ գալարրարագ , չալկըարըն
 սէսլէրինի քէտտիւրիւպ իհթիեար պիր առէմի
 իլէրի կէ՛իբտիքտէ , պու իհթիեար , նութքա
 տուրարագ տէտի . « Այն սէվիլիւլու վէ ա-
 զիզ Պապա Պէննօ , սէնին պու կիւնքի երլ
 պաշըն մինասիպէթի իլէ , ճիւմիէ էթրաֆ է-
 հայիմիզ , շիֆթճի վէ չօպանլար սանա թէսլրի
 քէ կէլտիք . ճիւմիէմիզ տէ շու եիկիբմի պէշ
 սէնէտէ ալէթ տէվամ պիզէ էթտիյին էյլիկ-
 լէրտէն միւթէշէքքիւրիւզ վէ պու թէշէքքիւ-
 րիմիզի ֆէյլէն տախի պէեան էթմէ իշիւն պա-
 զի հեաիէլէր կէթիբմիշիզ տիր . հէր նէ գատար
 սանա լայրգ շէյլէր տէյիլ խտէտէ , գապուլ
 էթմէնիզէ իրիճա խտէրիզ . պիզէ աֆ էթ , զիրա
 միւքտէտիր տէյիլիզ սանա լայրգ օլան թարզ-
 տա պու լունմաեա . սէն լիսանըմիզա պապ մա ,

իլէ եիւրեկիսիդէ պազ . զիւրա սեփերիդ սենի ,
վէ եիւրեկտէն սեփերիդ . Ալբա՛ն թի եիւրեկ
լէրիսիդէ կէօրիւր , սենին իշիւն եթաթիսիդ
տուփարը տէ իշիտիր . վէ տւմարը թի տի
լէկէրիսիդէ գապուլ պուեուրուր .

Պու մեգատիրշինաս իսարըն՝ պու թէշէթ
թիւրտէն , պապա Պէննօրն եիւրեկի գաղաւ
բազ , պիր սեօլ իլէ ծնարա ճէվապ վէրիդ էօյ .
լէ պիր թէշէթթիւր էթաթի թի , փիւթիւն եիւ
րեկ տույիւրարնտան իսարէթ իտի պուսուն
իւզէրինէ՛ ճիւմիէնին սէտասը իւշ տէֆա
« Աշատըն Պապա Պէննօ » . պաղըրշարազ սէ
մայի թիթիլէթաիլէր :

Իշ պու վաթթի մէսերէթտէ , Ատէլպէր
պէյ , թէօլէննաննըն գօլթուղընտա օրարազ
կէլտի օրթաեա : Ատէլնա պուպարը կէօրէրէթ
սէփննճինտէն աղալըպ սըշըրալըպ էօնլէրինէ
սէյիլթաթի . « Փէտէրիմ , Վալիտէմ » .
անճազ պու իսիմլէրի թէթէլլիւմ էտէպիլտի .
փէտէրի հէման ծնու գուճաղլըպ , վալի
տէսի տէ տէտի . « Այն սէփիլիւ զրղըմ ,
օ գատար սէֆալէթտէն սօղըա . պազ թի՛ Ալ
բա՛ն պիզէ նէ մութլու կիւն իհասան պու
եուրուր . Վիվլէթ , տէյիլ թասաթիգ էթաթի
Ատէլպէր . « Պու նէ մութլուլուգ տըր , գը
ղըմ , թի սենի վէ սենին վասիթէն իլէ տէ
էյիլիլթեանի վալիտէնի պուլըւօյ գուուշմաեա
նայիլ օլտում » .

Սալիլէթլու ճգնուօր տէտի . « Այն

քերէ մքեանի Վասպիւմ, շիւքիւրէր սունարըմ
սանա քի, պէնիմ երբարաջմտա թէտատուք
էթտի պու պետպաղղ օլմուչ օլան ֆամիլեա,
նրն մութլու օլմալարը, մէհրամէթլու պիր
նազար գըլ պու թէմիղ եիւրէկլի ֆամիլեա
եա, օ ֆամիլեանա տէրիմ քի, պէօղէ միւ
ճիւզաթլը թարղտա օնարը պիրլէշտիրաին.
Թէքրարէն մուպարէքլէ պունարը. ուղուն
վէ մութլու էօմիւր իհասն էթ պունարա.
պու սեվիլիլու չօճուղու տէ տայիմ պունար
ըն մուհապգէթինէ վէսիլէ գըլ, նասը քի,
պիրլէշմէրինէ տրսթ էթտին իսէ. Պուրատա
թօփլանան ճէմտաթի տէ մուպարէքլէ. օնարա
պիրլիկ մուհապգէթի իհասն էթ. զերա պիրլիկ
մուհապգէթի օլմաուրչճաղ, սաատէթ իլէ եու
չաեամազար. պունարըն էվտարըրնը սէնին
Վլլահանի մուհապգէթին գօրգուսու իլէ եա
չաթ քի, սանա մապպուլ գուլ, միլլէթէ տէ
շէրէթ օլալէր » :

Պու տուվստան սօղրա, ագ տագալլը իհ
թիեար շիթթճինին պիրիսի, ճէմտաթտան պլլ
վէքեպլէ, ճիւմէնին սեվինճ վէ մուհապգէ
թինի պիր քաչ սէօղ իլէ պէյեան էյլէյիւպ,
սէօհպէթինէ շէօղէ խիթամ վէրտի. « Եւ
սաատէթլու Պէյ, վէ խմէթլու Չանլմ. պիւ
զիմ հէր սն Վլլահտան նիազըմիղ շու օլաճաղ
տըր քի, Պապա Պէննօնըն տէմին սիլին իշիւն
տիլէտիքլէրինին ճիւմէսի տէ սիզէ իհասն
պու ե ուրսուն » :

Ետեւայեր մուհապպէթ իլէ պու իհթիեա-
րըն էլինի սրգըպ, թէսէլլէ պիր սէս իլէ շէօ-
լէ ճէվապ էթաթի . « Եւն էյի եիւրէկլի տօս-
տում . մութըւլուղու մուղտան աօրայի սիզին
սէվնէնիդի պիլիպ, տուվարրընըզ կէօրիւյ-
եօրում . թէքմիլ եիւրէիմ իլէ միւթէշէքքիւ-
րիմ ճիւմէնիզտէն տէ . Բապ Ելլահ, պիզիմ
իչիւն էթաթիյնիզ տուպարը դապուլ, վէ պի-
զիմ իչիւն հէր նէքի տիլէտինիզ իսէ, սիզէ
վէ ֆամիլէանըզա տէ իհասն պուեուրտուն » :
Պուևտան սօղթա . Եւշասըն Պէյ վէ ֆամի-
լէասը, սէտապարը արք տաղարա ապս էտէ-
րէք, եերի կէօթի թիթիթէթաթիլէր :

Պատէհու չիթթիկ սահիպինին էհլէ, իլէ-
րուէ կէլիպ հագիրանէ նէզաքէթ իլէ տէտի .
« Եւն սաստէթլու Պէյիմ, սիզտէն պիր նի-
աղըմ վար տըր . իրիճա էտէրիմ ճէսարէթի-
մէ աֆ պուեուրուպ, գապուլունուղ իլէ պի-
զիտէ մութլու էյլէյին : Պու կիւն պիզ Պա-
պա Պէննօնըն շէրրէֆինէ օլարապ, շուրտեա
եազըն, աղաճըզլարըն իչինտէքի չիւմէնիլին
իւզէրինէ պիր զիաֆէթ գուշաթ էյլէտիք,
սիզտէ թէշիֆինիլ իլէ օ զիաֆէթի շէրրէֆ-
լէտիրին » :

Պու խաթուևուն շու տալէթի գապուլ օ-
լունտու . Պէյ, Հանըմ, Ետէլինա վէ Պապա
Պէննօ, հազըր օլանլար իլէ պերապեր պու-
գըր զիաֆէթի սօֆրասընըն էթրաֆընա տի-
զիտիլէր . չիթթիկ սահիպի իլէ էհլի ֆա-

գիր այնպէս գալու պիտի տեսնուի, որ
 տարբեր միտքերէրէ իգրում ետեւ պահման
 էտերէր իտի. զի զայն ցնցանկոյ բարոյս ան
 զիւր մէջ տէ մէնուսնէն սօփրատան չը
 դար իբէն, կէճէ տէ եթիշիւ պէրլարգար
 փարատորը ինչ պերասեր, այ տախի աօրս
 պուլու տա թէստուֆ էթմէյեթի փարագ
 մահիթապընը սաչը պէրքսէկէնմէքտէ իտի.
 Պապա Պէննո այնպէս գալու չու թէքիֆի
 էթմի տէյեթիք. «Պու կիւզէլ վէ մէտերէթ
 լու կիւնիւ Մլաճա թէչէքքիւր էթմէյեթիք
 թէքք էթմէյեթիք. Պու թէքիֆտէն թէչ
 ֆիդ օլունարագ ճիւմէսի տէ տիդ իւզերինէ
 կէլու պ տինտարճարնա տուվա էթտիլէր.
 պատէհու հերքէչ չէքիւ պ քէնտի մահալ
 լէրինէ կիթտի.

Իրթէսի կիւնիւ Մտէլպեր եօլ թէտա
 ըիքի կէօրմէյե պաչատը. աթլար վէ արապա
 լար հազրըլաթտըրտը, վէ տահա օ պիւր կիւն
 աթթ սապահ գալէսինէ կիթմէ իւզէրէ եօլա
 չըգտը. Պապա Պէննօնա թէքիֆ օլունան ար
 դտտաչըրը ըէտտ էթմէտի. Լյավեր Սարգար
 իտէ Պէյ զէվճէսի ինչ եվապընը պուլուչ վէ
 կէլույօր միւթտէսինի, քէնտի էհալիլէրինէ կէ
 թիւրմէ իլիւն մէտիլ ինչ ինտու կիթտի.
 Վազատա սէվինճ վէ շարըգ ու մուսի օլ
 տու. սաքինէլէրին ճէմիտի տէ, ինթիսար վէ
 կէնճ, պայրամլըգ ըուպարըրնը կիլինէրէք,
 սէվկիւլիւ էֆէնտիլէրինն իտթիգ պալնա

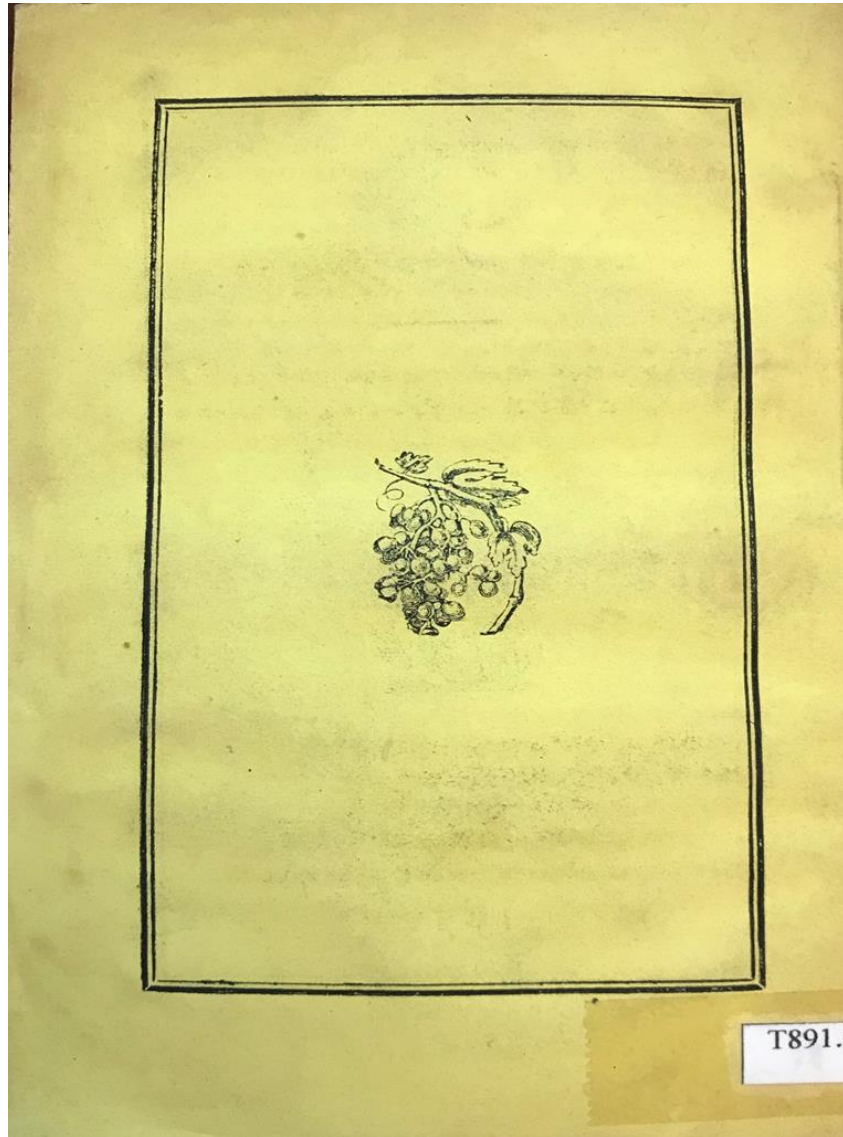
չորտըար . գայեթ շաղաղալը թարգմա գա
 լէյե կեօթիւրտիլէր . օ գալէ քի , թեպէնին
 տա խարապ օլմասընը կեօրէրէք էսեֆ իլէ
 թէրք էթմիշ խոի . շիմոի չօգ էյի թարգտա
 թամիր օլունմուշ վէ . ֆեթուաթ քէմէրլէրի
 իլէ տօնանըշ խոի . յարազի . յիլ օրդասարի
 յար . Վ խուղարընըն էրթեսի կիւնիւ . տահա
 զեյատե սալթանաթը պիւր զեյնէթ իճիրա
 օլուպ . քիլիսէտե Պատարապ օլուու . տէյիլէք
 ֆագաթ քէնտի թասպարարը իլէ , խարիճէ
 տէն հիսապարզ տտեմէր , պէյլէր , փաշալար
 տախի Պէյն թեպրիքէ կեթիշէր խոի : Պատա
 Պէնսօ պէյիս թէքլիֆինի գապուլ պիլլէ՝ պիւր
 միւտտէթ օրատա գալորդտան սօղրա , վէտա
 էտիւպ մաղարասընա կէրի տեօնաիւ :

Փէտէր ու վալիտե , սեվկիւլիւ գըզալը
 իլէ չօգ սէնէ եաշաեուպ , լտեղնայի ֆաղե
 լէթ , ճէսուրըզ , վէ զատեղի իլէ մէնշուր
 պիւր պէյգատե իլէ էվէրտիքտէն սօղրա վէ
 ֆաթ էյլէտիլէր : Պու էէնի գարը գօճա
 տախի չօգ ուզուն վէ սապտեթըն էօմիւր
 կէշիրէրէք՝ պիւր չօգ էվիա սահիպի օլուուլար :
 Իշտե պունուն իլէ Րապպի թապէնին տէօր
 տիւնճիւ թէնպիհի թէքլիլէն իճրա օլուու :
 “ ՓԵՏԵՐ ԱԵ ՎԱԼԻՏԵՆԻ ԻԿՈՒՄԱՄԼԱ , ՈՒԶՈՒՆ
 ՍԵՆԵԼԵՐ ԵՍԸԱՅԻՆ , ՏԻԿՆԵԱ ԻԻԶԵՐԻՆՏԵ՛ ԳԵ
 ԲԵՔԵԹ ԻԼԵ ԶՕՂԱԼԱԾԱՔԱԸՆ՝ ”
 ԽԻԹԱՄ

Ֆ Ի Լ Ի Ս Թ

ՊԱՊ		ՍԱՀԻՓԷ
" Ա.	Տիւղանքն գաղկե հիւճիւճ էլէմեօի .	3
" Բ.	Սերկերակ Կրիմ տը Տիպուան .	16
" Գ.	Սէֆիլէ տուլ հանքճ .	24
" Դ.	Ֆերսր .	31
" Ե.	Չօպան դուլիպեօի .	40
" Զ.	Սալիկ սպտալ (այսինն ճգնաւոր) .	50
" Է.	Չօպան գըղճըղաղ .	71
" Ը.	Ագնեսին տիլենեօի .	86
" Թ.	Հանքմըն թանքմասը .	95
" Ժ.	Ատեղէր իլէ (ժեպենինտա վէ գըղէ Ա- տէլենանքն գաղու շմալսրը .	113
" ԺԱ.	Աղտալըն (այսինն ճգնաւորին) ելլ սպաշար .	124

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	
Doğum Yeri-Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	